AVGVSTINI NIPHI MEDICES PHILOSOPHI SVESSANI 2

In Libros Aristotelis de Generatione & Corruptione Interpretationes & Commentaria:

Nuper à mendis quam plurimis diligentissime castigata.

EIVSDEM ETIAM AVGVSTINI NIPHI
In eorundem librorum Commentarijs Aristotelis de Generatione & Corruptione & Interpretationibus Recognitiones, ac Retractationes, necnon & plurimorum quæ obscure in Cōmentarijs dicebantur, Dilucidationes.

EIVSDEM QVÆSTIO DE INFINITATE PRIMI MOTORIS.

Addito rerum notatu dignarum locupletissimo Indice.

VENETIIS,
Apud Hæredem Hieronymi Scoti,
M D LXXVII.

TABVLA
ALPHABETICA CONTINENS
OMNIA NOTATV DIGNA,

Quæ hisce duobus de Generatione & Corruptione libris habentur in columna.

Mistio

Sitis est

T

V

Vtrum.

An

Tabula.

Vtrum

Quæstiones secundi libri.

F I N I S.

AVGVSTINI NIPHI SVESSANI PHILOSOPHI ACVTISSIMI,

Quæstio subtilissima de subiecto librorum Aristotelis de Generatione et Corruptione.

Prima quæstio de subiecto.

ANTEQVAM igitur ad textus commentationem descendam. In generali quæri solet. primo de subiecto huius scientiæ, vel huius partis naturalis philosophiæ. Et videtur quòd generatio & corruptio generabile & corruptibile, augmentatioq; atq; alteratio nõ sit subiectũ huius partis philosophiæ, vt Aristoteles dicere videtur. Primo, quia subiectum debet esse vnũ 4. Metaph tex. com. primi. & primo posteriorum hæc non sunt vnum. igitur non sunt subiectum. Secundo nulla scientia probat suum subiectum esse. 1. Physico. cõm. vltimo. & 12. Metaphy. cõm. 5. & alibi. Sed Arist. probat contra antiquos generationem esse. igitur non est subiectum. Tertio, quod alteri accidit non est subiectum, subiectum.n. est quod alijs subijcitur: vt in prædicamentis dicitur generatio alteri accidit, vtpote enti mobili vel corpori mobili ad formam igitur non est subiectum.

In contrariũ est Alex. & Philop. 2. Post. vbi volunt id esse scientiæ subiectũ, à quo liber inscribitur. Sed hic liber à generatione inscribitur. igitur & generatio erit hic subiectum.

Põ cõmunis omnium latinorum.

Circa hanc quæstionem, positio cõmunis ferè omnium est subiectum præsentis libri esse uel ens mobile ad formam, vt placet magis expositori primo vel corpus mobile ad formam: vt placet nouo expositori, & Alberto. Horum argumentum potissimum est, quia quemadmodum pars sub toto continetur, sic subiectum partis sub subiecto totius, sed subiectum totius scientiæ naturalis est vel ens mobile vel corpus mobile igitur erit huius partis subiectũ id quod continetur sub illo, tale est ens mobile ad formã, vel corpus mobile ad formam. Sed quærent iuniores quid per corpus mobile ad formam intelligatur.

Quæstio quid est ens mobile ad formam.

Quibus dicitur, quod corporum mobilium quoddam dicitur mobile ab vbi, vel locum de quo in libro cœli agitur. Ibi.n. de cœlo & elementis pertractatur, vt mobilia tãtum sunt, & nullo modo generabilia, de cœlo quidem vt circulo fertur. de cæteris vero, vt vel à medio, vel in mediũ mouetur. Aliud dicitur corpus mobile ad formam, de quo agitur hic. nã de corpore agitur mobili vt generatur, cuius terminus est substãtia vel alteratur, cuius terminus est qualitas, vel vt augmentatur cuius terminus est quantitas. modo constat terminos hosce esse formas. Sed contra, quoniam vbi est forma, vt tradit auctor sex principiorum. Est.n. forma cõmunis omnibus sex principijs, de quibus agitur ibi. quorum vnum est vbi. Dicunt q̃ per formam expositores volũt intelligere substantiã. Modo generatio & corruptio sunt ad substantiã per se & principaliter, vt alteratio & augmentatio dispositiue. igitur per formam bene intelligunt substantiã. Solus aũt motus localis esse põe & non ad substantiã 13. meta. cõ. 41. Vel aliter dicunt q̃ per formam expositores volunt intrinsecã & formam. At vbi non est intrinsecum, sed extrinsecus adueniens & potius in locãte, quã in mobili ipso. hæc sunt quæ iuniores sentiũt de subiecto huius libri, & quæ adijciũt pro illius declaratione.

Quid subiectum.

Sed (pace horum dixerim) hæc sunt aliena à peripateticorum mẽte primo peccant in verbo subiecti, quia semper græci subiectum id esse dicũt, quod prædicato subicitur, vt Simpl in prædicamentis ait: & Themist. in 1. Poste. modo ens vel corpus mobile ad formam non subicitur huic philosophiæ naturalis parti. nam hæc falsa est, corpus mobile ad formã est scientia de generatione: hãc etiam & doctissimus Boethius asserit in prædicamentis. textu. quando alterum de altero prædicatur. vbi quid subiectum sit. quidue prædicatum, & de subiecto tali modo minime loquitur. Secundo peccant in re, q̃m intentio & subiectum siue magis latine, & materia idẽ. vt Ammonius in 1. de Interpretatione. Sed intentio huius libri est de generatione, vt dicit Auer. in principio commenti. igitur generatio est subiectum vel materia. Amplius per subiectũ siue materiam liber differt à libro Sectator.n. scientiæ vti res de quibus sunt 3. de Anima. Sed liber iste differt à cæteris, quia hic de generatione est, at liber de cœlo est de cœlo, vt dicit Simplicius in lib. cœli igitur generatio est materia. Et licet in re hac demonstrationes spectari non debeant, sed satis sint coniecturæ, tñ sectando modum tradendi græcorum, vt Alexandri, Simplicij, Philoponi, necnõ Themistij, ac Boethij dico, quòd loquẽdo de subiecto, quod prædicato subest, vt dicit Boethius vel per se, vt Socrates homini, & hõ animali, vel per accidens essentiale, vt homo risibili, & equus hinnibili: aut per accidens contingente, vt homo albo, & Socrates nigro. sic tot sunt subiecta quod prædicata, ac prædicata tot, quot quæsita, vt 2. Poste. traditur. Vtrum vero omnibus his detur, vnum subiectum cõmune, quod de omnibus prædicetur, dici potest quòd sic, siue illud sit ens, vel corpus mobile ad formã, sed non debet dici de subiecto libri vel scientiæ, sed primum prædicatum subiectorũ, & primum subiectũ primæ & cõmunissimæ passionis.

Põ propia.

Ex his sequitur quòd quæstio de subiecto libri est nulla, melius.n. de prædicato considerat orum libri debet esse vt græce loquar vel de subiecto primi & cõmunissimi accidentis.

Quæ materia libri.

Si vero loquimur de intentione libri, quam nostri & latinæ materiã vocant, dicerem materiam præsentis libri esse generationem. Hanc.n. Arist. intendit, & ab hac librum inscribit. Et per hanc etiam hic liber differt. Quare hæc vera erunt. primum prædicatum in hoc libro est ens vel corpus mobile ad formam. Amplius materia est generatio. hæc eadem & intentio, cum cætera huius gratia intendantur.

Tunc ad argumentum facta in quæstionis principio. Ad primum argumentum concludit illa omnia non esse subiectum libri sed bene subiecta, de quibus colligitur prædicari vnum quoddam, quod ens mobile ad formam appellant. Ad secundum Auer. in 1. Physice auscultationis cõm. vlt. voluit subiectum non probari esse in scientia, cuius est subiectum, vt 12. Metaphy. cõm. 5. immo nec species subiecti, sed ambo esse supponi debet ac principia subiecti demõstratione signi probari possunt esse. Accipit.n. subiectum pro primo prædicato omnium eorum, quæ subijciuntur quæsitis, & species subiecti sumit pro primis partibus subiecti, vt 2. de Anima. cõm. 27, at græci opinarentur quòd libri intentio bene potest probari esse, vt in libro Elenc. sophisticum esse, in lib. Physic. motum esse. Verum non per habitum libri, sed fortasse altioris partis. Sed quæres cur subiecti & specierum subiecti principia potest probari esse in sciẽtia, sed subiectum vel species subiecti esse minime apud Auerroem.

Pulchra dubitatio in doctrina Auer.

Dici potest, quia apud eum subiectum est primo notum in sciẽtia, & id quo cætera certificantur. nihil.n. est in scientia quo subiectum certificari posit, species vero subiecti, quia sunt omnibus modis idem cum subiecto, & subiecti existentia est vna cum specierum esse. at principia habent quid notius saltem quo ad nos, vt ipsum subiectum & partes eius: & alia multa virtute subiecti primi, quia igitur subiectum non potest notificari per aliud prius eo in sciẽtia, quia est primum,

nec per aliud posterius, quia omne posterius certificator per ipsum tanqoam per primo notum in scientia, igitur est indemonstrabile omnino. Principia autem qm̄ habent quid notius saltem quo ad nos, vt subiectū ipsum & cætera propter subiectum, ideo fieri potest vt demonstratione signi & ab effecto declaretur esse. Græci vero nō habent pro incongruo intentionem libri demonstrari à priori & posteriori in scientia, siue per habitum eius, siue alterius partis, eo quia contingit sæpe libri materiam siue intentionem esse passionē, cuius esse est in esse, vt in proposito, & hæc ignorant recentiores. Ad tertium solutio patet. generatio.n.non est subiectum, sed vel materia vel intentio & hæc potest esse accidens, vt materia quarti physicæ, auscultationis est tempus, qood alteri accidit. Hæc de subiecto.

ARISTOTELIS STAGIRITÆ,

Peripateticorum principis: De Generatione et corruptione Liber Primus.

Cum Augustini Niphi Suessani, præclarissimis cōmentarijs.

DE generatione aūt & corruptione, natura generatorum et corruptorū quodam modo omnium & causas diuidendum, & rationes earū determinandum. Amplius de alteratione & augmentatione, quid vtraq; & vtrum existimandum sit eandem esse naturam generationis & alterationis, an semotam, vt determinatæ sunt & nominibus.

DE generatione vero & corruptione, de natura generatorum & corruptorū. Similiter de omnibus, & causas, & eorum rationes diuidendū. Amplius autem de incremēto, & alteratione, quid ambæ, & vtrum asserendum eandem esse naturam alterationis & generationis, vel diuersam, quemadmodum & nominibus discrepant.

HIS acceptis generatim, consequens est, vt ad textus cōmentationē condescendamus. & licet expositores latini, vt Thomas, & Egid. librū hunc satis aperte exposuerint vt quasi temerariū videatur me eis vel addere, vel dijudicare, tñ quia multis in locis aliter sentio, vt ex vera translatione Arist. declarare enitar, decreuimus quædā de nostro agello adijcere, quæ lectores nō approbent, nec improbēt effectu, vt quidā ignari agunt, quorum nullus vnquā perfici potuit. Omnes itaqoe hac parte consentiunt Arist. preaccipisse dicēdorū intentionē verum quæ sit illa, differunt. Auer. sua in paraphrase sentire videtur intentionē primam esse de causis generatorū & corruptorū. itaq; alterabiliū & aogmentabiliū. Secunda intētione ponit esse dicendū & de vniuscuiusq; horū definitione. atq; an differunt generatio, & alteratio. Sic itaq; Auer. primā libri intentionē dicit esse de causis horum. Nouus expositor Arist. tria intendere sentit. Primum, quid generatio & corruptio, Secundū, quæ natura generatorum & corruptorū. Tertiū, quæ & quot causæ & rationes generabiliom & cæterorom. Hæc.n. tria dicit esse primo intenta. Secundo autem & quasi annexa sunt duo. Quorum primū est quid alteratio, quidúe crementum sint. Secundum vero ait. Sicut generatio & alteratio nomine differunt, ita re, ita vt sint multiuoca. & diuersiuoca. Videtur aūt mihi q̄ id primo & præcipue intendatur, à quo est totius libri inscriptio, quandoquidem inscriptio libri (teste Alexandro) à principaliori

Auer. introductio.

Egidij.

ac potiori fiat. Inscribitur aūt de generatione et corruptione hic liber in græco, quare hæc tm̄ primo intendētur. Verū quia accidens non pōt cognosci, nisi cognoscatur subiectū, & causa, & ea quæ sibi videntur per similia, consequenter oportet transigere de natura generatorum & corruptorum, quæ sunt subiecta generationis & corruptionis. Itēq; & causas similiter omnium & rationes, siue sint definitiones, siue descriptiones, qm̄ quidem scire est per causas cognoscere. Insuper oportet & cognoscere ea quæ generationi & corruptioni per similia sunt. nā & cognitio perfecta est, & quæ per simile, & diuersum fit: propterea oportet & de incremento, & alteratione asserere, vt sciamus an differant à generatione in re, vt differūt nomine. Labotāt Egid. & cæteri quid Arist. per causas, & qoid per rationes sentit, & pace sua vacillant. Nā vt Them. 1. Poster. tradit, duplex potest rei cognitio haberi. altera quidē demonstratione, quæ complexa nūcupatur. altera definitione, quæ simplex dicitur. cōplectēs itaq; Arist. vtrasq; ait, & causas & earū rōnes diuidendum. causas quidē dicens ad demōstratiuam scientiā horum, rationes vero ad definitiones, quanquam & definitio & demonstratio ambæ per causas edantur. verū vt vtrasq; innueret, vsus est nominibus differentibus. Sic igitur patet quid sit intentio prima. Verū animaderte q̄ primitas apud Auer. duplex est. cognitione, & executione, vt 7. meta. cō. a 3. primitate cognitionis Arist. primo intendit de generatione. Et ab hac librum inscripsit. primitate vero executionis & tractatus præintendit causas, & sic Auer. forte bene dixit. Hæc de intentione. Quæret quis quo ad textus expositionem propter quid de alteratione & cremento pertractabit, cum intentio sit de generatione & corruptione. Respondet expositor nouus, quia de mobili ad formam agitur, modo oē quod ad formā mouetur, vel ad qualitatē mouetur, vt quod alteratur: aut ad qnātitatē, vt quod augetur, aut ad substantiā vt quod agitur. Sed melius (vt diximus) dicere oportet, q̄ videlicet, prima & principalis intentio est de generatione. de cæteris agitur vel vt subiectum eius, vel vt causæ eius, vel vt similia vel dissimilia eidem.

Sol. propria.

Quærunt primo & principaliter. vtrum de his corruptibilibus possit haberi scientia. Videtur q̄ non. de sensibilibus non habetur scientia, quia abeuntibus à nobis non est palā, an sit vel ne 7. Meta. t. c. 35. Huic qoæstioni respondet Egid. q̄ de sensibilibus & corruptibilibus potest haberi scietia, vt de eis formantor rationes æternæ. Generabilia.n. & corruptibilia (vt quidā dicunt) considerari possunt quo ad prædicata contingentia, vt cygnus currit, & æthiops mouetur, & respecto prædicatorum necessariorum atq; per se, vt cygnus est albus, & æthiops niger, aut hō est risibilis, & equus hinnibilis. Et qm̄ necessariū & per se de omni sunt, quælibet harum est vniuersalis. & tunc patet solutio Egidij, vt.n. sensibilia comparantur prædicatis per se, sunt scibilia, vt vero prædicatis per accidens, non sunt scibilia. Sed hæc solutio non est intelligibilis. Nam accipio hæc corruptibila comparata prædicatis per se, & quæro vel sunt singularia, vel vniuersalia. Si singularia, igitur non possunt esse subiecta demōstrationis, qm̄ subiectom demonstrationis est vniuersale. vt a Poster. diximus. Si vniuersalia. igitur non possunt comparari prædicatis per accidens. Non possunt igitur esse singularia, quia non cōparabuntur prædicatis per se. neq; vniuersalia, quia nō prædicatis per accidēs. Amplius prædicatum illud per se, qood dicitur de singulari, vel dicitur de singulari proptee rationem singularem, vel propter rationē vniuersalem, non propter rationem singularem, quia nihil inest per se singulari propter rationem singularem, quod alteri competat ab illo. Si propter rationem vniuersalem, igitur illa prædicata inerunt primo vniuersalibus, & per consequens scientia primo erit vniuersalium, & per accidēs singulariom. Potest igitur aliter dici. Vbi animaduertendū, q̄ propositio non dicitur necessaria secūdum esse, quia propositio potest esse, & non esse, igitur potest non esse vera: Si.n. non est. non est vera, sed potest non esse. igitur potest non esse vera. sed dicitur necessaria secundum significationem, quia in ipsa voce vel scripto significat ad placitum igitur potest aliter significare q̄ significat. Sicut hæc, deus est, dato q̄ deus significet plasma. Erit igitur necessaria quanto ad esse

Improbatio.

Solu. propria.

ad esse in re sicut ipsa significat, vt dicitur in prædicamẽtis. ab eo quod res est vel non est dicitur oratio vera vel falsa. Secundo animaduertendum ꝙ triplex est abstractio, vt à materia, quali abstractione mathematica abstrahit. à præsentia materiæ, quomodo etiã mathematicus abstrahit & physicus. Et à conditione materiæ, quali abstractione physicus abstrahit. Tunc dicerem ꝙ prædicata per se dicuntur de generabilibus & corruptibilibus, prout abstrahuntur à materia, & præsentia, & conditione materiæ. nam si sunt vniuersalia, & non singularia. & mediantibus his dicuntur de his corruptibilibus & generabilibus, quæ sũt singularia at prædicata per accidens primo dicuntur de his corruptibilibus in materia, & præsentia, & conditione materiæ concepta, & per hæc de vniuersalibus secundo. Vt.n. prædicata per se prædicantur de vniuersalibus, sic propositiones efficiuntur necessariæ, quia sic ita erunt in re necessario, vt significant. Vt vero prædicata per accidens prædicantur de corruptibilibus, efficiuntur propositiones per accidens, quia contingit non ita esse in re, vt propositione significant.

Sed contra hæc obijcit Egid. Primo, quia tũc hæc sic vniuersaliter concepta non essent sensibilia, qm̃ quæ abstrahũt ab hoc vel illo sensibili, non sensibilia sunt, quia omne quod sentitur est hoc vel illud. Secundo obijciunt alij, quia vniuersale videtur primo corruptibile, Tũ ꝙ corruptibile est res vniuersalis, & est corruptibile, Tũ ꝙ oẽ quod inest pluribus per se, & nõ vni per alterum, nec alteri per alterum, inerit per vniuersale. modo corruptibilitas inest omnibus singularibus per se, & non vni per alterum: nec alteri per alterũ. igitur omnibus per cõmune, tertiũ. Dici potest ꝙ generabilia abstracta à materia, præsentia materiæ, ac cõditione materiæ, dicũtur sensibilia à potentia sentiendi, non aũt ab actu. Vel dicũtur sensibilia, quia sunt rationes dictæ de rebus sensatis. Ad secundũ multum laborant iuniores. Mihi tñ videtur, ꝙ generabile & corruptibile possunt accipi vt sunt aptitudines, vel potentiæ: vt sunt aptitudines, sic competunt primo vniuersalibus, quia omnis aptitudo emanat à principijs speciei. Vt vero sunt potẽtiæ, competunt primo indiuiduis, & propter materiam, quia vt sic sunt prædicata contingentia. Et per hæc patet ad argumenta.

Quæstio. 3. Nũ corruptio sit res naturalis.

Quærunt secundo vtrũ corruptio sit quid naturale vel res naturalis? Quòd sit res naturalis Egid. tribus rationibus ostẽdit. Primo, quia est de consideratione scientiæ naturalis. Secundo, quia naturaliter euenit, quia euenit per naturam materiæ, quia materia est qua res potest esse; & non esse 7. Metaph. t.c. 22. Tertio, quia corruptio est forma genita, sed forma genita est naturalis materiæ. antecedens patet. quia generatio vnius est corruptio alterius.

Sed hæc sunt confuse dicta, quia Aristot. 2. auscultationis physicæ, dicit ꝙ tria sunt quæ considerantur à naturali sciẽtia. Natura ipsa, vt materia vel forma. Habens naturam, vt substantiæ cõpositæ, quæ hñt materiam & formã, & res secundum naturã, vt quæcunq; cõpositis naturalibus insunt per se. vt igni ferri sursum, & id genus. Et ita patet erratum in cõclusione, quia corruptio non est res naturalis, quia nõ cõpositum naturale, nec natura, sed ens secundũ naturam.

Secũdo peccat, quia rõnes friuolæ sunt. Prima quidẽ non. quia à pari Deus esset res naturalis, quod falsum est, quia nõ est habens naturã. Et tñ consideratur à scientia naturali. Secunda minime valet, quia quod euenit naturaliter, est accidens, sed accidẽs non est res naturalis, sed ens secundũ naturam. Tertia nequaquã, quia si corruptio esset forma genita, tũc forma genita non esset. nã corruptio est priuatio, & priuatio nihil est quare forma genita nihil esset. Et ita patet ad quæstionẽ ꝙ corruptio est ens secundum naturam, quia est accidẽs per se rebus naturalibus propter naturam materiæ.

Solutio. q.

Quæstio. 4. Nũ corruptis rebus corrumpatur scientia.

Quærunt tertiæ. vtrũ re ipsa corrupta eius sciẽtia remanere possit? Rñdet Egid. dupliciter. Primo ꝙ res habet triplex esse. in effectu, qđ est esse in seipsa. in suis causis: & apud intellectum. quod est esse vniuersale, & obiectiuũ. Vult itaq; ꝙ dato ꝙ res desinat quantũ ad esse in seipsam, & quantum ad esse essentiæ, quia remanet quantũ ad esse causale in causis, adhuc detinet rõnem scibile, & põt scire. Secundo respõdet, ꝙ scibile vt est obiectum intellectus, habet duplex esse, videlicet materiale, inquantũ est ipsa res: & formale, quod est ipsa præcõceptio, non quæcunq;, sed illa quæ est per causas, cum scire sit per causam cognoscere. Sic igitur corruptio scibilis quo ad esse materiale, remanet quo ad esse formale, & sic esse poterit sciã de illo. Quantũ.n. ad illam præconceptionem ex causis in actu vel potentia potest sciri. Vbi autem tale formale tolleretur, etiam scientia desineret.

Contra primum arguunt quidã, quia tunc indiuiduo corrupto non remaneret scientia. cõsequentia declaratur, quia nec quo ad esse in seipso: nec essentiæ: nec in suis causis remaneret, quia non põt idem numero redire consequens vero est falsum. quia de facto manet scientia indiuidui corrupti. Itẽ arguunt alij secundo, quia tunc de rebus non haberetur scientia, nisi pro esse potentiali. consequens est falsum, quia habemus scientiam de rebus tam pro esse potentiali in causis, quã in seipsis, quã omnibus modis. Tertio habemus scientiã de aliqua pluuia, quæ quandoq; est aqua guttatim cadens, sed hoc nõ est pro esse quod habet solum in suis causis, sed pro esse in effectu. Quarto vel habemus scientiam de rebus pro esse quod habent in suis causis sufficientibus, vel insufficientibus: si insufficientibus, tunc scientia esset imperfecta, si sufficientibus, tunc res essent in effectu.

Contra secũdam positionem arguunt etiam. primo si est conceptio hæc, omnis rosa est pulchra, vel igitur rosa supponit pro rosis existentibus & possibilibus existere, & pulchra verificatur de præsentibus, vel de futuris. Si primum. habetur ꝙ præconceptio illa requirit existentes, & ita significatum formale & materiale. Secundo, dato quod rosa maneat solum quo ad significatũ formale. Fiat hæc enunciatio rosa est flos, vel igitur erit vera vel falsa. si falsa igitur corrupto significato materiali, non remanent sciẽtia. Si vera, arguo. rosa est flos. igitur rosa est tenet consequentia à tertio adiacente ad secundũ adiacens, vt secundo de interpretatione. Tertio heri fuit tonitruum, & hodie disputemus de eo. vel igitur nostra in disputatione nomẽ tonitrui simpliciter idem significat, vel non idẽ. Si non idẽ, disputatio nostra non fiet de tonitruo quod fuit heri. Si idẽ, habetur quod re existente & non existente eadem erit nominis simpliciter significatio. Quarto pro quo nomen supponit. idem omnino significat, sed in disputatione nostra hodie supponit eodem modo quo heri. igitur nomen omnino idẽ significabit. Videtur autem mihi ꝙ ambo modi Egidij ad idem veniant. Propterea est animaduertendũ ꝙ scientia de re potest esse vel definitiua, vel demonstratiua. Si definitiua, erit per genus & differentiã propria. & qm̃ genus & differẽtia abstrahunt ab esse existentiæ. & ab esse subsistentiæ, quod est esse in indiuiduis, vt sic, sufficit quod habeat esse solum aptitudine. Vnde 6. Topic. definitio ipsa aptitudinẽ dicit. Si demonstratiua, in omni demonstratione passio concludatur de subiecto: passio aũt omnis sit aptitudo quædam, etiã non requiritur quod res sit de qua demonstratio fit, in inesse existentiæ, vel subsistentiæ. Igitur sufficit ꝙ habeat esse quidditatiuũ, quod est esse in causis. Et hæc est positio Egidij. Tunc ad rationes. Ad primã concederet Egidius ꝙ de singulari non habetur sciẽtia nisi per accidens, propter rationem vniuersalẽ vt dictum est. Ad secundũ diceret ꝙ de rebus est sciẽtia solũ vt accipiuntur in esse quidditatiuo, quod est esse causale, pro alijs esse habentur opinio, sensus, & phantasia, 2. de Anima. Ad tertium diceret, quod illa pluuiæ definitio. vt dicit actum, est accidẽs vt in pluribus, at vt dicit aptitudinem est definitio. & sic scientiæ principium. Ad quartum diceret ꝙ ad cognitionem perfectam simpliciter sufficit cognitio omnium causarum sufficientium in aptitudine, & si non erit ipsa res propter hoc. at in cognitione perfecta in genere, sat est cognoscere rem per suam formam, quæ est tota definitio, & per materiam, quæ est deferens definitionem.

Quid auctor.

Ad argumenta contra secundũ modum diceret Egidius.

Ad primum, ꝙ prædicatũ verificatur pro rosis præsentibus, vt illa propositio est opinio quædam, & vt sciẽtia, pro rosis aptitudinalibus. Hæc.n. oportet dicere, qui Egidium vult sectari, quicquid Sorticolæ in re hac dicerent. Ad secundum diceret, ꝙ verbum, sum es est, dicit aptitudinem, vt est copula scibilis propositionibus, & tunc non valet à tertio adiacente ad secundum adiacens. Vt vero est copula propositionis opinabilis, dicit actum, & sic valet. Ad tertium dice-

ret, quod nomē tonitrui supponit simpliciter eodē modo heri & hodie, quia pro significato formali, quod res quæ est tonitruum in suis causis contenta. at secundum quid aliter hodie, aliter heri supponit, quia deficit materiale. Ad quartum eodem modo diceret Egidius hæc mihi videtur nunc.

RECO.

Circa ea, quæ in cōmentarijs diximus, occurrere Videntur recognitiones non paruæ, nec ab ratione quidē. Accidit enim opiniones mutari non solū in diuersis, sed in eodem homine, potissimū ob ætatis maturitatē, vnde nō iniuria dicitur, barbato crede magistro, hac ratione visum est nobis hac in ætate his in cōmentarijs, quæ olim in libris de generatione scripsimus, recognitiones facere, quæ nunc videntur veriores, quarum prima in primo cōmentario occurrit de textuū differentia. Nā in codicibus, e quibus latine translationes defluxi runt, quas latini expositores interpretati sunt, verba Arist. leguntur copulatiue, & hoc pacto nos in cōmentarijs verba legebamus. Hoc etiā in modū verba illa legerunt D. Tho. expositorū decus, Egidius lucidus interpres, & alij quamplores. In codicibus vero Ioan. Gram. qui a studiorum laboribus Philoponus dicebatur, verba leguntur absq; copulatione, veluti in translationum antiquarum emendatione, quā vides, patet hæc de prima recognitione.

Ioan. Grāma. dictus iuit Philoponus ob studiorū labori.

Secunda vero recognitio est circa intentionē libri, quam Arist. proponit, Philoponus. n. vult Arist. proponere esse dicendū de causis & rationibus generationis, & corruptionis earū rerum, quæ secundū naturā generantur, & corrūpuntur, & hoc principaliter. consequēter vero proponit esse dicendum de auctione, & alteratione, tribus de causis. Primo quidē, quia agere de his est vtile ipsi physico, quo auctio & alteratio sunt quædā naturales mutationes. Secūdo vero, quia sunt generationes quædam, cum. n. hic agatur de generatione, & hæ sint generationes quædam, de his saltem consequenter agendum erit. Tertio, quia agere de his vtile est ad sermonem de generatione. nam siue alteratio, & generatio eadem sint, siue diuersa, cognita alteratione, quæ nam sit, facile deprehendetur generatio, & in commentarijs intentionem, quam Arist. proponit, aliter exposuimus.

Continuatio huius libri ad librū de cœlo.

Tertia recognitio erit, quo ad verborū considerationē. Nā Philoponus primo in verbis Arist. cōsiderauit huius libri ad librū de cœlo cōtinuationem. nā cum in fine libri de cœlo egisset de graui & leui, epilogādo dixit, de graui quidē igitur, & leui determinatū sit hoc modo, hoc continuationē faciens dixit, de generatione aūt & corruptione natura generatorum & corruptorū quodā modo omnium, & causas diuidendū, & rationes earū determinandū. In quibus verbis, verbū illud, aūt quod græce est δὲ, de, talem continuationem innuit, quod. D. Tho. veluti diligens expositor etiam notauit, notauit etiā Arist. dixisse {natura generatorum, & corruptorum} quia hic agit de generatione, & corruptione, non omnium rerū, sed solum earum rerum, quæ secundum natura fiunt, & corrūpuntur, quod etiā aduertit & post eū diligens expositor diuus Thomas. non. n. hic agit de generatione & corruptione rerū, quæ fiunt arte, vel electione. Fit n. domus arte, amicitia vero & inimicitia fit electione. Dixit causas in plurali (vt notat Philoponus) quia quatuor sunt causæ, dicit. n. omnes quatuor causas generationis & corruptionis rerum: & non vnam vel duas tantū, sed omnes. dixit rationes, vt quidam dixerūt. s. particulares causas, ac proximas q. d. se velle disserere de causis in vniuersali, & in particulari, generationis & corruptionis, quæ expositio non placet Philopono, nec mihi, cum hic nō agatur de proximis causis. Melius ergo per rationes Arist. intelligit rationes factiuas, secundū quas vnūquodq; fit, & corrūpitur. Hic. n. dicet non tm̄ q̄ sol est causa actiua generationis et corruptionis, sed quo modo et qua rōne sit causa, quia appropinquante, est generationis cā, abeunte vero, est causa corruptionis. & sic non solū agit de causis, sed de rationibus causandi. Sed dices, non est verum q̄ hic agetur de omnibus causis, & de omnibus rationibus causandi, innuit Arist. solutionē, cum dixit quodam modo omniū, quia non agit de causis omnium simpliciter, sed quodā modo. Quod verbum græce legitur ὅλως, & Philoponus exponit quodam modo, alij similiter, alij vniuersaliter, quæ in idem veniūt. Non. n. agitur de causis & rationibus omnium simpliciter, sed quodā modo, & vniuersaliter, & in quadā cōmuni similitudine. Ex his colligitur de mente Philoponi Arist. in hoc lib. duo esse dicturū. primo quidem ac principaliter de causis ac rationibus generationis & corruptionis rerū secundū naturam generabiliū, & corruptibilium. Cōsequenter vero ac secundario de auctione, & alteratione, & quid sit vtraq;, & an differat alteratio à generatione re ipsa, sicut differt nomine. Dixit aūt signanter de alteratione an differat à generatione, quia auctio licet nomine differat ab ipsa generatione, re non differt, vt dicet. Sed dices Arist. in hoc libro de agere & pati pertractabit, quorū in prooemio nihil meminit, ergo prooemiū diminutum est. Innuit Philoponus solutionem, q̄ de agere & pati non agit nisi per accidens, quo agit de alteratione per se nō, n. fieri pōt alteratio sine agere, & pati. Ideo in verbo alteratio, ipse intelligit. Rursus occurres q̄ hic agetur de mixtione, cuius nihil meminit, iterū innuit solutionē, q̄ de mixtione agetur quo reducitur ad generationem mixtorū, vel ad alterationem elementorū, & ita reducitur ad alterationē, vel generationem. Hæc de tertia recognitione. Post hæc disserendum est de libri huius inscriptione. Inscribitur. n. græce περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, sed quibus verbis latine liber inscribendus sit, non leue est exponere. Antiquus interpres per genesim generationem, per phthorā autem corruptionē exposuit, vt liber inscribēdus sit generatione, & corruptione. Quòd quidē per genesim exponat rerū ortum, non displicet, nā licet generare sit factū ædere, vt Arist. dicit in lib. de Animalibus, & generatiuum opponatur ad sterile, tñ Cicero in lib. de vniuersitate, generationem appellat ortū. Dicit. n. quid est, quod semper sit, neq; vllum habet ortum Plinius quoq; lib. 20. de naturali historia agens de radice rubæ inquit, generationes impediri hoc cibo, ideo profluuio genita i datur. Quo vero exponuntur per phthorā, corruptionē, nō nisi recepto vocabulo dici potest. siquidē corruptio apud latiniores cōtaminatio est, inde corruptela, hoc est subornatio dicitur. Propterea latine phthora est interitus. Interitus. n. generationi opponitur, vnde Cic. In 3 de Natura Deorū inquit, nunc aūt concludatur illud, quod interire possit, nō esse æternū, ignem aūt interiturum esse, nisi alatur, & quæ interea, innumerabilia sunt, vsu tñ hoc vocabulum corruptio à philosophis pro Interitu receptū est. Et nos igitur ita loquamur. Sed quæres e quo libri inscriptio accipitur, Philoponus & Alex. lib. 2. Poste. libri inscriptionē accipi asseruerunt a libri intentione Modo intentione & subiectum pro eodem acceperunt iuniores. ergo inscriptio libri à subiecto libri accipitur. Sed contra. nam liber Physi. o. inscribitur auscultatio physica, vbi constat in eo lib. subiectum non esse physicam auscultationē. Præterea hic liber inscribitur de generatione, & corruptione, vbi constat nec generationem, nec corruptionē esse hic subiectum. Dicendum ergo inscriptionem libri multifariam fieri, potissimum vero aut ab aliquo essentiali ipsi libro, aut ab aliquo accidentali. ab accidentali, liber Physic. dicitur auscultatio, quatenus accidit, vt illa, quæ ibi scribuntur, obscure scribantur. Ab essentiali vero, aliquando liber inscribitur à principali specie communissimi considerati in scientia, vt metaphysica. nam liber ille tāquam de principali specie entis est de substantijs supernaturalibus: & hoc pacto dicitur inscribi à subiecto, quatenus principalis species primi considerati est subiectum in sciētia. Aliquando autem à principali affectione cōmunissimi considerati, vel proprij subiecti, & sic inscribitur liber hic. generatio. n. & corruptio sunt principales affectiones corporis vel entis mobilis ad formā, quod est cōmune consideratum hic. Post hæc recognoscenda est ea solutio, quæ in cōmentarijs assignatur ad illā quæstionē. verum de generabilibus, & corruptibilibus sit scientia. Diximus. n. de his esse scientiam, quatenus abstrahuntur à materia, præsentia materiæ, & conditionibus materiæ. Quam quidem solutionem non reuocamus, sed verbis Themistij in 1. de anima eam dilucidamus. Asserit. n. definitiones esse non notionum, non. n. notio animalis est substantia animata sensitiua, nec notio hominis est animal rationale. Sed singulares homines (vt inquit) propriæ animalia rationalia dicuntur, & sunt. Vult igitur definitiones, & demonstrationes esse singularium, non quidem

Quæ intentio in summa.

Dubitatio cur prętermiserit de agere & pati.

Cur prætermisit mixtionem.

Vnde libri inscriptio.

Cap 4.

quo

quo ab intellectu singulariter côcipiũtur, vtpote per notionẽ rei singularis singulariter repræsentatiuã. Sed quo res ipsæ singulares, ac corruptibiles, per notiones ipsarũ vniuersaliter repræsentatiuas ab intellectu concipiuntur. nã hoc pacto de singularibus & corruptibilibus assignantur diffinitiones, & demonstrantur propriæ affectiones per illas definitiones. ex quo sequitur de corruptibilibus esse scientiam, non quo corruptibilia sunt, sed quo incorruptibiliter à nobis intelliguntur. Sequitor etiã de mutabilibus esse scientiã, non quo mutabilia sunt, sed quo immutabiliter intelliguntur. Secundo quærebamus in commentarijs, vtrum corruptio sit naturalis, vbi fecimus vim in verbo illo, quod est ens naturale, & bene dictum est. Nunc reuocamus rẽ in dubium. nam Arist. in lib. de morte & vita, distinguit de duplici morte, violenta, & naturali. ergo non omnis corruptio est naturalis. Qui. n. moritur per consumptionẽ humidi radicalis, moritur morte naturali. Qui vero moritur in iuuenta, febre, vel vulnere, moritur morte violenta. Dicẽdum ergo, q corruptio põt dupliciter considerari, aut ratione habita ad subiectum remotum, & cõe, & sic omnis corruptio est naturalis, qm omnis est naturalis primæ materiæ: aut ratione habita ad subiectum propinquum. & sic mors quæ fit per consumptionẽ humidi est naturalis, quæ fit nondum radicali humido consumpto, dicitur violenta, hæc de mente Arist. Tertio quærebamus. vtrũ re corrupta, de re possit scientia, quæ habebatur de illa, remanere, vt dato q de rosa habeatur æstate hæc sciẽtia, q sit pulcherrima florum, verũ hyeme omni rosa corrupta, hæc eadem scientia remanere possit. Induximus duas Egidij responsiones. prima erat, q adhuc remanet de rosa illa eadẽ scientia, quia sufficit rosæ, vt habeat esse causale, siue aptitudinale. Hæc. n. est vera, rosa est pulcherrima florum, dato q nulla rosa actu sit, modo possit esse, vel apta sit esse. Secunda erat, q rosa corrupta, quo ad esse in actu, & quo ad esse in aptitudine, adhuc remanet illa scientia, q sit pulcherrima florum, modo remaneat quo ad esse formale. quod est esse obiectiuũ, ac formale eius. Cum. n. rosa concipiebatur q sit pulcherrima florũ, habebat æstate duplex esse, actuale extra causas, & aptitudinale. s. in causis. & vtrunq; dicitur esse materiale. Cum vero hyeme desineret quo ad vtrunq; esse, remaneret eadẽ scientia, modo remanear in anima concipientis formalis conceptio rosæ, quæ repræsentabat illã propositionẽ, rosa est pulcherrima florum. nã conceptione remanente adhuc rosa habet aliquod esse, saltem obiectiuum. Contra hos modos est vna

Quæstio pulchra.

sola quæstio (vt mihi videtur) quæ non est dilucide resoluta, quia omnis propositio scita est demonstrata, & omnis demonstrata est vniuersalis. ergo in illa propositione, rosa est pulcherrima florum, rosa supponetur ab intellectu in tali propositione distributiue, & sic pro omnibus rosis, quæ sunt. Præterea omnis scientia præsupponit subiectum esse, vt dicitur 1. Poster. Præterea omnis propositio de tertio adiacente infert propositionem de secundo adiacente. ergo valet, rosa est pulcherrima florum, ergo rosa est. Præterea sunt aliquæ propositiones scitæ, quæ nõ possunt esse veræ, nisi subiecto existente, vt hæc, pluuia est aqua guttatim cadens: & illa, tonitruum est extinctio ignis in nubibus quælibet. n. harũ supponit subiectũ esse. ergo illo corrupto, nõ poterit scientia de eo remanere. Ex his colligitur quæstio magna in hac materia, nã aliæ. q. bene in cõmentarijs sunt euẽtilatæ. Propter hæc argomenta dixerunt nonnulli, q scien-

Positio sophistarum.

tia, quæ habebatur de re existente, nõ potest remanere, illa corrupta simpliciter. verbi causa, hæc scientia rosa est pulcherrima florũ, non potest remanere rosa simpliciter in se, & in quolibet suo indiuiduo corrupta, quia si prædicatum verificatur de rosa, non verificatur de rosa, nisi accepta pro omnibus indiuiduis rosæ, quæ sunt. & sic non potest remanere, nisi remanente rosa in suis indiuiduis, quod est esse rosæ simpliciter. Simili rõne de sciẽtia, quæ habetur de pluuia, tonitruo, & alijs. Cũ vero dicitur hyeme desinit rosa, non desinente illa scientia. Similiter æstate desinit pluuia, non desinẽte pluuiæ scientia. Respõdere possunt nec rosam posse simpliciter desinere, nec pluuiã, nec aliquã speciem, quin semper reseruetur in aliquibus suis indiuiduis, quæ sunt in aliqua regione nã licet æstate pluuiæ desinãt apud nos apud antipodas non desinunt. Hyeme quoq; licet apud nos desinant rosæ, non desinunt apud antipodas. Hanc positionem sustinẽt omnes sophistæ, qui de suppositionibus scripserũt.

Refutatio.

Sed hæc solutio videtur fuga, quia Arist. vult non omnẽ speciem esse perpetuã in suis indiuiduis, nisi eas tm, quarum indiuidua generari nõ possunt, nisi per semẽ, vt in libris de animalibus satis dicit. & Auer. 8. Physic idem asserit. Nõ ergo oportet, vt rosa sit perpetua in suis indiuiduis, propterea videtur adhuc quæstio stare. nã si ponatur rosam desinere simpliciter secundum se, & quodlibet indiuiduum sui, quæstio remanet vtrum scientia, q sit pulcherrima florũ remaneat? non. n. videtur soluta. Propterea videtur mihi esse dicendum, q scientia quæ habetur de rosa, vel de aliqua tali re, potest esse de rosa, vel per prædicata, quæ non possunt rosæ competere, nisi existat actu sicut si diceremus de rosa, q sit digerens choleram. ea. n. corrupta, desinit hæc sciẽtia, aut per prædicata, quæ possunt rosæ competere secundum aptitudinẽ, vt q sit pulcherrima florum, & tunc rosa corrupta põt remanere eadem scientia, quia rosa potest esse pulcherrima florum, tunc patet solutio. Dicerẽ. n. q si de aliqua re existente haberetur scientia per prædicata actualia, talis remanere non potest, subiecto simpliciter desinente. sin autem per prædicata aptitudinalia, potest remanere re illa simpliciter corrupta, modo sit apta esse. Tunc patet solutio ad obiecta. prima. n. deletur concedendo propositionem, quæ sciebatur esse vniuersalem, & ita concedamus subiectum supponi pro indiuiduis, secundum prædicati exigentiam. nam prædicata aptitudinalia requirunt subiectum remanere in indiuiduis aptitudinalibus, vt in hac rosa est pulcherrima florum, dato q prædicatum dicat aptitudinem, rosa accipitur pro omnibus rosis, quæ sunt aptæ esse, vnde discentibus erit, & hæ possunt esse, omnes rosæ, ergo hæc, quæ potest esse rosa, est pulcherrima florum, & sic de singulis. At prædicata actualia requirunt subiectum esse actu. Secunda deletur etiã, quia omnis scientia supponit subiectum esse secundum exigentiam prædicati propositionis, quæ scitur. Tertia etiam diluitur, q regula non sit vniuersalis, sed solum cum prædicatũ est actuale. Quarta tollitur concedendo maiorem, sed negando minorem, nam in talibus propositionibus prædicata debẽt accipi in aptitudine, & nõ actu, vt in commentarijs diximus. Sed adhuc remanere videtur quæstio. nã habeatur hæc scientia de rosa, q sit pulcherrima florum. & desinat esse rosa simpliciter secundum vtrunq; esse. s. actuale, & aptitudinale. vtrũ eadem scientia, quæ fuit de rosa, remaneat. Egidius dixit q sic, quia rosa remanet secundum esse obiectiuũ, & sic remanere potest scientia. Quæ responsio in cõmentarijs est sustentata, verum ego nunc dicerem casum esse impossibilem simpliciter, quia ad hoc, vt desinat esse rosa secundũ vtrunq; esse, oportet vt desinant omnes eius causæ: & sic oporteret deum desinere, & cœlũ, & omnes stellas. Sed ad huc occurres, quia volo q desinant omnes causæ rosæ, & remaneat ille intellectus qui concepit illam propositionem, rosa est pulcherrima florum, cum notione eadẽ, quæ repræsentabat ipsi illam propositionem, & certum est q remanebit scientia: & tñ rosa nullum esse habet nisi obiectiuum. Potest dici casum implicare contradictione, quia si remanet intellectus qui illam propositionem cõcepit, oportet, vt remaneat deus, & motores cœlorum, & omnes causæ rosæ. hæc mihi nunc videntur: nec recusabo aliter dicere, si aliter occurret.

De subiecto.

Vltimo quæritur de subiecto huius libri, vt in procœmio fuit quæsitum. Cõmunis opinio est, q subiectum huius sit ens mobile ad formã, vel corpus mobile ad formam. Sed pro solutione, primo debes scire quid subiectum sit, quid'ue prædicatum. Secundo quid per mobile ad formam. Tertio quid est obiectũ apud philosophos. De primo dixerunt quidam. subiectum non esse nisi substantiam, prædicatum vero non nisi accidens.

1. positio.

Contra obijcit Philoponus 2. Prio. q subiectum aliquando est accidens, vt in hac propositione, color est qualitas, & in illa album est lignum. Similiter prædicatum aliquando est substantia, vt in hac, homo est animal.

2. positio.

Alij dixerunt subiectum esse id omne quod est determinationis susceptiuum, vt vniuersalitatis, particularitatis, & indefinitatis, prædicatum vero minime. Contra obijcit Philoponus quarũc sin-

gularis propositio careret subiecto, cum eius subiectum nec possit recipere vniuersalitatem, nec particularitatem. Philoponus ergo distinguit in lib. Prio. de subiecto & prædicato, quia alia sunt subiectū, & prædicatum problematica, & sic quatuor sunt prædicata, vt genus, accidens, definitio, & proprium, & vnum subiectū. species. Aut simpliciter, & sic subiectum est, vel cui alterum inest, vel de quo alterum prædicatur. Prædicatū vero, vel quod alteri inest, vel quod de altero dicitur. differt aūt quod alteri inest ab eo quod de altero dicitur, quia omne quod alteri inest, dicitur de altero, & non econtra: nam esse in accidentium est, dici de, est accidentium & substantiarum. Ex his colligitur subiectum dici non posse, nisi respectu alicuius, quod vel ipsi inest, vel de ipso dicitur.

Quid per mobile ad formā. De secūdo, dicamus per mobile ad formā, esse intelligendū, ens mobile ad formam absolutam, vt ad qualitatem, substantiam & quantitatē. Vbi vero quia est respectus non dicitur forma in proposito: ideo quod mouetur ad vbi, non dicitur mobile ad formā. De tertio dicamus obiectum dici eam respectu potentiæ, q̄ respectu scientiæ vel habitus, quatenus offertur potentiæ, vel habitui, vt patet a. de Anima. His terminis expositis sint tres suppositiones. prima. in omni scientia est dabile vnum primum ac communissimum, quod est genus ad omnia, quæ in scientia considerantur. Patet. aliter scientia non esset vna. Secunda. inter omnia considerata, quæ continentur sub illo cōmuni genere, est dare vnum subiectum principale, quod est vna prima species. patet, quia in omni genere est vnum primū, & principale 10. Meta. Tertia. in omni sciētia communes passiones, quæ quæruntur aut de genere, aut de principali specie illius generis primi, vt patet 1. Poster. His suppositionibus stantibus, sit prima conclusio, ens mobile ad formam vel corpus mobile ad formam est cōmunissimum genus omniū eorum, quæ in hoc libro considerantur. patet, quia de omnibus prædicatur, & nulli in hac scientia considerato subijcitur. Secunda. ens vel corpus mobile ad formam est cōmunissimum prædicatū omniū eorum, quæ hic considerantur. patet, quia est cōmunissimum genus, & non species alicuius considerati in hac scientia. Tertia. ens vel corpus mobile ad formā non potest esse primū subiectum in in hac scientia probatur, quia respectu nullius prædicati, cū nulli considerato in hac scientia subijciatur, sed omnia ipsi supponuntur. ergo nō potest esse primum subiectum. Præterea nec potest dici primum subiectū passionū, quia respectu illarum non dicitur cōmune subiectum, sed proprium. Quarta. ens vel corpus mobile ad formā est cōmune obiectum huius scientiæ, quæ habetur in hoc libro, patet ex declaratione terminorum. Vltima conclusio primum & principale subiectum in hoc libro est ens, vel corpus mobile ad formam substantialē. patet, quia est principalis species communissimi prædicati. Hæc de dilucidatione, & ita de recognitionibus hactenus.

Anti c. 2. *Antiquorum igitur, hi quidem vocatam simplicem generationem esse inquiunt alterationem, hi vero aliud generationem & alterationem.*

Dilucida. tex. cō. eiusdem. *Antiquorum quidem igitur, hi quidem quam simplicem vocant generationem, alterationem esse profitentur. Hi vero & alterationem alteram à generatione.*

Cōm. 21 Omnes conueniunt Arist. prosequi de proposito. Verū cur à tertio propositorum cœperit prosequi, non omnibus patet. Diuus Tho. ait Arist. hoc egisse, quia ex differentia constituitur species, quo fit vt minimè cognosci possit generatio vel corruptio nisi eius ab alteratione differentia deprehensa. Sed hoc stare non potest, quia prima cognitio rei est per genus. Cōmune. n. omne præcedit differentiam & speciē. quare non vt differentiā venetur, sed potius propter genus. Egid. autem hoc dicit esse factum, quia quæstio hæc erat valde famosa apud antiquos. Quod minimè placet, quia Arist. potius ordinem rationalem sequi solet, quā antiquorū. Qui. n. delirant à veritate ipsa, & ab ordine delirare solent.

Expositio propria. Mihi igitur propter hæc videtur q Arist. intendat venari genus generationis. De generatione. n. primo & præcipue intendit. quare de ea primo prosequi debet. Prosequitur autem primo de ea colligendo genus. Hoc aūt per differentiam & conuenientiam docuit colligi Arist. 6. Top. Et sic patet causa ordinis. Omnis aūt positio antiquorum de hac re est in duo contraria. Nam vna lectio omnem generationem dicit alterationē esse. Alia nullam generationem esse alterationem. Et ita positiones hæ contrariæ sunt omnino. Sed quæret iunior. verum subcontrariæ sint simul veræ. videlicet aliqua generatio & alteratio, & aliqua generatio non est alteratio. Respondent quidam q sic, quia duplex est generatio. videlicet simplex, vt subitus formæ prouentus, & composita, vt ex præuia alteratione & prouentu formæ subito. Dicunt modo q simplex generatio non est alteratio. Et ad hoc adijcit Arist. quam vocant simplicem generationē, at composita est alteratio. Sed illud stare non potest, quia motus differunt propter differentiā terminorum ad quos. 5. Physi. at cō. 9. sed in vtraq; generatione terminus ad quem est substātia, at in alteratione est qualitas. Igitur omnis alteratio erit altera ab alteratione.

Nota. Verum propter verbum Arist. animaduertendum q per simplicem generationē intelligit eam, quæ est substantiæ. Est. n. vt Arist. inquit 5. Phy. generatio duplex, secundum quid & simpliciter, generatio secundum quid est alteratio, vt dicet.

RECO. Et propterea adijcit quam vocāt simplicem generationem, & dixit quam vocant, quia apud antiquos generatio voce tantum differt ab alteratione.

In commentarijs quærebatur cur Arist. de tertio propositorum nunc primo sit executus, vbi fuit satis abunde declarata causa, cur ab isto tertio exequitur. Verū Philoponus autumat Arist. prosequi de primo, nam primum propositorū fuit de generatione, nunc prosequitur de illa quid sit, vbi (vt est ipsi mos) primo narrat opiniones veterum, quas de generatione habuerunt secundo vero opinionibus veterum reiectis, quæ sibi de generatione videntur, constituit. Prosequendo opiniones veterum de generatione quid sit (vt Philoponus inquit) ait nonnullos propriam & simplicem generationem voluisse esse alterationem. Alios vero dixisse generationem esse quid diuersum ab alteratione. & sic secundum Philoponum Arist. Prosequitur de primo propositorum. Quod vero ad verba attinet, Arist. per simplicem generationē intelligit generationē in substātia, quæ simplex generatio dicitur (vt Philop. inquit) quia est propriè generatio, quæ dicitur generatio additione nullius. Generatio vero accidentis dicitur secundum quid, quia non dicitur generatio, nisi additione, cum dicatur generatio quædā. Animaduerte q subcontrariæ hæ, aliqua generatio est alteratio, & aliqua generatio non est alteratio, alia ratione possunt esse simul veræ. nā generatio qualitatū alterantiarum est alteratio, & sic aliqua generatio est alteratio, generatio vero substātiæ non est alteratio, & sic aliqua generatio nō est alteratio. Ergo hoc pacto possunt subcontrariæ esse simul veræ, & sic patet quæstio mota in commentarijs.

Quicunq;. n. vnum aliquod dicunt esse omne, & omnia ex vno generant, his quidem vtiq; necesse est generatorū alterationem dicere, et quod principaliter fit alterari. Quicunq; autē plures materias vna ponunt vt Empedocles & Anaxagoras, et Leucippus, his aliud. Anti. c. 3.

Quicunq; quidem. n. vnū quoddam omne esse aiūt, & omnia ex vno generant, his quidē necesse est alterationē generationē esse fateri. & quod principaliter fit, alterari. At quicūq; materias plures vna cōcedūt, vt Empedocles, & Anaxagoras, et Leucippus, his aliud. Dilucida. tex. cōm. eiu. 2.

Quia duæ sunt positiones de quæstione, docet nunc eas accipi ex fundamentis acceptis ab antiquis. Nam de rerum principijs, & de rerum esse, duæ fuerunt partes. vna ponit omne esse vnum quoddā, & omnia ex vno generari, quibus contingit dicere generationem esse alterationem, quia si non, tunc omnia non essent vnum quoddam. Alia ponit materias plures, & res plures. Et ita dicere possunt generationem esse aliam ab alteratione, quia si non, tūc omnes res erunt vnum. textus patet. Auer. sua in paraphrase affert causam quare ponentes vnum subiectum, & omnia vnum, dicere coguntur generationem esse alterationē. Et ait hoc esse, quia apud eos materia est ens in actu non generabile. Cōm. 31 Ratio Auer.

Quia vt dicitur 5.phy. in hoc differt alteratio a generatione.nã subiectũ generationis est ens in potẽtia, subiectum alterationis est ens in actu. Confuto. Nota. Sed hæc videtur friuola cã, quia à pari etiam qui pouũt plures materias idem dicere cogerentor. nam & ipsi quoque materias illas asseruot esse in acto. Sed de hoc dicemus posterius. Animaduertendum, vt refert. Simplicius tertio cœli authoritate Platonis in libro Parmenidis, quòd omnia esse vnum potest dupliciter intelligi, aut principaliter, aut participatiue. Principaliter quidẽ ea dicuntur vnum, quorum forma & definitio est vna. Participatiue vero, quæ vna ab essentia deriuantur, quomodo omnia calida sunt vno calore eadem 12.Metaphy.commen.55. & hoc modo dicimus quòd omnia sunt vnum participando esse, quod per essentiam saluatur in deo. Si itaq; Parmenides & Melissus omnia vnum esse senserunt secundum formam, tũc bene sequitur quod generatio nõ differt ab alteratione, quia ex opposito consequentis infertur oppositum antecedentis. at si velint omnia esse vnum participatiue, vt nos tenemus, & Arist. 2. Metaphy. tex. commen. quarti. Proculdubio non sequitur q generatio sit alteratio, quia oppositum consequentis stat cum antecedente.

R E C O. Cum diuisit opiniones in duas, nunc (vt Philoponus inquit) vtriusq; opinionis tutores exponit, & rationes opinionum, secundum vero diuum Thomam Aristo. hic assignat rationem diuersitatis prædictæ, & est optima expositio etiam. Mihi tamen videtur quod Arist. faciat vtrunq;, nam assignando rationes diuersitatis, exponit opinionum authores vt intelligenti patet. Dicit Philoponus hic, q eorum qui dixerunt vnum elementum omnium, alij dixerunt aerem, vt Diogenes, Alij ignem, vt Heraclitus, alij aquam, vt Thales, Alij horum medium vt Anaximander. & omnes isti sunt, generationem asserentes esse alterationem. Cuius causam affert Philoponus, quia omnes isti asseront elementum esse corpus in actu, cuius non simpliciter generatio, sed alteratio est, quam causam in commentarijs de mente Auerrois assignauimus. Qui vero posuerunt rerum elementa plura, possunt dicere generationem differre ab alteratione, quia (vt philoponus inquit) & in commentarijs postea est dictum, qui ponunt plura, dicere possunt generationem fieri congregatione illorum plurium. Corruptionẽ vero disgregatione, & alterationẽ possunt dicere fieri partium cõpositarum transfiguratione, vel transordinatione. veluti Democritij, & Leucippei dixeront. Sed cõtra adhuc stat argumentum in cõmentarijs, quia tã dicentes vnum elementum, quam dicentes plura, asseront materiam esse corpus vel corpora in acto. ergo eorum videtur non posse esse nisi alteratio. Propterea videtor mihi quòd Arist. velit eos dixisse generationem esse alterationem, qui posuerunt omnia esse vnum, & omnia quæ apparent, ex vno orta esse, & sic tangit Melissum. Melissus.n.hæc duo asserens generationem nec existentem, nec apparentem seruare potest. At qui ponunt plura vno, & si generationem veram seruare non possint, apparentem seruare possont, quatenus generationem fieri dicunt congregatione, alterationem vero aut transfiguratione, aut transordinatione, vel dici potest. q Arist. velit dicere quosdam dixisse vnum esse principium materiale omnium rerum, vt vel aerem, vel ignem, vel aquam, & etiam illud esse totam substantiam rei. iuxta quos oportet dicere rei substantiam semper manere, & ita generatio, & alteratio apud eos non differunt. Democriti vero licet posuerint plura corpora in actu esse materialia principia, ea non posuerunt totam rei substantiam. verum de his in commentarijs.

Anti.c.4. *Sed tamen Anaxagoras etiã propriam vocẽ ignorauit. Dicit.n. quòd fieri et destrui idẽ existit quod alterari. multa aũt esse dicit elementa, quemadmodum et alij.*

Dilucida.tex. cõm, eiusdem. *Verum Anaxagoras, vocẽ propriam ignorauit. Dicit.n. quòd factio & destructio idem sint alterationi. Plura vero dicit elementa, quemadmodum & alij.*

Cõm, 4. Dictum est q plures asserendo materias, sequitur generationem esse aliam ab alteratione. Et propterea Anaxa. propriam vocem ignorat, quia concedit duo contradictoria. quia bene apud eum sequitur generationem esse alteram, & non alteram, pro quanto plures sunt materiæ erit altera, pro quanto ipse tenet generationem esse alterationem erit eadem, quare propriam vocem ignorat. Animaduerte q dicere cõcorditer cum suo fundamento est propriã vocem cognoscere. at dicere discorditer cum suo fundamento, est propriam vocem ignorare. Hæc ex paraphrase Auerrois.

Animaduerte (vt ex verbis Philoponi colligitur) quòd R E C O. Anaxagoras propriam vocem ignorauit, pro quanto concessit ea omnia, quibus potuit seruare generationẽ esse alteram ab alteratione, & tamen dixit generationem & alterationem esse idem. Concessit.n. (vt Philoponus inquit) elementa esse plura. ergo potuit dicere generationẽ fieri congregatione illorum principiorum: disgregatione vero eorum, fieri corruptionem. Rursus potuit dicere composita, quæ congregatione fuerunt genita, variari secundum transpositionem, & transordinationem eorum elementorum. ergo potuit saltem apparenter seruare differentiam inter generationem & alterationem, vt Democritici fecerunt, & tamen dixit generationem non differre ab alteratione ergo (vt Philoponus asserit) propriam vocem, qua sua fundamenta expressit, ignorauit. Quod etiam Auer. notauit.

Empedocles.n.corpora quidem, quatuor, omnia autem cum mouentibus, sex numero. Anaxagoras autem & Leucippus & Democritus, infinita. Hic.n.homœomera elementa ponit, vt os, carnem, medullam, & alia, quorum vniuscuiusq; synonyma pars est. Democritus autem & Leucippus, ex corporibus indiuisibilibus alia componi inquiunt. hæc autem, infinita & multitudine & formis esse. illa autem ab illis differre, his, ex quibus sunt, & positione, & ordine horum. Anti.c.5.

Empedocles quidem.n.corpora quatuor. Omnia autem cũm mouentibus, sex numero. Anaxagoras vero infinita, & Leucippus & Democritus. Hic quidem.n. similaria elementa ponit, vt os, & carnem, & medullam, & cætera alia, quorum vnaquæque pars vniuoca est. Democritus vero & Leucippus ex corporibus indiuiduis alia componi aiunt. Hæc autem infinita esse & multitudine, & forma. Illa vero ab illis differre his, ex quibus sunt, & positione & horum ordine. Dilucida.tex. cõm. eiusdem.

Prima diuisio erat q loquẽtium de materia rerum, quidam vnam dederunt, quidam plures, at subdiuisio nunc est q ponentiũ plures, quidam numero finitas, quidam infinitas ponunt. Finitas ponit Emped quia sex, quatuor ex parte materiæ, duo ex parte agentis. Infinitas Anaxagoras, Democritus, Leucippus. Ponentium infinitas materias, iterum subdiuiduntur, quia alij ponunt similares, vt Anaxagoras, alij dissimilares, vt Democritus, & Leucippus. Animaduertendum primo quòd Emped. posuit sex principia. quatuor quidem corpora vt elementa, quæ mole depræhensa sunt, Duo vero incorporea vt litem & amorem. Hæc.n. incorporea sunt, quia relationes miscibilium videntur esse: vt Aristoteles ait in libro de anima, & 8.Physicorum. Animaduertendum secundo q pars similis dicitur græce homœomera, latine similaris, & synonyma latine vniuoca, quando cum suo toto idem nomen habet vt caro. Nã quælibet pars carnis est caro. Itemq; & os & id genus. Dicitur quidem similaris, quia vnius est formæ cum suo toto, dicitur vniuoca, quia nomine & ratione conuenit cum suo toto. Ex quo sequitur q caro & os sunt partes similares, & dissimilares. comparatione quidẽ ad totum animal, & inter se sunt dissimilares. comparatione seorsum vniuscuiusque ad se, similares erunt. quia caro respectu partium carnis similare quoddam est, & os respectu partium ossis. at respectu animalis & inter se dissimilares & diuersiuocæ. Anaxagoras itaq; vult vnumquodq; mixtum effici ex partibus infinitis similaribus, nõ q sint similares respectu totius animalis, & inter se, sed seorsum vnaquæq; ad sui partes. Tertio animaduertendum q corpora indiuidua, ex quibus composita sunt, apud Leucippum sunt & dissimilaria, & diuersiuoca tripliciter, dissimilaria quidem comparatione facta vnius ad se, quia totum indiuiduum & pars figura differũt: & in- Nota.1. Nota.2. Nota 3.

ter se quia indiuidua illa nomine & forma differunt inter se, & respectu totius mixti, quia nomine & forma ab illo differunt. igitur respectu mixti dissimilaria & diuersiuoca, & inter se similiter, & comparatione vnius ad se, & sic tribus modis. Et propterea dicunt illa composita differre ab illis, vt equum ab homine, his, ex quibus illa indiuidua sunt, videlicet, & positione, & ordine. & id genus. Quarto animaduertenduo q compositionum altera est integralis & quantitatiua. Et hæc ex infinitis fieri partibus siue similaribus, siue dissimilaribus nihil prohibet (& si sic antiqui sentiunt bene dicunt, vt Simplicius inquit physic. primo) altera essentialis, videlicet ex partibus quaru vna actus est, altera potentia. Et hoc modo Arist. cōpositā dicit fieri ex materia & forma, q si de hac cōpōne antiqui loquātur, errāt omnino.

Nota, 4.

R E C O. Animaduertere q Philoponus concordat cum expositione assignata in commentarijs, vult. n. q Arist. quasi subdiuidat positiones eorum, qui dixerunt rerum elementa esse plura. Nam alij posuerunt finita, vt Emped. quatuor materialia quidē, & veluti passiua quatuor corpora supposuit. Facti ua vero, & motiua litem & amicitiam. Alij vero posuerunt infinita, qui iterum subdiuiduntur, quia alij principia illa infinita posuerunt homœomera, hoc est similaria, vt Anaxa. Alij dissimilaria, vt Democritus. Verum Philoponus de mente Aristotelis narrat opinionem Epicureorum, qui cū Democriticis conuenientes dixerunt atomas multitudine infinitas, secundum figuras vero incomprehensibiles quidē, non tamen infinitas, contra quorum opinionem Alexand. & Philoponus argumentantur, quia si atomæ multitudine sunt infinitæ, videlicet vt etiam sint infinitæ, alioquin eadē figura reperietur in pluribus atomis, & sic non differrent figuris. Quod vero ad verba attinet, cum Aristo. dicit. {Illa autem ab illis differre his ex quibus sunt, & positione, & ordine horum} Arist. per illa (vt Philoponus inquit) intelligit composita, quæ ex atomis constant quæ atomata dici possunt. Hæc. n. differunt ab illis, hoc est inter se, quatenus vnum atomatum cōpositum differt ab altero in tribus. s. in atomis ipsis, in positione atomorum, & in ordine ipsarū. Propterea dicit his, ex quibus sunt, hoc est atomis ipsis, quia (vt Philoponus inquit) ignis & terra non sunt ex eisdem atomis. nā ignis ex sphæricis: terra ex cubicis. dixit & positione atomorū, quatenus in vno cōposito atomi vna positione constituitur, in alio vero, alia. vt verbi causa, in vno cōposito sphæricæ atomæ constituentur in superiori, cubicæ, & inferiori, in atomato alio cōposito, cōtra dixit & ordine, quia etiā cōposita atomata differunt inter se ordine atomatorū, qui attenditur secūdum prius, & posterius, quatenus in vno cōposito in prioribus partibus erunt atomæ sphæricæ, & in posterioribus atomæ cubicæ, in alio vero composito contra veluti in syllabis so, & os. Fiunt. n. ex eisdem literis, aliter atq; aliter constitutis, vt Philop. inquit. ergo atomata hæc cōposita differūt ab illis alijs tripliciter, his atomis, ex quibus sunt, pōne atomorū, & ordine. Pō. n. differt ab ordine, quia pō attēditur penes sursum, & deorsum, ordo vero penes prius & posterius, vt notauit Philoponus.

Antl. c. 6. *Contrarie aūt videntur dicere hi, qui circa Anaxagoram eis, qui circa Empedoclem. Hi. n. inquiunt ignē & aquam & aerem & terram elementa quatuor, & simplicia esse magis quam carnem & os & talia similium partium. Hi autem, hæc quidem simplicia & elementa esse, terram autem, aquam & ignem & aerem composita omnia, seminarium. n. esse horum.*

Dilucida. tex. eiusdem. *Contrarie autem videntur dicentes, qui circa Anaxagoram, his, qui circa Empedoclem. Hi quidem enim ignem, & aquam, & aerem, & terram elementa quatuor, & simplicia esse magis quam carnem & os, & cætera similaria. Hi vero, hæc quidem simplicia & elementa. Terram vero & ignem & aerem composita. Omnigermium enim esse illorum.*

Cōmen. 6. Quæ Arist. inquit, patent. Verum Animaduertendum q positiones hæ possunt hac ratione concordari, q compositio est duplex, aut (vt diximus) quantitatiua, & sic elementum vnumquodque ex partibus fit similaribus, vt bene ait Anax. alia est cōpositio elementaria, & hoc modo vnūquodque mixtum fit ab elementis quare si de cōpositione quantitatiua loquimur, bene ait Anax. primam cōpositionem ex similaribus proficisci. quando quidē vnumquodq; quantum ex partibus fit quantitatiuis. Ex hoc modo vnūquodq; elementū fit ex carne & osse & id genus, quia quodlibet est in quolibet: at si de essentiali cōpositione, bene Empedo. cum vnaquæq; illarū ex elementis fiat. Secundo animaduerte q græci codices habent πανσπερμίαν, latine nō habet nomē vnum, sed dici potest omnigermia, verbū verbo reddēdo. Panspermia omnigenia.

R E C O. Animaduerte (vt ex verbis Philoponi colligitur) q Anaxagoras differt ab Emped. primo in positione principiorū, quia Anaxa. materialia rerum principia supposuit homœomera, hoc est similares partes, Emped. vero elementa secundo in modo ponendi generationē ex illis principijs, q Anaxagoras rocessit in principijs, & principiatis reciprocationem. nam dixit elementa fieri ex homœomeris, hoc est similaribus, quia ignis videtur fieri ex carne, & neruo, & id genus, & econtrario, quia etiam caro & os, & id genus fiūt ex elementis. Afferunt. o. ex quolibet fieri quodlibet Empedoc. vero reciprocationem negauit, quia dixit omnia fieri ex elementis, elementa vero esse ingenerabilia, ergo positiones istæ contrariæ se habent (vt Arist inquit) & Philoponus exponit. Præterea animaduerte vlterius homœomera, hoc est similaria posse considerari ratione habita ad remotas partes. s. materiam & formam remotas. & sic respectu earum non dicuntur homœomera, sed potius dissimilaria: aut ratione habita ad partes propinquiores, vt ad elementa, & sic minime sunt homœomera, aut ratione habita ad partes quantitatiuas proximas, & sic sunt homœomera. Vel potest aliter dici, q considerari possunt respectu partium essentialium, & sic sunt dissimilaria. vel respectu partium integralium, & sic sunt homœomera.

His igitur, qui ex vno omnia constituunt, necesse est dicere generationē et corruptionem, alterationem, semper n. subiectum manere vnum & idem. tale autem alterari dicimus. His autem, qui genera multa faciunt, differre à generatione alterationem. conuenientibus enim & dissolutis. generatio contingit & corruptio et ideo dicit Empedocles hoc modo, quōd nullius natura est, sed solum & mixtio & segregatio mixtorū. Quōd igitur proprius sit sermo eorum suppositioni ita loqui manifestum est, & quōd dicunt hoc modo. Antl. c. 7.

His quidem igitur, qui ex vno omnia cōstituunt, necesse est dicere generationem & corrruptionem, et alterationem esse. Semper. n. manere subiectum hoc et vnū. Hoc autem idē alterari dicimus. His vero qui genera multa fuerunt differre alterationem à generatione. Conuenientibus n. & dissolutis. generatio euenit & corruptio. Propter quod & Empedocles hoc modo ait quōd natura nullius est, sed solū mixtio & segregatio miscibiliū. Quod quidē igitur hic sermo cōueniat suppositioni eorū sic loqui, patet, & quoniā dicūt hoc modo. Dilucida. tex. eiusdem.

His enarratis hac in parte iuxta dicta duas ponit conclusiones. Prima, tenentes vnum materiale principium coguntur dicere generationem esse alterationem. probat, quia alteratio est quoties subiectum est vnum & idem, & hoc confitentur. Sed dices, q etiam apud Aristotelem sequetur idē, quia concedit vnam materiā & eandem omnium. Respōdet Auer. ca. Metaph cō. 14 q materia est vna & eadē omniū priuatione formæ. at apud hosce materia est vna & eadem secundū formam. Et propterea apud hos generatio est alteratio. Secūda conclusio. ponētes plura materialia principia, coguntur dicere generationē esse aliam ab alteratione. probat. quia generatio erit partium & principiorū congregatio, corruptio eorū disgregatio. alteratio vero erit congregati euariatio. quare poterunt differentiam illarū bene saluare. hac de causa Emped. ait, naturam cuiuslibet entis esse nullius speciei per se aliam à miscibilibus, sed solum mixtionem Cōm. 7. Dubitatio Solutio.

Dubitatio. Soln expositorum. Replica.

tionem vel segregationem, quia congregatio illa totius nō differt à partibus simul sumptis. Sed dices necesse possunt saluare veram differentiam illarum, quoniam etiam principia illa materialia sunt in actu. Respondent expositores & bene, q in rei veritate non saluant, sed secundum apparentiam, at primi nec existenter, nec apparenter saluant. Dices, quòd hoc sit falsum, quia Auer. primo Phys. commen. 41. ait. Parmenidem & Melissum cōcedere cotta duobus modis vera & apparentia. igitur apparenter potest saluare generationem. Fortasse Aristoteles hoc aduertens subscribit. {q quidem igitur hic termo conueniat eorum suppositioni sic loqui, patet. & quoniam dicunt hoc modo}. q.d q ceuera nullus potest saluare veram generationem, & omnes possunt saluare apparentem generationē. at ipsi loquuntur hoc modo. tu vero considera. Sed circa hæc occurrunt speculationes Egidij, quarum prima est. verum hæc possit stare in positione Democriti, q corpora quæ sunt rerum principia sint indiuidua, & figurata.

Digressiones Egidij. Num corpora, quæ principia ponit Democritus sint indiuidua, & figurata.

Quicquid alij dicant. Egidius tenet q corpora illa possunt considerari in eo q quanta, & in eo q naturalia. Si considerentur in eo q quanta, sic sunt diuisibilia in infinitum. Si in eo q naturalia, sic est deuenire ad minimum de quolibet generata. Tunc vuit Democritus voluisse corpora illa esse indiuidua vt sunt naturalia, non autem vt quanta & sic dici possunt indiuidua, & quanta, & figurata.

Argumēta cōtra Egidium.

Sed contra hanc conuenientiam arguunt quidam, & ostendunt, q nullo modo sit dare indiuiduum. Primo. quia quicquid sequitur ad consequens sequitur ad antecedens. Sed hæc se habent vt antecedens & consequens, videlicet naturale. & quantum. igitur quicquid sequitur ad quantū, sequitur ad naturale, ird bene valet, est quantum, igitur indiuiduum. igitur si naturale erit, erit & diuiduum. quare vtroq; modo erit diuiduū. Secundo arguo. omne quantum est diuisibile in eo q naturale: omne corpus physicum est quantum: igitur omne corpus physicum est diuisibile in eo quòd naturale. Syllogismus est ex maiori reduplicati ua, & minori absoluta. Maior patet, quia diuisio est corruptio, & corruptio est entis quanti, vt est naturale. Minor patet. Tertio sophistæ arguunt, quia tunc motus esset in non tempore, vt alteratio, augmentatio & id genus. consequentia patet, quia minimum in instanti acquiritur, quia si in tempore, tunc per partem post partem. igitur esse diuisibile. consequens est contra Arist. 6. phys. Quarto. tunc rei permanentis daretur vltimum. Nam applicetur in hoc instante, quod est præsens, agens corrumpens ipsi minimo. & patet q in hoc instanti, quod est præsens, est illud minimum, & immediate post hoc non erit. igitur fuit illud vltimum eius instans. Quinto propter quid potest dari minimum in eo quòd naturale, & non in eo q quantum. quanti tas enim est dispositio compositi naturalis, veluti & qualitas. Et hæc dubitatio est occulta valde. Hæc quæstio de minimis diffuse in lib. de substātia orbis, & 6. phy. tractata est.

Nunc vero ad rationes. Ad primam concederet nouus expositor totum, & quod minimum naturale est quantū, & est diuisibile, sed non in eo q compositum naturale. Ad secundum negaret maiorem, quia quantum in eo q quantum est diuisibile, & nō in eo q naturale. multæ enim sunt res naturales indiuiduæ, vt cœlum, & stella omnis, & id genus. Sed si sunt diuidua, in eo q quanta, diuisibilia efficiuntur, vt in libro cœli satis. Probat. maioris nulla est, quoniam diuidi est dupliciter. per solutionem continui realem, aut metalem, qualem mathematici seruant, prima forsasse est corruptio non simpliciter, sed continui. Ad tertium concederet Egidius quòd solus motus localis esset continuus & successiuus, sed cæteri successiui, & non continui, vt etiam Auerroes ait 8. Physico. commento 23. successiui quidem, quia fiunt per minima, quorum vnum post aliud fit, non autem continui, quia inter primi minimi & secundi generationem intercidit tempus. Ad quartum negaret consequentiam. Nam primum instans applicati esse diceret esse primum illius non esse, & sic negaret q in hoc instante quod est præsens sit, quia illud est primum instans applicati esse, quod est primum non esse minimi. Sed dices. illo in instanti vel applicatur enti, vel non enti. Si non enti, applicatio nulla erit, non enti. n. nihil applicatur. Si enti, igitur primum instans applicationis sive applicati esse, non erit primum non esse illius. Secundo. omnem generationem, omnemq; corruptionem præcedit alteratio, Sexto Physi. si igitur nunc primo minimum corrumpitur, prius alterabatur. Igitur primum instans applicati esse non erit primum nō esse illius. Et hoc est totum posse sophistarum contra Egidium, Thomam & Auerroem. Ad primum diceret Egidius q enti applicatur, & non enti: enti quidem in potentia, non enti vero in actu, quod sat est. Ad secundum diceret omnem corruptionem præcedere alterationem per rationem generis, vt 6. physic tōmen. 15. sed per rationē speciei non est verum, vel eo legitur omnem generationem & corruptionem præcessisse alterationem vel in eodem subiecto cum generatione, vel in alio distincto loco & subiecto, & hoc satis. Ad quintum principale diceremus, licet alibi satis dixi, q compositum naturali propter formam, & propter actionem est limitatum ad maximum & ad minimum. propter formam quidem, quoniā forma requirit certas dispositiones, quibus conseruetur in materia, & quibus agat in suum cōtrarium. & quibus resistat corruptiuis causis. tale autem esse non potest, nisi sit determinatum ad maximum & minimum. propter actionem vero, quia actio est finis formæ, igitur tandiu est forma in materia, quandiu potest agere, sed non potest agere in infinita modica materia. igitur non potest esse in infinita modica materia. Hæc latius diximus alibi. Hæc & Egidius diceret iuxta sua fundamenta. Secunda dubitatio est in opinione Anaxagoræ, quæ satis tangitur ab Egidio. Illud tamen non ignorandum q Democr. posuit infinita corpora indiuidua esse rerum principia. Hæc autem non erant illa corpora indiuidua, quæ & atoma etiam quandoq; vocat, sed (vt dicit Simplicius) opinatus est omnia esse ab vno producta per formas præcognitas, quæ erant indiuiduæ & corpora indiuidua quidem, quia in vno simplici contenta, corpora vero, pro quanto repræsentant corpora illa. quam opinionem & Arist. non negasset, vt Auer. 12. Metaph. commen. 36. vbi ait, omnes formas contineri in potentia in prima materia, actu vero in primo motore. Amplius Anaxa. triplicem mundum dicit, vt Simplicius ait. Primum effectricem, vltimum effectum, tertium medium à primo quidem deriuatum, & vltimum deriuantem, hunc mundum appellas πᾶν, hoc est omne & quodlibet, quia in nullo eorū deficit aliquid quod est in altero. vt enim in mundo effecto sunt quatuor elementa, sic & in mundo medio, quod est cœleste: sic & in mundo in effecto, hoc est euangelico & intellectuali. & ita voluit quodlibet effici à quolibet. nam cœlum efficitur à mundo angelico, qui est quodlibet, & à cœlo elementarium. Aut (vt Calcidius ait.) Anax. posuit triplicem mundū. videlicet mundum formæ, vt deum, & intelligibilem, vt angelicum, & sensibilem, & vocauit singulum horum πᾶν, siue quodlibet, quia quicquid est in vno est in altero, vt declarat longo sermone: & hic mundus sensibilis est à mūdo angelico, & angelicus ab ipso mūdo formæ. igitur à quodlibet & quolibet. Arist. igitur tm̄ contra verba certauit. sed an res sese habeat sic, est parum ad propositū, quia hoc nos nō intēdimus. Hæc satis pro dictis antiquorū.

Declaratio hęc Anax sententiæ nō spernenda.

In commentarijs deficit continuatio, ideo secūdum Philoponum continuator sic textus, q cum superius narrauit duas opiniones. alteram quòd generatio sit alteratio, alterā quòd generatio differat ab alteratione, in hac pte vult manifestare rōnes, quibus mouebantur ad sic dicendū. nā superius opiniones & earū rationes dixit tm̄, hic vero rationes eatum manifestat. Quam continuationem diuus Thomas non spreuit. Animaduerte autem quòd qui ponunt materiale principium vnū corpus actu, vt ignem, vel aerem, vel aquam, aut horum mediū, coguntur ponere generationem esse alterationē. Causa est, quia ponunt illud materiale principium esse corpus in actu specifico, ac completum in sua specie, & cum hoc voluerunt tale materiale principium esse totam substantiam rei, quæ generatur ex illo principio. Sunt huius opinionis Diogenes Apollinaris, & Anaximenis, qui dixerunt materiale principium esse aerem. Amp. eiusdem opinionis sunt Heraclitus ephesius, & Hipparchus

R E C O.

Declaratio primæ positionis.

parchos Metapontinus, qoia mateciale omnium principiū fecerunt ignem. Præterea eiusdem opinionis sunt Thales Milesius, & Hippon, qui omnium materiale principium asseruerunt esse aquam. Insuper eiosdem opinionis dicitur fuisse Anaximāder, qui omnium materiale principium voluit esse corpus medium, & aliud ab elementis. Omnes enim isti ex eo quia dicunt materiale principium esse corpus in actu, & totam substantiam eius, quod ex illo generatur, cogebantur asserere generationem esse alterationem.

Declaratio secundæ pōnis.

Qui vero dixerunt plura principia materialia, vt Empe. quatuor elementa: & Democriti atomos, quanquam ea velint corpora esse in actu, quia ipsa non dicūt esse totā substantiam eorum, quæ ex his principijs constant, generationem & alteratione non esse idem asserere cogontur. vnde Arist. inquit. {His autem, qui genera multa faciunt.} (Et intelligit per genera elementa ac principia materialia, vt dicit Philoponus). {Accidit dicere à generatione differre alterationem.} Cuius causam manifestat, cum dicit. {Conuenientibus.n. & dissolutis generatio contingit, & corruptio} Generatio quidem illorum principiorum congregatione, coeroptio vero dissolutione. Sed dices corpora illa sunt entia in actu, ergo per congregationem eorum non variatur substancia eorum, & sic non erit generatio. Aristo. ergo innuit solutionem (& inquit.) Et ideo dicit Emped. hoc modo, ꝙ natura hoc est forma naturalis, quæ congregatione fit, nullius est eorum, quæ miscentur, sed solum est substantia alia ab elementis, quæ est & mistio, cum fit, & segregatio, cum corrūpitur. Ergo licet principia materialia illa sont corpora in actu, quia tñ oon sunt tota mistorum substancia, assignare possunt differentiam inter generationem & alterationem. Democeitici etiam idem sentiunt, nam (vt inquit Philoponus) licet atomi sint corpora in actu, quia tamen non sunt tota substantia rerum atomatarum, ideo Democritici possunt inter generationem & alteratione differentiam assignare. In cōmentarijs, vero aliter verba hæc intelleximus. Nunc tñ hæc expositio mihi placet. Tunc epilogat (vt exponit Alex.) & dicit, ꝙ ita loqui de generatione, videlicet ꝙ differat ab alteratione, sit sermo eorum suppositioni conoeniens, quæ est, ꝙ plura sunt principia materialia manifestum est. est etiam manifestum ꝙ dicant hoc modo. q. d. id quod dictum est de differentia generationis & alterationis non modo consonat suppositioni eorum, sed etiam ita expresse dixeront, quare bene dictum est. Ex his patet differentia inter hanc expositionem, & eam, quam attulimus in commentarijs.

Ant.c.8.

Necesse autē est, & his dicere generationem esse aliquid præter alteratonē: impossibile tamen est, secundū ea, quæ ab eis dicuntur. Hoc autē, quòd dicimus recte, facile est videre. quemadmodum.n. videmus quiescente substantia in ea transmutationem fieri secundum magnitudinem, quę vocatur augmentatio & diminutio, sic & alteratione. Sed tamen ex quibus dicunt, plura principia facientes vno, impossibile est alterari. passiones.u. secundū quas hoc dicimus contingere, differentiæ elementorum sunt. dico autem, vt calidum & frigidum, album & nigrum, siccum humidum, molle durū, & aliorum vnumquodq;, vt inquit. & Empedocles, solum album videre et calidum: hymbrem autem in omnibus nigrum & frigidum. Similiter autem determinat, & de reliquis. Qua propter si non sit possibile ex igne fieri aquam, neq; ex aqua terram, neq; ex albo nigrum erit aliquid, neq; ex molli durum. Eadem autem ratio, & de alijs. Hoc autem erat alteratio.

Dilucida.tex. cōm.eiusdem.

Necessarium vero & his alterationem dicere quidem esse aliquid præter generationem: impossibile tamē est secundū ea, quæ ab illis dicuntur. Hoc aūt quòd recte dicimus, facile est videre. Quemadmodum u. videmus quiescente substantia, in ipsa transmutatione secundum magnitudinem, quæ vocatur augmentatio & diminutio, sic & alterationem. Attamen per quæ dicunt qui plura principia faciunt vno, impossibile est alterari. Passiones u. per quas dicimus id contingere, differentiæ elementorum sunt. Dico autem vt calidum, frigidum, album, nigrum, aridum, molle, durum, & cæterorum vnumquodq;, quemadmodum & Empedocles inquit, Solum quidem album videre & calidum omnino: hymbrem vero in omnibus & frigidum & nigrum & nebulosum. Similiter autem determinat & de reliquis. Quapropter si n n est possibile ex igne generari aquā, nec ex aqua terram, nec ex albo nigrum quicquam erit, nec ex molli durum. eadem autem ratio & de alys hoc autem erat alteratio.

Obijcit nunc contra aotiquos, & proponit contra hos, quòd ipsi coguntur dicere alterationem esse aliquid præter generationem quantum ad verborum eorum superficiem, verum quantum ad eorum fundamenta, negare hoc coguntur. primo ostendit primum hoc modo. si ut augmentatio est motus secundum magnitudinem substantia ipsa non mutata, ita alteratio erit motus secundum qualitate, substantia non mutata, subaudi. sed isti ponunt huiusmodi motum secundum qualitatem elementis ipsis non mutatis, vt congregationem & disgregationem, vbi elemeota manent eadem, igitur concedunt alterationem, quantum ad superficiem verborum, hoc est primum. Deindr {attamen} ostendit secundum, videlicet ꝙ per fundamenta eorum coguntur concedere alterationem non esse, & pee consequens non esse præter generatiooem. Ad hoc autem petit sibi cōcedenda duo. vnum expressit, videlicet quòd passiones, pee quas fit alteratio, sunt differentiæ elementorum, vt calidū, frigidum, album, nigrum, aridum, molle, durum, & cæterorum vnumquodq; id genus, quod patet carmine Empedoclis, qui Solem album videre & calidum nos ait omnino, & apud eum Sol ignis erat. hymbrem vero in omnibus & frigidum & nigrum, & nebulosum, & intendit aquam. Similiter autem determinat & de reliquis. Sic igitur patet, primo quòd passiones, per quas alteratio fit, suot elementorū differentiæ. Petit secundo & non explicat, quia apud omnes illos erat famosum, & maxime apud Empedoclem, contra quem præcipue nunc instat, quòd elementa nec sunt generabilia, nec corruptibilia secundum substantiam: & hoc eo patet, quia sunt prima rerum principia: oportet enim principia semper manere, & perpetua esse, aliter esseot principiata. His duobus fundamentis concessis secundum ea, quæ dicunt, arguit. non potest vnum elementum ex alio generari, vt nec ex igne aqua, nec ex aqua terra, igitur nec album ex nigro, nec ex molli durum. Eadem autem ratio & de cæteris, quibus alteratio fit, hæc autem erat alteratio. Quare isti coguntur duo contraria dicere. Primum quòd alteratio sit, & aliquid præter generationem, & hoc patet per eorum verba. Secundum, quòd alteratio non sit, & per consequens non differat à generatione, & hoc patet iuxta eorum fundamenta. Sed quomodo valeat hæc consequentia, non potest esse generatio elementorum inuicem. igitur nec alteratio in primis eorum qualitatibus, nec in secundis, quæ ab illis primis sunt posterius disputabimus, nunc vero satis est intellectus verborum crassus. Cōm.8.

In commentarijs non ponitue continuatio, ideo dicamus secundum Philoponum, quòd cum Aristo. ostendisset ponentes plura materialia principia posse assignare differentiam inter generationem, & alterationem, nunc vult eos inceepare, & secuodum Philoponum ponit duas conclusiones primam ponentibus materialia principia plura, necesse est dicere generationem esse aliquid præter alterationem. secundum ponentibus principia materialia plura, necesse est secundum ea, quæ ipsi dicunt, dicere generationem nō esse aliquid præter alterationem. vnde peimam conclusionem ponit, cum inqoit. Necesse est autem & his, qui principia materialia plura asseruot, dicere generationem esse aliquid præter alterationem. hæc est prima conclusio. Deinde ponit secundam. Impossibile tamen est ita supple dicere, secundum ea, quæ ab eis dicuntur, & sic habetur secunda conclusio. Ordinat autem Diuus Thomas sic RECO.

textum

textum. nam asserit Arist. primo obijcere cõmuniter contra eos omnes, qui principia materialia plura esse profitentur. Secundo spectatim contra Emped. vetbi. {Emped. igitur} Philoponus vero vult, q hæc increpatio non sit communis ad omnes illos, qui generationem faciunt secundum concretionem, sed sit propria ad Empedo. Quæ expositio verbis Arist. est conuenientissima. Circa vero has cõclusiones (vt Philoponus inquit) sic procedit, quia primo ostendit primam, cum inquit. hoc autem .i. primam conclusionẽ, q dicamus recte, hoc est q ita sit, vt prima conclusio dicit, facile est videre. Nam quemadmodum videmus, & ita est, quiescente substantia, hoc est seruata substãtia in ea fieri trãsmutationem secundum magnitudinem, quæ vocatur augmentatio & diminutio. Sic euidens est seruata substantia fieri transmutationem secundum qualit, quæ est alteratio. quia igitur antecedens euidens & de facto verũ, erit consequens etiam euidens, & de facto verum. Quare necesse est ipsis dicere alterationem esse, & esse aliquid præter generationem, quod erat prima conclusio, vt pulchre Philoponus exposuit. Deinde ostendit secundam, cum inquit. Sed tamen facientes principia plura vno ex his rationibus, quibus dicũt, impossibile est alterari, hoc est alterationem concedere, quare impossibile erit alterationem esse aliud a generatione vt assumptis duabus suppositionibus, optime in commentarijs est declaratum. Quam expositionem Philoponus laudat, & eam narrauit secundo loco in commẽtario huius loci. Alex. vero aliter verba Arist. exponens, vult q Arist. ponat duas conclusiones, quarum prima est, q tenentes principia materialia plura, coguntur concedere alterationem esse. Secunda vero est, q licet ita dicant, secũdum eorum fundamenta necesse est ipsis dicere alterationem non esse. ergo verbis affirmant alterationẽ, & rationibus, ex quibus loquũtur, eam coguntur negare. Differt autem hæc expositio ab illa Philoponi, quia illa vertitur circa differentiam inter generationem & alterationẽ, hæc Alex. vertitur circa esse vel non esse alterationẽ. Dicit tñ totum hoc Arist. inducere contra Emped. vnde prima verba legit hoc pacto Alex. necesse autem est & his dicere generationẽ esse aliquid præter alterationem. & sic oportet dicere alterationem, & esse in rerũ natura, quia si generatio est præter alterationem & generatio & alteratio erunt. Hæc est prima conclusio. Secundam ponit, & inquit. Impossibile tñ est supple alterationem esse aliquid in rerum natura secundum ea, quæ ipsi dicunt. Deinde volens demonstrare q Empe. per quæ dicit, destruat alterationem, primo reducit ad memoriam quid sit alteratio, & vult q alteratio sit transmutatio facta in substantia, substantia eius in quo fit manente. Quam definitionem ostendit exemplo augmentationis, quia (vt Philoponus dicit) augmentationem omnes concedunt, non tamen omnes concedunt alterationem. Protagoras. n. contra alterationem pugnauit. nullus autem ad augmentationem opposuit. vnde dicit. Hoc autem q dicamus recte, hoc est q alteratio non sit, sit recte dictum contra Emped. facile est videre. postea submemorat quid alteratio sit, & inquit. Quemadmodum. n. videmus quiescente substantia, & non variata, in ea transmutationem fieri secundum quantum, & magnitudinem, quæ vocatur augmentatio, & diminutio, sic & alterationem dicimus esse transmutationem quiescente substantia. & sic patet quid sit alteratio, stante hac definitione, ostendit contra Emped. q stantibus his quæ dicit, oportet negare alterationem: & primo narrat quæ Emped. dicit, quorum vnum expresse ponit Aristo. alterum clam innuit summa breuitate vtens. Prætermittit tamen intentionem, & dicit, sed tamen ex quibus dicunt plura principia vno facientes, impossibile est alterari, hoc est alterationẽ esse. Deinde accipit ea, quæ Emped. dicit, & sunt duo, alterum expresse ponens, alterum clam: primum quod ponit, est, q passiones, per quas alteratio fit, sunt elementorum differentiæ, quæ ab elementis sunt inseparabiles, & inquit. Passiones enim, secundum quas hoc. s. alterationem dicimus contingere, differentiæ elementorum sunt. s. inseparabiles, quas exponit, & inquit, dico autem calidum, & frigidum, album, & nigrum, siccum humidum, molle durum & aliorum accidẽtium vnumquodq;. Quod vero hæc suppositio sit de mente Emped. patet per eius verba, cum inquit. Solem hoc est ignem nos videre album & calidum. posuit. n. vt Philoponus inquit, cœlestia ignea. Hymbrem autem dixit nos videre in omnibus nigrum & frigidum. & per hymbrem aquã intelligit. Similiter autem determinat Emped. de reliquis. asserit enim cætera esse elementorum differentias, veluti calidum album ignis, frigidum nigrum aquæ differentias esse affirmauit. Hoc est vnum, quod Emped. expresse ponit, alterum quod Arist. clam ponit de mente eius, est, q elementa cum sint prima principia, nec sunt generabilia, nec corruptibilia secundum substantiam, his duobus ab Emped. concessis, argumentatur alterationem non esse, hoc pacto, non est possibile ex igne fieri aquã, neq; etiam ex aqua fieri terram, vt ex secunda suppositione Emped. patet. ergo nec ex albo erit possibile esse nigrum, neq; ex molli durum, & sic de cæteris. Hoc autem (vt inquit) erat alteratio. ergo non est possibile esse alterationem. Quare Emped. concedit alterationem esse, & tñ ex his fundamentis, quæ affert, cogitur negare alterationem. hæc est secunda expositio, quam Alexander attulit, quæ mihi optime satisfacit. primam vero attulit Philoponus, & eam in commentarijs secuti sumus. Quid vero sit dicendum secundum Democritum, & Anaxagoram, Philoponus exponit, quæ nos prætermittimus tanquam inutilia, cum ea non simus prosecuturi.

An & manifestum est quòd semper unam contrarijs supponendum materiã: siue transmutetur secundum locum, siue secundum augmentationem et diminutionẽ, siue secundum alterationẽ? Amplius autem similiter est necesse esse hoc, & alterationem. Etenim si alteratio est, & subiectum vnum elemẽtum, & vna omnium materia habentium adinuicem transmutationem, & si subiectum vnum est, alteratio est. And. c. p.

Aut & manifestum quòd vna semper supponenda est contrarijs materia, siue aliquid transmutetur secundum locum, siue secundum augmentationem & diminutionem, siue secundum alterationem. Amplius aũt similiter necesse est esse hoc & alterationem, etenim si alteratio est & subiectum vnum elementum et vna omnium materia habentium inuicem trãsmutationem est, & si subiectum vnum est, erit alteratio. Diuersi. tex. cõ. eiusdem.

Videtur Auerroi in sua paraphrase q Arist. probet consequentiam datam. videlicet q si vnum elementum nõ potest ex alio transmutari, nec alteratio erit possibilis. Mihi autem videtur q probet illam consequentiam, sed secunda ratione. Prima enim ratio processit ex incorruptibilitate elementorum. Secunda ex hoc q materia apud eos nõ est vna, petit igitur cuiuslibet transmutationis vnum esse subiectum, vnam & materiã, quæ manet sub vtroq; termino, & q hæc sit mens eius patet. ait enim. Aut & manifestum, vbi videtur velle quòd idem patet & alia ratione. (Inquit) Aut & manifestum quòd vna semper supponenda est contrarijs materia, siue aliquid trãsmutetur secundum locum, siue secundum augmentationem & diminutionem, siue secundum alterationem, quod præcipue hoc in alteratione ostendit de qua est intentio, & inquit. Amplius autem similiter necesse est esse & hoc alterationem, etenim si alteratio est, & subiectum vnum elementum, & vna omnium materia habentium inuicem transmutationem est, & si subiectũ vnum est, erit alteratio. Ex his arguo. cuiuslibet transmutationis subiectum est vnum, sed apud antiquos alteratione subiectum non est vnum, quia quatuor elementa non inuicem transmutabilia. igitur alteratio non erit transmutatio: & ita nihil erit. Cõmen. Auer. introductio. Expositio propria.

Animaduerte q hæc propositio cuiuslibet trãsmutationis subiectum & materia est vna, põt dupliciter intelligi: vel de subiecto remoto, & hoc est verũ: nã vna est prima omnium materia, quæ est remotũ subiectum omnium trãsmutationum, vel de subiecto proximo, & iterum hæc est vera singulis referendo, vt augmentationis vnum augmentabile, loci mutationis vnum mobile, & alterationis vnum alterabile, Nota.

terabile, non tamen vnum omnium proximum est subiectum, quia non idem augmentationis, loci mutationis, & alterationis, & vtroq; modo ratio Arist. valet. primo quidem modo valet, quia antiqui ponunt vnam omnium primam materiam: qua negata & potentia ad transmutationes negabitur. nam carentia materia sunt æterna, & impassibilia, & ita inalterabilia. iterum non ponit Emped. vnum subiectum à principio alterationis vsq; in finem, quia elementa sunt quatuor prima inuicem distincta, quæ nõ alia ratione enarrantur, nisi congregatione, disgregatione, quare vtroque modo apud fundamenta eorum alteratio negabitur esse, bene itaq; dictum est, q apud verba eorum alteratio est & aliquid præter generationem: apud vero fundamenta eorum minime.

Quæstio recentiorum. Num aliquid simpliciter generari possit. Quærunt recentiores. vtrum aliquid possit simpliciter generari & corrumpi. arguitur duabus rationibus q non. Primo, quia si quid generatur simpliciter, illud esset forma, sed forma non generatur 12. Metaph. cõmen. 18. quia tunc crearetur. Secundo non est nobis euidens aliquid generari. igitur nihil generari est concedendum, vel non est concedendum aliquid generari, quia dubium non est concedendum. antecedens patet quia aliquid generari hac obseruatione patet, quia a nunc percipitur esse, & prius non: modo hoc non valet, quia licet non percipiebatur, poterat esse.

Responsio recentiorum. Ad quæstionẽ hanc recentiores respondent. & primo accipiunt duplicem esse generationem. simpliciter, & secundum quid, & inter has talem ponunt differentiam, quòd de eo, quod generatur simpliciter, verificatur iste terminus ens sine addito, de eo quod generatur secundũ quid verificatur ens cũ addito. Tunc dicunt duo. Primo quòd aliquid potest simpliciter generari, quia de aliquo potest verificari nũc ens, & prius non, absq; addito. Secundo, q hoc non est euidens euidentia summa, sed euidentia naturali, quia per rationes certiores pro hac parte multa alia fingunt.

Sed hæc stare non possunt. Primo quia si generatio simpliciter est, de qua ens simpliciter verificatur absq; additione, tunc elementum simpliciter generatur, quia bene valet. nunc non est ens ignis, & immediate post hoc erit ens, quod Arist. infra negabit. Secũdo suppono quod homo & quodlibet causatum respectu primæ causæ, est ens secundũ quid, vt accidens respectu substantiæ. Ex hoc patet quia sicut vera hæc est, nunc nõ est ens ignis & immediate post hoc erit: ita de quolibet accidente valet, nunc est ens calor & immediate post hoc erit calor ens. nec valet dicere quia est ens secundum quid respectu substantiæ, quia sic omnis substantia respectu dei, & tamen hoc non tollit propositum.

Responsio propria. Propter hæc dicendum quòd generatio simpliciter differt à generatione secundum quid dupliciter. Vno modo penes subiectum. Alio modo penes terminum: penes subiectum, 5. physicæ auscultationis, tex cõm. 7. habetur quòd generatio simpliciter est de non subiecto in subiectum, illa secundum quid de subiecto in subiectum, hoc est vt Auer. exponit in generatione simpliciter subiectum non manet idem & vnum in actu sub vtroq; termino factionis, at in generatione secundum quid bene manet. Penes terminum vero, quia vt dicet tex. cõ. 10. huius. generatio simpliciter est transmutatio totius in totum nullo sensibili remanente. at generatio secundum quid, est transmutatio sensibili aliquo remanente Ex ijs patet generationem simpliciter esse, & aliquid simpliciter posse generari. Tum quia cõtingit aliquod generari subiecto non manente eodem. Tum quia contingit totum transmutari in totum nullo sensibili remanente.

De secundo videtur quòd iste mirabiliter aberrat, primo quia omnis euidentia, qua veritas primorum principiorũ habetur, est summa: sed per sensus habetur euidentia primorum principiorum. 2. Poster. cap. vlt. Secundo per inductionẽ potest summa euidentia colligi 1. Top. cap. 10. sed generari aliquid potest colligi inductione, quare potest summa euidentia haberi. Nota apud Auer. Ideo animaduerte quòd apud Auerro. 1. cœli: cõm. 2. propositio est tribus modis nota, vel simpliciter nota, vel simpliciter ignota, sed demonstratiuoe nota, vel media: prima accipitur sola terminorum euidentia, minime intellectus agentis, secunda demonstratiuoe. tertia & media pauca eget obseruatione vt sola inductione. Secundo animaduerte, quòd apud Auerroẽ in posterioribus, prima propositio est vel in qua conueniunt omnes sensus, vt nihilo nihil generatur. nam visu patet album generari ex nigro, auditu quòd graue ex acuto: gustu quòd dulce ex amaro: tactu quòd calidum ex frigido: odoratu quòd suaue ex austero. Igitur hæc est prima per primam & summã euidentiam nota. Vel quæ vno sensu percipitur illius veritas, sed alij non contradicunt, vt aliquid, generatur simpliciter. nam visu percipitur aliquid nunc ens simpliciter esse. & prius non, & in hoc nullus sensus contradicit. Tunc patet quòd hæc propositio est summa euidẽtia nota, quia vno sensu verificabilis alijs non dissentientibus, quare summa euidentia patet.

Tunc ad rationes. Ad primam Auerro. respondet, quod compositum per se generatur & forma secundum quid, de hoc alias fortasse. n. forma generatur vt per se existens, totum vt per se subsistens. Ad secundam patet, quòd illa euidentia est summa, quia percipitur, & alij non dissentiũt, igitur ita est simpliciter. nam à perceptione ad esse hoc modo valet argumentum. Hæc de quæstione mihi videntur.

In commentarijs designauimus hic secundam rationem ad probandum alterationem non esse data positione Empedoclis. At Philoponus inquit, quòd cum Arist. ostendisset quomodo, qui plura elementa dicunt destruant alterationem. Hic in prima parte textus facit ad dictum vnum corollarium. Infert. n. q necessarium sit vnum esse alterationis subiectum, & quasi ad abundantem doctrinam, addit in omni trãsmutatione esse vnum subiectum. Quo vero modo sequatur ex dictis Philoponus declarat, nam cum Emp. concedere non possit alterationem, asserendo plura materialia principia esse elementa, & to transmutabilia, & alteratio, sit quid euidens apud ipsum. ergo oportet cõcedere vnũ subiectum, quod licet secundum substantiam permaneat, transmutetur in contraria. & hoc siue transmutatio sit secundum locum, siue secundum augmentationem, & diminutionem, siue secundum alterationem. Ex hoc sequitur illud verbum an quod græce est εἰ, esse quasi vt notam illationis. deinde ibi. {Amplius autem similiter.} Secundũ Philoponum infertur secundum corollarium, & est, quòd eodem modo necessarium est commune subiectum, & vnũ esse, & alterationem, hoc est, quòd sicut necessarium est esse commune subiectum, ita necessarium est esse alterationem: e contrario sicut est necessarium alterationẽ esse, ita & commune subiectum esse necessarium est. Cuius causam affert. quia si alteratio est, & subiectum vnum elementum, & vna omnium materia habentium adinuicem transmutationem esse. & econtrario, si subiectum vnum est, alteratio est. ergo bene illatum est eadem necessitate esse vnum commune subiectum, & alterationem necessaria. Hæc Philoponus in commentario huius partis, quæ expositio multum differt à nostra in commentarijs, & ab illa diui Thomæ. RECO.

Empedocles igitur, ipse videtur contraria dicere & apparentia & ad seipsum ipse. Simul enim non dicit alterum ex altero fieri elementorum vllum, sed alia omnia ex his. Ant. c. 21.

Impedocles quidem igitur videtur contraria dicere & ad apparentia, & ad seipsum ipse. Simul quidem enim non alterum ex altero fieri elementorum vllum dicit, sed cætera omnia ex his. Dilucida. text. cõm. eiusdem.

Nunc specialim increpat Emped. & primo resumit errata deinde declarat illa. Sunt itaq; (vt ait) errata duo. primum quòd contradicit apparentibus, secundum est, quòd contradicit sibi primum declarat eo, quia ait nullum elemẽtorum ex altero generari, sed cætera ex illis proficisci. Cõm. 10. XI

Nota. Animaduerte, quòd aliquid est cõueniens apparentibus, aliquid cõtradicit apparẽtibus, aliquid nec cõtrariatur apparentibus, nõ conuenit apparẽtibus. Quòd quidẽ ignis generetur ex aqua, conuenit apparẽtibus, quia Philosopho naturali apparet ignẽ nunc primo esse in loco aquæ. & apparet aquam non exiuisse locum illum, nec penetrasse continens scimus aquã esse in ignem conuersam, & ita ignem ex aqua generari

generari. contrariari vero apparentibus est dupliciter, vel rationi apparenti: vel apparentibus per sensum. solem esse maiorem terra contradicit apparentibus per sensum, sed saturnum esse terra minorem contradicit apparenti rationi quæ per astrolabum colligitur: at aliquid creari ex nihilo, nec contradicit apparentijs, nec conuenit, qm̃ creari nõ est aptum fieri notum per sensum, igitur nec contradicit, nec conuenit. potest tamen dici supra sensus, sicut ignem moueri circulariter in sphæra sua, nec est contra naturam, nec secundum naturã, sed supra naturam, quia per naturam altioris rei Si igitur Emped. inferat contra apparentias secundum sensum, non esset erroneum. nam contra sensuum apparentias astrologus probat Solem esse tota terra maiorẽ, sed vult eum apparentijs sensuum & rationi apparenti opponere, & ita est error.

RECO. In cõmentarijs exposuimus vno modo, & quidem non ab ratione; Philoponus tamen vult, q; cum cõtradixit eorum opinioni, qui dixeront materiale principium esse vnũ, & Empedocli, nunc quasi epilogando colligit errores Emped. & dicit. Emped. igitur ipse videtur contraria dicere, & ad apparentia, & ad seipsum ipse. tacuit quo modo contradicat apparentibus, quia satis sunt deductũ. Dictum est. n. eũ destruere alterationem, quæ euidens existit, laborat ergo declarare, quõ sibi ipse cõtradicat, & sumit dicta eius, nã vt inquit primo asserit elemẽta non fieri ex inuicem, sed omnia ex his. ex quo volt habere elementa esse incorruptibilia, & ingenerabilia, & hoc inquit. Simul. n. non dicit alterum ex altero fieri elemẽtorũ vllum, sed alia omnia ex his, ecce quõ dicit elementa esse incorruptibilia, & ingenerabilia.

Ant. c. 18. *Simul autem in vnum coniunxit naturam omnem, præter litem, ex vno fieri rursus vnumquodq;. Quapropter ex vno aliquo differentijs quibusdam diuersorum et passionibus, factum est hoc quidem aqua, illud autem ignis, quemadmodum dicit Solem album & calidum, terram autem graue & durũ. Ablatis igitur his differentijs. (sunt. n. dimouibiles genitęq;) manifestũ est quòd necesse est fieri & terram ex aqua, & aquam ex terra. similiter autem & aliorum vnumquodq;.*

Dilucida. te. cõ. eiusdem. *Simul autem quando contingit in vnum omnem naturam præter litẽ ex vno generari rursus vnũquodq;. Quoniam ex vno aliquo manifestũ quòd quibusdam differentijs eorum quæ separantur, & passionibus, factum est hoc quidem aqua illud vero ignis. Quemadmodum dicit Solem quidem album & calidum, terram vero et grauem & duram. Ablatis itaq; his differentijs. (Sũt enim auferibiles & genitæ) manifestum quoniam necesse est fieri & terram ex aqua, & aquam ex terra. similiter autem & cæterorum vnumquodq;.*

Cõm. 21. Quod vero contradicat sibi, nunc declarat, & supponit ad mentem Empedoclis q; postquam elementa deuenere in vnã naturam, vt in totius mundi corruptione, ex illo vno licet rursus generetur vnumquodq; elementorum seorsum ab alio. hoc autem effici non potest nisi propter quasdam differentias, quas sibi limitat vnum, & alterũ alias. cum. n. ignis accipit albedinem & calorẽ, & terra grauitatem & duritiẽ, tunc ex illo vno vnumquodq; elementorum fit inquit {simul aũt} subaudi sibijpse contradicit, quando contingit in vnum omnẽ naturam rerum præter litem, ex vno illo generari rursus vnumquodq; quatuor elementorum, quod fit in totius mundi corruptione. vbi generatur quod græce chaos, latine confusio dicitur. Cuius causam subdit, & inquit. Qm̃ ex vno aliquo manifestum, q; quibusdam differentijs eorum quæ separantur, & passionibus hinc inde assumptis, factum est hoc quidem aqua, si ex illo assumat humidũ & frigidum, illud vero ignis, si assumat calidum & siccum, quemadmodum dicit solem quidem album, & calidum, & intendit ignem: terram vero & grauem & duram, quo fit vt terra si assumat sibi duritiem & grauedinem, ex illo generetur, si ignis calidum & album, iterum generetur ex illo Aduerte q; græcum verbum ὥστε, quandoq; latine pro vt, quandoq; pro ergo, quandoq; pro quare trãsfertur, ego transtuli hic, quoniam ex vno, eo quia & sæpe reddit causam, vt alibi collegimus. Vult itaque Aristo. habere per hæc omnia q; differentiæ elementariæ siue passiones sunt auferibiles, & generabiles: generabiles quidem, quando elementa seorsum assumunt illas ex chaos vnumquodq; suas, quibus est, sunt auferibiles, quando veniunt ad chaos in mundi totius corruptione Hæc concedit itaq; Empedo. tunc cogitur concedere q; elementa possunt ex inuicem transmutari. quæ consequentia patet, quia possunt differentiæ illæ deperdi & acquiri, igitur & vnum potest in alterum transmutari, quia in illud à quo differentias deperdit. Inquit. {Ablatis itaq; his differentijs} (Sunt. n. auferibiles & genitæ) vt per dicta eius patet, manifestum qm̃ necesse est fieri, & terram ex aqua, & aquam ex terra. Similiter autem & cæterorum vnumquodq; ex suo contrario aptum est fieri.

Animaduerte, q; tota ratio hæc consistit in hoc. potest elementum generari ex mixto illo, quod chaos dicitur. ignoe potest ex elemento generari, & ita ex inuicem trãsmutari. **In quo ratio consistit.**

Hanc consequentiam deducit Auer. in paraphrasi secundi commentarij, quia ideo Empedo. dixit hæc inuicem non transmutari, quia eorum differentias, nec deperdere, nec acquirere possunt. Modo (vt dicit Auer) apud Empedoclem hæ acquiri & deperdi possunt, igitur & inuicem generari et sic videtur cõtradicere sibi, quia cõcedit antecedens, ex quo sequitur consequens, & negat consequentiam & consequẽs. **Auer. deductio.**

Cœpit declarare, quomodo Emped. sibijpsi aduersetur, & ex his, quæ dixit, conclusit eum velle elementa esse incorruptilia, & ingenerabilia: nunc vult narrare alia Empedoc. verba, ex quibus deducere intendit Emped. velle elementa esse corruptibilia, & generabilia, vt pulchre Philoponus deducit, & inquit, Simul autem cum omnem naturam in vnum coniungit præter litem s. in vniuersali mundo corruptione, in qua ponit omnia elementa venire ad vnam confusionem, quam græci chaos appellant, asserit ex illo vno confuso fieri vnũquodq; elementorum. Tunc ex hoc secundo concesso deducit, q; elementa sint generabilia, cuius oppositum est deductum ex primo ab eo concesso, & dicit. {Quapropter ex vno aliquo vtpote ex illo chaos differentijs. s. ac passionibus diuersorum elementorum assumptis, videlicet per litem, quam præter confusionem concessit, factum est hoc quidem. s. assumptis ab illa confusione frigido, & humido, aquas. illud autem ignis assumptis differentijs, quæ sunt calidum & album. nec hoc est ab ratione, quia dicit solem, hoc est ignem esse album & calidum, terram autem dicit graue quoddam & durum. quare bene dictũ est, q; assumptis ab illo vno, calido & albo fit ignis: assumptis autem graui & duro fit terra. Tunc replicat deductionem quasi epilogando, & inquit. Ablatis igitur ab illo vno confuso his differentijs. {Sunt. n. ab illo dimouibiles, & genitæ in illo per vniuersalem mundi corruptionem} manifestũ est quod necesse est fieri & terram ex aqua, & aquam ex terra. Similiter autem ex aliorum vnumquodq;. ergo ex primo Emped. concesso habetur elementa ingenerabilia esse. Ex hoc vero secundo habetur elementa esse generabilia. Simili modo deduci potest ex primo ipsa esse incorruptibilia, & ex hoc secundo ipsa esse corruptibilia. Quare Empe. sibi ipsi aduersatur. hanc ergo expositionem, quam intendit Philoponus, laudo. **RECO.**

Ant. c. 18. *Non tunc solum, sed etiam nunc, transmutat a passionibus. Sunt. n. ex quibus dicit possibiles aduenire, & separari, rursus præsertim aduersantibus adinuicem & adhuc per se, lite & amicitia, propter quæ, & tunc ex vno generata sunt. non. n. & ignis iam & terra & aqua existentia adhuc vnum, erant omne.*

Dilucida tex. cõm. eiusd. *Non tunc solum, sed & nunc transmutari passionibus, sunt autem ex quibus ait possibiles aduenire, & separari rursus, et aliter aduersantibus adinuicem adhuc per se lite & amicitia. Ideo et tunc ex vno genita sunt, non enim vtique ignis & aqua & terra adhuc entia vnum erant omne.*

Potest

Cõm 12. Poteſt confutari hic vna expoſitio pro Emped. dicet.n. quis, ꝙ io chaos elementa inuicem tranſmutantur deperdendo proprias differentias, at extra chaos non eſt poſsibile. contra obijcit. ſi tunc tranſmutantur inuicem propter litem & amicitiam aduerſantes, aliter igitur & ounc. Quorum.n. cauſæ ſunt eædem, & naturæ eædem, poſſunt euentus eſſe iidem: ſed ꝙ in chaos inuicem elementa trãſmutentur, eſt propter differentias elementorum, quæ acquiri poſſunt & deperdi, & propter litem & amicitiam aliter quàm prius aduerſantes. Igitur & none, quia omnia hæc adſunt. poſſunt.n. nunc differentiæ deperdi & acquiri, lis & amicitia aliter aduerſari, igitur nunc eſt poſsibile illa inuicem trãſmutari. Inquit. Non tunc ſolum ſed & nunc tranſmotari poſſunt elementa paſsionibus. quod declarat.d. Sunt autẽ. ſup. paſsiones tales, ex quibus ait poſsibiles aduenire & ſeparati rurſus & aliter aduerſantibus adinuicem per ſe lite & amicitia. Ideo & tunc ex vno genita ſunt. Dices forte ꝙ non ex vno genita ſunt, quia in illo chaos præerant actu, & non corrupta. contra adijcit, non.n. vtique ignis & aqua & terra adhuc entia illæſa & incorrupta vnum erant omne, ſed corrupta & tranſmutata in vnum tertiũ. Suppleas.

Vis rationis & eius deductio. ſi igitur ex illo vno tunc genita ſunt, igitur & nunc: quia cauſis exiſtentibus eiſdem, erunt idem effectus. Quod tunc erant tranſmutata inuicem, duæ erant cauſæ, prima quòd differentiæ elementariæ poſſunt acquiri & deperdi. Secunda ꝙ lis & amicitia poterant aliter aduerſari quàm antea, ſed nunc adſunt cauſæ eædem, igitur poteſt vnum in alterum tranſmutari particulari tranſmutatione.

R E C O. Philoponus velle videtur, ꝙ tũ Ariſt. probauit ex dictis Emped. elementa eſſe generabilia, hic probet ex eiuſdem dictis ipſa eſſe corruptibilia, quæ expoſitio accõmodari nõ poteſt his verbis, quæ nos in noſtro græco codice habemus. Forſitan hæc expoſitio conuenit verbis, quæ erant in lib. Philoponi. Propterea in commentarijs per pulchre diximus, ꝙ Ariſt. hic velit refutare vnam tacitam ſolutionem, ꝙ. ſ. elementa ſint generabilia & corruptibilia in vniuerſali vniuerſi confuſione, & in vniuerſali vniuerſi origine. Poſtea vero, cum elementa lite fuerint ſuis locis ſtatuta, amplius nec generari, nec corrũpi poſſunt. Contra quam tacitam ſolutionem obijcit Ariſt. cum inquit. Non tunc ſolum elementa in paſsionibus trãſmutata generari & corrumpi poterant. Sed etiã nunc. ſ. poſtquã ſuis locis lite ſtatuta ſunt. Quod autem nunc generari & corrumpi poſsint, probat Ariſt. quia adſunt omnia requiſita, quæ fuerunt in prima mundi generatione. ſ. lis & paſsiones, vnde inquit. Sunt.n. omnia ea ſup. ex quibus ſ. pple Emped. ipſe dixit poſsibiles aduenire, & ſeparari rurſus paſsiones eorum præſertim (vt inquit) aduerſantibus adinuicem etiam adhuc per ſe lite, & amicitia, propter quæ & tunc genita fuerunt. nam poſt mundi originem ſunt paſsiones, & lis & amicitia, quæ ita nunc aduerſari poſſunt, veluti & tunc. ergo ſicut tunc generabilia & corruptibilia fuerunt illis cauſis ſufficienter poſitis, ita & nunc cum totidem cauſæ adſint. Sed dices falſum eſſe, quod Ariſtot. accepit. ſ. ꝙ ex vno elementa fuerint generata, nam in illo chaos elementa erant actu, & ita non ex vno genita ſunt. contra obijcit, & dicit. Non.n. & ignis iam, & terra, & aqua exiſtentia actu adhuc vnum erant omne, ſed in illo chaos fuerunt corrupta, & poſtea lite erant genita. Vel aliter poſſunt verba hæc intelligi, quia aliquis poſſet dicere concedo elemẽta generari poſſe ex illo chaos aſſumptis proprijs qualitatibus, ſed cum infertur, ergo alterum ex altero generari poteſt, nego conſequentiam. Soluit Ariſt. quaſi probans hanc conſequentiam, & dicit. Non.n. & ignis iam, & terra adhuc vnum actu exiſtentia erat omne, qood Emped. appellauit chaos. Sed illud chaos erat vnũ, in quo elementa erant ſolum virtute, & ſic cũ ex illo chaos generatur ignis, non generatur ex eo, niſi pro quanto in ipſo erat aqua potentia. & cum generatur aer, non niſi, quia in eo erat terra potentia. Ergo ſi elementa ex illo chaos generantur, etiam ex inuicem generabuntur, cum nullum eorum ex illo generari poſsit, niſi quia in eo eſt alterum contrarium, ſaltem potentia. Quod vero ad verba attinet, illud verbum propter quæ, græce eſt δι' ὅπερ, verum, vt apud nos iſtud aduerbium vnde, aliquando capitur pro a quo, vel e qua, vel e quibus, ita dioper apud græcos, aliquando accipitur pro ideo, vel quocirca, vel quapropter, & aliquando pro propter quæ, vt arbitror hæc Ariſt. accepiſſe. Eſt.n. ſenſus propter quæ. ſ. litem & amicitiam & tunc ex vno illo. ſ. chaos elementa generata ſunt.

Ant. c. 25.

Incertum aũt, vtrum principium ipſorum ponendũ illud vnũ, an illa multa. dico autem ignem & terram & coordinata horũ. ſecundum.n. quòd vt materia ſupponitur. ex quo tranſmutata per motũ, fiunt ignis et terra et aqua, vnũ eſt elementũ: ſecundũ aũt quòd hoc quidẽ ex cõpoſitione ſit, cõuenietibus illis, illa aũt ex diſſolutione, magis elemẽta quatuor illa, et priora natura.

Dilucida. tex. cõm eiuſdem.

Incertum autem, & vtrum principium eorum ponẽdum vnum, an plura. Dico autem ignem, & terram, & ordinata his. Inquantum quidem.n. veluti materia ſupponitur, ex quoque ſe tranſmutant propter motum, fiunt terra, & ignis, eſt & vnum elementum. Inquantum vero hoc quidem ex compoſitione ſit conuenientibus illis, illa autem ex diſſolutione magis elementaria erunt illa & natura priora.

Cõm. 14.

Vt introducit Auer. in 3. cõm. ſuæ paraphraſeos eſt hic, aliud erratum Empedoclis, ꝙ latenter locutus eſt, & in ſuo ſermone contraria innuit. Videtur.n. vna ratione & via velle materiam eſſe vnam primam omnium, & priorem elementis ipſis, ex qua & elementa & cætera proficiſcuntur, inquãtum videlicet vult illud vnum chaos eſſe. ex quo elementa generantur. Alia ratione velle videtur plures eſſe materias, eo quia chaos illud effici ait elementorum compoſitione & corrumpi ex illorum diſſolutione. Inquit. {Incertum autem & vtrum principium eorum ponendũ vnum,} & de materia intelligit quæſtionem hanc. {Dico autem plura vt ignem & terram,} in contrario conſtituta, & ordinata his, vt aerem & aquam, nam aqua terræ, aer igni coordinantur, vnde græce eſt ſyſtoicha, latine ordinata. Et hanc quæſtionem eſſe in verbis Emped. oſtẽdit d. Inquantum quidem.n. chaos illud ſupponit veluti materiam, ex quo vti e materia, quæ ſe tranſmutat propter motum, fiunt ignis & terra, eſt & vnum elemẽtum, & materia vna reſpectu elemẽtorum, & ſic habetur ꝙ ſit materia. Inquantum vero hoc quidem compoſitione ſit illis conuenientibus, illa autem ex diſſolutione magis elementaria erunt, illa & natura priora hoc habebunt magis illa quatuor ratione materiæ principij. Et ita dicta huius incerta ſunt, quod erat erratum tertium. συστοιχία

Circa hæc quæro primo vtrum generatio ſit in tempore vel in inſtante. Ad hoc reſpondent recentiores primo ꝙ generatio non eſt in inſtante, quia generatio non poteſt eſſe in eo quod nihil eſt, modo inſtans nihil eſt. Dicunt ſecundo, ꝙ in tempore eſt generatio, quia eſt aliquando & nõ in inſtante, igitur in tempore. Dicunt tertio ꝙ generatio eſt in tempore compoſito ex tempore in quo res habet eſſe, & tempore in quo res nõ habet eſſe, modo hæc ſunt duo tempora, igitur generatio eſt in tempore compoſito. Dicunt quarto, ꝙ in nullo tempore toto eſt generatio diſtributiue accipiendo totum, quia nec in tota hora, nec in toto medio horæ, nec in toto aliquo tempore, eſſet enim tunc ſucceſsiue. Dicimus enim punctum eſſe in tabula, & tamen in nulla tota parte tabulæ eſt punctus: & tunc patet ipſam eſſe totam ſimul, & inſtantaneam. prima pars, quia non per partem ante partẽ forma acquiritur. igitur generatio eſt tota ſimul. inſtantanea vero, quia in nullo tempore toto. ſic.n. capitur inſtans apud omnes. Alij ſub alijs verbis concedunt generationẽ eſſe in tempore, quia non extra tẽpus, vt punctus in tabula, quia non extra tabulam, in nullo tñ tempore toto, quia nullum eſt tẽpus, in quo æquate ſit, velut punctus in nulla parte æquate eſt. Alij dixerunt. ꝙ ſi per inſtans intelligitur indiuiſibile tẽporis, cũ iſtud nõ detur, generatio non poteſt dici eſſe in inſtanti. Sin aũt intelligitur ꝙ generatio ſit tota ſimul, quia non prius vna pars quã alia, ad hunc ſenſum cõcedi poteſt generationem eſſe in inſtanti, capiendo eſſe

Confutatio.

do esse in instanti esse totum simul. Sed (pace horum dixerim) hæc sunt, & contra Auerroem & contra rationem. Contra Auer. quidem. nam quarto Physico. commẽ. 129. In fine duabus rationibus probat generationem esse in instanti. Tum quia finis motus, & omnis finis est vltimum, & omne vltimum est in instanti. Tum quia in ea non est velox & tardum, nisi ratione alterationis, & ita concludit eam esse in instanti. Idem & per easdem rationes ait sexto Physico. commen. 32. Contra rationem vero, quia omne mensuratum habet aliquam mensuram sibi æquatam vel igitur est diuidua vel indiuidua. Si diuidua. igitur est in toto aliquo tempore æquatæ, quod est contra eos. si indiuiduã, igitur in instanti. Verum animaduerte ꝙ Auerro. nec tempus, nec instans extra animam esse formaliter cõcedit, tempus quidem non, quia est numerus motus, & numerus habet esse formaliter ab anima, instans minime, quia est indiuiduum, & indiuiduum est priuatio, & nulla priuatio habet esse formaliter extra animam, quare nec tẽpus nec instans formaliter sunt extra animam, sed bene in potẽtia & materialiter. Cum dicitur generationem esse in instanti, Intelligitur ꝙ potest intelligi esse actu in instanti vt in mensura æquata, attamen extra animam nec in instanti, nec in tempore, nisi in potentia & materialiter. similiter cum dicitur motum esse in tempore, intelligitur in potẽtia, quia potest intelligi esse in tempore actu. hæc diceret Auerro. Animaduerte tamen ꝙ apud eum conceditur, ꝙ generatio aliqua est successiua, vt generatio elementorum, 3. Cœli. cõm. 67. eo quia formæ elementorum intenduntur & remittuntur. verum forma perfecta fit tota simul extra animam & in instanti in potentia, vnde apud eum momentaneum nõ est de ratione generationis, nec successiuum de ratione motus, quia generatio elementorum est successiua, & augmentatio est in non tempore.

Nota Auerr. positionem.

Quæstio.

Secundo quæres contra Arist. quia non videtur valere, elementa possunt transmutari inuicem in chaos, igitur vnũ ex altero effici potest extra chaos. Nã si potest esse hæc propositio, ita tunc totum ignem contingeret transmutari in aquam, & sic tantum tria elementa restarent in mundo, & ita mancus erit mundus. Dicendum ꝙ si elementa possunt transmutari inuicem in chaos, sequitur ꝙ extra chaos. Nã causæ ꝙ in chaos transmutentur sunt duæ. videlicet quia contraria actiua & passiua, & quia possunt differẽtias amittere, & acquirere. sed hæ eædem causæ sunt in eis extra chaos, igitur si possunt in chaos transmutari propter has causas, & nunc poterunt propter easdem, & sic consequentia Arist. valet. Tunc ad argumentum diceret Aristo. ꝙ põt totius ignis transmutari in totam aquam, nunquã tñ totus transmutabitur. põt. n. secundũ se & quodlibet sui transmutari, sed pro potentia saluanda, sat est vt trãsmutetur secundum aliquid sui. Põt & aliter logice responderi, sed nõ curo.

Responsio.

Quæstio.

Deinde quæritur, vtrum si generatio est impossibilis, alteratio quoq; impossibilis sit. arguunt quod non, nam lunam generari est impossibile, & tamen alteratur.

Nam si generatio est impossibilis alteratio quoq; sit impossibilis.

In quæstione ista omnes concordant ꝙ si impossibilis est generatio, etiam alteratio erit impossibilis, contra etiã vbi alteratio erit impossibilis. contra etiam vbi alteratio sit impossibilis, generatio quoq; erit impossibilis. & hoc accipiendo generationem & alterationem corruptiue, non perfectiue, sed in ratione consequentie differunt.

Egidium probatio.

Egidius probat hanc sic, si possibilis est alteratio, possibilis est generatio, igitur à destructione cõsequentis, si impossibilis est generatio, erit impossibilis alteratio. primam probat tribus rationibus, primo ex parte formæ, quia de ratione formæ, vt est quædam natura, & habet esse naturale est, ꝙ sit coniuncta qualitatibus proprijs actiuis & passiuis. igitur si illæ qualitates possunt amitti, & forma potest desinere. igitur si est possibilis alteratio, erit possibilis & generatio. Secundo ex parte materiæ, quia tãdiu materia habet formam quãdiu est illi proportionata, sed proportionatur propter qualitates igitur illis amissis & acquisitis fit generatio, & corruptio: quare si alteratio est possibilis, & generatio similiter. Tertio generatio est finis & terminus alterationis, igitur si alteratio est possibilis, erit etiam finis possibilis, videlicet generatio & econtra. quam rationẽ iuniores tanquã demonstrationem assumunt volentes fundare in duabus maximis, quas vide. Mihi autem videtur ꝙ conclusio sit vera, & ꝙ non possit probari ex simpliciter notis (vt isti credunt) sed ex concessis, vt fecit Arist. ꝙ quidem hæ rationes non simpliciter teneant, declaratur, quia omnes petunt. prima accipit, ꝙ de ratione formæ est qualitates sibi inseparabiles, hæc petitur, quia Emped. non ponit rerum formas differẽtes, & stabilitas sursum, immo res apud omnes sunt eiusdem speciei, & non differunt, nisi accidentaliter. & tunc habet concedere ꝙ nullæ qualitates sunt propriæ alicui formæ. & ita concederet ꝙ amissis qualitatibus quibusdam formæ subeunt qualitates alias. patet igitur, ꝙ hæc ratio petit. Secunda petit propter diuortiũ quia apud Emped. non est vna omnium materia, tum quia res non generatur propter proportionem materiæ, vel disproportionem, sed congregatione vel lite. Tertia petit etiam, quia vtrum generatio sit finis alterationis Emped. non concederet, fortasse. n. apud eum nõ est generatio alia ab alteratione, immo accipere ꝙ generatio sit finis alterationis est petere ꝙ generatio sit quia si est finis generatio est. Quare videtur mihi ꝙ hæc consequentia non valeat simpliciter, nisi ex concessis, vt Aristoteles arguit. Ipse enim supponit ad illius mentem elementa transmutari in chaos & in illo corrumpi, & ex illo generari, ea quia differentias amittunt vel acquirunt. & tunc habere vult ꝙ causa corruptionis & generationis sunt differentiæ acquisibiles & deperdibiles, tunc patet quòd si possibilis est alteratio, generatio etiam erit possibilis & econtra. Itemq; si generatio erit impossibilis, etiam & alteratio erit impossibilis. Vbi enim generatio nõ sit possibilis, differentiæ non possunt amitti. igitur nec poterunt alterari in chaos, & sic argumenta Aristotelis sunt ad hominem ex concessis, & de elementis ipsis, non autem generatim de omnibus. Quare positio hæc peccat. Primo quia conclusionem generalius assumit quam Aristot. in litera, cum solum in elementis Aristot. loquitur. Sed isti de generatione in communi cuiusuis entis. Secundo peccat, quia Aristot. ratio est ex concessis, & rationes eorum ex absolutis. Ideo petunt & hoc est rationale, quia an generatio sit, est quæstio si est, talis autem quæstio non potest terminari nisi per syllogismum hypotheticum ex concessis, & sic Arist. facit. Veruntamen animaduertendũ quod Auerro. in paraphrase primi textus probabilius consequentiam illam sic deduxit. Si elementa non possunt transmutari in substantia non erit subiectum vnum recipiens duo contraria successiue. hæc enim conuertuntur subiectũ esse & transmutationem in contraria esse. Nã si est subiectũ vnum, trãsmutationem in contraria est, contra etiam si non est subiectum, nec transmutatio in contraria, & ita bene valet, si non est generatio, igitur non est transmutatio in contraria, igitur nec subiectum vnum recipiens contraria. Vltra non est subiectum vnum recipiens contraria, igitur non est alteratio. omnis enim alteratio est vnius subiecti, & de contrario in contrarium. Hæc est tota vis rationis. tu vero recipe hanc tanquam probabiliorem, nam fortasse prima consequentia est ambigua, & non minus petit, quam cæteræ aliæ rationes. Propter hæc possunt solui tria problemata. Primũ propter quid nihil seipsum generat, sed bene saluat secundo de Anima tex. commen. 47. Respondetur, quia generatio est transmutatio de non esse ad esse, igitur vbi aliquod seipsum generaret, idem inquantũ generãs esset, vt vero genitum non esset, quare contradictoria simul. Secundum propter quid nihil alterat vel augmentat se, at mouet se in in loco a. Physi. commen. 1. & 4. cœli commen. 24 dicitur, quia augmentatio est quædam generatio. sed nihil se generat per primum, igitur nihil se augmentat. Itemq; alteratio vel est generatio, vel medium in generatione, sed nihil se generat, igitur nihil se præparat per se ad generationem, quia si posset omnia media pro generatione sibi agere, posset se generare. Tertiũ, propter quid per accidens aliquid corrũpit se, at generat autẽ se nihil, nec per se, nec per accidens. Dicendum, ꝙ si quid corrumpit se per accidens nõ propter hoc idẽ esset, & nõ esset, vt patet. at si aliquod per accidẽs generaret se, tũc esset, & generat se, igitur nõ esset. Quare propositũ. Ratio in principio q̃stionis patet.

Positio propria.

Quorundam problematum dilucidatio.

Est

Est enim quæstio nostra de alteratione corruptiua, & nõ perfectiua, quasi luna alteratur.

RECO. In commentarijs aliter diximus circa hũc textum, quã nobis nunc occurrat. diximus.n. ex verbis Emped nihil certi haberi de vnitate principij materialis, an.s. sit ponẽdum vnum materiale principium omnium, vtpote illud chaos, an plura, vt illa elementa. & ita videtur quasi in Empedo. dictis hoc esse tertium erratum. At nunc cũ Philopono videtur nobis esse dicendũ, ꝙ quanquam Emped. cõplura dixerit de illo chaos, & de elementis, non tñ ex his, quæ dicit, certũ habemus an ipse velit chaos illud esse materiale. principium elementorũ, an cõtra elementa illa materialia principia illius chaos. & hoc inquit. Incertum autem & vtrum principium ipsorum elementorũ materiale sit ponendũ illud vnum, quod appellauit chaos, an contra illius chaos materialia principia sint illa pura elementa, dico ignem & terrã, & coordinata hoc est correspondentia horum. s. aquam, quæ igni, & aërem, qui terræ correspondent per contrarietatẽ. Quod vero hoc sit incertũ, probat. & dicit, quia quatenus illud chaos supponitur, vt materia, ex quo vel ex qua per motum litis, fiunt ignis, & terra, & aqua, illud chaos est vnum elementũ. ergo ex altera parte videtur chaos elementum, & principium materiale eorũ. ex altera vero, quo hoc chaos fit ex illis elementis conuenientibus, & illa ex chaos dissolutione, elementa illa quatuor videntur magis materialia principia illius chaos, & illo priora natura, materiale enim principium est ex quo aliquid primo fit, & in quod vltimo dissoluitur. ergo hac ratione elementa illa quatuor videntur principia materialia illius chaos cum ex illis primo fiat, & in illa vltimo dissoluatur. Quæ quidẽ expositio mihi placet nunc cum eã Philoponus secterur. In commentaris, narrauimus pro solutione tertiæ quæstionis Egidiũ probare illam hypotheticam, si alteratio est possibilis, generatio est possibilis tribus rationibus, vbi diximus omnes illas petere quod est in principio quæsitum, & perpulchre fuit probatum, tunc vero idem probo, quia omnes illæ rationes supponunt præter materiam rerũ esse substãtiam, quæ est forma, & accidentia, quibus forma in materia conseruatur. At veteres (vt diximus in a. de Anima, & in recognitionibus Physicis) præter materiam non ponunt, nisi accidentia, quia totã rerum substantiam posuerunt materiam. & ideo prima ratio Egid. petit, quia sumit in materia esse substantialem formam, & qualitates illi proprias, quibus in quod naturalis est in materia, hoc autem quæritur apud illos. Secunda sumit in materia esse substantialem formam, & proportionem qualitatũ præter materiã, & formam. quod quæritur. Tertio sumit generationẽ formæ substantialis esse finem alterationis præuiæ, quæ est ad qualitates, quibus forma illa substantialis introducitur in materia. & sic sumit in materia esse qualitates, & formam substantialem præter materiam & qualitates, quod quæritur. ergo omnes illæ rationes petunt, quod quæritur. Ideo in cõmentarijs, Arist. solum in elementis loquitur, & ex suppositione dato ꝙ in materia sint formæ substantiales præter primas qualitates. Hoc n. concesso, hypothetica est necessaria. s. si alteratio est possibilis generatio est possibilis, at si hoc non supponatur, Aristotelis ratio non demonstrat.

Ant. c. 24. *Vniuersaliter itaq; de generatione & corruptione simplici dicendum est, vtrum est, aut non est, & quomodo est, & de alijs simplicibus motibus, puta de augmentatione, & alteratione.*

Dilucida. te. c. eiusdem. *Omnino itaq; de generatione & corruptione simplici dicendum, vtrum est, vel non est, & quomodo est, & de alijs simplicibus motibus veluti de augmentatione & alteratione.*

Cõm. 24. Recentiores partem hanc ad formam non bene ducunt, propterea Arist. confutatis his, quæ dixit Emped. de generatione, quia adeo leuia & friuola sunt, vt nihil sint ad propositum, quasi per viam consequentis infert. {Omnino itaq; de generatione & corruptione simplici dicendũ} vbi dixit omnino, & græce est olos, quia quæ dicta sunt, quasi nihil sunt, & hoc fecit per viam consequentiæ, vt ostenderet se coacte hoc agere, & inquit vtrum est, vel non est, & quomodo est, & de alijs simplicibus motibus, veluti de augmentatione, & alteratione, verum sint & quomodo sint.

De generatione quatuor quæruntur vt vtrum sit quia Parmenides & Melissus dixerunt ipsam non esse. Secundo quid est generatio, quia Democritus, Anaxagoras & Empedocles dixerunt ipsam esse congregationem. Tertio quibus inest generatio, quia Plato solum elementa dixit generari. Quarto propter quid est generatio, quia dicemus propter materiam. Ideo ait verum est, vel non est, quantum ad primam quæstionem: & quomodo est, quantum ad cæteras tres. quas quoque quæstiones etiam de cæteris motibus intelligere possumus. Ponderat Egid. in tex. verbum elementorum quod in græcis codicibus non inueni, sed bene inueni verbum simplici, & intelligit de generatione in substantia, quæ est simpliciter dicta, nam cæteræ sunt dictæ secundum quid. De generatione quæstiones.

RECO. Quæ in commentarijs diximus pulchra sunt, tamẽ Philoponus sic continuat, cũ Arist. dixisset veterum de generatione opiniones, tam eorum, qui inter generationem & alterationem differentiam assignarunt, quam eorum, qui nullam inter eas differentias fecerunt, redit ad id, quod proposuit, & quærit si est generatio, & modum quo est (& inquit) Vniuersaliter itaque de generatione, & corruptione simplici dicendum est, vtrum scilicet est, aut non est, hoc est primum: & quomodo est, & hoc est secundum & non modo hæc duo proponit esse quærenda de generatione, sed de alijs motibus, & dicit, & de alijs simplicibus motibus, vt de augmentatione, & alteratione, hæc eadem quærenda sunt. Quod vero ad verba attinet, generationem, de qua proponit, appellat simplicem, ꝙ sit substantiæ, augmentationem vero & alterationem appellat simplices motus, ꝙ sint puri motus, potissimum secundum eos qui augmentationem non distinxerunt à rarefactione.

Anti. c. 25. *Plato igitur solum de generatione scrutatus est & corruptione, quomodo existant in rebus, & de generatione non omni, sed de ea, quæ est elementorũ, quomodo autem carnes fiant, aut ossa, aut aliorum quid taliũ, nihil. Amplius, neq; de alteratione, neq; de augmentatione, quomodo existant in rebus. Vniuersaliter autem præter ea, quæ superficie tenus, de nullo aliquis instituit, præter Democritum. hic autem videtur quidem de omnibus curasse, iam vero in quo modo differt. De augmentatione.n. nullus quidem determinauit (vt dicimus) quod non & quiuis diceat, quòd adueniente simili augmentatur. quomodo autem hoc, non vltra. Neque de mistione, neq; de aliorum (vt ita dicam) vllo. vt de ipso agere, aut ipso pati quomodo hoc quidẽ agit, illud vero patitur secundum naturales operationes.*

Dilucida. tex. cõm. eiusdẽ. *Plato quidem igitur solum de generatione perscrutatus est & de corruptione quomodo insit rebus. Et de generatione non omni, sed elementorum, quomodo autem carnes, aut ossa, aut aliorum talium, aliquid, nihil. Amplius neq; de alteratione, neq; de augmentatione quomodo insint rebus omnino autem vltra ea, quæ superficietenus de nullo aliquis constituit, præter Democritum. Iste autem de omnibus quidem videtur curam habere, iam autem in quo modo differũt. neq;.n. de augmentatione aliquis quicquam protulit (vt dicimus) nisi quod otychon quiuis rudis diceret. videlicet quod adueniente, augetur simili, quomodo autem hoc, neque adhuc, neq; de mistione, neq; de aliorum (vt ita dicã) vllo vtpote agere & pati, quomodo hoc quidem agit, quomodo vero patitur secundum naturales passiones.*

Cõm. 25. Pro quãto in textu ponitur illationis nota, videtur quod prosequatur, vt Egidio placet, vt vero narrat Platonis defectus, videtur assignare suæ intentionis cãm, vt Thomæ videtur. Sunt aũt Platonis defectus plures. Primus, ꝙ de generatione

ratione & corruptione loquitur q̃uo rebus insint, & nõ terminauit.i. q̃onem, an sit generatio. Secundus est, ꝙ ipse de generatione nõ omni, sed elementorũ locutus est: sed q̃uo carnes, aut ossa, aut aliorum talium aliquod insit rebus, nihil dixit. Tertius est, ꝙ neq; de alteratione, neq; augmentatione, quomodo rebus insint locus est. Isti sunt tres Plato. defectus Deinde generalis defect⁹ oium fuit ꝙ de his trib⁹, nihil dixit aliquis, quod rudis & ignarus non diceret: excipit aũt Democritum, nam de his omnibus videtur esse sollicit⁹ imò ẽc sit generatio & alteratio differunt. curauit pertractare. Sed quicquid sit, nullus de augmẽtatione trãscẽdit metã rudium dixerunt.n.tñ, ꝙ augmentatio fit a simili quod & rudes vident in appõne cumuli sed q̃uo hæc appositio fiat, neq; adhuc aliquis perfecit. itẽ defecerunt de mixtione, & agere, & pati, & talibus,. Quare Plato, defectus sunt tres, cæterorum vero quatuor. Primus, quia superficie tenus loquũtur de omnibus. Secũdus, quia in augmento populariter loquuntur, & nõ q̃uo fiat illa appositio. Tertius non locuti. sunt mixione. Quartus neq; de agere & pati Quare patet ꝙ de his oportet pertransire diligenter, quando quidẽ cæteri defecerunt. Animaduertẽdũ ꝙ multæ sunt causæ quib. veteres circa res & rerũ passiones errauerunt, primo quia erant primi, vt 2. meta. tex. cõ. 2 Philosophia.n. obseruationibus, & inuentionibus sicut cæteræ artes adinuẽta est, vt 2. cœli dicitur, & impoẽ est hæc omnia simul haberi, vt Auer. eodem 2. meta. cõm. illo 2. Secundo propter paucitatẽ logicæ, vnde. 1. physi. propter ignorantiam logicæ in quandã viã ceciderunt extraneam. Est.n. logica ad omnium sciarũ principia viam habens. 1 topi. Tertio, quia magis moralib⁹ intenti, vnde 1. meta. Socrate circa moralia negociate, de natura nihil. text. cõm. quinti. Quarto propter consuetudinẽ in legib. quæ eorũ tẽporibus vigebãt. 2. meta. tex. cõ. 14. Nã vt cõsueuimus ita dignamur dici, quare his quatuor veteres circa res, & rerũ passiones & principia errauerũt.

AESCO.

Videtur Philoponus ꝙ Arist. assignet cãm propositæ intẽtionis & ita legit verba per notã cãlem. verũ circa expositionẽ verborũ Arist. dici nõ põt melius quã sit dictũ in cõmẽtarijs. Laborat aũt Philop. declarare, q̃uo Plato nõ dixit nisi de generatione elementorũ, quia dixit elemẽta fieri ex superficiebus. Quo mõ vero mixta fiãt, an ex elemẽtis, an ex superficiebus, nõ exploratũ habemus à Platone, vt inquit. Quod vero ad verba attinet, dicit Philoponos ꝙ Democritus dixit, de generatione & corruptione, & de oĩbus motibus. ẽt dixit & considerauit in quo modo generatio differt ab alteratione. dixit.n. generationẽ fieri cõgregatione: corruptionem vero disgregatione: At alterationem dixit fieri transpositione, & trãsordinatione Præterea dicit Philopo. nullũ de augmentatione dixisse, nisi tantum, quantũ quiuis diceret, vt.s. ꝙ omne quod augetur, augetur ab appositione similis. Q̃uo vero simile accedat, an per poros, an corpus ꝑ corpus penetret, nullus dixit. Præterea, dicit Philoponos, ꝙ mixtionum alia est temperatio, quæ græce crasis dicitur, apud nostros complexio, veluti in mellicrato. Alia appositio, veluti in panspermia in qua duo semina miscentur. Alia complicatio in materia & forma. Antiqui de mixtione nihil dixerunt, cum de ea nihil diuiserint.

Ari. c. 16.

Democritus aũt et Leucippus faciẽtes figuras, alterationẽ et generationẽ ex his faciunt. segregatione quidem et congregatione, generationẽ et corruptionẽ: ordine aũt & põne alterationẽ. Q̃m aũt existimabãt verũ esse in apparendo, cõtraria aũt & infinita sunt ea quæ apparent, figuras infinitas fecerunt. quare mutationib. ipsius cõpositi idẽ contrariũ videatur aliũ et alij, et trãsmutetur paruo ĩmixto, et oĩno aliud appareat uno trãsmutato. ex isdẽ.n. comœdia fit & tragœdia, literis.

Diuelda, tex. com. eiusdem.

Democritus vero & Leucippus facientes figuras, alterationem et generationem ex his faciunt disgregatione quidem & congregatione. generationem & corruptionem, ordine vero & positione, alterationem. Quoniam existimabant verum in apparendo contraria & infinita apparent: figuras infinitas faciunt. Quapropter translatione congregati idem contrarium videtur alteri & alteri, & mutari paruo adueniente, & omnino apparere aliud vno transmutato. Ex eisdem enim tragœdia & comœdia literis sunt.

Com. 16.

Siue nũc ꝓsequatur Arist. vt videtur Thomæ, siue nunc ostẽdat Democriti insufficiẽtiam ad cõplendam rõnem suæ intẽtionis vt Egidio, totum est bonũ: primo narrat Democriti & Leucippi põnem & (inquit) {Democritus vero & Leucippus facientes figuras, alterationẽ & generationem ex his faciunt} sed nõ vna rõne. Nã {disgregatione quidem & cõgregatione, generationẽ, & corruptionẽ, ordine vero & põne, alterationem} generatio.n. erat prima indiuiduorũ congregatio. & congregati deinde varia põ & situs erat alteratio. Quod vero infinitæ figuræ & cõtrariæ sint, syllogizat sic. oẽ quod apparet est. Infinitæ & contrariæ figuræ apparent igitur infinitæ & contrariæ figuræ sunt. sed non possunt esse infinitæ & contrariæ congregatorum figuræ, nisi sint infinita corpora indiuidua, quare hæc necesse est dicere. Ex hoc verificat positionẽ, ꝙ contraria sint simul vera (& inquit.) Quapropter translatione congregati idem alteri & alteri videtur contrarium & sub diuersis rationibus & videtur mutari paruo adueniente & videtur apparere aliud atq; aliud vno solo transmutato, veluti ex eisdem fit tragœdia & comœdia literis, attamen alia atq; alia scansione. Patet modo ꝙ hi de principijs quatuor ponunt, ꝙ indiuidua, ne ex alijs fiant, quòd corporea, ne corpus ex non corpore proficiscatur, ꝙ infinita, quia omne quod apparet est, quod demum figurarum sint diuersarum, vt res differunt Nam aliquæ differunt numero, quia indiuidua sunt consimilia, sed ordine differunt, aliqua vero specie, quia indiuidua illa figura discrepant, aliqua sunt contraria, quia indiuidua illa sunt contraria re, vel ordine.

Quæ de principijs.

Quærit Egidius in prima sua q̃õe. Vtrũ possit generatio simpl'r competere cui non competit motus simpliciter.

Quæ prima Egidij.

Respõdet & dicit duo. Primo ꝙ põt aliquid esse generatio simpl'r, & nõ motus simpl'r: quia motus & generatio se habẽt vt gen⁹ & spẽs sed põt spẽs in aliquo abũdare a genere, igitur põt esse generatio simpl'r, et nõ simpl'r mot⁹ Dicit 2 ꝙ alteratio & augmẽtatio magis dicũtur simpl'r motus, & nõ simpl'r generatio. Nã de rõne motus est fieri, de rõne gñonis est factũ esse, sed illis magis fieri cõpetit, quã factũ esse igitur magis rõ motus. & sic dici possent motus simpl'r.

Sed circa hæc dubito. Primo, quia valet, a. est infinitum corpus igitur infinitum ens. Itaque. b. est infinita quantitas ens simpl'r, igitur a. simpl'r tali spẽ, sequitur infinitũ & simpliciter tale in genere, & sic si generatio simpl'r erit a. erit et motus. simpl'r. Cõtra scdm dubio ẽt. Nã vel motus est fieri ꝑ forma fluẽte, vel ꝑ fluxu formæ: nõ primo mõ quia forma fluens est res permanẽs, vt qualitas vel q̃titas: si pro fluxu, ẽt generatio erit fieri sic accepta. Põt Egid. & bene defendi. Vbi debes scire, ꝑ prima dubõne, ꝙ a maximo, & simpl'r in spẽ nõ valet maximũ & simpl'r in genere, vt non valet, Socrates est maximus hõ, igitur maximum animal: sed ab infinito in spẽ valet infinitum in genere, vt si a. est infinitũ corpus igitur infinitum ens, Cã huius est, quia infinitum est quod non patitur secum aliquid, nec sui generis nec suæ speciei, sed totum occupat. 3. physico. Et ideo, si maximum corpus, non maximum ens, at si infinitum, erit & ens infinitum, quia si erit finitũ, nõ totum occupabit. Maximum.n. esse põt, & nõ occupare totũ, Ad secundũ diceret. Egid. ꝙ motus illi debent accipi pro fluxibus, & generatio ẽt ꝑ fluxu: sed q̃m generatio accepta ꝑ fluxu est in non tempore & momẽtanea, magis accedit ad rõnem termini, & illi magis ad rõnẽ motus ꝑꝑ quod generatio dicetur motus secundũ quid, & augmentatio & alteratio generatio secundũ quid, & motus simpliciter, & ita hæc stare possunt.

Secunda dubia.

Secundo quærit. vtrũ oẽ quod apparet sit, & vr̃ ꝙ sic, nã quod apparet est, & nihil est quod apparet, quin illud sit. igitur omne quod apparet est. Secundo arguit Egid. nõ põt sensus corrigi, igitur oẽ quod apparet est. añs patet, quia nõ põt corrigi nisi per alium sensum, & alius sensus est eiusdẽ potentiæ, quare non maioris correctionis. Respõdet Egid. ꝙ sensum errare põt esse q̃oatũ ad immutationem. & quantum

Secunda q.

rum ad rem mutantem, quantum quidem ad imutationem nullus errat, nec circa propriũ, nec cõe, nec accidẽtale obiectum, vt declarat, quãtum vero ad rẽ inmutaotem seruatis tribus non errat, s. bona organi dispõne. bona medij aptitudine, et obiecti bona ꝓportione. Et tunc patet qualiter nõ oportet q oẽ q apparet sit, quia vnum apparẽs põt corrigi per aliqui sensum, qui sentire põt illis oibus seruatis. Alij cõtra Egid. dicunt, q hæc stare nõ põt. nã si illa tria sunt requisita ad sensuum verificationẽ, cum semp organa, & medium. & rẽ esse proportionata nõ pateat intellectui, tunc nunq̃ itellectus certe sciet aliquid. Propter quod dicunt duo Primo, q sensus errare non potest circa sensibile per se, sed circa sensibile per accidens. vt dicit Auer. 2. de aia. cõ. 63. visus. n non errat in colore verũ sit albus, aut niger, neq; auditus in voce, vtrum sit grauis, aut acuta: sed in comprehẽdendo dẽas sensibilium, vt vtrum hoc album sit nix, aut differentias locorum, vt vtrum album hoc sit sursum, an deorsum, Secundo dicere vñr, q non semp error est pp sensum, & correctio p alium, quia cum sint ambo sensus, & æqualiter materiales, nõ vr vnus altero pollẽtior, pp quod vr esse dicendum duo. primo q vnus corrigere põt alium, qñ alius errat in obiecto corrigẽtis, vt si visus iudicaret pomũ dulce, gustus posset illum corrigere, vel baculum esse fractum, tactus corrigit, quia fractio & durities est obiectum tactus. Vbi autem erret, circa rẽ quæ nullius exterioris sensus sit obiectum p se, vt q cõtraria sint simul vera, tunc intellẽs corrigit. nã sunt aliquæ primæ propõnes, quæ lumine intellectus solæ patent, veluti fores. 4 meta. quas nemo habens intellectum ignorat, tunc ex illis per manus post manus deducitur proteruus ad contradictionem vt Arist. 4. meta. Et tunc per hoc patet solotio quæstionis.

RSCO. In cõmentarijs pulchre dictum est de his verbis, verum Philop. verba hæc coniungit cum priorib⁹ hoc modo, isti insufficienter locuti sunt de his: Democ. autẽ & Leucip. facientes figuras alteratione & gñonem ex his faciunt segregatione quidẽ & congregatione gñationem et corruptionẽ ordine autem & positione, alterationẽ. Hoc ergo pacto legit Philop. illa vero verba {Q m̃ autẽ existimabãt verum in apparendo} Philop. legit q Arist. ponat motiuum, quo mouebatur Demo. an ponendas infinitas atomas secundum figuras, siue infinitas atomarum figuras, q idẽ est, & syllis sic conficit Philop. omne quod apparet est: apparẽt aliqñ de eodem mixto contraria diuersis phantasiantibus: ergo contraria de eodem vera sunt sed non põt esse vera nisi supponãtur principia infinita secundum figuras, quæ aliqñ permutantes ordinem apparẽat aliquib⁹ vno mõ. aliqñ permutantes positionẽ appareãt contrario mõ, igitur principia sunt secundum ifinitas figuras. Qui. autẽ contraria de eodẽ apparere possint, Philop. exponit, primo de collo columbæ solis radijs exposito, quod aliã atq; alia oculi põnem apparet diuersus color, vt his cæruleus, alijs vero aureus, alijs niger, alijs varius. Secundo idẽ declarat exemplo quadrãguli, nã quadrangulus ꝓcul circularis figuræ apparet, ꝓpe vero quadrãgularis. Tertio idem declarat de melle, quod ictẽrico laborãti apparet amarum, bñ valenti vero dulce. Quod vero ad verba attinet dicit {Ita vt mutationibus ipsius compositi} vbi Philop p compositum intelligit principium cõponens. q. d. mixtum apparere diuersum, quo atomia in composito mutatur aut positione, aut ordine, dicit ẽt. {Et transmutato paruo} ipsi composito {in mixto.} Quo ad alterationem nã paruo. s. corpore atomo in mixto, vt compositum alterari. dicit etiã {Et oĩno aliud appareat vt transmutato. } Qd Alexander ad phantasiantem refert, quasi et oĩno apparet aliud vno phantasiante mutato, Philop. ad augmentationẽ retulit. q. d. & oĩno apparet aliud. s. maius vno paruo transmutato, hoc est vna parua atoma apposita. q vero transordinatione uel transpositione appareant contraria de eodem. Arist. probat exemplo sumpto a comœdia, & tragœdia, vbi solis literis mutatis, mutantur. Imò ex eisdem literis omnes orationes fiunt, diuersæ vero quo diuersimode literæ se habent. hæc est expositio Philoponi. To vero lege cõmentaria quia verba hæc bene exponuntur, & (vt arbitror) tota dña pendet ab illo verbo græco ὥστε quod Philop. legit pro vt, nos vero pro quare. vel quapropter. Si. n. sic legitur, Arist. syllogismus pro Democrito sic conficitur, omne q apparet est figuræ ifinitæ, & contrariæ apparent de eodẽ ergo figuræ cõtrariæ & ifinitæ sunt. Hoc syllo cõcesso quasi corollaria infert, qño de eodem mixto possint contraria esse simul vera, & sic i commentarijs bñ legunt verba. In commentarijs quærebat verum aliqua mutatio esse possit simplr gñatio quæ non est simplr motus, vbi est assignata rñsio Egid. & bñ defensata. Verum illud animaduertere quòd Egid. supponit motum esse genus ad generationem qd non concedit. 5. Phy. Tu vero itellige hæc ab Egidio dicta esse supponendo q motus sit genus ad alterationem, nõ autem q velit esse ita Egid. Præterea de correctione sensus aĩaduerte, q sensus non eget correctione quo ad imutationem, vt recte inquit Egid. Nec eget correctione circa sensibile proprium, quia visus non errat, qm album, aut nigrũ sed qm Sophronisci fili⁹ nec eget correctione circa ea sensibilia per accidẽs, in quib⁹ oẽs sensus cõcordant, vt q omne totũ sit maius sua parte, vel quod omne quod gñat gñetur ex ente vel suo contrario, nã in his omnes sensus cõcordãt. nec eget correptione circa ea sensibilia p accñs, in quib⁹ conuenit vn⁹ sensus. Alijs non contradicentib⁹, aut eiusdem aut alteri⁹ rationis, vt q aliquid simplr gñrecur. Hoc. n patet visu & i eo non discordãt visus aliorũ, nec sensus alteri⁹ rationis, nec eget correptione, circa sensibilia p accidens qñ omnes sensus eiusdem rationis concordãt, alijs non contradicentib⁹ vt q pip sit calidum. Eget ergo sensus correctione, qñ non omnes sensus eiusdẽ rõnis concordãt, vt q baculus sit fract⁹. non tunc corrigit p alium sensum, cui⁹ obiectũ illud est ꝓprium. Secundo eget correctione, qñ i sensibilib⁹ p accidens non concordãt omnes sensus eiusdem rationis, vt q mel sit dulce. Gustui cholerico apparet amarũ. Gustui sano apparet dulce. corrigit ergo p alios sensus omnes quib⁹ possum. iudicat gustum illum esse ĩfirmũ, & cholericũ, & p alios gustus sanos plures, quod iudicam⁹ esse sanos. Ex quo sequit q corrigens semp est intellẽs, sed non nisi mediãtib⁹ alijs sensibus interiorib⁹, vel exteriorib⁹. Sequit secundo q correptio in sensibus non cadit, nisi i sensibilib⁹ p accidens in duobus casibus, vel qñ alij sensus quorũ sunt ꝓpria obiecta discordãt, vel qñ alij sensus eiusdem rationis discordãt. hæc de correctione sensuum. In commentarijs ꝓbauim⁹, q omne, qd apparet est, & nihil determinauim⁹. Vbi de sensu ei⁹ debes scire, q potest duplr itelligi Vno mõ q omne quod apparet sit ens, & in hoc vera propõ est, verũ syllis est in quatuor terminis. Hæc. n. est vera, oẽ qd apparet est ens, cũ vero addit, mixtũ apparet sub ĩfinitis figuris medrũ variat. debuit. n. mediũ esse sed mixtũ apparet, & conclusio erit tunc, ergo mixtũ est ens. Alio mõ itelligi potest q omne quod apparet sit, vt apparet, & hoc pacto, negatur maior. Nõ. n. omne qd apparet est vt apparet (vt Philop. inquit.) De logica vero dicas vt in ludicris dictum est, q hæc propõ, oẽ qd apparet ẽ, ꝓbat p ascẽsũ hoc mõ, hoc qd apparet est ens, & illud qd apparet est ens, & sic de singulis. ergo oẽ quod apparet est ens. Illa. n. Sorticularum probatio multifariam peccat, vt in ludicris diximus. Hæc de logica.

De modo corrigendi sensus cum errat circa sensibilia

Roma. li. ro.

Q m̃ aũt videtur fere oĩbus esse aliud generatio & alteratio, & generari quidẽ & corrumpi quæ congregantur et disgregantur, alterari aũt mutatis passionibus, de his instituentes speculari oportet. dubitationes. n. habẽt hæc, & multas et rõnabiles. Nã si generatio ẽ cogregatio, multa accidunt impossibilia. Sunt aũt rursus rõnes aliæ cogentes, nec faciles vt dissoluãtur, quòd non contingat aliter se habere & si generatio nõ sit cõgregatio, aut oĩno nõ est si gñratio, aut si est alteratio est. an, etsi hoc dissoluere sit difficile, tentandum?

Quoniam aũt videtur fere omnibus alterum esse generationem & alterationem, & generari quidẽ & corrumpi congregatis & segregatis, alterari vero translatis passionibus, de horum sententijs considerandum. quæstiones. n. habent hæc & multas & rationabiles. Siquidem. n. congregatio est generatio; multa impossibilia cõtingunt. sunt aũt rationes aliæ rursus necessariæ, & nõ

Dilucida. tex. com. dubitationes

ciles

faciles soluere, ut nõ cõtingat aliter se habere. et si nõ ẽ cõgregatio generatio, uel oĩno non est generatio, uel erit alteratio, aut si hoc est difficile solui, tentandũ est.

Com. 27. His expeditis repetit quæ, & percipit illud, in quo oẽs consentiunt. conueniunt quidẽ quãtũ ad hoc quòd gñatio differt ab alteratione. nã gñatio fit congregatione corporũ indiuiduorũ, & corruptio segregatione. alteratio vero fit facta congregatione, quoties illa in cõgregato ordinẽ & põnẽ cuariãt. verũ quia & antiqui i sufficienter locuti sũt, & falsa dixerũt, & horũ sẽtẽtijs cõsiderãdũ. Nã si gñatio ẽ cõgregatio, multa ĩposia accidũt quæ dixit cõtra Emped. & si gñatio, nõ ẽ congregatio, tunc vl non erit oĩno gñatio, vl erit altera tio, aut si hoc difficile ẽ solui, tentandũ est labore, & sudore

RECO. ac studio. Et sic patet qõ, quæ ait, patent. Optime textos iste i cõmẽtarijs introducit verũ qd diu' Thomas asserit pulchrũ ẽ, vult. n. q Arist. hic velit õndẽr rei difficultatẽ qd laudo, quia ex hoc reddit auditor attẽt' ꝑcedit tñ hoc pacto, q primo resumit illud, i quo fere oẽs concordãt (& in quit) Q m aũt vt fere oib' elle aliud gñatio, & alteratio, quia Demo. Leucippo, Empedocli, & Epicureis, vt iquit. Philop. & non solũ hoc vt fere oib', sed q generari sit eorũ quæ cõgregãt, corrũpi eorũ quæ disgregãt. Alterari vero mutatis passionib' i ipso congregato, hoc est illud, in quo fere oẽs cõcordãt. statim aũt ꝑponit eius intẽtionẽ, vt ostẽdat hinc inde difficultatẽ, & inquit de his institueẽtes speculari opoꝛtet, & sic ostẽdit difficultatẽ (& inquit) Dubõnes. n. hñt hæc, et multas, & rationabiles, & tẽcat rationes pro vtraq; parte. et primo ꝑbat, q gñatio non fit congregatio, & dicit nã si generatio est congregatio, multa accidunt ĩpõsia, quia (vt Philop. inquit) destruemus passiones, & corporum continuitatẽ. ꝑ altera parte augmentat, & primo ꝑponit hoc, & dicit. Sunt aũt rursus rationes aliæ pro altera parte, nec dissolutu faciles, cum id, quod probãt non videat aliter se habere, & ponit illas & inquit. Et si gñatio non sit congregatio tunc aut oĩno non est generatio, aut si est tunc generatio erit alteratio, vt deductum est contra Diogenem, Anaximenes, Heraclitum, Hippasum, Thaletem, & Anaximandrum. Tunc erigk eius intentionem: & inquit a, & si hoc dissoluere sit difficile tẽtãdum est eius dissolutionem. Hæc de intentione & de difficultate intentionis, in quibus non recedemus ab his, quæ diximus in commentarijs.

Ant. c. 18. *Principium aũt horum oĩum est utrum sic & generentur et alterẽtur et augmentẽtur ea quæ sunt, et his contraria patiantur, primis magnitudinibus existẽtib. indiuisibilibus, nulla sit magnitudo indiuisibilis? differt. n. hoc plurimum. Et rursus, si magnitudines sint impartibiles, utrum (ut Democritus & Leucippus) corpora ha sint, an (vt in Timæo) plana?*

Dilucida. tex. com. eiusdem. *Principium aũt horũ, oĩum, utrũ sic et generentur & alterentur, et augeãtur entia & horũ contraria patiantur, primis magnitudinibus existentibus indiuidui, aut nulla existente indiuidua magnitudine. refert n. hoc plurimum. Et rursus si magnitudines indiuiduæ sint, utrum (ut Democ. & Leucippus) corpora illæ sint, aut (quemadmodum in Timæo) planities.*

Com. Nunc ad qõnis solonem, accedit, & duas proponit quæstiones quib' solutis patebit solo ad quæstionẽ principalem sont. n. hæ pambulæ ad illã. Inquit {Principiũ aũt horũ oiũ, Vtrũ sic & generẽt, & altereut, & augẽãt entia} videlicet naturalia {& contraria patiantur} generationi quidem corruptionem, augmentationi vero diminutionẽ, hoc est corrumpantur & diminuãt {primis magnitudi. existentibus indiuiduis, aut nulla existente indiuidua magnitudinc} Refert. n. hoc plurimum. hæc est prima quæstio præambula. deinde mouet secundam, & quod dicit patet. hæ. enim duæ

RECO. quæstiones præambulæ sunt ad principalem. Philoponus sic resoluit textum, ad quæstiones pambulas, vtrum prima sit, vtrum corpora atoma sint, vel nulla corpora atoma sint. dicit enim Arist. quòd differt plurimum. Quod autem differt plurimum, Philopon. declarat. oam si corpora atoma sunt & intransmutabilia sequitur q generatio fit congregatione, vt Democ. & Leuci. dixerũt. Ad destructione aũtis non sequit destructio consequẽtis, quia stat nõ eẽ atoma corpora, & gñationẽ fieri congregatione, ut ponit Emp. qui negat atoma corpora, & concedit gñationem fieri cõgregatione elementorum. Aduoerte tamen, quod nec prima hypotetica est necessaria nisi in doctrina eorum non sequitur, atoma corpora sont ergo generatio fit congregatione corporum atomorum, quia stat atoma corpora esse, & ex illis nihil fieri. Hæc est 1. quest. Secunda vero est, dato quod atomæ magnitudines sint. emergit alia. q. vtrum an hæ sit vt Demo. corporæ An (vt Plato) superficies. hæc est scda quæst.

Ant. c. 17 *Hoc igitur ipsum; ut et in alijs dixim. irrõnabile est, usq; ad plana dissoluere. Q uapropter magis rõnabile fuerit, corpora esse indiuisibilia. Sed & hæc, multã habent irrõnabilitatẽ: tamen & hoc alterationẽ et generationem contingit facere (ut dictum est) conuersione et contractu transmutantes idem, et figurarum differẽtys quod quidem, facit Democritus. Quapropter, et colorem non dicit esse. conuersione enim colorari. His aũt qui in plana diuidunt, nõ amplius. nihil. n. fit præter solida compositis secundum superficiem, passionem enim non possunt generare aliquam ex ipsis.*

Dilucida. tex. com. eiusdem. *Hoc quidem igitur ipsum, quemadmodum et in alijs diximus. irrõnabile est usq; in superficies resoluere, iõ magis rationabile est, esse corpora indiuidua. Licet & hæc plurimam habeant irrõnabilitatem, tamen per ipsa alterationem & generationẽ contingit facere (queadmodum dictum est, conuersione, & tactione, et figurarum differentys ipsum transmutantibus (vt Democritus inquit.) iõ & colorẽ non aiunt esse, conuersione. n. colorari. His uero, qui in planicies diuidunt nequaquã, nihil. n. superficiebus ipsis congregatis fit præter solida nam nullam ex his passionem generari concedunt.*

Cõm. 19. Soluit nunc ad secundam quæst. & innuit contra Plato. primo syllin hypotheticum ad destructionẽ consequentis, qd 3. cœli fecit. Scdo compat ad hãc Plato, ad illã Democ. dans intelligere secundũ errorẽ ei'. Prima ratio sic componitur, si corpora naturalia ex planiciebus componunt, resoluunt in planicies. hæc patet. quia in ea est resolo, ex quibus ẽ compositio. destruit consequens, & inquit {Hoc quidem igit ipsum consequens, quemadmodum i alijs dixim' irrõnabile ẽ vsq; in superficies resoluere. deinde comparat inter platonem & Democ. Et iquit ideo magis rationabile est esse corpora idiuidua, pp rationes quas dicit, licet & hæc plorimã hẽãt irrationabilitatẽ. Declarat tñ cã esse minus malã & in quit. tamen p ipsa alterationem & gñonem contingit facere (quemadmodũ dictũ est conuersione & tactione, & figurarum dijs ipm congregatũ transmutantib', vt Democ. inquit. Prima. n. indiuiduorũ corporũ congregatione gñatorens: at ipso genito, qñ corpora illa conuertunt, vl alio modo contãguni, vel alijs figurarum dijs euariãtur, illud alteratio illi' erit. Goc autem magis declarat p ea, quæ spãliter dicunt. Et inquit {Ideo & colorem non aiont esse.} Subaodi i ipso corpore effectuali, & realr nã conuersione illorũ aiunt ipm colorari, & ita concedunt corp' naturale colorari, & non p colorẽ realem, vt nubes colorantur, &c. alia, & non p colore realem, sed solum p apparentiã. Sic igit possunt Democriti gñonem & alterationem aliquãtulum saluare. Tunc subdit. His vero, qui in planities diuidunt, nequaq ẽ posse talem dñam saluare, & dat cãm. Et inquit {Nihil. n. superficiebus ipsis congregatis fit præter solida.} Nam e, puncto fluente linea, ex linea, supficies, ex superficie solidum siue corpus. Nã nullã ex his passionem natoralem generari cõcedunt Platonici, sed solã mathematicã, quare alterationẽ differre a gñatione dicere non possunt. Et ita patent tria contra Plato. Primum est q supficieb. non fiunt entia naturalia. Secundo, q non differt alteratio à generatione. Tertio q Democ. min' male dixit. In commentarijs diximꝰ RECO. Arist. dissoluere hic secundã qõnem, circa qood (vt Philo. inquit) Arist. 1. meminit absurditatis opionis Plato. q dixit i. 3. de

3.de cœlo.Secũdo trãſit ad inquirẽdũ ſi atoma corpora eſſe poſsint, de primo dicit, hoc igitur ipm, qđ Plato dixit de ſupficiebus, vt ẽt in alijs diximus. ſ.de cœlo. li. 3. irrõnabile eſt vſq; ad plana diſſoluere. hæc eſt abſurditas opionis Plato ex qõ. vult hẽre nullatenus eſſe concedendas ſupficies deide trãſit ad inquirendũ an atoma corpora ſint, & vult (vt Philipo. inquit) ꝙ non ſint. verũ aſſerit hãc põnẽ eſſe ꝓbabiliorẽ & magis naturalem. et dicit quapp magis rationabile eſt corpora eſſe indiuiſibilia (vt Democ. inquit) Sed & hæc multã hñt irrationabilitatem, atſi & hos alteratione, & gñationem contingit facere (vt dictũ eſt) afferentes conuerſionem de ſitu in ſitũ ipſorum corporum atomorum & contactu quo illa ſe aliter atq; aliter in ipſo mixto contãgunt & figurarũ drĳs, quib illa i ipſo mixto diuerſimode figurãt, idem alterari, qđ quidem facit Demo ſignũ aũt, quia Dem. nõ dixit colorem eſſe renaturalẽ i effectu, ſed dixit mixtũ colorari conuerſione corporũ atomorũ đ ſitu i ſitũ, đ ordine i ordinem & đ figura i figurã His aũt (vt iquit) qui corpora i plana diuidũt, nõ amplꝰ, ſup. faciũt q̃ ſolida. nã ex ſupficiebꝰ nihil fit pter ſolida hoc eſt corpora, cũ ẽm ſupficies cõponunt, vt mathematici dicunt. cuiꝰ cã eſt, quia ex ſupficiebꝰ nullã paſſionem naturalem pñt gñrare, nec ſubalem nec accidentalem, niſi corpora. Et ſic patet, ꝙ põ Democ. eſt abſurda, tñ probabilior, & magis naturalis poſitione Platonis.

Ant. c. 20.

Cauſa autem quare minus poſſint confeſſa uidere. in experientia eſt. Quapropter quicunq; magis inſudauerunt in naturalibus, magis poßunt ſupponere talia principia, quibus multa poſſunt complicare, qui autẽ ex multis rationibus, eorũ, quæ exiſtunt indocti ſunt, ad pauca reſpicientes, facilius enuntiant.

Dilucida tex. com. eiuſdem Aliter pluriorũ ſermonum ignari exiſtẽtes ſunt

Cauſa vero quare minus potuerunt confeſſa videre inexperiẽtia fuit. Iccirco quicunq; magis inſudauerũt in naturalibus, magis poſſunt ſupponere talia principia quæ poſſunt plura congregare. Qui vero ex pluribus ſermonibus minime contemplatiui exiſtentes ſunt, ad pauca aſpicientes enunciant facile.

Cõm. 20.

Latini ſubtilius textum hunc exponunt, q̃ fortaſſe Ariſ. velit, volunt. n. Platonem pñatũ eſſe ab itelligibilibꝰ, circa quæ eſt iexpientia. Demo. a ſenſibilibꝰ, circa quæ eſt ſcia naturalis. Iõ inquit. Cã vero quare Platonici minꝰ potuerunt confeſſa, hoc eſt naturalia & apparẽtia videre inexperiẽtia fuit, quæ eſt circa vl̃ia, ex qb. ad ſenſibilia pceſſerunt. Iccirco quicunq; magis inſudauerũt in naturalib. magis pñt ſupponere talia principia, quæ pñt plura congregare, vt inde generent res ipſæ. Nã philoſophia horum pceſsit à ſenſibilibus, q vero ex plurib. ſermonib. minime contemplatiui exiſtentes ſunt, vt Platonici, ad pauca hoc eſt vl̃ia, quæ ſunt pauciora ſinglaribus, enunciãt facile de naturalibꝰ, & leuiter. Hæc latini Ego vero non credo Ariſ. ita ſubtiliter & metaphorice eſſe locutũ, ſed verba itelligo vt ſonãt. Accuſat. n. Ariſ. Platonem qa i naturalib. minꝰ pfeſſus fuit, ſed i metaphyſicis, ideo minus diceř potuit i eis. at Democ. contra, plurimum circa res naturales, & minus in meta. ideo pponendus eſt. Propterea illi multorum ſermonum ignari ad pauca reſpicientes, facile enunciãt, quia rationes non hñt, ſed verba. Vt bñ i commentarĳs diximus. hic aſsignat Ariſt. cãm, cur opinio Demo. ꝓbabilior ſit, & magis naturalis, & tota cã eſt, quia Democ. verſatus eſt in naturalib. & Plato in rationib. mathematicis (vt Philop. inquit) vñ dicit. Cã autem quare minus poſsint confeſſa videre, hoc eſt naturalia & ſenſibilia, eſt inexpientia ſ. quia Plato nõ eſt verſatus in naturalib. Ideo inquit, quapp quicunq; magis in naturalib. ipſis inſudarunt, magis pñt ſupponere talia principia, p quæ multa naturalia (vt Philop. inquit) pñt complicare ac aſsignare. vt Demo. qui exercitatꝰ in phyſicis multos effectus nãles ſaluauit, & multorum cãs aſsignauit ex ſuis principĳs, quæ poſuit. Philopon. autem in græco habebat duas ſcripturas, vt quæ, & quibus ſed non refert, quia ſi dicit quæ, ſenſus eſt, quæ principia, multa naturalia poſſunt connectere. ſi dicit quibus vult dicere quibus prĩcipĳs Demo. poteſt multa nãlia componeř. Qui autem multis rationibus, ſ. mathematicis philoſophari eorum, quæ exiſtunt. i. rerum naturalium, quæ ſunt, indocti ſunt, ad pauca reſpicientes facilius enunciant & per pauca Philopon. inuit. Ariſ. intelligere paucas rationes in nãlibus confectas, nã paucas rationes in nãlibus, multas in mathematicis reſpexit Plato. In commentarĳs vero quæ diximus, bene dicta ſunt Philoponus tamen ſic videtur intelligere.

RECO.

Ant. c. 22.

Videbit autẽ quis et ex his, quãtũ differunt qui phyſice, et qui logicæ cõſiderãt. De eo. n quod eſt indiuiſibiles eſſe magnitudines, hi quidẽ inquiunt. quòd ipſe triãgulus multꝫ erit, Democritus autẽ videbitur vtiq; proprĳs ac phyſicis rationibꝰ perſuaderi. Manifeſtum aũt erit quod dicimus, procedentibus

Videbit autem vtiq; quis & ex his, quantum differunt phyſice & logice intendentes, nã quòd indiuiduæ ſint magnitudines dicunt, quia ipſum triangulum eſſet plura. Democritus vero videtur proprĳs & phyſicis rationibus perſuadere, quemadmodum procedentibus (quod dicimus) patebit.

Dilucida tex. cõm. eiuſdem

Cõm. 21.

Quod magnitudines, hoc eſt planities indiuiduæ ſint Plato logica ratione pſuadet, eo ꝙ ſi non, tunc triãgulum non eſſet indiuiduum, ſed plura, & ſic non prima figura ad quã eſt reſolutio oium figurarũ. Hæc ratio dr̃ logica, quia p extranea philoſopho naturali, ſed magis per mathematicã, at Democ. proceſsit in ſua opinione rationibus proprĳs & phyſicis, Et hic eſt tertius Platonis error. Quia ad poſitionẽ Democriti ſequitur colorem non habere eſſe reale & in effectu fixum & ſtabile, Ideo quærit Egid. vtrum color habeat eſſe fixum, & arguit ꝙ non, Tum quia eſt accidens, cui non competit eſſe niſi in ordine ad ſubam Tum quia eſt extremitas pſpicui in corpore terminato. Tũ quia capiat ex diuiſione corporis viſibilis. Ad hoc rñdet Egid. ꝙ color eſt res in effectu, & realis, & non apparitio tñ. Vult. n. colorẽ eſſe quid compoſitum ex lumine tanq̃ formali quodã, & diſpoſitione quadã contracta ex mixtura tanquã ex materia ex quibus ambobus fit color, qui eſt veluti lux opaca, vel opacitas lucida. Tunc rñdet ad rationes. Ad primã quòd color eſt ens, & formalr̃. Et cũ dr̃ quòd ens dr̃ de ſuba & accidente analogolicè. Reſpondet quod dicitur analogicè ſeruata natura, & non analogicè ſeruato ordine tñ Ad ſecundã rñdet quòd eſt extremitas lucida corporis perſpicui, & in affectu exiſtens. non apparens tantum. Ad tertiã reſpondet quod ex diuiſione fit p accidens color. p quanto per diuiſionem fit ſuperficies, quæ primo coloratur. hæc Egidius Sed videtur, quod hæc põ peccet. Tum quia ſolutio eſt falſa Tum quia rñſiones malæ, falſa, quidem ſolutio, qm̃ contra Auer. 2. de anima. com. 67. vbi contra Auenpacem determinat lumen eſſe neceſſarium coloribus, non quidem pp eſſe colorum, ſed ppea vt videantur. perſuadet aũt hoc pluribus rationibus, ſed potiſsime, quia apud Ariſto. tex. co. 66. hæc eſt per ſecundo modo, color eſt viſibilis, tunc arguit. ſi viſibilitas ineſt colori per ſe. igitur habet cãm in ſubiecto, & per conſequens dẽpta luce erit viſibilis. Reſponſiones etiam peccant, prima quidem, quia ſi ens ſeruat vnam naturam communem vtrique tunc ab vnitate naturæ dicetur vniuocum, & ſi ſic, tunc erit quid potentiale, & ita in Deo erit compo. 2. vero, quia tum totius corporis ſola extremitas eſſet colorata, & ita profundum non eſſet coloratum. tertia autem, quia tunc color fieret nulla præcedente in primis qualitatibus alteratione, quia ſola diuiſione generatur ſupficies per ipſum, qua genita, color fit in extremo. Et licet hæc poſitio ſit contra Auer. ꝓbabiliter poteſt teneri nunc primã diceret Egidius quòd illa eſt p ſe, color eſt viſibilis, & quòd color habet cãm pdicati quia habet lucem, non. n. lux eſt res extranea colori, ſed illius forma & actus. Ad ea quæ ſunt contra rñſiones. Ad primã diceret ipſe quòd p naturã itelligit conceptum communem naturalem, qui eſt aliquid pter animã, quod formaliter ſubſtãtia & accidens ſunt entia: nec oportet eum eſſe potentialem, quia non eſt natura completa, ſed conceptus naturalis, non potentialis, ſed contrahibilis, vt acutiores quidã fingunt. Ac ſecundã concederet Egid. ſolam ſuperficiem extremã eſſe actu coloratam, ceterum corporis eſſe potentia proxima talem, quia ſibi non deeſt niſi lux, qua recepta in ſuperficie mox color eſt. Ad tertiam

Q. 5 Egi.

Rñ. Egid.

Ad rationes.

Dubitationes contra Egidium.

Defenſio.

tertiam diceret per solam diuisionem potest caosari color in acto vltima actuatione, ac per alterationem causatur color quo ad materiale, & hoc non incōuenit. verum res hæc propria est. a. li. de anima, sed hæc raptim propter Egidium tetigi. Animaduerte quòd Democri. minus male dixit, quā

In quod Democr. minus male.

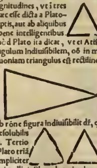
Plato. Tum primo quia sensibilium rerum posuit principia sensibilia. Plato vero insensibilia, vt 3. cœli. com. 61. Tum. 2. quia Demo. potest saluare differentiam saltem apparenter inter generationem & alterationem, quam minime Plat. quod in texto patet. Tum. 3. quia Democ. philosophatus est ex sensibus, & memorijs, & experientijs Pla. minime. Tum quarto, quia rationes Democ. naturales sunt, Platonis extraneæ,

RECO.

Ostendit etiam quod Democri. probabilibus dicit quo ad ratione, quia Plat. probauit esse indiuisibiles magnitudines per mathematicas rationes, & sic per extraneas, & ita per logicas rationes, enim extraneæ, logice dīr t. poste. Demo. autem (vt postea dicetur) probauit indiuisibiles magitudines esse per proprias rationes, vtpote per physica principia. Ergo quo ad rationes Democ. probabilius processit, quod autem Plato probauit indiuisibiles magnitudines esse per rationem mathematicam, declarat Philop. ex verbis Arist. nam si omnis magnitudo diuisibilis est, cum triangulus ipse per se, qui est idea triangulorū, sit quædam magnitodo, erit idea triāgulorum diuisibilis in plures magnitodines. & sic (vt Philop. inquit) erunt quædam priora ipso ideali trianguli, vtpote ea, in quæ illa diuidetur, quod est impossibile, non. n. esse potest aliquid prius idea ipia. Quare cum hæc absurda sint, oportet diceret ipm per se triangulum, qui idea est omniom, non esse magnitudinem diuisibilem. qua ratione fit. vt aliquæ sint indiuisibiles magnitudines. hæc fuit ratio Platonis, & vt patet mathematica est, sumens medium ipsum per se triāgulum. vnde dicit. Videbit autem quis & ex his, quātum differunt in suis rationibus Democritici, qui physicè, & Platonici, qui logice, hoc est per extraneat & mathematicas rationes magnitudines, considerant. cuius expositionem statim suscribit, & dicit. De eo. n. q est indiuisibiles esse magnirodines, hi quidem. s. Platonici inquiunt. sup. q si omnis magnitudo sit diuisibilis, autorigo non, hoc est ipse per se triangulus, qui est omnium triangulorum idea, multæ magnitudines erūt, vt deductum est. quod cum sit absurdum, concluserunt esse indiuisibiles magnitudines. Patet igitur Platonicos processisse logice, hoc est per medium extraneum in naturali philosophia. Democritus autem (vt inquit) videtur vtiq; proprijs ac physicis rationibus persuaderi ad dicendū magnitodines indiuisibiles, vt manifestum erit, procedentibus postea. Digreditor autem Philopo. hic pro defensione Platonis, &

Defensio Platonis.

primo dicit quod Plato ita peritus in mathematicis, non potoit dicere hoc. s. quod triangulus sit indiuisibilis nam oibus triāgulum diuidi in tres magnitudines, vt i tres lineas. propterea dicit, aut hæc esse dicta a Platone in conoenticulis non scriptis, aut ab aliquibus Platonicis Platonem non bene intelligentibus. Secundo dicit quod dato quòd Plato ita dicat, vt ei Arist. imponit, intelligit dari triangulum indiuisibilem, nō in magnitudines, sed in figuras, quoniam triangulus est rectilinearū prima figura, ad quā resoluuntur oēs aliæ vt quadrāgulus i duos triāgulos, pētagoous i tres trāigulos, & sic de cæteris. ipse aūt cū in nullam priorem resolui posit nō ab rōne figura indiuisibilit dr, qd non est in priores figuras resolubilis licet in lineas resolui posit. Tertio dicit quòd dato quòd velit Plato triāgulum esse indiuisibilem simpliciter etiam in magnitudines, non intelligit Plato de triāgulo reali, sed de ratione trianguli, domus. n. in re diuisibilis est, ratio vero domus indiuisibilis. Hæc ex Philopono nos autē dicimus Platonem, & oēs veteres posse defendi, cum eorū opiniones reducuntur ad sensum Peripateticum. Satis autē fuit Arist. hāc opionē Pla. vel io cōuentionibus narratā. vel in libris scriptā vt iacet, esse falsā. vt Alex. sæplus asserit,

Habet etenim dubitationē, siquis ponat corpus quod esse, & magnitudinem oīno diuisibilem, & hoc possibile. Quid enim erit, quod diuisionem effugiat? Si enim omnino diuisibile est, & hoc possibile sit, & simul erit hoc omnino diuisum (etsi non simul diuidatur) & si hoc fiat, non erit vtiq; impossibile.

Ant. c. 22.

Habet n. dubitationem, si quis ponat corpus aliquod esse & magnitudinem penitus diuiduam & idem possibile. Quid enim erit quod quidē diuisionem aufugiat. Si. n. penitus diuidua, et idem possibile, tunc simul erit hoc penitus diuisum, & si non simul diuidatur, & si hoc fiat, nihil utique erit impossibile.

Dilucida tex cōm. eiuldem

Pro Democrito nunc arguit, & virtus sylli (vt mihi videtur, quæ potest colligi ex paraphrase Auerro.) est, potest omne corpus naturale esse actu diuisum in atoma, igitur cōponitur ex atomis. consequentia tenet, quia ex eisdem componuntor corpora naturalia, in quæ vltimo possunt esse acto diuisa aīs probat, quia omne, quo posito in esse nullum sequitor impossibile, est possibile. sed posito q corpus naturale sit actu diuisum ad infinita atoma, nullum sequitur impossibile. igitur corpus naturale potest diuidi in infinita atoma, quod erat antecedens fortasse Arist. sic intendit, licet litera sit occulta valde. Aristo. igitur de syllo probat aīs tm, & inquit. Habet enim dubitatiooem, siue argumentum p parte Democriti, siquis ponat corpus aliqnod esse, & magnitudinem penitus diuiduam actu, & idem pose. q. d siquis ponat possibile in esse. p Democri. bona persuasio erit, quia quis dicere potest corpus oon esse diuisibile secundum oēm partem. Inquit. Quid erit in corpore ipso, quod quidē diuisionem aufugiat? q. d. nihil, quia potest fieri diuisio supra oē signuoi datuio, & hoc vlterius declarat. d, Si. n. penitus diuidua. actu, & idem possibile, hoc est si possibile ponat in esse vt qood est possibile diuidi ſm oē diuisum actu sit ſm, omne tunc per casum simol erit hoc penitus diuisum, & non simul totum diuidatur, sed per partem post partem, & si hoc fiat, ita vt ponacur in esse tunc vtiq; nihil erit impossibile. Sic igitor patet aīs, q omoe corpus naturale potest esse actu diuisum in atoma infinita, & p consequens ex illis cōponitur. Vel fortasse videtor mihi melios q Arist. hic pro

Cōm. 22.

Democritica ratione petat sibi concedendum q magnitudo omnis & corpus omne natorale potest esse actu diuisum secundum omne signum, & hoc declarauit, quia eo posito in esse nullum sequitur impossibile.

RECO.

Quanquā in commētarijs expositiones, quas assignauimus non sint reuocandæ. tñ ex his, quæ Philopo. dicit possum textus hosce forsitā facilius exponere, tametsi fatear ingeooe textus huiusmodi me non plenius intelligere. desiderarem. n, perlibenter pceptrorem, nec Philop. omni ex parte hos textus dilucide exposuit. Dicamus igr, q cum Arist. dixit rōnes Democriti esse probabiliores, quibus ipse corpora resoluit ad magnitudines atomas, & promisit, hoc declarare procedentibus, nunc quod promisit declarat. Et primo mouet qōnē, & quærit dato q aliquod corpus naturale, vt lignū sit actu diuisum ſm omne signum. quid est illod, quod remanet, qd vlterius diuidi uon potest, post illius corporis oīmodā diuisionem? Hæc est qō. dicit. Habet. n. dubitationem. siquis ponat corpus quoddam naturale vt lignum, vel id genus esse in rerum natura, & esse magnitudinem. omnino, hoc est, ſm omne signum diuisibilē, & ponat hoc esse pose, hoc est, Si ponatur idem corpus naturale esse magnitudinem ſm omne signum diuisibilem, & idē pose ſm omne signum esse actu diuisum. Dicit autem hæc, quia quidā sophistarum fecerunt differētiā. concedunt. n. aliqood corpus naturale esse

Qua sophistæ.

magnitudinem ſm omne signum diuisibilem, & negant eā posse esse ſm omnē signum actu diuisam. Propter ea Arist. dicit, siquis ponat, & pro eodem accipiat aliquod corput magnitudinem esse ſm omne signum omnino diuisibilem, & hoc idem corpus esse pose actu ſm omne signum esse diuisum, vt reuera est dicendum, nam idem est, quia si magnitudo est secundū oē signom diuisibilis potest diuidi ſm oē signum, quia diuisibile, & aptom, & pose diuidi idem est. Vlterius pōt diuidi. ergo pōt secundum oē signum esse actu

diuisa quod.n.est possibile fieri est pie factũ, ergo benedictũ est idem corpus secundũ oẽ signum esse diuisibile, & secundum oẽ signũ posse esse diuisum. igitur posito sup. casu in esse, q sit corpus illud scdm oẽ signum actu diuisum, quid n. erit vlterius qd diuisionẽ effugiat. Hæc est vna expõ, quam Diuus Thomas assignat, licet aliter nos in commentarijs diximus, & tunc per signũ oẽ intelligit partẽ oẽm, quæ põt ad sensum in ipso naturali corpore designari. At mota qõne ꝓcedit ad rõnes Democriti, & sumit hãc hypotheticã, si idem corpus nãle est magnitudo scdm oẽ signũ diuisibilis, & posse scdm oẽ signũ eẽ actu diuisum, simul erit aliqñ oĩno hoc est scdm omne signum, actu diuisum, & si nõ simul diuidatur, sed successiue, & addit q si hoc fiat. vt. s. tale corp⁹ actu ponatur diuisum, expõne huius nullũ eueniet impose. ergo ex his sumit suppõnem, & cãm suppõnis. suppõnem quidem s. q ponatur aliquod corpus naturale, vt signũ scdm omne signũ actu diuisum patet hæc suppõ, quia omne pose, ex cui⁹ põne nõ emergit impose, põt poni in esse, hæc de suppõne, q̃ et Philop colligit, ex verbis Arist. Quod vero ad verba attinet, Addit { & si hoc fiat nõ erit vtiq; impose, } quia posset quis dicere, q de facto nũq̃ erit tale corpus actu diuisum. Propterea addit dato, q nonq̃ erit ita secundũ oẽ signũ actu diuisum, saltem si ponatur per casum q hoc fiat, nullum emergit impossibile. ergo saltem ponatur per casum, vt videatur vis argumenti. Tu vero considera si melius habes.

Ant. c. 23.

Quapropter et secundum ipsum mediũ, similiter, et omnino etiam, omni ex parte natura est diuisibile, quamuis sit diuisum, nullum erit impossibile factum quoniam neque si in decem millia, decies millies diuisa fuerint, nullum est impossibile, quamuis forsitan, nullus vtique diuidet.

Dilucida tex. cõm. eiusdem.

Igitur & secundum medium similiter, sed etiam si omnino aptum natum diuidi etiam diuiditur, nullum erit impossibile nascens. Quoniam neque si in decem millia millia diuisa fuerint, nullum erit impossibile, & si forte nullus vtique diuidat.

Cõm. 23.

Quidam volunt q hic Arist. . a. arguat propõnem Democriti, & potest stare, alij q sibi petat scdm concedendũ. Mihi vr q acceptam petitionem vlterius declaret. Nam probatum est corpus posse esse actu diuisum in duas partes, cõcludit, nunc, Igitur & scdm, medium similiter cuiuslibet illarum, & rursus secundum dimidiũ tertiæ, etiam si oĩno aptum natum diuidi etiam diuidatur, nullum erit impossibile nascens, qm neq; si in decem millia millia diuisa fuerit, nullum erit impossibile, & si forte nullus vtiq; diuidat. patet igitur q omne corpus naturale potest esse diuisum actu secundum se, & quodlibet sui signum. Quia aliquis posset dicere, corpus illud naturale nõ posse diuidi secundum omne signum, sed solum secundum duas medietates quasi obijciendo dicit. Quapropter & secundum ipsum medium est diuisibile, & possibile esse actu diuisum, & sic de medio medij, vsquequo accipi possunt media. Propterea repetit suppositionem obiectione repulsa, & dicit. Et etiam quamuis omnino sit diuisum, si omni ex parte natura sit diuisibile, nullum ex positione huius erit impossibile factum. q. d. Quare si ponatur actu diuisum secundum omne signum, nullum erit impossibile. ergo casus fuit bene positus. Quod autem ita poni possit, dato, q non sit probat, & dicit. Qm neq; si in decem millia decies millies diuisa fuerint, vllum est impossibile, q̃uis nullus forsitan diuidat, vtpote si diuidens nullus inuenitur ita fortis, vt possit diuidere, . ergo a pari si ponatur diuisum esse in omnia, dato q non sit nullum erit absurdum. Patet ergo suppositio nunc plenius. Quod vero ad verba attinet, illud verbũ δὲ in græco, quod latine est, autem, hic habet vim copulationis. q. d. & omnino etiam, vt patet legenti verba græca.

R E C O.

Ant. c. 24.

Qm ergo oĩno tale est corpus, diuidatur. quid igitur erit reliquũ? magnitudo? Nõ. n. est possibile. nam erit quippiam, non diuisum erat autem omnino diuisibile.

Dilucida tex. cõm. eiusdem.

Quod si tale corpus penitus diuidatur, quid igitur erit relictum, magnitudo? Non enim possibile erit. nã erit aliquod nõ diuisum, sed erit omnino diuisibile.

Cõm. 24.

Accepit suppositum. videlicet q corpus omne nãle & cõtinuum põt esse actu diuisum secundũ oẽ signum: nunc erigit rõnem Democriti, & potest formari per syllogismum hypoteticum diuisiuum a destructione partium super aliã partem sic: Facta diuisione secundum omne signum, quod relinquitur ex diuisione vel erunt magnitudines indiuisibiles, vel diuisibiles, vel puncta, vel passiones, vel nihil, & destructis omnibus, quæ relinquuntur ex diuisione erunt indiuiduæ magnitudines. Quod itaq; non sit magnitudo diuisibilis, probat, quia tunc post diuisionem relinquetur aliqd non diuisum, sed erat oĩno diuisibile igitur contra suppõnẽ.

Hac suppõne concessa argumentatur, & quærit, quid remanet post talem corporis diuisioois, vtrum magnitudo adhuc diuisibilis, certum est q non alioquin non fuisset corpus illud scdm omne signũ actu diuisum. Cuius contrariũ ponebatur, ponebatur. o. ipsum esse actu secundum omne signũ diuisum. dicit. qm ergo corpus naturale, vtpote lignũ, oĩno tale est, hoc secundum omne signum possibile est esse diuisum, diuidatur ergo ita vt actu per casum sit taliter diuisum, & quæratur quid igitur erit reliquum post totalem diuisionem. magnitudo. sup. adhuc diuisibilis sup. non. Cuius cãm affert, & dicit. Non. n. est possibile, vt illud derelictum sit magnitudo vlterius diuisibilis. nam (vt inquit) erit quippiam post illius totalem diuisionem nõdum diuisum, quod est contra casum, nam fuit positũ oĩno diuisibile, hoc est secundum omne signum actu diuisum. Sic igitur illud, quod remanet, non potest esse magnitudo vlterius diuisibilis. Ergo erit magnitudo penit⁹ atoma, ex qua corpus illud naturale cõponebatur, & sic habetur positio Democriti.

Ant. c. 25.

At uero, si nullum erit corpus, neq; magnitudo diuisio aũt erit, aut ex punctis erit, et non magnitudines ea, ex quibus cõponitur, aut nihil prorsus. Quare et generabitur ex nihilo, & erit cõpositum, et ipsum utique vniuersum nihil erit, sed uel apparẽs tñ. Similiter aũt etsi ex punctis non erit quantũ. quando. n. tangebant se in una magnitudine, & vna erat magnitudo & simul erant, nihil faciebant maius ipsum totum. diuiso enim in duo vel plura, neque maius neque minus est ipsum totum quam prius. Quare si etiam omnia simul ponantur, nullam facient magnitudinem.

Dilucida tex. cõm. eiusdem.

Sed si non erit corpus. neq; magnitudo. diuisio autẽ erit, uel ex pũctis erit et nõ magnitudines ea ex quib. cõgregatur, uel nihil omnino, quapropter & generabitur ex nihilo, erit congregatum, et omne iam nihil, sed uel apparẽs. Similiter aũt etsi ex punctis non erit quãtum quando. n. se tangebat in una magnitudine, & vnum erat magnitudo et omnia erant, non faciũt ipsum oẽ maius. diuiso. n. in duo uel plura, neque maius neque minus est esse ipsum omne quã prius, quapropter si omnes componantur nullam facient magnitudinem.

Cõm. 25.

Destruit duo alia membra, & quod post diuisionem non remanent puncta. neq; nihil, & inquit Sed si non erit corpus neq; magnitudo, id quod post diuisionẽ restar, & sit diuisio facta vsq; ad vltima vt ponit casus, tunc vel ex punctis erit cõpositum, & in puncta resoluetur, & non magnitudines, ea ex quibus congregatur res ipsa naturalis, vel nihil omnino. Quod non sit nihil arguit. d. quapropter & generabitur ex nihil omnino, & erit congregatum, & iam oẽ nihil, sed vel apparens quoddã. consequentia tenet, quia cõpositum est ex eis, in quæ diuiditur, igitur si in nihil diuiditur, & ex nihilo erit, & ita in effectu erit nihil. Quod non diuidatur in puncta, arguit & inquit. Similiter autem etsi ex punctis, non erit quãtum q ñ. n. se tangebant in vna magnitudine, & vnum erat magnitudo, & omnia erant insimul, non faciunt ipsum totum maius, & hoc probat d. Diuisio enim in duo vel plura. hoc est ablato ab eo vno vel pluribus punctis, neq; maius neque minus est ipsum omne quã prius. Non quanto. n. ablato a quanto adhuc restat tantum veluti si a linea puncta extrema remouerantur adhuc re-

stat

stat tanta, quapropter si oës insimul componãtur, nullam facient magnitudinem, quia eadem ratio est in duobus, & omnibus. Patet igitur quod neq; in nihil neq; in puncta diuiditur, & sic tria membra erunt destructa

RECO. Remouet duas rñsiones, quia potest dici q illud, quod relinquitur post totalẽ diuisionẽ, sint puncta, vel sint nihil, & hoc inquit. at vero si post totalem diuisionem nullum erit corpus, neq; magnitudo, modo sit diuisio totalis, illa quæ remanent, erunt aut puncta, & sic compositum fuit ex punctis, & non erant magnitudines ea ex quibus componitur. ex eisdem. n. vnumquodq; componitur, in quæ diuiditur, aut erunt nihil. quare (vt inquit) etsi generabitur ex nihilo & si erit cõpositum ex nihilo, vt oportet dicere, si quod remanet, est nihil, ipsum vtiq; vniuersum compositum ex tali nihilo, nihil erit, sed solum erit apparens quoddam. Si. n. in nihil diuiditur, ex nihilo cõponitur, cõpositum vero ex nihilo nihil est, quare vel nihil est vel apparitio tñ. Quod vero cõpositũ esse nõ possit ex punctis, probat (& inquit) Similiter aũ c etsi sit compositum ex punctis nõ erit quãtũ, quia (vt Philop. inquit) vt illud, quod componitur ex non entibus non est ens, ita illud, quod componitur ex nõ quãtis, non erit quãtum, ꝓbatur tñ aliter, & dicit. Qñ. n. tangebant se puncta in vna magnitudine, & vna erat magnitudo & simul erant, ipsum totum non faciebant maius. Linea. n. non est maior cum punctis extremis composita, q̃ sine punctis & h, d, diuiso. n. ipso toto, hoc est diminuto ipso toto in duo vel plura puncta, neque maius est ipsum totum, neque minus quam prius. ergo de compositione, si etiam omnia puncta simul ponantur, nullam facient magnitudinem. eadem. n. est ratio de duobus, & de mille, & de omnibus, si. n. duo non faciunt maius. nec mille. ergo nec omnia. non ergo illa, quæ remanent, puncta sunt.

Ant. c. 26. *Sed etsi quid veluti rasura, diuisio corpore fiat, & sic ex magnitudine corpus quoddam abscedat, idem sermo, illud quomodo diuisibile.*

Dilucida. tex. cõm. eiusdem. *Sed si quod etiam diuisibile veluti rasura fiat ex corpore, & sic ex magnitudine corpus aliquod recede idem erit sermo illud enim quomodo diuisibile?*

Cõm. 26. Quod, ea quæ diuiditur, non sit sup̃ficies, declarat & inquit. Sed si quod ẽt diuisibile veluti rasura, hoc est in longũ & latũ, & nõ ꝓfundum, cuiusmodi est sup̃ficies fiat post diuisionẽ ex corpore, ita vt illud quod derelinquitur, sit superficies, ita vt ex magnitudine, siue dimensione illa superficiali corpus aliquod fluat, vt more mathematico, ex puncto linea, ex linea superficies, sic ex superficie corpus, si inquit ita dicatur, idẽ erit sermo. Illud. n. siue illa res composita ex talibus superficiebus quõ erit diuisibile? q. d. minime, qñ quidem ex indiuiduis ea ex parte, qua indiuidua non fiat diuiduum, modo superficies quo ad profundum indiuidua est quare non potest corpus ex ipsa hac ex parte profluere, vel fluendo effici. verbum illud fluet græce est aperchete, aperchome enim interdum profluo legitur, licet proprie pro recedo, quo in sensu litera esset obscura.

RECO. Remouet & tertiam tacitã rñsionem, quia dici posset post totalẽ corporis diuisionẽ ẽm oẽ signum, non remanere signũ, sed rasuram quandam, quæ non est signum, & sic non erit deueniendum ad corpora atoma Et per rasuram in cõmentarijs sup̃ficiẽ intelleximus, quæ est latitudo longa & lata sine ꝓfunditate. At Philop. p rasuram intelligit ramentũ corporeum, quod fit in lignis cũ secantur. Ramẽtum. n. corporeum est, nõ tñ iterum secari põt. Contra obijcit Aristo. quia hoc ramentum vel non est corpus. si corpus, eadem rõ quadrabit nã ramẽtum siquidem non est penitus indiuisibile, cum sit corpus, diuidetur & ipsum, cum sit positum in casu magnitudinem esse diuisibilem & actu diuisam ẽm id oẽ, qd poterat diuidi. Quod si talia ramenta corporea sint, & nequaq̃ diuisibilia, Democriti rõ vera derelinquetur. s. q sint corpora indiuisibilia, quorũ concretione gñonem fieri dicebat. Vnde dicit, sed siquid, veluti rasura (diuiso corpore naturali) fiat, ita vt ex magnitudine data abscedat defluatq; corpus quoddam. quod ramentum dicitur. Contra obijcit, dicens idem sermo erit. s. quód illud ramentum (cũ sit corpus) quodã modo diuisibile est. Alioquin erit indiuisibile corpus, & relinquetur Democriti põ. Hæc expõ Philopo. mihi placet. in cõmentarijs vero aliter diximus.

Si vero non sit corpus, sed species aliqua separabilis, aut passio, quod recessit, & est magnitudo ipsa, puncta, vel tactus hæc passio inconueniens est ex non magnitudinibus magnitudinem esse. Ant. c. c. 27.

Si vero non est corpus, sed aliqua specie segregabilis vel passio quæ secessit & est magnitudo puncta. vel tactiones illud patientes inconueniens ex non magnitudinibus magnitudines esse. Dilucida tex. cõm. eiusdem.

Quod illud, quod ex diuisione restat non sit species alicuius accidentis vel passio siue affectio aliqua vt calor vel frigus & id genus, declarat quia non põt hoc esse, nisi congregatum ex talibus passionibus, siue affectionib⁹ sit aut pũcta, aut tactiones patientes talem passionem, si tale erit, tũc inconueniens derelinquetur, videlicet q ex nõmagnitudinibus fiat magnitudo. Aiaduerte q Aristo. adijcit & est magnitudo puncta vel tactiones, quia non videtur ex passionibus effici quantum, nisi inquantum puncta illa vel tactiones illæ in magnitudine existentes patiantur talem siue speciem, siue affectionem, & quia res hæc non est intelligibilis aliter, adijcit illud, vel forte, hoc est, quia passiones illæ non possunt esse nisi vt puncta vel tactus. vt enim omni diuisione carent puncta vel vicem punctorum subeunt, vero hærent subiectis tactus sunt vel vicem tactuum habent, & ideo primo ostendit non posse vicem punctorum subire: secundo nec vicem tactuum. Cõm. 27.

Si ramentum sit corpus, dictum est quõ idem sermo sequetur, quia vero aliquis dicet rasuram illam non esse corpus, sed puncta, vel tactione pactiũ corporum (quod idem est) assumentes quandã spẽm vel passionem in compõnem facientes hoc pacto magnitudinem, quæ quidẽ forma seu passio in diuisione separatur, vt derelinquãtur puncta, si inquam sic dicatur, eadem absorda sequentur. s. ex non quantis fieri quantum. vnde dicit. Si vero rasura illa non sit corpus, illud quod abscedebat, sed spẽs separabilis, aut passio separabilis, ita vt magnitudo naturalis sit ipsa puncta, siue ipse tactiones, quæ paisionẽ illam vel formam illam in cõpõne patiebantur. Si inq̃ sic dicatur, idem absurdum sequetur. s. ex non magnitudinibus magnitudinem esse. Et debes scire. (vt Philop. inquit) q differt hæc responsio ab ea, quæ dixit, quæ derelinquũtur esse puncta, quia prima dixit ea, quæ derelinquuntur esse puncta simpl̃r, quia puncta simpl̃r, in compositione erant, at hæc responsio imaginatur composita esse ex punctis non simpl̃r, sed quandam speciem, siue passionem assumentibus in compõne, quæcunq; sit illa species, siue passio, quæ postea passio in diuisione non remanet cum põctis, sed sola puncta remanent. Et propterea obijcit q hac rñsione concessa, tunc quantũ esset ex non quantis (vt dictum fuit.) Intelligit aũt per tactiones, puncta, quasi alterum verbum alterius sit expositiuum. Punctum. n. dr̃ punctum, & dr̃ tactio, punctum quidem, quo est quid incorporeum, ac simpl̃r indiuisibile, quo vero est id, in quo partes se contangunt, ac copulantur, dicitur tactio siue tactus.

Dubitatio. Dubitatur vero hæc quia Aris. absurdum esse dicit ex nõ quantis fieri q̃tum, & tamen vr̃ necessarium, quia compositum naturale, qđ est corpus, fit ex materia & forma, quorum nullũ est per se corpus. Auer. ĩ libello de suba orbis hoc argumento ductus, cõpulsus fuit assecere materiam esse corpus saltem dimensionibus interminatis. fictam, quia impose est corpus fieri ex non corpore. Philoponus vero respõdet, q licet materia ꝓpria cõne qua materia, sit incorporea, & penitus informis, tñ præsentia atq; in actu semper est corpus, & sic corpus fit ex materia quæ præcessit sub spẽ corporis. At puncta sunt simpl̃r informia, nec actu nec potẽtia magnitudines, nec possunt esse subiecta alteri cum ipsa altero egeant ad subsistentiã, & sic patet diia. Rñdetur ẽt aliter, verum rñsio in idẽ venit, q corpus fieri ex nõ corpore intelligi põt quatenus illud non corpus ex quo fit, nec actu, nec potentia est corp⁹, vel corporeum, nec acto nec potẽtia est pars corporis, & sic cõcedo esse absurdũ corp. fieri ex nõ corpore. vel intelligi põt, quatenus illud non corp⁹ est non corp⁹ secundum eius rõnẽ essentialẽ, tñ esse põt corpus, vel Quæ Auer. Quæ Philonus.

reum, vel actu pars corporis, & sic nõ est absurdum. nã licet nec materia, nec forma sc̃dum earũ rõnes nõ sint corpora, sunt corporea, & ptes corporis, quia vero pũcta, nec sunt corp⁹, nec corporea, nec partes actu, vel potẽtia corporeæ, ĩdõ ex eis non põt fieri corpus. Sic igitur, licet materia & forma secundũ rõnes earũ formales nõ sint corpora quia sunt corporea actu, vel potẽtia, satis est vt ex eis fiat corpus.

Ant.c.28 *Amplius aũt, ubi erunt et immobiles, aut moti pũcti et tactus semper unus, duorũ quorũ est tanquam existente aliquo præter tactũ et diuisionẽ, & punctum. Si itaque quis ponat quoduis, aut quantumuis corpus omnino diuisibile, hæc omnia accidunt.*

Dilucida. tex. côm. eiusdem. *Amplius vbi erunt & immobilia, aut mutata puncta, & tactus semper unus est duorum aliquorũ, quasi existẽt quodam, præter tactionẽ, et diuisionẽ, et punctũ. Si vtique quis ponat quodlibet, aut quantum corpus esse omnino diuisum. omnia hæc contingunt.*

Côm. 28. Quod talis maguitudo ex passionibus vel speciebus, non posit esse puncta, vel q̃ illæ non possint vicem ponctorum subire, nũc secundo declarat. & inquit. {Amplius vbi erunt & immobilia, aut mota puncta} q. d. nullibi. oportet. n. omnẽ partẽ habere põnem ĩ toto, at cũ puncta hæc nullam habeant põnem, non erunt partes. dixit imobilia aut mutata pp̃ duas positiones nã vna põ vult ex punctis effici totũ sola ipsorum congregatione, & non ipſrum fluxu. Alia (vt mathematici) q̃ fluxu ipsa faciant totũ. Quod vero tale resultans ex passionibus vel spẽbus non sit tactus quidem vel illæ passiones non vicem tactum subeant, declarat. d. {& tactus sp̃ vnus est duorum aliquorum, quasi existẽte quodã} hoc est ac si existat talis tactus quodã p̃ter tangibilium tactionem, & partium diuisionem, punctum tangentem. In tactione quidem, n. est tactus resultans & tangibilia & tangibilium tactio, & diuisio etiam partium, modo non potest ex tactibus effici vnus tactus p̃ter tactibilia. & ita illud effectum ex passionibus nõ est tactus, nec passiones pñt vicem tactuum habere. Epilogat et inquit. si vtiq; quis ponat quodlibet & quantum corpus esse omnino diuisibile, siue penitus actu diuisum secundum se & quodlibet signum, vt supposuit, omnia hæc contingunt.

RECO. Textus etiam iste mihi difficilis est, & in commentarijs expositus valde obscure, & obscurius a cæteris nostris expositoribus: ideo desiderarem perlibenter magistrum, nam quæ Philopo. dixit, non sunt omnino clara. Sed vtcunq; dicamus modo cum Philopono, q̃ cum Arist. cœpit probare, q̃ resolõ corporis naturalis non potest esse ad puncta, nunc hoc idem probat secunda ratione, quæ potest legi interrogatiue, & potest legi sine interrogatione, vt placet Philopono. Si interrogatiuẽ quæremus cur naturale corpus resoluitur in puncta, cum partes, ad quas resoluitur vnumquodq; sint in certo loco, vel moueantur ad certum locũ quæro quis est locus, in quo puncta, quæ remanent, quiescẽt vel ad quem puncta quæ remanent, post resolõnem mouentur. Rursus quis motus quo mouebuntur puncta illa ad illum locum, vel quo mouebuntur ad generationem mixti, vel quis est locus, e quo mouentur ad mixtum: non. n. locus ad quem feruntur puncta post resolõnem potest esse supernus, quia erit aut ipsius ignis, aut aeris, quod derisibile ẽ dicere. Nec potest esse infernus, quia nec aquæ nec terræ. ergo non potest assignari locus, ad quem post resolõnem corporis ferantur, vel in quo quiescant. Simili ratione nec põt assignari motus quo veniant ad mixtum, vel quo ferantur post resolõnem mixti, quia ille motus aut erit sursum, aut deorsum, & ita puncta erunt, aut leuia, aut grauia quod est friuolum. vnde dicit. Ampli⁹ autẽ vbi erunt & imobiles pũcti. i. quis est locus vbi puncti stabunt immoti, ac quiescentes ante & post resolutionem, & vnde moti veniant ad mixtionem vel ad quem mouentur post mixtionẽ, cum non sit talis locus assignabilis, vñ q̃ puncta non possint esse ex quib⁹ constent corpora, & tunc iuxta hanc expositionẽ verbum, πού, legatur vbi. Sin autẽ ratio ĩtelligatur sine interrogatione verbum, πού: legatur alicubi hoc modo. Amplius autem, si physica ipsa corpora resoluantur in puncta, & componantur ex punctis, ante compositionem, & post resolutionẽ oportet esse aliquem locum, in quo puncta stent immota ante compositionem, & ad quem moueantur post resolutionẽ talis autem locus aut est supernus, aut infernus, & procedatur, vt prius. Deinde sequuntur illa verba. {Et tactus sp̃ vn⁹ duorum. Vbi secundum Philopo. iterum ponitur tertia ratio, & q̃q̃ Philop. velit verba hæc dupl̃r exponere, ego non possum hæc intelligere nisi vno modo. Argumentatur ergo Aris. puncta non pñt se tangẽ, ergo non pñt componẽ corpora. tenet argumentũ, quia ptes non cõponunt aliqđ totum, nisi se tangant. Qđ autem puncta non possit se tangẽ, pbat Aris, q̃a quæcunq; se tangunt, secundum, aliquam partem se tangunt, & secundum aliquã non quia si secundũ se, & quodlibet sui sese tangerent, esse penetratio tangibilium & non continuatio. At puncta non hñt partem & partem vt s̃m aliquam se tangant, & s̃m aliquã non. Ergo puncta non possunt tangere, & ita non possunt continuum componere. vnde dicit, & tactus sp̃ vnus duorum quorundam est tanq̃, hoc est, tali modo, ac lege vt vnum duorum tangibilium aliquid in ipso habeat, præter tactum, & præter diuisionem eorum, quæ se tangunt, & præter punctum, cum quo se tangit. Quo. n. quod tangitur a puncto, debet habere aliquã partem non tactã ab illo, & ita habet aliquam partem præter tactum, quæ est p̃ter diuisionem eorum, quo se tangunt, & præter punctum cum quo se tangit, tactus enim qui est duorum se tangentium s̃m omnia, est penetratio.

Tunc epilogat & dicit, si itaq; quis ponat quoduis, aut quantumuis corpus omnino, hoc s̃m omne signum, diuisibile, hæc omnia accidunt. s. vt puncta sint in aliquo loco, & vt habeant partes. Sic mihi videtur, hic locus esse exponendus, tu vero non abhoreas videre Philoponi commentaria, licet aliter sentiat, vt videtur.

Amplius si postquã ego diuisi lignũ, cõponã, an aliquid aliud, rursus æquale et unũ erit? Igitur sic se habet vt patet etiã si incidero lignum secundũ quodcunq; signũ. Ant.c.29.

Amplius si diuidẽs cõpono lignũ, aut aliquod aliud rursus æquale et vnum: igitur sic manifestum se habet, quod et diuido lignũ secundum quodcunque signum. Dilucida tex. côm. eiusdem.

Cõprobat nunc suppõnem, quæ erat q̃ posse est corp⁹ esse actu diuisum s̃m omne signum (& iquit) Amplius si diuidens compono lignum, aut aliqđ aliud rursus æquale, & vnum, hoc est per quantum diuido ex vno, tñ congrego ĩ alio ligno faciendo vnum aliud lignum, æquale & vnum ligno priori. igitur sic manifestum se habet, quòd & diuido lignum pristinum secundum quodcunq; signum. nam composui aliud secundum se & quodlibet sui. igitur diuisi pristinum secundum se & quodlibet sui signum, & ita potest esse actu diuisum secundum se & quodlibet sui. Côm. 29.

Quicquid in commentarijs diximus, Aristo. videtur probare quandam suppositionem, qua superius vsus est (vt Philop. autumat) In rationibus. n. tactis supponit, magnitudo componi ex his, in quæ diuiditur. Et ad huius probationẽ inducit exemplum, & dicit. Amplius. sup. si postquam ego diuisi lignũ, lignũ iterum componã, vel aliquam aliam magnitudinem & quidem eodem ordine, vt quam partem diuiserim eam componam, Casu inquam isto posito quæram (vt dicit) an istud aliquid aliud, quod composui ex prioribus partibus, rursus æquale & vnum erit priori ligno; sup. certum est quòd sic ergo vt patet, sic se habet etiam si incidero lignum secundum quodcunq; signum, quod non potero incidere nisi ea, ex quibus erat compositum. Bene ergo dictum est composita componi ex his, in quæ diuiduntur, quod fuit suppositum in rationibus. RECO.

Omnino igitur diuisa sit potẽtia. quid ergo erit. præter diuisionẽ? Si. n. et est aliqua passio, at quomodo ĩ hac dissoluuntur, aut generantur ex his, aut quomodo separãtur hæc? Quapropter siquidem est impossibile ex tactibus aut punctis esse magnitudines, necesse est corpora indiuisibilia esse atque magnitudines. Ant.c.30.

Oĩno igitur diuisum est quod põte. quid igitur erit præter diuisionẽ. si nãq; est passio aliqua qũo etiam in hac resoluentur, & ex his generentur? aut qũo segregantur Dilucida tex. côm. eiusdem.

gantur hæc: quare siquidem impossibile est ex tactibus aut punctis esse magnitudines, necesse erit corpora indiuidua esse & magnitudines.

Cõm.30

Quod non ex punctis nec passionibus nec tactibus sit res ipsa composita, nunc resumit. (& inquit) Omnino igitur diuisum est qood erat potestate diuisibile, & tunc petit. igitur erit præter diuisionem. nanq; si est passio aliqua siue species, quomodo res naturales in hæc resoluentur, & ex his generentur? aut qũo segregantor hæc. & quia hæc oia enumerata sunt tanquàm impossibilia (inquit) Quare siquidem impšle est ex tactibus, aut ponctis siue affectionibus esse magnitudines, necesse erit corpora indiuidua esse & magnitudines, vt dixit. Animaduerte q̃ simul locutus est de punctis, tactibus, passionibus, & speciebus. nam oia hæc sunt indiuisibilia, & in rõne quasi eadem vel simillima. In hac ratione & textu fere toto isto Aristot. valde oscure locutus est, & vix in latino verba græca transferri possunt, sed hoc modo transtuli nõ recedendo multum ab antiqua trãslatione quã latini hñt. Moltas digressiões Egid. in qõnibus quærit. Et primo. vtrum si darentor hæc Democritica corpora, essent principia. Rñdet q̃ non. Tum quia resolubilia. Tum quia corruptibilia. Tum quia in genere. Sed videtur hoc stare non posse, quia vbi hæc sunt, ex his fieret aliquod totum. igitur principia oportet esse. Amplius totũ integrale est principiatum. igitor hæc corpora sunt principia rationes suæ non cogunt, quia omnes petont q̃ materia sit prior istis corporibus. Democritus. n. præter hæc nullam posuit materiã, & propterea net hæc erunt in materiam resolubilia, nec corruptibilia, nec in genere, quia licet sint corpora, quia vero sunt indiuidua, non possunt esse in genere quanti nisi vt principia.

Prima.

Contra.

Secunda dubita. Egid. rñsio.

Quæris secundo, vtrũ dici possint aliquo mõ principia corporum, & q̃ sic vr: quia ad ipsa potest stare resolutio. Respondet Egid. q̃ dato q̃ corpora naturalia resoloerẽtur aliquo modo in illa, non propterea dici debent modo aliquo principia. Tum primo, quia principia & principiata sunt eiusdem generis, modo physica corpora sunt substantiæ, & hæc sunt magnitudines, quæ potius faciunt malus, q̃ substantiam. Tum secundo, quia, partes integrales nõ sunt partes corporis in eo q̃ corpus naturale, vt Arist. 7. meta. tex. cõm. 37. Tum tertio, q̃ remota & proxima principia sunt eiusdem generis, quia remota cõtinentur in proximis. Sed remota sunt substantiæ, vt materia & formæ: igitur hæc non sunt proxima principia.

Nota.

Confutatio Egidij.

Animaduerte primo, q̃ si quæstio est simplr secundum oẽm viam: oẽs hæ rationes petunt principium, vt facile patet. at vt puto quæstio est in via Arist. & propterea dicendum, q̃ vbi darent hæc minima, saltem essent principia dispositiua. nã inquãtom quãta disponunt, eo quia dimensio est prima materiæ dispõ, vt dicit Aoer. 12. meta. cõm. 18. & in lib. de substantia orbis. Tunc prima rõ fallit. Tum primo, quia possunt esse principia dispositiua, in eo q̃ quanta vt dixit Auic. de mixtione, qñ elementa reducuntur ad minime, hæc. n. simul iuncta disponunt ad formã mixti. igitur possunt dici principia aliquo mõ. Tum secundo, q̃ qualitas est principium, & dispositioum, & materiale, & actiuum, substãtia, vt etiã Egid. concedit. 2. huius. Et Auer. 12. meta. cõm. 53. & 18. & 3. cœli, cõ. 56. & 6. cœli cõm. 42. & in lib. de substãtia orbis de calore, qui disponit & agit substantiã, vt instrumentũ totius. Tum tertio, quia substãtia est principium oium accidentium, vt Auer. 7. meta cõm. 4. & cõstat tã substantia q̃ qualitas q̃ sint alterius spẽi a principiato, & sic patet primã rõnem nullã esse. Secunda rõ etiam peccat. nam causæ sunt inuicem causæ. 2. physi. cõm. 30. vt bnis est causa agentis, & agens finis, itemq; materia formæ, & forma materiæ, vt. 7. etiã meta. cõm. 35. dñ, & tunc idem põt esse prius & posterius, sed alia rõne. sic itaq; minima hæc possunt esse causæ corporum naturalium vlter & particulariter acceptorũ, vt materia quidẽ, & vt sic in genere causæ materialis priora, at contra corpora physica vlia vt formæ erunt priora illis. Tertia etiam hac ratione, peccat possunt enim hæc minima dici principia proxima dispositiua, & nõ essentialia, & vt sic includunt vel supponũt principia essentialia. videlicet materiam, & vt sic nihil prohibet proxima esse vnius generis, remota alterius, cũ sint proxima in disponendo, non in essentialiter cõponendo. & quoniã possunt disponere. igitor aliquo modo dici possunt principia, & ita patet rationes nollas esse.

Contra positionẽ Egid.

Generaliter vero contra omnes rõnes arguo sic, omne quod generatur, generatur vt qoantum, q̃q̃ quantitas non sit rõ generandi, sed dispositio. Sed hæc atoma sunt principia corporum, in eo q̃ generantur vt quanta. igitor aliquo modo dici possunt principia. Secundo. hæc atoma sunt principia corporum inquantum crescunt. igitur aliqoa ratione princia, añs est Egidij. Tertio. hæc atoma sunt principia corporum, vt mouetur de loco ad locum. igitur aliqua ratione principia, añs patet. 6. physi. potissimum tex. cõm. 32. Quarto hæc atoma sunt principia corporom vt agunt & patiuntur. igitur aliquo modo principia. añs patet, quia omnis actio fit contactu, & contactus est corporũ, vt dicemus. Multa alia adduci possunt, sed hæc satis. sic igitur patet q̃ si hæc corpora darẽtur, possunt dici aliquo modo principia generabiliom, non quidem principalia, nec vt generabilia, sed aliquo modo vt dixi. Et in hoc aparet, quòd quarta quæstio Egidij vtrum possunt esse principia talis corporis vt hoc corpus, male soluitur. non enim ratio sua valet, & contra ipsum possunt fieri omnes hæ. & sic de re hac patet solotio.

Tertia dubita.

Tertio quærunt, vtrum continoom vt linea componatur ex punctis. arguitor q̃ sic, propter argumentũ de sphærico tangente planum in puncto, vt arguit Egid. De qõne in se non est magna ambiguitas. nam & Egid. recte soluit & Arist. 6. physi. ample rem demonstrat, sed tota quæstio vertitur supra argumento de sphærico tangente planum.

Egidij dicta.

Egidius adducit tres modos. & primus est Auer. & secũdus non differt a primo, sed est causa primi modi. Auerro. itaque. 2. de anima. cõm. 14. & 2. cœli. commen. 32. in fine. inquit. v. g. secundum considerationem geometræ superficies, & sphæra possunt se contingere in puncto. sed cum fuerint in corpore naturali, non possunt se tangere nisi ioper partem diuisibilem, & ita vult sphæricum planum nõ tangere in poncto, sed planum in plano secundum superficiem. probat autem hoc Auerro. quia in naturalibus nec daior vere sphæricum, nec vere planum, & propterea nõ possunt se in poncto tangere.

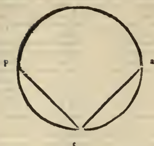
Dubitationes contra Auer.

Contra arguit Egid. quia sphærici quælibet pars est sphærica & nulla plana, similiter plani quælibet pars plana & nulla sphætica. igitor sphærica non põt tangere planum nisi in puncto Item contra rõnem. Auer. arguunt, quia cælum est sphæricum, & perfecte. 2. cœli. Tertius modus quia nõ est rõnalis, nunc omittitur. Propter hæc tenet. Egid. tandem post multa verba, q̃ sphæticum tangit planum in puncto. & si mouetur, noo propter hoc contiouum siue linea ex punctis componetor. Ad argumentum dicit, q̃ sicut instãs facit tempus s̃m Arist. 4. physi. & tamen instantia non sunt ĩmediata in tempore, neq; partes eius, vt probatur. 6. phy. ita punctus causans lineam per suum motum manet idem numero per totum motũ, & ita pro quolibet instante causat punctum intrinsecum lineæ & pro qualibet parte illius temporis mensurantis totum causat motum. quare in tpe toto causat lineam totam, in qualibet parte illius temporis partem lineæ, & in quodlibet instanti aliquem punctum com eo condiuisum. igitur æquantur inuicem tempus, motus, & in linea, sic quòd totum toti, pars parti, & indiuiduũ indiuiduo respondet.

Pō Egidij

Contra põnem Egidij arguo. Et primo quòd nõ possit esse in natura perfecte & simplr planũ vel sphæricum. Primo, quia si sit, tũc tale esset infinite sphæricum vel planum. quia si non, tunc esset finite sphæricum, vel planum, sed intellectus põt intelligere vt oẽ finitum datum. igitor potest intelligere planius & sphæricius. igitor illud non erat simplr tale. Secũdo, planum & sphæricum sunt alia inquãtum quanta, sed quantũ inquantum quantũ potest crescere in infinitũ. igitur nihil est simplr sphæricũ. Tertio, non est sphæricum nisi vt lineæ procedentes a ponctis medijs concurrunt in puncto, vt, a b. in c. igitur faceret angulum, vt probatur primo Euclidis. hoc autem falsum est, nisi per imagi-

nationem

nationem. Quarto, cũ oẽ quod mouetur partim sit in termino a quo, partim in termino ad quem, & secundũ illũ pũctum contactus per Egid. sphæricum põt moueri in plano, igitur tale est diuisibile, & nõ punctus. Quinto tunc indiuisibile simpl'r vt punctum posset moueri. contra Aristot. 6. physi. tex. cõm. 86. & inde ꝓbatur. nã tale sphæricum motum sup planum describeret in plano lineã, & p ipsum nõ tangit nisi in puncto: igitur illud punctum ptransit totã lineã. Nec valet ꝙ rudes aiunt ꝙ ille pũctus per accidens mouetur, ideo non oportet ꝙ cõsumeret sibi spacium super quod mouetur. sphæra aũt per se mouetur & est diuisibilis. Nam q̃uis pars in toto moueatur per accidens, tñ semp est in spatio sibi æquali, & ptran eundo illa describit totum spatium, imo si albedo quæ magis mouetur p accidens moto quãto q̃ aliquid quod est pars vel terminus quãti secundum q̃titatem suam, q̃ habet p accidens cõparetur ad spaciũ adhuc eius quãtitas accidentalis cõmensuraretur spatio. vnde nõ videt ꝙ quãtum ad cõmensurationem aliquid ad fecat moueri per accidens aliter q̃ per se moueri. Illud etiã quod accipit ab Aristot. 4. physi. tex cõm. 103.

Quod idem est instans in toto tpe, & sic idem punctum eadem in linea, si sic intelligitur vt verba sonant, est falsum. esset.n. totum tempus simul. at si intelligat idem esse instãs per æquiualentiã, quẽadmodum dicimus eundem esse locũ nauiculæ in fluuio per æquiualentiã, sic bene ait. & sic non habebit ꝓpositum. nam sic in rei veritate instans est aliud, atq; aliud & punctum sphæræ idem continuo.

Propter hæc. Ad argumenta contra Auer. rñdetur. Ad primum diceret Auer. in sphærico simpliciter secundũ intellectum oẽm partem esse sphæricã, sed in sphærico naturali nulla minima pars est simpliciter sphærica, quia quælibet minima pars erit plana secundũ quid, & sphærica s̃m quid, & in tali minimo est cõtactus, & ita de plano dicas. Nec valet, tunc idem esse sphæricum & planum simpliciter sed bene s̃m quid, vt patet. nam quodlibet minimum est planum s̃m quid & sphæricum similiter, quia totũ est sphericum non quidem simpl'r. Ad secundum diceret Auer. cœlum esse sphæricum quantum põt natura, non tñ quantum põt intelligere mathematicus, veluti velocissime motum quantum esse põt a natura, non tamen quantum intelligi põt. potest.n. intelligi velocius moueri, sit sphæricus. Et per hæc patet, ꝙ multa quæ ait in quæstione proxima huic sũt dubia, & non certa.

RECO. Quasi (vt mihi vr) epilogat rõnem & in epilogando interponit, ꝙ ea, quæ remanent, non possunt esse passiones, & dicit. Oĩno igitur diuisiua sit potentia. q. d. magnitudo, quæ s̃m omne signum erat potentia diuisibilis, per casum positum est oĩno diuisa, sit ergo omnino diuisa, quid igitur erit præter diuisionem. nã si quod post diuisionem relinquitur, sit aliqua passio, vel aliqua spẽs, quo modo in hoc, siue in has passiones dissoluuntur, & ex his generantur intelligit aũt Philop. per passiones puncta aliqua passione vel specie affecta, sed si intelligimus per passiones affectiones punctorum, vel accidentia intelligit q̃uo composita naturalia, in has dissoluẽtur, vel ex his generentur. non.n. potest substantia ex non substantijs fieri, aut q̃uo separantur hæc. nõ enim potest substantia resolui ad accidentia, cum non possint accidentia a substãtijs separari s̃m Aristo. Ideo concludit, quapropter si quidem est impossibile ex tactibus, hoc est punctis esse magnitudines naturales: necesse ea, quæ post vltimã diuisionem oĩum derelinquuntur esse atoma corpora, atq; indiuisibiles magnitudines, & sic habetur positio Democriti. Tacuit autem epilogare alias partes, quas destruit, quia in illis non est vis. In cõmentarijs quæsiui verum datis atomis corporibus, illa sint aliqua ratione principia: breuibus põt nunc dici, ꝙ corpus naturale põt duobus modis cõsiderari, vt totum essentiale & sic atoma corporea esse non possunt eius principia elementaria aliqua rõne, vel vt totũ integrale, & hoc dupl'r, vel vt totum hõgeneum, ac similare, & sic intelligi possunt esse principia, s̃m Arist. quia in. 1. de historia animalium tota hæc homogenea ex similaribus constant. Aut considerari põt, vt totum etherogeneum, ac dissimilare, & hoc pacto sunt remota principia integralia, vt eodem loco. hæc non negarent Peripatetici, quia si darentur atoma corporea, illa non essent, nisi naturalia minima alicuius totius homogenei. Modo minima naturalia sunt partes integrales eius, quod in ipsa est diuisum.

At vero & hæc ponentibus, non minus accidit impossibile. Consideratũ autem est de his in alijs, sed hęc soluere tentandũ est. Quapropter, rursus a principio dubitationem dicere oportet. Omne igitur corpus sensibile esse diuisibile secundũ quodcunq; signum & indiuisibile, non est absurdum. hoc enim potentia illud vero actu existit. Ant. cap. 18.

Attamen hæc ponentibus etiã non minus contingit impossibile. pertractatum est autem de his in alijs, sed hæc tentandum est soluere. Ideo rursus a principio quæstionem dicendum. omne quidem igitur corpus esse diuisibile secundum quodcunque signum & indiuisibile non est inconueniens. Hoc quidem enim potentia diuisibile est, illud vero actu existit. Dilucida. tex. cõm. eiusdem.

Quæ ait in continuando se ad dicenda patent, cæterum ad punctum q̃onis. Respondet ꝙ duplex est possibile, possibile s̃m actum, & possibile secundum potentiã. motus cæli põt corrumpi secundũ potentiã, quia quælibet reuolutio põt desinere. 12. meta. cõm. 41. non autem secundũ actum, quia tunc totum esse periret, vt in tertio de substãtia orbis ait. itemq; aqua potest corrumpi secundum potentiã quoniã quælibet aqua potest corrumpi, nõ autem s̃m actum, quia tunc esset corrupta aliquando. & sic totus mundus periret. 2. physico. Tunc ad formam diceret Arist. cõtinuum esse diuisibile vel posse diuidi secundum quodcunq; signum in potentia, non autem secundum quodcunq; in actu, & ita non oportet vt ponatur in actu, quia nõ est possibile diuidi in actu. quod autem põt esse in potentia, nõ debet inesse, quia tunc esset possibile s̃m actum. Animaduerte ꝙ continuum dicitur diuisibile s̃m quodcunq; signum in potentia: quia cum s̃m vnum diuiditur, restat potentia diuisionis in alio, & sic hoc est diuisibile s̃m omne signum in potentia. causa est, quia est continuum non ex punctis vti ex partibus constitutum, sed ex diuisibilibus semper partibus. Cõm. 31. Responsio Aristot. Nota.

Sed dices cuilibet propõni de inesse correspondet iã vna de possibili, & contra etiã vni de possibili correspondebit vna de inesse, q̃nq; vera. nam propositio de inesse est propõ de possibili posita in actu, vt. 1. prio. dicit Arist. & declarant omnes græci, vt Alex. Philoponus & Philon. igitur si possibile est continuum diuidi s̃m omne signum, quandoque itaq; erit ꝙ diuidetur per omne signum hæc videtur illa de inesse, quæ sibi correspondet. Dubitatio.

Respondetur apud Alexandrum, Philoponum, & Philonem, ꝙ propositioni de possibili aliquando correspondebit vna de inesse quandoq; vera, nõ tamen eiusdem quãtitatis. vt potest continuum secundum omne diuidi igitur aliqñ diuisum erit. secundum vnum esse diuisum est illa de inesse, quæ illi correspõdet. potentia n. non erit frustra in toto si in vno saluetur. Veluti potest omnis aqua desinere, nunquam tamẽ desinet: correspondebit tamen sibi aliquando hæc vera, aliqua desinit quæ est alterius quantitatis Respondetur.

tis

tis. propositioni vero possibili secundũ actum correspondere debet vna de inesse eiusdẽ quãtitatis, propter causam datam. rem hanc pauci intelliguur, & vt plurimum somniant ex mala logica si enim vidissent libros Arist. in logica non extranea scriberent. verba textus patent.

RECO. Cum assignauit argumentũ Democriti, quo atoma corpora probauit, nunc ad illud intendit respõdere: & in respõdendo primo excusat se a reprobatione opinionis, quã afferre debuit, & dicit. At vero, & hæc .s. atoma corpora ponẽtibus nõ minus accidit impossẽ. verũ (vt inquit) de his .s. opinione, & eius impossibili, quod ei accidit, cõsideratũ est in alijs, vt in. 3. lib. de cælo. & in. 6. & . 7. libris Phy. & in libel-

Trãslatus est in lucẽ iã hic liber à Mar. viro studiosissimo. lo de lineis indiuisibilibus, q̃q̃ (vt Philopo. dicit) libellus ille de lineis indiuisibilibus ab aliquibus Theophrasto ascribat. hæc de excusatione. Deinde in his, quæ vult respondere ad qõnem Democriti ordinẽ ponit, & inquit. Sed hæc soluere tentandũ est. Quapropter rursus a principio dubitationẽ dicere oportet, antequã ad ipsam respõdeamus, hæc de ordine. Circa vero ordinis executionẽ primo distinguit hanc propositionẽ corpus naturale est diuisibile secundum oẽ signũ tripliciter, veluti tripliciter terminus ille diuisibile secundũ oẽ signum põt intelligi Cum.n. terminus ille sit multiplex, propositio etiã ex illo cõstituta est multiplex. Diuisibile ergo secundũ oẽ signũ, vno mõ põt dupliciter intelligi potẽtia, hoc est secundũ successionẽ in qua actus semper est potentiæ admistus. Alio mõ intelligi potest diuisibile secundũ oẽ signum, hoc est secundũ infinita signa, siue secundum ĩfinitas partes. nã licet oẽ totum pfectum differãt ab infinito tñ qñq; omne accipit pro infinito, vt in Deo. Deus.n. est oẽ, & infinitum: non tñ semper (vt diximus.) Sic igitur põt intelligi diuisibile secundum oẽm partem, hoc est, fm infinitas partes Alio mõ intelligi potest diuisibile fm oẽ signum simul in actu, ita vt fm oẽs partes simul actu sit diuisibile. De his tribus significatis primo ponit duo, & dicit. Omne igitur corpus sensibile esse diuisibile fm quodcunq; signũ, & indiuisibile, non est absurdũ, quia potentia est diuisibile secundũ oẽ signum. Illud vero .s. indiuisibile secundum oẽ signum actu existit ergo corpus naturale potentia est diuisibile secundum oẽ signũ, actu vero non est diuisibile fm oẽ signũ. Quod vero ad verba attinet, dixit {corpus sensibile} quia licet sint alia corpora à sensibilibus diuisibilia, vt mathematica, de illis non est sermo, sed de sensibilibus, hoc est naturalibus. Aut dixit hoc ,ppter materiã vt Philop. ẽt automat quæ licet sit corpus, nõ tñ est corpus sensibile hoc est actu, sed corpus potentia sensibile. Hæc ergo sunt duo significata illius propositionis, tertium autẽ supplebit postea.

Aut. cap. 31. *Esse autem simul omnino diuisibile potẽtia, impossibile videbitur esse. Si.n. est possibile & fiat, non tñ vt sit simul ambo potentia diuisibile, & diuisum, sed diuisum secundũ quoduis signũ. Nihil igitur erit reliquum & ad incorporeũ corruptũ erit ipsum corpus, & generabitur vtiq; rursus, aut ex pũctis, aut oĩno ex nihilo. & hoc, quomodo erit possibile. At vero quòd diuidatur in separabiles & semper in minores magnitudines, & in semotas, & separatas, manifestum est.*

Dilucidatex cõm. eiusdem. *Esse simul oĩno diuisibile potentia impossibile vtiq; esse videtur. si.n. possibile est, fieret: non ergo essent simul ambo in actu indiuisibile & diuisum, sed diuisum secundũ quodcunq; signũ. nihil igitur erit reliquum, & ad sic incorporeũ corrumpetur corpus, & ita fieret rursus, vel ex pũctis vel oĩno ex nihilo, & hoc qũo possibile? verum quòd diuidatur in semper separabilia, atque in minores magnitudines distantesque & disgregatas perspicuum est.*

Quia dixit rursus qõnem esse repetendam, nunc repetit

Cõm. 32 pro Democrito rõnem alio modo: & petit primo, q corpus naturale esse simul diuisibile in potentia fm quodcunq; signum (ita videlicet, q aliqñ taliter sit diuisum vt nihil remaneat diuidendũ) videtur impossibile, & hoc probat, quia tunc non esset potentia diuisibile secundum oẽ signum, sed actu diuisibile. inquit. Esse simul oĩno hoc est secundum oẽ signũ diuisibile potentia, impossibile vtiq; esse videtur. si.n. posse est tunc aliqñ & fieret in actu. Quod si esset aliqñ factũ in actu, non ergo essent simul ambo in actu indiuisibile & diuisum, ita q relictũ est indiuisibile, & ab alio diuisum, sed diuisum secundũ quodcunq; signũ: & sic ad incorporeum corrũperetur corpus, & ita fieret rursus, vel ex pũctis, vel oĩno ex nihilo, & hoc qũo possibile? hoc.n. destructum est, tunc petitionẽ recolligit, & inquit. verũ q diuidatur in semper diuisibilia, atq; in minores magnitudines distantesq; & disgregatas perspicuũ est. Sic igitur patet corpus ipsum nõ posse diuidi secundum omne signum, sed esse deuenire ad magnitudines seorsum separatas & disgregatas.

Secundum Philoponem Arist. cum assignauit duo signi- RECO.
ficata propositionis, vult seligere significatum verum a falso. Et primo ostendit significatum falsum, & dicit. Esse autẽ simul omnino, hoc est secundũ oẽ signum potentia diuisibile, impossẽ videbitur esse, & implicans contradictionem: quod probat dicẽs. Si.n. est possibile simul fm omne signũ esse diuisum, & fiat ergo. non tñ (vt inquit) fiat, ita vt sint simul ambo, hoc est vt simul & semel tale corpus secundũ oẽ signum actu diuisum sit potentia diuisibile, & actu diuisum, vtpote secundũ vnã partem potentia diuisibile, & fm alterã actu diuisum, sed volo quod secundum quoduis signũ sit simul & semel diuisum penitus. Quod vero ad verba attinet, animaduerte verbum illud, potentia diuisibile in alijs codicibus legi indiuisibile, verũ idẽ est, quia quod actu est indiuisibile, potentia est diuisibile: clarius tamen legit oẽ (vt diximus) sic igitur vult, q si est possibile simul esse diuisum secundum oẽ signũ, vt sit de facto actu simul secundum oia diuisum, & nõ secundum partẽ aliquã sit, secundũ aliquã nõ. Tunc ostendit huius impossibilitatem per rõnes superius factas, & dicit. Igitur casu isto posito, reliquũ erit nihil, & sic corpus naturale erit corruptum ad incorporeũ quia vel ad nihil, vel ad puncta: & ita generabitur rursus aut ex punctis, aut omnino ex nihilo, & hoc quomodo (inquit) erit possibile. q.d. nullo modo vt in rationibus Democriti dictum est, ergo significatum istud est impossibile. Tũc colligit significatum verum, & inquit. At vero q diuidatur ad separabiles, & semper ad minores magnitudines seorsum diuisas, ac seorsum separatas, manifestum est: sensus ergo verus est, q corpus sensibile est diuisibile secundũ oẽ signum secundum potentiã, hoc est secundum successionem in qua actui diuiso est admista potentia ad semper vlterius diuidendum, hic est sensus propositionis verus.

Neque itaq; secundum partem diuidenti erit infinita in minutas partes sectio, neque simul possibile est de esse diuisum secundum omne signum. (non enim possibile est) sed vsque ad aliquid. Necesse est igitur insecabiles inesse magnitudines inuisibiles, & præsertim si erit generatio & corruptio, hæc quidem segregatione, illa vero congregatione. Sermo igitur qui cogere videtur esse magnitudines insecabiles hic est. Aut. cap. 33.

Quare neque secundum partẽ diuidenti erit vtique infinita fractura, neq; est possibile simul esse diuisum secundũ omne signum, non.n. possibile, sed vsq; ad quid necesse igitur indiuiduas existere magnitudines inuisibiles. Atque & aliter certe erit generatio & corruptio, hæc quidem disgregatione, Illa vero congregatione. sermo quidem igitur, qui videtur cogere magnitudines esse indiuiduas, hic est. Dilucidatex cõm. eiusdem.

Cum accepit suppõnem, nunc arguit propositũ Democriti. Acceptum est.n. impossẽ esse simul secundũ oẽ signum corpus naturale diuisum. tunc cõcludit, quare neq; secundũ partem diuidenti erit vtiq; infinita fractura, neq; possibile est simul esse diuisum secundum oẽ signum. non.n. possibile, vt dixit, sed vsq; ad quid, vt ad certas datas magnitudines, necesse igitur indiuiduas existere magnitudines indiuisibiles, atque & aliter certe erit generatio & corruptio, hæc quidem disgregatione corruptio est, illa vero congregatione generatio erit: vbi enim corpora atoma dabuntur, ad quæ stat vltima resolutio, erit igitur & generatio & corruptio Cõm. 33.

ruptio ex illis, non tñ eadem rõne, sed digregatione corruptio, congregatione illorum generatio. tunc epilogat & patet. Animaduerte, q dato istis atomis corporibus, quæ Democri. concessit, & ad quæ vltimam diuisionem dixit venire corporum naturalium, nõ propterea oportet vt sint principia generacionis. & corruptio simpliciter & oino, vt disputatum est, quia adhuc secundum rei veritatem dantur materia & forma, ex quibus hæc corpora atoma fieri oporret, si erunt naturalia, vel si poræ magnitudines sint, ex his substantia corporea non proficiscetur nisi vti à dispositiuo quodã, & sic Democritus nullo modo habet propositum. nam secundum Arist. antecedens est concedendum, videlicet corpora atoma sunt, & consequens negandum, igitur principia rerum simpliciter, vt postea dicetur.

Tertium significatũ illius propõnis exponendo diuisibile secundum oẽ signum. i. ẽm infinitas partes, ideo quia hoc est reprobatũ. 3 Physi. recolligit iterũ simul significata falsa, & dicit. Neq; itaq; ẽm partem diuidenti erit infinita sectio, & sic, illa est falsa, corpus est diuisibile secundũ oẽ signũ hoc est secundũ infinitas partes, quia (vt Philopo. iquit) licet totum perfectum & oẽ possunt accipi qñq; pro infinito. hic non possunt accipi, quia pfectum est cuius est finis, infinitũ vero caret fine, totum & oẽ est cuius nulla particolarũ est extra, infinitũ est cuius semp est aliqua particula extra. nõ ergo corpus sensibile põt diuidi secundũ oẽ signũ. i. secundũ infinita signa, quia tunc darentur actu infinita, neq; simul (vt inquit) possibile est esse diuisum secundũ oẽ signũ non. n. est pose, vt dictum est, sed vsq; ad aliquid. refutatis his sensibus, repetatur argumentũ Democriti, hoc pacto, corpus naturale, vt lignum est diuisibile secundum omne signum. ergo pose est esse diuisum secũdum oẽ signum. ponatur inesse, & sequitur esse atoma corpora, congregatione quorum est generatio, & disgregatione est corruptio. vnde dicit. Necesse est igitur insecabiles esse magnitudines, & indiuisibile, & erit hoc necessarium, si generatio erit congregatione, corruptio disgregatione: hoc aũt sequitur possibili illo posito in esse. Ideo epilogat, sermo igitur, qui cogere videtur esse magnitudines insecabiles, hic est. Totus. n. sylls stat in hoc, corpus est diuisibile secondum omne signũ. ergo est possibile esse diuisom secundum omne sigoum. ponatur inesse, & sequitur quæstio Democriti.

Ant. cap. 34. *Quod aũt lateat paralogizans, & qua lateat dicamus. Qm̃. n. non põt punctus pũcto contiguus, esse oĩno indiuisibile, est quidẽ vt inest magnitudinib. est aũt ut non.*

Dilucida‹ tex. cõm. eiusdem. *Qm̃ aũt latet paralogizans, & qũo latet. dicamus. Qm̃. n. nõ est pũctus pũcto cõtiguus, oĩno esse diuisibile est quidẽ sic existẽs magnitudinib. est vero nõ sic.*

Cõm. 34. Respondet nunc ad argumentũ Democriti, & vult illã propõnem, continuum est diuisibie secundum oẽ signum, esse distinguendã, nam est vera vno modo: alio vero modo falsa. nã continoum põt diuidi secundum oẽ signom in potentia, non aũt in actu. cã aũt quare non est diuisibile secundum oẽ signum in actu est, quia punctus nõ est contingous & immediatus puncto, vbi nãq; puncta essent immediata, tonc possemus seorsum puncta diuidere, & ita nihil restabit diuidendum. Sed dices quid ad formam. omne pose potest poni inesse. t. prio igitur si continuom est diuisibile secundum oẽ signum, ponatur inesse & argumentum stabit. Respondet Egidius, q possibile eo modo debet poni inesse, qũo est possibile, & qm̃ hoc est possibile in fieri & non in facto. igitur debet poni inesse in fieri & sic semper aliquid restat diuidendum. Sed hæc responsio viderur contra Alexandrom, Philoponum, Philonem, & Aristo. nam propositio de inesse est illa quæ est vera de præsenti quod autem ponitur in fieri, non est positum in esse de præsenti secundum bonam logicam, & ita hoc non est logicã intelligere. Propter quod dicas, vt supra, quòd possibile esse secundum actum, debet poni inesse secundũ eandem vtriusq; subiecti ambarum propositionom quantitatem: at possibile esse in porentia, non debet poni in actu secundũ eandem quãtitatem, quia si propositio possibilis est vera de omni, sat est ponere eam in esse de quodam. Sed hæc forte repetemus.

(Margin notes beside this paragraph: Dubitatio — Responsio. Egidi — Aliter.)

Hac qõne resumpta nunc respondet q in syllõ illo latet deceptio, nam propõ hæc, corpus est diuisibile secundum oẽ signum, est multiplex, multiplicitate illius termini complexi, diuisibile secundũ oẽ signum. nã si intelligitur diuisibile secundũ oẽ signum potentia, est vera, & tunc negatur corpus posse esse diuisum secundũ oẽ, quia argomentũ procedit ab eo quod est pose secundũ succesisionẽ, ad illud quod est pose secundum permanentiã & simultatẽ. Vel ab eo q est possibile ẽm potentiam, ad id, quod est pose secundum actum, & sic latet deceptio Respondendo ergo ad formam sumit hanc suppõnem, i. q nullum corpus componitur ex punctis, & dicit. Qm̃. n. non est punctus puncto contiguus, hoc est, qm̃ corpus non componitor ex punctis contiguis, esse oĩno. s. secundum oẽm partem indiuisibile est quidem, vt inest magnitudinibus, quia in actu esse indiuisibile secundũ oẽ signum inest corporibus, est aũt non, quia potẽtia diuisibile secundum oẽ signum inest corporibus. Ad formam ergo dico, q corpus naturale est diuisibile ẽm omne signũ potentia & succesisione, non aũt actu & simulrate. modo si ita est, non sequitur corpus naturale est diuisibile ẽm omne signum ẽm successionem; ergo possibile est esse diuisum secundũ simultatem. Hæc ad formã Arist. sed adhuc videtur stare argumentũ, quia si esset possibile diuidi ẽm oẽ signum potentia, est pose diuidi secundum oẽ signũ sed omne possibile põt poni inesse: ponatur ergo inesse, q sit diuisum secundum omne signũ, & relinquitur quæstio, vt prius. ergo non videtur argumentum solutum. Hæc quæstio mouetor a Philopono, de qua in cõmentarijs abunde. Arist. videtor innuere respõsionẽ, q propõ de possibili secondũ potentiã & succesionem noo põt poni inesse, quia tunc fuit possibilis ẽm actum, & permaneotiam, & sic coocedit hanc, possibile est corpus naturale diuidi ẽm omne signum: & negat hãc, possibile est esse diuisum ẽm oẽ signũ, quia prima erat de possibili secundum potentiã & succesisionẽ, secunda est de possibili secundum actum, & simoltatem, ac permanentiã. non ergo sequitor naturale corpus est diuisibile ẽm oẽ, ergo est possibile secundum omne signum esse diuisum, sed bene sequitur. ergo est possibile diuidi ẽm omne signum, quia diuidi succesisionem, ac potentiã dicit, Diuisum vero dicit actum & permanentiã ac simultatem. Nos. n. cõcedimus coelum posse moueri secundum oẽm partem motus: non tamen concedimus posse esse motum secundum oẽm partem motus, quia tunc cessasset a moto. Sed adhuc dubitabis, omne possibile põt poni inesse. 1. Prio. Præterea cuilibet propositioni de possibili correspondet vna de inesse. Arist. velle videtur hæc non esse vera in succesisiuis, sed solum in permanentibus. Philoponus vero pulchre exponit mentem Arist & vult, q in succesisiuis, & in propositionibus poossibilibus secundum potentiã, non eodẽ modo sint ponendæ propõnes in esse, vt in illis, quæ fiunt in permanentibus. Nam qñq; vl̃s ponuntur inesse in particulari, vt cum dicimus dies crastina põt esse secundum oẽm partem, satis est vt ponatur inesse secundũ aliquã partem, quia dies est, si aliqua sui pars est. qñq; ponuntur inesse per negatiuã, dies. n. crastina ẽm partem oẽm potest esse, si nulla pars crastinæ diei sit impossibilis, & sic propõnibus contingentibus in succesisiuis aliqñ correspondet vna de non inesse aliquando vl̃bus correspondent particulares: at in permanentibus aliter, semper. n. vl̃ibus vl̃es, affirmatiuis affirmatiue correspondent. Ex his patet solutio. concedo. n. corpus naturale esse diuisibile secundũ omne signũ succesisione & potentia. ergo põt secundũ omne signum diuidi, iterum cõcedo suscesisione q potentia. Sed cum infertur, ergo põt secundũ oẽ signum esse diuisum, semper neganda est consequentia, quia argumentũ procedit a pose secundũ succesisionem ad pose secundũ permanentiã. Ex his possunt solui multa sophismata, vt illud materia põt stare sine forma. ergo aliqñ stabit, corpus põt stare sine loco, ergo aliquando stabit, q̃quàm de rigore logico negantor, tñ concesis propositionibos, negandæ sunt consequentiæ, quia materia põt stare sine forma succesisiooe, non tñ simul, corpus sine loco similiter. Similiter non sequitur, oĩs homo est corruptibilis. ergo aliqñ omnis erit corruptus semper neganda est consequentia, qm̃ antecedẽs est verum & possibile secundum successionem

(Right margin note beside "lum in permanentibus. Philoponus…": De propositionibus contingentibus nota hæc.)

cessionē, nō aūt ē secundū simultatem. Hæc de dubitatione. Animaduerte quo ad verba Arist. quōd respodendo accepit corpus nō componi ex punctis causa est, quia si corpus posset componi ex pūctis, corpus posset eē diuisum, & posset diuidi secūdū omnē signū. Hæc aūt suppō accipiť (vt eū cessi) quia etiā à Democrito concessa est, cū in suo argumēto dixit ad illā tanq̄ ad aliquid impossibile. Philopo. tū probat hāc, quia si magnitodo fiat ex punctis, aut quatenus pūcta sunt cootigua, & se tangeotia: aut quatenus non se tangunt. si quatenus non se tāgunt, inter ea dabitor Vacuum. si vt se tāgunt vel quo se tāgunt secundū tota, & sic magnitudo esset indiuisibilis, cum esset ponctorū penetratio. Si vero quo se tāgunt secundum partem, tunc erunt diuisibilia.

Ant. cap. 35. *Videtur autem quando hoc ponitur, & vbique & omni in parte punctū esse, quare necesse esse diuidi magnitudinē in puncta. vbiq; enim esse punctum, quare, aut ex tactibus aut ex punctis esse.*

Dilucidas text. com. eiusdem. *Videtur autem quando hoc ponitur, & vbique & vndique punctum esse, quare necesse est diuidi magnitudinem in punctum, vbique enim est punctus, quare vel ex tactibus vel ex punctis erit.*

Com. 35. Propter verba, quæ in textu sequēti ponuntur, hic Arist. vř dubitare cootra dicta. Et dubitatio potest sic cōponi. Si punctos vbiq; in linea est diuisio effici pōt secundū omne signum. hæc patet, quia diuisio fit in puncto, & ita vbiq; ponctus est, vbiq; diuisio fiet, vel fieri poterit. Sed ponit añs, & inquit. Videtur autem qñ hoc ponitur, & vbique & vndiq; punctum, hoc est, sed punctū est vbiq; in linea. quapropter necesse est diuidi magnitudinē in nihil, hoc est adeo vt nihil restet diuidendū, & tunc sequetur pō Platonis. Videlicet q̄ vel corpora erūt ex tactibus. Vel punctis. adijcit qñ hoc ponitor, quia vtrū hoc debeat concedi vel ne, est tota argumēti vis. Sic igitur si punctus est vbiq; in linea, diuisio fieri poterit in actu secundū oē signum: punctus est vbiq;. igitur diuisio fieri pōt secundū oē signum. Animaduerte q̄ sensus literæ est sanus, verba tū textus forsitā sunt trāsposita, & sic paraphrastice legerē, vř aūt qñ hoc ponitur & vbiq; & vndiq; esse punctum hoc est dicere si vbiq; & vndiq; punctus est, hoc debet poni, & tunc hæc est maior syllogismi hypothetici, interponit conclusionē ante minorem, & ro transpone minorem sic. vbiq; .n. est punctus, hæc est minor, & positio añtis: tunc conclusio, quare necesse est diuidi magnitudinem in nihil, hoc est vsq; adeo vt nihil restet, & sic secundū omne signū, & tunc dat dubitationē, & inquit. Quare, vel ex tactis, vel ex punctis erit totum ipsum, qood erat Platonis positio, & hoc modo ipsa litera patet, & bene.

In cōmentarijs de his verbis fecimus q̄önem. Philopo. vero legit hæc cū p̄cedentibus, nā cum deduxit ad hoc, q̄ tūc magnitudo cōponeretur ex punctis, ostendit nūc quid consequenter sequiť, & dicit. Quod si magnitudo ex punctis cōponeretor vt dicunt, qui corpora indiuisibilibus cōponunt, videbitor punctū esse, & vbiq; & pro .i. & in omni parte. Vel melius potest continuari hoc pacto. cum .n. dixit magnitudinē secundū oē signū noo esse actu diuisibilē ostēdit eos, qui ita dicerent, quid sequitur (vt dicāt) & dicit. Vř aūt qñ hoc ponitor .s. q̄ magnitodo secundū oē signū sit diuisibilis acto & vbiq; & in oi parte esse punctū ad signū supra quod fit diuisio actu. nā cū magnitudo sit diuisibilis secundū oē signom actu, & signum & punctū idē sint, videbitur q̄ in oi parte magnitudinis erit punctō, & signū actu. quo concesso infert quare necesse est diuidi magnitudinē in puncta, cū vbiq; & in oi parte sit ponctū actu, & tunc sequitur aut ex tactibus, aut ex pūctis cōfici magnitudinē. Aiaduerte. vt ex cōmentarijs Philoponi colligitur, q̄ si tot essent actu pūcta in magnitudine, secundū quot partes ipsa sit diuisibilis, cū secūdū partes infinitas sit magnitudo diuisibilis, infinita erūt acto pūcta in ipsa. & sic magnitudo cōpooetur ex illis & diuideť ad illa Vbi .n. pūcta infinita sint in magnitudine, erūt attigua, cū inter ea nō detur Vacuū, nec detur pars non hñs punctum ergo sunt attigua, & ita magnitudo componetur ex illis, & dissoluetur ad illa. Quare oportet dicere nullū esse punctum in actu in magnitudinē, præter eū, quo magnitudo diuidiť actu ab altera magnitudine

Pulchrū hoc nota.

(vt Philop. autumat) alij sunt ptāte vt diceť. Verū hæc verba legas & relegas, quia abstrusissima sunt, & mihi occulta.

Hoc autem quòd inest in omni parte, est quia vnus vbique est, & omnes vt vnusquisque: plures autē vno non sunt. consequenter enim, non sunt. Quare, non omni in parte. Si enim secundū medium est diuisibilis, & secundum contiguū punctum erit diuisibilis. Hoc autem non. non enim est contiguū signum signo, aut punctum puncto. Hoc autē est diuisio, aut compositio. Quare est & congregatio & segregatio, sed neq; in impartibilia & ex impartibilibus (multa enim sunt impossibilia) neq: ita, vt omni in parte diuisio fiat (si enim esset cōtiguus punctus puncto. hoc vtiq; esset) sed in parua & minora est segregatio, & congregatio ex minoribus.

Dilucida. tex. cōm. eiusdem. *Hoc autem sic vbiq: existit, quoniā vnus vbiq; est & omnes vt vnusquisq;, plures vero vno non sunt. cōsequenter enim nō sunt, quapropter non vbiq;. Si enim secūdum medium est diuisibile, & secundū contiguum punctum erit diuisibile, sed hoc non. non enim est contiguum signum signo, vel punctum puncto. Hoc autē erat diuisio vel cōpositio, quare erit & cōgregatio et disgregatio, sed nō in atoma & ex atomis (plura .n. essent atoma vel absurda) neq; sicut vbiq; diuisionem sit facere. si enim esset contiguus punctus puncto, hoc vtiq; esset, sed in parua & minima est, & cōgregatio ex minimis.*

Cōm. 36. Respōdet, q̄ punctum esse vbiq; pōt intelligi dupliciter. Vno modo vt verbum vbiq; distribuat singulas totius partes, & sic cōceditur nā in singulas totius partes est punctus, Alio modo vbiq; distribuit oē signom, & sic non vbiq; est punctus, qa punctus nō est in puncto, neq; iuxta, & contiguus puncto. & sic literā exponont latini. Et licet respōsio hæc vera sit: attamen non pōt textui cōsonare. Propterea vř mihi q̄ Arist. sic distinguat illā, q̄ punctum esse vbiq; in linea siue cōtinuo potest esse in actu & potentia. Si in actu, sic punctus erit immediatus puncto, & ei contiguus. at si in potentia, nō est ita, quia semp̄ data pāte, in ea eruot infinita puncta in potentia, & hoc iquit. Hoc autē sic vbiq; existit, qm̄ vnus est in actu, & oēs vt vnusquisq; q.d. oia puncta habent vicē vnius rei in actu. quæ .n. sunt plura potentia, iō oēs vt vnum quoddā esse aīt, plures vero vno seorsum & in acto nō sunt. cōsequēter .n. non sunt, quapp̄ nō vbiq; sunt in actu: quia si vbiq; essent in actu, plura essent si .n. secundū punctū oiediom est diuisibile, & secundū punctum illi imdiatum & contiguū pōt diui: qa ambo in actu, et eiusdē rōnis. Sed hoc nō. non .n. est contiguū signum signo, vel quod idē est, punctō puncto, & tunc subdit q̄io erat diuisio dicēs. Hoc aūt erat diuisio & cōpō supra poncto io potentia: quare erit & congregatio & disgregatio: sed nō disgregatio in atoma, & disgregatio ex atomis plura .n. essent atoma, & puncta in actu, vel absurda, qa forte græcum verbū corroptum est, & debet dici atopa loco verbi atoma, neq; sic vt vbiq; diuisionem sit facere videlicet in puncto medio & in puncto illi imediato. si .n. esset contiguus punctus puncto, hoc vtiq; esset, ideo subdit veritatem responsionis dicens. Sed in paroa & minima est disgregatio & congregatio ex minimis. sic igitur patet vbique esse punctum in potentia nullibi esse in actu nisi in extremi. Secundo patet digregationē & cōgregationem fieri in minima & ex minimis, non autem ex atomis indiuisibilibusque punctis.

Prima dubitatio. Sed circa hæc quæris Egid. in quæstionibus. vtrū corpos quantum & continuum sit diuisibile in infinitum, quod nō videtur, quia tunc in eo essent infinitæ partes quantæ.

Responsio Egid. Ad hoc rñdet Egid. q̄ corpus continuū diuidi posse in infinitū est doplr: vel vt naturale, vel vt quantum continuū. vt naturale, p̄positio est falsa, quia oē corpus naturale est determinatū ad maximū & ad minimū, vt diximus. vt cōtinuū vero, adhuc duplr, vel secundum partes æquales vni certæ datæ. & sic oō posset diuidi infinitum, vel secundum partes p̄portionales p̄portione minoris inæqualitatis: & sic corpus pōt diuidi in infinitum. rōnes huius rei ex textu

colliguntur

colliguntur, & est Aristotelis in litera determinatio.

Sed super hac determinatione contingit dubitare primo, *Dubitatio prima contra Egid.* quia vna est potentia contrariorum. 10. meta. & 2. topi. Augmentum & diminutio sunt duo opposita. igitur vna erit potentia vtriusq;. igitur p eandem potentiam corpus naturale quãtum potest augeri in ifinitum. hoc consequens est contra Arist. 3. physi. tex, com. 60. quare & añs Secundũ. Si corpus quantum vel continuum ipsum potest diminui in infinitum, vel ratione formæ vel ratione materiæ, non ratione formæ, quia forma terminat & finit. 3. phy. com. 59. i fine. nec ratione materiæ, quia materia p tanto minuit pro quãto recipit minorem formã. igitur si non potest ipsa forma minui i ifinitum, nec materia, cum correspondenter diminuatur. Tertio. Hæc Egid. determatio est contra Auer. Quantum. s. ad primum dictum. vult. n. Auer. 3. phy. com. 60. q̃ geometra & naturalis conueniunt quãtum ad hãc ꝑpositionem, quòd continuum est minuibile in infinitũ. nõ autem augmentabile, quia si esset augmentabile i ifinitum aliquãdo esset auctum. non autẽ si diminuibile aliquãdo diminutum, vt dicit ibidem. com. 69. *Qualia dicta prepria.* Istæ sunt maximæ difficultates, & tactæ a me in. 3. physi. & alibi, & semper in re hac fui ambiguus & varia scripsi, quemadmodum soleo in oib⁹ rebus meis. In philosophia. n. nihil certi habeo, quod non posit esse probabile ꝑ vtraq; parte. Pro solone horum igitur quæ nunc occurrunt, dicã cum protestatione dicẽdi aliter si aliter contingeret. *Solu. primum suppositum.* Et primo aduerte quod augeri ẽ ire adesse, & ad formã apud Auer. per totum illum tertiũ. cã est quia esse forma & perfectio idem sunt. per augmentum. n. res crescit in perfectione, quia in maiori quanto est maior virtus cæteris partibus. pfectio est forma & esse siue actus igit p augmentum res currit ad formam. *Corollarium.* Ex quo sequitur quòd quantamcunque contingit esse magnitudinem in potentia in mundo tantam contingit esse in actu. Nã mũdus est perfectus, & constat ex oi materia totoq; possibili secundum perfectionem, nulla. n. esse potest pfectio, quæ nõ sit in mundo. igitur si potest magnitudo augeri in ifinitum potest esse qñdoq; aucta immo ab æterno fuisset aucta.

Accipio secundo quòd diminui est ire ad imperfectionẽ, *Secundum.* quia sicut in maiore quanto est maior virtus (vt dicitur) cæteris partibus, sic in minore minor. Imperfectio est non esse priuatio, & quasi materia, vt Auer. dicit. quare ire ad minus *Corollarium.* est ire ad priuationem & imperfectionem. Ex hoc sequitur contra. quod non quantum contingit minui magnitudinẽ, tantam contingit esse minutam, quia siue hoc ponatur, siue non mundus est semper æque perfectus. & sic non oportet esse in actu, cum nihil ad vniuersum. Tertio accipio quod tã *Tertium.* mathematicus, q̃ physicus concedere debent hanc, magnitudo corporea potest diminui in infinitum, non tamen eodem modo. nam physicus concedit hãc per accidens, quia p habitum atq; rationem mathematicam. at mathematicus p se, quia propria ratione, quæ est continuitas. continuum. n. & a physico, & a mathematico consideratur. 1. cœli. com. 2. verum a naturali vt accidens corporum naturalium, a mathematico vt continuum, & sic a physico per accidens, & ab ipso mathematico per se. Ex hoc sequitur quod licet natu*Corollarium.*ralis philosophus concedat illam, non propter hoc oportet negare minima naturalia, quia per se minima naturalia, vt corpora naturalia dantur per accidens, vt quanta non dãt. igitur physicus per se habet illa ponere, sed per accidens negare & hoc pauci ante me norunt. Quarto accipio quod na*Quartum.*turalis philosophus nec p se, nec per accidens debet concedere corpus continuum posse crescere in ifinitum, quia tũc oportet concedere ipsum esse auctum qñdoq;. at mathematicus potest illud concedere, ratione ipsi⁹ quãtitatis, quæ vt sic nullã dicit perfectionẽ, cũ non sit de principiis actiuis. His habitis verificatur positio Egidij. Et ad rationes Ad primã iã patet solutio. Augeri. n. & minui sunt opposita, & iõ potentia est vna vtriusque, sed augeri in ifinitum & diminui in infinitum, non sunt contraria, quia non sunt eiusdem generis cum crescere in infinitũ sit impoẽ, quod nullo ẽ i genere. Ad secundũ dico põ, q̃ ratione materiæ quantæ. & cum dr, tunc rõne formæ, nego consequentiã, per se. n. ratione materiæ quantæ minuit in infinitũ, & concedo q̃ forma põt minui i ifinitũ, non per se ratione formæ, sed p accidens ratione materiæ quantæ. Ad tertium iam patet solutio ex tertio accepto. Et sic patet determinatio q̃õnis, quæ non mihi leuis fuerit. Secundo quærunt, vtrũ corpus sit diuisibile supra oẽ signum vel ẽm quodcũq; signum, & vr̃ q̃ *Secunda q.* non. Primo, quia tunc fieret ex punctis probat consequentia in textu, quia possibili posito in esse, nullum sequit impossibile ponatur igitur in esse, & quæritur quid restat, non res diuisibiles. igitur. indiuidua. igitur puncta. Secondo, corpus non est diuisibile vbiq; sui. igitur non diuisibile super omne signum. añs patet, quia non est diuisibile supra puncto extremo vel illi proximo, cum vbiq; sui sit punctus & non vbiq; diuisibile. Tertio, hæc propõ, corpus diuiditur super omne signum, est impossibilis. igitur impossibile ẽ corpus diuidi super omne signũ. añs patet consequentia declaratur per regulã logicã, ab impossibilitate ꝑpõnis de inesse ad impossibilitatem propositionis de possibili. seruatis eodem ꝑdicato & subiecto. Quarto corpus potest diuidi ẽm omne signum. igitur istud corpus diuiditur aliq̃n supra omne signum. tenet consequentia a propõne possibili de termino communi particulariter tento ad propositionem de inesse de eodem subiecto discreto tento temporali. consequens est impossibile. quare & antecedens etiam. Circa hanc q̃õ*Prima positio*nem Sorticolæ concedunt super omne signum corpus est diuisibile, quia supra singnum corpus est diuisibile, & nullum est signũ. quin supra illud corpus sit diuisibile, igitur supra omne signum corpus est diuisibile. negant vero corp⁹ esse diuisibile super omne signum, quia nullum est vel potest esse tale corpus, quod diuidatur supra omne signum. causa vero est quia in prima corpus stare dicunt confuse tãtum in secunda determinate. Captiunculatores vero aliam *Secunda positio.* fingunt responsionem. concedunt. n. corpus diuisibile esse supra omne signum & hanc etiam. corpus diuisibile esse supra omne signum, & hanc etiam corpus potest esse diuisum supra omne signum. probant per verba Auer. quia corpus est diuisibile super quodlibet signum indifferenter hoc est non magis super vnum quã super aliud, vel igitur est diuisibile super quodcunq; signum, vel super nullum. non super nullum. igitur est diuisibile super oẽ signum. Silr̃ corpus potest esse diuisum indifferenter super quodlibet, hoc est non magis super vnum, quã super aliud. igitur vel supra oẽ vel supra nullum, vt supra Secundo aiunt hãc non esse veram, poẽ est corpus diuidi super omne signum: vel istã, poẽ est corpus esse diuisum super omne signum, quia hæc est impossibilis. corpus diuiditur, vel est diuisum supra omne signum igitur & illa. & ita sequitur impoẽ corpus diuidi vel esse diuisum super omne signum. Causa est, quia in primis propõnibus poẽ facit sensum diuisum, & non debent poni inesse In secundis sensus compositum, & debent poni inesse. & sic volunt Arist. & Auer. intellexisse. Sed quolibet proferente contrarium stultum est sollicitum esse. 1. topi. Istas captiunculas nos debemus spernere, q̃m colorem non habent, cum nec rationem naturalem, nec possunt fundari primis principiis, immo videntur & sunt contra Arist. & omnes græcos. Arist. enim in litera voluit continuum esse diuisibile, omne signum esse multiplex secundum actum & potentiã. Nam diuisibile est verbum notans potentiam. igitur potest resolui. Vno mõ est diuisibile, hoc est potest diuidi, & hoc vocat diuisibile secundum potentiam, quia cum diuidi sit motus quidam, & motus sit actus imperfectus semper videtur potentia quædam ad vlterius. Alio modo est diuisibile hoc est potest esse diuisum qua rõne intelligitur sub diuiso esse. veluti differunt & moueri & motum esse. 6. Physico. Nam post omne moueri est motus, non autem post omne motum esse est motus. Si igitur est vt dicunt, vel Sorticulæ vel capitulatores. Aristote. illud non dixisset multiplex secundum actum & potentiam, sed vel secundum confusum & determinatum vt primi dicunt, vel secundum sensum compositum & diuisum, vt secundi Amplius, apud Aristoe. videtur esse possibile debet poni in esse. 1. Prio. & hoc est rationabile. nam vel ad seorsum diuisum inesse positum sequitur impossibile vel non. si non igitur potest poni inesse. si sic igitur in ipso possibili includetur impossibile. omne enim sequens ad aliud includitur in illo, vt bene Egid. Multa alia dici possunt, quæ. 1.

Priorum

Priorum notauimus, propter hæc tenet Egid. quòd omne posse, eo modo quo posse pôt poni inesse, continuum est diuisibile super omne signum, & sic terminus diuisibile aut actum, illa est falsa, quia esset sensus, continuum potest esse diuisum supra omne signum, vt dicit potentialiter, est vera quia sensus est continuum pôt diuidi super omne signum modo sic ponendo inesse illam, nihil impossibile sequitur.

Dubitatio. Vt vero hæc pô intelligatur, dubitatur contra eam primo quia quæro quæ propó de inesse correspondet illi, continuum potest diuidi super omne signum. si est vera, certũ est q nô nisi hæc. continuum diuiditur super oẽ signum. Sed hæc videtur falsa, quia sua contradictoria est vera, nullum continuum diuiditur super oẽ signum. igitur propó possibilis illi correspondens erit falsa. Amplius si ponamus inesse q corpus diuiditur super oẽ signum. igitur pôt esse diuisum super omne signum, quia sm quodcunque signum corpus modo diuiditur, ipsum potest esse mô diuisum super illud, quare si ponamus in esse q nunc corpus diuiditur super oẽ signum dari rône potest poni inesse q supra omne signum sit diuisum, & sic idem quod prius. Tertio posse est continuum esse diuisum sm a, & secundũ b, & sic de singulis. igitur secundum oẽ signum potest esse diuisum, ab oibus singularibus acceptis sufficienter ad vlem. 2. topi. Cõfirmatur quia omnes singulares sunt possibiles & inter se non incompossibiles. igitur infert vlem. Animaduertendum

Sol. Auerro. & Philoponi. itaq; primo quòd Auer. in 9. huius primi paraphrasi, licet nihil ad textum dicat, vt tamẽ ad rem nostram sic responsionem Arist. intelligere, quòd illud signum quodcunq; potest capi compositè, & diuisè. compositè cum capitur, est sensus quòd continuum potest esse diuisum secundũ quodcunq; signũ in vno instante, ita q nunc sit diuisum & secundũ nihil diuidendũ, vel pôt intelligi diuisè, & est sensus q pôt diuidi secundũ a signũ in hoc instante, & secundũ b. in alio, & non pro vno. Quare cõcedet ipse continuũ esse diuisibile, et pôt esse diuisum secundum quodcunq; signum diuisiue, & nõ secundũ quodcunq; cõpositiue, vt non sequitur homo est receptiuus oium sciarum. igitur recipiet eas oẽs. insimul. quod n. dicitur de aliquo diuisim, non sequitur vt cõiunctim dicatur. Causa autẽ quare facta diuisione supra vnũ signum, nõ possit supra oẽ fieri, est q cum fit supra aliquod punctũ: cessat potentia ad diuidi supra aliud ad illud consequens.

Sed dices cõtra. quia facta diuisione supra a. puncto, potest fieri supra b. remoto & non proximo. igitur non cessat potentia diuisionis in alio. quidã aiunt q verbum Auer. sic intelligitur, q facta diuisione supra a puncto cessat potentia diuisionis in puncto qui nõ distat ab illo plus vno minimo naturali, quia secundum Auce. minimũ naturale est dare in natura, quare facta diuisione in a. nõ pôt diuidi ipso b. nisi b. distet plus vno minimo ab a. quia tunc daret minus minimo. Sed hæc expô stare non pôt, Primo, quia tunc q hoc Auer. non haberet rõnem suæ dictionis, quã pbare enitebatur. Secundo, minimum naturale pôt diuidi, non in partes potentes per se existere, sed facta diuisione resoluitur in cõtinens. igitur non cessat potentia diuisionis. pôt. n. diuidi, quia pôt conuerti in continens. Vt igitur mihi esse dicendũ quòd Auer. vult q facta diuisione supra a. puncto, non possit fieri supra alio, quia diuisum esse est in instante, & vnum diuisum esse in vno instante, igitur si vnius signi est vnum diuisum esse in hoc instante, non potest eodem instante effici diuisio in alio igitur cessat potẽtia ad diuisum esse pro illo instante. licet adhuc diuidi possit pro alio, & propterea conceditur illa in sensu diuisiue & non compositiue, hoc è pro diuersis instantibus, & non pro vno. Sed dices contra hæc potest continuum esse diuisum secundũ a in aliquo instante & secundum b. pro eodem instante, & secundum. c. i eodẽ, & sic de singulis. igitur secundum oẽ in eodẽ instante. Aiaduerte igitur quòd ad hoc vt ex singularibus de possibili inferatur vls de possibili pro eode instante, requiri primo quòd oẽs singulares sint poẽs in eodem nunc; & q nõ repugnent simul esse in illo, nec illis repugnet vlis indeterminata accepta vel acceptabilis. exẽplũ. Socrates pôt portare 9. lapides & non 10. hæc est falsa. pôt Socrates portare omnẽ lapidem, quia non decimum, & non quia singulares sunt possibiles vel incompossibiles, sed quia vna singularis indeterminata illis repugnat. nam nouem determinatæ sunt compossibiles decima indeterminata impossibilis, & sic pô pôt intelligi q cessat potentia diuisionis supra aliud, nõ quidẽ determinatũ, sed indeterminatũ. hæc itaq; possũt stare ad Auer. mentẽ. Verũm pro solutione ad argumenta contra Egid. facile per hæc pôt responderi. Ad primum concedere illam esse de inesse illi correspondentem, & cum dr illa est impossibilis, negatur, & contradictoria etiam negatur, quia aliquod continuum diuiditur super omne signũ. Ad secundum concedo, q si diuidi super aliquod modo signum, potest esse diuisum supra illud & sic de singulis nego quia vna indeterminata repugnat oibus determinatis pro vno illo nonc, vt dictum est. Ad tertium. Et ad confirmationem patet similiter. Ad rationes vero in principio patet solutio. Potest. n. illud poni inesse vno modo, & non poni inesse alio modo. Similiter etiã concedimus has, aliquod corpus diuiditur secundũ oẽ signum. & illud corpus diuiditur secundum omne signum, licet nunquam erit diuisum secundum omne signum hæc mihi videntur de re hac. Nõ est alienum ab eo, quod diximus in commentariis q Arist. per hæc vult remouere vnum dubium magnum. Et dubium (vt arbitror) est tale, nam magnitudo potest diuidi secundum hoc punctum, quod est in hac parte actu, diuisio n. sit in puncto, ergo diuisio sit in puncto, ergo actu est in parte quæ diuiditur. & simili ratione fieri potest diuisio in puncto alio, qui actu est in alia parte, & sic de oibus ergo secundum quodcunq; punctum actu fieri potest diuisio. Vel q est hæc, famosum est diuisionem partis fieri per punctum, quod actu est in illa. ergo quot sunt partes diuisibiles tot sunt actu puncta, in commentariis Philoponi potui percipere. Ad hanc dubitationem sic est rñdendum, q punctum esse omni in parte quæ diuidi potest. intelligitur dupli. Vno modo q sunt partes, quæ diuidi possunt, tot sunt actu puncta, quæ per diuisionem relinquuntur Alio modo, intelligitur potentia, q nulla sit pars, in qua non possit esse punctum qui ex diuisione relinquitur primo modo negatur. secundo modo conceditur, & sic non sequitur actu magnitudinem esse ex punctis. Vel magis ad verba Arist. dicamus quòd punctum esse in omni parte, potest dupliciter intelligi Vno modo per proportionem rationis, vel per similitudinẽ rõnis, & sic est vnus vbiq;, & oẽs puncti in oibus partibus sunt vt vnusquisq;, hoc est quia qua ratione est in vna parte, & eadem ratione est in alia, non q oẽs simul actu sint in oibus partibus. Sed quia vt in hac parte punctus esse potest vt fiat diuisio: ita & in singulis esse potest (vt Ilulopo. inquit) & hoc modo est punctum esse potentia in singulis, quatenus ea ratione, qua in vna esse potest, & in singulis esse poterit. Alio modo intelligi potest, in tot partibus esse puncta actu, quot sunt diuisibiles, & hoc falsum est, quia tunc puncta essent attigua, vt dicetur. vnde dicit. Hoc aũt quòd punctus inest in omni parte est quia vnus vbiq; est & omnes vt vnus quisq, est, simili itidem rationis ad hunc videlicet sensum, quia qua ratione potest diuidi hæc pars per diuisionem, ex qua derelinquitur punctus, eadem ratione, & oĩs pars. verum hoc pacto intelligendo non sunt plures actu vnde est nullus alius actu sit nisi ille, qui est magnitudinis terminus quo magnitudo est actu diuisa ab altera. cætera autem sunt similitudine rationis quatenus qua rõne magnitudo est actu diuisa per illum ab altera, eadem ratione quælibet pars potest esse actu diuisa ab altera per suum punctũ, qui derelinquetur ex diuisione. Quod autem actu non sine probat. quia non sunt consequẽter, hoc est actu diuisi, & immediati. Quare (vt rectè infert) non in omni parte est actu punctus. Debes scire quod diuulgata propositio est q diuisio magnitudinis fiat in puncto, verum cõiter non intelligitur. Propterea debes scire quòd non intelligitur diuisionem magnitudinis fieri in puncto qui actu sit in ipsa magnitudine ante diuisionem, quia tunc puncta in magnitudine essent contigua: & magnitudo componeretur ex punctis vel punctum esset diuisibile. Sed dicitur diuisio magnitudinis fieri in puncto quia per diuisionem magnitudinis relinquitur punctus. Semper enim diuisione facta punctus remanet, vt terminus diuisorum. quare ante diuisionem non erat actu punctus in parte diuisibili. sed solũ potentia

Primus qõnis sensus.

Secũdus qui dicens sensus Solu. qõ.

Propositio cõmunis super a puncto fit diuisio.

Declarat sup positio saepe accepta.

tia. Deide sequunt illa verba {Si.n. secūdū mediū} vbi secundum Philop. vult ꝓbare. q̄ nunq̄ magnitudo possit esse penitus diuisa, ita vt nihil relinquatur diuidendum. hoc autē facit, quia sæpe hoc assumpsit, & ipsum vel nō declarauit, vel nō ita dilucide vt in hac parte, & dicit. Si.n. magnitudo secundū mediū, & mediū medij, & sic secundū totā sit actu diuisa, ita vt nihil diuidendū relinquatur, erit etiā diuisibilis actu ad cōtigua puncta cū totali diuisione facta, nihil nisi pūcta remaneāt, & sic erāt contigua. Modo destruit consequens (& inquit.) Hoc aūt non est dicendū quia signum signo, hoc est punctum puncto, nō est cōtiguum, & exponit quid esset puncta esse cōtigua, & dicit. Sed hoc. s. pūcta vel signa esse cōtigua est diuisio vel cōpō magnitudinis, & ita nō

signum pūctū possunt puncta esse contigua. esset. n. magnitudo nihil aliud quā hæc diuisa, vel cōposita. Quod vero ad verba attinet signū aliqūādo accepimus pro parte ad sensū demōnstrabili, hic Arist. accipit pro puncto verū noo refert ad ea quæ diximus. Deinde sequuntor illa verba {Quare est & cōgregatio} vbi, vt placet Philopono Arist. ex dictis cōcludit q̄ cōgregatio & segregatio erunt, licet nō sint atoma corpora, & dicit. Quare est & cōgregatio, & segregatio. Sed neq; ad īpartibilia neq; ex impartibilib⁹ sunt, nā (vt inquit) Si ita esset, multa essent absurda. Præterea (vt inquit) neq; cōgregatio & segregatio ita sunt, vt in omni parte diuisio fiat. s. secundum oē punctum actuale. Si.n. esset cōtiguus punct⁹ puncto, hoc vtiq; esset, hoc est diuisio fieret secundum omne punctum actuale. Denium subscribit ex quibus congregatio est, & ad quæ segregatio, & inquit, Sed segregatio ē ad parua & ad minora, & ita magnitudines diuisibiles, & congregatio ex minorib⁹, & paruis, vnde (vt Philop dicit) qui congregat procedit ex minoribus semꝑ ad maiores magni-

R E C O. tudines: qui vero disgregat contra procedit ex maioribus magnitudinibus semper ad minores, verum nec ex indiuisibilibus, nec ad indiuisibiles. In cōmentarijs quæsitum est de veritate istius, cōtinuum est indiuisibile secundum oē si-

Verum continuum sit diuisibile secundū omne signum. gnum. vbi plura, & quidē acute diximus. Nunc vero aiaduerte q̄ hæc propō pōt distingui primo, rōne illius termini cōtinuū, secundū sensum cōpositū, & secundū diuisum quatenus pōt accipi pro subiecto cōtinuitatis solum mō, & sic est sensus corpus naturale est diuisibile secundum oē signum, & hoc pacto est falsa, cum corpus naturale ammota cōtinuitate, nequaq̄ est diuisibile, cū diuisibilitas in partes proportionales proportione subdupla non cōpetat naturalibus corporibus, nisi rōne continuitatis, vel quatenus pōt sumi pro corpore naturali continuo, & sub hoc sensu de veritate illi⁹ quæritur in cōmentarijs. Secundo hæc propō pōt distingui rōne illius termini diuisibile. nā diuisibile idē est quod possibile secundum diuisionē. mō possibile secundum diuisionē intelligi pōt dupl̄r, vel secundum actū vel potētiā, secundū actū quidē, est sensus, continuū pōt esse diuisum secundū oē signum secundum potentiā vero, est sensus continuum est possibile diuidi secundum oē signum. Tertio hæc propō adhuc diuidi pōt multiplicitate illius termini signum, quatenus signum accipi pōt pro puncto, & pōt accipi pro parte ad sensum demonstrabili vt dictum est. Quarto pōt diuidi multiplicitate illius termini, oē quatenus oē pōt accipi cōposite, vt Auer. & Philoponus dixerunt, & diuerse; composite intelligitur simul in eodem instanti: diuise vero q̄ possit diuidi vel esse diuisum secundum vnum signum in vno instāti, & secundū aliud signum in alio instāte hæc ergo ꝓpositio tot multiplicitates habere pōt. Secundo accipiamus q̄ in nullo sensu cōtinuum est diuisibile secundum oē signū signo sumpto pro puncto in actu præcedēte diuisionē. hoc probatum est in textu, quia nullum punctum præcedit ante diuisionē. cum puncta ante diuisionem non nisi potentia sint in continuo. Potest aūt esse vero ad sensum datum. s. similitudine rationis, quatenus ea rōne, qua potest diuidi hæc pars taliter, vt remaneat punctus terminans partem diuisam, eadē ratione diuidi potest alia pars taliter, vt remaneat punctus terminans eius partem diuisam. Sin autem signum supponatur pro parte ad sensum demōstrabili, vt cōiter accipiunt Sorticolæ puncta negātes, tunc iuxta multiplicitatem illius termini diuisibile, aliqui concedunt illam continuum est possibili diuidi secundum omne signum: negāt tamen hanc, continuum possibile est esse diuisum secundum omne signum, sicut concedi solet, possibile est ludum cras fieri secūdum oēm partem, vt exēplificat Philoponus, et tamen nunq̄ possibile est esse ludum secundum omnem partem. nā ad veritatem, vt Philoponus inquit, sufficit, vt hæc particularis nō sit impossibilis, ludus sit secundum partē a. nam si potest fieri secundum a. partem fieri pōt secundum oēm partē. Ad veritatem secundæ oportet vt hæc non sit īpossibilis ludus est secundum oēm eius partem. Mō hæc est impossibilis: cum successiua nunq̄ possint esse secundū oēs partes. At si eā distinguimus penes multiplicitatē illius termini oē, Auer. concedit diuise sumendo illum terminum oē, vtranq; s. continuum possibile est diuidi secundum oē signum & continuum possibile est esse diuisum secundum oē signum, quia in instanti a, potest diuidi & esse diuisum secundum a signum, et in instanti b, pōt diuidi & esse diuisum secundum b signum, & sic de cæteris semper diuersis instantib. acceptis. Cōposite vero negat Auer. illā cōtinuum possibile est esse diuisum in a. instanti secundum oē signum: cōcederet tamen hanc continuum est possibile diuidi in a. instāti secundum oē signum, quia ad veritatem huius (vt dixit Philopon.) sufficit q̄ particularis huic correspondens non sit impossibilis. Epilogando igitur dicamus, q̄ diuidendo propositionem penes illum terminum concretum continuum, propositio non est vera in sensu diuiso. In sensu vero composito est dubitanda. quia rursus propōnem diuidendo, multiplicitate illius termini diuisibile dicendum est, eam esse verā exponēdo diuisibile pro possibili diuidi Hæc .n. vera est continuum possibile diuidi secundum oē signū, quia si particularis ei correspondens est possibilis, illa erit vera. Exponendo autem diuisibile pro eo quod est possibile esse diuisum secundum oē signum est iterum dubitanda, quia si rursus exposuerimus illum terminum signum pro puncto, nullatenus est vera, nisi ad sensum nouum, vt dictum est. Exponendo vero pro parte ad sensum demonstrabili, rursus est dubia, quia si exposuerimus illud syncategorema omne composite, est simpliciter falsa: nam hæc est impossibilis, continuum in eodem instanti potest esse diuisum secundum omnem eius partem. Sin autem diuise, illa ē vera, quia qua ratione continuum potest esse diuisum in d. instanti secundum a. partem: ita potest esse diuisum secundū b. partem in c. instanti, & sic de alijs. Patet ergo multiplex sensus propositionis. Hæc colliguntur partim ab Auer. partim ab Alexandro, & Philopono.

a

Epilogus & dilucidatio q̄onis.

Sed non simplex & perfecta generatio, congregatione & segregatione determinata est, vt quidam inquiunt. eam vero, quæ in continuo est, mutationem, alterationem. Sed hoc est in quo errāt secundum omnia. est. n. generatio simplex & corruptio non congregatione & segregatione, sed cum mutatur ex hoc in hoc. Alij autem putant alterationem esse omnem talem mutationē. Hoc aut differt. nam in subiecto, hoc quidē est secundū rōnem, illud autē secundum materiam. Quando igitur in his fuerit mutatio, generatio. erit aut corruptio: quādo autem in passionibus, et secundū accidens, alteratio. Ant. c. 17. Dilucida. tex. cōm. eiusdem

Sed non simplex & perfecta generatio, congregatione et segregatione determinata est. vt quidā aiunt. In cōtinuo tamen transmutationē alterationē esse. Sed hoc est in quo falluntur omnia. est. n. generatio simplex & corruptio, non congregatione & separatione, sed quādo trāsmutatur ex hoc in hoc, existimāt alterationem esse omnem talē transmutationem. hoc aūt refert. In subiecto. n. hoc quidem est secundum rationem, hoc autem secundum materiā. Quando quidem igitur in his est trāsmutatio, generatio erit, & corruptio: quando autem est in passionibus & secundum accidens est alteratio.

Verificat nūc Democriti pōnem quantū ad aliquid & nō respondet (vt latini fingunt) erat itaq; q̄ō vtrum generatio sit congregatio. Respōdet q̄ generatio est duplex: simplex & secundū quid de quibus. mox dicet. Tunc vult q̄ loquendo de Comm. 37

do de gñatione ſm qd, põt dici q̃ gño eſt congregatio, quia in quanto & partibus alteratio, quæ generatio dici poteſt ſecundũ quid. inquit. Sed nõ ſimplex & perfecta gño, cõgregatione & ſegregatione determinata eſt (vt quidã aiũt) ſubaudi dicentes, in cõtinuo, hoc eſt in corpore exiſtẽte & perfecto transmutationẽ alterationẽ eſſe, at cõtinui euariationẽ in partibus & toto eſſe gñonẽ. Vbi animaduerte q̃ generationẽ dixerũt partiũ congregationẽ. alterationem vero cõgregati entis euariationẽ, & ita per continuũ cõgregatũ ens intelligit. Addit. Sed hoc eſt in quo falliũtur omnia ſubaudi eorũ dicta, quod declarat. d. eſt. n. gño ſimplex & corruptio non congregatione & ſeparatione, ſed qñ trãſmutatur ex hoc in hoc. i. ex quodam in quiddã, exiſtimant. ſup. recte alterationẽ eſſe oẽm talem trãſmutationẽ q. d. q̃ vno mõ errant: alio modo bene dicunt. Inquantũ quidẽ generationẽ ſimplicem volunt eſſe cõgregationẽ, male dicunt. Vt vero generationẽ ſm q. d. q̃ eſt de hoc, in hoc, hoc eſt de quodã in quiddã bene exiſtimant, hoc autem refert & non parum, differunt. n. generatio ſimpliciter & generatio ſecundum quid. In ſubiecto enim hoc quidẽ eſt ſecundũ rõnẽ & formã. illud vero ſm materiã. ſubaudi & aliud ſecundũ paſſionem & accidens quãdo quidẽ igitur in his, hoc eſt materia & forma, eſt trãſmutatio generatio & corruptio ſimpliciter ſunt, qñ aũt in paſſionibus, & ſm accidens eſt alteratio. & ſic concedi põt generationem ſm quid eſſe congregationem. Animaduerte q̃ congregatione & ſegregatione fiunt formæ artificiales vt arca & nauis, & domus, & id gen⁹. formæ aũt artificiales (vt dictũ eſt. 2. phyſi.) ſunt accidentia: accidentis aũt gño nõ eſt ſimpliciter, ſed ſm quid, idõ in parte dixit bñ Democritus. Secundo animaduerte q̃ recentiores decipiuntur circa illũ textum, ſed qñ tranſmutantur ex hoc in hoc, habent. n. ex toto in totum, & laborant tunc quid Ariſtoteles velit, & nõ poſſunt illum intelligere. q̃ quod nõ eſt, non eſt intelligere, græca verba ſonant vt nos tranſtulimus, quæ facilia ſunt.

Et licet in trãſlationib⁹ noſtris, & antiquis ſit aliqua dña, hoc eſt quia in græco codice non legunt eodem mõ. Ideo cum Philopono dicamus, q̃ ſiue Ariſtoteles rñdeat ad aliud Democriti argumentũ (vt placet expoſitori) ſiue verificet poſitionẽ Democriti in parte. Ariſ. oſtendit, q̃ ẽt in poſitione errauerunt. Cum igit̃ demõſtrauit q̃ Democritus eſt deceptus in ſyllõ, in parte iſta oſtendit, q̃ ẽt in poſitione deceptus eſt, & dicit. Sed nõ ſimplex, & perfecta generatio eſt determinata, hoc eſt definita cõgregatione & ſegregatione, cõgregatione vnius. ſ. & ſegregatione alterius (vt qdã aiũt) q̃ dixerũt hoc, & dixerunt alterationẽ eſſe mutationẽ in continuo. Democritici. n. duo dixerunt. primũ, q̃ gño fit congregatione vnius, & ſegregatione alterius, & ita fit ſolutione cõtinui. Inquãtũ. n. vnum cõtinuum erat ſolutum, & ex illius particulis cõgregat alterũ, dixit generationẽ fieri, alteratione vero dixit mutationẽ eſſe ſine ſolutione continui & ſine congregatione cõtinui. Sed dixit eſſe mutationẽ eius; quod iã cõgregatum eſt, & manet cõtinuum, vt ſæpius dictum eſt: narrata poſitione, eã reprehẽdit, & dicit. Sed hoc eſt, in quo errant ſm omnia, hoc eſt ſecundum vtraq; dicta, quia (vt Philopon⁹ inquit) nec generatio eſt (vt dixerũt) nec alteratio eſt (vt dixerunt) & hoc dicit, eſt enim generatio ſimplex & corruptio nõ cõgregatione & ſegregatione. Sed tunc eſt ſimplex & pfecta gñatio, cũ mutat̃ hoc in hoc, nullo ſenſibili remanente, vt dicemus. Hoc autẽ pbat authoritate aliorũ, dicẽtiũ talẽ mutationẽ; q̃ determinat cõgregatione & ſegregatione, eſſe alterationẽ quali alteratione artificialia fiunt, vt domus, quæ nõ ſimpliciter, ac in ſubſtãtia fit ſed congregatione partium: modo vt dicit, hoc quod dicunt alij differt ab eo quod dixerunt Democritici. Democritici enim dixerunt eam mutationem, quæ congregatione perficitur, eſſe gñonẽ perfectã & ſimplicẽ. Alij vero dixerũt eã eſſe alterationẽ, & ſolum gñonẽ ſm q̃d & artificialẽ. Philoponus autẽ p exẽpla hæc eadẽ declarat, & dicit q̃ nõ eſt verũ eã mutationẽ quæ fit ſine ſolone continui, eſſe alterationẽ ſemp. quia aqua in aerẽ, & plumbũ in ceruſã mutat̃ ſine ſolone cõtinui, hoc eſt ſine cõgregatione, vel ſegregatione. Præterea (vt dicit) nec congregatione partium ſemp fit generatio: nã ſi quis plumbũ in minima diuiſerit, & poſtea oẽs particulæ eliquefcant, rurſus plumbũ cogregatur, & tñ nõ fit de nouo. ergo nec mutatio ſine cõtinui ſolutione ſemper eſt alteratio: nec congregatio ſemper eſt generatio. Deinde exponit quæ proprie & naturalis generatio eſt, & q̃ alteratio, & dicit. nã in ſubiecto, hoc eſt in ipſo cõpoſito natural, q̃ eſt ſubiectũ accidẽtium ſunt duæ partes ſubſtãtiales. altera quidem ſm rõnẽ, q̃ eſt forma: altera pars eſt ſm materiã, ex quibus ſubiectũ cõpoſitum ſit. Tũc exponit dñã & dicit, qñ igit̃ in his. ſ. forma & materia fuerit mutatio hoc pacto. ſ. q̃ materia priorẽ formã relinquat, & nouã recipiat, gño erit nouæ formæ, & corruptio prioris: qñ autẽ mutatio eſt in paſſionibus, & ſm accidens, erit alteratio. Hæc eſt vera differentia.

Quæ autem ſegregantur & congregãtur, leuiter & difficulter corruptibilia ſunt. Si n. in minores aquas, aqua diuiſa ſit, citius aer generatur. ſi autem congregata ſit, tardius. magis autem erit manifeſtum in ſequentibus. Nunc autem tantum determinatum ſit, quod impoſſibile eſt generationẽ eſſe congregationẽ, qualẽ quidã inquiũt.

Antic. co 35.

Segregata autem & congregata facile fiunt. ſi quidẽ enim in paruiſſimas aquas aqua diuiditur. citius aer generatur. ſi uero congregatur, tardius. magis autem hoc erit manifeſtum in poſterioribus. at nunc tantum determinatum ſit, quod impoſſibile eſt generationem eſſe congregationem, qualem quidam aiunt.

Dilucida. te c. eiuſdem.

Cõmẽ 35

Secundo bene dicunt quantum ad diſponendum ad talia. nã rarum & in minima ſciſſum facile corrumpitur, vt de aqua patet. at denſum & vnitum tardius tranſmutatur. Si igitur velit Democritus ſegregationem eſſe corruptionem diſpoſitiue, bene ait: at ſi vult illam eſſe corruptionem principaliter, errauit. Sed de hoc remittit ſe in poſterum, colligit tamen in tantum eſſe dictum q̃ generatio ſimplex non eſt congregatio, vt voluit Democritus. hæc ſatis de poſitione Democriti. dubitationes & quæſtiones circa hæc ſatis dictæ ſunt, nũc autẽ ad poſitionẽ Ariſtotelis trãſeamus.

Pulchre verba hæc ſunt expoſita in cõmentariis. verum dicamus, q̃ cum Ariſtoteles declarauit congregationem, & ſegregationem non eſſe generationem nec corruptionem, vult declarare, quod aliquando conferunt generationi, & aliquando impediunt, & dicit. Quæ autem ſegregantur, & congregãtur, leuiter, & difficulter corruptibilia ſunt, & hoc exponit, & dicit. Si enim in minores aquas. ſ. in paruas pieculas aqua diuiſa ſit, vt pote in menſa tempore æſtiuo, vt Philoponus dicit. Citius aer ex illa ſic diſſeminata generatur. at ſi eadem aqua congregata ſit in ciatho etiam in æſtate, tardius ex ea aer fit, & tardius in vapores conuertetur. Quod exemplum Ariſtoteles in libris meteororũ appoſuit. propterea dicit eſſe hoc magis manifeſtum in ſequentibus. ſcilicet. in libris meteororum. Vel in ſequentibus, hoc eſt in hoc libro, at nũc manifeſtum eſſe dicit in tantum, quod impoſſibile eſt generationem eſſe congregationem, qualem quidam aiunt, vt Democritici, qui eam dixerunt eſſe congregationem ex atomis.

Determinatis autem his: primo ſpeculari oportet vtrum generetur quippiam ſimpliciter & corrumpatur: an proprie quidem nihil, ſemper autem ex aliquo; & quid. Dico autem vt ex laborante, ſanum, & laborãs ex ſano aut paruum, ex magno, & magnum, ex paruo. & omnia alia, hoc modo.

Anti. c. 39

Determinatis autem his; primo ſpeculandum eſt vtrum generatur aliquid ſimpliciter; & corrumpitur? aut proprie quidẽ nihil, ſed ſemper ex aliquo & aliquid, dico autem vt ex laborante ſanum, & laborans ex ſano aut paruum ex magno, & magnum ex paruo, & cætera omnia hoc modo.

Dilucida. te c. eiuſdem.

Cõmẽ 40

Expeditis poſitionibus veterum: trãſit ad ppriã põnem & mouet quæſtionem. vtrum videlicet cõtingat aliquid ſimpliciter generari & corrumpi, an cõtra, omnis generatio fit ſecundum quid ex aliquo ſm partem in aliquod ſecundum partem. hæc queſtio eſt multipliciter vtilis. Primo, q̃a ex hu-

tus solutione patebit subiectum generationis. Secundo, patebunt termini a quo & ad quem. Tertiu, patebit differentia inter generationem & alterationem, quæ omnia a principio erant expedita.

Philoponus vir doctissimus atq; laboriosissimus, cōtinuauit textum, primo, & dicit, cum redarguisset Democriti rationem, per quam esse corpora atoma concludebat, & etiam ostendisset, qd non necessarium generationem & corruptionem fieri cōcretione, & segregatione, & etiam ostendisset, quod hoc remoto, non idem erit alteratio & generatio, de his enim omnibus quærere proposuerat: nunc consequenter quærendum esse dicit. Si omnino sit simplex generatio, hoc est, nom possibile sit substantiæ generationem esse, nec ne. Appellat enim (vt inquit) eam generationem simpliciter, quæ proprie dicitur generatio. & absque vllo additamēto. An solum quæ substantiis accidūt generentur, quibus nihil simpliciter fieri dicitur, sed cum additamento. non enim (vt Philoponus inquit) sine additione pronontiamus accidentium generationem. Cum enim (si contingat) homo mutetur secundum colorem, non dicimus hominem simpliciter genitum esse, sed dicimus ipsum factum esse secundum quid, vt pote, aut album, aut nigrum, nec valet, homo fit albus: ergo homo fit. dicit. Determinatis autem his primo speculari oportet vtrum generetur quippiā simpliciter & corrumpatur, scilicet substantia? An proprie ac simpliciter nihil hoc est, nulla substantia generetur, sed semper aliquid secundum additionem ex aliquo. vt cum animal ex laborante ac ægroto fit sanum, & econtra laborans ex sano: vbi licet animal ex ægroto fiat sanum, tamen animal nō fit simpliciter: dat secundum exemplum, aut cum aliquid fit paruū ex magno. vel contra magnum ex paruo, & omnia alia, quæ generantur, fiant semper hoc modo per additionem. & nunquā simpliciter. Hæc est questio. ergo nū generatio & corruptio solum sit accidentium, substātiæ vero nullo pacto. huius ordinis causā assignat Philoponus, quia quæstio an est, est prima omnium quæstionum. Modo (vt inquit) fatuum est priori ignorato, posterioris doctrinam cōcedere, velut si quis vtique nostrum corpus immortale construere voluerit. oportet prius ostendere an sit immortalitatis susceptiuum.

Anti.c. 40 *Si enim simpliciter erit generatio simpliciter vtique fiet ex non ente. Quare uerum erit dicere, quod inest quibusdam ipsum non ens. quædam enim generatio, ex non ente aliquo. vt ex non albo, aut ex non bono. Simplex autem, ex simpliciter non ente.*

Dilucida. te.c. eiusdem. *Si enim simpliciter erit generatio, simpliciter vtique generabitur ex non ente, quare uerum erit vtique dicere non ens quibusdam præesse: quædam quidem enim generatio ex nō ente quodam vt ex non albo, aut ex non bono simpliciter vtique ex simpliciter non ente.*

Cōmē. 40 Arguit nunc ad partem quæstionis negatiuam sic. si generatio simpliciter esset tūc ex nihilo aliquid generaretur, q̄ tanquā manifeste falsum probat dicens quod tunc non ens præesset vt subiectum quibusdam, immo omnibus, nam sicut quod fit ex materia, præsupponit materiā vt subiectum suæ generationis, ita quod fit ex non ente, præsupponit nū ens tanquam subiectum suæ generationis. Primū enthymema deducit per simile sic, generatio secundum quid fit ex nō ente secundum quid. igitur generatio simpliciter ex non ente simpliciter. argumentum est a loco a simili.

Argumentatur ad quæstionē, & primo probat, quod nō sit generatio simpliciter, & proponit secundū Philoponū & alios, hanc consequentiā, si generatio simpliciter est, aliquod ens fiet simpliciter ex nō ente, cui⁹ primo destruit cōsequēs. Quare verum erit dicere, quod inest qbusdā ipsum nō ens, hoc est, verum erit dicere, q̄ ipsum non ens præest quibusdam. scilicet omnibus substantijs, quæ fiunt ex non ente, hęc est vna expositio. Vel aliter secūdum Philoponū, verū erit dicere, q̄ inest quibusdam ipsum non ens. i. q̄ ipsum nō ens existet, qa cū mutet ad esse, recipit esse, & sic existet. et nō potest non ens existere, nisi insit quibusdam, modo quo animal inest homini. quicquid enim est existens dicitur de aliquibus vt animal dicitur de homine. & inest homini. Animaduertē dum q̄ si nō ens existit, ita vt fiat ens. nō existit vnū, sed quid commune pluribus, cum multa fieri oportet ex non ente. Deinde deducit consequentiam, & dicit, quemadmodum. n. generatio secundum quid est ex non ente aliquo, vt ex non albo, aut ex non bono. sic generatio simpliciter erit simpliciter nō ente. Hanc consequentiam clarius ostendit etiā Philoponus ex eo, quia vnumquodq; generatur ex propria negatione vt album ex nō albo, & nigrum ex non nigro. quare cum generatur aliquid simpliciter, generabitur ex non ente simpliciter Hæc enim illi est propria negatio.

Ipsum autem simpliciter, aut primum significat, secundum vnumquodque prædicamentorum ipsius entis, aut vniuersale & omnia comprahendens. Si igitur primum, substantiæ erit generatio ex non substantia. cui. n. non inest substantia, manifestum est quod neque aliorū vllum prædicamentorum. vt neq; quātū, neq; quale neq; ipsum vbi. separabiles. n. essent passiones, a substantijs. si autem non ens omnino, negatio erit vniuersaliter omniū, quare ex nihilo, necesse est id generari quod generat̄. Anti.c. 42

Simpliciter autem aut primum significat secundum unumquodque prædicamentorum entis. aut vniuersale & omnia comprahendes. Si quidem igitur primum: substantiæ generatio erit ex non substātia. at non substātia nō existit, neque hoc, patet que neque ceterorum vllum prædicamentorum, vtpote, neque quale, neque quantum, neque ubi, separatæ enim essent vtique passiones à substantijs. si autem non ens vniuersaliter negatio vniuersaliter. erit omnium: quapropter ex nihilo necesse erit generari generatum. Dilucida te.c. eiusdem.

Secundo arguit, et primo accipit q̄ simpliciter ens potest dupliciter accipi, vel simpliciter pro perfectissimo, & primo inter decem prædicamenta. vel simpliciter pro cōi & transcendente ac omnibus decem prædicamentis cōe. Tunc arguit. si quid generatur simpliciter, oportet vt fiat ex nō ente vel ex non ente simpliciter primo modo vel secundo modo. Si primo modo substantiæ generatio erit ex nō substantia. at cum substantia nō præexistit, neque hoc aliquid quod sit subiectum, patet quod cæterorum vllum prædicamētorū ut pote, neque quale, neque quantum, neque vbi: separatæ. n. essent vtiq; passiones à substātijs. quare si ante generationem simpliciter, nulla præfuit substantia, nullum præfuit accidens igitur nihil, quare erit generatio ex nihilo. Hæc quantum ad primum mēbrum: quantum ad secundum (inquit) si aūt non ens vniuersaliter. subaudi præsupponitur, quod secundo modo acceptum est, negatio vniuersaliter erit omnium, quapropter ex nihilo necesse erit gñari generatū, hæc sunt duo argumenta, quibus solet destrui gñatio simpliciter. Cōmē. 42

Siue hic ponat secūdam rationem (vt in cōmētarijs diximus) siue excludat quādā solutionē ad rōnē factam, vt placet expositori textus, vno modo intelligi potest, quod simpliciter ens potest dupliciter intelligi, aut pro substantia, quæ est ens simpliciter, quatenus est primū omniū prædicamentorū, aut pro ente communiter sumpto ad omnia prædicamenta: sic dici potest ens simpliciter dupliciter, vno modo, vt est negatio correspondens substantiæ prædicamētali. Alio modo, vt est negatio totius entis vniuersaliter sumpti. dicit ergo aduersarius, q̄ substātia generari potest ex nō ente simpliciter, vt nō ens simpliciter sumit pro negatione substātiæ quæ est ens simpliciter: & sic nō est inconueniēs, qa oē q̄ fit, ex eius propria negatione fit. Alio modo, vt nō ens simpliciter, sumitur pro negatione entis totius vniuersaliter, sic substantia non generatur ex non ente simpliciter. Excludit hāc solutionē Arist. qa si substātia fit ex nō ente, quod est ꝓpria sua negatio, etiā fit ex nō ente, qđ est negatio cōmunis entis, cū negatio substātiæ sit negatio omniū entium, cum alia entia non nisi in substantia sint. Philoponus intelligit hūc locum alio modo, sed sua expositio est obscura, & difficilis; ideo legas verba, iuxta hanc expositionem & dicit, ipsum autem ens simpliciter, dupliciter intelligi potest, aut simpliciter primitate, aut simpliciter in vniuersalitate. vnde dicit, aut primum significat secūdū vnumquodque

que prædicamentorum ipsius entis, hoc est quod ante omnia prædicamenta, non singula singulis reddendo (vt exponit Philoponus) scilicet quod antecedit cetera prædicamenta quibus diuiditur ens, aut intelligitur ens quod est vniuersale ens, & omnia prædicamenta comprehendens. Sic igitur ens simpliciter vno modo potest accipi pro ente simpliciter primitate scilicet pro substãtia, & pro ente simpliciter vniuersalitate, vt pro ente transcendenter sumpto, ex hac distinctione innuit tacitã solutionẽ, quod s. nõ ens simpliciter possit accipi dupliciter, pro negatione propria substantiæ, & pro negatione propria entis vniuersaliter. Qua ratione dici posset substantiã simpliciter fieri ens ex nõ ente simpliciter, quod est propria negatio, & nõ ex nõ ente simpliciter quod est negatio entis vniuersalis. Contra obiicit, quia si substantia fit ex nõ ente simpliciter quod est propria substantiæ negatio, etiã fit ex non ente simpliciter, quod est negatio entis vniuersalis, & dicit. Si igitur primũ, hoc est, si ens accipiti pro eo quod est simpliciter primitate, substantiæ erit generatio ex non substãtia, & ita ex nõ ente simpliciter, quod est propriæ substãtiæ negatio. Quod autem sequatur generationẽ esse ex nõ ente simpliciter vniuersalitate, probatur. Cui enim nõ in est substãtia, hoc est, quia si substãtia nõ est, manifestũ est, quod neque aliquid aliorũ prædicamentorũ est, vt neque quale neque quantũ, neque ipsum vbi, quia (vt inquit) huiusmodi passiones prædicamentales essent separabiles a substãtiis, si esse possent substãtia nõ existente, tunc colligit argumentũ, & dicit. Si autem nõ ens simpliciter & omnino, tunc substantia fiet ex negatione vniuersali omniũ entiũ, quare ex nihilo necesse est id generari, quod generatur. Hæc est exclusio obiectionis.

Antiq. c. 42

De his igitur & in alijs dubitatum est atque determinatum sermonibus amplius; breuiter autem & nunc dicendum est, quod aliquo quidem modo ex non ente simpliciter, generatur modo autem alio ex ente semper. ipsum enim potentia ens, actu autẽ non ens necesse est præexistere dictum vtroque modo.

Dilucida. tex. c. eiusdem.

De his quidem igitur & in alijs dictũ est & determinatum sermonibus in pluribus. Amplius autem & breuiter nunc dicendum. Quoniam modo quidem aliquo ex non ente simpliciter generatur, modo autem alio ex ente semper, potestate enim ens, actu autem non ens necesse est (quod dicitur) præexistere vtroque modo.

Comẽ 41

Nunc soluit. & quoniã solutio hæc tacta est in libro physicæ auscultationis, & in libro cœli, & in libro metaphysicæ, & verba hæc patent: satis sit verba sic posuisse.

1 quæstio si ex non ente simpliciter aliquid generetur.

Quærũt hic verũ aliquid ex non ente simpliciter possit generari, & videtur quod sic, quia forma fit, & non ex forma. igitur ex nihilo. Circa hãc quæstionẽ fuerũt duo extrema & mediũ.

Prima positio de generatione

Anaxagoras Clazomenios generationem posuit totaliter ad intra, cum generationem dicat latentis formæ manifestationem. Et tunc iuxta hanc positionem generatio est ex ente simpliciter tali quale fit. Alexãder, Themistius, Auicenna a Platone accipientes & plerique græci dicunt generationẽ esse ex toto ad extra, vt quod formæ omni ex parte in materia ab agente reponãtur: efficiuntur enim formæ ab agente, quod in materia reponuntur. Aristoteles vero (vt 12. meta. com. 18. Auer. narrat) mediauit voluit enim compositum per se effici, at formam & materiam per accidens, idcirco productũ secundum partẽ præsupponitur, vt puta secundum materiã & quantũ ad hoc cũ latitatione cõuenit secundum partẽ aduenit, vt secundum formã, & quantũ ad hoc cum positione & creatione concordat, ab vtrisque vero differt, quia partes per accidens, cõpositum per se fiunt. Qua de re patet nihil generari ex nihilo, quod Egidius tribus rationibus declarat. Verum petit pro nunc sibi fore concedendum omnem generationem esse ab agente particulari extrahente formam de potentia materiæ. nam pro nunc volt esse supponendum a primo agente simpliciter nihil effici immediate: prima itaque ratio accipitur ex ordine agentium. Nam ars & natura sunt duo agentes, ars supponit cõpositum. igitur natura præsupponit materiam tãtum. Secunda est accepta ex motu. Nam generatio vel est motus vel finis motus. Sed in omni motu oportet intelligere subiectum. vt. 2. meta. & primo & 5. physi. igitur omnis generatio præsupponit subiectũ. Tertia ex modo agendi. nã agens naturale agit per virtutẽ, quæ est alia ab eius essentia. talis autem est accidẽs. igitur per sibi ipsi passum assimilabit in accidentibus, quam in substãtia. & per consequens alterabit subiectũ, & ita oportet subiectũ præsupponi.

Secunda,

Tertia,

Quod ex nihilo nihil,

Quale pro ex nihilo nihil,

Animaduerte quod hæc propositio generatio fit ex ente, est prima, & non põt demonstrari. Cuius signũ est primo, quia Arist. eã accepit per consensum omniũ, quo mõ accipiuntur cões animi cõceptiones. Secũdo, quia in illa cõcordãt oẽs sensus, vt visu patet albũ ex nigro fieri, & gustu amarũ ex dulci, & in cæteris id genus. Tertio, quia rationes Egidii petunt. prima quidem nihil valet. nam si agens artificiale plura supponit. quia compositũ naturale minus, quia materiã tm, tunc agens cœleste vt intelligentia nihil supponeret, quia est sup. artem & natura. Secũda petit accipit. n. oẽm generationem esse vel motum, vel motus finem, quod non potest probari. Tertia magis friuola est. Tum primo, quia multi & præclari volunt formam esse immediatum principium actionis per eius essentiam. Tũ quia virtus ab essentia non differt vt accidens a subiecto. Sic igitur Egidius bene dixit ex suppositis, ex simpliciter vero nihil valet quod dicit. Tunc ad rationem in principio patet solutio. Secundo quærunt vtrum agens possit redigere aliquid in nihil, & videtur quod sic, quia potest corrumpere compositũ aliquid, vel igitur post illius corruptionem manet aliquid illius, vel nihil, nõ manet aliquid, quia vel in potentia vel in actu. Si in actu, non esset iam corruptum. Si in potẽtia igitur posset redire, & si nihil manet, igitur est redactum in nihil quod erat propositũ. Circa hanc quæstionem Egidius multa dicit. primo enim accipit de mente Aristot. quod primum vt deus sit causa & agens nullo supposito. declarat, quia ipse 2. meta. concedit esse aliquod primũ agens, quod est causa entis & totius esse in quantum ens. igitur agens nullo præsupposito, quia si quid præsupponeret, tunc non esset agens primum, & vniuersale. nã esset aliquid in effectu, ad quod eius causalitas non se extenderet. Secundo ait quod Ari. non concederet deũ posse ex nihilo aliquid facere, vel in nihil redigere aliquid quia vult ab æterno immobili & inuariabili nihil noui effici nisi secundis causis mediãtibus. Modo cũ secundæ causæ agant mediãte motu, & omnis motus sit actus mobilis, oportet vt in agendo supponant subiectum, & mobile. & sic nec ex nihilo agere possunt, nec in nihil redigere, & per consequens nec deus, cũ nihil agat, nisi illis mediantibus. Tertio dicit, quod Arist. Vno modo non peccauit. Alio modo peccauit. Non peccauit quidem non ponendo aliquid produci ex nihilo, quia hoc transcẽdit principia sciẽtiæ naturalis. at peccauit, pro quanto negauit hoc, quia licet non spectet ad scientiam ponere omnem veritatem spectet, tamen ad omnẽ scientiam non ponere aliquam falsitatẽ, nec sequitur hoc nõ ponitur. ergo negatur, stat enim aliquid non poni, quod non negatur.

Vtrum in nihil sit redigere.

Quæ Egi. supponit

Quod vero causæ secundæ & agentes naturales, quibus mediantibus deus agit, nõ possunt aliquid redigere in nihil, tribus rationibus probat, prima est ex parte formæ, quia corruptio vnius est generatio alterius. sed nihil generatur nisi aliquo supposito vt diximus. igitur nihil corrũpitur nisi aliquo remanẽte. Secundo, ex parte materiæ, quia materia est incorruptibilis, & nõ põt manere absque forma. igitur si vna forma desinit alia remanet. igitur nõ in nihil, quia semper materia remanet cum forma. Tertio ex parte motus, quia corruptio formæ vel est motus, vel nõ sine motu. sed omnis motus est ad formam. igitur non potest corruptio esse ad nihil. Item vt Auerro. 12. metaphysi. commen. 13. dicit. voluit quod quãquã aliquid agẽs possit ex nihilo aliquid facere vt deus: nõ tamen in nihil redigere. & hoc quia omne agens agit agẽdo & omnis actio est ad aliquid. igitur nõ põt redigere in nihil.

Quod in nihil redigitur.

Positio Maioris.

Animaduertendũ tamẽ quod per nihil possumus intelligere vel nihil in transcendente, vt si quid ita esset redactum in nihil, vt nec illius aliquid relinqueretur in transcendente. vel in genere, vt si aliquid ita dicatur redimi in nihil, vt nec aliquid sui generis remaneret, vel in specie. vt si quid esset reductum taliter ad nihil, vt suæ speciei nihil remaneret, vel in indiuiduo, vt ita esset ad nihil, vt nec quicquam indiuidui restet. Tunc dicerem quod non est possibile vt aliquid reducatur ad nihil primo modo, nec vt theologus, nec vt Philosophus. patet, quia Deus apud theologos non potest ita reddere rem nihil, vt nihil suæ transcendentiæ maneat, quia nec ipse

Declaratio propria

manebit. Dicerem secundo apud Aristote. quod nec secũdo modo, quia genera sunt æterna, & æternum non potest secundum se & quodlibet sui deficere. Per idem dicerem tertio quod nec tertio modo, quia etiã species sunt æternæ. Restat igitur videre si potest agens naturale reddere rem ad nihil secundum indiuiduum. Apparuit Egidio. quod non, quia semper materia restat, quæ est aliquid indiuidui, quia pars cõpositi, & vna numero oium. 12. Meta. cõmẽ. 24. Vt aũt mihi q hoc nõ sit bene dictum primo, quia materia nollum habet esse apud Auer. nisi a forma. igitur ablata forma indiuidui, perdit esse indiuiduale illius cuius erat. igitur non manet vt pars indiuidui, sed vt pars gñris & hoc decepit Egidium. Secundo, si manet vt pars: indiuidui. igitur manet forma eiusdem, quia materia vt pars ad formam refertur vt pars, & relatiua simul sunt & non sunt. propter hæc videtur mihi quod agens naturale possit aliquid ad nihil reddere secundum indiuiduum. patet, quia nihil indiuidui restat sub ratione qua erat illius, vt nec materia, quia nec forma, nec potẽtia, quia posset idem numero redire. igitur est redactũ ad nihil simpliciter indiuidui. Cũ. n. desinit esse indiuiduũ, desinit esse forma (loquor de his indiuiduis quorũ formæ corrũpuut) cũ desinit esse forma, desinit eẽ materia, quo erat illios formæ, cum desinit esse materia, quo erat illius formæ, desinit esse quo erat illius indiuidui. ergo nihil illius quo illius erat remanet. Hæc de primo. Vlterius aiaduerte, q hæc videntur inuicẽ contradicere, q videlicet deus agat nihilo præsuppposito, & tñ ex nihilo nihil facit. Primo, quia dũ deus agit simul cũ causis secũdis, vel agit vt primũ vel vt secũdũ. Si vt primũ, igitur agit nullo præsupposito, igitur ex nihilo agit, quod negat Egidius. Si vt secundum. igitur aliud aget vt primũ, & sic de illo, vt prius dicetur. Secundo agere ex nihilo & agere nullo præsupposito idẽ sunt apud omnes. igitur si agit nullo præsupposito aget ex nihilo. Propterea dici potest dupliciter. Vno modo quod deus apud Aristotelem est agens primum, & tamen agit aliquo præsupposito, quia dicitur agens primum, quia agit virtute propria & independenter. at cætera agunt virtute illius & dependenter, & tunc quæ dicit Egidius nulla sunt. Alio modo dici potest quod dũ ignis fit, dicitur effici & vt ignis, & vt ens. vt ignis, quia nũc est ignis, & prius non erat ignis. vt ens nũc, & prius non erat, & quia ens est communius igne, ideo debet ad causam communiorem reduci iuxta propositionem libri de causis. effectus vniuersalis ad causas vniuersales debet reduci. & quoniam est effectus communissimus, ideo soli deo ascribitur. Tunc dicerem apud Aristoteles quod ignis sub ratione ignis ab igne fit, at sub ratione entis a deo. & quia ante ens non est ens: igitur deus est causa ignis vt est ens nullo præsupposito, non tamen creat, quia creare est agere nullo præsupposito rem per se & seorsum existentem, qualiter non est hic. nam deus non facit esse in igne absque igne, ideo non creat. Potest igitur ad mentem Aristo. concedi deum concurrere ad effectus secundum rationem, quæ nihil præsupponit, attamen nunquam per se & immediate ex nihilo facere, quia est agens primum, quod mediantibus causis secundis agit, & sic bene dixit Egidius noster.

De 2. Egidian deu ex nihilo.

Propria potest

De tertio

Tertio debes scire quod Aristoteles. non debet ponere aliquid effici ex nihilo, & debet negare aliquid effici ex nihilo. non debet ponere, quia non est ponendum quod transcẽdit principia suæ philosophiæ, vt Egidius dicit. debet negare, quia eius oppositum colligit ex concordia omnium sensuum, vt diximus: simpliciter tamen male dicit, quia ex nihilo aliquid fieri, licet non sit secundum suam philosophiam neque secundum sensus, est supra sensus, & supra suam philosophiam. & sic licet non sit physicum, non est contra physicum, sed supra physicum. Ad rationem in principio patet solutio. Tertio quærunt vtrum materia possit esse absque forma, quod sic potest esse absque hac & absq; illa, & sic de singolis. igitur sine forma. Secundo, forma potest esse absque materia, igitur materia sine forma. tenet consequentia: quia sunt causæ primæ inuicem independentes. Respondet Egidios & petit primo quod actus est triplex vt forma, & esse, & agere, forma est actus oino primus. agere omnino secũdus. esse medius actus, quia supponit formam actus est secundus, quia supponitur ab agere ipso est actus primus.

Vtrũ materia possit esse absque forma.

t supposito.

Petit secundo, quod separari est dupliciter aut secundum esse. quomodo vinum separatur a dolio, aut secundum intellectum, quomodo sapor a pomo. Tunc dicit quod materia a forma separari non potest, nec secundũ esse, nec secundum intellectum: ab ipso agere, & secundum esse, & intellectum. ab ipso esse potest separari ratione & intellectu, non autem secundum esse. Secundum patet, quia materia ipsa non agit nisi per formam & esse, & in passo præsente. modo potest passum non esse præsens: Tertiũ patet, quia vbi separaretur ab esse. ipsa non esset, & per consequens non esset separata. potest tamen intelligi absque esse, quia esse non est de quidditate essentiæ cum sit accidens: ab forma vero nec esse intellectu separari potest. intellectu quidẽ non, quia est pura potentia, quæ intelligi non potest absq; forma. esse vero minime, quia cum non possit separari ab esse, nec a forma, cum esse sit a forma. & hoc modo Auer. 2. physi. comm. 12. dicit, q materia nõ potest denudari a forma, quia tunc q non esset in actu, esset in actu. Nã vbi separata esset a forma, ipsa esset igitur esset in actu & cũ esse actu sit a forma, quæ non est, igitur nõ esset actu, & sic esset in actu, & non esset in actu. Itẽq; 3. cœli. comm. 29. idem declarat, quod de ratione materiæ est vt sit pars compositi, quare vbi esset absque forma esset. igit pars cõpositi. & sic i actu. & qm sine forma tũc nõ esset. igitur esset. & non esset. & tota causa est, quia omne ens in actu est forma vel habens formam, & omne esse est a forma vt a calore calidum. Animaduerte primo quod Egidius quãtum ad duo bene dicit. Quod enim materia possit esse absq; actione, omnes cõcedunt, quia agere supponit passum, quod non semper præsens adest. quod vero materia possit intelligi absque esse, nõ tamen existere absque esse, etiã bene dicit, quia omne prius potest intelligi absq; suo posteriori: itemque esse est veluti accidens materiæ essentiæ. Et hoc p Auer. ẽt oportet cõcedere. at q materia non possit esse absque forma nec intelligi, non acceptamus: quia licet apud Auerr. non possit esse, potest intelligi, absque forma. patet. 12. Meta. cõm. 14. materia vt intelligitur vna, intelligit absque forma. Secundo põt per te intelligi absq; esse. igit absq; forma, quia si nõ, tũc põt intelligi habere, formã & nõ habere esse, q nõ capio. nõ. n. põt intelligi habere calorẽ, & non esse calidu nisi quodã in casu calculatorũ, quẽ nũc omitto. Tertio materia est causa formæ. igit prior forma. & oẽ prius, potest intelligi absque posteriori. Dico igitur quod potest intelligi absque forma, & non esse absque forma, vt tenet Auerroes. Tunc ad rationes Egidii. Ad primam dicerem quod materia sub ratione essentiæ est intelligibilis absque forma, quamquam nunquam, intelligatur nisi præintellecta forma, at præintellecta, tunc intellectus dispositus cõceptione formæ potest ferri ad materiæ essentiam, vt absolutum quoddam. & substantia quædam. Ad secundum dicendum, quod intelligitur propter formam dispositiuè & quietatiuè, tamen potest intelligi imperfecte actu simplici absque forma. Vel forte melius & magis ad verba Auer. materiã intelligi per formam est dupliciter: Vno modo vt non possit intelligi qn in ea simul in esse intelligatur forma & hoc modo, falsum est, quia cum materia possit intelligi vt priuata, tunc potest intelligi quod sibi non insit forma. Alio modo qood non possit intelligi nisi aliqua ratione intellecta forma, & sic bene dicit Egidius, quia quomodocũque materia intelligatur, semper forma intelligitur, quamquam possit intelligi non inesse materiæ. Si enim intelligitur materia vt priuata, forma intelligitur, vt id, quo priuatur. Siue subiectũ, forma intelligitur vt id, cui subijcitur. ergo materia proprio cõceptu intelligi non potest nisi aliqua ratione forma intelligatur: potest tamẽ intelligi sine forma, quia potest intelligi non intelligendo formam ipsi inhærere. Secundo animaduerte qood quidam recentiores qui habentur acuti, tenent quod materia sit res distincta à forma realiter, & sic q materia sit res. & quoniã de rõne rei est essentia & existẽtia, ideo dicunt materiã habere essentiam & existentiam aliam a forma & non propter formam & sic volũt q esse non sit actus formæ, sed actus entis: Quare tenent quod materia põt esse & intelligi absq; forma, qa habet propriam essentiam & existentiã. igitur potest terminare

Secunda.

Declaratio propria.

Optima solutio

nare per se actum intellectus & esse, quia primum independem potest esse absque eo à quo in suo ordine non depédet. dicit tamen quod Aristo. diceret materiam nunquam esse absque forma, propter actioné agentis naturalis, quæ semper est ad formã, & quia Deus semper agit mediante actione agentis naturalis, ideo nunquam erit absque forma. Et si dicis contra, quia possibili posito in actu nullum sequitur impossibile. sed hoc non põt poni in esse, quare non est possibile, dicunt ꝙ hoc est possibile. nec oportet vt ponat in actu secundum se & quodlibet sui, sed secundum aliquid sui, vt secundum vnam formam nunc. & cras secundum aliam, & hoc satis, hæc tamen positio alibi pertractetur, nunc autem satis sit dictum in tantum. Ad rationes in principio. Ad primam dicendum quod materia non potest esse sine forma. & cum dicitur potest esse sine hac. concedo in hoc instante, & sine hac in illo eodem. igitur & sine formæ. negatur, quia debent sumi omnes singulares copulatæ ad idem instans vt diximus. Ad secundum patet solutio quod nulla est forma sine materia, nisi æquiuoce dicta.

Aristo. respondet, & primo p̃mittit excusationé, & dicit. De his igitur, & in alijs est dubitatum, & determinatum sermonibus amplius. Hæc est excusatio, nam in. 1. physico. diligenter est dictum. Tunc tãgit solutionem breuibus, & dicit. Breuiter autem & nunc dicendũ est quod aliquo quidem modo ex non ente simpliciter aliquid generatur, vt ex materia, quæ ratione priuationis est simpliciter non ens. Modo autem aliquo ex ente semper, vt ex materia, quæ semper est ens potentia, & hoc declarat, & dicit. Ipsum enim potentia ens. s. materiam, quod actu est non ens, necesse est generationi substãtiæ præexistere, tanquam id quod dicitur vtroq; modo. s. ens semper, & non ens simpliciter in acto. est enim materia simpliciter non ens actu ratione priuationis (vt Philoponus in quit) & ens semper ratione suæ permanétiæ, qua semper permanet ens potentia. Circa quæsita in commentarijs magna quæstio occurrit in determinatione primæ quæstionis, vtrum aliquid agens naturale possit aliquã formam ex nihilo generare. vel saltem producere, & illud

Dubio an agens naturale ex nihilo possit aliquid producere

quod quæstionem facit est sol, qui lumen generat, & non supponit ens in potentia, ex quo ipsum educat. Rursus sensibila generat in phantastica virtute phatasma, & non supponit ens in potentia, ex quo ipsum extrahat. Tertio phantasma producit in intellectu speciem, & non præsopponit ens potentia, ex quo illam extrahat. ergo omnes istæ productiones uidẽtur, ens creationes, aut generationes ex nihilo. Quidam philosophiæ ignari dixerunt non esse absordũ agens naturale producere ex nihilo accidens, & ita creare, maxime quando, accidens est intentionale pendens in esse, & conseruatione ab eo, vt lumen a sole, & phantasma a sensibili, & species a phantasmate. Sed quod agens naturale possit producere ex nihilo substantiam, hoc negant. Sed hæc positio non placet, quia creatio ex nihilo est actus infinitæ potentiæ secundum veritatem, & hoc tam respectu substantiæ quam accidentis, quia sicut creans substantiam ex nihilo transit in finitam distãtiam quæ est inter ens & non ens: ita creans accidens ex nihilo pertransit infinitã distantiam, quæ est inter nihil & ens. Præterea vl ꝙ minus accidẽs sit creabile q̃ substãtia quia accidẽs nõ habet esse nisi in alio, substãtia ꝑ se, ergo minus acci-dens põt creari. Alij vero dixerũt, ꝙ hæc accidẽtia nõ creantur. sed gñant quia ꝓsupponũt subiectũ in potentia, in quo recipiunt, nõ autem præsuppoount subiectum in potentia, de qua extrahuntur. Sed nec hæc positio mihi placet, quia tunc anima intellectiua generaretur, quia non potest fieri nisi supponatur corpus humanum in potentia io quo recipitur, licet non extrahatur de eius potentia. & sic anima humana generaret. Ego vero solitus sũ dicere, quod hæc accidentia generantur, quia sopponunt subiecta in potentia accidentali, de qua extrahũtur accidentaliter, vt Auer. innuit in. 8. physico. vbi asserit graue moueri deorsum de potentia accidentali. sursum vero de potentia essentiali: & sic sol sopponit medium, quod est subiectũ in potentia. de qua accidentaliter extrahit lumen: & sensibile supponit organum phantasticum in potentia, de qua accidentaliter extrahit phantasma. & phãtasma supponit intellectum in potẽtia, de qua extrahit accidentaliter specié intelligibilẽ

Cōmē. 4.

& sic euitatur creatio. Sed hic quæres vtrum sit differentia, inter generationem albedinis, & luminis. vtraque enim supponit subiectum in potentia, de qua accidentaliter extrahit. ab agente. Dicendum, quod accidentia materialia magis dependẽt a subiectis, quam ab eorum agentibus, accidentia vero intentionalia contra magis ab agentibus. ideo materialia accidentia præsupponunt sobiecta in potẽtijs, de quibus extrahuntur accidentaliter materialius, quia cum minori dependentia ab illis. Intentionalia vero supponunt subiecta in potentijs de quibus extrahuntur accidentaliter, minus materialiter, quia cum minori dependentia. Et propterea tenẽdo dimẽsiones interminatas in materia (vt Aue. tenet) possumus dicere accidentia materialia supponere potentiam in subiectis accidentalem, sed dimentionalem, de qua accidentaliter extrahuntur. Accidentia vero intentionalia non, nisi valde per accidens. species enim intelligibiles supponunt potentiam in intellectu, de qua accidentaliter extrahitur: nõ tamen est dimentionalis, & causa differentiæ est, quia materialia accidentia magis a subiectis, quam ab agentibus dependẽt. intentionalia vero cõtra magis ab agentibus. At substantiales formæ supponunt potentiam in subiectis essentialem, de qua essentialiter extrahuntur. Materiales quidem materialiter, ac dimentionaliter secundum. Auer. anima vero intellectiua non, quia nec potentiam essentialem de qua extrahitur præsupponit, nec dimẽtionalem, sed solum supponit materiã in qua extrinsec⁹ inducitur, vt alibi dictũ est.

Quod autem & his determinatis, mirabilem habes dubitationem, rursus repetendum, quomodo est simplex generatio, siue ex potentia ente, siue etiã quomodo aliter. Dubitabit enim aliquis, an sit substantia generatio & huius, sed non qualis, aut quanti, aut ipsius vbi. Eodem autem modo, & de corruptione. Anti. c. 43

Illud autem quod & his determinatis dictum est, habet mirabilem quæstionem rursus repetendam, quomodo est substantiæ simplex generatio siue ex potentia ente siue & quomodo libet. Quæret enim vtique quis an est substantiæ generatio & huius, sed non quanti, & qualis & vbi, eodem autem modo & de corruptione: Dilucida. te. c. 41. dem.

Contra determinatam responsionem videtur mouere duas ambiguitates. Prima, vtrum substantiæ sit generatio simpliciter dicta, siue quod generatio fiat ex ente potentia, siue ex ente quo modolibet aliter. Secunda quæstio est, vtrũ generatio sit tantum substantiæ & huius & non cæterorum prædicamentorum, vt neque quanti, nec qualis, nec vbi, nec alterius cuiuscumque, & vt de generatione hæ duæ quæstiones quæri possunt, etiam & de corroptione quærantur. vel forte ꝙ est vna quæstio, sed textus non debet transferri vt iacet, sed sic quæret enim vtique an est ex substantia generatio & hac, & non ex quanto, & quali, & vbi. Nam in græcis codicibus hæc omnia in genitiuo leguntur, quæ possunt ad ablatiuum conuerti, & tunc est sensus, vtrum generatio simpliciter dicta sit substantiæ videlicet ex substantia & hac, non autem ex quãto, & quali, & vbi, quomodo quæstio est vna, & quomodocunque legatur parum refert, tamen Auerroes videtur intelligere illam secundo modo in commen. t. a. Cōmē. 43

Mouit primam quæstionem, nunc mouet secundam, que reuera est prima, sed (vt Philoponus innuit) dicitur secũda quia nouo argumẽto componitur, vnde dicit. Id aũt supple ꝙ & his determinatis. s. in proxima solutione, mirabilé habet dubitationẽ. Rursus est repetẽdũ, repetendũ dico, quomodo est simplex generatio, dico quomodo est simplex generatio siue sit ex potentia ente, vt in proxima solutione dictum est, siue etiã quo modo aliter, vt antiqui dixerũt ex ente actu, siue ex nihilo. Et exponit quæstioné, quæ reuera cum prima concidit. & dicit. Dubitabit enim aliquis an simplex generatio sit substantiæ, & huius: hoc est an simplex generatio sit indiuiduæ substantiæ, vt Socratis, vel Platonis, & non qualitatis, aut quanti, aut vbi. Eodem autẽ modo & de corruptione quæstio est, an sit indiuiduæ substantiæ, an indiuidui alterius prædicamenti. ergo quæstio est an generatio simplex sit indiuiduæ substãtiæ. Sed dices hæc q̃stio est eadẽ cũ prima & principali quæstione. ergo Ari. sophuit & iã solu

stio est, quod licet quæstio sit eadem vel parum differens (vt Philoponus introducit) tamen emergit propter nouum argumentū, quod pōt fieri contra solutionē assignatā ad illā.

Anti.c.44 *Si enim quid generatur, manifestum est quod erit potentia substantia aliqua, actu autē non, ex qua generatio erit, & ī quā necesse est id trāsmutari quod corrūpitur.*

Dilucidate c. eiusdem. *Si enim aliquid generabitur manifestum est quod erit aliqua substātia potētia, nō aūt actu, ex qua generatio erit, & in quā necesse est trāsmutari, quod corrūpit.*

Arguit nūc ad quæstionē sic, si gñatio est, oportet vt aliqd pẜit, vel illud est ī potētia vel in actu nō. est suba in acto quia tunc fieret quod erat, igitur substantia in potentia. vltra, si præest substantia in potentia, vel in ea præest aliquod decem

Cōmē. 44 prædicamētorum in actu, vel solum in potentia, & nihil potest dici horum, quare non potest præesse substantia in potētia. Circa hanc rationem primo ostendit quod non potest præesse substantia in actu. & inquit. Si enim aliquid generabitur hoc est substantia, manifestum est quod præerit aliqua substantia potentia non autem actu. ex qua generatio erit, & in quam necesse est transmutari, quod corrumpitur. substantia igitur quæ præest, non potest esse in actu, quia vt dixit, tunc esset antequam fieret.

Argumentatur nunc ad quæstionem, & supponit quod in solutione proxima dictum est scilicet quod si substantia generatur, oportet præesse substantiam in potentia, ex qua generatur, vt est materia, hoc ex solutione proxima patet vnde dicit. Si enim quid hoc est, substātia indiuidua generatur generatione simpliciter. Manifestum est ex solutione pxima, quod erit aliqua substantia in potētia. scilicet materia prima, ex qua generatur, & in quam id quod corrumpitur, necesse est transmutari quæ substantia non est in actu. hæc suppositio patet ex solutione pxima, nec eā aliter probat.

Anti.c.45 *Vtrum igitur aliquid huic aliorum actu? dico autem vt nunquid erit quantum, aut quale, aut vbi, id quod potentia solum, est hoc. et ens, simpliciter autem non hoc neque ens? si n. nihil, sed omnia potentia, & separabile accidet id esse quod sic est non ens, & insuper quod maxime timentes erant, (qui primi philosophati sunt) ex nullo generari præexistente.*

Dilucidate c. eiusdem. *Vtrum igitur existit huic aliquid aliorum actu. dico autem vtrum erit quantum, aut quale, aut vbi, quod potentia solū est hoc & ens, simpliciter aūt neque hoc neq; ens. Si n. nihil, sed omnia potentia quod & sic non ens cōtingit separari. Amplius quod maxime timuerūt primi philosophantes, ex nihilo præexistēte erit aliquid gñari.*

Ostendit nunc quod illa substantia præexistens non potentia aliquid nouem prædicamentorum. & primo proponit. h. d. vtrum igitur existit huic aliquid aliorum actu. dico

Cōmē. 45 autē, vtrum erit quantum, aut quale, aut vbi quod potentia solum est hoc & ens, simpliciter autem neque hoc neque ens. hoc est materia, quæ est solum potentia hoc & ens, sed simpliciter neque est hoc neque ens. vtrum inquā materia sic dicta sit actu aliquod prædicamentorum, an potentia tm̄. Arguit modo quod non sit potentia illa nouē prædicamenta. d. si n. nihil actu est, sed omnia potentia, illud quod est sic non ens hoc est materiam ipsam contingit separari. hoc est esse nec substantiam, nec aliquod accidentium. Sed esse quoddā diuersum & separatū ab his oibus. & sic illa non essent prima rerū gña. Secundo idē probat, quia tunc ex nihilo aliquid esset probat, quia ex materia esset substātia ipsa, quæ materia nec est substantia nec aliquod nouem prædicamētorum. igitur nihil, & sic ex nihilo fieret substantia.

Illa suppositione stante, Arist. argumentatur, & quæstio secundum Philoponū sic componitur, cum præsit substantia in potentia, vt suppositum est, vtrum hæc substantia in potentia, quæ generationi præexistit, participet actu aliquo aliorum prædicamētorum, an nullo penitus. Si nullo participet, erit aliquid subsistens quod non existit secundum actū hoc est esset materia informis, quæ per se subsisteret, quod quidē absurdū est. Siu aūt participat aliquo nouē pdicamētorū, tūc passiones, hoc est aliqđ accidens erit seorsum hoc est, posset actu esse, & non in substātia actu. Hoc pacto Philoponus exponit. de hac rōne primo accipit, & destruit primam partē, & dicit. Verū igit huic q̄ potētia solū est hoc & ens. i. substātia, simpliciter aūt nec hoc neq; ens. i. suba insit aliqđ aliorū pdicamentorū nouē, quæ sunt actu pdicamēta. q. d. dato q̄ pẜit materia, q est substātia potētia. verū aliquod aliorū prædicamentorum, quæ actu sunt prædicamenta huic insit, dico autem, vt nunquid erit quantū, aut quale, aut vbi, quæ sunt pdicamenta actu { Et per hoc & ens } vt Philoponus inqt, substātiā intellexit, quæ p excellētiā est hoc aliqd. Tūc destruit primam partē, & dicit. Si enim illi substātiæ in potētia, quæ generationi pexistit, nihil, hoc est nullum pdicamentorū nouē actu inexistit. Sed oia potentia, & pro tunc id qđ sic est non ens. s. materia prima, quæ est non ens. sic hoc est quæ non est aliquod nouē pdicamentorum, separabile & p se subsistens erit, quod est absordum. Nō. n. pōt esse materia ens p se subsistens, cū nullū prædicamentorum actu ei insit. Sed fortasse dicet quis, q̄ materia nō subsistit p se, nec aliquo modo pest generationi. Contra obiicit, q̄ tunc substātia ex nullo ente præexistente fieret, quia nec ex ente actu præexistente nec ex ente potētia. Hoc aūt timuerūt oēs Philosophātes. nō ergo dici potest, q̄ illi substātiæ in potentia nullum aliorū prædicamētorū insit actu, quod est primū membrū.

Si autem hoc quidem esse hoc aliquid aut substantiam non existit, sed aliorum quippiam prædicamentorū erūt, quēadmodū diximus separabiles passiones a substantiis.

Si autem hoc quidem, neque hoc aliquid, neque substātia existat, sed aliorū prædicamentorū aliquod sit (quemadmodū diximus) passiones a substantia separata erūt. Anti.c.46

Quod materia non sit sub aliquo prædicamentorū, hoc est q̄ nullū prædicamentorū actu sibi insit pbat, quia tunc passiones, hoc est prædicamenta nouem essent separata a substantiis. patet, quia materia illa non est substantia, & accidentia insunt materiæ, quare erunt & non in substantiis. Dilucidaten, cōm. eiusdem

Destruit secundū membrū quæstionis hoc pacto secundū Philoponum. Si autem hoc. s. materia prima, non existit esse hoc aliquid & substantiā hoc est, non est actu substātia, quæ est hoc aliqd sed existit quippiā aliorū pdicamentorū erūt, (vt diximus.) Passiones hoc est accidentia separabilia a substātiis, i. in actu, hoc est erunt accidētia, & nō in indiuiduis substantiæ, quod est absurdum. Omne. n. accidens fundaē in substantia actuali. hæc est quæstio sm Philoponū. Quæstio ergo hæc cadit in solutione assignata principaliter. quia Arist. quærit de illa substātia in potentia, ex qua præsupposita fit generatio indiuiduæ substātiæ remotæ vero cadit in prima quæstione verū. s. generatione simpliciter possit substātia indiuidua generari. vel posset cōponi. quæstio tota supra prima dubitatione, hoc mō, vtrū substātia indiuidua possit simpliciter generari, & videt q̄ non, quia si posset simpliciter generari, hoc est, quia generationi eius pest materia quæ est substantia in potētia. sed hæc nō pest, quia vel p est participās aliquo aliorū pdicamētorū vel nullo, & fiat eō, vt supra. Hoc pacto hæc dubitatio est prima dubitatio (vt Philoponus autumat) verū dicit noua, qa noua forma est cōfecta. Et sic exponēdo, textus isti tres nō sunt diuidēdi, sed simul legēdi. In cōmētariis vero aliter q̄stio inducit. verū mod' iste est Philoponi, & verbis Arist. consonus, vt omnibus perspicuū est.

Et de his igitur quantum fieri potest, tractandum est & quæ causa sit vt generatio semper sit. & quæ simpliciter & quæ secundum partem. Anti.c.47

Et de his, igitur quantum contingit, tractandum est, & quæ causa est quare generatio semper sit, & quæ simplex. & quæ secundum partem. Dilucidate c. eiusdem.

Ad solutionem quæstionis tactæ præponit aliā quæstionem. ex cuius solutione patebit solutio ad quæsitam a principio. (& inquit) Et de his igitur quantū cōtingit, deficit tractandum est Attico, & quæ causa est quare generatio semp sit, & quæ simplex sit generatio & quæ secūdum partem & secūdum quid nam his solutis patebit solutio ad principalē quæstionem. Alii ex ignorantia literarum græcarum aliter exponunt, quod con est dignum nunc narratione. Anti.c.25 Cōmē.47

Mouet rursus duas alias dubitationes, prima. est de causa nunquam deficiat generatio. secūda vero quæ est generatio simpliciter

nare per se actum intellectus & esse, quia primum indepēdens potest esse absque eo à quo in suo ordine non depēdet. dicit tamen quod Aristo. diceret materiam nonquam esse absque forma, propter actionē agentis naturalis, quæ semper est ad formā, & quia Deus semper agit mediante actione agentis naturalis, ideo nonquam erit absque forma. Et si dicis contra, quia possibili posito in actu nullum sequitur impossibile. sed hoc non pōt poni in esse, quare non est possibile, dicunt q̃ hoc est possibile. nec oportet vt ponat in actu secundum se & quodlibet sui, sed secundum aliquid sui, vt secundum vnam formam nunc. & cras secundum aliam, & hoc satis, hæc tamen positio alibi pertractetur, nunc autem satis sit dictum in tantum. Ad rationes in principio. Ad primam dicendum quod materia non potest esse sine forma. & cum dicitur potest esse sine hac. concedo in hoc instante, & sine hac in illo eodem. igitur & sine forma. negatur, quia debent sumi omnes singulares copulatæ ad idem instans vt diximus. Ad secundum patet solutio quod nulla est forma sine materia, nisi æquiuoce dicta.

Aristo. respondet, & primo pmittit excusationē, & dicit. De his igitur, & in alijs est dubitatum, & determinatum sermonibus amplius. Hæc est excusatio, nam in. s. physico. diligenter est dictum. Tunc tāgit solutionem breuibus, & dicit. Breuiter autem & nunc dicendū est quod aliquo quidem modo ex non ente simpliciter aliquid generatur, vt ex materia, quæ ratione priuationis est simpliciter non ens. Modo autem aliquo ex ente semper, vt ex materia, quæ semper est ens potentia, & hoc declarat, & dicit. Ipsum enim potentia ens. s. materiam, quod actu est non ens, necesse est generationi substātiæ præexistere, tanquam id quod dicitur vtroq; modo. s. ens semper, & non ens simpliciter in actu. est enim materia simpliciter non ens actu ratione priuationis (vt Philoponus inquit) & ens semper ratione suæ permanētiæ, qua semper permanet ens potentia. Circa quæsita in commentarijs magna quæstio occurrit in determinatione primæ quæstionis, vtrum aliquid agens naturale possit aliquā formam ex nihilo generare, vel saltem producere, & illud quod quæstionem facit est sol, qui lumen generat, & non supponit ens in potentia, ex quo ipsum educat. Rursus sensibile generat in phantastica virtute phātasma, & non supponit ens in potentia, ex quo ipsum extrahat. Tertio phantasma producit in intellectu speciem, & non præsupponit ens potentia, ex quo illam extrahat. ergo omnes istæ productiones uidētur, ens creationes, aut generationes ex nihilo. Quidam philosophiæ ignari dixerunt non esse absurdū agens naturale producere ex nihilo accidens, & ita creare, maxime quando, accidens est intentionale pendens in esse, & conseruatione ab eo, vt lumen a sole, & phantasma a sensibili, & species a phantasmate. Sed quod agens naturale possit producere ex nihilo substantiam, hoc negant. Sed hæc positio non placet, quia creatio ex nihilo est actus infinitæ potentiæ secundum veritatem, & hoc tam respectu substantiæ quam accidentis, quia sicut creans substantiam ex nihilo transit in finitam distātiam quæ est inter ens & non ens: ita creans accidens ex nihilo pertransit infinitā distantiam, quæ est inter nihil & ens. Præterea vr̃ q̃ minus accidēs sit creabile q̃ substātia quia accidēs nō habet esse nisi in alio, substātia p se. ergo minus acci-dens pōt creari. Alii vero dixerūt, q̃ hæc accidētia nō creantur sed gñant quia p̃supponūt subiectū in potentia, in quo recipiunt, nō autem præsupponunt subiectum in potentia, de qua extrahuntur. Sed nec hæc positio mihi placet, quia tunc anima intellectiua generaretur, quia non potest fieri nisi supponatur corpus humanum in potentia in quo recipitur, licet non extrahatur de eius potentia. & sic anima humana generaret. Ego vero solitus sū dicere, quod hæc accidentia generantur, quia supponunt subiecta in potentia accidentali, de qua extrahūtur accidentaliter, vt Auer. innuit in. 8. physico. vbi asserit graue moueri deorsum de potentia accidentali. sursum vero de potentia essentiali: & sic sol supponit medium, quod est subiectū in potentia. de qua accidentaliter extrahit lumen: & sensibile supponit organum phantasticum in potentia de qua accidentaliter extrahit phantasma. & phātasma supponit intellectum in potētia, de qua extrahit accidentaliter speciē intelligibilē

Dubio an agens naturale ex nihilo possit aliquid producere

Cōm. 4.

& sic euitatur creatio. Sed hic quæres verum sit differentia inter generationem albedinis, & luminis. vtraque enim supponit subiectum in potentia, de qua accidentaliter extrahit ab agente. Dicendum, quod accidentia materialia magis dependēt a subiectis, quam ab eorum agentibus, accidentia vero intentionalia contra magis ab agentibus ideo materialia accidentia præsupponunt subiecta in potētiis, de quibus extrahuntur accidentaliter materialius, quia enim maiori dependentia ab illis. Intentionalia vero supponunt subiecta in potentiis de quibus extrahuntur accidentaliter, minus materialiter, quia cum minori dependentia. Et propterea tenēdo dimēsiones interminatas in materia (vt Aue. tenet) possumus dicere accidentia materialia supponere potentiam in subiectis accidentalem, sed dimentionalem, de qua accidentaliter extrahuntur. Accidentia vero intentionalia non, nisi valde per accidens. species enim intelligibiles supponunt potentiam in intellectu, de qua accidentaliter extrahētur: nō tamen est dimentionalis, & causa differentiæ est, quia materialia accidentia magis a subiectis, quam ab agentibus dependēt. intentionalia vero cōtra magis ab agentibus. At substantiales formæ supponunt potentiam in subiectis essentialem, de qua essentialiter extrahuntur. Materiales quidem materialiter, ac dimentionaliter secundum. Auer. anima vero intellectiua non, quia nec potentiam essentialem de qua extrahitur præsupponit, nec dimētionalem, sed solum supponit materiā in qua extrinsec' inducitur, vt alibi dictū est

Quod autem & his determinatis, mirabilem habet dubitationem, rursus repetendum, quomodo est simplex generatio, siue ex potentia ente, siue etiā quomodo aliter. Dubitabit enim aliquis, an sit substantia generatio & huius, sed non qualis, aut quanti, aut ipsius vbi. Eodem autem modo, & de corruptione. Anti. c. 4

Illud autem quod & his determinatis dictum est, habet mirabilem quæstionem rursus repetendam, quomodo est substantiæ simplex generatio siue ex potentia ente siue & quomodo libet. Quæret enim vtique quis an est substantiæ generatio & huius, sed non quanti, & qualis & vbi, eodem autem modo & de corruptione: Dilucida. te'c. eiusdem.

Contra determinatam responsionem videtur mouere duas ambiguitates. Prima, vtrum substantiæ sit generatio simpliciter dicta, siue quod generatio fiat ex ente potentia, siue ex ente quo modolibet aliter. Secunda quæstio est, vtrū generatio sit tantum substantiæ & huius & non cæterorum prædicamentorum, vt neque quanti, nec qualis, nec vbi, nec alterius corū, & vt de generatione hæ duæ quæstiones quæri possunt, etiam & de corruptione quærantur. vel forte q̃ est vna quæstio, sed textus non debet transferri vt iacet, sed sic quæret enim vtique an est ex substantia generatio & hac, & non ex quanto, & quali, & vbi Nam in græcis codicibus hæc omnia in genitiuo leguntur, quæ possunt ad ablatiuum conuerti, & tunc est sensus, verum generatio simpliciter dicta sit substantiæ videlicet ex substantia & hac, non autem ex quāto, & quali, & vbi, quomodo quæstio est vna, & quomodocunque legatur parum refert, tamen Auerroes videtur intelligere illam secundo modo in commen. t. a. Cōm. 4

Mouit primam quæstionem, nunc mouet secundam, que reuera est prima, sed (vt Philoponus innuit) dicitur secūda quia nouo argumēto componitur, vnde dicit. Id aūt supple q̃ & his determinatis. s. in proxima solutione, mirabilē habet dubitationē. Rursus est repetēdū, repetendū dico, quomodo est simplex generatio, dico quomodo est simplex generatio siue sit ex potentia ente, vt in proxima solutione dictum est, siue etiā quo modo aliter, vt antiqui dixerūt ex ente actu, siue ex nihilo. Et exponit quæstionē, quæ reuera cum prima concidit. & dicit. Dubitabit enim aliquis an simplex generatio sit substantiæ, & huius: hoc est an simplex generatio sit indiuiduæ substantiæ, vt Socratis, vel Platonis, & non qualitatis, aut quanti, aut vbi. Eodem autē modo & de corruptione quæstio est, an sit indiuiduæ substantiæ, an indiuidui alterius prædicamenti. ergo quæstio est an generatio simplex sit indiuiduæ substātiæ. Sed dices hæc q̃stio est eadē cū prima & principali quæstione. ergo Ari. supfluit & iā solutio

tio est,quod licet quæstio sit eadem vel parom differens(vt Philoponus introducit)tamen emergit propter nouum argumentũ,quod põt fieri contra solutionẽ assignatã ad illã. Anti.c.44

Si enim quid generatur,manifestum est quod erit potentia substantia aliqua,actu autẽ non,ex qua,generatio erit,& ĩ quã necesse est id trãsmutari quod corrũpitur

Dilucidat.e c. eiusdem. *Si enim aliquid generabitur manifestum est quod erit aliqua substãtia potẽtia,nõ aũt actu,ex qua generatio erit,& in quã necesse est trãsmutari,quod corrũpit.*

Arguit nũc ad quæstionẽ sic,si gñatio est,oportet vt aliqd pſit,vel illud est i potẽtia vel in actonõ . est suba in actu quia tuoc fieret qood erat.igitur substantia in potentia. vltra , si Cõmẽ.44 præest substantia in potentia,vel in ea præest aliquod decem prædicamẽtorom in actu , vel solom in potentia,& nihil potest dici horum,quare non potest præesse substantia in potẽria.Circa hanc rationem primo ostendit quod non potest præesse substantia in actu.& inquit. Si enim aliquid generabitor hoc est substantia,manifestom est quod præerit aliqua substantia potentia.noo autem acto.ex qua generatio erit, & in quam necesse est transmutari,quod corrumpitur.substantia igitur quæ præest, non potest esse io actu,quia vt dixit,tunc esset antequam fieret.

Argumentatur nunc ad quæstionem , & supponit quod in solutione proxima dictom est scilicet quod si substantia generatur,oportet præesse substantiam in potentia,ex qua generatur , vt est materia,hoc ex solutiooe proxima patet vnde dicit. Si enim quid hoc est , substãtia indiuidua generatur generatiooe simpliciter. Manifestum est ex solutione ꝓxima,quod erit aliqua substantia in potentia,scilicet materia prima,ex qua generatur,& in quam id quod corrumpitur, necesse est transmutari quæ substantia non est in actu. hæc suppositio patet ex solutione ꝓxima , nec eã aliter probat.

Vtrum igitur aliquid huic aliorum actu? dico autem vt nunquid erit quantum,aut quale,aut vbi,id quod potentia solum,est hoc . et ens,simpliciter autem non hoc neque ens? si n.nihil,sed omnia potentia , & separabile accidet id esse quod sic est non ens,& insuper(quod maxime timentes erant , qui primi philosophati sunt) ex nullo generari præexistente. Anti.c.41

Vtrum igitur existit huic aliquid aliorum actu.dico autem vtrum erit quantum, aut quale,aut vbi,quod potentia solũ est hoc & ens,simpliciter aũt neque hoc neq; ens.Si.n.nihil,sed omnia potentia quod & sic non ens cõtingit separari.Amplius quod maxime timuerũt primi philosophantes , ex nihilo præexistẽte erit aliquid gñari. Dilucidat.e c. eiusdem.

Ostendit nonc quod illa substantia præexistens non potentia aliquid nouem prædicamentorum.& primo proponit.h.d. vtrom igitur existit huic aliquid aliorum actu.dico Cõmẽ.45 autẽ , vtrum erit quantum , aut quale , aut vbi qood potentia solom est hoc & ens , simpliciter autem neque hoc neque ens . hoc, est materia , quæ est solum poteotia hoc & ens,sed simpliciter neque est hoc neque ens. vtrum inquã materia sic dicta sit actu aliquod prædicamentorum,an potentia tm̃. Arguit modo qood non sit potentia illa nouẽ prædicamenta.d.si.n.nihil actu est,sed omnia potentia,illud quod est sic non ens hoc est materiam ipsam contingit separari.hoc est esse nec substantiam ,nec aliquod accidentium. Sed esse quoddã diuersum & separatũ ab his oibus.& sic illa non essent prima rerũ gña. Secundo idẽ probat , qoia tunc ex nihilo aliquid esset probat,quia ex materia esset substãtia ipsa,quæ materia nec est substantia nec aliquod nouem prædicamẽtorum . igitur nihil, & sic ex nihilo fieret substantia.

Illa suppositione stante, Aris. argumentatur , & quæstio secundum Philoponũ sic componitur, cum præsit substantia in potentia,vt suppositum est, vtrom hæc substantia in potentia,quæ generationi præexistit , participet actu aliquo aliorum prædicamẽtorom , an nollo penitus. Si oullo participet,erit aliquid subsistens quod non existit secundum actũ hoc est esset materia ioformis, quæ per se subsisteret,quod quidẽ absurdũ est.Sin aũt participat aliquo nouẽ ꝑdicamẽtorũ,tũc passiones,hoc est aliqd accidens erit seorsum hoc est, possit actu esse,& non in substãtia actu.Hoc pacto Philoponus exponit.de hac rõne primo accipit,& destruit primam partẽ,& dicit. Vtrũ igit huic q potẽtia solũ est hoc & ens.i. substãtia . simpliciter aũt nec hoc neq; ens .i. suba insit aliqd aliorũ ꝑdicamentorũ nouẽ,quæ sunt actu ꝑdicamẽta.q.d. dato q ꝑsit materia,q est substãtia potẽtia. vtrũ aliquod aliorũ prædicamentorum,quæ actu sunt prædicamenta huic insit, dico autem, vt nunquid erit quaotũ,aut quale,aut vbi, quæ sunt ꝑdicamenta actu { Et per hoc & ens } vt Philoponus inqt,substãtiã intellexit,quæ p excellẽtiã est hoc aliqd. Tũc destruit primam partẽ,& dicit. Si enim illi substãtiæ in potẽtia,quæ generationi ꝑexistit,nihil,hoc est nullum ꝑdicamentorũ nouẽ actu inexistit.Sed oĩa potentia,& pro tunc id qđ sic est non ens.s.materia prima , quæ est non ens. sic hoc est quæ non est aliquod nouẽ ꝑdicamentorom, separabile & p se sobsistens erit,quod est absordum Nõ.n.põt esse materia ens p se subsistens,cũ nullũ prædicamentorum actu ei insit. Sed forrasse dicet quis,q materia nõ subsistit p se,nec aliquo modo ꝑest generationi.Contra obiicit,q tunc substãtia ex nullo ente præexistente fieret, quia nec ex ente acto præexistente nec ex ente potẽtia. Hoc aũt timuerũt oẽs Philosophãtes.non ergo dici potest,q illi substãtiæ in potentia nullum aliorũ prædicamẽtorũ insit actu,quod est primũ membrũ.

Si autem hoc quidem esse hoc aliquid aut substantiam non existit,sed aliorum quippiam prædicamentorũ erũt, quẽadmodũ diximus,separabiles passiones a substantiis.

Si autem hoc quidem,neque hoc aliquid,neque substãtia existat,sed aliorũ prædicamentorũ aliquod fit(quemadmodũ diximus)passiones a substantia separatæ erũt. Anti.c.42

Quod materia non sit sub aliquo prædicamentorũ , hoc est q nullũ prædicameotorũ actu sibi insit ꝓbat,quia tunc passiones, hoc est prædicamenta nouem essent separata a substantiis.patet,quia materia illa non est substantia, & accidentia inerunt materiæ,quare erunt & non in substantiis. Dilucida. tex. cõm. eiusdem.

Destruit secundũ membrũ quæstionis hoc pacto secundũ Philoponum.Si autem hoc.s.materia prima,non existit esse hoc aliquid & substantiã hoc est,non est acto substãtia, quæ Cõmẽ.46 est hoc aliqd sed existit quippiã aliorũ ꝑdicamentorũ erũt, (vt diximus.)Passiones hoc est accidentia separabilia a sobstãtiis.s.in actu,hoc est erunt accidẽtia,& nõ in indiuiduis substantiæ,quod est absurdius.Omne.n.accidens fundat in substantia actuali.hæc est quæstio ẽm Philopoñ.Quæstio ergo hæc cadit in solutione assignata principaliter.qoia Arist.quærit de illa substãtia in poteotia,ex qua præsupposita fit generatio indiuiduæ substãtiæ remotæ vero cadit in prima quæstione vtrũ.s.generatione simpliciter possit substãtia indiuidua generari.vel posset cõponi.quæstio tota supra prima dubitatione,hoc mõ,vtrũ substãtia indioidua possit simpliciter genecari.& videt q non,quia si posset simpliciter generari, hoc est, quia generationi eius ꝑest materia quæ est substantia in potẽtia.sed hæc nõ ꝑest, quia vel ꝑ est participãs aliquo aliorũ ꝑdicamẽtorũ vel nullo, & fiat cõ, vt sopra . Hoc pacto hæc dubitatio est prima dubitatio(vt Philoponus autumat)verũ dicit noua,qa noua forma est cõfecta.Et sic exponẽdo,textus isti tres nõ sunt diuidẽdi,sed simul legẽdi. In cõmẽtariis vero aliter q̃stio indocit.verũ modus iste est Philoponi,& verbis Arist.consonus,vt omnibus perspicuũ est.

Et de his igitur quantum fieri potest,tractandum est & quæ causa sit vt generatio semper fit.& quæ simpliciter & quæ secundum partem. Anti.c.47

Et de his,igitur quantum contingit,tractandum est, & quæ causa est quare generatio semper sit , & quæ simplex.& quæ secundum partem. Dilucida.te.c. eiusdem.

Ad solutionem quæstionis tactæ præponit aliã quæstionem.ex cuius solutiooe patebit solutio ad quæsitam a principio.(& inquit)Et de his igitur quantũ cõongit , deficit tractandum est Attico , & quæ causa est quare generatio semp sit,& qoæ simplex sit generatio & quæ secũdom partem & secũdum quid nam his solutis patebit solutio ad principalẽ quæstionem.Alii ex ignorantia literarom græcarum aliter exponont,quod non est dignom nonc narratione. Anti.c.25 Cõmẽ.47

Mouet rursus duas alias dubitationes, prima est de causa nnuquam deficiat generatio.secũda vero quæ est generatio

simpliciter

simpliciter, & quæ secundum partem. ratio primæ quæstionis est vt postea dicetur, quia vel quod corrumpitur ad nihil redigit, vel ad ens, si ad ens, non corrumperetur, si ad nihil corrumpitur, cum entia genita sint finita, tandem omnia desinent ex toto, & sic desinet generatio & corruptio penitus. Intellectus vero secundæ quæstionis est, quia per generatione simpliciter intelligit generationem substantiæ præstantioris, & per generationem secundum partem intelligit generatione substantiæ ignobilioris (vt Philoponus autumat) quærit ergo verũ omnes generationes sint æque nobiles, an aliqua sit alia nobilior. Mouit autem has quæstiones, quia ex solutione harum patet solutio cæterarum priorum, vt diceremus.

Antici. 48. *Cum autem sit causa, vna quidem vnde principium motus esse dicimus, vna autem materia, talem causam dicere oportet. de illa enim dictum est prius in de motu sermonibus, quod est hoc quidem immobile per omne tẽpus, illud vero quod mouetur semper. horum autem, de immobili quidem principio distinguere, prioris est philosophia. De eo autem quod propterea quod continue mouetur alia mouet, posterius assignandum est, quid talis eorum que singularia dicuntur, causa est. Nunc autem eam quæ vt in materiæ specie ponitur causam, dicamus ob quam semper generatio & corruptio non deficiunt secundum naturam. simul enim forsitan hoc fiet manifestum, & de eo quod nunc dubitatum est, quo nã pacto oporteat dicere de simplici generatione & corruptiõe.*

Dilucida: tero. eiusdem. *Existente autem causa vna quidem, vnde principiũ motus dicimus esse: vna vera materia de tali causa dicendum. de illa quidẽ enim dictum est prius in de motu sermonibus, quod sit hoc quidem immobile per omne tẽpus. hoc autem mouetur semper. horum autem de immobili principio primo quidem diiudicare alterius philosophiæ est opus. de eo autem quod inquantum continuo mouetur alia mouet. post hæc dicendum quæ talium singularium dictorum causa sit. At nunc vt in materia specie positam causam dicamus, propter quam semper corruptio & generatio non deserunt naturam. simul enim forsitan fiet hoc manifestum, & de nunc quæsito quo modo oportet dicere de simplici corruptione & generatione.*

Nunc accipit ad quæstionis solutionẽ de qua causa oporCōmē. 48 tet loqui, & vult q cum duplex sit causa, vna quidem, vnde dicimus esse principium motus, quæ agens di, vna vero vt materia, de tali causa hoc est materia dicendum, cuius ratio item subscribit. d. de illa quidẽ enim dictum est prius in de motu sermonibus, quod sit hoc immobile per omne tempus vt deus. hoc autem mouetur semper vt cœlum & sol. horum autem de immobili principio primo quidem diiudicare alterius philosophiæ est opus de eo autem quod in quantum continuo mouetur, alia mouet, hoc est cœlo & sole. post hæc in. a. dicẽdum quæ & quomodo causa sit dictorũ talium singulariũ. at nunc pro satisfactione quæstionis, vt in materiæ spẽ positam causam dicemus, propter quam semper corruptio & generatio non deserunt naturam, sed semper sunt, cuius causam ait. d. Simul enim forsitam fiet hoc manifestum & de nunc quæsito, quo videlicet oportet dicere de simplici corruptione & generatione. igitur de materia ipsa est dicẽdum, qua ea declarata, quæstio ad principa lis mox tolletur, at de agẽte, partim est dictũ partim dicem°.

Quia proposuit se velle quærere causam, cur ea quæ generantur, non deficiant, & eorum quæ generantur. plures sunt causæ proponit non omnes velle nunc quærere, sed solum quæ sunt causæ eorum, quæ generantur magis vtiles. & cum sint duæ, exponit, quæ nunc dicenda est, & dicit. Cum generationis. supp. duplex causa sit, vna quidem, vnum principium motus dicimus. s. effectiua, quæ per excellentia, & propriissime dicitur principium vnde de motus semper ab Arist. vna autem est materia. Sed dices nonne generationis causæ ẽt sunt finis & forma. cur has duas solum generationis cãs esse dixit, Respondet Philoponus & pulchre Ari. has solas generationis causas dixisse tanquam magis vtiles ad generationẽ cum generationi præexistant. at forma, & finis generationi superueniunt. Et cum duæ sint causæ, generationis magis vtiles, quæ nunc dicenda est. exponit, & inquit. Talẽ causã. s. quæ est materia dicere oportet nunc. d. de illa vero causa gñonis, quæ est effectiua, & vt principiũ vñ mot° dictũ prius in sermonibus de motu. s. in. libro physi. vbi dictum est talẽ causam esse duplicẽ, quĩ est hoc quidem immobile per omne tempus vt primus motor. Illud vero quod mouetur semper scilicet cœlum, quod circulariter fertur, tunc ordinat se ad sequentia, & diuidit cõsiderationem, & inquit. Horũ autem. s. effectiuorum principiorum, de immobili quidem principio. s. de eo distinguere, & definere opus est primæ philosophiæ, quæ theologia est de eo autem, quod ppea q continuo mouetur alia mouet. s. de cœlo quod mouet hæc inferiora, quia mouetur, posterius. s. secundo huius assignandum est, quid sit talis causa eorum, quæ singularia dicũtur. s. generabiliũ & corruptibilium, vbi dicetur q erit sol pp eius varium motum accessus, & recessus elicit nunc harum duarum causarum, quæ vtiles sunt ad generationem. & quas nunc intendimus, quæ sit dicenda, & inquit. Nunc aũt eam cãm, quæ ponitur vt in specie, hoc est in genere materiæ dicamus ob quam videlicet semper generatio & corruptio sunt, & non deficiunt secundum naturam, addit vtilitatem huius & dicit. Simul enim forsitã hoc fiet manifestum, & de eo quod nũc dubitatum est, quo nam pacto oporteat dicere de simplici generatione & corruptione, vbi soluetur dubitatio mota an substantiæ potentia ineẽt aliquid aliorũ actu nec neq;. Hæc de intentione & ordine & considerationum diuisione.

Habet autem dubitationem sufficientem, & quæ causa sit vt connectatur generatio, si quod corrumpitur, ad nõ ens abit, non ens aũt nihil est. neq; .n. quippiã est, aut quale, aut quãtũ aut vbi, ipsũ nõ ens. Si igit̃ semper aliquid eorum quæ sunt abit, cur non consumptum est iam dudum, & inane ipsum vniuersum. si quidem finitum est id ex quo fit eorum quæ generantur vnumquodque. Anti. c. 49

Habet autem quæstionem sufficientem, & quæ causa est quod perpetuetur generatio, si quidem quod corrũpitur, ad nõ ens secedit. non ens autẽ nihil est. neque enim quid. neque quale, neque quantum, neque vbi, quod ens. Siquidem igitur semper aliquod ens eum secedit, quare non consumptum est aliquando retro et vacuum omne si finitum erat ex quo fit generatorum vnũquodque. Dilucidatio. eiusdem.

Hæc Aris. quomodo sic, categorice componitur. omne infinitum quod per resecationem ad non ens secedit, tandẽ deficiunt, quæcunq; gñant vel genita fuerũt ex mã quæ nec est substãtia, nec q̃ta, nec qualis nec aliquid aliorũ sunt finita. igit̃ tandẽ deficient. Aris. format rõnẽ sub mõ quæstionis. d. Habet aũt qõnẽ sufficiẽtem. & quæ cã est q perpetuet gño, verbum ppetuet græce est synezo, hoc est congrego vel cõplico, vel continuo, placet mihi ad propositũ magis sic est transferre, quia eum sensum græca constructio expostulat. Deinde reddit quæstionis causam. d. si quidẽ quod corrũpit ad nõ ens secedit vt ad materiam, quæ est non ens, vel ad priuationẽ, iõ dicit. nõ ens aũt nihil est, neq; .n. quid. i. substãtia, neq; quale neq; q̃tũ, neq; vbi ẽ qd nõ ens, hoc est mã vel priuatio, tũc resumit qõnis vim. d. siquidẽ igit̃ semp aliquod entium secedit, quare non consumptum est aliquãdo retro, & vacuũ oẽ hoc est mundus totus cur tãdẽ nisi desijt, si finitũ erat subiectũ & materia, ex quo fit vnũquodq; gñatorũ, hæc est qõ, & eius forma, & quasi pp duo vt gñ & totus pũdus cõsumptus. primo qa in dies corrũpitur vnũquoq; ad nõ ens. secũdo. quia materia ex qua pullulãt gñata. est finita. Cōmē. 49

Cũ mouit qõnẽ, secundum Philop. nunc argumentatur ad illam, & probat, nec gñonẽ, nec corruptionẽ esse ppetuas Imo nec mũdũ. & inquit Habet aũt dubitationẽ sufficiẽtẽ, & quæ cã sit, vt cõnectat, hoc est, vt ppetuet, gño. sup. & corruptio, si qd corrũpit, corrũpitur ad non ens & non ens sit nihil, hoc est neque quale, neque quantum, autem vbi. Assignat causam, q ita sequatur, & inquit. Si igitur semper aliquid

corum, que sont, abit, cur non consumptum est iam dudum totũ in non ens, ita vt inane sit ipsum vniuersum, si quidam id ex quo fit vnum quod eordni quæ gñant, sit finitum, hoc est si mã ex qua res fiunt. sit actu finita: & non chaos infinitũ, vt Anaxagoras dixit. Nã tũc multitudo entiũ, q̄ sunt in vniuerso finita sunt, & ita tãdẽ essent cõsumpta p corruptionẽ ad nõ ens & ad priuationem, quæ nihil est, qua ratione, deficit corruptio, & deficit generatio, & deficit vniuersum, & omnia sunt vacua.

Anti.c.50 *Nõ.n.propterea quod infinitũ id sit ex quo generatur, nõ deficit. Hoc.n est ĩpossibile. actu.n nullũ infinitũ*

Dilucidate.c. eiusdem. *Nõ.n. vtiq; quia infinitũ est id ex quo gñat̃ nõ deficit hoc n. ĩposibile est ẜm actũ quidẽ.n. nihil est ĩfinitũ.*

Cõmẽ. 50 Anaxagorici & Millisci fingunt, ideo non deficere generationem & genita ipsa, quoniam materia est infinita ex qua genita effluũt. constat aũt infinitũ nõ posse p resecationẽ cõsumi, quia infinitũ est, q quantũcũq; accipientibus sp restat aliquid accipere. Cõtra obĳcit Arist. quia vel est infinita in actu vel in potentia. nõ in actu, quia infinitũ in actu nihil est, nec in potentia, vt dicetur. igitur non valet hæc solutio.

Refellit respõsionẽ, quæ dari posset, q ideo non deficit generatio, quia chaos, ex quo res extrahuntur, est infinitum. Contra obĳcit, quia tale chaos non potest esse actu infinitũ, quia. 3. physi probatum est tale esse impossibile, nec põt esse potentia infinitum, quia quod est potentia infinitum solum est secundum diuisum in partes minores proportione sub dupla, vt dictũ est in his quæ Democriti sunt: ergo tale chaos non est in finitũ. De hac rõne primo refellit primum membrum, & inquit. Non enim propterea quod id chaos, ex quo generatur id quod generatur, sit infinitum, generatio nõ deficit Hoc.n. est impossibile, actu enim nullũ est infinitũ. vt. 3. physico. probatũ est, hoc est primũ mẽbrũ.

Anti.c.51 *Potentia autem in diuisionẽ. Quare oportebat hãc esse solam causã, nõ deficiendi, quoniam generatur quiddã semper minus. nunc autem hoc non videmus.*

Dilucidate.c. eiusdem. *Potentia autem est vt in diuisione, quapropter oportebat hanc esse solam non deficiendi quod generetur sẽper quidem minus; Sed nunc non videmus huiusmodi.*

Cõmẽ.51 Quod vero non sit infinita in potentia arguit, quia quãuis sic dicẽdo posset aliquãtulũ satisfieri ad quæstionẽ imaginãdo q corruptio fiat, vt diuisio, in qua semp min⁹ restet: tñ hoc est contra sensum, qa nos videmus aliqd deficere in magis & min⁹ & æquale & restare magis & minus & æquale vel semp æquale. inqt. Potẽtia aũt est vt in diuisione ipsũ infinitũ, quapropter oportebat hãc esse solã nõ deficiẽdi q gñetur semper quidẽ minus. Cõtra obĳcit. d. nõc non videmus huiusmodi, quia semper videmus æqualitatẽ & rerũ & mũdi. Tota igit̃ rõ est, vel materia, est actu infinita vel potẽtia, nõ actu vt pbatũ est, nec potẽtia, qa tũc gñatio fieret p diuisionẽ illi⁹, sed hoc ẽ cõtra sẽsũ, quare cõtra philosophiã.

Reprobat secundum, & inquit. Potentia autẽ. s. infinitũ solum est secũdũ diuisionem in partes minores proportione subdupla. vt enim Philoponos inquit, numerus p appositionem potẽtia infinitus est, magnitudo vero per diuisionẽ potẽtia est infinita: Propterea inquit. Quare oportebat hãc esse solam causam non deficiendi generationem, quoniã generatur quoddã semper minus, ex illo chaos resecatũ, hoc autem (vt inquit) est contra sensum, cum non videamus semper genitum esse minus eo, ex quo fit.

Anti.c.52 *Quo circa propterea quod huius corruptio alterius est generatio, & huius generatio alterius est corruptio, inquietam necesse est transmutationem esse. De eo igitur quod est generationem & corruptionem similiter semper esse circa vnũquodque entium, hãc existimandum est sufficientem omnibus causam.*

Dilucidate.c. eiusdem. *Quo circa quoniã huius corruptio alterius est generatio, & huius generatio alterius est corruptio, indefectibilem esse necesse est transmutationem. quod quidem igitur generatio & corruptio, similiter sit circa vnumquodque entium, hanc existimamus esse sufficientem causam in omnibus.*

Soluit nũc ad quæstionẽ q ideo semper est generatio & nunquã deficit, similiter & corruptio, quia generatio vnius est corruptio alterius & econtra: & tunc quasi se excusans inquit. q quidẽ igitur generatio & corruptio, similiter hoc est continuo sit circa vnumquodque entium, subaudi semper & indefitiẽter, hanc existimamus esse sufficientem causam in omnibus, videlicet q generatio vnius est corruptio alterius & econtra. verbum indefectibilẽ apaysson scribitur græce, quod sonat inquietum & continuum. idcirco sic transtuli, vt vides, quia græcus sensus ille est. Sed circa dicta quærunt vtrum corruptio vnius sit generatio alterius, & cõtra. Argũt quidã sic. gñatio nõ est corruptio. igit̃ gñatio vni⁹ nõ est corruptio alterius. Secundo, tũc sp esset æqualis entiũ multitudo. Tertio, generatio qui est vnius generatio & nullius corruptio Quarto, corruptio bouis nõ est generatio alterius, quia eadem forma corporis manet in vtroq; Quinto, in nutritione hominis aliquid corrũpitur, & tamẽ nihil generatur. Sexto, in corruptione hominis nihil corrũpitur, & tñ aliquid generatur, vt forma cadaueris. Vlterius septimo arguunt alii de colore genito per diuisionem corporis, vbi nulla opposita qualitas corrumpitur. Octauo, de luminis generatione, vbi nihil corrumpitur. Alii nono, sic arguunt. augmentatio vnius nõ est alterius diminutio, nec econtra. igitur nec generatio vnius erit alterius corruptio. Decimo, Auerroes in libro de substantia orbis. cap. 2. ponit mũdũ esse factũ a prima cã, vbi nullius fuit corruptio. Alĳ. rr. arguũt gñatio est forma, corruptio est priuatio. sed nulla forma est priuatio. igit̃ generatio vnius nõ potest esse alteri⁹ corruptio. 12. in generatione mixti ex elemẽtis fit generatio mixti & non corruptio elementorum apud Auerro. 3. cœli. commen. 67 hæc sunt Iuniorum præcipua argumenta in hac re. Circa quæstionem hanc primo de substantiis, deinde de accidentibus esset dicendum Sed quia bene de accidẽtibus aiunt, de substantiis solũ transigamus recentiores soluũt qõ. de rigore logico, deinde de rigore physico.

Quantum ad primum supponunt quatuor, quorũ duo tantum accipiantur, quia in illis stat tota rei difficultas. prima, q generatio aliquando accipitur pro subiecto generationis, quomodo videtur loqui Auer. primo physi. cõmen. 60. aliquando pro forma q̃ generatur, vt generatio ignis dicitur forma ignis q̃ generetur. eodẽ modo & de corruptione dici potest. petit secundo, quod in successiuis idem est esse generari & corrũpi, vt motu & tẽpore & id genus. probant, quia motus localis quandoq; generat, vel qñ est, vel qñ non est, non qñ non est, quia tunc generatio motus esset absq; motu. itẽq; tunc mobile gñatur, quando mobile mouetur. igitur tunc generatur quando motus est. eodem modo de corruptione. Tũc dicũt primo q generatio vni⁹ est corruptio alterius. probatur, quia materia est vna amborum. Secundo in successiuis generatio est corruptio & ecõtra. pbant expositorie. nam hoc demonstrato motu, est generatio, & hoc est corruptio. igitur generatio est corruptio Tertio, in permanentibus, generatio non est corruptio probãt, q generatio est forma genita, & illa nõ est corruptio. addunt tamen q bene de futuro, omnis generatio erit corruptio, quia omnis forma genita corrumpetur primo cœli. Vltimo dicunt q de rigore sermonis hæc est falsa. generatio vnius est corruptio alterius, quia generatio est forma quæ generatur, & corruptio est forma quæ corrompitur, modo forma genita nõ est forma quæ corrũpit̃. Potest recẽtiorum

Sed pace dixerim omnia hæc falsa sunt, & friuola & textum Aristo. non sapiunt. Prima quidem conclusio falsa est. Confutatio. 1. Confutatio cõclusionis

Tũ primo quia à pari, hæc esset vera, albedo est nigredo itaque calefactio est infrigidatio, auctio est imminutio, & cæteræ id genus probatur, quia sicut generatio apud eos põt accipi pro subiecto: ita & vnumquodq; horũ. igitur vt conceditur illa pro subiecto, generatio est corruptio: sic hæ pro subiecto, erunt concedendæ. constat autẽ tales a nullo fuisse concessas, ideo nec illa est concedenda. Secundo, si generatio potest accipi pro materia: tunc materia esset generatio. tenet cõsequentia per rõnem eius. nam hoc est materia & hoc est generatio. igitur materia est generatio. hæc a nullo concessa est. Tertio, Tunc generatio generatur. probat̃. nam materia generatur per Auer. quem tenet, & generatio

est

est materia. igitur generatio generatur. hæc nullus doctus & sani capitis diceret.

Confutatio secundæ

Secunda vero etiam falsa est. nam generatio est de non esse ad esse. quinto physicorum, & corruptio de esse ad non esse. Tunc si motus generatur dum est. igitur simul est, & non est. probatur. generatur. igitur non est, quia hæc est definitio generationis, & est. igitur est & non est. Secundo, si motus generatur quando est. igitur generatio est ex ente in actu, quod Arist. vbique negat. Tertio, si hæc est vera. motus generatur quando est. hæc erit vera. motus incipit esse quando est. consequentia patet. quia generatio est de non esse. igitur quod generatur nunc primo est. & sic motus incipit esse, quando est.

Confutatio tertiæ

Tertia autem falsa etiam & sibi contradictiua. Primo, quia si hæc erit vera de futuro in permanentibus: generatio erit corruptio. igitur aliquando erit hæc vera de præsenti. generatio est corruptio. nam cuilibet propositioni de futuro correspondet vna de præsenti quandoque vera, & ipse ait. nunquam illam de præsenti esse concedendam. Secundo, omne possibile potest poni in esse, illa est vera de futuro. igitur possibilis. possibilis igitur potest poni in esse, omne quod ponitur in esse, est concedendum. igitur illa propositio de præsenti est concedenda, non tantum in successiuis, sed in permanentibus.

Declaratio vltimæ conclusionis.

Vltimæ vero dico quod illa Arist. propositio est vera de rigore sermonis. vbi animaduertendum quod aliud est in relatiuis, & aliud in absolutis. in relatiuis potest vnum oppositum de altero prædicari sub rationibus diuersis, vt Plato est pater ad Calium, & filius ad Socratem. igitur pater vnius est filius alterius. hæc enim est vera de virtute sermonis, & per se, quoniam in relatiuis. Vlterius, generatio & corruptio sunt relationes siue relatiua inuicem se respicientes, vt nunc pono, quia alias declarabitur de mente Auero. 5. physici. commen. 9. Tunc sequitur in prima figura, quod de virtute sermonis hæc est vera. generatio vnius est corruptio alterius, sicut illa. pater vnius est filius alterius, & sicut nõ sequitur in hac. igitur pater est filius, quia esset processus ad absoluta. ita nec debet inferri, quod generatio sit corruptio aut econtra, & hoc ignorarunt.

Quid de prima suppositione.

Tunc ad suppositiones eorum. Ad primam dicerem quod nullibi Auer. dixit, quod generatio potest capi pro materia sed bene quod materia vere gñet. quãuis lignũ vere. modo fit album, non propterea albedo põt capi pro ligno, vel supponere pro ligno: sic licet hæc sit vera. materia generatur non propterea generatio poterit pro materia capi, & miror hanc certe stultitiam tantam.

Quid de secunda.

Ad secundam. Auicenna in philosophia nõ paruæ auctoritatis vir vult quod motus & tẽpus & talia non generantur, quia in his quæ sunt talia denominatiue & participatiue, est venire ad talia per essentiam, & per se. 2. physi. & quoniam quod generatur motu generatur et generatione etiã. igitur motus non generatur nec generatio generatur, sicut nec albedo est alba. Sed bene sequitur quod motus sit per se generatio, & generatio per se, generatio per essentiam, vt albedo per essentiã albedo. Sed dices. motus est ens de nouo. igitur generatur. potest dici quod generat. vel est quo aliud generat. ad hoc enim quod aliquid sit de nouo, sufficit quod vel generetur, vel sit quo alia generentur. ratio vero eorum etiam reducitur in permanentibus sic, quia vel quando est vel quando non est generatur res permanens, quare soluat pro me & se. Et ad hũc errorem labebantur ob ignorantiam metaphysi.

De rigore physico, Recentiorum.

Nunc de rigore physico et ambigamus. Recentiores supponunt duo. at prima suppositio est quod plures formæ specificæ non possunt stare in eodem subiecto, ac in eodem puncto materiæ probant. quia tunc vnum indiuiduũ esset in pluribus speciebus, quia a forma, species sumitur, & quælibet forma constituit speciẽ, quare constituent indiuiduum in diuersis speciebus. Secunda eorũ suppositio omittitur, quia vera. Tunc volunt quod ad generationem vnius compositi sequitur corruptio alterius, & econtra; nõ tamen ad generationem vnius formæ sequitur corruptio alterius formæ, hoc patet. nam vbi corrumpitur homo, generatur cadauer: at ad generationem formæ cadaueris non sequitur corruptio humanæ formæ, quia rationalis anima est ppetua. Propter quæ dicunt quod hominis generatio, &

Intellectus propositionis physicus.

hominis corruptio, & eius nutritio sunt miraculosæ. quia non sunt propter causam naturalem.

Confutatio positionis

Siue Aristotelis intellectus physicus sit iste, siue alius. nõ curo, at videtur quod suppositio eorum sit falsa, & ratio nõ concludat. Secundo, videtur quod conclusio non sit in toto vera, vt credunt. Tertio, illud quod addunt de generatione hominis est omnino dubium.

Suppositionis confutatio.

Suppositio quidem est falsa. nam Auicenna & Auero. 3. cœli. commen. 67. & vltimo commẽto huius primi. volunt in misto esse quatuor formas substãtiales elemẽtorũ. Auer. tamen ait, illas esse in misto sub esse remisso Auicenna vero ibi sub esse reducto & non libero, de quo alias. Nec valet quod tunc mistum esset in pluribus speciebus. est. n. tñ in specie vltimæ formæ, quæ sola reponit in specie, & sola constituit. Cætera vero disponunt, non enim omnis forma recepta in materia constituit in specie sed interdum disponit, quia non principaliter insunt materiæ propter se sed propter aliud vltimum, quod vltimo constituit.

Conclusio non ex toto.

Conclusio vero non videt ex toto vera, quia quando dicit non ad quamlibet formæ generationem sequi alterius corruptionem propter formam humanam, vel intelligit alterius in numero, vel alterius in specie, vel alterius in genere. si alterius in numero, eiusdem tamen in specie, bene dicit, sed non ad Arist. mentem: & breuiter Aristo. (vt mihi videtur) vult ad cuiuslibet formæ generationem sequi alicuius formæ corruptionem, siue illa sit eiusdem speciei, siue alterius, propter quod intellectus Arist. potius est iste. non est alicuius generatio sine alicuius corruptione, nec alicuius corruptio sine alicuius generatione. modo vbi generatur forma cadaueris corrũpũtur formæ siue dispositiones quibus rationalis anima conseruatur in materia, & ita est alicuius corruptio.

De generatione hominis

Quod vero addunt de gñatione hoĩs, vt falsissimũ, primo ex parte materiæ & formæ, nã miraculũ est effectus supra naturam. Si igitur gñatio hoĩs est miraculosa, erit supra naturam, hoc autem stare non potest quia vel supra naturam formæ & hoc non, quia rationalis anima per se est actus corporis, propter quod perficit in specie, & per se inclinatur ad vnionem corporis tanquam ad eius perfectibile, vel supra naturam materiæ, & hoc minime, quia materia naturaliter appetit formam, & naturalius perfectiorẽ formam possibilem esse in illa. Secundo, ex parte vtriusque, dicitur enim. 8. metaphy. circa finem, causa quare ex aliquib[9] efficitur vnum: naturaliter est, quia hoc actus per se, illud potentia per se. Sed rationalis anima est per se actus, & materia per se potentia, igitur vnio est naturalis, & non miraculosa. Tertio ex parte corruptionis, corruptio & generatio sunt contrariæ respectu eiusdem, & contraria sunt naturaliter nata fieri circa idem, propter quod si vnum contrariũ est alteri naturale & alterum. sed corruptio hominis est naturalis quia a principio intrinseco. igitur & generatio fuit naturalis. multæ aliæ rationes factæ sunt in libro de intellectu, quas nũc omitto. Quomodo vero generatio hominis sit naturalis, lege librum de intellectu. trac. primo. libro primo. ca. 18. & 19. vbi dictum est quod generatio est naturalis pro quanto hoc inducit summam dispositionem, qua rõnalis anima mox a primo effunditur in corp[9], & tu ibi. Tũc ad rationes. Ad primam solutio patet. quia in relatiuis diuersis rationibus conceditur, non tamen in absolutis. Ad secundam dicit quod illud non sequitur, quia per se ex vnius corruptione plura generantur. Ad tertiam dicunt quod in generatione equi forma substãtialis embrionis corrumpit, licet forte restent dispositiones quædam, de quibus postmodum. Ad quartam solutio patet. non enim vnamet forma cadaueris manet. licet similis videtur. Ad quintam in nutritione hoĩs generatur cõpositum ex materia & aĩa rationali, non propter nouam formæ generationem sed propter nouam formæ vnionem in materia nutrimenti. & tu in libro de intellectu. Ad sextam dicitur quod in generatione cadaueris corrumpitur homo, non propter animæ corruptionem, sed propter dispositionem, qua anima conseruabitur, vt diximus, qua videlicet corrupta desinit informare. Ad septimam. dicendum quod ibi corrumpitur vnitas continui & generatur non quidem color in actu

sed

sed de nouo incipit apparere. Ad octauam. dicendum quod in accidentibus dictum Philosophi nõ est vniuersale, nisi qñ accidens habet contrarium & tale, q̃ materia non possit esse sine altero illorum. Ad nonam. iam diximus illud Aristo te. verbum non vniuersale in accidentibus, & sic non in quantitatibus. Ad decimam. Aristote. loquitur in generatione quæ fit per obiectionem contrarij quomodo non est illa mundi genitura. Ad vndecimam dicendum quod forma potest esse priuatio non ad idem, sed ad diuersa, similiter & priuatio habitus ad diuersa. Ad duodecimam, apud Auer. dicendum quod in generatione prima misti ex elementis elementa corrumpuntur, non quidem corruptione tollente formæ essentiam, sed tollente informationem & denominationem concretam. in misto enim restant elementariæ formæ apud Auerroem, & inhærent materiæ misti. nõ tamen principaliter informant nec denominant denominatione specifica, quia nulla est pars misti, quæ sit ignis vel aqua, licet in qualibet parte misti sit ignis & aqua, eodem modo & de corruptione misti in elementa, non q̃ formæ illorum incipiant esse, sed quia nunc primo incipiũt esse formæ actu denominantes elementa sub propriis & specificis denominati finibus, vel dicas q̃d in prima mistione in primo instanti generationis misti formæ elementariæ desinunt, & aliæ consimiles generantur, quia primæ fuerũt dispositiones pro fieri. Posteriores vero ꝓ cõseruatione in facto. Dici etiam potest quod, fuerunt corruptæ secundum partẽ, & remanentes secũdum partem, quia præcessit actio & reactio earum inuicem quarto metheoro. commen. 10. hoc latius dicemus in de mistione Hæc de quæstione.

RECO. Soluit dubitationem tertiam, in qua dixit consistere totam vim, & dicit. Quocirca, propterea quod huius corruptio alterius est gñatio, & huius gñatio, alteri⁹ est corruptio. in quietã, hoc est sempiternã necesse est transmutationẽ eẽ. Ad formã aut soluit Philoponus. nã cũ dicebatur, illud q̃ corrumpitur, in quid corrũpitur. Respondet q̃ illud quod corrumpitur, nõ corrumpitur in non ens, sed in aliud ens quia corruptio vnius est alterius generatio. In eodem enim momento est non esse formæ præcedentis, & esse formæ sequentis, non enim est dare vltimum momentum primæ, & primum momentum secundæ. Sed quod est primum non esse primæ, hoc est primum secundæ. Cum vero dicebat vacum aliquid generatur, ex quo generatur, verum ex ente vel non ente. Respondet Philoponus, quod omne quod generatur ex aliquo ente generatur actu & specificato, verum generatur ex ipso, non quatenus actu est, sed quaten⁹ est potentia id quod generatur. nec oportet quod potentia est actu subsistere seorsum ab omnibus, quoniam semper est cum actu, & simul in potentia ad aliud. Est enim actu per formam priorem, potentia vero per materiam. Tunc concludit & dicit. De eo igitur quod est generationem & corruptionem similiter, hoc est semper esse circa vnumquodque entium, hoc est circa vnamquamque substantiam, tum simpliciter, tum particulatim (vt Philoponus dicit) hanc. s. materiam quæ est sub priori forma, existimandum est sufficientem omnibus generationibus causam, vel ab omnibus qui dubitant, existimandum causam. Quod vero ad verba attinet, cum Arist. dicit circa vnũ quodque entium, non intendit q̃ vnaquæque substantia semper generet, ac semper corrũpatur. Sed vult dicere, quod generatio & corruptio nunquã deficiat ab vnoquoque ente. Hæc est causa, hoc est quod semper aliquod ens generetur & corrumpatur aliud hæc est causa. Verbum illud similiter Philoponus pro semper legit, quamquam in nonnullis codicibus verbum semper legitur, sed non refert.

Anti. c. 53 *Propter quid autem tandẽ, hæc quidem simpliciter dicuntur generari & corrumpi, illa autem nõ simpliciter rursus tractandum si idem est generatio quidem huius, corruptio autem huius, & corruptio quidem huius, generatio autem huius. quærit enim, aliquam rationem.*

Dilucidat tex. cõm. eiusdem. *Propter quid autem aliquando hæc quidem simpliciter generari dicuntur & corrumpi. hæc vero non simpliciter rursus pertractandum. Si quidem idem est generatio quidem huius, corruptio vero huius: & corruptio quidem huius. generatio vero huius quæret enim super hoc aliquis rationem.*

Soluta quæstione accessoria. videlicet vtrum generatio sit semper cur non consumptum est omne: repetit primam quæstionem, & inquit. Propter quid autem aliquando, hæc quidem simpliciter generari dicuntur & corrumpi, hæc vero non simpliciter rursus pertractandum. ratiocinantur ad quæstionẽ sic. omnis generatio quæ est huius ex corruptione huius generatio est secundum quid, & corruptio quidem hui⁹ ex generatione huius corruptio est secũdum quid. Sed per solutionem quæstionis accessoriæ omnis generatio est huius in quantum est corruptio huius & econtra. igitur omnis generatio est secundum quid, & corruptio similiter. Cõm. 53

Secundum Philoponum non principalem quæstionẽ hic Arist. pertractat, vt in commentarijs asserebamus, sed poti⁹ vitiosam quæstionem, vtrum omnes generationes substantiales sunt æquales, & si nõ æquales, propter quid (vt inqt.) Hæc quidem scilicet de numero substantiarum, simpliciter dicuntur generari, & corrumpi. Illa autem non simpliciter, & cur generationum substantialium aliæ sunt simplices aliæ quædam. Asserit Aristotel. hanc quæstionem esse rursus tractandam. Cuius causam dicit; quia generatio vnius est corruptio alterius & econtra. tunc generatio ignis erit corruptio aquæ & generatio aquæ corruptio ignis. ergo nulla est præstantior altera. Generatio enim ignis cũ sit corruptio aquæ, non põt esse nobilior corruptione aquæ. Generatio vero esse cum sit corruptio ignis, non potest esse nobilior corruptione ignis. ergo tanta est generatio aquæ respectu corruptionis aquæ. Et sic omnes generationes sunt æquales. Ideo Arist. inquit. quod hæc quæstio quærit aliquam rationẽ, Philoponus vero dicit, quod quia generationes istæ videntur similes in modo se habẽdi, quia vt gñatio ignis est corruptio aquæ, sic generatio aquæ est corruptio ignis. ideo altera non videtur præferenda alteri, & non potest dici altera simpliciter, altera secundum quid.

Anti. c. 54 *Dicimus .n. quod corrumpitur nunc simpliciter, & non solum hoc. & hæc quidem, est generatio simpliciter, hæc autem corruptio. hoc autem generatur quidem aliquid. simpliciter autem generatur. dicimus enim discentem, fieri quidem scientem: fieri autem simpliciter, non.*

Dilucidat tex. c. eiusdem. *Dicimus enim quod corrumpitur quidem simpliciter & non solum hoc, & quod hæc quidem generatio est simpliciter. Illa vero corruptio. hoc autem fit quidem aliquid. simpliciter vero non fit. dicimus enim discentem fieri quidem scientem. simpliciter autem fieri non.*

Cõm. 54 Videtur aliquibus quod Arist. hic soluat, quod stare potest. nam verbum enim quod græce est gar, reddit causam quare videtur quod reddat causam maioris. & hoc per differentiam inter generationem simpliciter & generationẽ secundum quid, quæ in hoc consistit. quod propter generationem simpliciter verificatur ens sine addito de aliquo, de quo prius verificabitur non ens sine addito. verbi causa. cũ equus generatur dicimus quod equus nunc primo est ens simpliciter, & equus prius non erat ens, per oppositũ corruptio simpliciter: at propter generationem secundũ quid verificatur eos cum aliquo addito, de quo prius non verificabatur. non dicimus discentem fieri quidem sciens. simpliciter autem fieri non dicimur, similiter propter corruptionem fit. ex hac differẽtia patet maior, quod omnis generatio huius, hoc est qua aliquid fit ens. hoc ex ente non hoc, fit generatio secundum quid, quæ erat maior. & hoc modo Auero. textum hunc paraphrizare videtur.

Quod istæ generationes & corruptiones sint similes in modo se habendi, probat, quia in corruptio aquæ, vt in corruptione ignis dicimus quod aqua corrumpitur nunc simpliciter, & nõ solũ corrũpitur hoc hoc est, & nõ solũ desinit esse, hoc. s. calida vel frigida, & dicimus etiã in aqua sicut in

igne

igne, quod hæc quidem est generatio simpliciter, cum corrũpitur ignis: hæc autē corruptio simpliciter, cum generatur ignis simpliciter nec corruptio ignis dicitur simpliciter corruptio, magis quam generatio aquæ simpliciter generatio. ergo generationes & corruptiones istorum omnes sūt æquales, & sic omnes dicuntur simpliciter. exponit autē quæ sit generatio vel corruptio secundum quid. & dicit. Verùm hoc quidem generatur aliquid, vt grāmaticum vel musicum simpliciter autem non generatur. dicimus enim qui discit, fieri scientem. Fieri autem simpliciter non dicamus, at cum aqua fit, vel ignis, vterque simpliciter fieri dicitur. ergo omnes generationes sunt æquales in substantiis.

Anti. c. 11

Quemadmodum igitur determinauimus sæpe, dicentes quod hoc quidem significat hoc aliquid, hoc autem non, propter hoc contingit quod quæritur.

Dilucida. text. eiusdem. *Quemadmodum igitur determinauimus pluries dicentes, quod hæc quidem hoc aliquid significant, hæc vero non, propter hoc contingit quod quæritur.*

Cōm. 15

Respondet ad dubitationem quod eorum quæ sunt quædam sunt hoc aliquid, quædā vero non, quæ hoc aliquid significant vel sunt hoc aliquid, simpliciter esse vel significare dicuntur. at quæ non hoc aliquid, sed quale, vel quantum & id genus signum vel esse dicuntur, secundum quid sunt vel significant. Ex quo patet solutio quod substantiæ est generatio simpliciter, quoniam significat vel est hoc aliquid. at accidentis est generatio secundum quid, quia est ens secundū
RECO. quid, & propter hanc differentiam ait contingere quod quæritur, & soluit problema dictum.

Epilogat nūc quæstionē, & vim quæstionis, & dicit. Quēadmodum igitur determinauimus sæpe, dicentes quod eorum quæ sunt, hoc quidem significat hoc aliquid. scilicet substantia, quæ significat ens simpliciter. hoc autem non significat hoc aliquid scilicet ens simpliciter, sed quale, vel quantū; propter hanc diuisionem contingit quod quæritur. nam cū significans hoc aliquid, significat ens simpliciter, omnis substantia videtur ens simpliciter: & ita omnes generationes erunt æquales in substantijs, cum omnes sint ad substantias, quæ sunt simpliciter ens hic est (vt mihi videt) sensus quæstionis. in commentarijs vero aliter hos textus exposuim⁹.
Antiel. c. 56. Verum hæc expositio magis est ad mentem Philoponi.

Differūt enim, in qua transmutetur id quod transmutatur. puta forte qua in ignem est via, generatio simplex, corruptio autem alicuius est, puta terræ. terræ autem generatio, aliqua generatio, generatio autem non simpliciter, corruptio autem simpliciter, puta ignis sicut Parmenides dicit, duo, ipsum ens & non ens inquiēs ignem & terram. Hæc autem, aut alia talia supponere, nihil differt. modum enim quærimus, sed non subiectum.

Dilucida text. eiusdem. *Differunt enim ea in qua transmutat transmutans, veluti fortasse qua in ignem via, generatio quidem simplex est. corruptio vero alicuius vtpote terra, quę vero terræ generatio quadam est generatio sed non simpliciter generatio. corruptio vero simpliciter vtpote ignis, quemadmodum Parmenides ait. duo ens & non ens esse inquiens, ignem & terram. hæc tam vel talia alia supponere differt nihil. modū enim quærimus sed nō subiectū.*

Cōm. 56 Verificauit quæstionem videlicet quomodo sit generatio simpliciter & quomodo secundum quid, volens quod generatio simpliciter fit ad ens simpliciter, quod est hoc aliquid. generatio secundum quid, ad ens secundum quid quod est ens quale vel quantum, & id genus. Assignat nunc rationē solutionis. Et hoc primo quo ad formas ignis & aquæ. secundo quo ad materias & inquit. Differunt enim ea in quæ trāsmutans transmutat, hoc est differunt termini ad quos, igitur & transmutationes, sed ea in quæ transmutat transmutans differunt penes simpliciter & secundum quid. igitur & transmutationes, & hoc declarat exemplo Parmenidis. dicis. Veluti fortasse quæ in ignē via, gñatio quidē simplex est qa ad ens simpliciter. corruptio vero alicuius vtpote terræ, quæ vero terræ, gñatio, quædā gñatio quia ad ens secūdū, quid, sed non simpliciter generatio. corruptio vero simpliciter, quia entis simpliciter. vt pote ignis, quod auctoritate Parmen. probat. d. Quemadmodum Parmen. ait duo ens & non ens esse inquiens, ignem & terram, volens per ignem ens, & per terram non ens, & quia vsus est exemplo falso Parme. quasi se excusans. inquit. Hæc iam falsa vel alia talia supponere, differt nihil. modum enim quærimus quo discimus, sed non subiectum, quod dicimus. hoc est hæc indicimus vt dicamus. non autem vt ita sentiamus. Sic igitur patet generationem simpliciter esse ad ens simpliciter, quod est ens perfectum hoc aliquid, generationem secundum qd esse ad ens secundum quid, quod est tale vel quantum. Colligit hic Auerro. paraphrasticans, quod generatio secundum quid, & generatio simpliciter tam in substantia & accidente sunt, quam in substantiis solis, vt patuit de ignis & aquæ vel terræ generationibus & corruptionibus, quod hac ratione patet, quia eiusmodi generationes differūt penes differētiā terminorum ad quos, sed ignis & terra ita differunt, quod ignis respectu terræ, dicitur esse simpliciter & terra secundū RECO.
quid, quare & generationes etiam ita differunt.

Hic soluit quæstionem secundum Philosophum, & vult quod tribus modis generatio simpliciter in substantijs differt a gñatione sm quid, & tribus a corruptione, corruptio, & oēs istę differentiæ sumuntur a differentia terminorum ad quos, vnde litera sic continuetur, propter hoc cōtingit, quod quæritur, sed non est ita. Cuius causam dicit. & inquit. Differūt enim ea in quæ trāsmutatur id, quod transmutatur. & sic licet omnes generationes sint ad substantias, tamē termini ad quos differunt. sed quæ sit prima differētia diffi- Prima expō.
cultas est. Aliqui enim dixerunt, quod differunt penes formale & materiale nā licet omnes termini ad quos sint substantiæ, aliqua substātia est formalior vt ignis, & aliqua materialior vt terra, & tūc generatio ignis dicetur simpliciter, & nobilior, quia entis nobilioris ac formalioris, generatio vero terræ ignobilior, qa est entis materialioris. Reprobat Reprobatio primæ expō. per Philoponum.
hanc expositionem Philoponus, & bene, quia Aristote. in p̄senti textu de formaliori & materialiori nihil meminit. Aliter ergo Alexander & Philoponus volunt quod prima Secunda expō Alexan.
differentia sumatur ex eo quod in substantijs aliquis terminus ad quem se habet vt ens, veluti ignis, & aliquis vt non ens, vt terra in opinione Parme. generatio ergo ignis ex terra dicetur simpliciter, quia ignis, & corruptio secundum quid, quia terræ. Contra generatio terræ ex igne dicitur secundum quid, quia terra quæ est vt non ens, & corruptio simpliciter, quia ignis, qui est vt ens. & sic differunt. vnde dicit. Differunt enim ea, in quæ transmutatur id quod trāsmutatur, & sic substantiales generationes non sunt æquales, qa termini ad quos differunt, & exponit primam differentiam ex eo, quia aliquis terminus ad quem, vt ens, aliquis vt non ens habetur. & dicit. Puta forte quæ in ignem est via generatio simplex est. quia ad substātiam, quæ se habet vt ens, hæc eadem est corruptio alicuius, & secundum quod, puta terræ, quæ se habet vt non ens, & sic de terra, nam terræ generatio est aliqua generatio & non generatio simpliciter, quo terra est vt non ens. Corruptio autem est simpliciter, puta ignis, qui se habet vt ens, & sic vnamet transmutatio est generatio simpliciter, & corruptio secundum quid. Similiter vnamet transmutatio est corruptio simpliciter, & generatio secūdum quid. exponit hanc differētiam exemplo sumpto ab opinione Parmenidis. & inquit. Sicut Parme dicit duo rerum principia, ipsum ens ignem, & non ens terrā videlicet. Vbi patet bene dictum esse generationem terræ esse secundum quid, quia est eius quod est, vt non ens, generationem ignis esse simpliciter, quia est eius, quod est vt ens, quia quis posset dicere. Hæc Parme. non dixisse, ideo excusat se. d. Hæc autem, aut alia talia supponere, nihil differt, hoc est siue hæc dicat Parme. siue non dicat, nihil refert, quia nos quærimus differentiam terminorū ad quos, sed nō subiectū hoc est non aūt ipsos terminos, qui differunt, quos hic subiecta appellat. Hæc est expositio Philoponi, ea vero quam

dedimus

dedimus in commentarijs, non est mala.

Ant.c.17 *In non ens igitur simpliciter, est corruptio simplex, in simpliciter autem ens generatio simplex. Quibus igitur determinata sunt, siue igne & terra, siue alijs quibusdã horum erit hoc quidem ens, hoc autem non ens. Vno igitur modo differt in hoc, simpliciter generari & corrumpi, a non simpliciter.*

Dilucidate c. eiusdem *Quæ quidem igitur in non ens simpliciter via, corruptio simplex est, vero in simpliciter ens, generatio simplex. quibus igitur determinatum est, siue igni & terræ, siue alijs quibusdam. horum erit hoc quidem ens: hoc vero non ens: vno quidem igitur modo hoc differt simpliciter fieri & corrumpi a non simpliciter.*

Cõm. 17 Tunc quasi concludens recolligit definitiones. & inquit. Quæ quidem igitur in non ens simpliciter via corruptio simplex est, quæ uero in simpliciter ens, generatio simplex, hæ sunt descriptiones. Tunc addit ea subaudi quibus determinatum est siue igni & terræ, siue alijs quibusdam subaudi esse, & non esse, hoc modo sunt q̃ eorum erit hoc quidem ens, hoc vero non ens. nam cui competit esse, est simpliciter ens: cui non esse simpliciter non ens. forte hoc adijcit, quia ad librum hunc determinare talem rem non spectat, sed ad metaphysicam. Sed hoc vnum tantum accipiatur quod cui esse competit, eidem & ens competere dicimus. cui non esse idem & non ens. Aut forsitan adiicit hoc propter antiquorũ positiones. nam quidam dixerunt terram rerum principiũ, vt Hesiodus quidem ignem, & alij alia. qui ponit terram, dicere cogitur illi competere esse & ens simpliciter. qui vero ignem, illi esse & ens q.d. nunc omittatur, sed accipiatur quod siue sic siue aliter, apud omnes vnum ens dicitur simpliciter, aliud non ens. Tunc quasi epilogans, inquit. Vno quidem igitur modo hoc differt simpliciter fieri & corrumpi a non simpliciter in elementis & ipsis substantijs, hoc est penes terminos ad quos.

Concludit differentiam primam. Deinde remouet dubiũ & dicit de prima parte, via igitur quæ est in non ens simpliciter est corruptio: vt enim corrumpitur ignis, quia desinit esse illud, quod se habet vt ens. Via vero in ens simpliciter, vt ad ignem, est generatio simplex. ergo prima differentia est ex eo, quia alius terminus ad quem est se habens, vt ens, & alius, vt non ens. Deinde remouet dubiũ, quia posset aliqs dicere, q̃ ens & non ens nõ sunt determinata igne & terra. Solum enim hoc esset verum in opinione Parme. nam in opinione aliorum ens determinatur raro, non ens determinatur denso. Respondet, & inquit. Quibus igitur rationibus determinata sunt ens & non ens, siue igne & terra secundũ Parme. siue alijs quibusdam, vt raro, & denso, horum ad quæ generationes sunt, erit hoc quidem ens vel vt ens, hoc autem non ens siue vt non ens. Tunc epilogat differentiam primam. & dicit. Vno igitur modo differt in hoc. scilicet penes ens, & non ens simpliciter generari & corrumpi a non simpliciter generari & corrumpi. Hæc de prima differentia.

Ant.c.18

Alio autem modo materia, qualiscunque quædam vtique sit. Cuius enim magis differentiæ hoc aliquid significant, magis substantia est. cuius autem priuationem; nõ ens. puta, calidum prædicamentum aliquod & species, frigiditas autem priuatio. differunt autem ignis & terra, his differentijs.

Dilucidate c. eiusdem.

Alio vero materia qualiscunque vtique sit, cuius quidem enim differentiæ magis hoc aliquid significant, magis substantia, cuius vero priuationem non ens, vt calidum quidem prædicamentum quoddam est & species; frigus vero priuatio. differunt terra & ignis ijs differentijs.

Cõm. 18

Dictum est quod generationes ignis & terræ differunt penes terminos. Vno modo, eo quia ignis vt ignis est ens & perfectius ipsa terra. Secundo differunt penes materias ex quibus sunt. nam ignis ex calido constat. terra ex frigido. at calidum magis videtur simile substantiæ, quia est vniuersale quoddam & species siue forma. frigidum vero magis videtur priuatio, & tunc syllogismus Aristotel. est iste. Omne illud cuius materia siue differentiæ materiales magis significant hoc aliquid, magis est substantia: sed differentiæ siue materia e quibus constat ignis magis significat hoc aliquid: igitur magis substantia. inquit. Vno quidem modo generationes ignis & terræ differunt quo ad terminos quo ad simpliciter & secũdum quid. Alio vero differunt materia, & hoc qualiscunque vtique sit materia, hoc est qualitercunque materia accipiatur, siue pro differentijs quibus constat aliquid, quomodo calidum & siccum dicunt materiam ignis, frigidum & humidum materiam aquæ, siue accipiatur materia pro subiecto. q.d. loquor de materia large. Tunc accipit maiorem. d. Cuius quidem enim differentiæ magis hoc aliquid significant, est magis substantia. cuius vero differentiæ significant priuationem, est magis non ens & minus substantia, vt calidum quidem prædicamentum quoddam est, hoc est forma & species, frigus vero priuatio. Deinde addit minorem dicens. differunt vero terra & ignis his differentijs tanquam materiis. igitur ignis magis est substantia quam terra. Nota.

Debes scire quod ignis & terra possunt considerari dupliciter & quo ad formas, quibus ignis, est ignis, & terra est terra. & sic dictum est quod generatio ignis est generatio simpliciter, & generatio terræ est generatio s̃m quid, nam generatio ignis est ad formam quæ est simpliciter ens, & generatio terræ ad formam quæ est non ens respectu ignis, & hic est vnus modus. Secundo modo possunt considerari quo ad materias, quibus constant, vt quo ad qualitates siue differentias. & sic secundo modo etiam generatio ignis est simpliciter, quia ignis constat calido, quod respectu frigidi perfectius est: generatio terræ secundum quid, quia constat frigido, quod est magis vt priuatio. Et hoc modo declarauit nunc. quibus patet quod non sunt tres modi, quibus differt generatio secundum quid a generatione simpliciter: vt recentiores credunt ex malo intellectu literæ. Nota.a.

Secundo animaduerte quod Aue. in paraphrast. 18. reddit causam quare ignis vt ignis sit forma perfectior terra, quia in diuidua in quorũ mistione vincit ignis, perfectiora sunt inesse, quam ea in quorum compositione vincit terra. Secundo reddit causam cur calidum sit perfectius frigido, quia actio ignis, quæ est calor propinquior est ad esse, quam actio aquæ vel terræ quæ frigus, frigus enim quidam est defectus caloris. Dubitationes cõtra Auerr.

Sed hæc Auerro. dicta falsa videntur. Primũ quidẽ quia omnium mistorum perfectissimus homo, vt etiã medici dicunt. & tamen in homine terra plus exuperat. Secundo sequeretur quod cholericus esset perfectior temperato, quia in eo super excedit ignis. Secundo vero, quia sicut calor est actio ignis, sic frigus aquæ. igitur sicut calor igni est esse, sic frigus aquæ vel terræ, igitur æquales ambo. ppter quod nõ magis frigus caloris, q̃ calor frigoris priuatio est. Dici potest priono quod forte. Auer. loquitur in mistis in animatis, vbi patet calidiora & magis ignea perfectiora. Secundo dici potest quod comparat distẽperata inter se, vbi vult quod vbi ignis excedit perfectius sit, quam vbi terra, & tunc forte diceret quod homo quantum ad hoc sit imperfectior alijs vbi ignis exuperat, licet in alio excedat vel forte in homine excedit ignis quo ad actiua, terra vero quo ad motiua. Ad secũdum diceret quod calefacere est magis ad esse, quia vitæ & naturæ opus est. at frigore cum sit opus mortis, non ad esse facit, propter quod priuatio videtur magis.

Secunda differentia sumitur ex eo: quia aliqua substantia est melior & magis substantia videtur, alia minus & deterior. generatio ergo, quæ est ad substantiam meliorem, erit generatio simpliciter: quæ ad deteriorem erit generatio secundum quid. Simili modo corruptio, quæ est substantiæ melioris, simplex dicitur, quæ vero est deterioris, dr̃ secundum quid. vnde dicit. Alio autem modo generari simpliciter & corrumpi simpliciter a non simpliciter generari & corrumpi differunt in materia qualiscunque quædam vtique sit. Et per materiam, materialem differentiam intelleximus in commentariis. Philoponus autem per materiam intelligit

igne, quod hæc quidem est generatio simpliciter, cum corrũpitur ignis: hæc autẽ corruptio simpliciter, cum generatur ignis simpliciter nec corruptio ignis dicitur simpliciter corruptio, magis quam generatio aquæ simpliciter generatio. ergo generationes & corruptiones istorum omnes esse æquales, & sic omnes dicuntur simpliciter. exponit autẽ quæ sit generatio vel corruptio secundum quid. & dicit. Verum hoc quidem generatur aliquid, vt grãmaticum vel musicum simpliciter autem non generatur. dicimus enim qui discit, fieri scientem. Fieri autem simpliciter non dicimus, at cum aqua fit, vel ignis, vterque simpliciter fieri dicitur. ergo omnes generationes sunt æquales in substantiis.

Anti. c. 55 *Quemadmodum igitur determinauimus sæpe, dicentes quod hoc quidem significat hoc aliquid, hoc autem non, propter hoc contingit quod quæritur.*

Dilucida. tex. eiusdem. *Quemadmodum igitur determinauimus pluries dicentes, quod hæc quidem hoc aliquid significant, hæc vero non, propter hoc contingit quod quæritur.*

Cõm. 55 Respondet ad dubitationem quod eorum quæ sunt quædam sunt hoc aliquid, quædã vero non, quæ hoc aliquid significant vel sunt hoc aliquid, simpliciter esse vel significare dicuntur. at quæ non hoc aliquid, sed quale, vel quantum & id genus significant vel esse dicuntur, secundum quid sunt vel significant. Ex quo patet solutio quod substantiæ est generatio simpliciter, quoniam significat vel est hoc aliquid. at accidentis est generatio secundum quid, quia est entis secundũ quid, & propter hanc differentiam ait contingere quod quæritur, & solui problema dictum.

RECO. Epilogat nũc quæstionẽ, & vim quæstionis, & dicit. Quemadmodum igitur determinauimus sæpe, dicentes quod eorum quæ sunt, hoc quidem significat hoc aliquid. scilicet substantia, quæ significat ens simpliciter. hoc autem non significat hoc aliquid. scilicet ens simpliciter, sed quale, vel quantũ; propter hanc diuisionem contingit quod quæritur. nam cũ significans hoc aliquid, significat ens simpliciter, omnis substantia videtur ens simpliciter: & ita omnes generationes erunt æquales in substantiis, cum omnes sint ad substantias, quæ sunt simpliciter ens hic est (vt mihi videt) sensus quæstionis. in commentariis vero aliter hos textus exposuim*. Verum hæc expositio magis est ad mentem Philoponi.

Antic. c. 56. *Differũt enim, in qua transmutetur id quod transmutatur. puta forte quæ in ignem est via, generatio simplex, corruptio autem alicuius est, puta terræ. terræ autem generatio, aliqua generatio, generatio autem non simpliciter, corruptio autem simpliciter, puta ignis sicut Parmenides dicit, duo, ipsum ens & non ens inquiẽs ignem & terram. Hæc autem, aut alia talia supponere, nihil differt. modum enim quærimus, sed non subiectum.*

Dilucida tex. eiusdem. *Differunt enim ea in quæ transmutat transmutans, veluti fortasse quæ in ignem via, generatio quidem simplex est. corruptio vero alicuius vtpote terræ, quæ vero terræ generatio quædam est generatio sed non simpliciter generatio. corruptio vero simpliciter vtpote ignis, quemadmodum Parmenides ait. duo ens & non ens esse inquiens, ignem & terram. hæc iam vel talia alia supponere differt nihil. modũ enim quærimus sed nõ subiectũ.*

Cõm. 56 Verificauit quæstionem videlicet quomodo sit generatio simpliciter & quomodo secundum quid, volens quod generatio simpliciter fit ad ens simpliciter, quod est hoc aliquid. generatio secundum quid, ad ens secundum quid, quod est ens quale vel quantum, & id genus. Assignat nunc rationẽ solutionis. Et hoc primo quo ad formas ignis & aquæ. secũdo quo ad materias & inquit. Differunt enim ea in quæ trãsmutans transmutat, hoc est differunt termini ad quos, igitur & transmutationes, sed ea in quæ transmutat transmutans differunt penes simpliciter & secundum quid. igitur & transmutationes, & hoc declarat exemplo Parmenidis dicit. Veluti fortasse quæ in ignẽ via, gñatio quidẽ simplex est quia ad ens simpliciter. corruptio vero alicuius vtpote terræ, quæ vero terræ gñatio, quædã gñatio quia ad ens secũdũ quid, sed non simpliciter generatio. corruptio vero simpliciter, quia entis simpliciter. vt pote ignis, quod auctoritate Parmen. probat. d. Quemadmodum Parmen. ait duo ens & non ens esse inquiens, ignem & terram, volens per ignem ens, & per terram non ens, & quia vsus est exemplo falso Parme. quasi se excusans. inquit. Hæc iam falsa vel alia talia supponere, differt nihil. modum enim quærimus quo discimus, sed non subiectum, quod discimus. hoc est hæc indicimus vt discamus. non autem vt ita sentiamus. Sic igitur patet generationem simpliciter esse ad ens simpliciter, quod est ens perfectum hoc aliquid, generationem secundum quid esse ad ens secundum quid, quod est tale vel quantum. Colligit hic Auerro. paraphrasticans, quod generatio secundum quid, & generatio simpliciter tam in substantia & accidente sunt, quam in substantiis solis, vt patet de ignis & aquæ vel terræ generationibus & corruptionibus, quod hac ratione patet, quia eiusmodi generationes differũt penes differẽtiã terminorum ad quos, sed ignis & terra ita differunt, quod ignis respectu terræ, dicitur esse simpliciter & terra secundũ quid, quare & generationes etiam ita differunt. RECO.

Hic soluit quæstionem secundum Philosophum, & vult quod tribus modis generatio simpliciter in substantiis differt a gñatione sm quid, & tribus a corruptione, corruptio, & oẽs istę differentiæ sumuntur a differentia terminorum ad quos, vnde litera sic continuatur, propter hoc cõtingit, quod quæritur, sed non est ita. Cuius causam dicit. & inquit. Differũt enim ea in quæ trãsmutatur id, quod transmutatur. & sic licet omnes generationes sint ad substantias, tamẽ termini ad quos differunt. sed quæ sit prima differẽtia difficultas est. Aliqui enim dixerunt, quod differunt penes formale & materiale. nã licet omnes termini ad quos sint substantiæ, aliqua substãtia est formalior vt ignis, & aliqua materialior vt terra, & tũc generatio ignis dicetur simpliciter, & nobilior, quia entis nobilioris ac formalioris, generatio vero terræ ignobilior, quia est entis materialioris. Reprobat hanc expositionem Philoponus, & bene, quia Aristote. in pñti textu de formaliori & materialiori nihil meminit. Aliter ergo Alexander & Philoponus volunt quod prima differentia sumatur ex eo quod in substantiis aliquis terminus ad quem se habet vt ens, veluti ignis, & aliquis vt non ens, vt terra in opinione Parme. generatio ergo ignis ex terra dicetur simpliciter, quia ignis, & corruptio secundum quid, quia terræ. Contra generatio terræ ex igne dicitur secundum quid, quia terra quæ est vt non ens, & corruptio simpliciter, quia ignis, qui est vt ens. & sic differunt. vnde dicit. Differunt enim ea, in quæ transmutatur id quod trãsmutatur, & sic substantiales generationes non sunt æquales, quia termini ad quos differunt, & exponit primam differentiam ex eo, quia aliquis terminus ad quem, vt ens, aliquis vt non ens habetur. & dicit. Puta forte quæ in ignem est via generatio simplex est. quia ad substãtiam, quæ se habet vt ens, hæc eadem est corruptio alicuius, & secundum quod, puta terræ, quæ se habet vt non ens, & sic de terra, nam terræ generatio est aliqua generatio & non generatio simpliciter, quia terra est vt non ens. Corruptio autem est simpliciter, puta ignis, qui se habet vt ens, & sic vna met transmutatio est generatio simpliciter, & corruptio secundum quid. Similiter vna met transmutatio est corruptio simpliciter, & generatio secũdum quid. exponit hanc differẽtiam exemplo sumpto ab opinione Parmenidis. & inquit. Sicut Parme. dicit duo rerum principia, ipsum ens ignem, & non ens terrã videlicet. Vbi patet bene dictum esse generationem terræ esse secundum quid, quia est eius quod est, vt non ens, generationem ignis esse simpliciter, quia est eius, quod est vt ens, quia quis posset dicere. Hæc Parme non dixisse, ideo excusat se. d. Hæc autem, aut alia talia supponere, nihil differt, hoc est siue hæc dicat Parme. siue non dicat, nihil refert, quia non quærimus differentiam terminorũ ad quos, sed nõ subiectũ hoc est non aũt ipsos terminos, qui differunt, quos hic subiecta appellat. Hæc est expositio Philoponi, ea vero quam dedimus

Prima expõ.

Reprobatio primæ expõ. per Philoponum.

Secunda expõ Alexan.

tem per materiam intelligit ipsa elementa, quæ sunt materia mistorum corporum.q.d.alio modo simpliciter generari & simpliciter corrumpi differunt à nõ simpliciter generari & corumpi in ipsis elementis, que generantur & in corrũpuntur. Et exponit quomodo & dicit oĩa elementom, cuius differentiæ magis significãt hoc aliqoid, magis substãtia est, elementum vero cuius differentiæ significant magis priuationem, & non ens est minus substancia, cuius exemplum ponit, & dicit. Puta calidum prædicamentum aliquid est, & species, & sic videtor magis substãtia. Frigiditas vero est magis priuatio, & sic est minus substantia. Differunt aũt ignis & terra his differentias. ergo ignis est magis substãtia q̃ terra. quare gñatio ignis & eius corruptio dicent simpliciter. Generatio vero & corruptio terræ dicentur secundũ quid: sunt qui dixerunt secunda differentiam accipi penes simplicius, & cõpositius, vt dicatur illa simpliciter generatio vel corruptio, cuius terminus ad quem est substantia simplicior illa vero secondum quid, cuius terminus ad quem est substãtia compositior. Quam expositionem non laudat Philoponus, cum non possit oec verbis Aristot. nec eius exemplo accommodari, vt intelligenti patet.

Anth.c.19 *Videtur autem multis, magis sensato & non sensato differre. quando enim in sensatum transmutantur materiam generari inquiũt. quãdo autem in non manifestã, corrumpi. Ens enim & non ens, in sentire & non sentire determinant. quem admodum scibile quidem ens, ignotum autem non ens. s. usus enim scientiæ habet virtutem. Quemadmodum igitur illi in sentire vel posse & viuere & esse existimant. ita & res modo qnodam sequentes veritatem. id autem dicentes non verum.*

Dilucida. te c. eiusdem. *Multis vero videtur magis, en per sensatum & non sensatum differre. quãdo quidem enim in sensibilem mutatur materiam generari aiunt: quando vero in non sensibilem corrumpi. ens enim & non ens sensibilitate & non sensibilitate determinant, quemadmodum scibile quidem ens, non scibile non ens, sensus enim scientiæ vim habet. quemadmodum igitur ipsi in sentire vel posse, & viuere & esse existimant: sic & res, modo quodam veritatem prosequentes in modo alio non verum dicentes.*

Hactenus inter generationes veras differentias designauit nunc quid alij senserint, adijcit. nam eorum improbatio erit suæ veritatis affirmatio & illius manifestatio. Herculei vero, & qui apparentias veras esse aoromant, dicunt generationem sic ab ipsa corruptione differre, quod gñatio est via in sensibile ens, corruptio vero ad in sensibile. & ideo aiũt, quia omne ens volunt esse sensibile, & quod non sensibile non ens, quemadmodum etiam scibile ens aiunt, & non scibile non ens. reputant enim sensum vim ac vicem exercere in rebus quales & scientia. quod scieotia sit sensus & sensus scientia, & quod non sensus noo sit scientia quibus addit fundamentum eorum.d. Quemadmodum igitur ipsi in sensu vel posse sentire dicunt aoimal & viuere & esse aial, nam animal est viuens animal propter sensum & sentire, sic & res dicunt esse, qoia sentiuntur, & qoæ oon sentiuntur non esse, vt quæ non sentiunt non animal. addit quod sic, dicentes modo quodam sunt veritatem prosequentes. scilicet quantom ad animal ipsum, quod nõ est nisi sentiat vel potest sentire. sed quod res non sit, quæ non sentitur vel nec possit sentiri errant. Secundo bene dicunt quantum ad hoc quod omne quod est, est intelligibile, & quod non est intelligibile, non est, vt dicit Auerro. sed male aiunt, inquantum sensum autumant scientiam esse.

Cõm. 19

RECO. Hæc est tertia litera, quæ sumitor secundum opinionem, quod in substantijs simplex generatio sit, quæ est ad magis substantiale. Generatio vero quædã ad minus substantiale, Simili modo simplex corruptio est eius quod est magis substantiale. quædam vero corruptio, quæ est eius quod minus substantiale. At videtur multis id esse magis substantiale, qđ est magis ens, id vero minus substantiale, quod est minus ens. Tunc his duobus statibus, quidam dicebant generationem terræ esse simplicem, generationem vero aeris esse secũdũ quid: quia terram existimabant magis substantiale. aerẽ vero minus. Causa vero erat apud eos, quia terra est ens aer non ens, existimabãt enim omne sensibile esse ens, & omne insensibile non ens. Et hoc ideo, quia virtus sensus apud eos est virtus sciæ. Hæc est tertia differentia, quæ licet sit vera sumitur ab opinione falsa, propterea dicitur a Philopono differentia, quæ sumitur secundum opinionem. Vnde inquit. Videtur autem multis ea entia, ad quæ substantiales transmutationes sunt magis sensato & non sensato differre & hoc est secundum opinionem, quã exponit, & dicit. Quãdo enim aliquid ad sensatam materiam trãsmutatur generari inquit. Quando autem ad non manifestam, corrumpi, Cuius causam iterum assignat, cum dicit. Ens enim & non ens per sentire & non sentire determinant. quia dicunt insensibile esse non ens: sensibile vero ens, quemadmodum etiam determinant ens & non ens, scibili, & ignoto, dicentes scibile ens, ignotum non ens. & hæc ideo dicũt, quia apud eos sensus habet virtutem scientiæ, ita vt non scibile & non sensibile sint idẽ & scibile & sensibile ẽt idem, veluti sciẽtia est sensus. Deinde assignat secũdã cãm eorũ ad dicendũ sensibile esse ens insensibile esse nõ ens, argumento sumpto ab ipsis, quia tunc suspicantur viuere, & esse, cũ sentiunt aut possunt sentire. ergo veluti sentientibus, viuere & esse determinant, sic in sensibilibus Dicunt illa esse, cum sensum mouet, aut mouere possunt. Argumentum est quasi ab actiua ad passiuam, nam si sentire vel posse sentire est viuere, & esse actiue, sentiri vel posse sentiri est esse & viuere passiue, si in ipsis actio & passio esse possint. vnde dicit. Quemadmodum igitur illi in sentire vel posse sentire existimant, & vioere & esse actiuẽ, ita & res existimãt & esse & viuere passiue, vt ita loquar. quasi dicat sicut nos sumos, quia possumus sentire res, ita res sunt, quia possunt sentiri a nobis. ergo sensibile est ens, & in sensibile non ens. Addit hos, modo quodam prosequi veritatem, modo quodam oon veritatem. In duobus enim veritatem dicunt, vt Philoponus animaduerti. Primo quo dicunt magis scibile esse magis ens & min⁹ scibile esse minus ens. Secũdo qoo dicũt scientiã simpliciter, & ignorantiã simpliciter, & terminare ens & non ens Nõ secundum veritatem non scibile simpliciter est non ens, scibile simpliciter est ens. At erraoerunt de sensibili & insensibili, non enim oportet insensibilia omnia esse nõ entia, licet omnia sensibilia sunt entia, aliter possunt hæc intelligi, vt patet in commentarijs, sed non curo.

Contingit itaque, secundum opinionem & secundum veritatem aliter & generari simpliciter et corrumpi, spiritus enim & aer secundum sensum quidem, minus sunt, ideo & quæ corrũpuntur simpliciter, in hac transmutatione corrumpi. dicuntur generari autem, quando in tangibile & in terram transmutantur secundum veritatem autem, magis hoc aliquid & species & hæc sunt, quam terra. Anti.c 60

Accidit enim secundum apparentiam & secundum veritatem aliter simpliciter & generari et corrumpi. spiritus enim & aer secundum quidem, sensum, minus est. Ideo & quæcunque corrumpuntur simpliciter, quæ in hac transmutatur, corrumpi dicuntur: fieri vero quãdo in maius et in terram transmutantur. Secundum veritatem vero quæcunque magis hoc aliquid & species quam terra. Dilucidatea, cõm. eiusdem. Cõm. 60

Moderat quasi eorum opinionem per talem distinctionem, quod aliquid generari & corrumpi est dopliciter. Vno modo secundum apparrentiam, quæ græce doxa dicitur. interdum latine opinio, quomodo non dicitur nũc. Alio modo secundum veritatem. Spiritus enim & aer, secundum quidem sensum minus est, ideo & quæcunque in ipsum currumpuntur, simpliciter corrumpi dicuntur. Ecõtra quando in maius vt in terram, generari. Hæc secundum apparentiam. secundum veritatem vero, quæcunque magis

magis hoc aliquid & species sunt, quam terra propter quod aer & ignis secundum veritatem magis sunt. Tunc patet cõtra eos quod non valet. hoc est magis tale ad apparentiam. igitur magis tale ad veritatem. Animaduerte quod verum maius, græce est apton, quod proprie tactile sonat, à verbo optomæ, latine tango. Verum sensus Arist. est vt dixi. Vel forte melius potest hæc litera continuari ad præcedentem sic, modo quodam veritatẽ prosequentes, modo alio nõ verum dicentes & tunc declarat quomodo verum dicunt, & & quomodo falsum. Nam secundum apparentiam verum dicunt. Secundum autem existentiam, non verum. & hæc declarat. sermo patet.

RECO.

Propterea quod non eodem modo reperiuntur scripta verba Ari. in cõmentarijs diuersimode, nos verba accõmodauimus. At ẽm Philoponũ Ari. hoc ostendit q̃ de generatione & corruptione simpliciter, & secundum quid aliter secundum veritatem, aliter secundum opinionem sit dicendum, immo quæ de illis dicenda sunt secundum veritatem aduersantur eis, quæ sunt dicenda secundum opinionem. Consonat autem huic expositioni verbum illud {itaque} quod in libro Philoponi legitur, nam denotat illationem quasi corollariam ex dictis, vnde dicit. Contingit itaque secundum opinionem, & secundum veritatem aliter, supple esse dicendum de ipsis simpliciter generari & corrumpi. immo sunt admodum pugnandi. & hoc exponit: nam spiritus hoc est vẽtus & aer ẽm sensum quidẽ, minus sunt, & minus entia, & minus substantialia, & ideo quæ corrũpũtur in hæc simpliciter corrumpi. & corruptione simpliciter dicta, dicũtur corrumpi. dicuntur vero simpliciter generari, quando transmutantur ad tangibile, & ad terram, quæ est palpabilis hæc secundum opinionem. At secundum veritatem accidit totum oppositum, & hoc exponit. & inquit. Secundum veritatem autem, aer & spiritus sunt magis hoc aliquid, & species siue formaliora quam terra. Primo, quia terræ est circumlinus. Secundo, quia calidior, vt Philoponus addit. Patet ergo quomodo quæ secundum opinionem dicenda sunt, contraria sunt his, quæ dicuntur secundum veritatem.

Essendi igitur simplicem generationem corruptionẽ existentem alicuius, corruptionem autem simplicem generationem existentem alicuius, dicta est causa: propter enim materiam differre, aut eo quod substantia est, aut non, aut quod hæc magis hæc vero non, aut quod hæc quidem magis sensata est materia ex qua & in quam, hæc vero minus dicuntur, hæc quidem simpliciter generari, hæc autem aliquid solum, non ex ad inuicem generatione. sed secũdum quem diximus nunc modum, nunc enim tantum determinatum est, quare omni generatione existente corruptione alterius, & omni corruptione existente alicuius alterius generatione, non similiter attribuimus generari & corrumpi his quæ adinuicem transmutantur.

Anti.c. 12

Aliter in codice philoponi. Quæ vero hæc quidẽ simpliciter generari hæc vero secũdũ quid non, ex inuicẽ generatione solũ secũdũ quẽ nunc dicimus modum sed vniuersaliter quẽdam est.

Propter quid quidem igitur sit: hæc quidem simplex generatio alicuius existens corruptio. Corruptio vero simplex generatio existens alicuius: dicta est causa. Cũ enim materia differunt, vel hoc substantia est, illud vero non. Vel hoc magis illum vero non. Vel hoc magis sensibile est propter materiam ex qua & in quam. Illud vero minus alio. hæc generari simpliciter dicuntur. hæc vero secundum quid solum, non inuicem generatione secundum quem modum nunc supponimus. Nunc quidem enim tãtum determinatum sit, propter quid vtique cum omnis generatio sit alterius corruptio: & omnis corruptio sit alterius cuiusdem generatio, nõ similiter determinamus inuicem transmutabilia & generari & corrumpi.

Dilucidate.c. eiusdem.

Videtur mihi quod textus hic totus sit epilogus. & quia sensus patet, lege literam (inquit.) Propter quid quidem igitur sit. hæc quidem simplex generatio alicuius existens corruptio, vt ignis generatio est quidem simplex, at terræ secundum quid. Corruptio vero simplex vt ignis, generatio existens alicuius vt terræ, dicta est causa, quã replicat. d. Cum enim materia differunt, hoc est differẽtijs materialib9. hæc fuit vna causa. Vel hoc substantia est illud vero non, hæc fuit secunda causa. Vel hoc magis. Illud vero non. hæc fuit tertia. Vel hoc magis est sensibile, propter materiam ex qua generatur, & in quam corrumpitur. Illud vero minus alio. hæc fuit quarta causa apud antiquos. cum hæ tres causæ sint, hæc generari simpliciter dicũtur. hæc ẽm quid solum, non inuicem generatione eiusdem rationis existente, ita vt ambæ sint simpliciter dictæ, secundum quem modum nũc supponimus. propter quod breuibus epilogãs (inquit.) Nunc quidem enim tantum determinatum sit. propter quid vtiq; cum omnis gñatio alterius corruptio & ois corruptio sit alterius cuiusdam generatio. non similiter & eodem modo secundum quid & simpliciter non determinamus trãsmutabilia & generari, & corrumpi. sed dicimus generationem simplicẽ vnius esse corruptionem secundum quid alterius & ecõtra. Hic est epilogus omnium quæ dixit.

Cõmẽ. 42

Sed circa hæc quæritur. Primo, vtrum substantia suscipiat magis & minus. vt dixit Aristo. Et videtur quod non. Tũ quia Arist. in prædicamentis ait. quod substantia non suscipit magis & minus. Tum quia esset ei aliquod contrarium. Tũ vel maxime quod eius generatio esset motus, quia successiua transmutatio. Contrarium vt vidistis Aristote. ait. Hæc quæstio melius tractabitur alias in isto libro. Verum quia Egidius & Albertus quædam dicunt, & nos etiam aliqua dicemus. Egidius, Albertus, & omnes conueniunt quod nulla substãtia suscipiat magis & min9 seruata vnitate speciei, hoc est, gradualiter hoc est nulla substãtia põt esse intẽsior vel remissior altera eiusdẽ spẽi. Quod Egidius vnica rõne pbat, quia vel illa gradualis intensio & remissio essent ẽm essentiã vel ẽm esse. ẽm gradus essentiæ non. nam cũ essentia pertineat ad definitionem per variationem cuiuslibet talis gradus variabitur definitio, ita natura & species eius. vt octauo metaphy. tex. commen. 10. nec secundum gradum ipsius esse. nam cum nos loquamur de esse specifico, tunc mox tolletur esse specificum, Arguo sic. Variato esse variatur species, variata specie, variatur esse specificum. igitur non erit in eadem specie, nec seruato esse specifico. Sed ad saluandum verbum Arist. Egidius dicit duo. Primo quod secundum formam generis, & analogiam quãdã reperitur magis & minus in substantijs. probat. quia quæcũq; in eodẽ gñe magis & minus distant à primo illius gñis, suscipiunt magis & min9 in illo gñe. Sed oẽs substãtiæ in gñe eodẽ gñe magis & minus distãt a primo ente, nã quædã magis adeo distãt, quædã minus per mẽsurã suæ substantiæ. igitur in gñe & analogia substantiæ est magis & minus. Secundo idem probatur in genere substantiæ prædicamentali, nam forma est potior substantia quam materia. Secundo dicit quod in substantia reperitur magis & minus in genere capiendo pro perfectiori & imperfectiori, quod tripliciter probat. Tum ex intentione naturæ, quia animal perfectius est embrione. Tũ ex victoria formæ, quando forma magis rarefacit materiã, quomodo ignis magis est terra. Tũ perfectione speciei, & sic animal magis à leone, quam a formica participabitur. Verum omnia hæc reducantur sic. cum quæritur. vtrum substantia suscipiat magis & minus. hoc potest intelligi vel gradualiter, vel perfectionaliter. gradualiter nulla substantia suscipit magis neque minus. perfectionaliter potest primo in analogo. secundo in genere. Et per secundum saluare vult verbum Aristotel. Albertus vero cum Egidio conuenit, quantum ad primum. tenet enim cum Egidio vbique, quod nulla substantia suscipit magis neque min9 gradualiter. Sed ad saluandum Aristotelem. verbum videtur distinguere, quia substantiam recipere magis & minus potest esse vel quantum ad esse quod est actus formæ in materia, & hoc modo terra est æqualiter substantia sicut ignis. Alio mõ vt forma p potẽtias naturales principium est operationum. & hoc modo ignis magis substantia est ipsa terra, quia in ea propter potẽtias vincit magis ratio formæ quam

Quæstio an substantia suscipiat magis & minus.

Comunis positio.

Argumentum Egid.

De verbis Aristo.

Reductio omnium.

quam terra, vbi forma est magis oppressa a materia. Quod etiam Egidius accepit in sua secunda rõne ad secundũ dictũ. Et adijcit duas alias rationes. Sed quia hæc res non potest bene perpendi, nisi quæratur de accidẽtibus, ideo quærit Egid. verum magis & minus possunt esse in accidentibus. Et videtur quod non per argumentum suum, quia vel secũdum gradum essentiæ, vel gradum esse. non secundum gradum essentiæ, quia tunc variaretur species nec secundum gradum ipsius esse. Tum primo, quia esse fluit ab essentia immediate, igitur si essentia non variatur secundum gradus, nec esse. Tum secundo, quia esse principaliter est a forma, sed forma est inuariabilis essentiæ. igitur esse. Respõdet Egi. quod formæ accidentales ex natura earum non recipiunt gradualem intensionem vel remissionem. sed ex natura subiecti, quod esse potest dupliciter, vel quia recipiuntur in subiecto mediante aliqua forma, quæ remittitur, aut quia recipiuntur mediantibus formis pluribus, cum quarum vna habent maiorem cõuenientiam quam cum alia. igitur semper est intensio & remissio formæ mediante maiori vel minori dispositione materię. propter quod non oportet dare processum in infinitum vt arguit ipse. Contra hanc positionem arguunt omnes Calculatores, & multa aiunt. verum quia res hæc raptim tangitur, adducamus quædam quæ Iuniorum quidam contra Egidium referunt. Et primo videtur quod Egidi. contradicat sibi. Nam in solutione primi dubij voluit quod nulla substantialis forma gradualiter recipit magis & minus. At nũc vult quod accidẽtalis recipit propter dispositionum euariationem. Contra arguunt, quia vt forma accidentalis propter dispositiones in subiecto intenditur, & remittitur. sic substantialis. Secũdo, tunc in omni elemento essent omnes qualitates in summo: & quod semper æqualiter intenderentur, vel remitterentur, cum non habeant dispositiones præcedentes. quibus euariari possint. Tertio, sequitur quod nullum agens naturale in eodem medio vniformi per totum, posset difformiter agere, cuius contrarium patet de lumine, & calido.

De accidẽtibus.

Argumentum cõtra Egid.

Quarto, tũc agens naturale non posset aliquã qualitatem per aliquid tẽpus vniformiter generare, quia si in prima medietate horæ producit calidum, vt quatuor: in secunda medietate necessario agit secũdam medietatem, vt quatuor in minori tempore, quia subiectum est melius dispositum. Mihi autẽ videtur prius esse tenendum aliquam substantiam gradualiter remitti & intendi, vt formæ substantiales elementorũ, vt tenet Auer. tertio cœli. commen. 67. & hoc non secundũ essentias, nec secundum esse comparatum essentiæ, sed secundum esse quod habent in materia, prout enim materia magis vel minus disponitur per qualitates primas, sic forma secundum esse magis vel minus intenditur. Et per hoc non cogit argumentum suum. dicerem enim quod secundum esse recipiunt magis & minus gradualiter. nec esse dat speciem sed essentia. Dico secondo. quod in analogo substantiæ aliqua est perfectior aliqua imperfectior. Et non propter rõnẽ Egidij, quia inæqualiter recedunt a primo, quia cum primũ apud eum sit infinitum, omnes a primo recederẽt æqualiter quia quicquid cadit ab infinito, per infinitum distat: & vnum infinitum non est altero maius vel minus. Sed hoc dico propter recessum à nõ gradu entium, vt à materia, ipsa. n. materia est non gradus entium: cuius elongatione vel appropinquatione cætera mensurãtur. Dico tertio quod accidentia intensibilia & remissibilia sunt in duplici dña, quædam magis cãæ & prima vt simplices, & primæ qualitates videlicet calidum frigidum, & id genus. quædam sunt magis causata & secunda, vt album, nigrum, & cætera id genus. Tunc dico quod loquendo de accidentibus, quæ sunt causæ, & prima sui natura, & non à parte subiecti recipiũt magis & minus gradualiter. non quidem secundum essentiam sed secundum esse, quod est modus essentiæ. Nam quemadmodum dimensio siue in subiecto, siue non in subiecto. haberet extensionem, sic calidum, tentionem. Cõcurrit tamen subiectum, non vt causa formalis intensionis sed tanquam causa sine qua non: itemque cõcurrit actiuitas agentis, vt dispositio sine qua nõ. Verum forma illa prima accidentalis sua inclinatione apta est intendi & remitti, loquendo igitur de primis & causis. dicerem ea sua inclinatione esse talia. Vlterius, dicerem quod loquendo de secundis & causatis, illa non recipiunt magis & minus gradualiter, nisi propter maiorem aut conuenientiorem dispositionem factam in materia & subiecto a primis, à quibus dependent. & quantũ ad hæc vt puto Egidius intelligit. hoc declaratur, quia prima & secunda ita differunt quod primo in aliquo genere sunt talia seipsis. at secunda sunt talia propter prima. cum igitur prima accidentia sint talia propter eorum inclinationes & naturas. ipsa secunda vt album & id genus propter illa prima erunt talia. Et hæc (vt mihi videtur) est mens omnium sapientum.

Alia põ.

Rationes Iuniorum contra hoc non cogunt: Ad primã cõcedo quod primæ qualitates per suas naturas remittũtur sed secundæ per naturam punctarum. Ad secundam dicendum quod. potest difformiter agere in primis nulla dispositione supposita, nisi sola approximatione. at in secũdis oportet vt prædisponat materiam in primis. lumen quoque magis habet rationem primæ qualitatis, quam secundæ vt patet secundo de anima.

Ad tertiam patet similiter. Rationes in principio quæstionum factæ facile delentur. Ad primam Auerroes respondet illud esse intelligendum de substantiis perfectis. Ad secundã patet quod non propterea sibi erit contrarium. quia contraria recipiũtur in subiecto ente actu, quo modo nõ recipiuntur formæ elementariæ. Ad tertiam patet solutio, quia non omnis successiua transmutatio est motus, sed quæ in subiecto in actu: nec omnis subita mutatio est generatio, nisi quæ in ente in potentia. Ad argumentum secundæ quæstionis. solutio patet per quæstionis solutionem. RECO.

Epilogat, & dicit. Essendi igitur simplicem generationem existẽtẽ corruptionẽ alterius sm quid, & corruptionẽ simplicem generationem existentem alicuius, hoc est, quod generatio simplex sit alterius corruptio secundum quid: & corruptio simplex sit alterius generatio secundum quid, est dicta causa. Quam epilogat, dicens. Propter enim materiam, hoc est propter terminos ad quos, quã materiam appellat, diximus differre, aut eo quod substantia aut non, vt dicit prima differentia, quæ est ipsum ens, & non ens, aut quod hæc materia est magis: illa vero minus, hoc est nobilior, & ignobilior, vt fuit secunda differentia. aut hæc quidẽ magis sensata est materia. & magis quid substantiale, ex qua materia fit, & in quam corrumpitur. Hæc vero minus est sensata & minus substantiale quid vt fuit tertia differentia. Ex his tribus differentiis factum est, quod generatio vna est simpliciter altera secundum quid. & hoc ait, dicũtur hæc quidem simpliciter: hæc autem secũdum aliquid solum generari vel corrumpi. Deinde sequuntur illa verba. {Qua vero, hæc quidem} quæ non habentur in codice græco nostro, sed bene in codice Philoponi: vbi secundum eum Aristoteles mouet hanc eandem quæstionem in omnibus vniuersaliter, & non tantum in substantiis quæ fiunt ex inuicẽ. Quærit enim vniuersaliter in ipsis entibus quid simpliciter generetur, quid secundum quid. Hæc. n. quæstio amplectitur cũ quærat in entibus quæstio disputata fuit pressa, quia solum in substantijs. Vnde in codice Philoponi, inquit, qua vero causa hæc quidem simpliciter generari dicantur, hæc vero secundum quid, non in his, quæ ex generatione inuicem solum fiunt, quemadmodum nũc diximus in substantiis: sed vniuersaliter quærendum est, cuius causam dicit. nunc enim tantum determinatum est, quare omni generatione existente corruptione alterius, & omni corruptione existẽte alicuius alterius generatione, non similiter attribuimus generari & corrumpi his, quæ adinuicem transmutantur: & sic quæstio fuit pressa solum in substantijs. At nunc quærendum est vniuersaliter in omnibus quæ generantur, quæ simpliciter, quæve secundum quid generari & corrumpi dicantur. hoc pacto Philoponus intelligit, quoniam textus eius erat pfectus. In codice vero nostro textus est imperfectus, & ideo non erat intelligibilis. In commentariis quæsitum est, verum aliqua substantia suscipiat magis & minus. Vbi breuibus resumpta est positio Egidij & Alberti, quod magis minus possunt formi, aut gradualiter, aut pfectionaliter. Gradualiter, nulla substantia suscipit magis vel minus, quia nõ sẽcũdũ eius essentiã, cũ illa pertineat ad definitionẽ quæ nec magis nec minus suscipit: nec secundum esse, quia esse pertinet

Hæc quæstio & tangitur 11. li. met. disputa. 4.

pertinet ad speciem, quæ nõ suscipit magis & minus. Perfectionaliter vero, in trãscendenti, aliqua substantia est magis altera, vt illa quæ magis deo appropinquat. In genere analogo etiam forma est magis substantia quam materia: in genere vniuoco vero, homo est animal perfectius quã bos. Quærit postea de accidentibus, & asserit, quod accidentia secundum eorum essentias non suscipiunt magis & minus gradualiter, sed solum ratione subiecti. Et hoc dupliciter, vel quia recipiuntur in subiecto mediante aliqua qualitate gradualiter suscipiente magis ac minus, vel quia recipiũtur mediantibus pluribus dispositionibus. cum quarum vna habent maiorẽ conuenientiã quam cum alia. quare suscipiunt magis & minus ratione dispositionum materiæ. Secũdum vero Auer. dicendum est primo de substantijs, quod substantiæ elementorum, siue eorum, formæ non tantum perfectionaliter in transcendenti, & in genere analogo, & genere vniuoco suscipiunt magis & minus, sed suscipiunt gradualiter magis & minus, & ẽm essentiã. verũ essentia est duplex altera, quæ resultat ex partibus essentialibus alterius rõnis, & hanc significat definitio, & secundũ hanc nec substantia, nec accidens suscipit magis & minus, cum hæc sit quidditas, quæ est sicut numerus. altera est essentia, quæ resultat ex partibus essentialibus eiusdem rationis. Cum enim partes caliditatis sunt in eodem puncto subiecti, ex ijs resultat essentia caliditatis maior, quam sit essentia partis, quæ in eodem subiecto præcessit. Ex his patet quod sicut essentia caliditatis fit per additionem partis caliditatis in eodem puncto subiecti vtraque remanente: ex qua vtraque resultat essentia quædam caliditatis maior essentia partis præcedentis, & partis sequentis: sic intensio formæ ignis fit vniformiter per intensionem caliditatis & per additionem partis ad partem vtraque remanente. hæc de substantijs. Accidentia vero duplicia sunt prima & quasi causæ, vt quatuor qualitates, & quæ ex his sequuntur. Prima suscipiunt magis & minus non solum perfectionaliter in trãscendenti. & in genere analogo, & in genere vniuoco: sed gradualiter in eadem specie per se, & secũdum resultantem ex partibus essentialibus eiusdem rationis. Accidentia vero secunda, vt album nigrum & id genus suscipiũt magis & minus ad susceptionem horum, & de his intelligit Egid. Penes quid autem formæ dicantur intensiores vel remissiores alijs verum per accessum ad summum, vel per recessum a non gradu, de his libro metaph. octauo dictum est. Nunc vero dicas aliquam formam esse alterã intensiorem, quia in eodem puncto subiecti plures gradus habet. eam vero habere plures gradus scitur ex suppositione, non simpliciter. Nam scitur quia ex illa proficiscitur perfectior operatio, quæ est perfectior ex iudicio sensus. Nec Aristoteles. aut alius peripateticus sciuit aliam causã, cum vero quæritur de perfectione operationis penes quid scitur, dico quod hæc habetur ex suppositione & iudicio sensitiuo, vel existimatiuo, nec est alia uia. Aristoteles. enim vbique formam perfectiorem probauit, quia maiorẽ operationem producere potest. Mensurat enim potentias penes vltima, in quæ possunt, nec aliam viam dedit; alij modi calculatorum aut penes recessum a non gradũ. aut penes accessum a summo sunt commẽticij: & petitur principium, quia eadem quæstio erit propter quid hæc magis recedit vel accedit ad non gradum, vel ad summũ: & non potest assignari alia cã nisi ex affectu, qui supponitur ad sensum esse maiorem. Medici enim regulant medicinas in ordine ad iudicium tactiuum, supponunt enim tactum corporis temperati esse calidum vt quatuor: & dicunt medicinam esse calidam vt vnum, supra scilicet tactum, siue per vnum gradum supra illum tactum, quia alterat & non sentitur eius alteratio. Hoc enim asserunt esse calidum, per vnum supra temperatum. cum vero medicina alterat, & sentitur eius alteratio, de consensu dicunt eam esse calidam per duos gradus supra temperatum cum lædit, & nõ sentitur eius læsio, dicitur calida per tres gradus supra tactum. Cum vero medicina lædit sensibiliter mortificando tactum dicitur calida, per quatuor gradus supra tactum. & quoniam tactus temperatos supponebatur calidus, vt quatuor, & medicina supra illum per iudicium est calida vt quatuor: relinquitur quod medicina sit, vt octo calida, quia supra quatuor gradus temperantiæ addit quatuor. Scimus autem ignem esse calidum, vt octo & plus. quia applicatus tactui statim lædit corruptiue. ergo supra tactum temperatum erit calidus, vt quatuor. Sed calidum, vt quatuor respectu tactus temperati est secundum naturam simpliciter calidum, vt octo, ergo ignis est, vt octo calidus. & si scimus caliditatem esse caliditate altera intensiorem non penes recessum vel accessum ad non gradum vel ad summum: sed quia de ea in eodem subiecto adæquato plures gradus sunt eius, scimus autem plures gradus esse, quia operatio eius, quæ est calefactio est plurium graduum. Hoc autem habetur ex sensus iudicio, vt dictũ est. Non .n. possumus scire hanc caliditatẽ plus vel minus recedere vel accedere ad summũ vel ad imum, nisi per eius effectum vltimum. Hoc pacto peripatetici sciuerunt quod vnus motus sit altero velocior. Dixerunt enim vnum motum localem esse altero velociorem, quia spatium pertransitum per vnum est maius spacio pertransito per alterum: vnde quia pertrãsitio, quæ est effectus vnius, est maior pertransitione, quæ est effectus alterius, vt sexto physi. habetur: ideo motus est velocior motu, & tota hæc scientia habetur penes effectus motuum. Penes causam vero sciuerunt quod motus equi est velocior motu tortucæ, quia potentia motiua equi est maior potentia motiua tortucæ. at potentiam motiuam equi esse maiorem potentia motiua tortucæ sciuerunt, quia maximum, quod potest potentia motiua equi est maius maximo, quod potest potentia motiua tortucæ. & sic tam excessus motuũ q̃ excessus potẽtiarũ sciuerunt solũ ex effectuũ excessibus, vt primo de cælo patuit: nec penes cãm potuerunt scire in quanto, alter motus, sit altero velocior, quia siue penes excessus potentiarum, siue penes excessus proportionum, cum proportiones, & excessus sint diminuibiles, & augmentabiles in infinitum aliquis motus posset altero motu fieri velocior, & tardior in infinitum, quod naturalis Philosophus abhorret, cum in natura sit velocissimum, & tardissimum. ergo omnes regulæ assignatæ penes causam in velocitatum cognitione sunt commentitiæ, & nõ veræ nec peripateticæ. Similimodo in qualitatibus scimus penes causam vnam esse altera intensiorem quia in eodem subiecto adæquato de ea sunt plures gradus, quam in subiecto alterius. Scimus vero postea de vna esse plures gradus in eodem subiecto adæquato per effectus, quos per iudicium sensitiuum existimamus esse tot graduum, vt dictum est. Calculatores autem, cum sint ignari peripateticæ philosophiæ traducuntur ad aniles fabellas, & de his fecerunt commenta, quæ desiderant perpetuum silentium, quia detinuerunt multis annis multa ac præclara ingenia in magna philosophiæ ignorantia.

Quod autẽ post dicitur. non quærit hoc: sed quare discens quidem, non dicitur simpliciter generari, sed generari sciens, planta autem generari. Anti.c.60

Quod autem postea dicetur, non hoc quæret. sed quare aliquando discens non dicitur simpliciter generari, sed generari sciens. Nascens uero generari. Dilucidatio t.c. eiusdem.

His epilogatis, quærit circa dicta propter quid nascens generari dicitur simpliciter; vt planta, vel animal. At discens aliquando non dicitur generari simpliciter: sed effici sciens. Cõm. 60 Quæsiuit in pcedentibus quare generatio vnius est alterius sit corruptio, & non eodem modo, quia vnius per se, alterius secundum quid: nũc quærit propter quid substantia simpliciter generari dicitur, accidens secundum quid. Et hoc ait. Quod autem postea dicetur non hoc quæret videlicet vtrum generatio vnius sit corruptio alterius, & reliqua. sed quæret vtique quare discens, aliquando quidem non dicitur simpliciter generari sed generari sciens, Et in cæteris accidentibus similiter. Nascens vero generari absolute & simpliciter dixit aliquãdo, quod græce est pote, quia etiam in accidentibus aliquid generari potest simpliciter comparatione facta ad se. vt calidum respectu frigidi.

Mouit quæstionem nunc ponit differentiam inter quæstionem factam, & eam quam posterius mouit, & exponit quæstionem posterius motam, & dicit. Quod autem post dicit non quærit hoc. s. vtrum in transmutationibus substantialibus sic RECO.

De intensione formarum.

Penes quid attenditur intensio formæ secundum peripateticos.

Regula, quæ scitur intensio formæ

bus sic aliqua simpliciter, aliqua secũdum quid, vt in proxima quæstione fuit quæsitum. Sed quærit quare discens, cum sit sciens, non dicitur simpliciter generari: aliquid autem cum sit planta, dicitur simpliciter fieri. patet igitur differentia quæstionum, quia illa fuit pressa, & solum in substãtialib⁹ transmutationibus, hæc est fusa in omnibus entibus. Patet etiam expositio quæstionis, quæ est. cur, cum, aliquid fit substantia, dicit simpliciter fieri: cum aliquid fit sciens, nõ dicitur simpliciter fieri, sed fieri aliquid. s. sciens. hæc est expositio quæstionis, & ita simul exposuit quæstionem, & posuit differentiam inter quæstiones.

Anti. c. 65 *Hæc autem, determinata sunt prædicamentis. hæc enim, hoc aliquid significant, hæc autem quale, hæc autem quantum. Quæcunque igitur non substantiam significant, non dicuntur simpliciter generari, sed secundum quid fieri. Sed tamẽ similiter fieri in omnibus generibus quidem, secundum ea quæ in alio ordine, dicitur puta in substantiis quidem, si ignis. sed non, si terra. in qualitate autem, si sciens, sed non si nesciens.*

Dilucidate c. eiusdem. *Hæc autem determinata sunt in prædicamentis. Nã hæc quidem hoc aliquid significant. illa, vero quale, alia autem quantum. quæcunque igitur non substantium significant, non dicuntur simpliciter. sed secundum quid generari. Verum non similiter omnibus generatio quidem est secundum ea quæ in ordine altero dicuntur. vt in substantia quidem, si ignis non autem si terra. in quali vero si sciens, non autem aliquando si nesciens.*

Côm. 65 Soluit. q. per ea quæ in prædicamẽtis dicta sunt. Ibi enim dixit eorum quæ sunt, alia hoc aliquid significare, alia vero quale, aut quantum & id genus. Tunc soluit quod quæcunque hoc aliquid sunt, simpliciter generari dicuntur, & hæc sunt indiuidua substãtiæ vt dixit Auerroes hic paraphrasi. 20. Cætera autem secundum quid generari nuncupantur. Sed contra replicabis, tunc omnis substantia simpliciter generaretur, & sic terra, cuius contrarium diximus. Itemque omne accidens secundum quid generabitur, quod etiam nõ est ita. Propter hæc subscribit. verum non similiter omnibus generatio quidem est, secundum ea quæ in altera coordinatione sunt, hoc est nõ omnia inter se vnius coordinationis simpliciter gñantur. nã in substãtia ignis simpliciter gñatur, non terra. in quali vero sciens non aũt nesciẽs. quasi velit q̃ comparando substantiarum coordinationem ad illam accidentium, quodlibet coordinationis substantiæ simpliciter generator respectu cuiuslibet coordinationis accidentium. sed comparãdo ea inter se vt substantias inter se, non quodlibet dicitur simpliciter generari. Nam in quali ipsum sciens dicitur simpliciter generari respectu nescientis, quod valde secundum quid fit.

RECO. Soluit, & reperit solutionem, quam assignauit in prædicamentis, postea dicit quoddam commune vtrisque quæstionibus. Soluendo ergo dicit, quod in prædicamentis hæc quæstio determinata est, vbi est dictum, quod quæ secũdum substantiam generantur, simpliciter generantur: quæ vero generantur secundum aliquod aliorum prædicamentorum, generãtur secundum quid vnde dicit. Hæc autem determinata sunt prædicamentis, hoc est differentia prædicamentorum. nam prædicamentorum hæc significant hoc aliquid scilicet. indiuidua substantiæ, & tunc illud quod dicitur fieri aliquid istorum, dicitur simpliciter fieri, quoniã substantia est hoc aliquid, hoc est simpliciter ens. Hæc autem prædicamentorum significant quale, hæc autem quantum, quorum nullum est ens simpliciter, & ideo concludit. Quæcunque igitur non substantiam significant, non dicuntur simpliciter generari, sed supple. si dicuntur generari, dicuntur secundum quid generari, & ita illud quod fit album, dicitur fieri album, non autem dicitur fieri: quod autem dicitur fieri homo, vel planta, dicitur fieri simpliciter. Deinde sequuntur illa verba {Sed tamen similiter fieri in omnibus} vbi secundum Alexandrum, & Philoponum ponit vnũ commune in omnibus prædicamentis, siue generentur simpliciter. siue secundum quid, & commune est, quod ea transmutatio quæ est ad terminum honoratiorem, ac nobiliorem per excellentiam dicitur generatio: quæ vero est ad terminum ignobiliorem, non generatio, dicitur sed corruptio prioris formæ, & mutatio, vel transmutatio. verbi gratia. cum fit ignis ex terra, generatio dicitur ignis: cum vero ex igne fit terra, hæc transmutatio dicitur corruptio ignis non tamen dicitur generatio terræ, sed dicitur mutatio, vel transmutatio ignis in terram. Similiter cum ex nigro fit mutatio in album, hæc dicitur mutatio, & dicitur generatio albi. Mutatio vero albi in nigrum, non dicitur nigri generatio, sed albi corruptio, & mutatio albi in nigrum, hoc ergo est commune in omnibus prædicamentis, & hoc inquit. Sed tamen similiter in omnibus. s. tam in substãtijs, quam in accidentibus ipsum fieri secundum ea, vel comparata ad ea, quæ sunt in alio ordine, scilicet eorum quæ sunt ignobiliora, dicitur generatio. hoc est ipsum fieri terum nobilium comparatione eorum, quæ sunt in alio ordine scilicet ignobilium, dicitur generatio, vtpote in substãtia si generetur ignis ex terra, hæc transmutatio siue hoc fieri dicitur generatio: sed nõ dicitur generatio, si ex igne fit terra: sed dicitur corruptio ignis, & transmutatio ignis in terram. Similiter in accidentibus hoc est, vt in qualitate. Si ex inscio fit sciens, quod fit sciens dicitur generari sciens sed si de sciente fit nesciens, non dicitur fieri, sed corrumpi ipsum sciens, & mutari in nesciens. Simili ratione in cæteris generibus, & speciebus. Hæc est expositio Alexandri, & Philoponi. Et si aliquando Aristo. vtitur contrario, hoc est de licentia vtentium, proprie tamẽ semp̃ est dicendum, vt dictum est. Ex his patet. quod translationes nostræ, & codex græcus sint corrupti. In quibus legitur {verum non simpliciter} & reliqua, quia textus est affirmatiuus apud codicem Alexandri & Philoponi.

Anti. c. 64 *De eo igitur quod est hæc simpliciter generari, hæc autem secundum quid, & vniuersaliter in substantijs ipsis dictum est. & quod vt generatio continue sit, causa vt materia, subiectum est, quoniam transmutatur in contraria. & est alterius generatio semper in substantijs, alterius corruptio, & alterius corruptio, alterius generatio.*

Dilucidate. c. eiusdem. *Propter quid quidẽ igitur hæc quidẽ simpliciter generãtur. illa vero non. & vniuersaliter in substantijs ipsis, dictũ est propter quid gñationis eiusmodi cõtinuo causa vt materia sit subiectum, quoniam trãsmutabile in contraria. Et propter quid semper alterius generatio in substantijs est alterius corruptio, & corruptio alterius, generatio alterius.*

Côm. 64 Epilogat omnia. & inquit. Propter q̃d quidẽ igitur hæc quidem simpliciter generantur. illa vero nõ. & vniuersaliter in substantijs simpliciter generatio sit, dictũ est. Et propter q̃d generationis cõtinuo causa vt materia sit subiectũ, subaudi dictum est: quoniã transmotabile in contraria, Et propter quid semp̃ alterius generatio in substãtijs est alterius corruptio, & ecõtra. dictũ est. Hæc igitur sunt q̃ dixit.

RECO. Epilogat omnia declarata breuibus, & primo quod dictũ sit q̃ aliqua simpliciter generãtur, & aliqua s̃m q̃d, hoc est primum. Secundo est dictũ vniuersaliter in substãtijs, q̃ causa vt materia vt generatio sit cõtinue, & semp̃ est subiectum generationis, quoniam tale subiecto semper trãsmutat in contraria. ergo dicta est causa vt materia cur generatio est continua, & est hæc causa, quia subiectũ generationis semper transmutatur de vno cõtrario in aliud. Cum enim transmutatur de vno cõtrario in alterum, ideo semp̃ generatio alterius est, cum corrũpitur alterum. Secunda ratio fuit, quod in substãtijs semp̃ generatio vnius est corruptio alterius, & ecõtrario. corruptio vni⁹ est generatio alteri⁹. His duabus de causis non põt esse generatio sine corruptione, nec corruptio sine generatione, & ita generatio nũquã potest deficere penitus. Addit autem Arist. {in substantijs} quia (vt Philopon⁹ inquit) in accidẽtibus nõ oportet generationẽ vni⁹ esse corruptionẽ alteri⁹. nã generat sciẽs, & nihil corrũpitur: generat aer luminosus, & nihil corrũpit.

Anti.c.65 *At vero neque quærere oportet, quare generatur aliquid semper corruptis alijs. Quemadmodum enim & corrumpi hoc simpliciter inquiunt quando ad insensibile venit & non ens, similiter & generari ex non ente inquiunt, quando ex insensibili. Siue igitur existente aliquo subiecto, siue non, generatur ex non ente. quare similiter, & generatur ex non ente, & corrumpitur in nõ ens.*

Dilucidate c. eiusdem *Veruntamen non quærere oportet quare peremptis semper quodpiam fit. Nam quemadmodum & corrumpi simpliciter dicunt quando ad insensibile itur & non ens, sic & generari aiunt ex non ente, quando ex insensibili, siue igitur subiecto existente aliquo, siue non, fit ex non ente. quare similiter fit & ex non ente, & corrumpitur ad non ens.*

Cōmē.65 Nunc ostendit quæ quæstio non sit quærenda apud veteres & inquit. Veruntamen non quærere oportet, quare peremptis semper quodpiam fit. hæc quæstio non est quærenda apud veteres cuius causam subscribit. d. Nam quemadmodum & corrumpi simpliciter dicunt. quando ad insensile itur & non ens, sic & generari aiunt, ex non ente, quando ex insensibili. siue igi subiecto existente aliquo ente actu, siue non, fit omne quod fit ex non ente. Et sic concludit ad mentem antiquorum, quare similiter fit ex non ente, & corrumpitur ad non ens. Et sic quæstio quare aliquid simpliciter generatur. & aliquid simpliciter corrumpitur, est nulla apud antiqoos, quia apud eos tunc generari est simpliciter quando ad sensibile itur: cotrumpi, quando ad insensibile.

RECO. Obscure Philoponus exponit hunc locum, & nos in cōmentariis non accessimus ad verba, ex his tamen, quæ Philoponos dicit. Aristo. soluit ad formam quæstionis. Arguebatur enim, corruptio trāsit ad non ens. igitur cum generatio fiat ex corruptis, tandem corrupta desinent, & ita generatio etiam tandem desinet. Respondet, quod generatio fit ex corruptis, non tamen deficit, quia illa corrupta, ex quibus fit generatio, non penitus deficiunt, quia nec corruptio fit ad non ens simpliciter, nec generatio fit ex non ente simpliciter. & sic generatio non deficit, quia corrupta ex quibus fit, non simpliciter desinunt, sed desinunt ad illa, quæ generantur, ex quibus possunt iterū in specie redire. & hoc dicit. At vero his maetiam propositis, neque quærere oportet, quare generatur aliquid semper corruptis aliis: nam illa corrupta non simpliciter corrumpuntur. Confirmat hanc suā responsionem ex vsu multorum, qui ens & non ens sensibili & insensibili definiunt. ergo sicut illi concedunt generationem fieri ex non ente, quia ex insensibili, & corruptionem in non ens, quia ad insensibile. ita nos. ergo sicut apud illos generatio nunqoam deficit, licet fiat ex non ente, sic apud nos nunquam deficit, licet fiat ex cortuptis. vnde dicit. Quē admodum enim & corrumpi hoc simpliciter inquiunt, quando ad insensibile venit, & non ens, similiter & generari ex non ente inquiunt, quando venit ex insensibili, & hoc dicunt, siue subiectum aliquid sit ex quo fit generatio, siue nullum sit subiectum, quare similiter & nos dicimus quod aliquid generatur ex non ente, & corrumpitur in non ens. ergo sicut apud eos hæc non sunt absurda, ita apod nos dixit, siue subiectum sit, siue non sit, quia nihil differt ad rationem, quia semper vniuersum concedet ad æquale, nam secundum eos insensibile mutatur ad sensibile. & econtra, & ita nec generatio, nec corruptio deficit.

Anti.c.66

Merito igitur, non deficit. generatio enim entis, est corruptio non entis: corruptio autem entis, generatio non entis.

Dilucidate c. eiusdem. *Merito igitur non deficit. Nam generario corruptio non entis est. at corruptio generatio non entis.*

Cōmē.66 Ex his ab antiquis dictis concludit etiam veritatem suæ solutionis. & inquit. Merito igitur non deficit. subaudi generatio. Nam generatio corruptio non entis est. At corruptio g enetatio non entis. & sic etiam apud antiquos veritas suæ solutionis patet.

RECO. Quia dixit non differre quoad rerum æqualitatem an subiectum ex quo fit, sit ens, an non ens secundum opinionem eorum. ideo concludit. Merito igitur generatio non deficit. Cuius causam assignat secundum eos, quia generatio entis, est corruptio non entis & corruptio entis est generatio non entis. & ita licet quod generatur, generetur ex eo, quod corrumpitur ad non ens, quia tamen ex corruptione illius potest aliquid generari, quod iterum potest corrumpi, & econtrario, hac ratione nunquam deficit generatio neque corruptio. Tunc deficeret, quando aliquid corrumperetur ad nō ens, & ex illo nihil posset generari, at vero quia aliquid ex illo corrupto generatur, ideo nunquam deficit generatio.

Anti.c.67 *Sed hoc non ens simpliciter, quæret aliquis vtrum alterum contrariorum est. puta terra & graue non ens, ignis autem & leue ens, an non, sed est, & terra ens, non ens autem materia terræ & ignis similiter?*

Dilucidate c. eiusdem. *Sed hoc non ens simpliciter, quæret aliquis. vtrum alterum sit contrariorum? vt terra & graue, non ens. Ignis autem & leue ens? An non, sed est & terra ens. non ens autem materia terræ; & ignis similiter.*

Cōmē.67 Quærit in opinione antiquorum secundum veritatem, nequis credat ipsum velle illam. sed hoc non ens simpliciter, quod antiqui vocitant insensibile. vtrum alterum sit cōtrariorū? vt terra & graue non ens. Ignis autem & leue ens Respondet an non, sed est & terra ens, vt etiam ignis ipse, non ens autem quod subaudi materia est secundum veritatem, est materia terræ & materia ignis similiter. igitur illud non ens ex quo fit generatio est non ens in actu, quia nullum elementorum est.

RECO. Cum dixit quod generatio fit ex non ente, & corruptio ex ente, & hoc dixit soluendo dubitationem, nunc quærit de simpliciter non ente secundum Philoponum quid significat, & quid significat simpliciter ens, vt verum dicamus terram non ens esse, ignem vero ens, ita vt semper alterū contrariorum sit ens, alterum non ens. Respondet, sed est & terra ens, non ens autem materia terræ, in qua est priuatio formæ terræ, & quæ est terra in potentia. & ignis similiter est ens, & materia ignis, in qua est priuatio ignis, est non ens simpliciter, & ens in potentia ex non ente: ergo fit generatio, quatenus ex materia fit, quæ non est ens actu, sed ens potentia. Sed dices, nunquam materia per se subsistit absque forma. ergo semper quod generatur, generatur ex ente in actu. Respondet Philoponus, quod materia semper est in actu per aliquam formam, quia nunquam materia potest esse per se subsistens absque forma, attamen quod fit, fit ex ente in actu, nō quo est ens, in actu, sed quo in eo est materia, quæ est potentia illud quod fit. Cum enim ignis fit ex terra, terra non mutatur in ignem, sed ignis fit ex terra, in quantum in terra est materia quæ est potentia ignis. Huius exemplum ponit Alexander. si statuæ mutentur abinuicē, & vna ex alia fieret, non diceretur alteram fieri ex altera, nisi quo in altera esset æs, ex quo per se fieret. nam licet non fieret ex ære per se subsistēte, quia non datur; diceretur fieri ex ære, quo fit statua, in qua est æs. ita in ꝓposito, licet ꝙ generatur, non generetur ex materia per se subsistente, quæ non datur, cum semper sit cum forma: tamen dicitur fieri ex materia, quatenus quod generatur, fit ex ente in quo est materia, & sic quod fit, semper fit ex materia cum aliquo existente. ergo quod generator fit ex materia. quia vero non datur materia sine forma, dicitur fieri ex ente in acto. Hæc Alexander, & Philoponus.

Anti.c.68 *Et an alia vtriusque materia an non vtique fierent ex seinuicem, neque ex contrarijs (his enim existunt cōtraria, igni, terræ, aquæ, & aeri) an est quidem aliquo modo eadem, & aliquo modo alia? quod enim quandoq; existens subijcitur, id idem est, esse autem non idem. De his igitur, in tantum dictum sit.*

Dilucidate c. eiusdem. *Et vtiq; altera vtriusq; materia? aut nō generarē ex*

inuicem

inuicē neq; ex cōtrarijs: nā hæc existunt contraria ignis & terra, aqua & aer. An est quid in ut eadem. est āūt ut altera. Inquantum enim quod subijcitur est ens, eadē est secundum esse uero, non eadem. de his quidem igitur in tantum sit dictum.

Cōmē 61

Petit secundo si secūdum oeritatem materia est ens in potentia & non in actu utrum sit una contrariorum vt terræ, & ignis, aut noo est vna, quia non generantur ex inuicem, nec ex cōtrariis: nam hæc existont contraria ignis & terra aqua & aer. Est igitur quæstio. si materia sit alia ab vtrisque, vtrum sit vna omnium, vel altera, & si altera, tunc generatio non erit ex inuicem, nec vnum contrarium ex altero, quia vnum conrarium non recipit alterum. Respondet. an est quidam vt eadem, est aotem vt altera. Inquantum enim subicitur ens, est vna & eadem. secundū vero esse est altera. Quod Auerr. sic intelligit materiam esse vnam subiecto, plures tamen potentiis & habilitatibus. epilogæ, & patet. Sed circa hæc quærunt. vtrom principium perpetuæ generationis sit materia. Respondent quidam quod sic sed vnde materia babeat illud, assignant duas causas. Prima est, quia essentiale est materiæ esse in potentia. igitur semper ex ea possunt formæ educi, sed generatio continuatur per eductionem formarum. quare materia est causa perpetuæ generationis vt est essentialiter in potentia. Secunda est, quia materia est ingenerabilis & incorruptibilis igitur cum nunquam deficiat, potest continuare generationem.

De causa perpetuæ generationis.

Sed cōtra hæc obiicit Egidius. Primo contra primā, quia quodlibet vt videtur, separari potest ab eo quod non est de ratione eius. quare cuoi esse in potentia sit essentiale materiæ, & esse in actu sit accidentale, potest materia separari a forma & sic remanere nuda, & ita non esse causa generationis. Secundo contra secundam, quia dato quod materia esset corrūptibilis adhuc saluaretur perpetua generatio, quia si materia generaretur, haberet materiam, & illa materia aliam materiam, & sic in infinitum nunquā generatio deficeret. Ambæ itaque videntur oppositum concludere. propter hæc aliter ipse breuibus probat, quæ omitto. Videtur tamē mihi rationes halce valere. Vbi animaduertendum primo vt ab Arist. colligimus supra, esse in potentia intelligi quando secundū quid actu est, secundum quid restat haberi, quomodo diximus continuum esse diuisibile secundum omne signum in potentia, quia semper diuidendum, quod est dioisum. Et causa est. quia esse in potentia non est nisi propter actum, quando quidem actus est essendi principium. Ex hoc valet prima ratio, quia enim materia est essentialiter in potentia, semper est partim in actu, & partim in potentia. igitur nunquam deficit generatio. Tunc ad rationem dicerem, omne prius separari posse a suo posteriori, quando illud prios esset in actu, sed in priori secundum potentiam falsum est, quando quidē ens in pocentia sit secundum quid in actu, secundum quid in potentia. Secundo animadoerte quod vtroque modo materia existente, generatio nō deficit. vbi enim materia esset corruptibilis, proculdubio generatio erit semper ad bonum sensuoi. Vt argumentum Egidii ostendit. vbi est incorroptibilis, cum non possit esse absque forma, iterum semper generatio erit. Verum potius ex materiæ perpetuitate concludit generationis perpetuitas. quam ex illius corruptibilitate, qa materiam esse perpetuam caosam esse dicimus ostensiuam, sed ipsum esse corruptibilem est causa per impossibile, quod fortaise non ab omnibus eodem modo diceretor, fortassis dicerent materiam desinere per annihilationem. At vbi perpetua sit, nihil dici potest. vnde sit generatio perpetua, & qoo modo, posterius dicetor.

Vtrū quod generatur, fiat ex ente in Potētia.

Quæruot secūdo. vtrum omne quod generatur, ex ente in potētia fiat. qoidam & subtiliter dicunt generationem ve prouentom ex ente in potentia fieri, vt motū ex ente in actu. Sed contra hæc arguit Egidius quia in omni moto oportet præesse ens in potentia. igitur etiam inquantū motus, est ex ente in potentia. Secoodo Auerro. in primo de substātia orbis. tex. com. mel. 9. inquit. Similiter aūt inoenitor posse præcedere esse & reliqua. Propter hæc tenet Egidius aliter, & dicit primo quod de ratione motus est baberi subiectuoi aliquo modo in actu, aliquo modo in potēti. In acto quidē, in qoantum est accidēs, quando quidem omne accidens fundatur in ente in actu secundo de anima commen. 4. In potētia vero, Inquantum motus. Dicit secuodo, quod licet hæc ambo sint de ratione motus. primo & principaliter de ratione eius est habere subiectum in potentia, vt patet per definitionem eius 3. physico. commen. 16. motus est actus entis in potentia in eo qood in potentia. Hinc patet quod generatio vt motus est, etiam requirit ens in potentia. & sic vtroq; modo generatio est ex ente in potentia, tam vt generatio, quam vt motus. Dicit tertio, quod generatio vt forma genita est, nec est ex prioatione per se, nec ex ente in actu per se. Ex priuatione quidem noo, quia priuatio non manet. Ex ente vero in actu non, quia nec illud manet. fit igitur per se ex ente in potentia. per accidens vero ex eote in actu, & nō ente siue priuatione, nec valet. igitur potest non fieri ex illis quia vt dicit Aoerroes primo physico, commen. 66. aliquod est per accidens necessario. Hæc tenet. Egidius, & multi alii cum eo: Sed contra hæc dubitarem. prioio contra duo dicta nam Aoer. primū physico. commen. 63. inter transmutationem esseotialem & accidentalem talem designat differentiā quod substantialis est entis in potentia. accidentalis entis in actu. idem & in libro primo de sobstantia orbis. texto mel. commen. ca. Hæc contra primum. Contra secundū vero, quia illud vt magis de ratione alicuius, quod magis essentiale est, sed essentiale est motui in esse corpori, & corpus est ens in acto. igit essentiali⁹ est motui habere subiectū in actu.

Secundo illod videtur essentialius alicui, quod est prius, sed esse in actu & esse in potentia sic se habent, quod esse in actu est prius quam esse in potentia. vt. 9. metaphysi. igit essentialius erit motoi esse entis in actu. Tertio essentialius, est, per quod differt ab alio non ipso, vt dicit Porphyrius. sed motus differt a generatione, qoia est entis in actu. igitur illod est sibi essentialius. Contra tertium autem. Primo, quia termini sont de ratione motus vel transmutationis, nō minus quam subiectum. 5. physic. Secundo, illud est de ratione alicuius, sine quo illud intelligi nō potest, sed sine priuatione generatio minime intelligitur. igitur priuatio est de rōne generationis Propter hæc animaduertendum primo quod motus & generatio requirunt ens in actu, & requirunt ens in potentia. generatio quidem requirit ens in potentia primo & per se formaliter. tāquam de eius ratione, ens in actu concomitanter, tanquam de extrinseca ratione illius. Mot⁹ vero ens in actu requirit, vt de ratione eius intrinseca & formali. At ens in potentia vt concomitans & tanquam de ratione extrinseca. Hæc ex Auerroe colligi possunt. 5. physico commen. 8. & hoc modo iotelligunt illi, quos incusauit Egidius. Et nunc ad argumenta Egidii. Ad primum soluitur quod in omoi motu præest subiectum in potentia, vt concomitans ratioque extrinseca, & similiter ad secundū. Ad aliud dico qood licet motos definiatur per ens in potentia. definitor etiam per ens in actu. nam est actus entis in actu secundū quod in potentia. non vt illa particula secundum quod etiā dicit rationem formalem, sed cōcomitantem, quo modo dicimus, homo inquantū currit, mouetur, vbi nec cursus, nec motus sont de ratiooe hominis. Vlterius animadoerte. quod motus & generatio possunt considerari vt viæ, & vt formæ 5. physico. commen. 9. Si geoeratio consideratur vt via, est ex priuatione per se ad formam per se. cōcomitanter vero ex ente in actu, quod desinit, & motus vt via de positiuo in positiuum primo, per accidens & coocomitanter de priuatione, vt formæ vero sic primo sunt ex subiecto, gñatio quidem ente in potentia. Motos vero, ente in acto. Et per hæc soluuntur rationes Egidii. vt patet. Hæc mihi videntur magis ad rationem Aristotelis.

Quia dixit ignem fieri ex terra, qoatenus fit ex materia, quæ non est sine forma terræ, & terram fieri ex igne, quatenus fit ea materia, quæ nō est sine forma ignis, quærit subsequēter nūc, si vtriusque illorum scilicet terræ & ignis, quorū meminit, altera sit materia, ita vt altera sit terræ, altera ignis. Respondet ad partem negatiuam. & dicit. Si esset supple altera alterius, an non vtique fierent ex se inuicē, neque ex cootrariis aliquid fieri posset, modo cum his scilicet igni terræ, aquæ, & aeri insint cōtraria, hæc noo possent ex in-

uicem fieri. Causa autem est, quia contraria fieri non possunt ab inuicem nisi vtriusque sit vnum & idem commune subiectum, vt ex definitione contrariorum patet. Et quia superius dixit materiam alterius esse quodam modo alteram, & quodam modo eandem, exponit nunc quo modo materia contrariorum sit eadem, & quomodo altera & dicit. An est aliquo modo quidem eadem, & aliquo modo alia, quia (vt inquit) quod quandoque existens subijcitur, id idem est, & sic vtriusque materia est eadem subiecto, esse autem & ratione non idem. Vt enim Philoponus exponit, materia est eadem & vna omnium secundum ipsius naturam, quia ad omnia similem aptitudinem habet. cum vero esse & subsistētia ipsi semper cum aliqua sit forma, hac ratione non eadem erit materia omnibus secundum formam & subsistentiam. & sic secundum subiectum est eadem omnibus, secundum rationem altera. sed quia de his alibi dixit (inquit) De his igi-

Anti.c.69 tur in tantum dictum sit.

De generatione autem & alteratione, quid differūt, dicamus. dicimus enim has esse alteras transmutationes abinuicem.

Dilucidate c. eiusdem. *De generatione vero & alteratione dicamus propter quid differūt. Dicim⁹ .n. has alteras esse trāsmutationes.*

Cōmē 69. Nunc secundum promissum absoluit, quo modo videlicet differat alteratio a generatione. hinc patebit alteratio qd sit. Causa autem intentionis est. Primo, quia alteratio ordinatur in generationē tāquam in finem. Secūdo, quia generatio est in formam. forma autem est vel qualitas, vt dicitur. 5. meta. modo ad qualitatem est alteratio. quare maiorē habet alteratio cum generatione conuenientiam quam alij motus. Tertio, quia veteres generationem & alterationem fecerunt idem. proponit intentionem. & inquit. De generatione vero & alteratione, dicamus propter quid differunt. Sed dices. nō potest quæri propter quid, nisi soluto ipso qa. Respondet. dicimus enim has alteras esse transmutationes. quare cū ipsas differre per se pateat, consequens est, vt quæramus propter quid Et in quibus differunt.

RECO. Vt Philoponus inquit quo differat generatio ab alteratione, breuibus ab Arist. ante dictum est: verum nunc resumēs iterum in ordine de ipsis dicit. Cum enim dixisset quæcūq; de generatione oportebat inquirere, & quid sit, & si est omnino, & ex quo, & vnde generentur, quę generantur, & cur nō deficiat generatio: facile nunc quærit quo differat ab aliis mutationibus, & primo ab alteratione, propter causas assignatas in commentariis.

Anti c.70 *Quoniam igitur est aliquid subiectum, & aliud passio, quæ de subiecto nata est dici, & est transmutatio vtriusque horum.*

Dilucidatex, cōm. eiusdem. *Cum igitur subiectū sit aliquid: alterumque passio, quæ de subiecto ipso dici apta est. erit & horum vtriusque transmutatio.*

Cōmē. 70 Ad intentū exequēdū præmittit tam subiecti, quā passionis transmutationem esse, licet modo alio, quia subiecti vt illius in quo. passionis vt in quod. inquit. Cum igitur subiectū sit aliquid, alterūque passio, quæ de subiecto ipso dici apta est erit & horum vtriusque transmutatio. Hæc est suppositio.

RECO. Aristoteles ergo nūc exequit, & præmittit duas suppositiones. Quarum prima est, q subiectū sit aliquid. s. significās substantiam, & aliud passio, quæ de subiecto est nata dici, hoc est, quæ est accidens, nec probat hanc suppositionem. Sed tā quam sensibus manifestam accipit. Secunda vero suppositio est, quod trāsmutatio vt termini ad quem, sic vtriusque horum, vt exponit Alexander. nā contingit subiectum transmutari de non esse ad esse: & de esse, ad non esse & contingit etiam eius accidēs transmutari de esse ad non esse, & de

Anti.c.71 non esse ad esse. Hæc secunda suppositio minime probatur, sed, vt per se notam supponit.

Alteratio quidem igitur est, quando manente subiecto sensibili existente, transmutatur in eius passionibus, aut contrarijs, aut medijs. vt corpus sanum est, & rursus laborat manēs idem, & æs, quandoque rotundum, quandoque autem angulare, idem existens.

Alteratio quidem igitur est, quando subiectum manens sensibile ens, in ipsius passionibus, aut cōtrarijs existentibus aut medijs transmutatur. vtpote quando corpus conualescit atque manens idem iterum dolet. Et æs rotundum, quandó idem manens acuitur. Dilucidate c. eiusdem. Cōmē. 71

Nunc alterationem ipsam definit, & vult quod alteratio sit transmutatio in passionibus vel contrariis, vel mediis subiecto ipso manente eodem ad sensum. In passionibus, vt aliquando aliquod corpus de sanitate in dolorem ipsum trāsmutatur. In contrariis vt si lignum de calido transmutatur in frigidum. In mediis vt si paries de viridi rubeus fit. In omnibus autē his subiecta eadem manēt ad sensum. Sed dices. mutato sensibili, mutatur & sensus. igitur si subiectū mutatur in his, erit non manens idem sensibile. Auerroes intelligit subiectum manere idem in actu, hoc est secundum formam. Et sic per sensibile intelligit ens in actu & essentiale. Hoc autem saltem per accidēs sensibile est, quia omne cōpositū certas detinet qualitates sensibiles, licet in aliis alteret quibus sentiatur. Subiectum vero generationis, nec per se, nec per accidens est sensibile vt materia prima. vt dicemus.

His duabus suppositionibus stantibus, concludit differentiam. nam cū transmutatio sit subiecti, & passionis vtriusq; vt termini, ea mutatio quæ est subiecti de non esse ad esse generatio est, quæ vero est passionis, est alteratio. & hoc inqt. Alteratio quidē igitur est, quando manente subiecto sensibili, ipsum subiectū trāsmutatur in eius passionibus, dico passionibus, aut contrariis, aut mediis. Cuius exempla ponit, cū dicit, vt corpus sanū est, & rursus mutatur ad laborās siue ad ægrum, manens idē, hoc dicitur alterari. & æs, quandoq; rotundum quandoq; autem angulare, idē existēs, etiā alterari dicitur. Quod vero ad verba attinet, Aristote. addidit {Manente subiecto sensibili} quia vt Philoponus inquit, & est notatum in commentariis. Aristo. per sensibile subiectū, intelligit subiectum in actu, quod additum est ad differentiā materiæ, quæ licet maneat eadem in generatione, tamen nō manet eadem secundum actum specificatū, vt dicit Philoponus. dixit etiam {in eius passionibus} hoc est in his passionibus, quæ cōtinentur in subiecto absolute (vt Philoponus dicit) & hoc ad differentiam eius variationis, quæ est in passionibus, quæ sunt ad aliud Colūna enim si mutetur de dextro in sinistrum, hæc quidem mutatio est: non tamen alteratio. nō enim fuit mutatio in passionibus, quæ sunt in ipso. vnde cum seruus fit dominus, non alteratur, nec cū dominus fit seruus. vel vt Philoponus dicit. Arist. dixit hoc, propter passiones communes generato, & corrupto. Cum enim mutat aer in aquam, remanet diaphanum, quæ est passio cōmunis vtriusq; dato ergo q non mutetur in his, modo mutetur in ꝓpriis passionibus, alteratio est. ideo dixit in eius passionibus: quia siue subiectum mutetur in communibus passionibus, siue non, alteratio esse potest. Cum vero dixit {in cōtrariis aut mediis} intelligit in contrariis passionibus alterationē fieri p se: in mediis vero, quaten⁹ in eis est ratio contrarii. Fuscū enim q participat albo & nigro, cū mutat in nigrum, mutatur non quatenus participat nigrum, sed quatenus albo participat. Hæc ex Philoponi commentariis. Anti.c.72

Quando autē totū transmutatur, non manente aliquo sensibili, vt subiecto eodem, sed quasi ex semine toto sanguis, aut ex aqua aer, aut ex aere toto aqua, generatio iam hoc tale, huius autem corruptio.

Cum vero totū transmutatur, nullo sensibili manente tanquam subiecto eodem, sed veluti ex stirpe tota sanguis, vel ex aqua aer, vel ex aere toto aqua: eiusmodi generatio erit vtique. Illius vero corruptio. Dilucidate c. eiusdem.

Nunc quid generatio sit quasi per locū a contrario adiicit. dicens. Cū vero totū transmutatur, nullo sensibili manēte, tanquam subiecto eodē. Sed veluti ex stirpe tota sanguis vel ex aqua aer, vel ex aere toto aqua, eiusmodi generatio erit vtique. Illius vero corruptio, quia generatio corruptio circa idē sunt. Animaduerte quod stirps græce est gone, qđ etiā latine fætus, siue semen humanū est. sed qm̄ ex sanguine fit semē, ex stirpe & herba sanguis. trāstuli ex stirpe. Qūo hæc definitio intelligenda sit, in dubitationibus tractabitur. Cōmē. 72.

Dixi

Dixit transmutationem esse tam subiecti, quam passionis. In secunda suppositione, ideo conclusit, quod cum trāsmutatio est passionis tantum, est alteratio: nunc dicit, quod cum transmutatio fuerit subiecti, erit huius generatio alterius corruptio. vnde dicit. Quando autem totum scilicet subiectum transmutatur non manente aliquo sensibili, vt eodem subiecto sed mutetur adeo quod ex semine toto fiat sangois, aut ex aqua tota fiat aer, aut ex aere toto fiat aqua. hæc transmutatio siue hoc tale mutari erit generatio: hoius autem corroptio. Quod vero ad verba attinet Philoponus per totum, intelligit aliquid secundum substantiā, ideo generatio fit, cum nihil substantiæ permanet in actu tāquā subiectum. per totum siue omne intelligit vniuersaliter secundum substantiam. Ergo est sensus, cum totum, hoc est, com vniuersaliter sobstantia, & hoc aliquid mutatur, nullo sensibili, hoc est nulla substantia in actu remanente, vt eodem subiecto, tunc hæc mutatio est vnius generatio, alterius corruptio. Et per semen intelligit genituram animalem, quæ primo in vtero mutatur in sanguinem, quam in fætum, vel in animal.

Anti.c.73 *Maxime autem, si transmutatio fiat ex insensibili in sensibile. aut tactu. aut omnibus sensibus. puta, quando aqua generatur, aut corrumpitur in aerem, aer enim valde insensibilis est.*

Dilucidate c. eiusdem *Maxime autem iam mutatio fit, ex insensibili ad sensile, aut tactu, aut sensibus omnibus. Vtpote quādo aqua fit, aut corrumpitur in aerem. Aer enim mitis, insensibilis est.*

Comm. 73 Docet ex dictis quæ generatio maxima sit, & ab omnibus accepta. & inquit: Maxime autem iam motatio fit ex insensili ad sensile. dico sensile, aut tactu, aut sensibus omnib^9. vtpote qnando aqua fit. aut corrumpitur in aerem. Aer.n. mitis subaudi manēs, insensilis est propter eius mites ac lenes qualitatis, quare dum aqua ex aere fit, generatio erit maxima. At cōtra ex aqua aer dum fit, generatio erit latēs. Verbum mitis græce est epieices, latine, tum mitis, tum æquus, tum mansuetus qualis aer est. propter qualitates non in excessu actiuas, maxime ad nos, quia in illis assueuimus.

RECO. Docet nunc cōsequenter, quid maxime videatur gñari, nō (vt Phil. inquit) q gñatio tunc possimū sit, cum vī, sed q videatur, molis ipsa esse generatio. & dicit. Maxime aūt est huius generatio, illius vero corruptio, si transmutatio fiat ex insensibili ad sensibile, dico sensibile, aut tactu, sicuti sunt solida, vt terra, aut sicut sunt maximā tactui passionem inferentia, vt ignis, aut omnibus sensibus quibuscunque vt visu, veluti solida colorata. Cum enim aqua corrumpitur in aerem. maxima transmutatio est, quia aqua est valde sensibilis tactu: aer vero quasi nobis assuetus, vix sentitur. intelligit ergo hanc maximam esse secundū apparētiā & quia multis maxima videntur.

Anti.c.74 *In his autem si aliqua manet passio eadem contrarietatis in generato & corrupto, puta quando ex aere aqua, si ambo transparentia aut frigida, non oportet huius alteram passionem esse in quam transmutatur.*

Dilucidate c. eiusdem. *In his vero, si qua manet passio eadem in contrarietate qua est inter generatum & corruptum, veluti dū ex aere aqua, Si ambo transparentes vel humecti sint, non oportet talis alteram esse passionem ab ea in quam transmutatur.*

Comm. 74 Recentiores videntur velle Arist. nunc petere an vnamet qualitas in generato & corrupto permaneat. Et volūt quod soluat in aliquibus quod sic, vt illæ manent quæ græce symbolæ dicuntur. veluti transparentia, quæ græce diaphaneitas dicitur, & humor. Mihi autē pace horum. videtur expositionem hanc græcis verbis non facere. Propterea videtur Aristot. probare quod nulla eadem numero affectio manet sub vtroque termino generationis. Immo neci ipsæ symbolæ, vt nec diaphaneitas, nec humor. Et arguit sic. Si manerent eædem, tunc illa passio. ex qua trāsmutatur, & illa in quam, essent vna. & sic transmutatio esset de eodem in idem. inquit. In his vero. si qua manet passio eadem in contrarietate quæ est inter generatum & corruptū veluti dum ex aere aqua fit. si ambo transparentes vel humecti sint, dat inconueniēs. d. non oportet talis corporis geniti vt aquæ alteram esse passionem ab ea in quam transmutatur. & sic transmutatio esset ab eodem in idem. sed verum hoc sit verum, posterius disputabimus. Ecce quo modo textus est syllogisticus, & non responsiuus.

Aristo. (vt placet Philopono) soluit dubitationem, vbi supponit in corruptione aeris, cum corrumpitur in aquā, diaphanum remanere idem specificatum in materia sub vtroque termino, tunc dubitat. si mutatio, quæ circa idem subiectum specificatum est alteratio, vt dictum est, & in mutatione, quæ fit ex aere in aquam manet idem diaphanum specificatum. Mutatio vero secundum calidum & frigidum fit. ergo mutatio aeris in aquam erit alteratio, quoniam fit circa subiectum specificatum, scilicet circa diaphanum in actu, quod remanet in materia sub vtroque termino. Respondet Aristo. quod ea inter quæ fit mutatio, oportet vt sint ipsius diaphani specificati vt subiecti per se. vnde oportet, vt frigidum siue forma aquæ remaneat illius diaphani, vt per se subiecti, & forma præcedens fuerit illius, vt subiecti specificati etiam per se. Non sic est in casu. nam forma aquæ remanet cum diaphano per accidens, pro quāto sidē accidunt, vt caluum & album in Socrate. Ad formam ergo dico, quod non sufficit vt permaneat aliquid specificatū sed oportet, vt permaneat idem specificatum, vt per se subiectum, cuius est mutatio. Modo diaphanum specificatum quod permanet, non manet, vt subiectum pars frigidi, q accipitur vt forma aquæ. Dicit ergo Arist. in his autem si aliqua passio, manet eadem sub contrarietate, quæ est in generato & corrupto. verbi causa. quādo ex aere fit aqua, si ambo sint diaphana, siue transparentia, aut si ambo sint homida maneat dico idē diaphanum specificatum, vel idem homidom specificatum sub eadem contrarietate, vtpote sub frigido, postquam fuit calidum, dico quod non oportet huius. s. diaphani specificati, vt subiecti per se esse alterā passionē. s. frigidum, in q̄ passionē trāsmutat siue fit trāsmutatio. ergo non est alteratio, quia ad hoc vt sit alteratio requiritur, vt idem subiectum specificatum maneat, vt per se subiectum eius, cuius est transmutatio. Quod vero ad verba attinet, Aristo. penuria nominum vtitur frigido pro forma aquæ, & calido pro forma aeris. tamē reuera hæc sunt accidentia, sed per te ipsa nominamus sobstantias. Cum vero dixit, trāsparentia aut frigida, græcus codex est corruptus, vel vt Philopon^9 dicit, vtitur, vt exēplo. Vel forrasse verbum illud transparentia accipitur, vt cōe aeri & aquæ. verbum frigida accipitur, vt commune aliis elementis scilicet, terræ & aquæ. tertius autē dico. q legi debet homida.

Ant c 75. & 76. *Si autem non, erit alteratio. v. g. musicus homo, corruptus est, homo autem immusicus generatus est, homo autem manet idem. Si igitur huius passio non esset secundū se musica & immusica, huius quidem esset generatio, huius autem corruptio, nunc autem passio, hęc manentis. Ideo hominis quidem hæc est alteratio hominis autem musici & hominis immusici generatio & corruptio. ideo est alteratio secundum talia.*

Dilucidate c. eiusdem. *Si vero non erit alteratio, vt si musicus homo corrūpatur, generetur autem immusicus homo, homo subiectum erit idem, Si quidem igitur huius non passio per se sit musica & immusica, huius quidem generatio vtiq; erit. illius vero corruptio. Verum quia hominis hæ passiones sunt, hominis musici, & immusici hominis, generatio & corruptio erunt. Nunc vero cum passio hæc subiecti sit manētis, propterea alteratio secūdū talia est.*

Comm. 75 Arguit ad oppositum, si non manet eadem passio in generatione. tūc gñatio erit alteratio, quia alteratio, est mutatio de affectione in affectionē. Tota igitur dubitatio sic cōponitur vel, manet eadē passio aliqua vel non. Si sic, tunc esset transmutatio de eadem in idem. Si non manet eadē. tunc erit mutatio de affectione in affectionem igitur alteratio. inquit. vero non. subaudi manet eadem passio, tunc alteratio erit gñatio ipsa, vt si musicus hō corrūpat: generetur

aut em homo immusicus, homo subiectũ erit idem. igitor alteratio. Nec hæc latini intelligere possunt.

Soluit quæstionem Arist. & eius solutio consistit in hoc, quod alteratio & generatio sola differentia subiecti differunt. nam quando subiectum manet sub vtroque termino alteratio est. quando subiectum non manet in actu, est generatio. Tunc patet quod siue qualitas aliqua maneat, siue non, non propterea generatio tollitur, quia non propter terminos est principalis differentia: sed propter subiectum. inquit. Siquidem igitur huius non passio per se sit, sed forma substantialis musica & immusica. huius quidem generatio vtique erit: illius vero corruptio, quia in isto casu propter formæ substantialis euariationem subiectum variaretur de esse in esse. verum quia hominis hæ passiones & accidentia suor, generatio & corruptio etiam, nõ hominis simpliciter, sed musici & immusici hominis, & sic sm quid, subiecto ipso manente eodem. Concludit solutionem ad materiam. & inquit. Nunc vero cum passio hæc sit manentis. subaudi subiecti, propterea alteratio secundum talia est. Si ue igitur maneat eadem qualitas, siue non, patet generationem differre ab alteratione. Et sic potest concedi generationem effici qualitate manẽte vna in vtroque & qualitate nõ manente, quoniam non penes effectiones, sed subiecta differunt primo & principaliter. Ecce quomodo recentiores textum hunc non perceperunt.

RECO. In commentarijs legimos hos textus diuisos, verũtamẽ possunt legi seorsum sm Philoponum. ideo, cui placet prima expositio, legat hos diuisos, cui placet expositio Philoponi, legat isimul. Probat ergo solutionẽ, & dicit: Si aũt nõ sit (vt dictum est) sed diaphanum manet, vt subiectum per se & frigidum acquiritur vt passio illius, tunc manebit vt subiectum per se illius passionis, cuius est transmutatio. ergo illa generatio aquæ ex aere erit alteratio. Exponit hoc per exẽplũ, & ponit per casum ꝙ homo musicus corrumpatur, & homo immusicus fiat de nouo, certum est in hac mutatione ꝙ homo manet idem. Tũc argumentatur, si igitor huius hominis permanentis musica & immusica non essent passiones. Tunc sequeretur ꝙ quando homo musicus fieret homo immusicus, esset simpliciter generatio vnius & corruptio alterius, quia generatio immusicæ & corruptio musicæ, quæ immusica non acquireretur vt passio hominis subiecti remanentis, quod est absurdum. Non enim transitus de accidente ad accidens est generatio vnius & corruptio alterius: at quia hæc scilicet immusica est passio manentis scilicet hominis, ideo hominis quidem hæc est alteratio, hominis aũt musici. & immusici generatio & corruptio secundum quid. ideo est alteratio secundũ talia. & tota causa est, quia subiectum manet idẽ vt illius passionis per se subiectum, & illa passio acquiritur vt passio illius subiecti. transitus ergo de musica ad immusicã est generatio & corruptio secũdũ quid, & simpliciter alteratur, quia manet idem subiectum, vt per se subiectum eius passionis, quæ fit, quia vero in transmutatione aquæ ex aere non manet diaphanum, vt per se subiectum frigidi, quod est forma aquæ. ideo hæc non est alteratio, sed simpliciter corruptio aeris, & generatio aquæ. Quod vero ad verba attinet, debes scire verba illa { Nunc autem passio hæc manentis } leguntur in codice græco transposita, sed debent legi, vt nos scripsimus. & sic verba videntur clariora, licet textus isti fuerint mihi penitus obscuri verbũ illud {passio} cum dicitur ideo hominis quidẽ hæc est passio, corrupte legitur, & sic bene legitur, intelligatur pro alteratione, vt patet. Animaduerte quod Philoponus respõdet primo ad hanc dubitationem, quod non sufficit alterationi, vt manet idem specificatum, sed est necessarium vt illud, cuius est trãsmutatio sit passio subiecti, in quo est trãsmutatio, modo frigidum cuius est transmutatio, nõ est passio diaphani, sed frigidũ & diaphanum eidem subiecto accidunt. s. materiæ, & ideo coniunguntur per accidẽs. Secũdo dicit, ꝙ non est verũ ꝙ idem diaphanũ præcise pmaneat sub vtraq; cõtrarietate, nec eadem humiditas, nam in aere humidũ erat intensius, in aqua remissius, & sic nõ manet pcise idem subiectum eodem modo specificatũ Tertio dicit, ꝙ tota humiditas aeris numero corrumpitur, & alia dr nouo generatur, manet tamen eadem specie. Quarto dicit, ꝙ non manet eadem humiditas specie in aere & aqua, sed genere, quia differunt illæ specie. nec manet eadem diaphanitas specie, & sic multiplex est solutio.

Quando igitur secundum quantum est transmutatio contrarietatis. augmentatio est & diminutio. quando autem secundum locum, latio. quando vero secundum passionem & quale, alteratio quando autem nihil manet cuius altera passio est & accidens, vniuersaliter generatio, huius autem corruptio. Anti. c. 77

Quando quidem igitur secundum quantum inter cõtraria est mutatio. auctio, & imminutio sunt Quando vero secundum locum, latio. quando secundum passionẽ & quale, alteratio. quando vero nihil manet eius, cuius alterum passio sit, aut accidens omnino, generatio est hæc. illa autem corruptio. Dilucida te. c. eiusdem.

Nunc vero quasi exemplariter differentiam tactam declarat Et eius sermo perspicuus est. Cõmẽ 77

Secũdum Philoponum Arist. remouet vnam tacitã dubitationẽ, quis posset dubitare, verũ omnis mutatio, quæ est secundum accidens sit alteratio, ideo respondet. d. Quãdo vero sm quantum est transmutatio contrarietatis, augmentatio est & diminutio, contrarietas in quanto est magnum & paruum, vt patet in prædicamentis. Quãdo aũt mutatio contrarietatis est secundũ locum, est latio, siue motus localis. est autem contrarietas in loco sursum & deorsũ Quando vero secundum passionem & qualẽ, est cõtrarietatis mutatio, est alteratio. Quando autẽ nihil, hoc est nullũ subiectum specificatum manet, cuius altera passio sit & accidens, nunc omnino est generatio vnius huius autem corruptio. patet ergo non omnem mutationem, quæ secundũ accidens est, esse alterationem. RECO

Est autem materia, maxime quidem & proprie subiectum generationis & corruptionis susceptibile. modo autem aliquo, & idem alijs transmutationibus. quoniam omnia subiecta, susceptiua sunt contrarietatum aliquarum. De generatione igitur siue est, siue non, & quomodo est, & de alteratione, determinatũ sit hoc mõ. Anti. c. 7

Est autẽ materia maxime quidẽ & principaliter subiectũ generationis & corruptionis susceptiuum. Modo aũt quodam & aliarum trãsmutationũ; Quoniam omnia susceptiua subiecta contrarietatum aliquarum sunt. De generatione quidem igitur & corruptione, siue sit, siue non: & quo modo sit. & de alteratione determinatum sit modo hoc. Dilucida te. c. eiusdem.

Fortasse conuenientiam tradit inter generationem & alterationem hoc modo videlicet. quod materia est subiectum generationis. & hæc est subiectum alterationis, & cæterorum motuum, sed non eodem modo. Nam generationis subiectum est proximum. Cæterorum vero motuũ pro quanto est subiectum subiectorum, vt alterabilis augmentabilis, & mobilis, secundum locum Et hoc subdit. Modo autem quodam & aliarum transmutationum, quoniam omnia susceptiua subiecta, sunt subiecta contrarietatum, quarum videlicet subiectum est materia ipsa. & sic commune subiectum est materia. quæ dicit patent. Cõmẽ 78

Circa præsens caput multa quærunt recẽtiores. quærũt enim primo, verum in generatione simpliciter dicta, fiat ex parte formarum substantialium, resoluẽdo vsque ad materiam primã, hoc est verum nulla forma substantialis quæ fuit in generato remaneat in corrupto, vel econtra. ita ꝙ solum ex parte substantiarum non remaneat nisi materia. Et arguunt quod nõ. Tum primo, quia aliquãdo staret materia sine forma, quia sumus in instante medio, cũ tũc nõ magis sub vna ꝙ̃ sub altera, stabit sub neutra. Tum secundo, quia elementariæ formæ manẽt in generato, quæ perãt in corrupto, maxime apud Auer. vbiq;. Tũ tertio, quia in generatione cadaueris eadem forma corporeitatis remanet Tũ quarto, Quæst. de pluralitate formarum Pro parte negatiua quæstionis

quarto, quia eadem forma carnis manet, & ossis. & cæterorum similarium. Tum quia in fœtu primo forma introducit vegetatiua, quæ primo vita viuit plātæ. secūdo sensitiua, quia secūdo vita aīalis. tertio vita hominis. igit oēs manēt. Hæc sunt quinque argumenta, quæ pro exercitatione satis sint. Hanc quæstionē prolixe tractauimus in. 12. meta. & in primo de substantia orbis & alibi: Nunc vero alijs positionibus prætermissis, cātū duas positiones de pluralitate formarū dicimus veras, & probabiles videlicet, qd detur forma corporis, eadē numero in generato & corrupto. Et q̄ detur plures formæ partiales similariū. Ideo primo primā secundo secūdā pertractare fas erit, nec expecta a me lōgas ꝑ tractationes, quādo quidē qui me vbiq; videt. me vbiq; intelliget. Quidā itaq; recētiores pauciuoces, qui in libro isto scribunt corporeitatem communē sic refellūt. Primo per Auer. 1. physic. cōmen. 63. & 69 Secundo per Arist. 7. metaphy. tex. cōmen. octaui. vbi materiam, nec quid, nec quale & id genus asserit. Tertio, quia idem est in equo esse equum corpus, & substātiā, sed vltima forma dat esse equū. igitur & dabit esse corpus, & substātiā. Quarto, non est aliqua forma distincta correspondens cæteris prædicatis. igit nec aliqua correspondens corpori. cōsequētia videtur tenere, q̄ nulla est maior ratio de vna quā alijs. Et forte argueres ꝑ illasmet rationes sic, quia duæ immo plures essent in vno mixto formæ corporis. probatur. datur prima a qua accipitur hoc prædicatū cōmune corpus. Sed in corporeitate nō æqualiter omnia conueniunt, quia terra & aqua magis quā terra & aer. Igitur oportet dare vnā aliā, in qua proxime terra & aqua conueniunt. Secūdo & fortius datur prima forma corporis, in qua oīa corpora cōueniunt. sit cū quælibet forma vltima corpulentat. nā vltima equi forma corpulētat equum igitur erunt plures formæ corporeæ. Quinto videtur q̄ sit frustra & ad nihil necessaria, quando quidem quæcūq; ꝑ formā corporis saluātur & ꝑ vltimā saluari possunt. Vt vero hæc positio intelligatur: Animaduerte q̄ per formā corporis quidā intellexerūt formā mixtionis. imaginantur enim q̄ qū elementa veniunt, vel stant in mistura, ipsis vel remissis & compactis, vel ipsis corruptis, aduenire formam quandam in qua saluatur omnis elementaris virtus, e qua quidē mixta reponuntur in genere corporis mixti. Vltra hanc aduenire aiunt specificā & vltimā formā verbi causa, in equo forma corporis est per quā equus est corpus mixtū virtualiter igneū terreū, & id genus. Forma vero vltima est ꝑ quā equus est equus. Sed pace horū. mihi vr̄ hanc superfluere. Primo, quia non ponitur propter conuenientiam in genere corporis, quia simili ratione, elementa sunt corpora, & sic in elementis deberet esse cōmunis. Nec vt euitetur creatio. quoniam saltem elementares formæ crearentur, quia nihil formæ præsupponerēt. Nec vt in illa & per illam disponatur materia qualitatiue, & quantitatiue, quia materia sufficit recipere formā vltimam per elemēta & eorum dispositiones medias. Nec vt ipsum compositū sit virtualiter igneum aereū, & id genus, quia forma specificatiua est. quare ad nihil ponitur. Secundo, tunc duæ formæ perfectæ essent in eodē puncto materiæ, quod oēs reputant falsum. Tertio, tunc mixtum esset tripliciter mixtum, formaliter quidem propter elemēta quæ permanēt formaliter: q̄ si nō manent, erit dupliciter mixtū virtualiter per formam corporis semel, & per formā vltimam, & semper virtualiter. Propter hæc & alia alibi dicta. videtur mihi probabiliter esse dicēdum q̄ forma corporis potest accipi secūdo modo, pro forma generis remoti. Vbi animaduertēdū q̄ de compositis loqui possumus dupliciter, vel simplicibus elementis, vel mixtis. Si in elementis, erūt concedēdæ duæ formæ substātiales. Altera quidem corporis de genere substantiæ, quam sequuntur dimensiones in potentia saltē natura. Hæc. n. est materiæ coæua, ingenita, & incorruptibilis vti materia ipsa. cum nec in se, nec suis in qualitatibus cōtrarium habeat, quia dispositionibus certis nō eget ad hoc vt sit in materia. Potest enim stare cum dispositionibus omnium generabilium, propter eius differentiam & communitatem, inde vna cum materia constituit indiuiduū generis remoti. quod est corpus. Propter q̄ a græcis quibusdā symbola, hoc est cōmunis forma dicta est. Altera vero est forma specifica, per quam elementum ipsum in specie reponitur. veluti ignis per propriā, aer similiter, & reliquæ eodē modo. At si in mixtis loquimur, cōcedēdæ sunt tres formæ apud Auerr. Prima est illa corporis, quæ omnibus symbola hoc est communis existit. Secūda est elementaria, quæ sunt quatuor sub esse remisso. Tertia est specifica, per quam in specie ipsa reponitur prædicamentali. Necessitas vero talis formæ corporeitatis, est primo vt euitetur creatio. ipsa enim est vt semen materiæ, quod inchoationem vocant gn̄alē, confusam, potētialē, quæ continet in potentia oēs formas specificas. Illæ. n. extrahunt per agētia ex tali habitu cōfuso. per hoc q̄ agentia diuersa diuersimode materiam disponunt. Vbi nanque hæc non præsupponeretur specificæ formæ nihil formæ supponerent. & sic crearentur. Nec valet dicere q̄ cōpositum fit, & sic aliquid supponitur vt materia: nam saltem ipsa forma fit vt quo, & vt pars, qua ratione & via ex nihilo formæ fieret, quod perterreret oēs naturales. vt igitur omni mō saluetur generatio & quo & q̄, talis corporeitas materiæ coæua erit vtilis, & necessaria. Secundo ponitur vt disponat materiam, ac vt materia ipsa appetat formas. est enim materia valde remota a formis, & nullatenus seipsa appetens. quia ē re eas recipere non potest, nisi sit apta recipere, & appetens: aptitudo autem & appetitus sunt propter formam. Tertio propter dimensiones, nam dimensio est materiæ æterna vna numero omnibus, non potest accidens vnum numero esse æternum nisi propter formam, quare ob has necessitates hæc posita est. Hanc sentit Auerro. in tertio cœli. commen. 61. Ait enim Aristo in textu. Oportet autem forte sensibilium quidem sensibilia, sempiternorum sempiterna, corruptibilium vero corruptibilia esse principia. supra quibus verbis Auerr. ita supplet. & intelligendum est propinqua & nō remota, quia principia rerū sensibiliū remota, non sunt sensibilia. vt prima forma & prima materia. mō nō pōt ꝑ primā formā intelligere, nisi formam corporis, quia non dimensionem, quia est accidens, & non principium substantiæ. Itemque est sensibile commune Et ipse ait, primam formam esse insensibilem. Et secundo auscultationis physicæ. commen. 15. inquit Et forte intendit quod forma dicitur duobus modis de habitu & priuatione existente in prima materia Ista enim priuatio quodā mō nō est priuatio simplex, imo est sicut forma materiæ. Vbi patet eum nō loqui de priuatione pro carentia tantū, sed de ea quæ est habitus, & quasi forma materiæ, quod intelligi nō videtur, nisi de corporeitate substantiali. Hæc enim quædam est generalis priuatio, de qua oēs formæ educuntur. Hāc & Albertus magnus & asserit, & contendit. vt quinto metaphysi. trac. secundo ca. secundo: & 3. Itēq; & nono metaphysicæ. trac. primo. capi. 8. & alibi. Hāc quæstionē Grossatesta Lincoū. & primo phy: & in libro de luce & lumine. & alij plures. hanc vocāt formā primā, qua corpus siue indiuiduū corporis corruptiui cōstituitur, non q̄ forma ipsa corporis corruptiua sit, sed vel quia disponit. tū ad gn̄ationē tū ad corruptionē, vt diximus. iō cælestibus corporibus, & genitis non cōis est. Intermediæ vero formæ et elementariæ, quæ sunt, elementis specificæ ac propriæ, in mixtis sunt, sed vicem habentes formæ vnius generis, quia ab eis mixtum constituitur, quod est indiuiduū corporis mixti, q̄ supra aiatū corpus est, & infra corpus corruptiuū, q̄ est genus generum. vt dicit Auerro. in paraphasi Porphyrij. Et has actu esse in mixto concedit Aue.. & ab eis intermediæ (ut in homine uegetatiua & sensitiua usque ad specificam) apud Auerroē non sunt aliæ a rōnali, quia vegetatiua cōtinetur in sensitiua, vt in suo toto virtuali. sensitiua aūt pars est animæ rationalis, nam intellectus accedēs ab extra, copulat Parti sensitiuæ nobilissimæ, quæ græce dianoea dicit, apud Auerrem cogitatiua, latine tamen discursiua, & inde rationalis anima redundat. In brutis vero uegatiua & sensitiua unā faciunt tātū. eo quod uegetatiua uirtute cōtinetur in sensitiua. Hanc rem Auerr. volt. primo de anima. cōmen. 89. & 91. & 92. cui & Auice. 6. naturaliū consentit. parte vltima. cap. penu. Itēq; & Alber. & Tho. & Egidius & oēs fere. Sed dices. tur uegetatiua continetur virtualiter in sensitiua, & corporeitas, & elementariæ formæ oēs sed vtrasque

Quod nō detur corporeitas.

Prima positio de corporeitate.

Obseruatio

Alia positio & propria.

Necessitas corporeitatis.

Auerroes

De intermediis formis.

Not. quæstionem.

actu esse oportet. Dici pōt hoc esse. Primo, quia corporeitas & cæteræ formæ in cōnexæ sunt. Secūdo, qa diuersi ordinis. Diuersi quidem ordinis, quia operatio corporeitatis est æterna. Illæ sensitiuæ & vegetatiuæ corruptiuæ. In cōnexæ vero, quia operationes inconnexæ dimensio enim & cæterarum operationes inconnexæ sunt. Est enim dimēsio operatio corporeitatis, vt sensus sensitiuæ, & nutrire vegetatiuæ. similiter se habet vegetatiua cū elementaris formis. Vtrum vero hæc positio sit vera, & ad mentem Auer. in libro de substantia orbis satis diximus. Nunc ad rationes recentiorum. Ad primam. diximus quod intentio. Auer. est, quod forma corporeitatis ponatur materiæ coæterna, vt posuit Auicē. videlicet tanquam subiectum vel id propter quod materia est materia, quia tunc omnes aliæ essent accidens. Esset enim illa tunc specifica.

Ad secundum Aristo. verbum intelligitur quod materia non sit quid, nec quantum, & id genus per eius essentiam. at per formas esse aliquid horum, nihil prohibet. Ad tertiū dixi quod esse equum, & esse corpus, & esse substantiā, sunt idem in subiecto. & differunt re, quia equus corpus est a forma corporis, & equus a forma equi. vt diximus. Ad quartū patet solutio. in aliis enim non oportet, quia nulla est necessitas. sed hanc præesse oportet propter causas dictas. Nec valet qđ tunc esset equus bis corpus. nam licet forma equi contineat formā corporis virtute. non propter hoc superfluit illa. sicut licet aurum contineat argentum virtute, nō, propterea superfluit. Et sic concedo equum esse semel corpus formaliter, & semel virtualiter. nec in corporeitate aliqua magis vel minus cōueniūt, sed in accidētibus corporis.

De formis partium.

Ad quintum patet solutio. hæc de prima. De secunda positione hoc est de formis similarium recentiores quidam tenent quod forma carnis non differt a forma ossis, nec illa nerui a forma cartilaginis, imo omnes partes similares vna forma specie sunt, vt vna forma species os, est os. caro vero caro, & in cæteris id genus. Hanc probant tribus suppositionibus, & ratione sic. Si forma carnis differret specie a forma ossis. tunc proportio dispositionum qualitatiua, qua educitur forma in carne, differret specie ab educēte in osse, vt per primam suppositionem quam ponunt, dicunt patere. Falsitas consequentis declaratur, quia tunc pars animæ, quæ educta est in carne. deberet etiam differre specie a parte animæ educta in osse, consequentia tenet, quia propter variam dispositionem differentes formæ inducūtur. Præterea. Solitus sum arguere, quia tunc digitus mortuus non esset æquiuoce digitus, vt. 7. metap dicitur. com. 35. & 39. Tertio, Ioannes sic arguit, cor generat alia mēbra, vt in libro de morte dicitur. Et hæc generatio est vniuoca videlicet similis ex simili, quia omnis generatio perfecta est vniuoca. 7. metaphysicor. commen. 22. & 23. & 27. & 12. meta. cō. 18. & 13. Igitur omnia membra sunt vnius speciei cū corde & ita vnius formæ. Quarto Diuus Thomas in paruis sic arguit. pfectior forma virtute cōtinet impfectā. Sed forma totius, vt aia est perfectior forma partis. Igitur virtute continet illa in formā partis quare sola sufficit sine illa constituere totum mixtum. Quinto supponit, quod omnes formæ substantiales sint eiusdē generis physici, probat. Tū primo q oēs formæ inter quas est trāsmutatio sunt eiusdē gnis physici. Cōstat oēs formas inuicē trāsmutari. Tū qa generatio vnius est corruptio alterius. Tum qa oēs tandē desinunt p putrefactionem, vt patet. 4. meteor. Tum secūdo videntur eiusdē physici generis, q diuersa genere sunt quæ nō habēt idē susceptiuum. 5. meta. igitur genere eadem illa erunt, quæ cōueniunt in subiecto. Tum tertio, quia formæ eiusdē generis sic se habent quod vna est perfectior aliis, penes cuius recessum & accessum cæteræ mensurātur. In omni enim genere est dare vnū q est metrum cæterorum. Sed ita sunt formæ substantiales vnius mixti. nam vna est aliis perfectior vt patet. Petit secūdo q duæ formæ eiusdē gnis physici non possunt pficere eundē materiæ punctū. Patet primo, quia aliter non essent eiusdē generis physici, quia sic diximus esse eiusdē generis physici formas, quia inuicem possunt in eodem subiecto trāsmutari. Secundo, si perficerent eundem materiæ punctum, vel æque primo, vel una mediante alia: non æque primo, quia

Prima positio.

Quinta ratio

5. suppositio

ambæ essent æque vltimæ, & sic mixtū reponeretur æque primo in diuersis speciebus. Si vero una mediante alia, tū materia nō esset immediatum subiectum omnium formarum substantialium. Tertio, non potest idem subiectū sup unam & eandem partem recipere album & nigrū, qa sunt formæ eiusdem generis. igitur nec duas formas substātiales eiusdem generis. Quarto, formæ contrariæ ut colores & sapores sunt incōpossibiles, vel ut intensibiles & remissibiles, vel vt eiusdem generis. non ut intēsæ vel remissæ, qa ut sic compatiuntur in tertio colore medio. igitur vt eiusdem generis. Quare omnes formæ eiusdem generis erunt incompossibiles.

Quinto, vnum subiectum non potest simul habere priuationem & habitum. Sed forma perfecta est habitus, impfecta priuatio. Igitur non pōt recipere formas eiusdē generis. Sexto, omnis actus quandiu suam potētiam perficit, totaliter eam perficit, & occupat, & cōtinet. De ratione enim actus est perficere, terminare, & complere suam potentiā, sed susceptiuum occupatū, & completū, nihil suscipit quousq; euacuetur. igitur formæ eiusdem generis in eodē recipi non possunt, nisi priore abiecta. Vltimo inter formas eiusdem generis physici est transmutatio. Igitur vna tantū forma est in vno subiecto. Ex his componitur ratio sic formæ eiusdem generis physici, non recipiuntur in eodē subiecto per secūdam. Sed forma totalis & formæ similares sunt eiusdem generis physici. quare nō possunt esse in eodē

Sexto principali et arguit, quia omne adueniens enti in actu est accidens, vt Auerro. secūdo de anima. cōm. quarto et primo physicorum. commen. 63. & 69. Et multas facit rationes p & cōtra, quæ omittātur causa breuitatis. Septimo, ex pluribus existentibus in actu non fit vnum, secūdo de anima. commen. septimo. quare non possunt esse plures formæ in cōposito. Hæc sunt argumenta pro recētiorib⁹.

Secūda positio.

Alii & fere omnes medici tenent contrariū videlicet q similares partes specie differunt, & per consequens differūt forma. & ita tot erunt in vno mixto formæ, quot partes dissimilares. Vltra quas erit vna cōis, & totalis reponēs totum in specie. Huic videtur Auerro. 12. metaphy. comm. secundo & sexto physicorum. commen. 59. Plures inducūtur rationes pro hac parte, quas alibi recitaui. Nunc vero sciendum quod omnis forma substantialis est immediate recepta in nuda essentia materiæ. Verum ob perfectionē quædā dispositiones possunt præcedere tanq̄ nō quidē media receptiua, vt quātitas est medium receptiuum colorū, qa color recipitur in substantia mediante quantitate recipiente. Sed præcedunt tanquā medium dispositiuum, quia sunt medium determinationis. nō autem receptionis. sum me. n. materia apta est recipere omnem formā. at hanc vel illā determinate ob has vel illas dispositiones. Vlterius accipiendum ex complexionibus omnium partium dissimilarium resultare vnam communē dispositionem ita proportionatam animæ ad recipiendū vnam formam. quod non aliam. Mediante enim illa dispositione communi forma totius recipitur in subiecto. non autē mediante aliqua illarum particulari cuiusque partis. Propter quod illa est medium dispositiuum receptionis, & non receptiuum.

Ad rationes.

Tunc ad rationes. Ad primam patet solutio, q licet oēs dispositiones specie differant, tū ex oibus resultat vna communis propria, Propter quod non oportet vt partes animæ differant quia nō recipiūtur partes in partibus per se, sed totum in toto per se, & partes in partibus per accidēs, vbi anima sit partibilis, vel tota in qualibet parte, vbi sit impartibilis. Sunt qui dicunt animam primo recipi in corde, & in partibus cæteris non esse formaliter, sed potestatiue, de quo alibi. Ad secundum respondet Auer. 7. metaph. cō. 39. q digitus mortuus dicit æquiuoce penes actum secundū. & nō penes actū primū. penes sm quidē, qa nō amplius operatur operatione totius Penes primū vero non, qa adhuc detinet ppriā partialē formā, donec putrescat. Ad tertiū, dicēdū q in libro de morte nō habet plus nisi q cor est primū q viuit & vltimū q moritur, nō ppter hoc habetur quod generet alia membra. sed quod virtus genitiua mediāte eo cætera membra generet. Ad quartum, aurum virtute continet omne metallum. & tamen cætera metalla

non

non superfluunt. Sic in proposito, licet tota aīa contineat partiales formas. illæ non superfluūt. Et causa est, quia operationes partiales non prouenirent ab anima totali ob suam perfectionem nisi adessent partiales formæ determinantes & minoentes actionem totalis animæ, veluti apud Philosophos deus virtute p̄habrat cæteras intelligentias, & tñ nō superfluunt, q̄a sont necessariæ ad effectū determinationes.

Ad quintum, cōcederem omnes illas formas esse eiusdē generis physici, quia in eodem subiecto recipiūtur, & tamē possunt esse in eodem puncto materiæ ordine & ratione diuersa videlicet quia formæ partiales vt dispositiones totales vt habitus & perfectio prima materiæ, & sic primam suppositionem cōcederem. Ad rationes pro secunda respōdetur quatenus sunt contra hanc positionem. Ad primam dicendum, quod sunt eiusdem generis physici, vel quia ordine quodam in eodem recipiuntur, vel quia possunt inuicem transmutari, non quod vna sit terminus alterius, sed dispositio. Ad secundam dicendum, quod non æquè primo, quia materia recipit totalē formam mediantibus partialibus, & tamen materia est immediatum subiectum receptionis, non tamen dispositionis.

Ad tertiam, similitudo negatur, quia album & nigrum non sunt formæ subordinatæ inuicem. Ad quartam, dico q̄ sunt incōpossibiles, nec sic nec sic, sed quia nō inuicē per naturas subordinatæ. Neutra.n. ad neutrā ordinatur. Sūt qui dicūt quod idem pōt esse calidum & frigidū, dummodo ex ambobus non resoltat plusquam sit latitudo alteri⁹, quod omitto calculantibus. Ad quintam, vno modo priuatio est pura carētia, alio modo imperfectio quædam, primo modo non possunt esse in eodem respectu eiusdē, sed secundo modo bene possunt esse in eodem vna ordinetur in aliam, Ad sextam vbi illa valeret, tunc idem subiectum non potest quando recipit formam substantialem, recipere accidentalem. propter quod dico quod totum occupat, nec illa recipiuntur per se, vt perfectio, sed vt dispositio, vt etiā accidētales recipiuntur, & sic occupat totū receptiue, non tamen totum dispositiuè. Ad septimam dicendum quod non semper inter illas oportet esse reciprocam transmutationem, sed hoc modo potest esse transmutatio, quia mediante vna materia transmutator in reliquam. Ad sextam principalem dicerem, quod forma vltima non aduenit enti in actu, sed materiæ, licet præcedat aliqua dispositio, vt medium dispositiuum, & non receptionis. Ad septimam patet solutio, propositio enim Auerrois intelligitur quando illæ formæ essent æquales, & vna non esset alterius dispositio. ex pluribus enim existentibus in actu codē modo, & non inuicem ordinatis, non fit vnum. Hæc positio itaque mihi videtur satis probabilis, & maxime quia medici testantur, & obseruatum est digitum abscissum a radice, mox applicatū reconfici, & conualescere. Vbi autem nulla esset in digito forma præter animam totius cum primū fuisset amputatus, anima desisset informare, quare esset digitus simpliciter mortuus, & sic non potuisset resumi. At nos dicimus digitum amputatum non esse mortuum simpliciter, quia adhuc detinet propriam & particularem formam, & sic est mortuus secundum quid, tale secundū quid mortuum potest reuiuiscere vt patet in spasmis, & id genus. Sic igitur constat in generatione & corruptione non fieri resolutionē vsque ad primam materiam. Tum quia manet forma corporis perpetua. Tum vel maxime, quia post mortem per plura tempora manent formæ dissimilares, nec obstat Arist. verbum. In generatione enim & corruptione nihil restat, q̄ sit vti subiectum receptiuum, nisi sola materia, quæ sola recipit cætera, restantia disponunt. Propterea adijcit tanquam subiecto eodem, quia aliquid restat, sed nihil tanquam subiectum idem.

Ad rationes principales vna responsio satis est, quod omnes faciunt pro me, præter quintam ad quam dicerem vegetatiuam corrumpi & generari sensitiuam. cui postmodum intus accedit, & efficitur rationalis, vel quæ iterum desinit, & efficitur rationalis. Animaduerte quod scriptores de hac re innumera scribunt quæ esset perdifficile coartare. Nunc vero hæc satis sint ad excitamentum. In diuersis meis scriptis & lectionibus multa inuenies. hæc s...

Consequenter quærunt, vtrum aliquod accidens vnum numero maneat in generato & corrupto,

Quæstio vtrum aliquid accidens maneat.

Hic erunt primo videndæ positiones extraneæ cum suis rationibus. Secundo dicemus propriam positionem. Quantum ad primum vna positio est quod nullum accidens manet idem numero in generato & corrupto, vt nec dimensio, nec qualitas, nec aliud tale. Secunda positio est q̄ omnia accidentia saltem symbola, hoc est communia manent eadem numero in vtroq;. Recentiores decem rōnes faciunt pro prima ratione. decem quoque pro secunda & omnes soluunt & probabiliter, defendunt vtrasque. Pro prima tamen arguo. omnia alia a primis substantijs, aut sont in primis substantijs aut prædicantur de primis, vnde in prædicamentis concludit. destructis primis, substantijs, impossibile est aliquod aliorum remanere. Sed destructa forma destructa est substantia prima, igitur & omne accidens destruetur. Secundo, accidentis esse est inesse. Igitur ea inhærentia non manente, non manebit idem accidens, sed corrupta forma substantiali, non manet eadem inhærētia. igitur & accidens corrumpetur. Tertio, corrupto subiecto per se accidentis corrūpitur & accidens, sed subiectū per se accidentium est compositum, & materia est subiectum remotum, vnde Arist. in hoc textu ait. materiam esse subiectum cæterarum transmutationum, quia est subiectum subiectorum: Igitur materia est subiectum remotum. Hæc argumēta sunt principalia pro prima positione.

Positio prima

Secūda positio

Argumēta pro prima positione.

Pro secunda adducam rationes recentiorum, quibus approbant eorum positionem. Vbi primo probant, quod subiectum primarum qualitatum est prima materia hoc est subiectum receptionis, at subiectum denominationis est cōpositum ex materia & forma. Hæc probant. primo, caliditas in aqua soli materiæ aquæ inhæret. igitur immediatum receptiuum illius est materia, antecedens probatur, quia si aquæ inhæret, & non materiæ, tunc calor ageret de per se ad corruptionem causæ, sine qua esse non potest. Nam ageret ad corruptionem aquæ, sine qua esse non potest. Secundo, tunc aliquid ageret ad corruptionem sui, ageret enim ad corruptionem aquæ, sine qua nō posset esse. Tertio, illi inhæret calor de cuius potentia educit formam substantialem. Constat autem formam substantialem educi de prima materia. igitur hæret materiæ. Quarto si calor aquæ inhæret, tunc amoto calefaciente non deberet aqua calorem corrumpere, esset enim idem agens & passum. Secunda pars conclusionis patet apud vulgares, loquendum enim est vt plures, sentiendum vt pauci, modo vulgares per eiusmodi accidentia denominant subiecta & composita. his patet quod qualiter symbola manēt eadem numero in generato & corrupto. probāt dupliciter. primo, quia eiusmodi primæ qualitates cū symbolæ sunt, non corrumpuntur ad corruptionem subiecti, quia materia prima est earū subiectum, nec propter successum contrarij, quia sunt symbolæ. Secundo, si desinerent in aduentu formæ, tunc forma educeretur a materia sine agente, quia nullum est agens præsens. Secundo patet q̄ dimensio etiam manet eadē numero in generato & corrupto, nā subiectū dimēsionis est materia, quæ manet eadem Sed (vt mihi videtur) isti veram forte cōclusionē p̄ falsa principia persuadent, acceperunt enim primas qualitates immediate & p̄ se fondari in materia prima. Q̄d stare nō potest. Primo, quod de se non potest immediate terminare dependentiā accidentis, non videtur esse immediatū subiectum accidentis, sed materia non potest terminare depēdētiā accidentis. quia non est in actu, quod primū est, & principale independens, igitur non potest esse immediatū subiectum accidentis. Secundo quæro, vtrum ex qualitate illa p̄cepta in materia, & ipsa materia fiat vnū. per se, vel vnū p̄ accidens, nō vnū per se, igitur vnū per accidens. sed omne tale per accidēs præsupponit tale per se. igitur aliquod vnū per se erit prius illo vno per accidēs. Tertio, tunc qualitates illæ essent substantia, vt deducit Auer. declaratur. q̄a vel sont actus, vel potētia, si potentia, igitur non agent: si actus vel a se, vel ab alio, non a materia, quia non est in actu, non erit causa essendi in actu: si per se, igitur erunt substātiæ, nam substan

Argumenta pro secunda positione

Confutatio.

substantia est illa quæ per se est in actu. Quarto, si primæ qualitates essent in prima materia, & formæ substantiales in materia, vel æque primo, vel ordine quodam. si æque primo, tunc ambæ essent æquales, & nulla esset prior altera. si ordine quodã, vel substantia prima, & habetur intentum, vel qualitas prima: & tunc nulla esset via, quare magis forma erit substantia, quam qualitas. Propter hæc videtur mihi suas rationes non simpliciter concludere. Ad primam dico quod calor aquæ soli aquæ hæret vt in subiecto, & concedo quod per se agit ad corruptionem suæ causæ, non inquantum sua causa naturalis: sed vt causa violenta, cum qua non stat naturaliter, sed violenter, propter præseoriam agentis. Præterea. Non est absurdum, vt corrumpat eius causam, vt instrumentum alterius. Ad secundum concederem aliquid agere ad corruptionẽ sui p accidẽs, vt de flãma satis patet. Similiter de calore naturali aĩalis, qui agit resoluendo, humidũ. per se quidem agit resoluendo humectum: per accidens contra se. Ad tertium, ratio illa potest reduci, quia nulla forma agit in subiecto in quo est, quare vbi calor in ipsa materia est ab ea nihil educet. melius igitur dici potest quod est in aqua, & à materia aquæ educit: & sic potest concedi aliquod accidens educere à subiecto in quo non est primo & per se. Ad quartum concedo, quod amoto calefaciente aqua reducitur, vbi & a quo disputabitur.

De opinione Auer. Tũc ad rõnẽ primã pro prima cõclusione patet solutio. Ad secundam vero dicerem quod in instante medio forma est educta. vnum enim est instans corruptionis, & generationis, & propterea non educitur absque agente. Superest; modu de opinione nostra aliqua dicere, quã in libro de substantia orbis copiose diximus: nunc vero breuibus perstringemus. Accidentia itaque sunt in multiplici differentia. quædam enim sunt communia omnibus generatim tam videlicet mistis, quam simplicibus, vt dimensiones quæ possunt cõsiderari vt interminata, vel vt terminata, vt quidem interminata insunt quidem compositis, sed ratione materiæ, ideo sunt coæterna materiæ. a quibus nunquam materia expoliatur, quoniam sunt omnibus symbola, hoc est communia. vt vero terminata insunt compositis, sed ratione formæ, Propter quod hac ratione nõ sunt materiæ coæterna, quædam sunt commonia tantum in istis, vt albedo & nigredo, & id genus. quæ quidem vt interminata, sunt quidẽ in misto, sed ratione elementariæ materiæ: vt vero terminata, sunt in misto, sed ratione formæ misti, quæ non sunt simpliciter materiæ coæternæ, sed tandiu permanẽt, quandio eorum fundamentũ perdurat vt mistio, & proportio elementaria, qua resoluta, mox corrumpuntur: quædã vero communia sunt tãtum simplicibus siue omnibus vt fortè raritas, siue pluribus vt diaphaneitas, siue duob⁹ vt caliditas aeri & igni, quæ vt interminatas elementis quidem insunt sed ratione materiæ primæ, vt vero terminata insunt elementis, & ratione formæ elementariæ hæc tamdiu permanent, quamdio symbolum, siue communio subiectorũ permanet. Si.n. ex igne aer fieret. caliditas permaneret. & diaphaneitas, quia restat symbolum. at vbi ex igne terra fieret, procul dubio omnino caliditas & diaphaneitas corrumperentur, quia non symbolũ succederet, sed cõtrarium: quædam vero sunt propria vni speciei, & cuilibet indiuiduo eiusdem tantum, vt risibile homini, & id genus: hæc omnino insunt compositis, & ratione formæ. De accidentibus igitur simpliciter symbolis siue communibus omnibus tam mistis quam simplicibus, non est dubitãdum, quod illa vt interminata manẽt eadẽ in gñato & corrupto: immo (vt dixi) sunt æterna materiæ. quoniam vt sic non habent contrarium. Similiter vbi essent aliqua accidentia symbola omnibus simplicibus tantum, illa essent similiter materiæ coæterna: & remanerent eadẽ in generato & corrupto, a quibus materia nunquã denudaretur, si de accidentibus cõmunibus solũ mistis ioãnes dubitauit, an eadẽ numero maneant in generato & corrupto. Verum apud Auerr. quãdo generatum & corruptũ sunt symbola, hoc est quod cõueniant in eadem mistura, quæ est fundamentũ accidentis, illa manent eadem numero in generato & corrupto, vt quando ex viuo fit cadauer. Apud enim eũ remanet eadẽ mistio, nõ punctualis, quia adhuc staret vita, ideo albedo eadem manet & id genus. At quãdo mistũ resolueretur in simplicia, tunc talia non permanerẽt, quia ablatum esset iam fundamentum eorum. Ideo eiusmodi accidentia non sunt materiæ coæterna, nisi tamdiu quamdio durat mistio sub tanta proportione sub quanta potest esse fundamentum illorum Hæc concedit Auicenna primo suæ sufficientiæ capitul. 7. de cicatrice, quam restare ait in cadauere. Vbi tamen accidentia sunt propria, illa desinunt desinẽte forma incipiuntque ea incipiente. Sed de termino tam qualitatis interminatæ, quam dimensionis, esset magna dubitatio. verũ quia rẽ hanc in libro de substãtia orbis plene declarauimus nũc pro exẽplu sufficiat scire terminũ quãtitatis significari certo extensionis numero, vt extẽsio lõgitudinaliter tripoda, latitudinaliter tripoda, altitudinaliter tripoda, terminus est dimensionis: quãtitas vero terminata est quantitas tripodaliter longa, lata, & profunda. Terminus vero qualitatis significat certo numero intẽsionis, velut intensio vt quatuor. Verũ nunc satis, qui.n. vult intelligere positionẽ meã, legat totũ me vbique. Sed contra hæc maxime de dimensionibus interminatis arguit Thomas in libro de natura materiæ, & dimensionibus interminatis, primo quia eiusdem dimensiones interminatæ vel sunt eductæ de potentia materiæ, vel non, si eductæ. igitur non materiæ coæternæ vt satis patet. Si non eductæ, tunc non erunt tantum duo principia in constitutione rerum naturalium, materia videlicet & forma: sed etiam tertium videlicet dimensiones. omne enim quod manet & non fit ex aliquo necesse est esse principium primo physicorum. Itemque accidentia haberent aliqua principia alia a principijs substantiæ, dimensiones scilicet quod etiam concedit Auerroe. dum dicit terminatas dimensiones ex interminatis fieri. Secundo, illæ dimensiones vel diuidunt materiæ partes adinuicem, aut non. si diuidunt, cum omnis diuisio sit ab aliquo actu, materia haberet distinctas partes actu, & nõ haberet illas ab aliqua forma substãtiali, quod est impossibile, cũ materia non habeat esse, nisi a forma substãtiali. si vero nõ diuidũt, nisi in potẽtia ad nihil ponũtur in materia, quia in materia nuda est potentia ad diuisionem partium, quã acquirit introducta forma. Tertio, impossibile est dimensionũ essentiam intelligere sine esse, esse.n. est primũ omnis actus. igitur sine actu non est intelligere dimẽsiones in materia. Quarto, cũ ex materia & dimensione vnũ fiat, vel per se, vel per accidẽs. non per se, quia tũc ex subiecto & accidẽte esset vnum per se, si per accidens cum omne per accidẽs reducat ad per se, oportet vt præsit aliqua alia compositio per se ante dimensiones, & illa non potest esse nisi ex forma. Quinto, omne quod pertinet ad genus aliquod, aut cõtinetur illo in genere vt species, aut vt indiuiduum, aut genus, vel est reducibile ad genus illud, vt principium reducitur ad genus principiati, & priuatio ad genus habitus sui, & pars ad genus sui totius. dimensiones illæ non sunt in genere quantitatis vt species, vel indiuiduum, aut genus. cum omnis species sit determinata respectu generis, & omne indiuiduum respectu speciei, & omne genus respectu generalissimi, nec vt principium, quia principium dimensionũ non est dimensio. Prima enim dimensio est linea, cuius principium est punctus, nec vt priuationes, quia priuatio non habet essentiam: illæ dicuntur essentiæ quædam, nec vt partes ad totum. totum enim in quantitate habet partes determinatas per certas dimensiones, modo dimensiones interminatæ non sunt partes alicuius terminatæ. Sexto, si dimensiones in materia essentiam haberent, possent definiri, & non nisi per subiectum in quo sunt, & sic oportet definire illas per esse materiæ. sed materia nullũ habet esse, nisi propter formam. igitur oportet dimensiones materiæ inesse propter formas. Septimo, interminatum & incertum non spectat ad rationem naturalem, quia vltra certum non se extendit physicus. Octauo. sicut animal simpliciter fit ex non simpliciter animali, ita dimensio simpliciter, qualis est terminata, fiet ex non dimensione simpliciter. Hæc autẽ nihil est, igitur dimẽsio interminata nihil erit. Nono cuiuslibet longitudinis termini sunt puncta. igitur non potest poni dimensio.

sio interminata, nisi ponantur puncta, sed punctus intermi natus non est. igitur nec dimensio interminata erit. Haec sunt potiora argumenta diui Thomæ, & licet aliqua horũ persoluerim in libro de substantia orbis, nunc iterum persoluemus.

Ad primum diceret Auer. eiusmodi dimensiones non esse eductas de potentia materiæ, sed esse materiæ, coæternas, & concederet quod non tantum duo sunt principia cõstitutionis, immo ait dimẽsionem esse principium. & substantiarum & accidentium. & licet Aristo enumerauit duo tantum, vt formam & materiam, dedit intelligere dimensiones, quia sunt proprium propriorum materiæ, sicut qui dicit hominem, dicit risibile. Similiter principia accidentiũ sunt illamet quæ sunt substantiæ, & dimensiones sunt principia substantiarum vt dicit, & secundo accidentium. Ad secundum tenendo formam corporeitatis, argumentum solutum est quia materia habet aliquem actum confusum & potentialem, & sic diuiditur. Sed non tenendo, diceret Auer. quod dimensiones illæ diuidunt partes materiæ non terminata diuisione, quia licet per illas materia sit in loco, non tamen in certo dato loco & diuisio hæc sit interminata, non est ab aliquo actu, nisi interminato & cõfuso, cuiusmodi est illa dimensio. Ad tertium concederet Auerro. si datur forma corporis vt diximus, quod illæ sunt in materia cum, esse, quia propter formam corporis vbi nõ datur illa forma, diceret quod illa dimensio est ibi secundum esse & essentiam. quales esse & essentia competunt dimensioni, vt q̃litas est extra suas causas, & tale esse nõ est a forma substantiali, sed potest esse a forma accidentali vna cum materia ipsa. Ad quartũ, vbi datur forma corporis, dubitatio soluta est, quoniam præcedit compositio ex materia & corporeitate, vbi non datur, tunc diceret quod illa compositio est per se vno modo, & per accidens alio modo, vt ex risibili & homine. sed siue sic siue sic, nõ ante oẽ compositum per accidẽs oportet semper præcedat compositum per se, sed sat est vt præcedat aliquod. quod est ens seipso, vt materia, quæ vt materia est ens seipsa. quamquam esse actuale habeat a forma. Ad quintũ, teneri potest quodlibet illorum, tamen videtur mihi verius quod dimensio sit per se in genere vt species & indiuiduum speciei. & concederem quod est terminata essentialiter vt in genere, sed accidentaliter interminata, veluti color, vt color est essentialiter terminatus: at vt respectu latitudinis gradualis quæ non est de eius essentia, interminatus est: & sic concederem illas dimẽsiones in genere terminatas esse, quia nihil deest, quod pertinet ad rationem generis. qua ratione diceret quod dimensio terminata non est per se in genere, quia superaddit terminum, qui est vt accidens. linea enim est in genere, sed nõ vt bicubita, vel tricubita, sed vt linea. Ad sextum, fortasse concederet quod illæ sunt definibiles per materiam, & per formam, nõ quidem quæ sit actu in materia ante illas, sed post illas. non enim oportet vt omne definiens sit prius tẽpore re definita, sed sat sit, vt sit prius quo ad nos: & sic in definitione illarum ponetur materia vt subiectum, forma vero vt terminus. Ad septimum, ratio friuola est, quia sunt interminatæ respectu dimensionũ actualiũ, sed forte terminatæ secundum cognitionẽ, & hoc põt pertinere ad physicum. Ad octauam, diceret. Auer. nõ esse simile, quia non tãtum propter generationem ponuntur, sed vt materia p̃di sponatur, insuper corpus ex non corpore fieri est impossibile: at animal ex non animali est necessarium. Ad nonũ diceret, q̃ cuiuslibet lõgitudinis terminatæ termini sunt pũcta, de hoc enim loquũtur mathematici. Sed longitudinis p̃dicamentalis abstrahit a punctis, sed sicut est in potentia ad terminum, sic ad puncta. Vnde apud Auerroẽ puncta non sunt de ratione lineæ vt linea est in genere, sed vt linea est terminata. quæ nõ est in genere. Hæc Auerr. Verũ animaduerte q̃ vbi daretur forma corporis de qua disputatũ est, rationes hæ friuolæ essent, at vbi nõ daretur, oportet laborare, vt diximus. De mente enim Auer. certũ habemus dimensiones esse, non tamen formam illã præesse. Sed verũ dimẽsio interminata præsit in materia vt in actu, an vt in potẽtia, & si in potẽtia q̃ño, & p̃ quid termineẽ & reducatur ad actũ, nõ parua est ambiguitas. verum hæc omnia diximus in libro de substantia orbis, & tu quære illic, vbi si hæc illis, & illa his copulabis, nihil tibi incerti relinquetur.

Restat nũc soluere argumẽta pro prima positione. Ad primũ dicerẽ, q̃ destructis primis substãtijs, ẽnt se & quolibet sui, nihil restat, immo nec materia, cum illa sit aliquid primæ substantiæ, ex hoc non habes, nisi quod accidentia sũt in primis principaliter, vel ratione materiæ. Ad secundum dicerẽ, q̃ in accidẽte interminato restat eadem inhærentia quia restat ratio inhærẽdi, vt pote materia. In ipso vero terminato non restat. ideo nec ipsum vt sic restat. Ad tertium solutio patet. subiectum accidentis interminati denominationis est compositum, & sic Arist. intelligit, at accidentis vt interminati, est prima materia, quæ restat in vtroque. Ex his patet in accidentibus non fieri resolutionem vsque ad materiam primam. Verba Aristo. ab omnibus glossantur, quare hæc satis pro nunc.

Cõsequenter quærunt, vtrum idẽ effectus numero possit a quolibet plurium agentium generari, vt idem Caius a Platone & Socrate: & argunt recentiores multis rationibus quod sic. Ego tamẽ arguo vnica ratione quod sic, quia agens non est aliquid acto ipsius effectus, igitur propter differentiam agentium non differunt effectus. Sed cõtra hoc est Arist. & Auerro. 12. meta. commen. 12. Ab agente vno in passum vnum non exit nisi effectus vnus. Quæstio pulchra

In ista quæstione primo videndum est de causis intrinsecis, secundo de extrinsecis. Ordo quæstionis

Quantum ad primum quidam antiqui tenent quod idẽ numero effectus potest esse à diuersis materiis numero. Cuius positionis fuit Drusianus monachus. Verum distinguit de composito, quia vel eius forma est perpetua, vt corruptibilis educta de potentia materiæ, tunc vult quod idem homo numero simpliciter, potest esse a diuersis numero materiis. nam continuo materia fluit, & rationalis anima eadem numero existit. Modo tenet ipse quod principium indiuiduationis est forma, quare omnino idem homo numero esse potest vbi materia sit alterata: as si forma est corruptibilis, cum ipsa simul fluat cum materia. etiam sicut materia alia atq; alia, est, sic forma alia, quare non potest idem effectus numero esse, vbi forma sit corruptibilis si materia altera sit. Positio Drusiani

Tunc ad rationem horum patet solutio, potest enim cõpositum esse idem altera essentiali parte euariata, quia cõpositum est propter formam, & nõ propter materiam. & sic patet quod idem homo potest esse a diuersis hominibus licet idem equus non a diuersis equis. Nam hõ habet formã inuariabilem omnino: equus vero variabilem. Secundo patet idem esse compositum numero variata materia, & hoc q̃ñ compositum formam habet inuariabilem potest. n. tunc materia fluere, & refluere forma ipsa existente eadem. Ad rationem.

Mihi tamẽ videtur quod licet hæc positio sit probabilis, tamen videtur contra Arist. & rationem. Contra Arist. quidem, quia compositum non est aliud, nisi propter materiam. 7. meta. tex. cõ. 28. & ibidem tex. comm. 20. 21. & 8. metaphy. tex. comen. 8. & 12. Meta. t. c. 49. & primo cœli. tex. commen. 92. igitur vbi materia altera est, compositum ipsum alterum erit, & ita euariata materia, & forma, & cõpositum variabuntur. Contra rationem vero, primo, q̃a materia est essentiale indiuiduo sicut forma. igitur sicut indiuiduum non est idem, forma ipsa euariata. ita & ipsa materia euariata, erit compositum alterum. Secũdo. Socrates senex differt a seipsius puero, vel propter formam, & hoc non, quia anima rationalis est eadem: vel propter materiã & habeo propositum. Tertio, compositum congregatum non est aliquid quam suæ partes simul iunctæ. primo physicorum commen. 17. igitur vna parte alterata, totum nõ erit idem. Sed quæres vtrum vna forma numero possit in diuersis materiis numero totalibus inesse. Respõdẽt recentiores quod non. Tum primo, quia forma non est aliud quam materiæ formatio. sed diuersæ materiæ non est vna formatio: igitur nec vna forma. Tum secundo, quia vna figura numero non potest esse in diuersis materiis. igitur nec vna forma. Tum tertio, quia tunc vna forma posset bis generari, vt deducunt, quare patet si anima vnius equi non fuisset genita in materia illius, nunquam amplius Positio propria / Dubium / Responsio recentiorum

generari posset. Sed hæc res sic simpliciter audita, non sonat omnibus. primo non sonat Auerr. qui vnum intellectum materialem numero ponit formam omnium hominum specificam & vltimam, vt declaraui in libro de beatitudine: Constat autem homines esse materia totaliter diuersas. Secundo vna intentio numero coloris est in oculo, & sensibus interioribus. Propter hæc videtur mihi esse dicendo cum Peripateticis primo, quod forma æterna est vna numero, & esse potest in diuersis materiis totalibus vt deus est forma omnium orbium prima. a. cœli com. 71. & &. 42. & 12. metaphysi. commen. 41. Itemque rationalis anima vna numero est in sene, quæ præfuit in iuuene, vbi materiæ sunt omnino & totaliter diuersæ apud Monachum. Dico secundo quod in formis intentionalibus vna forma numero potest esse in diuersis subiectis, vt vna numero coloris intentio est in diuersis oculis diuersorum hominum, & hoc quia intentionalis & illimitata. sed loquendo de forma reali & generabili, vna forma numero non potest esse, nisi in eadem materia, & ad hoc valent rationes recentiorum, quia forma illa non est aliud, quam formata materia, & ita vt materiæ differunt, sic formæ. Hæc de primo.

Propria positio.

Ad secunda

De secundo vero inueniuntur plures modi dicendi, ambo tamen reducuntur ad idem. Nam agens influens est agens per se, & per propriam naturam. agens non influens. est agens per accidens. Et propterea ambo modi sunt vnus modus, & ita quicquid est contra primum modum, est contra secundum. Tunc dicunt quod idem numero effectus potest affici à pluribus agentibus per accidens vt idem numero bos potest a pluribus interfici. Secundo dicunt quod idem numero effectus non potest produci à pluribus agentibus per se. probant: quia tunc idem bis fieret, & hoc tenet Auerroes. 12. metaphysicæ. commenta. 15.

Impugnatio.

Sed hic modus deficit. primo, quia Socrates à Platone fit, & non per accidens, nec per se. igitur illa distinctio est insufficiens. Secundo, quia per hanc responsionem non patet si idem homo numero possit esse a pluribus patribus. Propterea animaduerte primo quod agens est duplex. per se, & per accidens. per se est quod per naturam agit, & sic Socrates pater est agens. per se respectu Platonis filij. per accidens quod non agit per naturam, sed est remouens prohibens, vel applicans actiua passiuis. Iterum per se agentium aliud per se ordinatur in effectum. vt cœlum. Aliud per accidens vt auus ad patrem, & pater ad filium.

Po. magna

Tunc quidam magni Theologi tenent. Primo quod idem effectus numero potest esse à pluribus causis per accidens, vt patet de boue interfecto. Tenent secundo, quod idem filius quo ad materiam & formam potest esse a diuersis patribus. probant: quia corpus hominis vel fit solum a menstruo, mulieris, vel etiam à menstruo & semine viri, cum ambo generentur ex superfluo alimenti, vbi idem sit alimentum & cibus, idem superfluet, & ideo potest esse idem filius numero à patribus diuersis, quia potest idem alimentum superesse. Tenent tertio quod idem effectus numero non potest effici à diuersis agentibus per se & essentialiter ordinatis, & hoc concedunt recentiores.

Impugnatio.

Sed pace horum dixerim, hoc stare non potest. Primo, quia si idem numero filius potest esse a diuersis patribus, tunc idem numero potest redire. declaratur, quia idem alimentum potest superfluere ante & post mortem. igitur potest redire post mortem. Secundo. tunc generatio naturalis non esset ordinata. declaratur, quoniam primum principium vnde motus est contingens, igitur & motus ab illo erit contingens, & sic generatio erit contingens, & non ordinata.

Propria positio.

Propter hæc videtur mihi quod solum ab agentibus per accidens possit idem numero effici, quoniam talia non agunt, sed magis remouent impedimenta, quibus actio non erat. Argumentum eorum iam est solutum. nam licet idem alimentum numero possit esse, non tamen idem nutrimentum actu, quia calores decoquentes differunt. ad sunt aliæ rationes, quibus differunt semina. Tunc ad rationem in principio quæstionis patet solutio. Vlterius quæritur, vtrum in quolibet pluribus instantium idem numero generabile datum possit generari. vt si Socrates sit genitus in. a. instante, vtrum ipsum potest vel potuisset esse genitum in b. instante. Omissis argumentis. primo videbimus de motu. secundo de re mobili.

Quantum ad primum quidam recentiores tenent quod non, vbi primo petunt tempus præteritum non posse non esse præteritum, quia aliter præteritum esset futurum, quod est simpliciter impossibile: Petunt secundo motum esse tempus, vel saltem consignificare tempus. quarto physicæ auscultationis. tex. commen. 99 Petunt tertio motum esse aliud a mobili, quia motus successionem, mobile permanentiam importat. Tunc tenent tria. Primum quod, motus cœli factus in vno tempore non potuit esse alio in tempore. probant, quia motus, vel est tempus, vel importat tempus, sed tempus factum non potest non fuisse. igitur motus factus in a. tempore, non potest non fuisse in a. tempore. ex hoc sequitur quod impossibile est motum cœli factum in vno tempore, esse in alio. vel fuisse in alio.

Secunda conclusio. Nullus motus inferior potest esse in alio tempore, quam in eo in quo est. Primo, quia omnes alij dependent a primo. 8. physicorum ad principium. Secundo, quia remotio principalis causæ remouet effectum, modo motus cœli est principalior causa omnium motuum. Ex quo inferunt quod eundem cursum numero, quem Socrates hodie facit, non potuisset fecisse alio tempore. Item sequitur quod si Socrates mouetur aliquo motu hora vigesima, si expectasset vsque ad horam vigesimam primam, non potuisset istomet motu fuisse motus, licet potuisset alio.

Tertia conclusio. illud quod requiritur per motum aliquem totalem, tanquam eius proprius terminus, extrinsecus, impossibile est acquirere per alium. probant, quia alius terminus est alterius motus, vnde motus vel ipse terminus est, vel numeratur ob terminum. 5. physic commenmenta 9 quare vnus terminus non potest esse, nisi per vnum motum tantum.

Alij & famosi Theologi dicunt quædam contraria his. Primo enim petunt tempus non esse motum, patet quia tempus est mensura & motus mensuratum, mensura est alia a mensurato. Ex hoc inferunt quod plures motus possunt esse in vno tempore, quia plura possunt mensurari vna mensura. Secundo, inferunt quod vnus motus potest mensurari diuersis mensuris vicibus diuersis, vt idem pannus potest mensari bis vlna. Secundo, petunt quod hi motus non dependent per se a motu cœli. sed quod hæ causæ sunt subordinatæ illi, non tamen dependentes. Ex hoc sequitur quod in diuersis motibus cœli potest esse vnus & idem motus inferior. Tertio, petunt quod motus diuersi possunt esse ad vnum terminum numero, patet de locali recto & circulari. Tunc dicunt primo quod a. motus qui nunc est, potest vel potuit esse in alio tempore. probant, quia vnum mensuratum potest bis eadem mensura vel diuersis æqualibus mensurari, vt accepti. Tunc ad rationes contra hoc respondent quod bene aliquis effectus potest bis generari, immo infinities, nunquam tamen erit bis genitus. Ad sm. dicendum quod suppositio est falsa, nam motus differt a tempore, & sic idem motus potest esse in diuersis temporibus. Secundo tenent, quod resolutio cœli quæ est hodie inquantum motus, potuit fuisse fieri: sed inquantum motus cœli, non potuit, quia vt sic est necessaria ab intellectu necessario mouente qui mouet inuariabiliter. Tertio tenet, quod motus inferior qui est hodie potuit fuisse alias. probatur. quia iste non dependet ab illo cœli, nisi secundum ordinem. Et per hoc ad argumenta contra hoc.

Prima conclusio.

Secunda

Tertia

Ad primum patet solutio, quia cæteri motus non dependent a motu cœli. Ad secundum etiam patet quia motus est causa principalior non secundum influentiam, sed secundum ordinem.

Quarta.

Tenent quarto quod illud quod acquiritur per vnam mutationem potuit acquiri per aliam. Primo, quia vnus terminus esse potest plurium. Secundo, quia diuersitas posterioris non arguit differentiam prioris, sed motus est posterior termino, saltem secundum intentionem. igitur variato motu, potest idem terminus esse. Tunc ad rationem contra hoc patet solutio

lutio, motus enim differt a termino motus. non enim capit esse a termino secundum numerum. sed secundum speciem.

Hæc de primo. De secundo recentiores tenent quod generabile datum non potest idem numero vel impossibile est in quolibet plurium instantium produci. Primo, quia mutatio qua producitur non potest fuisse in alio tempore. Secundo, quia motus coeli continuo est alius qui est per se causa eorum. Tertio, quia omnes causæ non possunt in diuersis instantibus esse eædem numero. Quarto tunc idem numero posset redire. dicunt secundum idem numero non posse redire. Animaduerte quod famosi viri tenent oppositum, quod videlicet si aliquod genarabile sit genitum in aliquo instante, idem numero potuit fuisse in alio. quod probat. Primo, quia tempus & instans non est de essentia, sic essentiale producto igitur genitum indifferenter potest esse in quolibet tempore. Secundo idem numero corpus potest esse in omni locu. Igitur idē numero effectos pōt esse in quolibet tpe sibi æquali.

De generabili.

Tunc ad primum dicunt quod vna mutatio numero potuisset produci in diuersis temporibus, vel posito quod non adhuc vnus terminus numero potest esse plurium mutationum. Ad secundum dicendum, quod motus cœli nō est causa eorum quæ hic aguntur, sed hæ causæ vna cum cœlo sūt causæ subordinatæ ad vnum, & nō per influentiam nec per aspectum, quicquid dicat Ptolomæus, cuius omne auctoritas non recipitur. Ad tertium dicendum quod omnes causæ possunt concurrere in diuersis temporibus, quia causa particularis & cœlum, nam cœlum per naturam est causa, quæ semper est eadem.

Ad quartum nego consequētiam, quia licet remaneat eadem materia, & idem agens, non manet eadem potentia respectiua, quia illa desinit in aduentu formæ secūdum Auer. & hic in hac re nulla videtur necessitas. verū tenendo mentē Ptolomæi, & cæterorū astronomorū qui volunt cœlum agere motu & lumine, tūc oportet dicere q̃ sicut continuo est aliud & aliud lumen, alius, & alius motus. & planetarum configuratio, sic concursus concursarum nunquam potest esse nisi in vno tempore, tu vero in his considera.

Et quoniam materia dicitur multiplex, nam subiectū alterationis materia dicitur, & subiectum lationis materia dicitur, & subiectū augmentationis materia dicitur: ideo nunc exponit proprium & principale significatum materiæ secūdum Philoponum. & dicit. Est autem materia maxime quidem & proprie subiectū generationis, & corruptionis susceptibile, modo autem aliquo scilicet. non proprie & maxime est idem subiectum & aliis transmutationibus. ergo materia proprie & maxime subiectum est generationis & corruptionis, aliarū vero transmutationū subiectū est aliquo, modo non proprie nec maxime. Cuius causam affert. & inquit. Quoniam omnia subiecta, quæ sunt susceptiua aliarū transmutationum sunt susceptiua aliquarum contrarietatū (vt visum est) at materia est commune subiectū saltem remotum omnium contrarietatum, & sic quatenus est subiectum cōmune ac remotum omnium contrariorum, est subiectum omnium aliarum transmutationum, & sic patet significatum. principale ipsius materiæ secundum Arist.

RECO.

In cōmentariis multa disputauimus, in quibus recognoscenda sunt aliqua. & primo de illa forma mistionis quam aliqui appellant corporeitatem, circa quam sunt plura videnda. primo quid sit, ad quod respondet quidam, quod sit corporeitas de genere substantiæ, per quam homo est corpus. alij dixerunt quod est forma mistionis, per quam homo est corpus mistum virtualiter continens elementa. Nō enim hæc forma est elementa, vel formæ elementariæ collectiuē, sed quadam forma alia ab illis virtualiter illas omnes continens per quam homo est corpus mistum substantialiter. Secundo verum hæc forma corporeitatis differt secundum eē ab anima intellectiua. Respondēt quod sic, & probāt primo, quia actio diuersorum agentium, quæ agunt diuersis actionibus impossibile est terminum esse vnum & eundem numeru, vt quinto physi. patet, sed homo in generatione hominis agit propria mutatione, & deus in creando animam agit alia actione. Igitur alia & alia forma terminat hincinde.

De corporeitate.

Præterea. Sumus in eo instanti in quo corrūpit̃ præcedēs forma sensitiua in embrione, aut ergo per agēs naturale inducitur in eodem signo durationis alia forma in materia sic disposita, aut non. non est dicendum quod non, quia agens naturale nunquam agit corrumpendo aliquā formā vnam quin generet secūdū aliam. Est enim corruptio vnius generatio alterius. Sin autem dicamus quod sic, cum pro eodē signo durationis, quādo materia est vltimate disposita, inducitur intellectiua. igitur simul in materia erunt duæ formæ substantiales anima intellectiua & corporeitas distinctæ secundum rem. Tertio, cum anima intellectiua adueniat materiæ prius natura saltem, & si non prius tēpore, quomodo saluatur generatio. Dictum est enim quod omnis mutatio adueniens enti in actu est alteratio, vel non est generatio. Respōdent quod saluatur generatio, quia corporeitas non aduenit materiæ prius tempore, sed simul tempore cum anima intellectiua eandem materiæ potentiam perficiens, quam perficit anima intellectiua. Non enim est credendum secundum istos, quod materia alio instanti temporis recipiat corporeitatē & alio animam intellectiuam: sed eodem instanti temporis a deo recipit intellectiuam animam, & ab agente naturali recipit corporeitatem, nec est credendū q̃ alia potentia recipiat corporeitatem, & alia intellectiuam animam. sic enim non esset vna generatio homini: sed eadē potentia ab agente naturali recipit corporeitatem per extractionem factam ab illa potentia, & a deo recipit animam intellectiuam per creationem, & sic saluatur ratio generationis cum anima intellectiua non adueniat enti in actu prius existenti tpe. Quartu si hō habet duas formas, quō hō est vnū cōpositū, & per se vnum. Respondent, quod ideo homo est per se vnum, quia materia recipit illas duas, formas simul tēpore, & vna & eadem potentia. Ea enim potētia qua ab agēte naturali recipit corporeitatem, eadem a deo per creationē recipit intellectiuā aīam: & eo instātē quo ab agēte naturali recipit corporeitatē, à deo recipit aīam intellectiuā. & sic hō est vnū per se, quia recipit illas vnica potentia, & vnico signo durationis. est & alia ratio, quia licet simul tēpore recipiantur, tñ corporeitas prius natura recipitur, vt dispositio ad intellectiuam aīam. & sic homo est vnum per se quia recepit illa vnica potētia, & vnico signo durationis est & alia ratio, quia licet simul tpe recipiantur, tñ corporeitas prius natura recipiatur, vt dispositio est intellectiuam animam. & sic homo est vnum per se ab vltima forma, quæ est intellectiua anima. Quinto, vtrum in alijs ponēda est hæc corporeitas, an in solo homine, dicunt quod in solo homine ponēda est. Causa est, quia nisi poneretur in homine agens naturale corrumperet aliquam formam, & nō generaret aliam. Hæc. n. est dĩa inter agēs naturale, & agens diuinum, quod agens diuinū potest agere aliquam formā non corrūpendo priorē: agens naturale non pōt agere formam, nisi corrumpat priorem & nō pōt corrūpere priorē nisi aliam gñaret. & sic oportet ponere corporeitatem vt saluetur corruptio sensitiuæ prioris, quæ præcessit in embrione. In alijs mistis non oportet quia vltima forma inducitur ab agente naturali, & omnes præcedentes corrumpuntur. ex quibus sequitur quod corporeitas, quæ est forma hominis, est propria hoi, & in ea non conueniunt alia mista, cū sit vltima dispositio, que ita facit pro inductione intellectiuæ animæ, q̃ non pro alijs. iterum patet corporeitatē vltimo induci vt dispositionem vltimā, quæ facit pro anima intellectiua, quæ simul tempore recipitur in materia cum illa, prius tñ natura, patet vlterius, quid pater & mater, dant in generatione. nam dant vltimam dispositionem, quæ est ista corporeitas, & alia & alia quæ faciunt ad hanc, & hac ratione homo generatur ab homine, quia generatur omne requisitum ad inductionē animæ. Hæc positio est refutata in commentarijs quæ nuperrime edidimus in libris de anima. ideo hæc sufficiant. Sed circa secundam positionē animaduerte quod Auic. & Auer. differunt in positione corporeitatis, nam Auicen. supponit corporeitatem, & corpus ipsum, vt per se subiectum generationis ac corruptionis. & propterea contra Auic. sequitur generationem esse alterationem, quia ad ipsum sequitur generationem esse trānsmutationem alicuius subiecto permanente in actu, quatenus est subiectū illius, in quod fit transmutatio. At secūdū Auerr. corpus non supponitur, vt subiectum per se eius, in quo est transmutatio: sed supponitur corporeitas,

Tex. c. 10.

mentatur vnūquodque quod augmentatur & diminuitur quodcunque diminuitur.

Dilucidatio tex. eiusdem

De augmentatione vero reliquum est dicere, & quo differt à generatione, alteratione, & quomodo augetur eorum, quæ augentur, singulum, & minuitur, eorum quæ minuuntur, vnumquodque;

Cōmē. 79 Perfecit hactenus declarare tam generationem, quam alterationem: Nunc de augmentatione proponit. dicitur autē augmentatio græce auxesis, latine. tum augmētatio. tum auctio. tū incrementū. minutio vero dicitur phthisis latine diminutio siue imminutio. De auxesi & phthisi, hoc est incremēto, & imminutione nūc proponit. ꝓponit aūt duo videlicet quo differt a generatione. & alteratione, ac latione itēq; & quomodo augeatur augmētabile, quomodoue imminuatur diminuibile. Hic perfectam colliget descriptionem, ab ipso enim augmentabili colliget genus ipsum, ab aliorum motuum differentia. colliget differētiam, & inde perfectam cōgregat definitionem.

RECO. Quæ in commentarijs dicta sint, bene se habent, ad verba tamen Philoponus dicit quod Arist. duo proponit differere de augmentatione. scilicet quo differunt, & quomodo augeātur, quæ augescunt: & hoc inquit. De augmentatione autem reliquum est dicere, & exponit, quæ, & inquit, & quid differt a generatione & alteratione, vtrum secundum vnum, an secundum plura, & quomodo augmentetur vtrumquodque eorum, quæ augentur, & diminuitur vnumquodque eorū, quæ diminuūtur. Pro cuius intellectu (vt notat Philopon⁹)

Diuisio artium

Animaduerte quod artium quædam cōueniunt in materia & differunt in forma, vt tectonica, & nauifactiua nam vtrisque communis materia sunt ligna. formam vero, hæc quidē nauigij: illa vero ianuæ vel abaci agit. Aliæ differunt materia, & conueniunt forma, vt argentaria & æraria. nam ærariæ materia est æs: Argentariæ vero materia est argētum. at tamen vtraque eiusdem fere formæ est operatiua, vtraque enim vrceolum, vt ita dixerim, & patellam facit, & huiusmodi. Aliæ differunt materia & forma, quæ sunt penitus separatæ, vt tectonica & medicinalis, nam tectonica materiam habet ligna, hæc vero humana corpora. Tectonica est ianuæ vel sedis formam faciens. Medicinalis sanitatem nostrorum corporum. ergo cum omnis ars consideret materiam & formam, oportet qui vestigat de generatione, & augmentatione, sciat quod differant secundum vtraque scilicet materiam & formam, ideo proposuit duo, & quo differunt vt materia, & quo modo, vt forma.

Anti. c. 10 *Scrutandum itaque primo, vtrum solum in ipso circa quod eorum adinuicem differentia est. verbi gratia, quod ex hoc in hoc transmutatio, vt ex potentia substātia in actu substantiam, generatio est. quæ autem circa magnitudinem, augmentatio & diminutio. quæ autem circa passiones alteratio vtraque autem, ex potentia existentibus in actum transmutatio, dictarum est. An etiam modus differt transmutationis? videtur enim quod alteratur, non ex necessitate transmutari secundū locum, neque quod generatur. quod autem augmentatur & diminuitur; alio autem modo ab eo quod fertur. quod enim fertur, vniuersum mutat locum quod autem augmentatur quemadmodum quod deducitur. hoc enim manente, particulæ transmutantur secundum locum.*

Dilucidatio tex. eiusdem.

Cōsiderandum itaque primo, vtrum eorum adinuicem differentia solum sit penes id ad quod sunt. verbi causa. quod hæc quidem transmutatio quæ est ex hoc in hoc, vt ex potentia substantia, in actu substantiam, generatio est. quæ vero ad magnitudinem, auctio, & imminutio: quæ autem ad affectiones, alteratio. Ambæ autem sunt ex entibus potentia in actum transmutatio eorum quæ dicta sunt. Aut etiam transmutationis refert motus. videtur enim quod quidem alteratur, nō ex necessitate secundum locum transmutatum, neque quod generatur: sed quod augetur, & minuitur, verum modo altero ab eo quod fertur. Quod quidem enim fertur, totum permutat locum, quod vero augetur, quemadmodum id quod extenditur, ipso enim permanente, partes secundum locum mouentur.

Cōmē. 80 Transmutationes differunt trifariam, vel penes terminos ad quos, aut penes modos transmutandi, aut penes subiecta, de differentia subiecta, alibi dixit, & posterius quædā adijciet. Nunc proponit vtrum augmentatio ab alteratione & generatione differat, penes terminos, aut penes modos quibus transmutationes fiunt, penes quidem terminos, vt sit hæc quidem generatio ad substantiam. Illa alteratio ad passiones. Ista augmētatio ad q̄titatē. penes vero modos, vt gñatio & corruptio & alteratio nō sint in loco augmētatio sit in loco sed mō alio a latione. nā latio maxime recta est in loco permutanter, q. oia locum deserit, & locum accipit. at augmentatio est in loco non permutanter, sed permanenter, quia est in loco, quemadmodum quod circūcirca rarefit ipso existente fixo. Hæc igitur est quæstio. inquit. Considerandum itaque primo, vtrum eorum adinuicem differentia solum sit penes id ad quod sunt, hoc est penes terminos ad quos verbi causa. quod hæc quidem transmutatio quæ est ex hoc in hoc, vt ex potentia substantia in actu substantiā generatio est: quæ vero ad magnitudinem, sit auctio, siue imminutio: quæ autem ad affectiones siue passiones, vt ad qualitates de tertia specie, sit alteratio. & ne sit contentio antiqua subdit, ambæ autem hæ videlicet auctio & alteratio sunt ex entibus in potentia in actu transmutationes, eorum que dicta sunt, videlicet alteratio qualitatis, auctio quātitatis, hoc itaque adijcit, ne quis credat solam generationē esse ex ente in potentia ad ens in actu. Hoc est primum mēbrum quæstionis, deinde subscribit secundum. d. aut etiam transmutationis refert modus, ita vt non tantum penes terminos differant, sed penes modos, & hoc declarat. d. Videtur enim quod alteratur, non ex necessitate secundum locum tranmutatum, neque quod generatur, sed quod augetur & minuitur, videntur secundum locum transmutari. verum modo altero ab eo quod fertur & loco mouetur. Quod quidē enim fertur, totum locum permutat, maxime in motu recto, quod vero augetur, mutat locum, quēadmodum mutat id quod extenditur aut rarefit, elauno enim græce, extendo, siue duco siue rarefio latine, nam quod rarefit, hoc modo mouetur, quod ipso permanente secundum eundem locum partes eius secundum locum mouentur: est igitur quæstio, vtrum augmentatio differt a cæteris motibus penes terminos tantum, an penes modos, & sic litera est suspensiua.

Exequitur de problematibus, & primo secundum Philoponum quærit. secunda ibi {An etiam soluit} Cum enim ꝓposuit dicere de materia, & de forma quærit vtrum solum differant in ipso circa quod, hoc est in sola materia, an etiam in forma, & in modo? soluit ergo quod in vtroque. & solutio est, quod Arist. sumit huiusmodi transmutationes differre materia. q̄a differunt prædicamento circa quod sunt. nā substantia est materia in qua sunt generatio, & corruptio, quale est materia in quam est alteratio. Quantum vero materia, in qua sunt auctio & imminutio, differunt etiam forma, quia generatio fit sine eo quod ipsum genitum mutet locum, nec mutabiliter, nec permanenter. Alteratio similiter, motus vero localis est cū mutatione loci mutabiliter auctio vero & diminutio facit mutare locum permanenter. Quod vero ad verba attinet, quæres cur dixit. {Vtraque autem ex potentia existentibus} cum vtraque verbum non dicatur nisi de duobus, at Arist. enumerauit tres mutationes. Ergo debuit dicere omnibus autem, & non vtraque. Innuit Philoponus responsionem, quod respexit ad genus, nam secundum genus duæ mutationes sunt, scilicet secundum substantiam; & secundum accidens. & propterea dixit vtraque, quia tā ea transmutatio quæ est ad subiectū, q̄ quæ est secūdum accidens, vtraque est de potentia ad actum. Dubitabis rursus, quia Arist. non proposuit dicere de motu locali. ergo male distinguit auctionē ob ipso modo locali. Innuit solu. Philoponus, & bene, quod hoc non facit primaria (Prima du.)

RECO.

intentione,

tentione, sed quasi obiter, & per accidens, quia cum motu locali ipsa auctio videtur valde conuenire. ideo erat necessarium dicere de differentia inter ea. Rursus dubitabis, quia in libro physic. dictum est, quod motus localis est primus motuum. ergo nihil potest alterari vel generari, quod non moueatur localiter. innuit Philoponus solutionem, & restam, quod motus localis est primus, quia nihil potest generari, quin præcedat motus saltem in alio, vt in ipso generante. similiter nihil potest alterari, quin præcedat motus localis in alio, vt in ipso alterante, at aliquid potest generari, & non mutare locum. Non enim cerusa ex plumbo facta mutat locũ, neque lac ex sanguine factum mutat locum simili ratione de alterabili dicendum. quia potest lapis calefieri nullo penitus loco permutato.

Præterea. Dices cur Arist. non assignauit differentiam inter augmentationem & extensionem, innuit sol. Philoponus, quia patet. nam extensio fit semper secundum vnam diametrum aut longum, aut latus, aut augmentatio simul

Ant.c.51 & semel fit secundum omnem diametrum.

Non quemadmodum quæ sphæræ hæ enim, in æquali loco toto manente, transmutantur. quæ autem eius quod augetur, semper in ampliorem locum. in minorem autem, quæ eius quod diminuitur.

Dilucida. te.c. eiusdem. *Non quemadmodum quæ sphæra hæ quidem enim æquali in loco transmutantur toto ipso permanente. Sed quæ sunt eius quod augetur, semper in ampliorem locũ:*

Comē.51 *quæ vero eius quod minuitur, in minorem.*

Sed contra arguet, quia si quod augetur moueat locum secundum partes tunc non differt ab eo quod mouetur circulariter. Respondet. non. subaudi mouentur partes aucti, quemadmodum mouentur partes quæ sunt sphæræ. Hæ quidem enim æquali in loco transmutantur, toto ipso permanente, & sic mutat locum secundum partes, ipso loco semper existente æquali, sed partes quæ sunt eius, quod augetur semper transmutantur & rarefiunt in ampliorem

RECO. locum: quæ vero eius, quod minuitur, in minorem, & sic loci non seruatur æqualitas.

Intelligas etiam quod Arist. obiter, & non de primaria intentione ponit differentiam inter motum sphæricum, & augmentationem. ductus necessitate cõuenientiæ, quæ prima facie videtur esse inter eos. Demum epilogat. & inquit: Quod igitur auctio differat non solum in ipso circa quod

Ant.c.52 hoc est materia, sed etiam sic, hoc est forma, & modo, manifestum est. tacuit autem differentiam inter auctionem, & extensionem, quia vt dictum est, patet.

Dilucida. tex. com. eiusdem. *Quod igitur differt non solum in ipso circa quod, sed & sic, transmutatio eius quod generatur, & alteratur, & augmentatur manifestum est.*

Comē.52. *Quoniam quidem igitur transmutatio eius quod generatur, & alteratur, & augetur non, tantum differt penes id ad quod: sed etiam sic, patet.*

Soluit quæstionem, & vult quod eiusmodi transmutationes

Ant.c.53 tiones differunt penes terminos ad quos, & sic hoc penes modos.

Circa quod autem est transmutatio augmentationis & diminutionis (circa magnitudinem autem videtur esse) quod est augeri & minui qualiter accipiendum est.

Dilucida. te.c. eiusdem.

Ad circa quid est transmutatio auctionis, & minu-

Comē.53 *tionis? (cum circa magnitudinem videatur esse) ipsum augeri & minui, qua nam ratione suscipiendum?*

Duo proposuit. quorum primum erat. quo auctio extra ris è transmutationibus discrepat, circa quod mouit, & soluit quæstionem. Secundum erat quomodo augendum augeatur, minuẽdum minuatur, perficit primum, nunc circa secundum mouet quæstiones. Petit autem vnum ex nõc dictis, & aliud postulat. Petit quidem auctionem & minutionem circa magnitudinem fieri, at postulat quenam ratione ipsum augeri & minui circa magnitudinem fiant.

inquit. At circa quid est transmutatio auctionis, & minutionis? quod erat secundum (cum circa magnitudinem videatur esse) ipsum augeri & minui, qua ratione suscipiendum? verbum qua ratione, græcè est poteros. quod interrogat.

Tria, vt inquit Philoponus, quæritur. de augmentatione, & potest addi quartum, vt pote quæ sit augmentationis materia, quid factiua causa. & quid est quod augetur, & quid quod auget, & quomodo, quod augetur, augeatur. ideo quærit de materia. & inquit. Sed suppos. his solutis, quæritur circa quod est transmutatio de specie augmentationis, & diminutionis. quasi respondens inquit. Circa magnitudinem autem videtur esse, tanquam circa materiam, tunc statim mouet quæstionem de modo quo augetur & dicit. Supple tu rum circa magnitudinem sit auctio, id quod est augeri & diminui qualiter accipiendũ est, quod sic quæstio est de modo: nam si materia circa quã sit auctio sit magnitudo, siue quantum, quomodo ex illo quanto sit, & quid est illud quantum ex quo sit. Hæc est expositio Philoponi. RECO.

Ant.c.54.

Vtrum ex potentia quidem magnitudine & corpore actu autem incorporeo & sine magnitudine generari corpus & magnitudinem.

Dilucida. te.c. eiusd.

Vtrum ex potentia quidem magnitudine, & corpore, actu vero incorporeo, & indiuiduo fieri corpus, & magnitudinem. Comē.54

Explicat quæstionem propositam. q.d. vtrum suscipiendum sit fieri corpus & magnitudinem ex potentia quidem magnitudine & corpore: actu vero incorporeo & indiuiduo: an subaudi tu. ex actu corpore corpus, & ex actu magnitudine magnum fieri sit dicendum. Mouit autem quæstionem hanc propter physicos, qui dixerunt aliquod elementorum quatuor esse omnium materiam: qua ratione oportet dicere crementum effici ex actu quanto, & actu corpore cum elementum illud sit acto quantum. RECO.

Cum accepit ipsum quantum esse id, quod augmentationis materia efficitur, quærit. vtrum huiusmodi quantum sit potentia corpus, & magnitudo: actu autem incorporeum, an supple sit actu corpus, & magnitudo. & hoc inquit. vtrum generari corpus & magnitudinem, quod est ipsum augeri, sit ex potentia magnitudine, & corpore, acto autem incorporeo, & sine magnitudine. hoc est vtrũ quantum quod est materia auctionis, sit potentia corpus, an actu corpus. Hæc est expositio Philoponi. Comē.55

Et cum hoc dupliciter contingat dici, qualiter augmentatio fit? vtrum ex ipsa separata secundum se materia, an existente in alio corpore? Dilucida. te.c. eiusdẽ

Et hoc cum bifariam dici cõtingat, qua nam ratione auctio fit, vtrũ ex separata ipsa per se materia, aut existente aliquo in corpore? Comē.55

Omnes concedunt auctionem effici ipsa ē, materia, quæ quidem actu non est corpus, sed potentia. Sed ipsam non esse corpus dupliciter est, aut loco, aut esse, quæ res vt intelligatur, animaduerte quod aliquid separari ab aliquo pro nunc dupliciter contingit. aut loco: qua ratione vinum suum è dolio ipso separari loco contingit, quomodo Pythagorei & forte Plato materiã separatam a corpore physico dixere: nam existimauerunt ipsam esse vacuum quoddam è physicis corporibus loco separatum. Aut esse, qua ratione vinum in dolio constitutum e dolio ipso re & esse siue definitione separatur, quia realiter differunt sicut accidens & subiectum: vel locatum & locus quomodo Peripatetici materiam separari a corpore profitentur, cum ipsa non sit corpus, sed in potentia ad corpus, & re & diffinitione aliud quid a corpore ipso. Sunt qui addunt aliquid separari ab alio loco & re siue esse. nauta in portu ex naui sepã ratur, cum nec sit nauis, secundum esse, nec in vno eodẽque loco cũ naue ipsa. Nihil tamẽ separari potest ab alio loco, & non esse. nam vbi loco separatur, & esse necesse est distingi. Qua distinctione accepta, petit, dato quod ex materia

cum materia bifariã dicatur non corpus, vtpote loco, & esse: qua nam ratione auctio fit, verum ex separata ipsa per se materia. subaudi a corporibus physicis loco tãtum: an existente aliquo in corpore, & ita non loco, sed re & esse separata: Est igitur quæstio verum auctio fiat ex materia separata a physicis corporibus loco & subiecto, vt Pythagorei: an separata re & esse, non autem loco, more peripateticorum. Recentiores petunt quomodo potest intelligi materiam separari à quãtitate, & esse partem corporis sensibilis. Respondet, quia potest indiuisibile esse pars rei diuisibilis, vt intellectus indiuiduus pars est hominis, imo præcipua pars, quoniam homo est res diuidua, res hæc sumit dubium in defensione certioris, an enim intellectus pars sit hominis, physici ambigunt. Adhuc nec quæstio est ad propositum, nec solutio, quando quidem Aristo. per separari secundum esse, intelligat separari secundum rem, non secundum subiectionem. dicas igitur, vt diximus.

RECO. Quæsiuit de eo ex quo augetur, quod augetur, quid nã esset, an corpus actu, an corpus potestate. ideo probat primo quod non posit esse corpus potestate, nam postea concludet illud ex quo augetur qđ augetur, esse corpus actu. Verum supponens potestate corpus non posse esse nisi materiam, quærit verum quod augetur, augeatur ex ipsa materia secundum se separata, & per se subsistente: an ex ipsa materia existente in alio corpore. Et inquit. Et cum hoc duppliciter contingat dici, hoc est. & cum illud corpus potẽtia sit materia, & ex materia fieri auctionem dupliciter contingat dici, qualiter augmentatio fiet verum q augetur, augeatur ex ipsa materia ĩ ma se separata ab omni naturali corpore: an ex ipsa materia existente in aliquo corpore naturali. Dupliciter enim contingit quod augetur augeri ex corpore in potẽtia, quod est materia: aut imaginãdo ipsam materiã esse ab omni corpore penitus abiũctã, ac per se subsistentem & in nullo naturali corpore existẽtẽ: aut imaginando materiam esse in aliquo corpore naturali.

Anti. c. 52 *An impossibile vtrumque? separata enim existens, aut nullũ possidebit locũ, aut velut pũctus aliquis; aut vacuũ erit & corpus non sensibile. Horũ autem hoc quidẽ non contingit: hoc autẽ necesse est in aliquo esse, semper enim alicubi erit, quod generatur ex eo. Quapropter & illud, aut secundum se, aut secundum accidens.*

Dilucidatio c. eiusdem *Aut impossibile vtroque modo. Separata quidẽ enim existens, aut nullum possidebit locum, aut vt punctus quidã, aut vacuũ erit, aut corpus insensibile: Sed horũ hoc quidem non contingit. Illud vero necessarium esse in quodam. Semper enim alicubi erit, quod generatur ex ipsa, quare & ipsa, aut per se, aut per accidens.*

Cõmẽ. 36 Confutat vtrunque datũ, primo quod materia nõ sit loco separata a corporibus physicis, quia hoc nõ põt esse nisi tribus modis, vel q ipsa separata nullũ obtineat locũ vt pũctũ, aut obtineat locũ, verũ sit vacuũ ipsum, aut tertio plenũ sed insẽsibile vt aer. igit si materia est separata aut erit in loco, aut nullo modo in loco erit, Inquit Arist. sed horũ, hoc quidẽ non contingit. s. vt materia, sit separata, & nõ in loco. Illud vero. s. ipsam esse in loco necessariũ est esse, sed nõ separata, sed existens in quodã, & hoc probat. omne q est pars alicuius, quod est in loco per se, est in loco p accidẽs ratione illius. Sed materia est pars eius quod generat, quod est in loco p se, igitur materia est in loco per accidẽs. de ratione tangit vim minoris d. Semp enim alicubi erit, quod generat ex ipsa, hoc est genitũ cuius ipsa est pars, hæc fuit minor, dat conclusionem. d. quare & ipsa, aut p se, aut p accidens, subaudi in loco erit. & sic nullo modo põt loco separari a physicis corporibus. Insunt hic dubitationes. primo, quia intellectus secundum veritatẽ est pars hominis, & nullo modo est in loco. Itẽq; pars cœli intelligentia est, & nullo modo in loco. Amplius, quod est in loco. p accidens põt nõ esse. Hæc sunt alibi ad longũ tacta. Nunc vero sciendum q pars alicuius est duplex, dependens a toto, & indepẽdẽs, vt nunc locus colligitur, intellect⁹ est pars hominis indepẽdens ab homine, & eo indiuiduus, quia cũ nõ dependeat in esse ab homine, nec in accidẽtibus eius, quorũ vnũ est diuidi. Similiter & intelligentia cœli est, at materia est pars dependens ipso a toto, ideo potest accipere cõditiones totius quarum vna est diuisio: itẽque materia est in loco per accidens, sed necessario, nã est quoddã p accidens necessario, primo physicæ auscultationis. com. 56. & 4. phy. com. 20.

Destruit vtrunque membrum, & primo quod ipsa materia quæ ponitur corpus potestate, nõ sit per se subsistens ab oĩ physico corpore separata. Secundo, quod non est in aliquo corpore quod quidẽ non sit per se subsistens ab omni naturali corpore separatæ probat, quia cum non existat actu corpus, erit aut punctus, aut vacuum nullum obtinẽs locum, aut erit corpus insensibile. punctus esse nõ põt. Tum quia non contingit esse aliquem punctum separatũ ab aliquo corpore. Tum quia ex indiuisibili non fit maius, non ergo põt esse punctus, nec vacuum esse potest, quia tale non datur. 4. physic. Quod non posit esse insensibile corpus, probatur, quia si esset insensibile corpus esset corpus non quale. tamen esset corpus trinæ dimensionatum. tale autem omne est in loco, non enim per qualitatem corpus est in loco, sed ratione trinæ dimensionis. Ratione enim trinæ dimensionis corpus est in loco, ratione vero qualitatis est in certa differentia loci, vt vel sursum, vel deorsum. ergo cum illud corpus insensibile sit corpus, erit in loco, cum totalis causa quare aliquid sit in loco sit trina dimensio, quia per illam est in loco sibi æquali, esse autem æquale quanti est. Quod si sit in loco, vel sursum, vel deorsum, & quicquid dicitur, erit in illo, vel naturaliter, vel præternatur aliter, & sequitur ipsum esse graue, aut leue. & sic quod erat corpus non sensibile, sequitur esse sensibile. Hæc (vt Philoponus inquit) Ari tanquã per se manifesta derelinquit. Patet ergo primum membrum esse impossibile. Sed quo legenda sint verba, non leue est, legatur ergo primo modo sic, an impossibile vtrunque scilicet dicere materiam esse separatã per se ab omni corpore, & dicere ipsam esse in aliquo corpore. Et q sit impossibile primum ostendit. & inquit. Separata enim existẽs, s. ab omni physico corpore, aut nullum possidebit locum. verbum {aut} affirmatiue dixit. probat (& inquit) velut enim pũctus aliquis, aut vacuum erit, & hoc est, aut corpus non sensibile erit. Sic habebat verba Philoponus in quodã exemplari, in quo legit: {&} pro aut. In alio codice non legitur. n. Sed sic legitur, aut velut pũctus aliquis, aut vacuũ erit, aut corpus non sensibile, & tunc ipse primum {aut} legit aduersatiue pro sed, hoc modo, nullum possidebit locum, sed velut pũctus aliquis, aut vacuum erit, aut corpus insensibile. Deinde secundũ vnã Philoponi expositionẽ destruit, hæc tria membra (& inquit) Horum autem trium scilicet. quod sit punctus vel vacuum, vel insensibile hoc quidem, hoc est illa duo prima scilicet q sit punctus vel vacuum, non contingit, hoc autem. s. si sit insensibile corpus necesse est in aliquod supple loco esse. Verum prima duo contraxit in vnum secundum hanc primam expositionem. nã cum dixit {Horum autem hoc quidem non contingit} innuit illa duo non contingere scilicet quod sit punctus, vel vacuum, quæ in vnum contraxit, quia quasi eadem impossibilitate sunt impossibilia. Quod autem si materia separata ponitur insensibile corpus, sequat ipsam esse in aliquo loco, probet Arist. & inquit. Semper enim alicubi erit, quod generatur, hoc est, quod auget ex eo insensibili corpore. Accepit enim generatur, pro augetur. nã per auctionẽ fit corpus vel magnitudo maior quã fuit. & sic augeri: videt idẽ quod generari, probat ergo Arist. quod augetur ex illo insensibili corpore, alicubi est, omne enim qđ augetur, est in loco, quapropter & illud ex quo augetur, aut secũdũ se, aut secuudũ accidẽs erit in loco, & vtrunque est necessariũ, licet sub disiũctione protulerit. Est. n. illud insensibile corpus in loco secundũ se, quia corpus trinæ dimẽsionatũ, est in loco p accidẽs, quia id quod auget ex ipso, est in loco p se. Hæc est vna expositio Philoponi, quã carpit ex eo, q a vi subdiuisio aduersari ei, q per ipsam subdiuidit. Cœpit enim probare, quod illud ex quo augetur, q augetur nõ sit corp⁹ potestate, q a esset materia, & quærebet, si materia vel separata vel in corpore existẽs. Si separata, aut pũctus, aut vacuũ, aut corpus insensibile, modo ponere ipsam corpus insẽsibile vide

tus ipsam ponere corpus actu,hoc autem contradicit ei, quod cœpit destruere,ideo aliter exponit Philoponus secundũ Alexandrum,& remouet inter subdiuisionẽ,& illud quod subdiuiditur contradictionẽ.& dicit.An impossibile vtrũq; scilicet tam quod sit separata per se ab omni corpore , quã quod sit in aliquo corpore:quod sit impossibile ipsam esse separatã per se.probat. Separata enim existens,nullum possidebit locum , nã ipsa sit separata erit aut aliquis punctus aut vacuum aut corpus insensibile,quæ supponit esse impossibilia.non.n.est punctus,quia ipsum non contingit separari:nec vacuum, quia non contingit reperiri:non insẽsibile corpus,quia illud est solum corpus mathematicum in consideratione,& non actu existens in re.& sic intelligẽdo nullum horum contradicit ei , quod cœpit destruere. Deinde ponit differentiam inter illa duo prima membra, ostẽdens vtraque esse impossibilia scilicet quod nec possit poni per se subsistens,nec in aliquo corpore.& dicit. Horũ autem duorum scilicet quod sit per se subsistens vel in aliquo corpore,hoc quidem nõn contingit . Non enim contingit ipsam poni per se separatam, propter causam assignatam,quia vel punctus erit,vel vacuum vel fictio mathematica.hoc autem necesse est scilicet. ipsam esse in aliquo corpore,& in aliquo loco,quia semper erit in loco saltem per accidens ratione eius , quod augetur ex ipsa.Hæc est Alexandri expositio,quæ differt a prima quia hæc refert verba ista ad prima duo membra.Expositio Philoponi retulit ad illa tria membra.Et si dicatur, quod Aristo . textu proximo destruit secundum membrum:ergo videtur superfluus,dicendum quod ibi destruit principaliter : illud, hic vero quasi obiter,vt ostendat differentiam membrorum.etiam potest prima expositio defendi, possum⁹ enim dicere quod non est absordum accipere membrũ oppositũ ei,quod præcepit , quia: arguit ad hominẽ ex datis ab illo.

Antiu.57 *Sed si in aliquo existit,siquidẽ separatũ ita sit vt nõ illius secundũ se aut secũdũ accidens aliquid sit,contingẽt multa & impossibilia, Dico autem verbi gratia, si generabitur aer ex aqua , non aqua erit transmutata.*

Dilucidatio.c. eiusdem. *At vero si in quadam sic,sed quidem separatum ita vt nullius per se aut per accidens aliquid sit,multa accidunt & impossibilia. Dico autem si aer ex aqua fiat, non ex aqua erit transmutata.*

Cõmẽ.57 Destruit secundum,& probat quod actio siue generatio fieri nõ potest a materia separata secũdum esse a corpore ad intellectum datũ , & arguit . nam vbi materia esset separata a corpore secundum esse,ita quod esse materiæ non sit esse corporis,sicut esse vini nõ est esse dolij : tũnc materia esset in actu in corpore,quia eius esse est a forma,& actu,quare materia habere actuale esse aliud ab eo corpore in quo ẽ si materia est actu in corpore vtpote in aqua,tũnc potest ex aqua effici aer,non corrupta aqua.probatur, quia aer fit ex materia aquæ,quæ est res in actu:igitur potest fieri ex materia eius, nulla facta variatione in aqua.

Dubitationes. Sed hic est locus cõsiderationis. Primo,quia apud Arist. omne q generatur,fit a materia,& materia distinguitur ſm esse a forma, & composito.igitur contra ipsum sequetur idem inconueniens. Secundo, ex mixto fit elementum & constat elementum esse distinctum secundũ esse a mixto. & tamen fieri non potest nisi corrũpatur mixtũ . Dici põt quod tota ratio dirigitur ad antiquos,qui tenuere materiã esse aliquod elementorũ,& actu ens , & perfectũ in specie,& quod generatio est alteratio,contra quos bene valet quod tunc posset generatio fieri ex materia ipsa,nulla facta corruptione essentiali in ipsa aqua,quandoquidem materia aq̃ est res actu & perfecta.

RECO. Nunc probat q ex materia existente in aliquo corpore physico non potest augeri , q auget , q erat ſm membrum,& quærit,si ex materia existente in aliquo corpore augetur,quod augetur,vtrum ex ipsa existente in aliquo corpore,quæ non est illius aliquid,s. neq; pars,nec passio, neque illius aliquid penitus .an ex ipsa existente in aliquo tanquam illius parte vel passione augetur quod augetur.Circa hanc diuisionem sic procedit secũdum Philoponum,q primo probat q ex materia existente in corpore vt nihilo illius non potest aliquid fieri. Secundo probat q ex materia existente in corpore, vt aliquo illius nihil fit.secunda ibi.{ Amplius autem talis transmutatio } Primum destruit sic ſm Philoponum,nam si materia esset in corpore aliquo vtpote in aqua,& non vt illius pars vel passio, tunc esset in ea, vt vinum in dolio,vel aqua in vase,hoc est separata secundum distinctionem saltem,& si non secundũ locum.Sed qua ratione in aqua posset esse vna materia sic distincta,& non vt illius aliquid,eadem ratione posset in aqua esse alia secunda materia,& tertia,& infinitæ,cũ tales non facerent maiorem aquã.Quod si possunt esse infinitæ tunc cum ex qualibet earum fieri posset generatio,tunc ex aqua possent infinita fieri ipsa aqua non corrupta:quod est impossibile,& contra sensum.Hoc pacto exponit Philoponus.inquit.Sed si in aliquo existit ipsa materia, quæ ponitur corpus in potẽtia, ex quo augetur.quod augetur ipsa.erit inseparata,hoc est,nec vt pars,nec vt passio, nec vt aliquid illius,hoc exponit d: Siquidem separatum in ipso corpore a sit,vt non illius secundum se,aut secundum accidens aliquid sit,hoc est ita separatum in corpore sit , vt nec sit illi⁹ pars,nec illius accidens, nec illius quicquam,sed vt vinum in dolio vel aqua in vase,quod non est nec eius accidens nec eius pars contingent multa & impossibilia,hoc est accidet ex vno corpore infinita generari illo non corrupto ergo per multa intelligit multas materias quæ sunt impossibiles.q.d.contingens multæ & impossibiles in eodẽ corpore,quia qua ratione vna in eodem est,eadem ratione duæ,& tres,& multæ immo infinitæ vt exponit Philoponus. Hoc autem non probauit Aristo.sed tanquam rationi consonum supposuit.Exponit autem absurdum . & inquit.Dico autẽ verbi gratia. si generabitur aer ex aqua generabitur ex materia existente in aqua , & aqua non erit transmutata.quia cum illa materia stet in aqua vt vinum in dolio,sicut ex vino põt,aliquid fieri dolio nõ corrupto.ita ex materia existente in aqua fieri poterit aer ipsa aqua non corrupta.& hoc subdit,sed propterea quoniã vt in vase aqua inest materia eius. scilicet aquæ.q.d.sequitur ex illa materia existente in aqua fieri acrem illa non corrupta,sicut fieri potest aliquid ex aqua existẽte in vase uase nõ corrupto.quia accepit infinita fieri posse ex aqua ipsa aquã non corrupta probat ex eo quia nihil prohibet in aqua esse infinitas materias, quia qua rõne in ea potest esse vna non illius aliquid eadem ratione duæ,& tres,& infinitæ,ergo nihil prohibet ex illis infinitis materiis infinita generari actu.propterea inquit. Infinitas enim nihil prohibet esse materias in eadẽ aqua quapropter nihil prohibet ex illis infinita actu fieri aqua non corrupta.Quod in eadẽ aqua nihil prohibeat esse infinitas materias. Aristo.accepit, & non probauit.Philoponus autem probat,quia cũ materia non sit actu corpus,nec perficit aquam in qua est, nec est pars illius,nec locum aliquem totius occupet, nihil prohibet in eadem aqua esse duas,& iterum tres,& sic in infinitum. Non enim possunt esse plura in eodem vase, quia illa sunt corpora,nec plura membra in eodem toto eiusdem rationis,quia sunt partes,nec possunt plures passiones esse in eodem subiecto,quia sunt accidentia eiusdem rationis, quare cũ materia i aqua sit,& nã vt pars,nec vt corp⁹ occupãs locũ,nec,vt accidens occupans subiectũ, nihil prohibet in eadẽ aqua esse duas,& tres, & quatuor,& sic de infinitis.

Anti.c.58 *Sed propterea quod vt in vase aqua inest materia eius. Infinitas enim nihil prohibet materias esse, quapropter & generari actu.*

Dilucidatio.c. eiusdem. *Etiã quia tũc vt in vase,inerit ipsi aquæ materia. Infinitas enim nihil vetabit materias esse , quare & generari actu.*

Cõmẽ. 58 Secundo arguit.si materia ſm esse separate a corpore, sicut aqua a vase,tunc esset indiuidua ſm esse,igitur in vno corpore possunt esse infinitæ materiæ, nã in vno diuiduo possunt esse infinita indiuidua vt pũcta.Hoc aũt relinqꝛtã q̃ falsũ, q̃a tũc ex illis ĩfinitas materiis possũt simul infinita gñari.Ai aduerte q Ari.arguit ex possibili secundũ imaginationem ad impossibile ſm imaginationẽ,hoc mõ vbi materia sit ita separata a corpore,vt aqua a vase , tunc esset

Vis rationis Aristo.

quia

quid indiuisibile.igitur esset imaginabile esse infinitas materias in vno corpore,sicut imaginabile est esse infinita puncta in vno corpore,qua e re ex illis imaginabile esset fieri actu infinita genita,hoc autem est re & imaginatione impossibile,igitur & id ex quo sequitur.

Anti.c.59

Amplius neque sic videtur generari aer ex aqua, vt exiens a manente.

Dilucida. tere. eiusdem.

Amplius vero nec sic videtur genitus aer ex aqua veluti exiens à manente.

Syllogizat hypothetice sic.si materia esset in corpore,vt

Anti.c.59

aqua in vase,tunc aer esset genitus ex aqua,veluti exiens a manente,generaretur enim aer ab aqua prout materia exiret ab illa,qua ratione esset gñatio exitus quidam a manẽte. Destruit consequens.d. Amplius vero nec sic videtur genitus aer ex aqua, veluti exiens a manente,& sic vult habere oppositum antecedentis.

Hic secundum Philoponum ponitur secundũ argumẽtum,per quod probat, quod materia non est in corpore physico vt nihil illius natura tunc ex aqua fieret aer vt exiens a manẽte,deduco,quia fit aqua ex materia,quæ nihil est aquæ,ergo aer fieret ex ipsa,hoc est exiret ab ipsa aqua,aqua permanente, & sic generatio aeris esset exitus, veluti exitus vini a dolio. Modo hoc est contra sensum.Quod vero ad verba attinet.dicit Philoponus quod Aristo loquens de materia auctionis loquitur de ea,ac sit esset materia generationis,ostendens quod materia eius,quod generatur, non est in aliquo, ita vt nihil sit illius,in quo est. Verum dicemus de hoc postea.

Melius ergo est facere omnibus inseparatam esse ma

Anti.c.90

teriam.vt existentem vnam & eandem numero, ratione autem non vnam.

Melius igitur est facere omnibus inseparatam esse

Dilucida. te.c. eiusdem.

materiam, veluti existentem vnam & numero eandem ratione vero non vnam.

Ex iis concludit veritatem,quod scilicet materia non sit

Cõmẽ.90

separata secundum esse a corporibus, immo sit secundum subiectum vna & eadem numero:ratione vero non vna, quia ꝓpter formas multiplicatur, à quibus sumitur ratio.

Ambigunt Iuniores verum materia possit secundũ esse

Dubĩones

separari magnitudinibus Videtur quod sic. primo,quia omnis substantia prior est tempore accidente. igitur potest separari.Secundo,quia omne prius potest separari à suo.posteriori. Tertio,quia accidens est quod potest inesse & abesse præter subiecti corruptionem.

Prima du.

Secũda du.

Secundo ambigunt contra Aristo.quia videtur in eodẽ esse plures materias coextensas,quoniam quando mixtum generatur ex elementis, quælibet pars mixti est mixta, igitur coextenduntur sub eadem quantitate omnes formæ elementorum.sed non separatur materia a sua forma, neque forma a sua materia igitur etiam coextenduntur sub eadem forma mixti omnes materiæ elementorum. Ad idẽ fiat bipediale tripediale, per rarefactionem,tunc pedalitas acquiritur in aliqua materia, & non in prima materia quæ præfuit,quia tunc generatio,igitur in materia noua,& sic duæ materiæ simul in eodem.

Ad primam respondet Auerro.7.meta.cõ.4. quod acci

olutiones

dentia sunt in duplici differentia,quædã separabilia,& tũc subiectũ est prius tẽpore accidente. quædã inseparabilia,& tũc subiectũ ꝑcedit illa tẽpore quo ad eius materiã, & non quo ad totum:vt homo præcedit risibile secundum materiam,licet non vt homo. Sed ista responsio non satisfacit quæstioni immo est falsa, quia tunc materia præcederet tẽpore dimensionem,& sic posset esse sine dimensione.Propterea animaduerte apud.Auer.esse propositionem verã cum reduplicatione, quæ est falsa absolute,vt omne animal põt videre absolute est falsa, quæ tamẽ cum reduplicatione est vera.nã omne animal põt videre inquantũ animal,immo & talpa põt videre inquantũ animal,5.meta.com.27.Similiter in proposito,omnis substantia potest separari ab accidente in quantum substantia,absolute tamen substantia omnis non potest separari ab accidente, vt patuit. Similiter omne prius potest separari a posteriori inquantum prius:

De Propositione absoluta & reduplicatiua.

& tamen absolute non omne prius potest separari a posteriori,vt patet in multis.Et per hæc patet solutio ad duo prima,dictum vero Auer.7.meta.intelligit tantum in accidentibus actu,& terminatis. Ad tertium quicquid vel Iuniores definitio accidentis data a Porphyrio intelligitur,vt dicit Ari.1.topic.c.4. q̃ põt adesse, & abesse præter subiecti corruptionem,hoc est q̃ est prædicatum non conuersim:& sic magnitudo est accidẽs materiæ, & non potest separari.Ad secundam tenemus.quod in vno vna est materia & omnium vna est materia secundum priuationem,nõ autem ſm actum tunc apud Auer.in 3.cœli.com.67.oportet imaginari esse in mixto vnam materiam tantũ omniũ formarum,nam elementa cum veniunt ad mixturam in prima mixtione rerum,ne se penetrent,franguntur ad minima,quæ postea agunt & patiuntur inuicem,quousque in cuiuslibet elementi materia inducitur per generationẽ formæ aliorum elemẽtorũ,prima forma nõ corrupta,ad quarum formarum generationẽ sequitur continuatio omniũ materiarum elementorum,& non extensio,nec penetratio,qua rõne materia vnius elementi non ingreditur materiã,alterius nec forma vnius elementi migrat in materiã alterius elementi:sed bene generat formã cõsimilẽ in materia alterius,& econtra, qua generatione formarũ mutuo facta,materia ipsa redditur vna omnium, & sub vna dimẽsione sed hoc stare nõ põt,quia licet minimũ ignis generet in minimo aquæ formã,non propterea sequetur continuatio materiæ,nam põt bipedale ignis agere in lignũ,& materiæ amborum non efficientur vna. propterea melius esset dicendum quod ex illa reciproca generatione vnius formæ in minimo alterius,fit quædam dispositio præuia ad continuationem,quæ postea sequitur in instanti quo ipsa forma vltima mixtionis aduenit,tũc.n. oẽs materiæ efficiẽtur vna numero omniũ formarũ elemẽtorũ,hæc est respõsio optima ad mentẽ Auer.Ad ſm diceret Auer.in lib. de substãtia orbis,quod dũ additur pedale supra bipedale, ibi nõ additur q̃titas quantitati.ita vt sint duo pedalia, quorũ vnũ alteri adueniat.imo prima quãtitas subito desinit esse, & continuo generatur alia & alia dimensio,quousque in fine sit inducta tripedalitas subito in eadem materia numero. Nec intellige quod dimensio prima desinat simpliciter, & noua generet simpliciter,eadẽ materia remanẽte sub vtraque;sed quod prima quãtitas desinat informare subiectum sub primo termino, & secunda incipiat informare sub alio termino.nam dimensiones vt longitudo,latitudo & profunditas sunt materiæ coæternæ.sed generantur & corrũpuntur secundum terminos pro quanto dimensio nunc informat materiam sub vno, nunc sub alio termino.

His disputatis,nunc dat illud quod consequitur ad ea, quæ dicta sunt.quæsiuit,n. vtrum corpus ex quo augetur quod augetur sit actu corpus, vel potentia corpus,& probauit,quod non potest esse potentia corpus, vt patuit, nũc concludit.& inquit .Melius ergo est facere omnibus inseparatam esse materiam, vt existentem vnam,& eandem numero,ratione autem vnam.Circa quæ vero quærit Philoponus de qua materia loquutus est Aristo.an de materia generationis,an de materia auctionis.Est enim duplex materia,generationis quæ est materia compositionis , & hæc est prima materia,quæ est altera pars compositi:& augmẽtationis, quæ est ipsum compositum vt cibus , est materia augmentationis, quæque dicitur materia alterationis. verbi gratia.in elementis aquæ est materia auctionis aeris. Materia vero compositionis aeris est altera pars, ex qua componitur aqua , & in qua expulsa forma aquæ introducitur forma aeris. Quærit ergo Philoponus de qua materia loquitur Arist.cum concludit illam esse inseparatam,& existẽtem vnam numero.ratione vero non vnam . An de materia compositionis,an de materia alterationis.ex vna partẽ videtur quod loquatur de materia generationis,siue cõpositiones, quia de hac loquutus est in omnibus textibus præcedentibus,& huic expositioni fauere videntur verba hæc, vt patet intuenti : ex alia parte videtur quod debeat intelligi de materia augmentationis, quæ est materia alterationis, quia de illa cœpit disputare , an esset actu corpus,ad potẽtia corpus. Adaptat autem ipse hæc verba

vtriq; materiæ, ꝙ ſint adaptabilia materiæ generationis, oibus patet. Qđ ſint adaptabilia materiæ auctionis patet. q̃a legit ſic. Melius ergo omnibus ſupple qui de auctione diſputãt, facere materiã auctionis inſeparatã, hoc eſt eãdẽ cũ corpore, vt exiſtentem vnã & eãdem numero cũ corpore, ꝙ eſt materia auctionis, rõne vero nõ vnã. Aqua.n. eſt actu corpus, & quatenus eſt materia auctionis, & aqua idẽ numero eſt, panis quatenus eſt materia auctionis, & panis idẽ numero eſt, ratione vero nõ vnũ, q̃a panis, vt panis differt rõne a ſeipſo vt materia auctionis: & ſic hæc verba poſſunt aptari ad materiã auctionis. & ſi dicas in proceſſu prius loquutus eſt de materia generationis. Dicendum ꝙ loquutus eſt ad aduerſarium, nam ſi aduerſarius ponit materiam auctionis eſſe corpus potentia, mox ſequitur illud eſſe materiã generationis, & ſic ſecundũ eũ eadẽ erit auctionis, & generationis materia, & propterea ad eũ ſic loquutus eſt. Hæc ex Philopono colligi poſſunt breuibus, quæ ipſe multis verbis dixit. In cõmẽtariis diximus pauca de miſtione, vbi animaduerte, ꝙ de miſtione dicemus poſtea; nunc vero quæ dicimus in commentaris intellige de prima & noua miſtione elemẽtorũ, q̃ eſt immediate ab elemẽtis: nõ aũt de antiqua, cũ de antiqua nulla ſit quæſtio, cũ ibi elemẽta fuerũt ſimul iã. De noua vero intelligas. ꝙ cũ elementa veniunt ad miſturã ab aliqua cœleſti conſtitutione (vt credit Auer.) ibi fiũt duæ fractiones, prima eſt corporũ, qua corpora elemẽtorũ frãgũtur ad minima, vt fieri ſoles ab aromatarijs, qñ duo ſimplicia triturãtur, & deinde miſcentur: ſic elemẽta triturãtur a virtute cœli, vel ab aliquo agente ſublunari virtute cęli, & hæc eſt prima fractio. haç fractione & miſtione præſuppoſita, minima agũt, & reagunt ꝑ eorũ qualitates remittẽdo ſe in ſubſtãtiis & qualitatibus tandiu quãdiu ꝓdominet vnũ in tota miſcella: & tũc inducitur in oibus materiis omniũ illorũ minimorũ vna diſpoſitio faciẽs ꝓ gñatione formæ miſti, & ĩ eo inſtãti in quo illa inducitur, inducit forma miſti, ita vt vnũ ſit inſtans inductionis formæ & diſpoſitionis, & cõtinuati eſſe omniũ materiarũ ad vnam materiã, & vnã quantitatem conuenientem formæ miſti. Et ſi quæritur quid eſt illa diſpoſitio. Medici dicunt eam eſſe cõplexionẽ, ſiue ſecundã qualitatem reſultantẽ ex primis: verũ de his poſtea iterum in commentariis loquuti ſumus de rarefactione, vbi debes ſcire, ꝙ in rarefactione ſunt tres motus. Primus eſt calefactio ꝑ quã acquiritur caliditas, ſine qua nõ põt fieri rarefactio. Secundus eſt rarefactio, per quã acquiritur raritas, q̃ eſt qualitas in quanto quæ conſequitur caliditatẽ. Tertius eſt motus localis, qui fit ex eo quia prior q̃titas dr̃, maior q̃ motus dicitur ad imaginationẽ mathematicorũ motus conſequens maiorẽ quantitatẽ. Et cum dicis, quid acquirit per motum hunc rarefactionis verum noua quantitas, dicendũ ꝙ nõ, ſed prima fit ſub maiori extẽſione. & cũ dicit motus rarefactionis eſt motus realis, ergo per ipſam acq̃ritur terminus realis. concedo: ſed non realiter diſtinctus a priori quantitate. acq̃ritur n. noua quantitas ſm̃ nouũ terminũ, nõ aũt noua ſimpliciter. Animaduerte ꝙ non dico quantitatẽ maiorẽ acquiri ꝑ motũ illũ localem: ſed dico eã acquiri conſecutiue acquiſita raritate. Nã rarefactio per ſe primo eſt ad raritatem, quæ eſt qualitas in quantitate, per ſe. ſecundo eſt ad maiorem quantitatem, ad quã ſequitur occupatio maioris loci. Illa enim quantitas maior non acq̃ritur ꝑ ſe primo rarefactione, ſed ꝑ ſe ſecundo: Præterea. Non acquiritur motu locali, nã reuera illa occupatio maioris loci non eſt motus localis, ſed accidẽs cõſequens
Anti.c.90 acquiſitionem maioris quanti. & ſi eſt motus localis, nõ eſt de loco ad locum, ſed eſt in loco, vt ſuperius dictum eſt.

Dilucidate.c.eiuſdem. *At vero neque punctos neque lineas ponendum corporis materiam, propter eaſdem cauſas.*

Cõmẽ.90 *At vero neque puncta neque lineas materiam corporis ponendum eſt, d. ctas ob cauſas.*

His exactis de materiæ ſeparatione, oſtẽdit ꝙ eſſe nõ põt indiuiduũ ſimpliciter vt pũctũ reſpectu lineæ, nec vt linea reſpectu corporis, quod indiuiſibile eſt omnino tale. & ait hoc probari poſſe iiſmet rationibus, quibus impugnata eſt
RECO. ſeparatio, quia tunc nullibi eſſet. Tũ quia infinitæ poſſunt intelligi materiæ in vno mixto. Tũ etiam ob alias cauſas

Alexãder hæc verba intelligit de materia generationis & cũ nota cauſæ, hoc pacto, melius eſt facere materiã generationis inſeparatã: at vero, hoc eſt quia neq; punctos neq; lineas ponendũ eſt corporis materiã, hoc eſt generationis materiã, propter eaſdẽ cauſas, hoc eſt, quia nihil horũ per ſe ſubſiſtere poteſt, nec per ſe locũ occupare. Quod autẽ loquatur de materia generationis, Alexander probat, quia in toto proceſſu loquutus eſt de ea. Philoponus vero dicit, ꝙ hæc expoſitio eſt parum violẽta quo ad verborũ contextum. ſ. accipere verũtamẽ, pro enim, vel pro quia. ideo ipſe exponit de materia augmentationis. quia de hac cœpit diſputare, & ſic nõ corrumpit textum, ſed legit ſic, verumtamen neque punctos neque lineas ponendũ eſt augmentationis corporis materiã. q.d. veruntamẽ nõ mõ puncta nõ ſunt ponenda augmentationis materia: ſed neq; lineæ propter eaſdem cauſas. ſ. quia nullũ eorũ põt ꝑ ſe ſubſiſtere, neque ꝑ ſe locũ occupare. Addit ꝙ appellatione linearũ & pũctorũ intelligit ſuperficiẽ. quæ licet ſit magnitudo, non tñ põt per ſe ſubſiſtere, neq; locũ occupare. Cũ vero dicebatur ꝙ in proceſſu loquutus eſt de materia generatio Reſpondet Philoponus quod loquitur de ea. gratia exempli. vel dici Anti.a.92
poteſt quod loquutus eſt ad aduerſarium vt dictum eſt.

Illud autẽ cuius hæc vltima, materia erat: quam neque ſine paſſione poſſibile eſt eſſe, neque ſine forma. Dilucidate.c.eiuſdem.

Illud præterea cuius hæc vltima ſũt, materia eſt: quæ neq; ſine paſsione aliquãdo poterit eſſe, neq; ſine forma. Cõmẽ.92

Secundo arguit in tertia figura ſic, linea & punctũ ſunt terminos materiæ, materia non eſt terminus materiæ, igiẽ materia non eſt punctus neque linea. apponit maiorẽ. d. Illud præterea cuius hæc vltima ſunt, materia eſt. Deinde addit minorem d. quæ neq; ſine paſsione. hoc dico materia, quæ neque ſine paſsione aliquando poteſt eſſe, neque ſine forma. quaſi velit quod ſit non terminus, ſed ſemper terminata; verbum præterea, in græco eſt de. modo ſic tranſtuli, vt ſenſus ſit apertior. RECO.

Cũ dixit ꝙ impoſsibile eſt lineas aut pũcta eſſe materiã, nunc exponit. quidnam ſit corporis materia, & poteſt exponi ſecundũ Alexãdrum de materia generationis, & ſm̃ Philoponum de materia augmentationis. ſecundum Alexandrum .d. Illud autem cuius hæc ſunt vltima, materia erat generationis, hoc eſt illud, cuius lineæ & pũcta ſunt termini, eſt materia generationis. & quia quis poſſet credere, lineas & pũcta eſſe terminos materiæ gñationis, ſine medio illi inhærẽtes. d. quã gñationis materiã neq; ſine paſsione poſſibile eſt eſſe, neque ſine forma: ergo lineæ & pũcta ſunt termini materiæ illi inhærẽtes mediãte forma & paſsione, ſine quibus eſſe nõ poteſt materia: ſm̃ Philoponum vero (inquit) illud autem, cuius hæc ſunt vltima, materia erat augmentationis, quæ eſt corpus in actu: cuius termini ſunt puncta & lineæ, quã materiã augmentationis, quæ eſt corpus in actu, neq; ſine paſsione poſsibile eſt eſſe cũ neceſſario ſit quale calidũ, vel frigidũ, vel ſiccũ, vel humidũ, neq; ſine forma, quæ eſt eius pars eſſentialis. Et ſic verba hæc intelligi poſſunt de materia augmentationis.

Generatur igitur ſimpliciter alterũ ex altero quẽadmodũ & in alijs determinatũ eſt. & ab aliquo aũt actu exiſtẽte, aut a ſimili in ſpecie. vt ignis ab igne, aut hõ ab homine. aut ab actu. durũ enim a nõ duro generatur Antiq.93

Fit quidẽ igitur ſimpliciter alterum ex altero, quẽadmodũ & in alijs dictum eſt, Sed a quodam & actu exiſtente, vel ſimili, vt ignis ab igne, aut homo ab homine vel ab actu. nam durum non a duro fit. Dilucidate.c.eiuſdem.

Nũc ex dictis, cõcludit qua rõne ſe habent agens & factũ ſiue generans & genitum. & vult ꝙ omne ꝙ generatur generetur ex alio, ita vt nihil generet ſe, ſed ſemper generãs differat a genito. verũ q̃q̃ differant, ſemꝑ genitum eſt vel a generãte ſibi ſimili in ſpecie, vel ſibi ſimili in virtute. in ſpecie quidẽ, vt ignis ab igne, & hõ ab homine: in virtute vero vt vermis & mus a cœlo, ſiue ſole, nam ſol eſt in actu tale quale mus in potentia, quod eſt eſſe virtute & potẽtia actiua tale. Similiter durum fit, & nõ ſemꝑ a duro, ſed ab agẽte actu Cõmẽ.93

re actu.hoc est habens potentiam agendi durum.,& sic omne quod fit, vel fit a simili in specie, vel simili in actu & potentia actiua (inquit) Fit quidem igitur simpliciter alterum ex altero, ita vt semper generans sit simpliciter aliod a genito. vt in aliis. hoc est. 7. metaphy. dictum est. Declarat tamen illam diuersitatem reduci ad quandam conuenientiã. d. Sed ipsum genitum fiat a quodam & actu existente. hoc est quod conuenit genito in vir ute, vel simili. Exemplum secundi, vt ignis ab igne, aut homo ab homine. Exemplum primi, vt durum non a duro fit, sed ab agente non duro. Ex hic apparet quam inepte recentiores hunc locum intelligunt. Credidere enim Aristo. declarare materiam non esse actu separatam a magnitudinibus, quod nec verba Aris. nec dicendi necessitas expostulat.

RE CO Verum verba hæc de auctione an de generatione sint intelligenda non est quæstio, quia clare loquitur, quid est illud ex quo tanquam ex materia alterationis generetur, ꝙ generatur: & vult, quod sit corpus in actu, quoniam positũ est, quod alterius generatio sit alterius corruptio. Dixit velut in aliis dictum est, quia dixit hoc idem primo physico. Ibi enim cum quæsiuisset quomodo contraria ex inuicem generentur, causam dixit: scilicet quod si ipsis aliquod commune subiectum, quod est vtrorumque susceptiuum. & sic vult quod omne quod generetur ex ente in actu contrario tãquam ex materia alterationis vel tanquam ex termino à quo. Sed cum Aristo. cœpit loqui de auctione, nõ video, quo nũc transit ad materiã gñationis. Fortassehoc facit, vt ostẽdat ꝙ simile est de materia auctionis, & de materia gñationis, quæ est alterationis materia, nã vtraq; est ens actu & actu corpus, vel forte hoc facit, quia vult statim loqui de effectiua causa augmentationis. & sic procedit quasi similitudinarie, hoc pacto, generatur igit simpliciter hoc est proprie vel vniuersaliter (vt exponit Philoponus) alterum. s. corpus in actu ex altero corpore in acto tanquam ex materia alterationis (vt alibi dictũ est) & vt id ꝙ gñatur, gñatur ex corpore in actu vt ex materia alterationis, & ab aliquo autem, hoc est ita etiam quod augetur, augetur tãquã a causa effectiua ab aliquo ente in actu. dico ab aliquo ente in actu altero duorum modo. quia aut a simili in specie, vt homo ab homine, & ignis ab igne: aut ab aliquo existente in actu, siue sit simile in specie, siue dissimile, vt durum a nõ formaliter duro, sed ab aliquo existente in actu, quod tamẽ non est formaliter durum, sed duriciei effectiuum, & hoc secundo modo id quod augetur, ab eo quod augetur, augeri dicitur. a calido enim non duro existente generantur ossa dura, & cartilagines: satis autẽ est, vt calidum, sit in acto productiuo duritiei. hoc pacto exponendo, non videtur Aristo. superfluus, nec exiens a proposito. Volo tamen vt scias verbum illud {generatur} pro augmentatur posse intelligi. nam quod augetur, generatur in maiori quantitate nam fit maius vt postea dicemus. & sic poterimus dicere, quod Arist. ex dictis infert duas causas eius quod augetur scilicet materiam, & effectiuam, materiã quidem cum ait. generatur igitur simpliciter, hoc est augetur: igitur & fit maius vniuersaliter alterum ex altero, quemadmodum & in aliis determinatum est. scilicet. quinto physicorum. Vbi dictum est quod augetur, augeri ex corpore acto tanquam materia actionis; & ab aliquo existente in actu tanquam a

Anti.c.95 causa effectiua, vt a calido vitali. & sic intelligendo tollitur in dictis Aristo. inutilis digressio.

Quoniam autem est & substantia corporea materia et corporis talis (corpus enim commune, nullum) eadẽ & passionis & magnitudinis est ratione quidem separata, loco autem non separata, nisi & passiones sint separabiles.

Dilucida te. c. eius dem. *Quoniam vero materia ipsa & substantia corporeæ est, & corporis iam talis (Nam commune corpus nullum est) vna erit & magnitudinis & passionis, ratione quidem altera: loco vero non altera, nisi passiones essent & separabiles.*

Cõmẽ 33 His expositis nũc magis ad rem accedens, declarat vnã esse materiam augmenti & alterationis. Ex hoc probat. substantiæ corporeæ, & talis determinati corporis vna est materia, alteratio est corporis, talis, augmentatio substãtiæ corporeæ. Igitur vna est materia alterationis, & augmẽti. Syllogismus est ex ambobus obliquis, inquit. Quoniã vna & ipsa est materia substantiæ corporeæ, & corporis iam talis indiuidui Hæc est maior. cuius causam subdit. d. nam cõmune corpus nullum est, & per consequens non potest esse alia materia corporis, & huius corporis. Omissa minore addit conclusionem. d. Vna erit & magnitudinis. & passionis. Animaduerte quod omne quod alteratur est corpus hoc siue tale, vt calidum vel frigidum, quia vt hoc & calidum alteratur ad frigidum. Omne quod augetur est corpus, non tamen inquantum tale calidum & frigidum. Et sic patet minor quod alteratio est corporis talis, augmentatio corporis, sed vna est materia talis corporis, & corporis, igitur vna & alterationis, & augmenti. Sed dices. vna est materia alterationis & augmenti, igitur alteratio est augmentum. Cui ipse respõdet. d. ratione quidem altera, loco vero non altera: & sic alteratio non erit augmentatio. Sed dices falsum est passiones esse corporis inquantum talis. Respondet nisi passiones essent separabiles, sed cum non sint separabiles, sed omnino in materia & hac sensibili materia, ideo passiones erunt corporis vt talis, & augmentum corporis tantum, & per consequens licet materia sit vna amborum secundum subiectum, erit altera ratione. RECO.

Philoponus sic hunc textum continuat, quod cum quæsiuisset de materia eius, quod augetur, & dixisset quod est corpus actu, ne aliquis putet hanc esse primam materiam, nunc docet quod generationis materia, quæ dicitur corporis materia, est prima materia informis, & incorporea ex necessitate, cum sit alterum ab eo, cuius est materia. quæ vero est augmentationis materia eadem est cum materia alterationis, & corpus in actu. Sunt ergo vna subiecto, differũt ratione. una enim est materia corporis, & alterationis & augmentationis loco, & numero, non tamen ratione, quia materia alterationis & augmentationis est ipsum corpus in actu: materia corporis est materia prima informis, mõ corpus in actu, & materia informis sunt unum numero, non separata loco. & sic differunt ratione, & sunt eadẽ numero & loco. Si enim in alio loco esset materia corporis, & materia passionum & magnitudinis, tunc in alio loco esset corpus cum sua materia. & in alio loco essent passiones cum sua materia. & sic passiones essent in alio quã in substantia corporea. dicit. Quoniam autem est, & substantiæ corporeæ materia, & corporis talis indiuiduati (quia corpus vniuersale nullum est separatum ab hoc corpore) quoniã inquam eadem est materia corporis, & huius corporis, eadem & passionis, & magnitudinis est, hoc est eadem erit alia rationis materia, & auctionis. & corporis materiæ. exponit autem quomodo eadem, & quomodo diuersa. & loquit. Ratione & essentia separata, quoniam materia corporis est altera eius pars, & materia informis, materia vero augmẽtationis, & alterationis est ipsum corpus, loco autem non separata. Non. n. põt materia corporis separari ab ipso corpore. Quod aũt materia alterationis & augmẽtatione non sit loco separata materia corporis, patet, qa aliter materia corporis esset in uno loco cũ suo corpore cuiꝰ est materia, & passiones & magnitudines cũ sua materia essent in alio loco, & sic essent passiones, & non in substantia corporea, propterea dicit nisi & passiones essent separabiles. ergo patet quod materia corporis & materia auctionis non eadẽ est, licet numero & loco non sint separabiles. Anti.c.96

Manifestum igitur ex quæsitis, quod non est augmẽtatio, transmutatio ex potentia magnitudine, actu autem nullam habente magnitudinem. separatum enim esset, quod commune. hoc autem quod impossibile sit, dictum est prius in alys.

Manifestum igitur ex perquisitis quod nõ est auctio transmutatio, ex potentia magnitudine, actu vero nullam habentia magnitudinẽ. Separatum enim iam esset commune hoc vero quod impossibile, dictum est prius. Dilucida te. c. eius dem.

Nunc subiectum proximũ augmenti cõcludit ex dictis, Cõmẽ 34

& potest sic sillogizare, q alteratur non est ens in potentia, omne quod augetur alteratur. igitur nullum ens in potentia augetur, & per consequens auctio non potest esse ex ente in potentia tanquam ex subiecto, acceptis & suppositis præmissis ex texto nunc dicto (inquit) Manifestum igitur ex per quæsitis paulo ante. quod non est auctio transmutatio ex potentia magnitudine, actu vero nullam habente magitudioem. & sic subiectum oportet esse actu quantum & quale, & hoc probat. d. Separatum enim iam esset commune, si non ex actu quanto & quali esset. nam vbi non sic esset tunc auctio esset ex materia, quanta separata a corporibus qualibus. Hoc vero q impossibile, dictum est prius. Sic igitur subiectũ actionis est corpus in actu quale, & quantũ, & nõ corp⁹ in potentia, vel corpus commune separatum.

RECO. Nunc secundum Philoponum concludit, quæ ostensa sunt. & inquit. Manifestum igitur ex quæsitis, & probatis, quod augmentatio non est transmutatio ex potentia magnitudine, actu autem nullam habente magnitudinẽ. Cui⁹ causam repetit, quia quod commune, hoc est materia esset quid separatum, nam si id ex quo augetur quod augetur esset corpus potestate, esset materia prima, quæ esset aut separata loco a corpore physico, aut separata, quia nihil esset illius, & sic omnino aliqua ratione separata, vt probatũ est. Appellauit autem materiam commune, quia (vt Philoponus inquit) est commune omnium subiectum. Quod vero ad verba attinet, debes scire quod Philoponus dicit in alio exemplari, legi loco illius verbi commune, vacuum: vt sit sensus, quod si corpus potestate esset illud ex quo augetur, quod augetur, tunc daretur vacuum separatum. Laborat autem declarare consequentiam, quæ cum non sint multæ vtilitatis, dimitto.

Anti.c.95 *Amplius autem, talis transmutatio, non augmentationis propria sed generationis omnino. Augmentatio. enim est inexistẽtis magnitudinis additamentum. diminutio autem, minoramentum. Ideo oportet habere aliquam magnitudinẽ, id quod augetur. Qua propter non ex materia sine magnitudine, oportet esse augmentationem in actum magnitudinis, generatio enim erit magis corporis, non augmentatio.*

Dilucidatio c. eiusdem. *Adhuc vtique hac transmutatio non auctionis proprie esset, sed generationis omnino. Auctio enim est ad præexistentem magnitudinem additio diminutio subtractio. igitur quod augetur aliquam oportet habere magnitudinem. Quare auctionem non oportet esse ex materia non quanta ad actu quantam. Esset enim generatio potius corporis quam auctio.*

Cõmẽ.95 Secundo ad idem arguit sic, vbi subiectum auctionis esset materia ens in potentia, auctio non differet a generatione, sed hoc est in potentia, quia auctio semper est additio quanti ad præexistens quantum. & sic semper augendum debet esse quantum, aliter sibi non posset fieri additio. tunc donat conclusionem d. Quare auctionem non oportet esse ex materia non quanta, ad actu quantam. esset enim generatio potius corporis quanti ex non quãto, quã auctio.

Tres rationes. Ex ista litera possunt formari tres rationes, prima est, si subiectum auctionis esset prima materia, tunc non differret a generatione. Secundo, auctio est additio ad quantum, igitur præexistens subiectum est quantum. Tertio, si quod augetur nullo modo fieret quantum corpus, sed solum in fine: tunc auctio non esset corporis augendi additio, sed esset corporis aucti generatio. Sed dices. superius. conclusit commune subiectum auctionis & alterationis esse materiam. nunc ait subiectum non esse materiam. Respõdet quod ibi

RECO. de subiecto communi, nunc de proprio loquutus est,

Quod corpus potestate non sit augmentationis materia, hoc nũc probat Ari. iterũ ſm expositionem Philoponi. & inquit. Amplius aũt talis trãsmutatio, hoc est magnitudine fieri ex nõ magnitudine, sed ex magnitudine præsente, nõ est ꝓpriũ mutationis, q̃ est ſm augmẽtationẽ, sed eius quæ ſm substãtiã est oĩno, hoc est gñationis. Quod aũt fieri magnitudinẽ ex nõ magnitudine, sed ex magnitudine potestate, nõ sit augmentatio, ꝓbat. nã augmentatio non est gñatio magnitudinis, sed est præexistentis magnitudinis accrementũ. Non. n. fit magnitudo per augmẽtationem sed ꝑexistens fit maior. Diminutio aũt est præexistẽtis minoramentum, non enim per diminutionem prior magnitudo corrumpitur, & alia minor generatur, sed præexistens fit minor, quam prius erat, & in hoc apparet quod per auctionem non generetur noua quantitas, nec per diminutionẽ corrumpitur. Ex hoc infert, quod non solum id ex quo auctio fit, sit actu corpus, sed etiã id quod augetur oportere prohabere aliquam magnitodinem præexistentẽ, & ita nõ solum materiam augmentationis oportet esse actu magnitudinẽ atq; corpus, sed etiã q augeĩ ex illa oportet esse corpus, & aliquã magnitudinẽ. Quod vero ad verba attinet, hæc verba {id q augetur} in scriptura Alexã. legũtur id q fit. Verum Alexander per fieri non simpliciter fieri intelligit, sed fieri maius vel minus. vnde legit, ideo oportet habere aliquã magnitudinẽ id q fit. i. id q fit maius vel minus

Præterea. Vt Philopon⁹ inquit. Arist. nõ probauit id qđ augetur debere habere aliquam magnitudinem. sed tãquã cõem notionẽ accepit ex eo, quia, si nullam haberet, nõ esset augmentatio magnitudinis: sed eius simpliciter generatio. nec aliter hanc notionem probauit Aristo. Tunc concludit propositum principale, & inquit. Quapropter non ex materia sine magnitudine oportet esse augmentationẽ in actum magnitudinis, sed supp. ex materia, quæ est actu corpus. nam vt inquit, Generatio erit magis corporis, quã augmentatio, nam illa materia non existens corpus cõuersa in substantiam aucti fieret corpus, & sic esset generatio corporis. ergo vtrumque oportet esse actu corpus, & id q augetur, & id quod est materia auctionis. Sed quærit Philoponus quãquã id q augeĩ debeat esse actu corpus, alioquin per auctionẽ nõ fieri & minus, quid prohibet materiã auctionis ex qua augetur esse potentia corpus. Videtur enim quod sit potentia corpus. nã vt calidum est potentia frigidũ, & acto calidũ. sic cibus est actu cibus, & actu corpus coe poreitate suæ speciei: potentia vero magnitudo & corpus corporeitate, & magnitudine eius q augetur. Nam cibus conuersus in corpus eius q augetur, fit magnitudo vel q̃cũ magnitudine eius augetur. Præterea. Vt illud ex quo gñat quod generatur est actu corpus, & in actu, & est ens in potentia: actu quidem propria specie: Potentia vero specie eius, quod ex ipso fiat: sic illud ex quo aliquid augetur, est actu corpus sua propria magnitudine, potentia vero corpus magnitudine eius in cuius substantiam conuertitur. Ignis enim. ex quo fit aer, antequam aer fit, ex actu ignis, & potentia aer: sic cibus antequam conuertatur est actu corpus sua propria magnitudine, & potentia corpus magnitudine eius quod augetur. Concedit ergo Philoponus totum, & vult q Arist. solum voluerit q materia augmentationis sit actu corpus saltẽ propria magnitudine. cũ quo tñ stat eam esse potentia corpus alia ratione, vt ratio concludit. Rorsus quæres vtrũ id q augetur, sit potentia magnitudo, videtur q sic, quia est in potentia ad maiorẽ magnitudinem. ergo est potẽtia magnitudo. Philoponus dicit quædam, ex quibus colligo hãc solutionẽ, q id q augetur antequã augetur est potẽtia magnitudo maior q̃ sit, nõ tñ potentia magnitudo, q̃q̃ enim calidũ vt quatuor sit potentia magis calidũ q̃ est, non tamen est potentia calidum: ita id q augetur anteq̃ augetur, est potentia maior magnitudo q̃ vt, non tamen est potentia magnitudo. Ex his sequitur quod aliquo modo dicere possumus & materiam magnitudinis esse potentia corpus, & ipsum augmentabile esse potentia corpus non quidem simpliciter, sed aliqua ratione, vt dictum est.

Accipiendum itaque magis, quasi tangentes quæstionem a principio, qualis existẽte ipso augmentari & diminui, causas quærimus. Anti.c.96

Suscipiendum vtique magis tanquam a principio quæstionem tangentes, qualis cuiusdam entis auctionis, & imminutionis, causas quærimus. Dilucidatio c. eiusdẽ

Vt res aptius pateat, in speciali quærit de modo auctionis, de subiecto eius hactenus dixit. de modo restat dicere, Cõmẽ.96

quo

quo esse & subiectũ patebit (& inquit) Suscipiẽdũ vtiq; magis tanquam a principio quæstionẽ tangentes, qualis videlicet entis eiusdẽ, actionis, & iminutionis causas quærimos: hæc quæstio est magis illa, quia est de modo auctionis, & de subiecto insimul. & sic videtur tanquam illa, licet nõ sit illa.

Secundum Philoponũ Aristo. nunc vult alterã quæstionis partem perinuestigare. verũ. s. materia augmẽtationis sit actu corpus. Cum enim probauit eã non esse potestate corpus, vult peruestigare an sit actu corpus, Resumit autem iterũ vniuersum sermonẽ, & facit diuisionẽ vniuersaliorẽ argumentans pro vtraque parte. vnde inquit. Accipiendũ itaque magis quasi propinquioribus factis inquisitionibus de augmẽtatione quasi tangentes quæstiõnẽ a principio, qualiter existente ipso augmentari & diminui, causas quærimus. q. d. cũ ipsum augeri & diminui existat quale, hoc est habeat propriũ modũ & qualitatẽ, causas quærimus illius modi: est ergo intẽtio quærere quale sit ipsũ augeri: & quo mõ fiat, & causas quærere. & si verba legerẽtur copulatiue, vt arbitror esse legẽda essent clara, hoc pacto. Accipiendũ itaq; magis quasi tangentes quæstionẽ a principio, & quali existente ipso augmentari & diminui causas quæramus. & hoc pacto verba clara sunt, nec egẽt expositione. Dicit .n. accipiẽdũ itaq; magis, hoc est particularius, verũ augmẽtatio sit ex actu corpore, dico particularius, qm̃ nõ solũ accipiemus an sit ex actu corpore, sed ex quali actu corpore, quasi tangentes totã quæstionẽ a principio. dixit .n. quasi tãgẽtes totã quæstionẽ, qa nõ tãgit vtrũq; mẽbrũ sed alterũ, .s. an auctio sit ex corpore actu, & quali actu, quod erat alterũ quæstionis mẽbrũ, & quali existẽte ipso augmentari & diminui, quæramus causas, cur tale existat, & si quæram' de mõ, & de causis modi. Ecce quomodo nulla est difficultas

Anti. c. 97 *Videtur itaq; eius quod augetur quæcũq; pars aucta esse. Similiter aũt & in diminutione, minor generata esse. Amplius aũt, adueniẽte aliquo augmẽtari, & recedẽte diminui. Necesse igitur, aut incorporeo augmẽtari, aut corporeo. Si igitur incorporeo, erit separatum quod cõmune: impossibile aũt est, a magnitudine materiam esse separabilẽ; sicut dictum est prius. Si autem corporeo, duo corpora in eodem loco erunt, & quod augetur, & quod auget. est autem & hoc impossibile.*

Quæstio repetita Dilucidatio c. eiusdem. *Videtur igitur tã aucti partẽ quãlibet esse auctã. similiter vero in imminutione iaminutã genitã esse. Adhuc adueniẽte aliquo, augeri & subtractio minui. igitur aut corporeo, aut icorporeo auctio erit, siquidẽ incorporeo, igitur erit separatum vacuum: alias cõmune. Sed impossibile a magnitudine materiam separari, vt quidẽm dictum est prius. Si vero corporeo, duo in eodem loco corpora erunt. vt quod augetur, & quod auget. Sed & hoc est impossibile.*

Cõme. 97 Nunc mouet quæstionem propositã. & petit sibi duo concedenda, quæ sibi & omnibus patent. Primũ, quælibet pars aucti est aucta. Secundũ, omne quod augetur, augeri sibi aliquo adueniente. hæc omnes concedũt, tũc quærit de illo adueniẽte, vel est corporeũ vel incorporeũ, nõ icorporeũ, qa tũc esset aliq' separatũ cõmune incorporeũ p̃existens ante auctionẽ: & sic quãtũ esset a nõ quãto, Si corporeũ, tũc q' augetur & q' aduenit erũt simul in eodẽ loco, & sic penetratio corporum. quæstio hæc patet in textu & litera etiã.

Mota quæstione, & posita intentione, nũc exequitur, & primo s'm Philoponũ accipit tres suppositiones. Quarum prima est, qualibet pars aucti augetur. Secũda est auctio fit aliquo extrinsecus accedẽte. Tertia, q' augetur, permanet in sua forma seruatũ. Vult igitur Philoponus, q' Arist. p has tres suppositiones se regulet in tota materia de auctione. nã quæ illis suppositionibus cõueniũt bene de augmentatione dicta: quæ non possunt stare cum illis suppositionib' non erunt de augmentatione bene dicta. Hæc tradendi via est rationabilis, & ab Aristo. alibi cõseruata. rationabilis quidẽ (vt Philoponus inquit) quia cuiuslibet demõstrationis principium sunt cõmunes animi cõceptiones. Ab Aris. vero obseruata, qa 4. physicorũ in tractãdo de loco ita fecit. Posuit enim cõmunes suppositiones, & ea, quæ de loco communiter cõcedũtur, postea egit de loco, & ea, quæ illis cõueniebãt, ea de loco tradebat, quæ non cõcordabãt illis communibus, a loco ipso remouit. De his suppositionibus duas dicit in præsenti textu. tertiam vero posterius, procedit autem sic, quia primo sumit suppositiones. secundo mouet quæstionẽ rursus vniuersalius. & dicit. Videtur itaque eius qood augetur quæcunque, pars aucta esse. Similiter autem in diminutione quæcũque pars diminuitur, uidetur minor esse genrrata. Hæc est prima. Deinde ponit secũdam. & inquit. Amplius aũt uidetur q' augetur, adueniente aliquo & illo permanente augmentari, & recedente aliquo diminui. Hæc est secunda suppositio. tertiam postea assignabit. His acceptis, quærit illam eandem quæstionem, uniuersalius tñ, ut Philopon' innuit. & dicit. Necesse igitur aut ipsũ q' augetur, incorporeo augmẽtari, aut corporeo Ecce q' hæc quæstio est vlior prædicta, quia incorporeum cõtinet. & corp' in potẽtia, & simpliciter idiuisibile. Posita ergo diuisione argumẽtat ad partes (& inqt). Si igit incorporeo, erit separatum quod cõmune, hoc est prima materia, quæ est cõmune omnium subiectum: modo impossibile est materiã esse separatã a magnitudine, vt dictũ est pri'. Sed quoniã in quodã exemplari loco illius verbi cõmune, legitur uacuũ, laborat Philoponus exponere illud, & ut possit accõmodare ipsũ uerbis, uerba illa {Impossibile aũt est.} Vult ut legãtur {& impossibile est} & ita vult p duas rõnes, q' Ari. probat materiã augmẽtationis nõ esse incorporeũ qd. Tũ quia daretur uacuũ, ut deducit. Tũ esset, qa impossibile est a magnitudine materiã esse separatã, ut dictũ est. Laborat etiã supra illa ppositione ã, cũ dicit a magnitudine, quia uno mõ legi põt q' est, impossibile materiã esse separatã a magnitudine, quia de necessitate est i aliquo physico corpore, alio mõ q' magitudinis materia non põt esse separata Quæ cum non sint necessaria, nõ oportet corrumpant textum. Deinde destruit aliud mẽbrũ, & inquit. Si aũt corporeo duo corpora in eodẽ loco erunt, & quod augetur: & q' auget. & tenet argumentũ, qa ex quo p suppositiones quælibet pars aucta augetur, q̃libet eius pars debet esse cum qualibet parte eius, quod aduenit, quare penetratio corporum, hoc autem (ut inquit) est impossibile.

Anti. c. 98 *Sed neque sic contingit dicere fieri augmentationẽ & diminutionẽ vt cũ ex aqua aer, tũc .n. maior tumor est generatus; Non enim augmentatio hoc sed generatio quidem eius in quod transmutatur erit, corruptio autem contrarij, augmentatio autem neutrius.*

Dilucida. tex. c. eiusdem. *At vero neque sic contingit auctionem dicere fieri, & diminutionem, quemadmodum interdum ex aqua aer. maior enim moles tunc facta esset, non enim auctio hoc, sed generatio quidem eius in quod transmutatio erit. corruptio vero contrarij, sed auctio neutrius.*

Cõmẽ. 98 Secundam suppositionẽ quidã negarũt, dicentes simul fieri auctionem, & generationẽ, & nõ p aliquid adueniens ut fit ex aqua aer, ubi aer icrescit, nullo adueniẽte. Aut forte hæc est rñsio antiquorũ, qui soluere solebãt qõnẽ. d. auctionem fieri p alterius rei corruptionẽ, & hæc expositio est melior. Cõtra arguit, qa tũc auctio nõ differret a gñatione, nã dũ ex aqua aer fit desinit aqua. gñat aer, & sic desinit vnũ cõtrariũ, generat alterũ. igitur auctio esset gño, & nõ additio partis ad partem, vt supposuit: quæ dicit patẽt.

Hic s'm Philoponũ remouet vnum dobiũ, nam possen dici, q' auctio est generatio maioris corporis ex minori corrupto, & diminutio cõtra. & sic nõ sequitur penetratio corporũ, veluti cum mutatur aqua in aerẽ, maior facta est substãtia ex minori, sic in diminotione mutat minor magnitudo per eius corruptionẽ in minorẽ. Cõtra obiicit Arist. qa tunc auctio nõ differrет a gñatione. Præterea. Est cõtra tertiam suppositionẽ dicebamus .n. quod augmentabile pmanet seruatũ in eius forma, & substãcia (inqt) sed neq; sic, cõtingit dicere fieri augmẽtationẽ & diminucionẽ, veluti cũ fit ex aqua aer. s. p corruptionẽ minoris corporis, & gñationẽ maioris, qa tũc maior tumor esset gñat'. & sic auctũ esset genitũ, q' falsũ est, nõ .n. augmẽtatio est hoc, sed eius

quidem in quod trasmutatur. s. aeris, erit generatio, corruptio autem contrarii .s. aquæ, augmentatio autem neutrius. s. neq; aquæ neque aeris. Mouet hic Philoponus quæstionem in generatione aquæ ex aere, nam si aqua posset fieri ex aere, cum aer ex quo fit, sit maior aqua ex ipso genita, tunc derelinqueret vacuum. Præterea. Et si ex aqua fieret aer, tunc prius fuisset vacuum, ad quod aer factus replendum mouebitur.

Quæstio Philoponi

Prima positio.

Narrat vnam opinionem, quæ voluit quod non potest aqua ex aere fieri, quia tantum aeris ex aqua ex regione contraria fiat, vt si in regione nostra ex aere fit vna gleba aquæ, in regione opposita ex aqua fit vna gleba aeris, & tunc hæc positio vult quod cum generetur aqua ex aere, aer totus moueatur ad replendum locum in quo erat aer corruptus. Quæ omnia tanquam absorda repellit, Tum quia tunc ad generationem paruæ particulæ aquæ oporteret totum aerem moueri, quod est contra experientiam: Tum quia non oporteret vt parua aqua ex aere facta, alibi fiat aer ex tanta aqua. Tandem respondet, quod non oportet derelinqui vacuum, quia aer derelictus rarefit, & replet vacuum. & sic si ex aqua fit aer, non oportet vt præsit vacuum, quia aer condensatur.

Solutio Philoponi

Ant.c.99

Sed aut nullius, aut si quid commune amborum existit, eius quod generatur, & eius quod corrumpitur. verbi gratia si corpus. Aqua autem non aucta est, neque aer, sed hoc quidem deperijt, hoc autem generatum est. corpus. itaque est, si quid auctum est. sed & hoc impossibile. Oportet enim saluare, ratione in existentia ei quod augetur & diminuitur.

Dilucidatio c. eiusdem.

Amplius aut nullius, aut si quid cōe vtrisq; est, videlicet genito & corrupto: vt si corpus aqua non aucta est. neque aer. nā hoc quidē deperijt. Illud vero factum. est. corpus vero si quidem vel augetur. etiam & hoc impossibile. Oportet enim ratione saluare ea quæ insunt aucto & imminuto.

Cōmē.99

Secundo eandem responsionem confutat sic, In auctione aliquid augetur, vel nihil. nihil augeri dici non potest. igitur aliquid, aut aer, aut aqua, ac commune vtrisque corpus. non aqua vel aer, quia aqua desinit, & aer fit, nec commune corpus, quia cum illud varietur de esse aqueo ad esse aereum, corpus idem numero esse non potest sub vtroque termino. quare non erit auctio, quia de ratione auctionis, est vt idem saluetur in vtroque termino (inquit.) Amplius aut nullius subaudi actio erit, aut si quid commune vtrisque est videlicet genito & corrupto vt si corpus. quasi dicat. vel nihil est commune, vel aliquod corpus commune. verbum amplius græce, est alla, quod potest latine accipi pro etiam & pro amplius, & cæteris id genus. Tunc declarat non posse esse corpus commune. d. aqua non aucta est, ita vt sit illud commune corpus: neque aer. Cuius causam subdit, nam hoc quidem vt aqua deperiit. Illud vero factū est vt aer, & sic nullum horum. verbum nam græce est alla, quod accepi pro nam, quia reddit causam. deinde ostendit non posse esse corpus commune .d. corpus vero si quidem vel augetur, etiam & hoc impossibile. oportet enim ratiōe saluare ea quæ insunt aucto & imminuto. modo tale corpus commune non saluatur idem numero, quia substantia licet varietur de esse aqueo in aereum. quare dici non potest aerem augeri, eo quod ex aqua generetur.

Alia responsio esse potest, quod cum ex aqua augetur & fit aer, neque aer augetur, neque aqua, sed quoddam commune corpus aeri & aquæ: sic etiam nec cibus augetur, nec corpus animatum, sed quoddam corpus vtrique cōmune. Contra obiicit, vt destruat. quod illud quod augetur, non possit esse commune corpus vtrisque commune, repetit omnia membra, & singula refutat, & dicit. Sed aut nullius est auctio scilicet neque aeris, neque aquæ, aut est alicuius supple corporis communis, siquid commune corpus amborum existit, scilicet eius quod generatur scilicet aeris, & eius quod corrumpitur. s. aquæ. verbi gratia. si cōmune illud sit corpus vtrisque commune. Est ergo solutio. s. quod neque aer, neque aqua, sed commune corpus augetur. Repetit ergo iterum destructionem illorum duorum. Deinde transit ad reprobandum hoc tertium, & inquit. Sed si aqua non aucta est, neque aer, sed hoc quidem deperiit. s. aqua & hoc autem scilicet aer generatum est, corpus .s. commune est, quod augetur. si quidem aliquid auctum est, Quod vero ad verba attinet verbum illud (autem) cum dicitur (corpus autem est) corrupte legitur, & non est necessariū, quia textus est suspensiuus, cuius suspensio, terminatur ibi (Corpus itaque) & propterea debet legi itaque, quod græce est δή vnde legatur totus sic, sed aut nullius est auctio, aut cuiusdam communis, si quid commune amborum est, eius quod generatur, & eius quod corrompitur, vt si illud commune sit corpus, & aqua non aucta est, neque aer, sed hoc quidem deperiit. s. aqua, hoc autem generatum est. scilicet aer, si inquam omnia hæc sunt, corpus itaque est, si quid auctum est. Dicit autem hoc rursus esse impossibile, quia in vera positione, atque declaratione ipsius augmentationis oportet saluare omnia ea, quæ rationabiliter inexistunt ei quod augetur & diminuitur. nam (vt diximus) si quæ de augmentatione dicimus, illis communibus non conueniunt, hæc de auctione non erunt bene dicta. An vero illa tria saluari possint. in textu sequenti dicentur. Dicit autem Philoponus quod istud commune corpus aeri & aquæ est fictio, quia nullum commune corpus datur præter singularia corpora, sic dicere illud est mera fictio.

Ant.t.100

Hac autem sunt tria, quorum vnum est, quancūque partem maiorem fieri eius quæ augetur magnitudinis verbi gratia si caro carnis. Et adueniente aliquo. Et tertium, vt saluetur quod augetur & maneat. Cum enim generatur aliquid simpliciter, aut corrumpitur, non manet. Cum autem alteratur, aut augetur, aut minuitur, manet idem quod augetur, aut alteratur.

Dilucidatio c. eiusdem.

Sunt autem tria hac quorum vnum est quidem quālibet partem effici maiorem magnitudinis aucta. vt caro, carnis & quod aliquid adueniat. & tertium quod saluetur auctum & remaneat. in generatione quidem enim simpliciter, seu corruptione, nihil manet, in alteratione vel auctione, aut minutione. manet idem auctum vel alteratum.

Cōmē.100

Apertius arguit & petit tria esse auctioni necessaria vt quod qualibet pars aucti augeatur. vt si caro augetur pars carnis qualibet. & vt aliquid de foris adueniat. vt idem numero auctum maneat in principio & fine. Ex his possunt formari tres rationes, licet Aristoteles formet istam tantum. omne quod augetur manet per tertiam, quod generatur non manet. igitur generatum non augetur. ac per primam, scilicet conditionem, arguo. quod augetur secundum se & quodlibet sui ipso manente augetur, quod generatur non secundum se & quodlibet sui ipso manente augetur. igitur generatum non augetur. Amplius & tertio, quod augetur recipit aliquid de foris, sed genitū nihil de foris recipit, & sic idem quod prius. verba patent.

REC O

Enumerat illa tria, & ostendit, quod dicenti auctionem esse generationem maioris corporis ex minori, non potest seruare duo illorum, & primo enumerat illa. secunda ibi { Si itaque erit prædicta. } Ostendit quomodo non potest illa saluare. & inquit. Hæc autem scilicet quæ communiter insunt ei quod augetur, & diminuitur, sunt tria, quorum vnum est quamcūque partem maiorem fieri eius magnitudinis, quæ augetur. verbi gratia si caro augetur, quamcunque partem carnis fieri maiorem. Secundum est, & quod augetur adueniente aliquo & illo manente augeri. Et tertium, vt saluetur quod augetur, & maneat quod tertium licet communiter ponatur ab omnibus illud probat (& inquit) Cum enim generatur aliquid simpliciter, aut corrompitur aliquid simpliciter, nō manet. Cū autem alteratur, aut augetur, aut minuitur, manet idem quod augetur, & minuitur, & alteratur. hæc patent ex differentiis superius assignatis inter generationem, & alterationē, & auctionem. Dictū est enim superius quod generatio est mutatio non permanente subiecto: alteratio vero, & quæcūque alia transmutatio est mutatio pmanēte subiecto. & sic de his tribus, solum tertium probauit. cætera supposuit.

Ant c.101

Sed tum

Sed tũ qu dẽ passio, tũ aũt magnitudo, eadẽ nõ manet.

Dilucida te.c. eiusdem.

Verum nulla quidem passio, nullane magnitudo eadem manet.

Sed dices in auctione & alteratione passio & magnitudo modo nũ manent. igitur non differunt a generatione: iam solutum est, quod differẽtia est penes subiectũ, quia quod augetur vel alteratur est, non autem q generatur.

RECO. Verba hæc in commentariis diuisimus a prioribus, sed tamen debent cum prioribus continua legi, hoc pacto. Cũ enim generatur aliquid simpliciter, aut corrompitur, non manet: cũ aũt alteratur aut augetur aut minuitur, manet idẽ, quod augetur, & alteratur &. q d & licet quod augetur, & alteratur maneat, tamen tum quidem passio, cum autem magnitudo eadem manet. nam in ipsa alteratione prior passio corrumpitur, & alia generatur. in ipsa autem augmentatione similiter. & sic subiectum manet accidentia mutantur. & tu intelligas, quod non manet eadem passio quin aut corrumpatur, aut varietur secundum intensum vel remissum: nec manet eadem magnitudo, quin varietur secundum maiorem vel minorem extensionem, quia (vt superius dictum est) in auctione non corrumpitur, nec generat simpliciter magnitudo, sed fit maior vel minor quã erat. in alteratione vero aliquando a toto passio corrũpitur, aliquando variatur secundum magis vel minus. Hæc sont tria, quę conceduntur de omni eo quod augetur. & diminuitur, quorum duo non probauit, sed sumpsit tãquam cõmuniter concessa ab omnibus, tertium vero probauit. Philoponus vero velle videtur, quod Arist. hic remoueat dubitationẽ, quia dici, posset in auctione manere idẽ trine dimensionatum, vt subiectum, & sic potest dici, quod in generatione aeris ex aqua remanet trine dimensionatum, & non corrumpitur, hoc remouens inquit quod nec passio, nec magnitudo manet in generatione aeris ex aqua. & sic Philoponus hæc verba nõ ad pxima copulat, sed vult per hæc verba Ari. remouisse hãc tacitã obiectionem. Tu vero considera hæc, quia non sunt magnæ necessitatis.

Anti.c.59

Si itaque erit prædicta augmentatio, continget nullo adueniente, neque manente augeri, & nullo recedente diminui, & non manere quod augetur. sed hoc saluare oportet. supponitur enim augmentatio talis.

Dilucida te c. eiusdem

At si dicta, erit auctio contingit nullo adueniente, neque saluato augeri. & nullo subtracto, diminui, neque saluari, quod augetur sed oportet hoc saluare. nã existit auctio eiusmodi.

Cõmẽ 90

Vltimo concludit intentum. d. At si dicta generatio erit auctio, cõtingit nullo adueniẽte, neq; saluato, augeri. & nullo subtracto, diminui, neque saluari quod augetur, mõ dictum est debere saluari, nam auctio existit, eiusmodi, hoc est talis vt auctum saluetur. verbum existit græce est hypo erite, latine est subijcitur, melius sonat existit, vt transtuli. Ex his patet auctionem non effici per generationẽ, vt quã do ex aqua aer fit, neque per præcedẽtis rei corruptionem vt dixerunt antiqui. & sic nec generatio, nec corruptio est. auctio, neque subiectũ auctionis vel minutionis est ens potentia vt materia prima, sed ens actu corporis, quod sub vtroque termino remanet.

RECO. Enarratis illis tribus, quæ communiter conceduntur de eo quod augetur, nunc concludit, q qui dicit augmentationẽ esse generationem maioris corporis ex minori vt aeris ex aqua, vel quod illud tertium commune corpus augeatur, non potest saluare duo illorum (& inquit) Si itaque si dicta generatio maioris corporis ex minori vt illa aeris ex aqua sit augmentatio, continget nullo extrinsecus accedente, neque eo manente augeri, & nullo recedente diminui, hoc est vnum, quod destruunt, & contingit non manere, quod augetur, & hoc est tertium quod destruũt, sed hoc immo hæc duo saluare oportet, supponitur enim augmẽtatio talis, subaudi vt de eo quod augetur hæc tria concedantur. Quod autem hæc duo destruat dicens hæc, patet. quia cum generatur aer, non generatur aliquo adueniente & eo in ipso aere manẽte, sed corrupto priori corpora scili cet aqua, & ipso aere ex aa facto, & sic, non saluant secundũ nec saluant tertium, quia aer non erat. ergo quod augetur non permanet, sed fit, quod est contra tertium. Patet igitur quod augmentatio non est generatio maioris corporis ex minori. nec dici potest quod commune corpus augetur. Nam cum illud commune corpus mutetur de aqueo esse ad aereum, non manet idem numero, immo nec idem specie. Præterea. Non augetur aliquo ipsi adueniente & in eo manente. ergo nullo modo positio illa stare potest.

Anne.c.103

Quæret autẽ aliquis & quid sit quod augetur vtrũ cui apponitur aliquid? verbi gratia si quid crus augeat hoc maius, quod autem auget cibus, non. Quare igitur, non ambo aucta sunt? maius enim quod apponitur, & eo cui, quemadmodum quando misces aqua vinum. similiter, enim plus vtrunque.

Dilucida te.c. eiusdem.

Dubitabit autem quispiam, quidue sit quod augetur vtrum id cui apponitur, vtpote si ipsum maius crus augetur. cibus vero quod augetur non propter quid vtique ambo non aucti maius sunt enim erit quod & id cui, quemadmodum cum quis miscuerit vinum aquę. Similiter enim vtrunque erit plus.

Cõmẽ.103

Circa nunc dicta mouet quæstionem videlicet, vtrum id augeatur cui fit additio, vt animal ipsum. ao id quod addit aut vtrunque, & arguit vtrunque sic. quod maius fit in fine augetur. vtrũque maius fit igitur vtrunq; augetur. minor probatur in exemplo mistura vini cum aqua, vbi ambo aucta sunt. & quæ dicit, patent.

Animaduerte quod dubitatio hæc exoritur ex secunda & tertia auctionis conditionibus. nam dictum est auctionẽ effici aliquo adueniente. itemque illo cui aduenit saluato. Et ita duo concurrunt videlicet aduenient, & id cui aduenit. hinc quæstio exoritur, an videlicet aduenient ipsum increscat. an id cui aduenit, vel utrunque.

RECO.

Vt Philoponus inquit, antequam Arist. perfecte materiã de augmentatione dilucidet, quot quis de augmẽtatione mouere potuisset, tum dubia, tum quæsita, mouet, & in singulis suam sñiam affert, qm dubiis propositis, & conueniẽter resolutis facilius de augmentatione dilucidatio tota apparebit. Mouet ergo nunc de augmentatione Aristotel. (vt Philoponos inqt) dubitationẽ pprĩã, & peculiarẽ, quæ (ut ita dixerim) plerunq; currit p scholar. Et quærit utrũ utraque sint quæ augentur, an solum id cui apponitur: ast autem quæstio rationalis, quia utraque uideotur esse facta maiora, velut se habet in uino, & aqoa. Cuos enim misceas vino aquam, vtrũque & vinum & aqua videntur, esse facta amphora (inquit) Quæret autẽ aliquis & quid sit. quod augetur, vtrum corpus, cui apponitur aliquid. verbi gratia. si quid augeat crus faciendo hoc crus maius, quod autem auget cibus non augetur. q. d. si cibus auget crus, & cibus non augetur. quare igitur non ambo aucta sunt: videtur enim quod ambo aucta sint, nã hæc duo simul iuncta quod apponitur & id cui apponitur; maius sunt quẽad modum quando misces aquæ vinum, simpliciter plus vtrũque, ergo est quæstio, cum cibus, qui apponitur non augetur, vtrum augeatur corpus cui cibus apponitur, an aggregatũ ex vtroque, & videtur quod aggregatum, quia illud est maius, quam prius erat.

Ant.c.104

An quoniam huius quidem manet substantia, huius autem nõ, verbi gratia cibi? Quoniam & ibi dominãs dicitur in mistione, vt quoniam vinum. facit enim vini opus, sed non aqua vniuersa mistura.

Aut quoniam huius substantia manet. illius vero vtpote cibi non. Nã et in his, in mistione prædominari dicitur. veluti quia vinum. Exercet enim vini opus mistura vniuersa, non autem aqua.

Dilucida t.c. eiusdem.

Respondet Arist. non augeri aduenient, sed ipsum cui aduenit. Et hoc probat tripliciter hic. Primo, quia id cui aduenit saluatur in toto motu, Et hoc ait. Aut quoniã huius. s. cui aduenit substantia manet. illius vero, vtpote cibi. non subaudi manet. Secundo, id cui aduenit prædominari dicitur in fine. Igitur ipsum augetur. d nã & in his. subaudi cui

aduenit

aduenit in mistione prædominari dicitur. Tertio, in mistura vbi vinum excreicit, vinū augetur, & non aqua, quādo quidē tota mistura exerret opera uini, quia sæpe inebriat. non autem aquæ (inquit) Veluti quia vinum, subaudi prædominatur, dicitur vinum augeri. Exercet enim vini opus mistora vniuersa, non autem aquæ. His tribus rationibus patet id augeri, cui fit additio.

RECO. Quæstionem motam soluit, & vult quod illud cui apponitur solummodo dicēdum est, quod auctum sit. verbi gratia si crus sit cui apponitur, & nutrimētum sit q̃ apponitur, crus & nō nutrimentum diceretur auctum esse. Cuius causam adfert ex tertio cōcesso quia id, quod augetur, oportet, vt permaneat. at crus permanet, non autem nutrimentum, quod aduenit, Hoc enim mutatur secundum substantiam. ergo rationabiliter crus dicetur auctum esse, non autem nutrimentum quod aduenit. & hoc inquit. An quoniam huius. scilicet. cruris manet substantia: huius autē scilicet, quod aduenit, non manet substantia. verbi gratia. cibi, ergo quod augetur, est crus, cui apponitur. Ad exemplum vero respondet quod quando in mistura ex aqua & vino, vinū prædominatur, quod fit quādo parum de aqua ei miscetur: vinum videtur augeri, quoniam illud permanet, & aqua apposita quasi corrumpitur & mutatur in vinum: & sic vinum videtur auctū, quia ipsum videtur permanere, vnde inquit. quoniam & ibi dominans dicitur in mistione, vt quoniam vinum, hoc est. quia vero in illa mistione vini & aquæ prædominatur vinum. s. aqua pauca apposita, vinum dicitur augeri: lege verba, quoniam & in mistione dominans dicitur subaudi augeri, vt quoniam vinum dominatur, vinum augetur. Quod vero vinum auctum sit, quando prædominatur, probat. nam pauco aquæ apposito, mistura illa facit vini operationem, & non aquæ cum calefaciat. ergo cum prædominatur vinum, quoniam illud permanet, & aqua corrūpitur vt vinum esse auctum. Contra autem fit si vinum sit paucum, & aqua multa. erit enim tunc aqua aucta, non vinū, quia illa manet, & vinum corrumpitur, cum illa seruet propriam potentiam non vinum. sed fiat mistio ex aqua & vino æqualibus, & quæro quid augetur? Respondet Philoponus, & dicit. quoniam vtrunque passum est, vtrunque esse auctum: vtrunq; enim patitur ab altero. ergo vtrunque auctum est. Aliter respōdet & melius, & vtrunque est corruptum, & ita neutrum augetur, cuius signum est, quia neutrius potestas & actio syncera seruatur. ergo vtrunque est corruptum. Animaduerte (ut Philoponus inquit) quod in his quæ miscentur valde abusiue accepit ipsam augmentationem: nam syncere non permanet eadem forma, neque omnis eius pars augetur, ideo solum totum additione maius fit.

Similiter & in alteratione, si manet caro existēs & [Ant. c. 105] quod aliquid est, passio autem aliqua existit earum quæ secundum se, quæ prius nō existebat, alteratum est hoc.

[Dilucidare c. eiusdem.] Similiter autem & in altratione, si existens caro permanet, ac quod quid est. Passio vero eorum quæ per se existunt, aliquid est, quæ prius non existebat altera tum erit hoc.

[Comē. 105] Incidenter quod declarauit in auctione, nunc & in alteratione verificat vt vnum per alterū elucidat. (Et inquit) Similiter autem & in alteratione, subaudi est dicendū, ut dictum est in auctione. Et hoc si existens caro permanet ac q̃ quid est. Passio uero eorum quæ per se existunt, aliquid nunc est, quæ prius nō existebat, quando inquam hæc duo sunt, quod caro manet, & passio nunc primo est, ubi non fuit alteratum erit hoc, utpote caro ipsa & non passio.

Secundum Philoponum hic loquitur de alteratione, RECO. ut per hæc ea, quæ dicuntur de augmentatione patrant: & etiam contra quæ dicuntur in augmentatione patent. Vbi debes scire quod sicut in augmentatione tria sunt id q̃d augetur. ut crus, & quo augetur nutrimentum, & facultas auctiua, quæ est potentia in crure, qua crus est aptum augeri: ita in alteratione tria sunt scilicet subiectum id quod alteratur, id quo alteratur, & facultas, seu potentia, a qua alteratio fit. His tribus stantibus dicit quod uelut in augmētatione dicimus solummodo subiectum auctum esse: ita & in alteratione dicimus subiectum alteratum esse (inquit).

Similiter autem & in alteratione, si manet caro existēs, & ipsa est quod aliquid est permanens: passio autem aliqua existit earum passionum, quæ sunt per se quæ prius non existebat, hoc. s. caro alteratum est, quia passio non permanet, cum prius non erat, & caro manet. sic igitur inter augmentationem & alterationem est prima similitudo ex parte eius q̃ mutatur, nam in vtraque subiectum est, q̃ mutatur. Quod vero ad verba attinet, cum dicit, quod passio est {earū, quæ per se insunt} non intelligas de per se, vt loquitur in posterioribus, sed p̄ se pro eo q̃ in ipso corpore inest, quo modo albedo & rariditas insunt p̄ se, quia insunt corpori, & non extrinsecus, & secundum habitudinē ad aliud, velut dextrum & sinistrum insunt colūnæ in habitudine ad aliud. Deinde ponit dissimilitudinem quantū ad id quo fit mutatio in textu sequēti, vt dicemus.

Quo autem alteratum est, hoc quandoque quidem nihil passum est quādoq; autē & illud. Sed alterās & [Ant. c. 106] principium motus, in eo quod augmentatur & alteratur. In his enim mouens, quoniam & ingrediens generaretur vtique maius, & accipiens id corpus. verbi gratia si ingrediens fiat vtique spiritus sed corrumpitur hoc patiens, & mouens non in hoc.

Quo vero alteratur, mō quidē nō passum est, modo [Dilucidate c. eiusdem.] vero est illud quare & ipsum alterās, principiū motus erit in aucto, & alteratio. In his enim mouens est, nā & ipsum adueniens potius generatur iam atq; corpus co fruens, veluti si adueniens esset spiritus, verum corruptum esset illud patiens & non mouens in illo. [Cōm. 106]

Incidenter in alteratione declarauit ea quæ in auctione: nūc vero quotuplex sit in ipsa auctione alterans, exponit, & vult esse duplex, vt alterans passum, & alterans nō passum. Alterās quidē nō passum, id est, quod est principiū mouens in aucto & alterato, ut forte est anima ipsa. Alterans alteratum est adueniens vt cibus, qui quidem inquantū quidem conuertitur in nouam rem generatur, alteratur: vt vero adueniens est, alterat (inquit.) Quo vero alterat, hoc est sic alteratio in ipso vino, modo quidem nō passum est, nec alteratum: modo vero est illud videlicet passum & alteratum. uerbum illud modo, græce est ote, latine interdū, hic tū sic transtuli, vt sensus pateat. Hanc differentiā concludens & illius explanationē ait, quare & ipsum alterās principiū motus erit in aucto, & alteratio In his. n. mouens est, vt anima, verbū illud quare. græce est alla, quod latine est, tum sed, tum etiā, usus tamen eius aliquādo est pro quare, ut hic accipitur. declarat deinde quomodo cibus est alteratum. d. nam & ipsum adueniēs siue magis iuxta græca uerba ipsum ingrediens potius generatur, iam melius cōuerteretur dicerem, quia corrumpitur, & in substātiā nutriti generatur: atque etiā corpus co fruens vt ipsum nutritū subaudi generator, saltem secundum quid. verbum illud fruens græce est apolauson, latine est etiam accipiens. Hæc p̄ exēplum declarat. d. veluti si adueniēs esset spiritus, quod græce est pneuma, hic enim sp̄us ingrediēs corpus alterat, qa sup̄ calefit a calore naturali corporis. q̄a cōparauit spiritū cibo, addit differentiam d. verum corruptū est illud patiēs, videlicet cibus, & nō mouēs in illo videlicet spiritus q̄ mouet se in illo. aut forte græca litera debet esse sic, quare corruptū est illud patiens, & nō mouens in illo. & tunc loquitur de anima & cibo dicens cibum alterari, quia corrumpitur. ac mouēs in illo cibo, vt vel corpus vel anima, nō corrumpitur. & hoc stat pro tanto, quia verbū alla, potest latine esse pro se, & pro quare. RECO.

Nunc ponit dissimilitudinē, quātū ad illud quo fit vtraq; mutatio, & dicit, quo autem alteratū est, vtpote igne, quo nos alteramur, hoc quandoque quidem nihil passum est: q̄nq; autem & illud patitur. Ignis. n. quo alteramur nos, a nobis nō alteratur. Aer vero in balneo alterat nos & alteratur, at id quo augemur. s. cibus nūquā auget, sed semper auget. ergo quo augemur, & quo alteramur differūt, quia quo

quo augemur, ita auget, quod nunquam augetur, at quo alteramur, aliquãdo alterat, & non alteratur, aliquando alterat, & alteratur. Deinde ponit similitudinem inter potentias alterandi, & augmentandi (& inquit) Sed alterans, quod est principium motus, hoc est, sed potentia alteratiua quæ est alterationis principium & Potentia auctionis, est in eo quod augmentatur, & alteratur. & ita vult quod potentia alteratiua, sit in alterabili, & auctiua in augmentabili. Cuius causam affert (& inquit) In his scilicet augmentabili & alterabili est ipsum mouens, quæ est potentia motiua. Sed contra. quoniam aliquando cibus ingrediens nostrum corpus augetur & fit maior quã erat. vt pote cum conuerteretur in spiritum, siue in ventum, corpus tum facientem. ergo ipsum quod augetur aliquando augetur.

Respondet & primo ponit dubitationẽ (& inquit) Quoniam & ingrediens cibus generatur vtique maius, quia spiritus ex ipso, & est talis cibus accipiẽs in corpus. scilicet spiritum. verbi gratia si ingrediens fiat vtique ventus & spiritus vbi patet quod fit maius. Respondet & cibus non augetur, sed corrumpitur hoc patiens. Cibus enim corrumpitur patiens corruptionẽ eius a calido corporeo, ipsum corrũpẽte & cõuertẽte in ventũ, & sic negatur quod illa sit auctio sed potius cibi corruptio, & generatio venti. Causa autem, quare non augetur cibus cõuersus in spiritum, est quia mouens, hoc est potentia mutatiua ipsius non est in cibo. ergo propter duo non augetur, tum quia corrumpitur, tum quia in ipso cibo non virtus mouens, & mutans ipsum in spiritus, sed in eo, quod ipsum mutat videlicet in corpore scilicet stomacho uel ventre, & sic patet quod augmentatio & alteratio sunt similes in duob⁹, & dissimiles in vno, sunt quidem similes. Primo quia in alteratione & augmentatione subiectum est quod mutatur. Secundo, quia vt in augmentatione virtus auctiua est in augmentabili, ita in alteratione virtus alteratiua est in alterabili. Dissimiles vero, quia quo alteramur, aliquando alteratur, aliquando alterat, & non alteratur: at quo augemus, auget, & nunquã augetur. Animaduerte quod Ari. per quo alteramur, non intelligit quo, ut differt a quod, nam quo alteramur, est ipsum quod alterat, sed pro quo, intelligit id quo extrinsecus mutatur siue sit quo, siue sit quod (Augemur enim cibo extrinsecus, & alteramur igne, vel alio tali extrinsecus, vtrumque dicitur quo, quatenus vtroque extrinsecus mutantur. Est tamen differentia, quia cibus est quo, vt materia, ignis quo vt agente, verum quatenus vtrunque extra est vtrumque quo appellauit. Sed circa hæc dubitat Philoponus satis pulchre, & probat quod auctiua potentia bene est in eo, quod augetur scilicet crure. nam ibi est auctiua potentia, in quo est nutritiua virtus: modo non in cibo, sed in crure est nutritiua virtus Quod in crure sit nutritiua probat, quia cibus corrumpitur, crus saluatur. ergo nõ in cibo, sed in crure est nutritiua ipsa potẽtia. alioquin completa nutritione prima euanesceret virtus nutritiua. Præterea. In eo est virtus auctiua in quo est virtus assimilatiua qua membrum sibi assimulat cibum, hæc est in crure, vt omnibus patet. Præterea. In eo est virtus auctiua, quod permanet, at membrum permanet cibus transmutatur. Sic ergo non est dubium quod auctiua virtus sit in eo, quod augetur. Quod autem alteratiua non sit in eo, quod alteratur, probat Philoponus, quia tunc factiua causa alterationis esset in eo quod alteratur: & sic quod alteratur, a seipso alteraretur, quod est contra rationem, & rerum euidentiam. nam nos calescimus ab igne, & frigescimus a niue, & non videmus in nobis factiuam causam caliditatis & frigiditatis. Præterea. Cera alteratur a sigillo, cum figuratur, sibi patet alteratiuam facultatem esse in plasmate, non in cera. Ergo non videtur verum, quod potentia alteratiua sit in eo, quod alteratur, vt sumpsit Aristo. quidam respondet quod Aristo. per alterationem intelligit non simpliciter alterationem, sed alterationem, augmentatiuam, qua nutrimentum assimilatur membro, & qua nutrimentum corrumpitur, & transit in substantiam nutri. i. modo loquendo de hac alteratione, hæc habet potentiam alteratiuam in eo in quo est auctiua, quia alteratiua & auctiua potentia eadem est, solum differunt ratione, nam qua membrum redditur maius, dicitur auctiua: qua nutrimentum alteratur, & assimilatur ipsi membro, dicitur alteratiua. Quam responsionem innuit Diuus expositor. Sed contra hanc facit, quia Arist. in principio verborum dixit (Similiter autem & in alteratione) ibi ponens primam similitudinem locutus est de alteratione vniuersali potius, quam de alteratione auctiua. Alteratione enim auctiua caro nõ alteratur, sed magis cibus: ergo hæc responsio non consonat verbis Aristo. Alexander vero & Philoponus fatentur hũc locum esse difficilẽ, tamen Alexander innuit hanc distinctionem quod alteratiua potentia est duplex, altera quæ dicitur factiua alterationis, altera actuatiua alterantis. Factiua alterationis semper est in alterante, actuatiua vero eius quod alterat semper est in eo, quod alteratur. huius exẽpla plura ponit Philoponos de pipere, & pyrethro. Hæc enim opposita alicui corpori non calefaciunt, sed actuata a calore organi gustatiui alterant. Simili ratione & pharmaca, hæc. n. non alterant, nec mouẽt nostra corpora, nisi prius a calore nostrorum corporum actuentur, at postquam actuata erunt, mox mouent, & alterant. Simili ratione aer reclusus inter linteamina lecti calefactus, ac tituratus a nostro corpore, tandẽ nostrũ corpus calefacit, vnde dicendum quod quñ Arist. dicit principium alteratiuum esse in ipso alterato, loquitur de ea alteratione, in qua alterans ad hoc, vt alteret, requirit actuationem. de hac enim alteratione loquẽdo, intendit quod principium alteratiuum actuatiuum sit in alterato, eo quo tamen stat, quod potẽtia factiua alterationis, sit in ipso alterante. Postquam enim actuatum est mox alterat, quam responsionem sub aliis verbis Philoponus affert, & dicit. quod potentia alteratiua, proxima est in alterante: remota vero, quæ non est nisi actuatiua, est in alterato. Sed quoniam non omne alterans requirit actuationem, ideo verbum Arist. solum habet veritatem in his alterationibus omnibus, in quibus alterans requirit actuationem, & sic exẽplum de carne potest esse ad propositum. Non ergo solum de auctiua alteratione loquitur Arist. sed vniuersalius, quoniã de omnibus alterationibus, in quibus alterans requirit actuationẽ. Quærit vlterius Philoponus cur quatuor existentibus mutationibus, solum auctiua, & motiua secundũ locum potentia sit in eo quod mutatur. Non autem generatiua, nec corruptiua, nec alteratiua. loquor de alteratione non requirente actuationẽ, vel de potentia alteratiua proxima. Respondet, & bene quod motiua potentia mouendi secundum locum est in eo quod mouetur naturaliter, quia natura est potentia motiua, quæ est in eo quod mouetur. Natura enim est principium motus & quietis eius in quo est. Auctiua etiam est in eo quod augetur, & non in cibo, quia cibus corrumpitur, crus quod augetur permanet, & non potest virtus seruari in re corrupta. generatiua vero potẽtia nõ est in ipso generabili, quia causa alicuius opus est vt sit actu, quod autem nondum est, nõ est actu, Ergo potẽtia generatiua non potest esse in ipso generabili, sed solũ in ipso generante, Nec corruptiua potentia nõ sit ipso corruptibili, sed in corrumpente, patet, quia omnia naturaliter suum esse desiderant. ergo in eodẽ nõ põt per se esse potentia corruptiua, & desideratiua ipsius esse. Quæritur vlterius verũ cibus aliquando alterat illud in quo est virtus auctiua, aut solũ & semp alteratur ab illa virtute. Innuit Philoponus solutionẽ, quod quñ cibus est virtuti digestiuæ cõmẽsuratus in quanto, & quali, tunc patitur, & non agit in virtutẽ. cũ vero inter virtutem & cibum fuerit incõmẽsuratio, tunc membrum patitur. Põt aũt incõmmensuratio esse ex parte cibi, & ex parte virtutis nutritiuæ. Ex parte cibi quidem, quñ fuerit incõmẽsuratus multitudine, & qualitate, & quantitate. Ex parte virtutis verò, quoniã opera naturæ sunt determinata, & ideo cũ corpora perueniunt ad debitã magnitudinem, subiectũ fit ineptum propter siccitatẽ & frigiditatem. & sic propter tẽpus debilis redditur auctiua ipsa facultas: cum igitur inter cibum & virtutẽ fuerit ex parte vtriusque debita cõmensuratio, tunc cibus patitur tantum & non agit. cum vero fuerit incommensuratio, aut ex parte cibi, aut ex parte virtutis, tunc virtus alteratur, & patitur a cibo. Sed tunc est vna dubitatio, quia postea dicet quod omne agens in agendo repatitur. & tamen di-

Dubitatio

ctum

ctum est hic aliquando alteramur id quo alterare, & non alterari, & aliquando alterare, & alterari. Amplius dictum est, quod quando inter virtutem et cibum est debita commensuratio, cibus patitur & non agit. Respondet Philoponus, & bene, quod hic loquitur comparatiue, nam vult q aliquid possit agere magis quam patiatur. Posterius loquitur simpliciter, quia vult quod nihil agat, quod non patiatur aliquo modo, quæ non contradicunt. Alij volunt quod hic loquitur vniuersalius quoniam de omni alterante, siue agat per contactum, siue non, modo non omne alterans alteratur, quia cœlum alterat & non alteratur, postea loquitur de alterante per contactũ physicũ. Verũ de his postea.

An.t.107 *Quoniam autem quæsitum est de his sufficienter, oportet & solutionem quæstionis tentare inuenire saluantes, & manente eo quod augetur & adueniente aliquo augeri, recedente autem minui. Adhuc autẽ quodcunque signum sensibile, aut maius, aut minus factum esse, & non vacuum esse corpus, neque duas magnitudines in eodem loco neque incorporeo augeri.*

Dilucidate c. eiusdem *Quoniam autem sufficienter de his perquisitum est oportet experiẽdo dubitationis solutionem ad inuenire saluantes manente eo quod augetur, et quodam aduenientẽ te augeri, subtracto vero imminui. Adhuc autem quodlibet signum sensatum, aut maius, aut minus generari. atque neque vacuum esse corpus neque duas esse in eodem loco magnitudines. neque incorporeo augeri.*

Cõm.107 Nunc accedit ad quæstionem persoluendam. vbi promisit se talem solutionem afferre, qua soluetur auctio & imminutio, & oẽs cõditionis auctionis & imminutionis, quæ sunt quinque videlicet q auctio fit ipso aucto remanẽte eodem, & quod fiat aliquo adueniente, & quod quodlibet signum sensatum idest quodlibet minimũ aucti augetur. & quod maius, aut minus generetur, & quod neque vacuum detur in corpore aucto. & quod duo corpora non sunt in eodem loco. & quod auctio non fit incorporeo. Solutio igitur erit pulchra, q̃a satisfaciet quæsitis, & saluabit has, aucti vel imminuti conditiones. verba eius patent.

RECO Secundum Philoponum Aristo. duo fecit, dixit quæcunque secundum communem notionem insunt augmentationi, quæ erant tria, & quod permaneat id, quod augetur, & quod aliquo adueniente fiat augmentatio, & quod quæuis, particula eius, quod augetur, fiat maior, & eius, quod minuitur, minor. Secondo vero exercuit dubia, quorum primum erat, quod si augmentatio ex incorporeo fieret, sequebatur materiam separabilem esse a magnitudine. Secundum autem, quod si augmentatio fiat ex corpore. cũ qualibet particula fiat maior ex additione aduenientis corporis, tunc aut id, quod augetur, totum est porus, & vacuũ aut quod corpus per corpus penetret. & sic duo corpora erunt in eodem loco. His factis nunc vult ponere eius opinionem, & quidem talem, vt dubia soluat, & quæ secundũ communem notionem augmentationi insunt, seruet. vnde dicit. Quoniam autem quæsitum est de his sufficienter, & exercuit solutiones, vt visum est oportet & solutionem quæstionis tentare inuenire, saluantes & manente eo q augetur, quod est primum, & adueniente aliquo augeri, & recedente minui, quod est secundum. Adhuc autem quodcunque signum sensibile. aut maius, aut minus factum esse, quod fuit tertium, quoniam punctum siue signum est duplex naturale, vt minimũ, & mathematicum, vt pũctum, ad denotandum, quod ip se loquitur de puncto naturali, q est minimum addit sensibile, est autem minimum naturale (vt Philoponus inquit) comparatione totius corporis, quod augetur veluti punctum, vt terra respecto vniuersi. Hæc ergo tria sunt, quæ augmentationi insunt secundum communem notionem, cum his ergo saluatis oportet soluere quæsita, quare oportet cum his non vacuum esse corpus, neque esse duas magnitudines in eodem loco, neque incorporeo augeri. solutio ergo assignanda talis erit vt hæc soluat, & illa tria seruet.

Suscipiendum autem causam determinantes prius vnum quidem quod anomœomera augentur, cũ homœomera augentur, componitur enim ex his vnumquodq; An.t.108 *Deinde quod caro & os & vnaquæque talium partiũ est duplex, quemadmodum & aliarum in materia speciem habentium. etenim materia dicitur & species; caro aut os. Quamcunque igitur partem augmentari & adueniente aliquo secundum speciem quidem est possibile, secundum materiam autem, non est.*

Suscipiendum tamen primum determinatis causam vnum quidem, quod dissimilaria augentur, componitur, enim ex his vnumquodque. Dilucidate c. eiusdem. *Deinceps quod caro & os, & talium pars singula est duplex, quẽadmodũ & cæterorum, quæ in materia speciem habent. etenim materia dicitur & species caro, aut os. partem igitur quãlibet augere. aliquo etiam adueniente, secundum speciem quidem est possibile, secundum materiam vero non est.*

Proposuit quæstionem, deinde promisit soluere illã modo tali, vt cum solutione saluentur omnes conditione augmenti Cõm.108 nunc exequitur & petit sibi concedenda duo. quorum primũ est dissimilaria augeri tãtũ, græce dissimilaria est anomœomera. vt neruus, caro, cartilago inuicem cõparata. suppositionem hanc probat. d. componitur enim vnũquodque dissimilarium ex his, hoc est similaribus. quare dissimilaria ad auctionem similariũ augeri debent. Petit secũdo, quod caro & os. & taliũ pars vnaquæq; dissimilaris duplex est, quemadmodum duplex est vnumquodque cæterorum, quæ in materia speciem siue formam habent. & subdit quomodo duplex. d. Etenim caro & os dicitur materia, & dicitur species. ad totum dicitur materia, ad se dicitur species. animal enim ipsum ex carne est vt ex materia, & caro in specie reponitur vt caro. Acceptis his, saluat vnam conditionem auctionis videlicet quomodo in auctione quælibet pars sensibils augeatur (& inquit) Partem igitur quamlibet augeri aliquo etiam adueniente secundũ speciem est possibile, hoc est verificatur in dissimilaribus. secundum materiam vero hoc est in similaribus non potest fieri. sed quæ dicatur pars formalis, & quare itemque cur secondum partes formales tãtũ fiat auctio, in dubitationibus dicemus. Sic igitur patet aucti vnamquamque partem sensibilem esse auctam, loquendo de partibus formalibus, non autem de materialibus.

Nunc soluit, & secundũ Philoponum facit duas suppositiones. Prima est, quod dissimilaria non sine ea, quæ primo augentur sed similari, dissimilaria enim augentur eo quod similaria augentur, ex his enim composita sunt. Non enim additione faciei augetur facies, neque manus additione manus: sed eo quod augetur caro & os, & neru⁹, & omnia similaria similiter. His enim auctis, augẽtur etiã dissimilaria. Similaria. n. sunt veluti materia dissimilariũ: dissimilariũ. n. compositio dissimilaria facit: vnde dicit. suscipiendum autem causam determinantes prius vnũ quidem. q. d. sed nos determinantes causam quæsitorum, suscipiendum prius vnum quidem quod dissimilaria quæ græce dicuntur anomœomera, augentur. cum homœomera augentur, Causam affert (& inquit) Componitur enim ex his vnumquodque ergo dissimilaria non primo augentur, sed ea quæ primo augentur, sunt similaria. ex quibus illa componitur, auctione quorum dissimilaria postea augentur: Accepit autem hanc suppositionem (vt Philoponus inquit) primo vt sciatur, quid est illud: quod permanet: hoc autem sciri non potest, nisi sciatur quid est illud, quod primo augetur. secundo vt sciatur quid est illud, in quod primo nutrimentum conuertitur. Absurdum enim est nutrimentum fieri faciem, fieri vero os vel carnem non est absurdum. Ergo accipit hanc suppositionem vt sciamus quid est illud in quod nutrimentum conuertitur. Secunda suppositio est, quod vnaquæque res naturalis bifariam dicitur interdum quidem secundum materiam, interdum vero secundum formam, nam carnem dicimus interdum, quidem formam carnis, interdũ

vero materiam, interdum autem vtranque simul, quod prætermisit, & quia est per se nocum, & quia non facit ad propositum solutionis. Nam cum dicimus carnem esse cõpositum ex quatuor elementis, dicimus materiam carnis: nam materia prima cum dispositionibus qualitatiuis & quantitatiuis & mistura elementorum materia est carnis. ergo cum dicimus carnem componi ex quatuor elementis, per carnem eius materiam intelligimus. Cum vero dicimus carnem mollem esse, aut, duram, aut temperatam, carnem vocamus formam: at cum dicimus carnem esse trifariam dimensionatam, aut multam, aut paucam secundum vtrunque simul carnem dicimus. vnde dicit. Deinde quod caro & os, & vnaquæque talium partium est duplex quemmadmodum & vnaquæque res aliarum habẽtium speciem in materia: nã caro & os dicitur aliquando materia, aliquãdo species, & aliquando vtrunque. Cum enim dicimus carnem passam esse, aut os fractum esse, carnem vel os dicimus compositum ex materia & forma: verum hoc tanquam notum, & nihil ad propositum vtile dimisit. Quod vero ad verba attinet debes scire, quod in codice græco nostro est error, quia deficiunt illa verba, cũ moeomera agentur, & ideo quæ diximus in commentariis fuerunt violenta: postea legimus librum Philoponi, & errorem recognouimus. Tunc soluit quæstionẽ, quod, quãdo dicimus carnem auctam esse eam, quæ secundũ formã, & non eam, quæ secundum materiam, inueniemus omnia dubia soluta, & seruata illa communia. vnde dicit. Quamcunque igitur partem augmentari, quod est vnum eorũ quæ communiter insunt augmẽtationi, & adueniente aliquo, quod est aliud eorum etiam, secundum speciem quidẽ est possibile, secundum materiam autem non est possibile. Si enim dicimus carnem augeri sumendo carnem pro materia neque dubia effugiemus, neque quæ augmentationi insunt, seruabimus: nam neque materia quidem est eadẽ neque quoduis eius fit maius. at si dicemus carnem augeri intelligendo carnem pro forma substantiali, & eius figura, omnia saluabimus. permanet enim eadem forma, nam esse carnis secundum formam non est in eo quod tanta sit sed in eo quod talis sẽm substantiã. verũ vero hæc prædicatio sit vera. forma carnis augetur, an illa, compositum ex materia & forma ratione formæ augeatur, postea disputabitur, pro nunc vero scias quod vtraque conceditur. forma enim carnis dicitur augeri, quia ipsa est, quæ fit in pluri materia, quam prius erat (vt Philoponus inquit) Compositum augetur, quia ratione formæ, quæ fit in pluri materia, ipsum & quælibet eius pars maior denominatur, sed de his postea.

Ant. t. 109 · *Oportet enim intelligere, quemad modum si quis mẽsurabit eadem mensura aquam. semper enim aliud & aliud, id quod generatur. Sic vtique & augmentatur materia carnis, & non cuicunque partium aliquid aduenit, sed hoc quidem defluit, hoc autem aduenit. Figura autem & speciei, cuicunque particula.*

Dilucida. e. c. eiusdem. *Oportet enim intelligere ac si quispiam vnica mensura aquam percunctaretur. nam semper alia atque alia fieret. ita quoque carnis materia increscit. et non per hoc quod pars quælibet fieret, sed eo quod hoc quidem defflueret. Illud vero permaneret, pars videlicet qualibet secundum figuram & speciem.*

Cõm 109. Recentiores Aristo. nunc saluare aliã conditionẽ dicũt eam videlicet quomodo potest idẽ auctũ in fine & principio remanere idem. & certe hoc verũ est, attamen non illud nũc principaliter vult declarare Arist. sed reddere causam eius, quod mox dixit. dicebat enim partes materiales non augeri, sed formales. nunc hoc ostẽdit, & induit hanc rationem, videlicet auctum debet manere idẽ numero in toto motu, partes materiales non manẽt, sed fluunt. & refluunt, at partes formales manent eædem, quare solæ partes secundum formam increscunt, quæ vero secundũ materiam, non declarat, itaque hãc minorẽ exẽplo (& inqr) Oportet enim intelligere ac si quispiã vnica mẽsura aquã dimetere: vtpote vrceolo aut fiala, nã isto in casu semp aq̃ alia fieret atque alia. nam prima abiecta secunda succederet, ita quoque carnis materia increscit, & non per hoc q̃ pars quælibet fieret, sed eo quod hoc quidem deflueret vt partes materiales. illud vero permaneret, vtpote quælibet pars secundum figuram & speciem. Imaginatur Aristotel. formam membri continere materiam membri. hoc est partes similares membri, quo fit vt forma membri sit veluti fiala, & partes veluti aqua, & cõtentum. quare sicut eadem permanet fiala, aqua cõtinuo fluente & refluẽte: sic membrum & eius forma eadem partibus similibus continuo euariatis & sic patet auctionem fieri secundum partes formales, & nõ materiales, qñ quidẽ illæ maneant, hæ defluãt. Ex hoc potest patere quod dixerũt expositores videlicet quomodo possit auctio effici ipso aucto perdurante sub principio & fine: nam secundum formam quidem permanebit, at secundum materiã cõtinuo est aliud, fecit autem eos sic exponere verbum autem, aduersatiuũ quod ipsi habent, quod verbum est, & quodã modo diuersum ponit. at in græcis codicibus scribitur gar, quod latinẽ est redditiuum causæ.

Accepit, q̃ si caro sẽm formã augeatur, potest saluari q̃ id quod augetur permaneat, quoniã stat formã carnis permanere, eius materia fluente. secundum ergo Philoponũ hoc ostendit, per exemplum & sumit pro exemplo formæ mensuram, vt vrceolũ, pro exemplo materiæ sumit aquas quæ fluunt, & refluunt, & hoc inquit, Oportet enim intelligere quemadmodum si quis mensurabit eadem mensura aq̃. i. eodẽ vrceolo, nã hoc casu posito, sp̃ id, q̃d gñatur .i. ipsa aqua quæ fit in vrceolo, alia: atq; alia, itaq; vtique augmẽtatur materia carnis. hoc est, ita non permanet materia carnis, & non cuicunque partiũ carnis aliquid aduenit. sed hoc quidẽ carnis defluit, hoc aũt aduenit. Quod vero ad verba attinet, cũ dixit {ita augmentat materia carnis} vt Philoponus dicit, Ari. abusus est augmentationis nomine, tale. n. est additio, non augmentatio: vnde sensus est, sic vtique augmẽtatur materia carnis, hoc est sic recedente materia carnis, sicut recedit aqua, addit materiæ carnis, & fit maior q̃ fuit prior materia, anteq̃ fieret additio, figuræ aũt & speciei cuiuscũq; partiũ supple aliquid aduenit, figura & spẽ, & qualibet eius parte remanẽte. Q d vero ad verba attinet. dixit figuræ, propter figuram vrceoli, & dixit speciei pp̃ formam substantialem carnis. nam cuicunque parti figuræ vrceoli aduenit aliquid aquæ, & cuicunque parti formæ carnis aduenit aliquid carnis. vel dixit figuræ (vt Philopo. inquit) qñ vnumquodq; eorũ q̃ augetur, licet sit similare, figurã quandã propriã habet & peculiarem. vt igitur ab initio gignitur cum figura propria atque peculiari: ita quoq; cũ augetur, eadẽ figura seruata augetur. patet ergo q̃ sicut eadẽ mensura permanet fluente, & refluente aqua, sic eadem forma carnis permanere põt, materia carnis fluente, & refluẽte, & ita q̃ augetur, permanet, quod erat probandum Sed dices hoc exẽpliũ non quadrat, qñ in tali aquæ moratione mẽsura nõ augel, at in mutatione materiæ carnis forma carnis augetur. ergo exẽpliũ nõ quadrat. Respõdet Philoponus, q̃ istud exemplum est inductum solum vt ostendat quid manet, & quid defluit, vt forma maneat, & materia defluat, & quantũ ad hoc quadrat. Vel (vt inquit) dici potest, q̃ in hoc exẽplo debeat intelligi mensurã illã in mutatione aquæ extendi fieriq; maiorem, & tunc quadrabit augmentationi. Ex his accipitur, q̃ tenendũ aquam augeri secundum formam saluari põt, q̃ id quod augetur, permaneat. Amplius teneri põt q̃ qualibet eius pars augetur, qñ forma permanet, & qualibet eius pars augetur: & sic omnia illa saluãtur, q̃ cõmuniter insunt auctioni, vt q̃ permaneat, q̃ augeatur aliquo adueniente, & q̃ qualibet pars aucti augetur: nam forma & qualibet eius pars augetur. Quomodo vero dissoluãtur quæstiones, postea dicemus.

In anomœomeris autem, hoc magis manifestum est. verbi gratia manu, quod proportionaliter aucta est. materia enim altera existens est manifesta magis hic quam in carne & homœomeris. Ideo & mortui: magis videbitur esse adhuc caro & os quam Ant. t. 110

manus

manus & brachium. Quapropter est quidem vt quæcunque pars carnis aucta sit, est autem vt non. secundũ speciem enim cuicunque aduenit, secundum materiam vero non;

Dilucidate.c. eiusdem

In dißimilaribus vero res ista magis constat veluti in manu, nam proportione vel seruata ipsa augetur. Materia enim quod exißat altera a forma, videtur magis hic, quam in carne ipsa, aut similaribus. quamobrẽ in cadauer videtur magis iam remanere adhuc caro & os, quam manus aut brachium, quare modo quidem aliquo qualibet pars carnis increscit. modo vero alio non. nam secundum speciem quidem pars quęlibet permanet. at secundum materiam minime.

Cõm.aio

Quo quidem modo maneat eadem pars secundom formam, in exemplo declarauit fialæ, nonc idem oñdit io exẽplo membrorum, quæ partes sunt instrumentariæ, veluti manos, pes, & cætera id genus (& inquir) in dissimilaribus vero res ista quæ nonc dicta est, magis constat veluti in manu. nam proportione vel seruata, ipsa augetur, quantõm enim tota manus augetur, tantum proportionabiliter quibus dignitus, vola, & ventriculi, & cætera id genus. reddit causam cur res illa magis appareat in eiusmodi membris, siue instrumẽtariis partibus (& inquit) Materia.n. q̃ existat altera & diuersa à specie siue forma, vt q̃ materia manus sit altera à forma manosvĩmagis hic, quã in carne, aut similaribus. vocat autẽ carnẽ nũc similare, nã in cõparatione ad suas partes est eiusdẽ rõnis, licet comparatione ad os sit forte dissimilare, verificat propter hoc plebeiũ eloquid videlicet quare in cadaoere vulgares carnes & ossa remanere dicunt: non autem oculum, manum, & cætera id genus. credont enim carnem & oa remanere secũdũ eandẽ rationem in viuo & mortuo: & non manũ, aut oculũ, sed æquiuoce (& inquit) Quãobrem in cadauere videt magis iã remanere adhuc caro & os seruata vniuocatione nominis, quã manus. aut brachium. dixit videtur, & græce doxeien quia apud ipsum, neque caro, neque oculus vniuoce manẽt quibus expositis concludit veritatem propositæ conditionis videlicet quomodo qualibet pars aucti est aucta (& inquit) Quare modo quidem aliquo qualibet pars carnis increscit, vt pars secundum formam qualibet. modo vero alio non, quia, non secundum materiam, cuius causam nũc tactam breuibus repetit.d. nam secundum speciem quidem pars qualibet permanet. ar secondom materiam minime. & sic patet quomodo cum auctione flet quamlibet parrẽ augeri. quibus patent doo. Primum quo modo qualibet pars aucti augetor. Secundum quomodo actum idem ipsum in principio & fine permanet. Vnum enim sequitur ad aliud, vt diximus.

RECO.

Secundum Philoponum ostendit, illa duo magis oideri saluari in membris dissimilaribus. s. q̃ forma sit id qood augetur, & q̃ qualibet eius pars augeatur (inquit) In anomœomeris aũt hoc magnis. i. hæc duo magis manifesta sũt verbi gratia, manus s. q̃ forma augeatur, & nõ materia, & qualibet pars eius augeatur, quoniã manus ipsa cũ augetur ꝓportionabiliter aucta est, materia enim cũ altera existens sit, sunt hæc duo magis manifesti hic q̃ in carne. Quod aũt forma magis appareat in dissimilaribus, probat signo, quia apparet vulgaribus qui post mortem iudicãt carnem & ossa remanere in boue mortuo, nõ sic membra potius enim credunt membra esse mortua quã carnẽ, quoniam videntur illa remanere vt picta, & marmorea, caro & os vidẽtur remanere eadem. ergo forma maxime apparet in his. forma ergo maxime apparet in dissimilaribus, vt Philopon° dicit, quia formarom functiones clarius apparent in his, quã in similaribus, & propterea, cũ moritur animal hæc membra videntur morrua, cum omnibos pateat ea functiones nõ habere, qa vero in similaribus fuoctiones nõ apparent, ideo formæ nõ apparent. & quoniã nõ apparẽt formæ, in mortuis non vidẽtur formas amisisse: & sic vidẽtur eadem, qoæ prius erant. qnoniã igitur formæ clariores sunt in dissimilaribus, manifestũ est q̃ ipsis euidenter cognosci ꝑt q̃ forma sit id q̃ auget, & q̃ quæois eius particula augetur. Cum enim dicimus manum aoctam esse, non materiam manus aoctã esse dicimus sed formã, manus enim magis formæ quam materræ est repræsentatiua: & cum dicimus faciem auctam esse non magis dicimus oculom quã nasum, sed æqualiter vnamquanque faciei particolã auctã esse dicimus. Tunc epilogat responsionem (& inquit) Quapropter est qoidem, vt quæcunque pars carnis aucta sit, est autem vt non secundum speciem & formam: etenim cuicunque particulæ carnis aduenier materia, & augetur. Secundum materiam vero non aduenit materiæ, vt ipsa augeatur. Patent ergo hæc duo q̃ forma augeatur, & permaneat, & q̃ qualibet eius pars augeatur, q̃ autẽ hæc fiant adoeniẽte aliqoo, perspicuum est. Oportet enim imaginari membrum purificari a calido consumente humidum mẽbri, & q̃ virtute animæ attrahente humidũ nutrimentale ad illos poros, recedit ab illis poris aer, & replẽtur humido nutrimentali, quod est materia: tunc forma ossis agẽs in illud humidom. tamdiu quandiu fit sufficiẽs recipere ipsã in vno eodemq; instãtie corrumpit formam nutrimenti, & ipsa inducitur, & hoc humidum fit vna materia cum priori, & quælibet pars formæ maior, quia inducta in maiori materia, ita vt vnom sit instanti corruptioni prioris formæ nutrimenti & inductio formæ ossis, & vnificatio materiæ cũ priori & augmentatio formæ, & tunc saluãtur illa tria, q̃ id q̃ augetur permaneat, qooniã forma permanet, & aliquo adueniente. s. humido nutrimentali, & qualibet pars formæ augetur, & tamen non ex incorporeo fit augmentatio, nec datur vacuum, quia pori erant aere pleni, nec penetratio, quia noua materia nõ aduenit priori. sed vnit illi, & fit vna eiusdẽ formę quæ ꝑerat vt Philoponus inquit.

Maius autem totum generatum est, adueniente aliquo quidem vocatur cibus & contrarium, transmutatio autem in eandem speciem. verbi gratia, si sicco adueniet humidum. cum autem aduenerit, transmutabitur & generabitur siccum enim vt simile simili augmentur est autem vt simili. An .c.xu

Maius vero totum fit, quoties aduenerit quidem aliquod, cibus dicetur, & contrarium, fueritque idipsum in eandem speciem conuersum. veluti si duro molle ad- Dilucidate.c. eiusdem. *ueniat, adueniens ipsum transmutabitur & indurescet nam modo quidem aliquo simile increscet simili; modo alio vero dissimili.*

Erat alia cõditio quomodo fieri potest auctio adoeniẽte aliquo de foris & nõ effici penetratio. corporũ, & hoc nũc declarat & vult totum auctũ affici maius quoties ab extra aduenerit aliquod quod cibus dicetur & cõtrariũ, fueritq; ipsum in membri eandem speciem cõuersũ, veluti si duro vt ossi molle aduenerit tone aduenięs ipsũ molle transmutabitur & indurescet eo quia conuertetur in membrũ durum. nec mirũ hoc videlicet q̃ adueniens illud transmutetur, nam modo quidẽ aliquo simile simili increscit. modo vero alio dissimili augebit. in principio quidẽ erit dissimile & propterea transmutatur, in fine est simile & præterea ad auget. Hinc; patet nõ dari corporum penetrationem. quando quidem aduenięs corrumpatur & mẽbrum ex illo generetur. Cæteræ conditiones, vt quod auctio esse possit vacuo existente nullo in corpore nec ipso ab incorporeo ex hisce parent. Cõmẽ.iii

Auer. in cõmen. 38. præsentis libri digreditur satis condecenter & digressio incipit ibi {sed Alexan. dicit} Vbi primo narrat positionem Alexãdri deinde ibi {Et hoc si sit uerum} confutat illam. Quantũ ad primã dicit primo Alexander q̃ positio Arist. quod auctio fiat secũdũ partes formales, & non secundũ materiales non est dicta per demonstrationem: sed quia ob reuerentiã Arist. illi assentimus & per hoc vult habere rõnes Philosophi esse dialecticas. {Materia enim} Secundo petit Alexander q̃ materia rei auctæ non dissoluitur secũdum totum ita vt in fine vitæ nihil fit. Immo semper in animali restat aliqua res fixa qoæ se tenet ex parte materiæ. {Et si non} Tertio probat hanc petitionẽ per impossibile, quia si nihil materiæ cõgenitæ remaneret, tunc forma materialis data à patre & matre posset separari RECO.

rari vniuersaliter à materia, quæ potest sic patere, quoniã æquè essentiale est formæ naturali, materia sibi cõgenita, & omnis alia, sed potest esse sine materia congenita per se. igitur ab omni alia separari potest {Et cum materia} ex hac petitione infert contra Arist. quod pars materialis augeri potest, & per rationem eius sic. omne permanẽs augeri potest, sed pars secundum materiam permanet per petitionẽ igitur augeri potest, & sic non tantum pars secundum formam. {Quapropter, oportet vt} Declarat nunc quæ sit illa pars materialis quæ est vitæ coæua. & vult esse duplicẽ humiditatem naturalem. scilicet quæ est per membra dispersa, quod humidum radicale etiã dici solet, & humiditas cibalis, tũc imaginatur quod humiditas cibalis aduenięs post digestionem miscetur humiditati naturali per mẽbra dispersæ, & quasi mutatur in illius naturam, qua cõuersione facta virtute animis mẽbri attrahitur illud mistũ in poris corporis nostri. Et in figurã membri vertit, quo facto, sequitur auctio, & sic ad humiditatis naturalis abundantiã, maior fit auctio, vt patet in pueris. ad illius diminutionem diminutio fit, vt senibus. Hoc facto virtute naturæ & animæ membri conseruatur figura aucti membri tam in auctione, quam diminutione. sic igitur patet auctionem effici secundum partes materiales, & quomodo fiat apud Alexandrum. {Et hoc si sit verum} Nunc confutat Alexãdrum. nam primus magister, vt Arist. nihil dixit sine forti ratione. nam hic solus philosophatus est cum ratione sensata. {Et tunc inquiramus in hoc.} Confutato Alexandro, vult nunc declarare positionem Aristo. vbi sciendum quod sicut in alteratione vt in calefactione subiectum est substantia in actu composita, quæ transit de frigido in calidum & est terminus à quo vt frigidum, & terminus ad quem vt calidum: sic oportet in auctione hæc tria imaginari subiectũ videlicet terminum à quo, & terminũ ad quẽ. de subiecto nemo dubitat. nam omnes profitentur subiectum esse animal ipsum, siue viuum, quod secundum se & quodlibet minimũ naturale augetur: nam in fine auctionis terminus, vtpote ipsa quãtitas est alia numero, à termino ad quẽ. Ideo restat inquirere quid sit iste terminus ad quem. Vtrum forma ipsa totius. & hoc non, quia tunc per auctionem noua forma efficeretur, & cum subiectum formæ sit materia prima, tunc auctum & subiectũ auctionis esset materia prima. sit vero sit quantitas, tunc auctio esset sola rarefactio, & sic alteratio. propter hanc rem magna fuit difficultas de auctione. Primo igitur Auer. ostendit formam ipsam non esse terminum auctionis. q. quia forma vt forma non augetur, hoc est non potest esse terminus augmenti. nam tunc auctio non differret à generatione simpliciter. itẽque auctio debet esse secundum magnitudinem, hoc est ad magnitudinem. Ostendit secundo non esse auctio num ad dimensionem dimensio, eo quia quod augetur, non augetur. in quantum quantum partim quia tunc esset rarefactio, partim quia dimensio est æterna materiæ. & sic concludit augeri vnumquodque vt quantum habent formam, & sic terminus auctionis erit forma quanta, aut quantitas formata. {Cum augmentum in omnibus} hac dixit de termino ad quem, nunc de subiecto. & quoniã subiectum augmenti est duplex. primum & totale siue adæquatum, & subiectum partiale, & inadæquatũ: de subiecto primo nemo dubitat, omnes enim profitentur (vt dixi) subiectum primum esse animal ipsum siue viuum: restat dubitatio de subiectis partialibus, nam totum animal augetur auctis partibus dissimilaribus, vt manus, pes, brachium epar, lien, cor, & cætera id genus, hæc dissimilaria augentur, auctis similaribus, vt auctis carne, osse, neruis & cæteris id genus, augetur manus. Similaria vero augentur, etiam à suis partibus auctis. sunt autẽ duplices partes, vt minima potẽtes p se existere & operari, aut pati, quæ apud quosdã formales dicuntur, quia actiuæ, aut passiuæ, cum actio & passio sint à formis ipsis. aliæ partes materiales, quæ sunt infinitæ partes minimi, aliquantæ: nõ tamẽ separabiles seorsum, ac potentes p se existere & operari, dictæ nõ illæ formales, quia solæ illæ habeãt formam, nam & hæ formam habent talẽ totius, dictæ igitur formales, q̃a agere possunt aut pati ad modũ formali. istæ non dictæ materiales, quia solæ materiæ, sed quia nec agunt nec patiuntur, sed solam tum detinent, materiæ, inquantum totum ipsum minimũ, cuius sunt, constituunt, ostẽdit igitur subiecta partialia auctionis esse se partes formales & non materiales. Primo, quia per partes formales si ponantur augeri, potest salua ri argumentum de penetratione corporum: & non si partes ipsæ materiales augerentur. hanc non probat. potest declarari supposita descriptione partium, nam, partes illæ formales, ut sic possunt agere in nutrimentum, cum sint formales. at illæ materiales cum non sint actiuæ, non possunt agere in illud, & sic non possent conuertere illud. {Et sic esset ita} Secundo idem ostendit & arguit sic. si auctio esset secundum partes materiales, ita quod subiecta partialia auctionis essent partes materiales: tunc alterum duorũ sequeretur, aut q̃ non esset auctio vllo modo: aut si esset, esset tantũ vel accumulatione, aut penetratione. quod probat, quia quid est quo alligatur adueniẽs ei, cui aduenit, vt inde maius efficiatur, oportet enim ad hoc esse determinatam qualitatem, vel igitur illa determinata qualitas adiungens illa esset humiditas, ut putauit Alexã. aut forma partis attrahẽtis & cõuertẽtis attractũ secũq; illud miscẽtis: nõ humiditas, quia humiditas nõ est miscẽs vt sunt quanta tantum. nam quantum vt quantum abstrahit ab humore & omni qualitate sensibili, quia si non abstraheret, & humiditas alligaret misceretque quanta ut quanta, possunt omnia quanta misceri mistione augmentatiua. non igitur humiditas potest esse, quo nutrimentũ alligetur misceaturque membro ut inde maius efficiatur. erit igitur forma quæ existens in parte formali agit in nutrimentum attractum illud disponendo, ut inde conuertatur in substantiã eius. {Quoniam autem}. Tertio ad idem arguit eo modo augetur vnumquodque, quomodo permanet. sed partes permanent, vt formales, & non ut materiales, quia vt sic fluunt. igitur vt sic permanent. {Secundum hoc igitur} Concludit intentionem Arist. ubi animaduerte (ut dictum est) minima ut terminata non potentia stare sub minori materia sed eorum dicuntur partes formales. at partes minimorum infinitæ non potentes per se stare dicũtur partes materiales, illæ partes formales. Primo, ut dictũ est, quia actiuæ & passiuæ. Secundo, vt nunc dicit, quia terminatæ, nam omnis terminus est à forma. nõ potest enim minimum conseruari in minori materia propter formã, quæ non potest stare per se in minori materia. hæ materiales. Primo vt dixit, quia non agunt nec patiuntur, sed tantũ sunt ad ex quo. Secũdo vt nunc dicit, quia sunt diuisibiles in infinitum quod est propter materiam, a qua est infinitudo & interminatio. tunc vult q̃ Arist. velit non formã augeri sine materia, nec materiã sine forma. sed subiecta partialia auctionis esse partes formales vt formales, & non vt materiales, iam illæ vt formales permanẽt & terminatæ sunt. illæ vt materiales sunt in cõtinua variatione. hinc patet ment Ari. {Et videtur mihi} nunc cõcludit differentiã inter positionẽ Ari. & Alex. vult primo multũ q̃ differãt. nam Alex. vult membra augeri per auctionẽ humiditatis omnibus partibus Aristot. vult illa augeri per auctionem partium formalium. Secundo differunt, quia Alex. permutat quæstionem in aliam, vt quomodo augeatur magnitudo per illam humiditatem in omnibus partibus, nam auctio videtur effici per conuersionem & admistionem. modo illa non conuertitur, nec admista fit, sed semper in superficie membri. Tertio, dura videntur augeri à duro vt ossa & chartilagines, nõ ab humore miscibile. n. est liquidũ. Ideo adhuc restat quæstio quomodo dura augeri possunt in illa & per illam. {Quapropter} concludit nunc positionem Arist. qualis sit, et vult esse meliorem illã Alexãdri, & ideo illa sufficit vel debet quærere cõplementũ illius. {Quoniam videtur quod augmentum} declarat nunc quod vnio siue admistio nutrimenti sit necessaria. est autem hæc unio, quando nutrimentum attrahitur in in membrorum foramina, & illis foramina implentur, postea virtute formæ vniuntur cum forma membri, & redditur res vna. Quod igitur hæc siue admistio, siue unio sit necessaria. probat, quia si non admiscerentur partes attractæ cum attrahentibus, tũc generarentur partes car-

nis

nis & ossis non vnirę, & sic per se, & ita auctio esset vera generatio.{Hæc igitur mistio necessario }cõcludit nũc intẽtum. quod videlicet illa admistio siue vnio nutrimẽti cum substantia mẽbri est modo dicto videlicet propter formã membri, quæ recipitur in materia nutrimenti. & non propterea quod omnes partes admisceantur, & inde resultet maius, vt dixit Alexan. quod fieri potest absque penetratione, quomodo credebat fieri in mistione vini cum aqua. Res enim hæc esse non potest, quia tunc sola humida possunt admisceri, & sic membra dura & organica minime. nisi illod fiat virtute formæ, & sic habebitur intẽtum: Sic igitur patet tria de mente Auer. primũ q terminus augmẽti est forma substantialis ut quanta, siue quãtitas formata forma substantiali. secundo patet subiectum totale auctionis esse totum animal siue viuum ipsum quod in termino ad quem propter formam maiorem efficitur maius propter minorem minus. Tertio patet tale subiectum augeri partibus oibus dissimilaribus auctis, quæ augẽtur similaribus, nõ qua rõne sunt partes materiales sed partes formales. & ita subiecta partialia auctionis sunt partes formales minimæ { Aut dimut }nũc quo fiat auctio, declarat, & præsupponit in omni membro augendo esse causam auctionis vt forma ipsa agens in nutrimentũ, apta se extendere per partes attractas. quo supposito, imaginatur plures nutrimenti curationes. prima est, qua efficitur idoneum vt conuertatur in membrum. secunda est qua attrahitur ad membrum, nam membrum virtute caloris foraminibus paruis perforatur, vt patet in polenta miliacea, quod fit in igne. & sic nutrimẽtum illud sic attrahitur a virtute animæ membri, quæ vocatur attractiua. vocat Auerr. nutrimẽtũ illud sic idoneum, humiditatem cibalem, quæ reuera est similis naturali. tertia est, qua humiditas illa cibalis attracta conuertitur in partes carneas, aut osseas, hoc modo q in materia cibalis humiditatis inducitur forma mẽbri priori forma corrupta: quarta est applicatio siue mistio siue vnio, nam ad inductionem illius formæ, sequitur vnio, qua dicetur vna caro vel vnum os cum prioribus {Et iterum} declarat nũc hoc fieri semper donec animal viuit, nõ semper est anima & semper calor membra resoluens, & in illis poros & fistulas inducens, verum non semper erit auctio, quia nõ semper fit maius restauratum quam sit deperditum. vt dicemus. {Ergo non est augmentari } Ex his dat positionẽ Arist. quod auctio fit propter formam membri, hoc est animam membri, ipsa enim virtute caloris, aut magis vt vtens calore, resoluit. & ipsa per ipsum digerit & reducit nutrimentum ad formam humiditatis aptæ conuerti, ipsa etiam per virtutem attractiuam attrahit, ipsa se in materia attracti migrat (vt dicã ita) qua migratione reddit humiditas caro vel os & cætera id genus Ex hoc patet quod ablata hac virtute omnia hæc agente, tũc auctio non est nisi per penetrationẽ, & non p verã cõuersionẽ, patet. quia a nullo essent tot motus, & ita sola penetratio uel accumulatio esset. tunc dat differentiã inter causam Aristo. & illam Alexand. volens quod hæc causa Aris. sit in omnibus, nam forma agit in dura & mollia cõuertendo, aut dictum est. at causa Alexan. in mollibus tantũ quæ possunt misceri vt vino & aqua, melle & aceto, & cæteris id genus. Sic igit patet primo terminus. subiectũ vle & partiale. & modus auctionis & cã auctionis. Sed in

Dubitatio nes. Prima hac positione sunt quæstiones. Prima, verũ forma substantialis priori sit terminus vel quæ de nouo gñatur sit prior, igitur non erit motus ad nouum terminum. Si noua igitur auctio erit generatio. Secũda, vnius motus per se vnus

Secunda. terminus per se & primo. vel igitur sola forma est terminus per se vel dimensio aut aliquid aliud, & quicquid detur. falsum est vt patet. Tertia, partes formales augentur

Tertia. vel seruata forma eadem numero vel alia de nouo genita, vt prius. Quarta. minimum augetur, igitur quodlibet

Quarta. illius augetur. & sic partes materiales augebuntur & non

Quinta. tãtum formales. Quinto, dubitaor recentiores & bene. nam si auctio esset quod forma extenditur in maiori materia, & quælibet pars aucti est aucta, tunc tota forma, & quælibet pars formæ in auctione esset in noua materia, & sic non remaneret eadem ipsa numero materia.

Sexto, tunc forma substantialis & accidẽs aliquod migraret de subiecto in subiectum. de forma patet, quia in alia materia fit, de quantitate probatur, quia dimẽsio restat in noua materia, quæ præfuit. Septimo, aut forma membri subito ingreditur materiam nutrimenti, aut successiue si subito. igitur auctio erit motus indiuisibilis: si successiue igitur forma alimenti successiue desinit. contra Arist. quinto physic. d. corruptionẽ effici in non tempore. Octauo, corruptio vnius est generatio alterius, sed aliment um corrumpitur, igitur aliquid generatur, & non nisi forma membri, igitur illa forma non præfuit, sed de nouo fit. Multæ aliæ dubitationes dicentur in quæstionibus. Sexta. Septima. Octaua.

Circa terminum augmentationis variæ sunt positiones quidam dicunt quod terminus augmenti est forma substantialis partium formalium de nouo genita, imaginantes vnicam transmutationem esse generationem, & auctionem. solo tamen hoc discrepare, quod per generationem simpliciter totum auctum secundum se & quodlibet sui incipit, at per auctionem licet forma sit alia, & totum aliud, non tamẽ totaliter, vnde auctum est idem totũ non tamen totum auctum est idem, vt sophistæ dicunt. Et licet hæc positio diu sit defensata à me in adolescentia, nunc non mihi videtur. Primo, quia semper vbique Aristo. auctionem motum appellat ad quantitatem, & nõ ad formam. Secundo, quia si quælibet forma in partibus formalibus de nouo reducitur de potentia materiæ. & non quæ præfuit se extendit in materiam sibi attractã, tunc nulla esset causa vnionis, nam illud minimum genitũ esset ens per se existens distinctum numero à quolibet alio alia generatione genito. declaratur, quia non tũ similitudo formæ in præexistẽte membro, quia sic caro mea & caro tua possunt esse vna, nec materiæ similitudo, propter idẽ. Tertio, quia tunc anima vegetatiua, siue sensitiua in animali, siue rationalis in homine continuo flueret & refflueret. De termino. Prima positio. Cõfutatio Prima ratio. Secunda. Tertia.

Alij peritissimi viri opinantur auctionẽ effici p nouam dimensionem, quæ de nouo aduenit priori, ita quod sicut per alterationẽ noua editur qualitas, ita per auctionẽ noua quantitas efficitur, quæ prius non erat, & in hoc differt auctio à rarefactione, nam auctio est ad quãtitatem, & rarefactio ad raritatem, quæ est qualitas. Sed hæc positio stare nõ potest, quia tunc dimensio non esset materiæ coæterna, vt vult Auer. Secunda positio. Confutatio Prima ratio. Secunda Tertia

Secundo, tunc auctio esset additio dimẽsionis ad dimensionem, & non vera auctio. Tertio, non videtur quomodo hæc secunda fiat vnum cum priori. nolo tamen te latere, quod tenentes hanc positionem, coguntur dicere priorem totam desinere, & secundam totam generari. & sic ita cito sicut est primum auctum esse, ita est alia numero quantitas. quæ de nouo fit priori corrupta. Et sicut continuo auctio fit, sic continuo est alia atque alia, & sic apud hos auctio, non erit additio. Nec hæc noua cum illa facit vnũ. Sed priori corrupta est noua dimensio Hæc positio licet sit vtilis, q sustẽtabilis, nõ est ad mentẽ Ari. nã ipse ponit q̃titatẽ esse materiæ coæternã vnã & eandẽ numero, sicut & materia ipsa. Cuius positionis rões in libro de substantia orbis diximus. Propterea saluo meliori iudicio, & cũ licẽtia dicẽdi aliter, si in q̃stionibus aliter occurret, vĩ mihi duo esse de rõne auctionis, v qđ idẽ numero subiectũ totũ manet, & q sit aliqs terminus nouus. Ad saluãdũ primo oportet imaginari auctionem fieri ſm partes formales, hoc modo, q disposita materia alimẽti sufficiẽter pro forma membri, vel rei augendæ, atque in debito loco approximata, vt in poris tunc forma membri se extendit in illa. & inde sequitur vnio, & augmentum, qua ratione forma non de nouo fit. sed de nouo in nouam extenditur siue (vt ita dicam) migrat materiam, & ita totum augetur, primo vt formatum anima vegetatiua, partes omnes dissimilares vt subiecta primo partialia, partes similares formales quæ pro nunc minima dicamur, vt subiecta secundo partialia. tunc patet q totũ manet idẽ numero, quia anima vegetatiua tota quæ præfuit & in toto & in membris, & in partibus formalibus eadem quæ prius. igitur totum & quælibet pars formalis augentur, & sic secundum quod formalia sunt, omnia eadem manẽt. Hæc de primo. Quod contra Auer. Positio propria. De subiecto.

De

De termino visum est ab Auerroe in principio digressionis neque esse formam tantum, nec dimensionem tantum, sed esse dimensionem vt formam. Ad cuius euidentiã *De termino.* est aiaduertendũ, ꝙ dimensio est, vt qualitas. v.g. color siue caliditas ipsa, nã sicut in caliditate ipsa est duo cõsiderare caliditatẽ ipsam singularẽ, & gradus quibus dicitur magis aut minus, ita aliud est dimensio vt hæc vt per gradus extensionis dicitur maior aut minor. vnde quod in calore dicitur intensio & remissio, in dimensione magnum & paruum. vt igitur in tota alteratione manet eadem caliditas, variata tamen secundum magis & minus, & gradus intensionis vel remissionis: sic in toto augmento manet eadem dimensio numero variata secundum magnum & paruum, siue extẽsum & inextensum. & vt in qualitate terminus alterationis est qualitas sub tanto gradu, causa verbi vt octo: sic in auctione est, quantitas sub tanta extensione vel sub tot gradibus extensionis. & sicut intensio & remissio sub certis gradibus sunt termini qualitatis; sic magnum & paruum siue extensum & contractum termini dimensionis. & hinc patet quid sit qualitas terminata, & dimensio terminata, nam qualitas terminata est qualitas sub tanto gradu, & dimensio sub tanta magnitudine. Et quoniam certam magnitudinem & extẽsionem cõpositũ ipsum sibi limitat a forma, quæ est vt radix determinationis, ideo bene Auerroes dixit. non dimensionem vt dimensio est, esse terminum, sed dimensio vt terminata, quod est dicere, vt certa & stabilita ab ipsa forma. terminus igitur auctionis non est forma, nec dimẽsio, simpliciter: sed vt terminata, veluti terminus alterationis non est caliditas, sed vt octo vel sex, hoc est vt terminata. Hanc rem pauci norunt, & copiose scripsi in libro de substantia orbis, quid sit subiectum, quid vt terminus patet. Ad rationes. ad primam & secundam patet *Ad rationes.* solutio per nunc dicta Ad tertiam patet solutio, quod augetur seruata præcise eadem forma numero, licet non eodẽ modo, vel sub dimẽsione eodẽ mõ extensa. Ad quartam dicendũ tam partes materiales q̃ formales augeri. sed materiales augẽtur nõ rõne qua materiales, quia vt sic fluũt cõtinuo. sed sub rõne qua participãt esse partiũ formaliũ, qa vt sic habẽt esse fixũ cũ vt sic participẽt aia, quæ est fixa. vel melius dicẽdũ ꝙ sola forma augetur & nõ minimum nec partes minimi. augetur autem, quia fit in maiori materia, quæ non est aucta, sed per additionem est facta maior. Ad quintam dicunt & bene, quod quælibet pata formæ ipsioa aočtĩ noua efficitur in materia, non tamen in noua totaliter, sic quod nihil prioris materiæ restet, immo restat aliquid eadem forma informatum. Ad sextam cõcederem formam secundum quid migrare, vt patet simpliciter migrare, vt voluit Pythagoras videlicet quod priori toto totaliter relicta, aut corrupta, aliam informet penitus diuersam. ab illa ipsa dimensio non migrat, quia subiectum suum per se est materia, quæ est vna semper. bñ tamen ipsa vt terminata migrat de subiecto per accidens in subiectum per accidens non totaliter, sed secundum quid. Ad septimam, dicerem quod anima membri successiue ingreditur materiam membri, non successione continua, sed discontinua, nam minima naturalia alimenti successiue corrumpuntur videlicet vnum post aliud: nullum tamen illorum successiue corrumpitur, sed subito, & sic auctio est successiua, non tamen continua. vt dicit Auerroe a octauo physicorum cõmento. 23. non tamen intelligendum est, quod auctio fit prius per vnũ minimum per totum corpus, sed per plura minima simul, quæ sunt ꝓpinqua diuersis partibus mẽbri.

Ad vltimam dicendum quod corruptio vnius est generatio alterius. nam corruptio alimenti est generatio carnis, non quidem per formam nouiter incipientem informare nouam materiam hæc pro nunc. Verum si aliter occurret in quæstionibus aliter dicam.

Secundum Philoponum cum Aristotel. dixisset quidnã *RECO.* sit id quod augetur, quod non materia, sed forma sit: nunc vult dicere, quid nam sit quod auget. & quoniam demonstrauit quod non sit incorporeum, nunc quærit quale corpus, num simile ei, quod augetur, an dissimile. & contrariũ & dicit, quod auget et quod augetur, secundum quid est simile; secundum quid vero contrarium, & dissimile. Nam potentia quidẽ simile, actu vero dissimile, & contrarium. Simile quidẽ in fine, qm oẽ quod augetur, simil augetur, vt. caro, carne & os osse. in principio vero contrarium, quoniam necesse est, vt nutrimentum patiatur in principio antequam fiat simile, pati autem non potest, nisi contrarium a contrario (inquit) Maius autem totum generatum est, adueniente aliquo quidem, quod vocatur cibus, & contrarium. transmotato autem in eandem speciem. & sic in principio contrarium, in fine simile erit. verbi gratia. si sicco aduenit humidum, cũ aduenerit in principio contrarium est transmutabitur autem & generabitur siccum. Causa autẽ, quoniam est vt simile simili augmẽtetur, est autem, vt dissimili. Simile quidem in fine, contrarium in principio.

Quæret autem aliquis, quale oportet esse id quo' augetur. Manifestum igitur, quod potentia illud verbi gratia. si caro potentia carnem actu autem aliud. Corruptio autem hoc, caro generata est. *Anti.c.iia*

Quæret autem vtique quispiam quale nam esse oportet idipsum, quo augetur, patet iam quod potentia illud. veluti si caro potentia carnem actu alterum vtique. Corruptum vero hoc caro fit. *Dilucida. ia.c. eiusdem.*

His actis, quærit de nutrimento ipso, quale nam oportet esse, vt nutriat. Respõdet. patet iã ꝙ potentia oportet esse illud ꝙ augetur. vt si caro sit id quod augetur, oportet *Comẽ. iia* esse potentia carnem. & si neruus sit, oportet esse potentia neruum. & si os potentia os, actu autem oportet esse alterum. Cuius causam forte innuit. d. Corruptum enim caro fit, & in carnem vertitur. Ex his patet non omne corpus esse bonum alimentum animali. vt non lapidem, neque lignum, sed oportet esse tale potentia, quale auctum in actu.

Philoponus legit {autem} pro {enim} & iure (vt mihi videtur) quoniam cum dixit simili augeri quod augetur & contrario, assignat causam cur ita dictum est. q. d. bene, *RECO.* dictum est quod augetur augeri simili, & contrario, quoniam quæret quis, quale nam oportet esse id, quod augetur, propterea concludit quasi solutionem epilogando, & declarando quale dissimile oportet esse id quod augetur. Non enim omne dissimile auget, sed illud dissimile quod est potentia id quod augetur, tale dissimile est contrarium. vnde inquit, Manifestũ igitur quod illud dissimile non est quodcunque, sed quod potentia illud. v.g. Si caro est illud quod augebitur, oportet illud dissimile esse potentia carnẽ, actu autem aliud. Sed ita aliud, vt corruptio hoc, caro generata sit. Quare illud dissimile ex quo fit auctio, proprie est contrarium. in quo est potentia vt illud fiat ex ipso. Hæc de eo *Digressio Philoponi* quod auget. Circa præsentes textus græci expositores di *Quod non materia augeatur* grediuntur, Philoponus enim primo ostendit, quod materia carnis augeri non possit.

Intelligendo per materiam ipsum humidum, & omne illud quod est circa formam substantialem carnis, & citra figuram. hoc probat. primo quod hoc dato non poterunt saluari, quæ cõmuniter insunt augmentationi. non enim poterit dici, quod id quod augetur, permaneat, quoniam continuo humidum exiccatur, & diffluit, & per nutritionem aliud succedit. ergo materia carnis non permanet eadem numero. Nec dici potest, quam quælibet pars materiæ sit aucta, quoniam partes, quæ recedunt, non possunt esse aucta cum illæ non sint. Secundo, hoc dato non poterimus soluere quæstionem, nam hoc dato, cum nutrimentum oportet vt percurrat per omnes partes illius materiæ, tũc erit penetratio vel antea erat vacuum. Quod si dicere non possumus materiã carnis augeri, tunc nec vtrũq; simul erit id quod augetur nã si vtrunque simul auctum fuerit, tunc omnino materia aucta erit. Ideo Philoponus cõcludit, ꝙ *Quod non vtru simul* quando dicimus carnẽ augeri, caro intelligit ꝓ eius forma *Quod forma* & substãtiali, & eius figura. vnde Sorticolæ dicerent, in hac ꝓpositione, caro auget, carnẽ suppõi pro forma carnis, nã pro materia est falsa, & pro vtroq; simul est falsa. ꝙ autem pro forma sit vera probat, quia saluãtur illa tria, & tollunt quæstiones, saluat. n. primo, ꝙ id ꝙ auget, permaneat, quoniã forma, & figura eius ꝙ auget, permanet. saluat secũdo, ꝙ eius quælibet pars auget, nã quælibet pars eius fit maior, q̃ erat saluatur ꝙ augeat aliquo adueniẽte corporeo, quod

alterutrum recipiat ipsam in fine. Et cũ dicitur forma augetur, forma nõ accipitur ꝓ forma, vt forma, sed pro forma vt quanta, hæc enim proprie augetur secundum Philoponum, quod si dicatur totum augeri, illud secundum denominationem, non ſm inhærentiam dr̃, vnde asserit, ꝙ circulus nõ quatenus circulus, nec caro quatenus caro augetur. sed quatenus cubitale os, vel cubitalis caro augetur. ergo ſm Philoponũ in illa propositione, caro augetur, (vt loquar more Sorticolarũ) caro supponitur pro forma carnis cubitali vel tricubitali. Sed dubitatur contra hæc, qm̃ si materia sit alia, ergo forma nõ põt esse eadẽ numero, cum esse formæ sit in materia. Respondet Philoponus qđ si coniugatis simul oĩbus particulis materiæ vniuersa materia corrumperetur, forma desineret, illa desinente. nunc autem materia secundum aliquas partes recedit, ſm alias statim accedit, ideo materia vniuersa non desinit: & propterea forma manet eadem numero, & figura eadem numero, quæ formam concomitatur. exemplo vero hoc demõstrat, vt si quis in flumio continuo fluente vmbrã ab aliquo corpore factam consideraverit, vmbra quidem quæ in aqua est in subiecto eadem numero est: aqua vero quæ est vt illius materia, est alia semper. est quidem eadem vmbra, qm̃ non vniuersa aqua simul tollitur. est autem in alia materia, quia continuo aqua succedit, & alia recedit. Præterea. Nec materia permutatur. vt simul etiam aliquid formæ destruatur, verbi gratia si nunc quidem statuæ pars permutetur, aliquando autem manus, nonnunquam vero caput. Accidet enim temporis interuallo, vt tota statua tandem alia ex alia facta sit, nõ modo secundum materiam, sed secundum figuram, & formam. Quare nec sic permutatio materiæ fit, sed vt dictum est, de aqua respectu vmbræ. Sed quæres vtrum materia in qua forma ipsa augetur interuallo temporis, tandem tota sit resoluta permanente adhuc forma in materia. Respondet Philoponus quod non, nam si hoc esset possibile, animalia essent sempiterna vel possent fieri immortalia, quoniam semper materia pulset remanente in consimili vigore. Quod autem maneat eadem materia, & nunquam tota possit resolui, patet ex eo, quia videmus easdem cicatrices remanere, quæ sequũtur materiam. Sed circa hæc quærit Philoponus, primo quomodo cum positione hac saluetur illud, vt aliquo adueniente fiat auctio. Si enim non per totum adueniat, fiet auctio alicuius nullo eo adueniente. si per totum aduenerit, tunc erit penetratio, Præterea. Si forma augetur, & non materia, tunc materia auctionis adueniret alicui, quod non augeretur, & illud cui non aduenit augeretur, Respondet Philoponus vbi primo intelligendũ ꝙ in augmẽtatione formæ non cõcedit: corpus per corpus non enim totũ id, quod aduenit concedit per totum, sed quod ingreditur, apponitur solum modo priori materiæ. Imaginatur enim Philoponus, quod quodlibet signum sensibile corporis augendi a generatiõne sit creatũ cũ sua humiditate sanguinea in venis mẽbri contẽta: tũc vult ꝙ illud ꝙ addit de humido cibali sanguineo, apponatur solũ priori materiæ, quẽadmodũ in vtre per foramẽ additio aquæ fit, & quæ ingreditur, addit solũ ei, quæ ante est, quæ pellit aliã ante ipsam, & ita æque secta vbique abũdantia aquæ fit, & ita qualibet particula aquæ distẽta extẽdit. Simili mõ accidit in augmẽtatione, nutrimẽto enim in sanguinem verso per venas vbique eiecto, atque circumfuso in vnaquaque similarium per venulas paruas & magnas, natura quæ in vnaquaque particula cum est hic coquente, & transmutante ipsum in subiecti substantiã, accidit augmentationem fieri. Est enim in ossium substantia, & carnis, & aliarum particularum humiditas sanguinea quædam vbique circumfusa per omnia membra quæ augẽtur, hæc enim humidiora sunt, sanguis igitur qui circũfunditur extrinsecus in vnaquaque particularum per venas magnas & paruas, additur illi priori humiditati, & sic propellit ipsam: magis autem vndequaque a particulis tractus secundum omnem dimẽsionem reddit ipsam ampliorem, quæ quidẽ cũ excoquatur a nutritiua facultate, mutatur in substantiam subiecti. & quoniam natura curat figuram particularum, plurima materia existente subiecta, expandit in ipsam æquali ratione vnamquamque formæ particulam & ita quãlibet particulã dicimus auctã. & quoniã sanguis appositio terna fit dimẽsione, ideo augmentatio etiã fit secundum omnem dimensionem. Tunc ad dubitationes Ad primam dicendum, quod non oportet vt id quod additur, concedat per omnes particulas, sed sufficit quod appositum priori humido illud reddat maius. Sic enim vicinabitur membro, & conuertetur a virtute membri in eius substantiam. ergo satis est, vt ipsi secundum plures partes apponatur. Ad secundum dicendum, quod Aristo. non dicit quod id quod aduenit, debeat per omnia percurrere: sed solum dixit quod id quod augetur aliquo adueniente augetur. Sed contra. Adhuc dubitat Philoponus quid est illud, quod propellitur, an ipsa caro, & videtur quod non: alioquin contingeret vt caro calcanei tandem propulsione fieret caro manus, aut fæmoris. aut alterius cuiuspiam membri, aut est ipsa humiditas, quæ in ossibus vel carne est disseminata, & tũc quæritur qđ sit hæc humiditas quæ à sãguine apposito propellitur, siquidẽ est substantialis humiditas carnis, illa erit elementum eius, modo impossibile est hanc humiditatem a sanguine propelli quæ est carnis elementum & substantia non propulsa ipsa carne, aut corrupta. Quod si hoc humidum non fuerit substantiale carnis elementum, sed id quod ex nutrimento aduenit, hoc esse non potest per substantiam carnis totam. nam cum hoc humidum nutrimentale sit corpus & non qualitas, impossibile est, vt ipsum per totã carnẽ cõcedat, tũ tunc corpus per corpus cõcederet, & essent duo corpora in eodem loco. Si vero non est per totam carnis substantiam, tunc non quæuis pars augebitur, cum tale humidum non per totam carnis substantiam expanditur. Animaduertendum ergo (vt Philoponus innuit) quod aliquid augeri, potest dupliciter intelligi, vel per iuxta positionem quantitatiuam, vel per additionem quæ pulsione prioris corporis fit, & hoc pacto ianua vel abacus additione augetur. Si enim ianuæ vel abaco lignum aliquod additum fuerit, aggregatum totum fit maius & qualibet pars fit maior non additione cuiuslibet partis ligni ad quamlibet partem ianuæ vel abaci, sed propulsione & additione partis ad partem pulsam. Hac enim additione totum & qualibet eius pars fit maior, & tamen non est facta additio cuilibet parti, eius, quod dicitur maius Alio modo dicitur aliquid augeri per hoc quod eius qualibet pars fit maior additione cuiuslibet ad quodlibet, & hæc auctio non esset possibilis nisi fieret penetratio corporum. Tunc dicerem, quod humidum disseminatum augetur additione primo modo, quoniam ã (vt Philoponus ait) illi additur sanguis ex nutrimento genitus, modo ex sanguine apposito & priori humido fit quoddam corpus maius. non quidem additione cuiuslibet sanguinis ad quodlibet signum sẽsatum prioris humidi, sed fit totũ & qualibet pars maior sicut ianua additione ligni. Hoc autem sic amplificato, facultas nutritiua conuertendo illud in substantiam membri, auget totum membrum. Tunc dico, quod id quod pellitur est humidũ cibale, & sanguis venalis, qui disseminatur per mẽbrũ, ꝙ quidem non est radicale, quoniam illud est elementum & substantia membri, sed est cibale, impurius sem per quam fuit prius & cũ dicitur, si pellitur, ergo exit mẽbrum, dicendum quod pellitur, sed infra sphæram membri. Nõ. n. exire vł ad maiorẽ locũ prius q̃ augeatur mẽbrũ m, immo cũ sanguis hoc addit vt nolis tumefactis in eodẽ mẽbro a virtute nutritiua hoc in substantiã mẽbri ſm oẽm nẽ dimensionẽ cõuertitur, & fit auctio mẽbri, hoc patet de aqua addita vtri, nã aggregatũ fit maius, sed non exit vtrẽ.

Ex his patet error Auerro. hic. n. cũ non legit Alexandrum in græco, dixit de mente Alexandri ꝙ humidũ radicale augeri potest, quod nunquã Alexander somniauit. Philoponus. n. qui est Alexãdri magnus imitator, ait humidũ augeri non vera augmentatione quæ fit additione cuiuslibet ad quodlibet, sed additione, quæ propulsione fit. & ita Alexander vult humidũ quod est materia eius quod augetur. fieri maius nõ auctione proprie dicta, sed additione vt aggregatũ ex vino & vino fit maius, vt & ianua vel abacus additione ligni. Vnde Philoponus & Alexand. asseruerunt formam carnis vel ossis augeri proprie, non additione facta ad ipsam, sed additione facta ad eius materiam.

Non

Quo forma eadem esse possit & materia n.

Quo permutet materia

An humidum radicale permaneat usque ad finẽ vitæ.

pulchra dubitatio quomodo aliquo adueniente fiat auctio

Non enim oportet id quod augetur, vt augeatur extrinsecus aliquo accedente ad ipsum sed extrinsecus aliquo accedente ad eius materiam vt patet de vere aucto additione facta ad aquam. Alexander enim & Philoponus dixerunt materiam carnis non augeri, sed additione id quod ex illis est, fieri maius. dixerũt etiam formã carnis augeri additione illa facta ad eius materiam. dixerunt etiam formam non augeri ea rõne, qua forma, sed qua quãta, nec ea ratione qua quanta simpliciter, sed qua extense hac vel illa extensione vt tricubita vel bicubita. Demum dixerunt compositum ex materia & forma non augeri, quoniam tunc materia augeretur, & ita sola forma vt quanta tricubita vel bicubita est id quod per se augetur, & quidem materia non aucta, sed additione facta maiori, vnde patet, quod quæ Auer. ait . nõ sont aliena ab his, quæ græci expositores dixerunt. Auerr. tamen addit ad eorum positionem propter ossa, quod in membro virtute calidi fiunt pori, & ad eos vult attrahi humidum obale, & sic imaginatur repletis poris fieri auctionem p hoc q in materia attracta fit corruptio prioris formæ, & introductio formæ membri in illa. verum de his in commentariis. Sed quæres quomodo humidũ nutrimentale fiat vnũ cũ humido priori, quod erat disseminatum p membrum Respondit Philoponus, quod non fit vnũ simpliciter, sed secũdum pellit primum, & totum fit maius & hoc totum postmodum conuertitur in substantiam mẽbri, semper derelicta humiditate disseminata per faciem membri intra venulas membri contenta, quoniam secundum ipsum non oportet, vt auctio fiat corpore accedente ad quodlibet, quod augetur: sed satis est vt fiat corpore accedente ad materiam. Causa autem est quia primum & secundum humidum sunt eiusdem speciei. vtrunque enim est sanguis, vt posterius dicetur, & ideo faciunt vnam humiditatem maiorem, veluti cum vino adderetur vinum. In commentariis quæsiui primo vtrum per augmentationem generetur noua substantialis forma, vel saltem partes substantiales formæ nouæ. Soluitur quod nec forma noua generatur per augmentationem, nec aliqua pars eius, sed eadem numero forma, quæ fuit, remanet augetur autem secundũ quamlibet partem (vt Philoponus inquit) non per generationem nouæ partis supra nouam materiæ partem, sed per hoc quod forma prior fit in maiore materia quam prius erat. Cum enim forma prior fit in maiori materia quam prius erat, forma derelinquitur maior, & quælibet eius pars maior, & hæc est expressa opinio Philoponi. Sed dices si anima sensitiua & intellectiua est indiuisibilis, quo modo augentur. & quomodo quælibet pars animæ fit maior. sm Auer. & Philoponum nõ est difficile respondere, quoniam sm eos quælibet anima est materialis, & diuisibilis, & in maiori, maior, & in minori minor. In hoie. n. licet intellectus sit indiuisibilis, dianoetica est diuisibilis, & in maiori maior & in minori minor. sm tñ veritatem dicendum q sicut dupliciter aliqua forma dici potest diuisibilis, aut per æquiualẽtiam, vtpote quæ est in maiori corpore, & in qualibet eius parte, & formaliter, quæ formaliter in maiori corpore, est maior, & in minore minor: sic dupliciter possumus dicere, formã fieri maiorem sm se, & quamlibet eius partem. Formaliter quidem vt anima plantarum, per æquiualentiã, vt humana anima, & anima perfectorum animaliũ. anima humana augetur nõ per hoc q in maiori materia fiat formaliter, maior, sed p æquiualentiã, qa est in tota maiori materia, & in qualibet eius parte, & sic per æquiualentiã dicitur augeri, quia in format maiorẽ materiã q̃ prius. & dicitur quælibet pars eius fieri maior, quia ipsa in qualibet parte maiori inest. ergo ipsa augetur, & quælibet eius pars fit maior, quatenus ipsa est in tota maiori materia, & in qualibet parte materiæ, quæ est facta maior quã prius erat, hæc sunt dicẽda pro veritate. Est .n. veritas tales animas esse formaliter indiuisibiles, æquiualere autem formis diuisibilibus, quoniã sunt aptæ informare tantam materiam, & quamlibet eius partem, quantam formæ diuisibiles sunt aptæ informare. ergo sicut illæ sunt formaliter extensæ, ita istæ sunt æquiualenter extensæ.

Aut.te.116 *Non igitur ipsum secundum se generatio enim esset non augmentatio, sed quod augetur, in hoc.*

Non igitur ipsum per se. esset enim iam generatio, non auctio. Sed quod augetur, est in hoc. Dilucida. c. c. eiusdem. Cõmẽ.119

Quasi quandam differentiam colligit inter generationẽ & auctionem ex dictis, qua põt tolli dubium, quod videlicet in auctione res augenda. vtpote caro, nõ per se fit seorsum, Sed quod augetur, est in hoc. & sic auctio videtur aggeneratio quædam, cuius causam dat. esse enim iam generatio, non auctio. vbi caro vel quod augetur per se seorsum fieret. Sed dices. dũ augetur caro fit caro, vel nõ. nõ fit. non augetur. si fit. uel noua, aut antiqua. dici potest: quod non fit, noua caro per se vt bene ait Aristote. sed fit noua per accidens, hoc modo quod forma carnis antiqua inducitur in materia eius, quæ generatio non tollit auctionis rationẽ immo facit veram auctionem, per eiusmodi generationẽ forma aucti fiat in maiori materia. generatio vero se tollit rationem auctionis. & iõ bene Aristo. vocat auctionẽ generationem in hoc, non extra hoc per se, & fit caro non simpliciter, sed secundum quid, pro quanto forma carnis efficitur in noua materia, in qua non præerat.

Secundum Philopoonum (& vt diximus in cõmẽtarijs) RECO. hic Aristo. ponit differentiam generationis, & augnietationis, quoniam generatio est mutatio eius materiæ, quæ p se est: augmentatio vero est mutatio nõ eius materiæ quæ est p se, sed eius quod mutatur in eo, quod augetur. Est. n. augmentatio mutatio nutrimenti in eo, quod augetur, non autem mutatio nutrimenti per se. verum de hac differentia in commentarijs (vnde inquit). Non igitur ipsum sm qd augetur, fit per se. generatio enim esset, & non augmentatio. Sed quod augetur. s. ipsa forma, fit in hoc. s. in materia nutrimenti priori nutrimenti forma corrupta. non dicitur autem generatio, quia non fit in illa materia per se, sed erat. n. iõ fit in illa materia, quatenus illa fit vna cum materia totali. Ex quo patet (vt Philopoous inquit) q non potest fieri auctio sine generatione, qm non potest fieri auctio sine corruptione. verum non dicitur generatio, quia forma non fit, præerat enim: sed fit in hoc, hoc est in materia nutrimenti. modo non sequitur, forma fit in hac materia. ergo forma fit. Sed occurres corruptio vni⁹ est generatio alterius. ergo corruptio simpliciter vni⁹ est gñatio simpliciter alterius. Dicendum quod corruptio vnius potest dici totalis corruptio, & tamen generatio non dicetur simpliciter generatio. Cibus. n. simpliciter corrumpitur, & tñ forma in eius materia non simpliciter generatur sed satis est vt in eius materia fiat substantialis forma, in qua prius non erat. vt patet in commentarijs.

Quod igitur patiens ab hoc auctum est, an mixtum quemadmodum si quis vino superinfundat aquam, hoc autem posit vinum facere quod mixtum. Et quemadmodum ignis tangens vrendum vrit, ita in eo quod augetur, & existente actu carne, quod inest augmentatiuum, adueniente potentia carne fecit actu carnem? Aut.c.116

Quod igitur patitur ab hoc, augetur, aut mixtum est quẽadmodum vino si quis supereffundat aquã. hoc autem quod mixtum est potest, quod aqua ipsa potest agere, & vt ignis tangens vrendum ita in hoc quod augetur, est caro actu quæ existens quoddam auctiuum adueniens, potentia carnem facit in actu carnẽ Dilucida. te. c. eiusdẽ

Hactenus quale alimentum sit, explicauit, nũc quid auctũ explicat. Animaduerte q auctio est similis mixtioni, & est similis alterationi. pro quãto quidem ex aucto & nutrimẽto fit maius, mixto persimile est, vbi totũ exercet opera prædominantis. pro quãto vero agit in nutrimentum, auctum alteranti simile est. & auctio ipsi alterationi. has duas similitudines volens (inquit.) Quod igitur patit ab hoc, augetur, aut mixtum est. & sic auctũ est tale in potentia, quale nutrimentũ acto. tunc similitudinem primam assignans (inquit) Quemadmodũ vino si quis supeffundat aquam, sic nutrimentum funditur nutrito. hoc aũt quod mixtum est, potest quod ipsa aqua põt agere. sic nutritũ conuersum Comẽ.114

In substantiam mēbri facit quod membru m. & sic auctio mixtioni videtur similis. Deinde declarat secundam similitudinem.d.& vt ignis tangens vrendum,(subaudi vrit, & augetur ab illo,ita in hoc quod augetur est caro actu, quæ existens quoddam augmentabile, adueniens potentia carnē facit in actu carnem, & sic videtur augendum simile al te. äti,& auctio alterationi. & sic qd augmētabile sit, patet.

RECO. Secundum Philoponum Aristo. tria simul declarat, & quid est quod auget,& quod augetur & quid est virtus,quæ auget,& tertio declarat quomodo fit augmentatio sine pe netratione.Et respondet ad hæc omnia, & dicit primo q tam id quod auctum est,quam id quod auget est mixtum. aliter tamen & aliter, quod enim augetur, est mixtum hoc est forma in materia existens, quod autem auget, est mixtum ex materia & forma. Secundo dicit quod auctio fit modo quo vinum augetur ex appositione aquæ, & ignis ex appositione vrendi.nam vinum conuertendo aquā fit maius, & ignis conuertendo vrendū etiā fit maior. Tertio dicit,quod virtus quæ conuersionem hanc facit,est facultas nutritiua,quæ est in eo quod augetur,veluti erat virtus in vino,& igne.vnde inquit.& quærit, quid igitur est auctum ipsum ab hoc.f.cibo patiens est Ergo quæstio quid est ipsum quod augetur, & simili ratione quid est ipsum quod auget,quæri potest. Respōdet,an mixtum est ergo solutio. quod vtranque sit mixtum,non tamen eodem modo,quoniam quod augetur est forma existens in materia quasi illi permixta,quod auget est compositum.nec pbat hoc,sed tanquam manifestum ex dictis sumit. Deinde affert modū quō fieri potest augeri augmentatio.sine penetratione nutrimēti in corpus eius,quod augetur,& exponit virtutem per quam fit(& inquit.)Quēadmodum si qs vino superfundat aquā,ita q vinu, hoc q est psi mixtū, possit facere vinū hoc est vt adeo parua sit aqua vt vinum posit cōuertere illā,in substātiā eius. Et quēadmodū ignis tāgēs ipsum vrendū,conuertit ipsum in eius substātiā,& fit maior,ita in eo quod augetur q adhuc existit actu caro, in est virtus & facultas augmentatiua quæ adueniente potentia carne,facit acto carnē. Ergo sicut vinum cōuertit aquā sine penetratione corporis in vinū & sicut ignis conuertit combustibile,& vinum,& ignis fiunt maiores nulla interueniente penetratione aquei corporis in vini corpus, nec corporis vrendi in ignem, sic membrum augetur per appositionem humidi extranei. Vt enim inquit. Philoponus nouum humidum pellit pristinum,& facit vt vicinetur membro.Facta autem appropinquatione,virtus membri conuertit appositum in eius substantiam vt facit ignis & vinum.Quo vero modo apponatur, dictum est,& Philoponus reperit,dictum est enim totum membrum habere venulas paruas minutas,quæ recipiunt sanguinem a maioribus: sanguis ergo nouus pellit antiquum & facit,vt maius vicinetur membro,& sic apposito nutrimento crescit membrum, sicut ignis apposito combustibili & vt vinum apposita aqua crescit.Crescit autem totum membrum apposito nutrimento,quia virtus nutritiua est in toto membro,& in qualibet eius parte, & ita nō potest augeri in parte quæ est propinqua nutrimēto,quin augeatur in totum. Quare nō oportet(vt Philoponus inquit) vt nutrimentum per totum nutritum penetret,sicut nec combustibile per totum ignem.satis enim est, vt partibus vicinetur,nam virtus quæ est in toto,efficit,vt totum fiat maius.veluti ad hoc, vt diminuatur sanguis a toto corpore,nō oportet,vt trahatur per flebotomiā a singulis partibus venæ.satis.n.est,vt per vnam partē diminuatur, quia, sic diminuitur in toto.ergo ad hoc, vt membrum augetur non oportet, vt singulæ partes recipiant nutrimētum,sed satis est,vt sanguis vicinetur aliquibus partibus, quoniā virtus quæ est in toto, illum conuertit in totum, quia cū replentur venæ maiusculæ, replētur & minores,ita,vt sāguis vicinetur membro.& cum in toto membro, & singulis eius partibus sit virtus auctiua,cum illa virtus conuertit sanguinem vicinum partibus exterioribus,auget illas,& cæteras omnes partes, & ita fit maius totum membrum secundum omnem dimensionem. Ex his patet secūdum Philoponum non esse necessariam,virtutem attractiuam nutrimenti, cum sanguis deferatur ad membrum pulsione sm Philoponum. Sed quæres illa humiditas antiqua,quæ in venulis membri adest.quid est dicendum secundū Philoponū,quod duplex est humiditas,radicalis.& hæc est elementorum particulæ,& substantia eius.scilicet cuiusq; propria,& nutrimētalis.& hæc est sanguis,qui continet in venis,quando ergo aduenit sanguis ex nutritione genitus, apponitur per venas priori sanguini, & sic pellendo illum, facit,vt vicinetur membro. & qm in mēbro est virtus auctiua mox apposita nutribili quod est potentia mēbrum,illa virtus conuertit in illud eius substantiam, & sic augetur totum,virtute illa existēte in toto mēbro,hæc ex Philopono.

Ergo simul existente.si enim seorsum generatio,Est .n.ita ignem facere,ad existentem,adiungentem ligna. sed sic quidem,augmentatio est.Quando autem ipsa ligna inceaduntur,generatio est. Ante.c.18

Simul igitur existēte.si enim seorsum,generatio erit. est quidem enim sic ignem agere in praexistens adiungentem ligna.sed sic quidem est auctio, quando vero ipsa ligna accendit,generatio est. Dilucidate c. eisdem.

Nunc concludit ex dictis modum quo fit auctio ipsa,quo patebit differentia inter generationem & auctionem, & vult quod nisi auctum & augēs sint finiti & vnū ita vt ex alimento & membro vnum fiat, non fiet auctio, vbi nanque alimentum ipsum seorsum in naturam verteretur carnis,ita vt forma nouæ carnis alia sit ab antiqua,non auctio erit,sed generatio.oportet igitur vt caro cibum ipsum in sui naturam vertat,si debet auctio esse.quod exemplo restitur,quemadmodum enim ignis dupliciter ex lignis fit. Vno quidem modo appositione lignorum ad præiacentē ignem.Et sic est auctio. Alio vero modo accensione lignorum seorsum,& sic est generatio,ita in nostro proposito caro dupliciter fit. Vno modo conuersione alimēti in naturam carnis præexistentis,quo auctio est. Alio vero conuersione in naturam separatam.Et sic est generatio. Et sic patet quo modo auctio fit,& quo differat a generatione ipsa.verba patent. Cōmē.r..

RECO. Ex his repetit differentiam inter generationē & auctionem.vbi animaduerte,quod cum Aristot.dicit ignem augeri,& vinum augeri,non loquitur de auctione propria,quæ est animatorum sed hæc ponuntur,vt exempla.Non enim valet hæc cōsequentia, forma ignis præfuit.ergo augetur, quoniam forma ignis continuo est alia, sicut materia est alia. At in animato anima est eadem ante & post auctionē, & propterea si præfuit,& generatur in hoc,siue in hac materia coniuncta priori materiæ, sequitur ipsam augeri. Ex his patet quod non est necessarium ponere poros in osse & partibus quæ nutriuntur,vt in illis recipiatur nutrimentū, ad hoc,vt fiat nutritio,& auctio,vt ponit Auerro. quoniā sicut nō oportet ponere poros in igne,vel vino, si debent augeri ex appositione aquæ, vel lignorum,sed sufficit,vt lignum vicinetur igni,& aqua vicinetur vino, sic nō oportet ponere poros in membro,ad hoc vt augeatur,sed satis est vt nutrimētum per venas magnas & paruas deferatur vsque ad membrum,nāpostquā vicinū est, virtute auctiua existente in toto osse vel carne,potentia os vel caro,fit caro vel os,& totum membrum augetur secundum omnem dimensionem, vel ignis apposito combustibili, virtute combustiua existente in toto,augetur secundum omnem dimēsionem.Ergo nulla est pororum necessitas, ad hoc,vt fiat nutritio mēbri vel auctio,nec penetratio sequit, quoniam sufficit vt humidū appositum fiat vicinū,& contiguū mēbro augendo.Vtrum vero propter aliam causam pori sint ponēdi, hæc quæstio est extra materiam experientia enim docet poros esse,sed ob alias causas,de quibus alibi.

Quod nō sint necessarij pori osse aut carne.

An ii.c.116

Quantum autem,vniuersale quidem non generetur quemadmodum, nec animal quod nec homo nec aliquid est singularium.sed vt hic vniuersale,ita & illic,quantum;Caro igitur & os,aut manus,aut neruus,& horū homœomera.adueniente quidem aliquo quanto,sed non carne quanta.

Qoantum

Dilucida. te.c. eiuf-dem. *Quantum vero quod quidem vniuersale, non fit, quemadmodum neque animal quod non fit homo, aut aliquod singularium, sed sicut hic, vniuersale & ibi quantum. Caro igitur & os aut manus aut neruus & his similia, apposito quidem iam aliquo quanto, sed non carne quanta.*

Cōm.t.116 Dixit de auctione, deque agēdo, ac de modo auctiui & augendi, nunc de subiecto auctionis apponit. & vult quod subiectum auctionis non est quantum abstractum a materia physica, nec forma ipsa, sed compositum habens formam quantam, vt caro, & os, & cætera id genus, quod probat sic sicut vniuersale abstractum non generatur nec vt subiectū gñationis, nec vt terminus generationis, sic nec quantum vniuersale separatum a materia physica augetur. igitur sicut vniuersale contractum generatur, sic quantum contractum ad materiam physicam augetur (inquit) Quantū vero quod quidem vniuersale, non fit, quemadmodum neque animal sit vniuersale quod nō sit homo, aut aliquod singularium. Litera græca sic sonat, licet non sic formaliter dicat, vt patet, sed sicut hic in generatione vniuersale fit. scilicet dum contrahitur sic, & ibi quantum augetur dū contrahitur ad materiam physicam. Tunc concludit verū subiectum auctionis. s. caro. igitur & os, aut manus aut neruus, & his similia, quæ sunt partes formales, augentur veluti propria subiecta auctionis. Appositio quidem aliquo actu quanto vt cibo, sed non apposita acto carne quanta, quia cibus non est caro actu sed potentia, licet sit actu quantus. Et sic patet subiectum auctionis.

RECO En commentaris diximus vno modo, ac secundū Philoponum Ari. hic remouet quæstionē dictū est. n. quod augmentatio fit corporeo, cōtra obiiciet quis, augmētatio est gñatio quanti, oīs ante gñatio, alicui⁹ est ex nō tali, vt gñatio albi, ex non albo, gñatio dulcis ex non dulci, augmentatio est generatio quanti. ergo augmentatio erit ex non tali hoc est ex non quanto, quare augmentatio non fit corporea. Respondet quod si generatio esset vniuersalium, oporteret vere quod id quod fit actu quantum aliquid fieret ex non quanto, quoniam vero neque quanti vniuersalis, neq; alterius cuiusuis vl'iū generatio est, nihil absordū est vt id q̄ fit quantum fiat ex quanto. Caro .n. quāta non ex carne quāta fit, sed ex cibo q̄to, & ita fit ex nō quanto tali scilicet. ex non quanta carne, cum quo tamē stat. quod fiat ex quāto cibo (inquit) Quantum autem vniuersale quidem nō generatur, sic enim oporteret fieri ex non quāto simpliciter, quemadmodum nec aīal gñatur, quod nec sit hō, nec aliquod singularium aialium. Sed vt hic scilicet in generatione animalis generatur vniuersale. scilicet generatione alicuius singularis, ita & illic quantum generatur singulare .s. q̄ est caro. aut os. Tunc cōcludit respōsionem (& inquit) Caro igitur & os, aut manus aut neruos, & horū homeomera aduenien te quidem aliquo quanto generantur, sed non carne quanta, ergo augmentatio quatenus est quanti generatio, est ex quanto, & ex non quanto, ex non quanto quidem tali, nam cum augetur caro ex nō carne augetur, quia ex cibo, qui non est caro, ex quanto vero simpliciter, quoniam quantum in eo quod quantum non fit. Animaduerte (vt Philoponus inquit) quod differentia est inter animal & corpus siue quātum, nam animal fieri potest ex nō animali, fit enim animal ex semine, quod est non animal simpliciter, at quantum fieri non potest ex aliquo simpliciter non quanto, quoniam corpus vt corpus nō est generabile, animal vt animal est generabile, ideo animal fieri potest ex aliquo simpliciter nō animali, corpus autem & quātum fieri non potest ex aliquo simpliciter non quanto, at non corporeo. Quod autem corpus non sit generabile, pbat Philoponus, quia corpus trine dimensionatum est materiæ coæternum, & ita cum Auerroe concordat de trina dimensione quod sit coæterna materiæ.

Ant.c.117 *Secundum id igitur quod potentia vtrunque est. verbi gratia, quanta caro, sic auget. etenim, quantam oportet generari & carnem. secundum autem quod solum caro est, nutrit. etenim sic differunt, cibus & augmentatio ratione.*

Dilucida. tex.c. eiuf-dem. *Quatenus igitur quidem potentia est vtrunque, vt quanta caro. ipsum quidem auget. etenim quantā oportet generari & carnem. quatenus vero caro tantum nutrit. nutrimētū. n. ipsum & augmētū ratione discrepāt.*

Cōm.t.119 His actis, nunc quo differunt nutrimentum & augmentum declarat. idem enim secūdum subiectum est nutrimētum & augmentum, vt cibus. ipse enim qua ratione est potentia quanta caro, est augmentum ac obiectum potentiæ auctiuæ. Qua vero est potentia caro tantum est nutrimentum obiectumque potentiæ nutritiuæ. Et hoc inquit. igitur cibus qui græce trophæ nuncupatur quatenus quidem potentia est vtrunque. scilicet caro & quantum, hoc est quatenus est potentia quanta caro, vt quanta caro, ipsum quidē auget, & græce auxesis, latine augmētum, vnde augmentum non pro auctione, sed pro obiecto auctiuæ potentiæ sumit vt nutrimentū est obiectū potētiæ nutritiuæ. Reddit rōnem dicens, etenim quantā oportet generari & carnem. igitur augmentum debet esse caro quanta potentia. quatenus vero cibus est potentia caro tantum, nutrit. Et sic cōcludit, nutrimētū. n. ipsum & augmentū rōne discrepāt. Verbum gar græce, multoties vim habet illatiuam, vt hic.

RECO. Secundum Philoponū Arist. hic vult ponere dfīā inter nutrimētū & augmētatiuū, & vult q̄ nutrimētū & augmētatiuū sint subiecto idē, differunt sola rōne. Panis. n. quo est potentia caro quanta, est augmentatiuū: qua vero est potētia caro seorsum & absolute est nutrimētū siue nutritiuū vñ dicit. Secūdū id igit q̄ cibus. s. panis est potētia vtrūq;. s. caro q̄ta, sic auget, & dr augmentatiuū. Quatenus vero est potētia solum caro, nutrit, & dicit nutritiuū. Et. n. sic differunt cibus & augmētatio. i. ita differūt nutritiuū & augmētatiuū, sicut differūt caro & quāta caro. Caro. n. absolute, & quāta caro rōne differūt, subiecto vero eadē sunt: sic cibus quo est augmentatiuū, & quo est nutritiuū subiecto eadem sunt, rōne differunt, intellexit enim per illud verbum augmentatio, augmentatiuum, vt Philoponus exponit.

Ant.t.118 *Ideo nutritur quidem quousque saluatur, & quod diminuitur, augmentatur autem non semper.*

Dilucida. te c. eiuf-dem. *Idcirco nutritur quidem quousq; vtique permanet & diminuitur. Augetur vero semper nequaquam.*

Cōm.t.118 Verbum græcū dio q̄q̄ latine sit ideo vel propterea, habet vim aliqñ cōfirmatiui aduerbii, & sic accipitur hic pro propterea, & tūc idē probat Arist. sic, si augmentū nō differt a nutrimēto, tūc quā durat nutrimētū, tā durat augmētum. Sed hoc est falsum, q̄ ostēdit dicēs. Nutrit quidē quousque vioēs vtique permanet, siue crescat, siue diminuatur. augetur vero semper nequaquam, sed solum vsque ad consistentiam. igitur nutrimentum & augmentū differunt ratione.

RECO. Secūdū Philoponū quasi soluit problema, q̄p̄ quid semp vsq; ad finē vitæ aīal nutrit, nō aūt semp augetur. Rñdet, q̄ tandiu cibus auget, & aīal augetur, quā diu cibus operat̄ s̄m vtrūq;. s. s̄m carnē & quātū. cū vero s̄m carnē tm̄, tūc nutrit, & nō auget, nec aīal auget. vnde dicit. Ideo viuēs ipsū nutrit quidē quousq; saluatur, & etiā quousq; diminuit, hoc est vsq; ad finē vitæ. Augmentatur aūt nō semp nisi quousq; nutrimētū operatur, vtrūq;. s. carnē, & q̄tū, vnde (vt Philoponus inquit) cum maius fuerit, q̄ dissoluitur q̄ id quod instauratur, nō amplius cibus auget, iterū cum fuerit æquale minime augetur, at cū id quod instauratur fuerit maius, tūc cibus auget, vt postea patebit, quia vero nō semper cibus, operatur vtrunque, ideo non semper vsque ad finem vitæ auget, quia vero alterum. s. instaurationem carnis vsq; ad finem vitæ operatur, ideo semp nutrit. Causa vero, cur alterum tm̄ vsq; ad finem operetur, dicemus.

Ant.t.119 *Et nutrimentum, augmentationi idem quidem est, esse autem aliud. secundum enim quod est id quod aduenit. potentia quanta caro, augmentatiuum carnis est. Secūdum autem quod solum potentia caro. nutrimētū.*

Dilucida. te.c. eiuf-dem. *Igitur nutrimentum idem quidem est augmento, sed esse est aliud. nam quatenus quidem ipsum aduenienſ est potentia quāta caro, illud quidē erit carnis auctiuū. quatenus vero potentia caro tantum, nutrimentū est.*

Verbum græcum και,licet latine sit et,vel atque,quandoque vim habet illationis,& accipitur pro igitur,Ideo videtur.quod Aristo.nunc inferat differentiam dictam & repetat causam differentiæ(& inquit)Igitur nutrimentum, idem quidem est cum augmento in subiecto, sed esse siue ratione est aliud.nam quatenus quidem ipsum adueniens vt cibus,est potentia quanta caro, illud erit carnis auctiuũ & dicitur augmentum.quatenus vero est potentia caro tantum, nutrimentum est, & sic nutrimẽtum & augmentum subiecto idem sunt,ratione vero differunt.

Ann. 19

RECO

Repetit differentiam inter augmentatiuũ,& nutritiuũ, & vult quod eadem subiecto sint, ratione vero differant. Quod vero ad verba attinet.cum Aristot.ait . Secundum eum quod id quod aduenit ,scilicet est potentia quanta caro,non intelligit(vt Philoponus inquit)q̃ cibus sit potentia quanta caro,ita vt ipse non sit actu quantus,sed intelligit,quod non est actu quanta caro,tamen propria quãtitate est quantus.

Ani.c.120

Hoc autem species sine materia, vt fistula,potentia aliqua in materia est.similiter, & aliud quodcunque organum.Si autem aliqua aduenerit materia existens potentia fistulæ,habens & quantum potentia,hæ erunt maiores fistulæ.Si autem amplius facere nõ potest, sed vt aqua,vino semper amplius mixta in fine aquaticum facit & aquam, tunc diminutionem facit . quanti species autem manet.

Dilucida. t.c. eiusdem.

Species vero ipsa sine materia est , vt immaterialis quædam potentia,in materia est.si itaque materia quædã aduenerit,quæ sit potestate immaterialis, habẽsq; quantum ipsum potentia immateriales eiusmodi erunt maiores.Si vero non amplius agere poterit , sed veluti aqua vino semper plus mixta , tandem aquosum agit & aquam,tunc diminutionem facit quanti , licet species maneat.

Comē.120

Dictum est quod augendum tangens cibum sua forma, conuertit ipsum in sui speciem & patitur ab illo,& ita agit & patitur.propterea nũc declarat qualis sit illa forma,qua membrum conuertit cibum in sui speciem vt soluat hoc (& inquit)Species vero ipsa membri,quæ est forma membri,sine materia est vt forma, at vt immaterialis quædã & particularis potentia,est in materia. Igitur forma membri ratione qua forma sine materia est:ratione qua potentia particularis est in materia.& sic ratione qua forma agit in nutrimentum,ratione qua in materia est patitur ab illo,& ita non inconuenit agere & pati, alia atque alia ratione. Hinc concludit differentiam inter auctionem , & diminutionem,& inquit(Si itaque)quod græce est δε,sed solus est itaque.si itaque materia quædam aduenerit,quæ sit potestate illa forma immaterialis. hoc est quæ sit capax illius formæ,sit tamen ipsa materia adueniens habens quantum in potentia vt membrum hoc quæ materia sit quanta , & talis potentia , quale membrum in quo est forma, partes immateriales hoc est formales erunt maiores , nam forma illam informabit materiam additam, & reddetur totum maius.Si vero non amplius agere poterit restaurando maius quam deperditum sit , sed sit veluti aqua vino semper admixta,quæ addendo & addendo tandem facit vinum aquosum, & totum aquam . si inquam ita est, tunc diminutionem facit quanti , licet forma ipsa maneat vsque ad finem vitæ.Animaduertendum quod sicut vinũ per mixtionem aquæ fit impurum & minoris potentiæ quam erat, & tandem tanta fiet admixtio aquæ q̃ nõ potest amplius illam conuertere, sed fit aquosum & fit aqua. Ita membra per alimenti admixtionem continuam fiunt minus pura & imbecilliora, adeo quod anima non habet vim conuertendi,licet habeat vim resoluendi . Inde mora sugit,propter quam acquirit impuritatem membra hinc in educatione,ipsa plures sunt animæ status. Primus est qñ potest plus conuertere,quam sit deperditum. & hic status est auctionis ipsaque ab anima ob membrorum robor.Secundus est,quo tantum præcise restaurat,quantum fuit resolutum, qui consistentiæ est . Tertius est, quo propter membrorum impuritatem plus resoluit,quam possit restaurare,& hic est vltimus.

Ex hoc constat idem realiter esse nutrimentum,augmẽtum,& minumentum. vt cibus ea ratione qua potentia caro vel membrum,est nutrimentũ.ea ratione qua potẽtia caro quãta,est dupliciter vel quanta,minus,& sic est minuimentum.Qua vero rõne est potentia.quanta caro magis, est augmẽtũ.Verũ vero auctiua & diminutiua potẽtia & nutritiua differunt re a rõne & inter se & ab anima.in libro de anima perquiratur.Sunt qui formam aiunt aliam esse potentia materialem vt est illa lapidis & ignis, & hæc nimis materiæ immersa non potest de materia in materiã migrare.Est & alia, quæ est potẽtia immaterialis vt anima ipsa,quæ propter eius immaterialitatẽ potest migrare de materia in materiam,hæc facit auctionẽ,quæ res bona est, sed nihil ad Aristo.cum eorum textus falsus sit,vt patet in nostra trãslatione.Circa hæc quæritur primo, verũ auctio sit generatio,ad q̃ sic arguunt.primo,quia auctio est alicuius corruptio.igitur alicuius generatio,quia corruptio vnius est generatio alterius. antecedens patet,quia auctio est corruptio alimẽti.Secũdo . diminutio est corruptio.igitur auctio est generatio: cõsequẽtia tenet , quia sicut oppositũ in opposito,ita propositũ in pposito.antecedẽs declarat quia diminutio fit aliquo recedere. Tertio,auctio est motus ad substãtiã.nã p auctionẽ aliqua pars substantiæ acquiritur. Sed omnis motus ad substãtiã est generatio.igitur auctio est generatio.In cõtrariũ est Arist,nã substãtia nõ est dimẽsio.igitur generatio nõ est auctio , nec ecõtra. In hoc quæsito recentiores tenẽt q̃ auctio est realis gñatio partis maioris subæ quã est deperdita,dũ tñ ipsa sic hat q̃ ps quæ gñat partib⁹ quæ præteriũt cõtinuet hinc magis ad gñationẽ dicũt siue gñationẽ in hoc vt dicebat Ari.q̃ gñationẽ.Hãc positionẽ pbãt. primo, ois conuersio nutrimenti in maiores partes corporis animati,q̃ sunt deperditæ est generatio . Oĩa cõuersio nutrimẽti in maiores partes corporis aiti,q̃ sunt deperditæ est auctio:igitur auctio est generatio.in tertia figura.maior patet,quia illa conuersio est corruptio nutrimenti & generatio partium.minor est definitio auctionis. Secundo,illud quo existẽte est auctio & quo nõ existẽte nõ est auctio ,omnibus aliis seclusis est vera auctio. Sed generatio maioris partis animati q̃ sic deperdita est eiusmodi, vt patet,igitur auctio est generatio. Sic igitur concludunt quod vnamet generatio partialis sit ad substantiã respectu substãtiæ quæ p eã incipit esse. Et sic ad quãtitatẽ in ordine ad totũ cõpositũ q̃ p eã fit maius. Sed hæc positio apud me est mãca,ac diminuta & falsa.Mãca quidẽ,quia p hãc nõ apparet verũ pars carnis maior , quæ incipit esse p auctionẽ incipiat esse p hoc q̃ eius forma incipit esse , aut q̃ forma antiqua incipiat esse in materia noua eius Falsa vero,quia apud Auerr.motus & terminus motus nõ differunt, nec numero,nec specie,immo sunt idẽ realiter.5.physicorum cõ,9.nunc arguo. vel acquisitio quãtitatis est acquisitio substãtiæ,vel alia.si e,dẽ.igitur substãtia erit quãtitas.nã acquisitio rei est ipsa res vt dixi.Si alia,sed acquisitio substantiæ est generatio,& acquisitio quãtitatis est auctio.igitur auctio non est generatio.Secũdo quæcũq; specie differũt & genere conueniũt proximo nihil vnius est aliquid alterius sed gñatio & auctio sunt motus specie diuersi genere conuenientes.igitur nulla generatio est auctio,nec cõtra Videtur igitur mihi esse dicẽdũ quemadmodũ de rarefactione,vt enim rarefactio non est vnus motus , sed duo,vtpote alteratio & motus localis , vt enim ad raritatem est alteratio erit.vt vero ad vbi,motus localis. Sic in auctione sunt duæ mutationes,vna est generatio partis . Alia est acquisitio quantitatis sub nouo termino.generatio partis natura pcedit quantitatis acquisitionem,nõ aũt tẽpore,sed sũt simul tempore.Verum duæ sunt mutationes.altera acquisitiua substãtiæ quæ generatio dicit,altera acquisitiua quãtitatis,quæ auctio appellatur.pcedit aũt generatio partis ipsam quantitatis acquisitionẽ,quia substãtia præcedit accidẽs origine & tanquam subiectum.Sed mox dubitabia.primo qualis sit illa generatio. vtrum videlicet nouæ formæ vel eiusdem

Quæstio prima in auctione.

ciosdem in noua materia. Secūdo, vtrum successiua an momentanea. videtur. n. successiua, quia quantitas successiuè acquiritur. igitur generatio partis erit successiua. Ad has dici potest vt in litera dixit Aristot. q̃ hæc generatio partis quæ natura præcedit auctionem est transmutatio qua forma membri nō fit de nouo. Sed qua antiqua inducitur in noua materia. Et sic est generatio in hoc, vt dixit Aristoteles, non generatio simpliciter. Ad secundum dici potest, q̃ forma membri successiue ingreditur materiam augmenti, nō quidem successione videlicet cōtinua sed discōtinua, quoniam minima naturalia augmenti successiue corrumpuntur videlicet vnum post aliud. nullum tamen illorum successiue corrumpitur sed subito, & secundum hoc subito ingreditur materiam augmenti forma membri, ita non sequitur quod auctio fiat subito. nā auctio fit post generationem partis mēbri ex augmento extendendo tam partem nouā quam antiquā, vt dicit Auerroes. Et sic patet quod auctio illa quæ consequitur cōuersionem alimēti momentaneam subito fit vt illa conuersio, quæ vero consequitur conuersionem alimenti factam pluribus momentis, est auctio successiua quidem, sed discontinua, & hæc est sententia Auerrois octauo. physicorum. comment. 23. vbi vult quod solus motus localis sit vnus & successiuus ac continuus.

Ad rationes. Ad primam maiorem concederem, sed negarem minorem: non enim auctio est illa conuersio nutrimenti, sed consequens ad conuersionem, nisi quis abutatur auctione pro toto aggregato. Ad secundā maior falsa est apud aliquos existente homine est risibile, & isto corrupto corrumpitur, & econtra, & tamen hæc non sunt idem realiter. & sic maior falsa est.

Rationes principales in principio quæstionis factæ solutæ sunt similiter. Ad primam patet falsum esse antecedēs, non enim auctio est alicuius corruptio, sed ad alicuius corruptionem sequens. Ad secundam similiter diminutio non

Quæstio secunda.

est alicuius corruptio, sed ad alicuius corruptionem sequēs. Ad tertiam patet auctionem non esse motum ad substantiam primo, sed ad quātitatem cōsequentem substantiam. Hæc de quæstione.

Consequenter quæritur, vtrum cuilibet q̃ augetur qualibet pars aucti est aucta. & arguo q̃ non, quia vel æqualiter oēs partes augerentur, vel inæqualiter. Si æqualiter. igitur. partes nutrimenti æqualiter inciperēt motus ad partes: qđ patet esse falsum. Si inæqualiter, cum non magis vna quam altera erit nulla aucta. Cætera argumēta omitto, quia cōmuniter scribuntur. In hoc quæsito quidam præstātes opinati sunt omnes partes aucti augeri remotis impedimentis, sed non eodem modo. nam partes porosæ augentur per, intus susceptionem, nam nutrimentum vt quātum ingreditur porum qui cedit sibi, & non fit penetratio. at partes solidæ augentur per penetrationem. nam nutrimentum vt substantia penetrat illas quantitate illarum corrupta. Fūdātur autem in verbo Auerrois, qui ponit vbique formas elementarias esse in quolibet puncto mixto, quod esse non posset, nisi se penetrarent, & sic penetratio substantiarum non est impossibilis, sed bene penetratio quantitatiua. Hāc positionem persuadēt, quia non potest verificari verbum Aristotelis aliter, dicit enim. quælibet pars aucti est aucta, & licet hoc de porosis pateat, de solidis non potest verificari nisi per penetrationem.

Sed hæc positio stare nō potest, quia dū forma nutrimēti penetrat in nutritum vel simul cum sua materia penetrabit vel solum forma penetrabit relicta materia & quantitate, non potest dici quod sola forma relictis materia & dimensione, quia tunc materia staret sine forma, nec dici potest quod materia penetret, quia tunc dimensio non esset coæterna materiæ, quia corrupta dimensione penetraret, & sic materia aliquando expoliaretur a dimensione. Secundo, si materia penetret, tunc duæ materiæ essent in eodem puncto membri, ac duæ formæ, & sic membrū esset in duabus speciebus. Recētiores fere oēs voluere quamlibet aucti partē augeri remotis impedimētis, sed non vno modo auctionis, nā partes porosæ augentur p̃ intus susceptionem, sed solidæ augeri per iuxta positionē. Vbi aduerte q̃ iuxta positio quædam est quātitatiua, quædam alteratiua, quædam generatiua. augetur quidem arca per iuxta positionē lignorum quantitatiuam tātū. augetur calor per iuxta positionem calidi corporis adhuc materiam alterantis illius subiecti. generatiua vero iuxta positione augetur pars solida. Nam postquam illud nutrimentum in poro est sic receptum alteratur à qualitatibus partis solidæ circunstantis, qua forma nutrimenti corrumpitur, & de materia eius remanente forma substantialis educitur, quæ est similis formæ substantiali præexistenti, & ratione talis similitudinis in specie illarum formarum, materia quæ fuit nutrimenti continuatur materiæ formæ præexistentis, & forma formæ, & inde fit vnum maius, quod iterum per actionē caloris rarefit & porificatur & iterum vt prius erit, & quandiu hæc extendi possunt (sic q̃ non impediat nimia duricies, propter terrestreitatem & resolutionem mollium) tādiu fit auctio. Sic igitur volūt quamlibet aucti partem augeri, porosā quidē per intus susceptionem. solidā vero p̃ iuxta positionem alteratiuam, quantitatiuam, & generatiuam.

Hæc positio quantum ad vnum stare non pōt. ait enim iuxta positionē illam esse generatiuā, quia prima forma alimēti desinit & noua educitur de potentia materiæ. hoc .n. stare non potest. primo, quia Auerroes commē. 38. voluit auctionē fieri per generationē nouæ formæ simpliciter, sed pro quanto transit ad nouam materiā, & sic voluit esse generationē per hoc quod forma incipit, & in noua materia, non p̃ hoc q̃ forma incipit esse. Secundo, forma educta & materia illius continuantur vel propter consimilitudinem speciei, & sic omnes homines possunt esse vnus homo continuus. vel propter vnitatē formæ, quæ præerat, & sic nō de nouo incipit esse, licet de nouo incipiat nouam materiam informare. Tertio, anima vegetatiua manet eadem numero, & nunquam secundum aliquid sui generatur, sed ipsa est materiæ coæua secundum se & quodlibet sui, licet nouam materiā continuo informet in auctione ipsa. igitur forma nō de nouo incipit esse. Propterea videtur esse dicendum cum Auerro. commen. 38. vbi vult aliquas partes augeri per intus susceptionem vt pori, aliæ solidæ per iuxta positionem alteratiuā & generatiuam, nō quidem nouæ formæ sed antiquæ in noua materia. Cum enim nutrimentum in poro attrahitur a partibus circunstantibus alteratur alteratione corruptiua ad quam sequitur formæ eius corruptio & antiquæ in illius materiam inductio: & sic generatio est non per hoc q̃ noua forma incipit, sed q̃ antiqua de nouo materiam nouam incipit informare. Tūc ad rationem primæ positionis patet solutio videlicet, quod omnes partes augentur, & non per penetrationem, sed porosæ per intus susceptionē, & solidæ per iuxtapositionem alteratiuā & corruptiuā. Ad illud de mistione dicemus, attamen dicimus, q̃ elemēta corporea nec se penetrant in mixto vt corpora de prædicamento substantiæ, nec vt corpora quāta, quia vt diximus vna est materia omniū formarum elementariarū quidē vt dispositionum, mixti vero vt vltimæ & specificæ. Sed dices saltem erunt quatuor formæ substantiales in eodem puncto materiæ. igitur se penetrabunt vt formæ, licet non vt corpora. Dico q̃ sunt in eodem puncto, non quidē informatiue, & specificatiue, quia non informant materiam, nec reponūt illā in specie. sed dispositiue, veluti in vno puncto materiæ sunt calor, frigus, & cæteræ, & tamen non se penetrāt, quia disponunt tantum & nō informāt. Vel concedi pōt illas formas se penetrare in hunc modū, quo vna disponat ad alteram in eodem pūcto materiæ. Verū penetratio hæc æquiuoce dicitur, cū vera penetratio nō fit nisi corporū. Ad rationem in principio dicendum q̃ cæteris paribus & ablatis omnibus impedimentis omnia membra æqualiter proportionaliter augentur. Absolute tamen vnū maius altero. Verum propter tres causas possunt non æquali p̃portione augeri vel nutriri. Primo, p̃pter infirmitatē, vt si pori essent opilati, vt patet in cōtractione mēbri & hecticis. Secundo, propter finē. nā vbi quis multū coiret multum de nutrimēto iret ad vasa seminaria, & virga magis increscerет quam cætera mēbra. Tertio, propter inæqualitatem caloris. nam vbi plus caloris est, ibi maior fit attractio q̃a ibi maior resolutio. Et sic patet ad rationem.

Consequenter tertio quærunt. Vtrum in auctione maneat idem totum ante & post. Et videtur quod non, quia, continuo partes resoluuntur. Respondent quidam recentiores quod in plantis & brutis, manet idem numero non simpliciter, sed per æquiualentiam vt fluuius & aer. At in homine solo manet idem numero ante & post, non simpliciter secundum se & quodlibet sui, sed secundum principalem partem. Sed contra arguitur primo, quia tunc non esset differentia inter auctionem animatorum & inanimatorum, & sic vinum augeretur vera auctione in conuersione aquæ, & ignis in conuersione lignorum. contra Aristo. hoc. Secundo, tunc solus homo augeretur vera auctione, quia solus ipse manet secundum principaliorem partem. hoc autem est contra eos, dicentes auctionem hominis esse miraculosam: Tertio, tūc forma membri nō extenderet se in nouam materiam, sed noua educeretur, & sic auctio non differt a generatione vera. contra Aristo. in litera Quarto hoc est contra Auerroe. comment. trigesimo octaun, vbi vult auctionem effici per formæ antiquæ extēsionem. Alij Iuniores voluere quod planta & brutum manent ita bene eadem per totum tempus vitæ suæ sicut homo, quoniā formæ substantiales manent eædem absque acquisitione & deperditione alicuius partis. Nō tñ manet eadē materia numero, nisi per æquiualentiam, nā partes materiæ continuo fluunt, & refluūt non autem partes formæ. & sic in auctione idem manet secundum formam, quia eadem anima vegetatiua, non tamen secūdum materiam, quia materia cōtinuo fluit. Et ita manet idem secundum formam. hoc est quia principalior eius pars manet, non tamen idem numero simpliciter secundum se & quodlibet sui. Sed contra arguitur. primo, partes materiæ plantæ continuo corrūpuntur: igitur partes formæ, nam vt tota corrumpitur ad totius materiæ corruptionem: ita pars formæ ad corruptionē partis materiæ, quia tota est in toto. & pars in parte. & ita sicut tota desinit desinēte tota materia: ita pars formæ desinente parte, desinit formæ pars. igitur in auctione eædem restaurabuntur, aliter in auctione deperditum non restaurabitur. Secundo, potest forma continuari formæ. igitur potest generari & effici vna cum forma totius. antecedens patet. Inseratur pirus in piro, facta insertione, pirus est maior, & per formam aliam a tota quæ præerat. igitur auctio potest effici per formæ nouæ generationem. Tertio in diminutione continuo corrumpitur forma plantæ. igitur in auctione continuo generatur, tenet consequentia, quia diminutio. & auctio circa idem sunt. antecedens patet, quia diminutio est resolutio materiæ. igitur resolutio formæ, quæ illi coextendetur. Animaduerte quod hæc secunda positio pro tanto est falsa, pro quanto vult posse totam materiam etiam radicalem differre, & remanere eandem formam plantæ. Alij dixerunt quod forma est triplex. quædam informans, indiuisibilis, & independēs vt rationalis anima, quæ informat materiam, & est tota in toto, & tota in qualibet Parte, & non dependet a corporei. Quædam informans indiuisibilis, sed dependens, vt anima bruti perfecti, vt bouis aut æqui. Hæc enim informat & est tota in toto, & tota in qualibet parte. sed dependet ideo corrūpitur ad corruptionē cōpositi. Tertia est, informās depēdēs & diuisa ꝑ totā, sic ꝙ est tota in toto, & pars in parte. vt aīa plātæ Tūc dicūt ꝙ in hoīe & brutis idē manet numero in auctione secundum formam, & in plantis non, quia illa forma est tota in toto, & pars in parte, & ita desinunt partes desinentibus partibus materiæ. Secundo dicunt, quod in plantis manet idem secundum æquiualentiā. vt fluuius & aer. & per hanc distinctionem volunt positiones esse concordes; Sed hæc positio stare non potest per rationes factas contra primā. Ideo pronūc cū protestatione dicendi aliter teneo quod tam in plantis quam in brutis anima est extensa apud Auerroem, quia omnis forma materialis est extensa Secundo, quia recipiuntur mediantibus dimensionibus interminatis igitur extensa. vt in libro de substantia orbis. & sic sola anima rationalis est in toto indiuisibiliter secundum veritatem. Ad rationes. Ad primam dicerē partem materiæ continuo corrumpi, & non partes formæ. nam deficiente materia, forma manet in reliquo materiæ. vel si corrūpitur etiā partes formæ nō propterea generantur nouæ, sed priores extenduntur, & fiūt in pluri materia, quam præerant. Ad secundum dicerem illā partem nunc effici vere continuam, sed contiguam, & propterea sumit ab illa nutrimentum, ut planta facit ex terra. Ad tertiam respondetur quod in auctione continuo generantur, opus tamē per hoc quod partes formæ incipiant, sed bene incipiunt, nouam informare materiam. aliter non est similitudo. Ad argumentum in principio patet solutio.

Quæsti. 5 — *Prima positio.* — *2 positio.* — *Positio ꝓpria.*

Consequenter quærunt. Vtrum auctio fiat secundū partes formales tantū, videtur quod nō, primo, qa forma vini in auctione redditur maior: igitur eius materia. & sic nā secundum materiam fiet auctio, sicut secundum formam. Secundo, partes quæ adueniunt viuo, adueniunt cum materia vel sine materia. si cum materia. igitur sicut forma augel ꝑ aduentū formæ, ita materia augebitur per aduentum materiæ. Tertio nō solum forma augetur sed totum cōpositū. igitur augetur materia & formaū, e compositum non sit aliud quam suæ partes simul iūctæ. Ad oppositum est. Arist Alexan. & Auerroes & omnes.

Quæstio 6

In isto quæsito grauissimo sunt multæ & innumeræ positiones. Ego vero recitabo famosiores. Alexander quē Albertus pluribus sectatur in locis, voluit in viuo ipso partes esse in duplici differentia, quædam videlicet, quæ habēt humidum naturale, siue radicale, siue seminarium. hoc est quædā sunt quæ sunt humidum ipsum coagulatum ad modum partium. aliæ vero quæ habent humidū cibale, hoc est, quia sunt partes coagulatæ ex humido nutrimentali. Primæ formales dicūtur, qa aīa ipsa principaliter veluti in subiecto primo est in illis. ideo illis corruptis corrūpitur & aīa. Quæꝑꝑ sꝑ manet vsq; ad finē vitæ licet non remaneāt æque humidæ humore illo naturali, vti præerant, cæteræ partes quæ coagulamenta sunt humoris cibalis materiales dictæ sunt, quia in eis forma vitalis nō ꝑ se existit, sed ꝑ accidēs, pro quo sunt cōtinuatæ partibus radicalibus. Tūc volūt auctionē effici ſm partes formales mō dicto nō aūt ſm partes secundo modo acceptas. Sed contra hāc instant. primo, quia non quælibet pars aucta esset aucta. quia cū partes illæ humidæ humore naturali remaneant eædē semper ipsæ non augebuntur nec diminuentur, cū nihil illarū corrumpatur. quia durāt vsque ad finē vitæ. Secūdo, videtur quod hæ non remaneant eædem, nam cōtinuo calor agit in illas resoluendo. igitur semper earum aliquid depditur. Tertia duo corpora se penetrabunt. nam partes humidæ nouæ penetrabunt partes radicales antiquas. Quarto, tūc multæ partes essent in animali non animatæ vt partes humidæ nouæ.

Positio Alexan. — *Argumentum cōtra Alexan.*

Hæc sunt fortissima argumēta cōtra. Alexandrū. Quidam defendunt hanc. & ad primā respondent ꝙ argumētum concludit verum. non. n. illæ partes essent auctæ per intus susceptionem, oēs tamē sunt auctæ per iuxta positionem, qua facta totum maius redditur. Ad secundū volunt humidum radicale nunquā consumi, sed effici cōtinuo impurius, & improportionatū. & sicut ſm essentiam perdurat durante vita, non autem secundū puritatem quam primo accipit. Ad tertium dicendū ꝙ non, quia nō fit auctio per penetrationē, vel intus susceptionē: sed ꝑ iuxta positionem. Ad quartum concedunt multas esse partes in animali non animatas nec viuas, quia nō dicuntur partes proprie. Sed pace istorum dixerim, licet hæc positio possit defendi ab eorum cauillis, nō a rōnibus Auer. ex cōmento enim colliguntur tres rōnes fortissimæ. Prima, data positione Alexandri, tunc auctio esset quātitatiua & nō formalis. Cōsequentiam deduxi, quia erit pro quanto partes adduntur partibus, & non ꝑ hoc ꝙ partes agunt in partes & recipiūt a ꝑtibus. hoc inconueniēs reliquit ex textu, vbi dixit auctionē nō fieri ꝑ quātitatiuas partes, qa tūc auctio esset vt ꝑ mixtio vini cū aqua, vbi vinū redditur impurū. colligitur hæc ratio in textu commenti. 39. Secunda rō est, qa tunc auctio esset absq; actione & passione, & sic nūquā nutrimētū fiet simile omnia ipsi aucto, quia semꝑ partes humidæ nouæ restarent aliæ a partibus radicalibus, sicut partes aquæ in mistura cum vino. Colligitur hæc ratio tex. cō. 38. Tertia, non omnia membra, sunt mollia vt ossa & cartibilagines:

Defensio — *Vera Alexandri impugnatio.*

thilagines: igitur non possunt augeri per accumulationem ipsorum, vel admistionem, nisi per conuersionem. Ad hæc nemo potest soluere nisi negat Aristo. & sic non esset text. ponere Aristo. sed euertere.

Respon. sio recentiorum.

Recentiores dixerunt per partes formales Arist. intellexisse partes porosas. per materiales vero partes solidas. Illæ formales dicuntur. quia sensibiles: hæ materiales quia insensibiles, quādo quidem sunt diuisibiles in infinitum, vel infinitæ modicæ.

Obiectio.

Sed contra obijciunt. primo, quia potius partes solidæ videntur formales, quia perfectiores, nam porosæ sunt diminutæ expectantes perfici p nutrimentū, solidæ sunt plenæ, sed omne perfectius est forma imperfectioris. tertio de anima. commen. 36. Secundo partes solidæ habent ita bene formam vel forte quam porosæ. igitur æque bene formales erunt sicut porosæ. Tertio, vel pars porosa dicitur sensibilis & illa insensibilis, quia porosam habet animā, non porosa non habet, vel quia est maior. primum nō potest dici, quoniam anima est insensibilis. igitur nulli est causa sensibilitatis. nec secundum dici potest, quia aliqua solida est maior porosa. igitur illa erit forma, quia est sensibilior. Quarto, tunc nihil augeretur, quia non pars porosa, cum illa tātum recipiat quantum est nec non porosa, quia illa nihil in scipit. Quinto, tunc auctio non esset motus ad quantitatē sed ad formam genitam in poro.

Defensio.

Sed licet positio hæc sit falsa, argumenta hæc nō valent. Ad primum dicerent, quod ideo pars porosa est formalis, quia sensibilior: pōt tamen dici materialis alia ratione, sed Arist. tantū vocat formalem ad illum sensum. Ad secundum dicerent, quod quantum est de ratione formæ totius forte partes solidæ essent formaliores. Sed Aristo. vocat illas formales hoc est sensibiliores. Ad tertium, quod pars porosa dicit sensibilis, quia non pōt esse minor minimo. & sic qualibet sensibilis est, partes solidæ dicūtur insensibiles, quia nō omnes aptæ sunt sentiri, quia infinitæ modicæ possunt esse. Et sic illæ dicuntur insensibiles, quia vt sic non omnes aptæ sunt sentiri. hæ porosæ sunt sensibiles, quia oēs vt sic aptæ sentiri, cum vt sic non possint esse minores minimo. Ad quartum patet solutio, porosæ enim augentur per intus susceptionem, aliæ per iuxta positionem alterātiuam & generatiuam, ad quod sequitur totum esse maius quod erat. Ad quintum patuit solutio. secundum. n. istos auctio est motus ad formam maiorem, quam fuerit deperdita. apud me est motus geminus. vnus generatiuus. alter auctiuus.

Confutatio

Et licet hæc argumenta non concludant tamē hæc positio est contra Aristo, primo, quia partes formales ideo augeri dicuntur, quia remanent. vt text. cōmē. 36. Sed huiusmodi pori non remanent sed fluunt & refluunt. Secundo auctum agit in augmentum sibi illud assimilando, vt dicitur textu commen. 38. sed pori non agunt cum sint vacui forma.

Tertio auctum est actu illud quod nutrimentum est potentia. Porus nihil est actu, cum sit priuatus forma & vacuus. maior est, dicto tex. comm. 39. Quarto caro & os & id genus augētur tex. commenti. 40. sed porus non est caro, sed carnis vacuitas. nec os sed ossis priuatio, igitur non

Positio Auer.

augetur. Propter hæc mihi videtur esse dicendum cū Aue. commen. 38. vbi debes scire quod aliquod dicitur augeri tanquam subiectum subsistens ipsius auctionis, qua ratione totum animal augetur, & pars animata vt composita augetur. aliud augetur tanquam subiectum existens, & hoc modo forma ipsa uegetatiua in plantis auget, & sensitiua in animali nam proprie forma recipit extensionem, & per hoc quod fit in pluri materia, quam erat prius. Secundo animaduerte quod forma ipsa vt anima est subiectum auctionis, terminus auctionis, & agens auctionem subiectum quidem, quia ipsa est quæ extenditur, & qua totum compositum dicitur auctum. terminus vero quia tanta aggeneratur extensio in membro, quantam sibi limitat forma illa de nouo inducta in pluri materia. Agens. vero quia in materiam proximam attractam in porum per qualitates sensibiles agit tandiu, quandiu forma nutrimenti & ipsa in illius materia inducitur, nec hæc vni competere est impossibile quia est secundum diuersas rationes. Vlterius animaduerte quod apud Aue. nis anima materialis extēsa est per totum, quia ipsa est tota in toto, & etiam pars in parte, quod etiā credit de anima hominis, quæ dicitur cogitatiua, græce dianoetica, quicquid velit de aia intellectiua siue noetica. Tunc sequitur quod Arist per formales partes carnis intelligit partes animæ quæ sunt in partibus. per materiales vero intelligit partes materiæ, quæ sunt sub partibus formæ. Vnde imaginandum est secundum partes formales effici auctionem pro quanto alimentum receptum in poris à partibus animæ circunstantibus alteratur, & inde forma alimenti successiue discontinue corrumpitur, & inde anima illa successiue efficitur in pluri materia. & vt successiue fit in pluri materia, sic successiue illa pars porosa extenditur, & sic fit totū maius. Sed cōtra hāc positionē arguitur primo, quia Aris. loquit de augeri, & vult partes formales augeri, & sic vult pati auctionē, sed forma agit auctionē: igitur nec forma nec pars formæ pōt augeri. Secundo, accipiatur aliqua pars materiæ quæ p resolutionē viui resoluatur & vocetur a. tūc a. materia parte aliqua formæ fuit informata, & illa iā non est informata, vt patet. igitur vel illa pars formæ remansit in alia materia, & sic migrat de subiecto in subiectū: vel non transit sed corrūpitur simul cū parte materiæ. & sic non permanet, vel manet in nulla materia, & sic forma sine materia erit. Tertio, tunc aīa vegetatiua tota migraret de subiecto in subiectū vt fuit deductū in expositione cō. 38. Quarto, hac positiōe data materia adueniēs in qua extenditur forma penetraret materiam vel dimensio corrumperetur. Quinto, dispositio qualitatiua quæ potest corrumpere formam nutrimenti attracti potest educere nouā formā de potentia ad actū, igitur corruptis nibus dispositionibus facientibus pro forma nutrimēti, educetur noua forma in illius materia, quare erunt duæ formæ in materia, vtpote forma deducta & forma inducta, videlicet pars vegetatiuæ. Sexto tunc ignis posset vera auctione augeri, quia sibi addito combustibili potest per qualitates suas actiuas formam combustibilis corrumpere, & tunc eius forma posset effici in pluri materia vt in materia vbi corrupta est forma combustibilis. vel si non, detur causa quare non. Septimo, rationalis anima secundum veritatem est indiuisibilis. igitur non extensibilis in pluri materia, & sic auctio non est formæ, prout extenditur in pluri materia. Octauo, si sic. tunc pars aucta non esset maior in fine auctionis, quam antea probatur. nam in tanta materia se facit pars formæ quantam capit porus, sed porus non est maior post, quā ante: igitur. nec forma erit maior.

Hæc sunt meliora argumenta quæ fieri solent contra Auer. Multa alia fieri solent, quæ propterea quia communiter scribuntur, sumque in alijs occupatus, nunc ad primum responsum est, quod videlicet forma agit auctionem & patitur auctionem. vt enim forma quibusdam qualitatibus affecta agit, vt vero apta effici in pluri materia recipit extensionem. vt diximus.

Ad secundum dicendum, quod pars formæ quæ erat coextensa parti materiæ resolutæ, desinit esse pars. non tamen desinit esse. cum enim forma & pars formæ non sit partita ac diuisa, nisi quia recipitur in materia mediātibus dimensionibus. igitur cessante materia, cessat partitio, non tamen cessat ipsa, quia non cessat maior pars materiæ.

Ad tertiū iā diximus non esse inconueniēs animā vegetatiuam totā migrare de subiecto in subiectū nō totaliter. nā ante augmentum erat in subiecto alio secundum quid à subiecto in quo erit in fine augmenti, non tamen est aliud simpliciter sed secundum quid, idē tū secundum maiorem partem. vt diximus in alia quæstione. Ad quartum dicen- quod non datur vltimum instans corruptionis materiæ nutrimenti. Sed bene primum non esse formæ nutrimenti, quod est primū esse formæ inductæ. In quo primo materia præterita incipit vna sub termino nouæ formæ, & sic nō corrumpitur materia nec dimensio, quoniam materia est vna omnium & dimensio similiter, sed desinit esse sub vna forma, unoque termino dimensionis, & incipit esse sub alia forma & sub nouo dimensionū termino: materia. n. nutrimenti vt prima, non differt à materia nutriti,

nutriri, sed vt secũda. vbi igitur desinet esse materia formæ nutrimẽti, desinet esse sub termino dimensionum illius, & sic incipit esse sub noua forma & sub nouo termino: quæ forma, quia est vna, ideo materia erit vna. & quia plures secundum partes, ideo & plures, partes materiæ, non vt prima, sed vt secunda. Et hæc non potuerunt intelligere recentiores. vnde nescientes soluere hoc argumentum, concesserunt penetrationem, alij materiam corrumpi. alij dimensionem elidi à materia, & multos errores professi sunt. Ad quintũ animaduerte q quanto forma est spiritualior tanto potest esse in pluri materia, loquendo de materia large. vnde quia. deus est forma summe abstracta. ideo est vbique. Forma vero penitus materialis, qa est penitus determinata ad vnum, non potest migrare nec effici in pluri materia. Videmus enim q intentio coloris, quæ est à lumine facta spiritualis, migrat de subiecto in subiectum, non aũt color ipse. causa aũt est, quia spirituale vt spũale eleuatur a materia & non ita dependet a materia, sed potius ab agente. & cũ possit eleuari a materia, potest effici in pluri materia. Primum gradum spiritualitatis videtur habere vegetatiua forma infra quã nulla spiritualitate participat, à qua procedunt animæ secundum latitudinem difformẽ vsque ad summum spirituale, quod est deus. Et sic patet q vegetatiua põt effici in pluri materia, quia aliqua spũalitate participat, & sensitiua magis, & rõnalis magis. elementariæ formæ, cũ sint infra gradũ formarũ spũaliũ, nõ possint effici in pluri materia, & sic nõ nisi i materia in qua sunt. Tũc ad argumentum dicendum quod qualitatiua dispositio aïæ potest corrumpere formam nutrimenti. igitur aliquam inducet, quia generatio est eductio formæ de materia in qua corrupta est forma. Quidam cõcedunt quod corrupta forma nutrimenti educitur forma carnis in illius materia, mediante qua aïa vegetatiua efficit in pluri materia. Sed quia non euacuat, dicendum quod non oportet vt deducat formam illa corrupta, sed illud esse, quando ipsa non posset effici in illa, & illam informare, modo, quia est forma spiritualis. ideo potest informare materiam illius. qualitatiua igitur dispositio potest corrumpere priorem, & nouam non inducere, quando potest antiqua illam informare, quãdo non: tunc inducit ne materia sit absque forma. Ad sextum patet solutio. forma enim ignis potest corrumpere p qualitatiuas dispositones formam combustibilis, non tamẽ illius materiam informare, quia non est forma spiritualitate participans. secus in alijs animabus.

Ad septimum dicendum. aliquam formam esse extensibilem dupliciter in se, quia ipsa recipit extensionem. vel in alio quia ad ipsam sequitur extensio. in alio modo anima rationalis potest effici in pluri materia, ideo potest extendi secundo modo, q sufficit. Ad octauum dicendũ quod porus efficit maior postmodũ, vel pars quæ erat porus efficitur maior, non quia capit maius quam sit capax, sed quia formam effectam in pluri materia consequitur maior extensio, partim quia membrum molle est, partim quia adhuc viget virtus auctiua, quæ procedente ætate euanescit, partim quia ipsa forma effecta in pluri materia, vt sic, est causa maioris extensionis. In diminutione secus est, membra dura sunt, euanuit vis auctiua. forma recipitur in minori materia quã sit ipse porus. Hæc de quæstione hac difficillima dicta satis.

Quærunt quinto, vtrum calor naturalis agat in humidum naturale resoluendo ipsum continuo vsque ad finem vitæ naturalis. in isto quæstio sunt duæ positiones. Vna dicit quod calor naturalis continuo agit in humidum tam naturale quam cibale ipsum resoluendo. Alexander & Albertus in multis locis tenent quod non. in prima positione adhuc quidam tenent, quod calor naturalis potest resoluere totum humorem naturalem, & per cõsequens seipsũ corrumpere per accidens, etiam stante vita æthico tertiæ speciei. Ibi enim nihil humoris naturalis, nihilque caloris naturalis remanet. sed solus calor extraneus febrilis atque igneus. & hanc Monachus in libro paruæ hæc in contendit, & plurimi præclarissima affirmant. Alij vt Petrus Aponensis & cæteri medici, & recentiores plurimi voluerũt cum Monacho humorẽ posse resolui, & calorem etiam in firmari continuo per humoris resolutionem: verum vitam dicunt stare naturalem, quandiu aliquid humoris naturalis remanet, quam cito vero euanescit humor naturalis calor extinguitur, & inde mors accidit. hi non concedunt æthicum nihil habere caloris aut humoris naturalis. Vt vero positiones hæ appareãt, pro prima positione arguitur, Primo, quia si nihil humoris naturalis cõsumitur, nulla esset necessitas alimenti, vel saltem animal sine cibo longo tempore viuere posset. Secundo, Arist. comparat in libro de longitudine & breuitate vitæ calorem flammæ, & humidum oleo. Sed flamma agit in oleum. igitur calor naturalis in humorem naturalem. Tertio spiritus vitales resoluuntur in nimio exercitio, sed spiritus sunt partes humoris naturalis, quare aliquid humoris naturalis resoluitur Quarto, membra aïalis sunt difformiter calida. igitur mutuo agunt & patiuntur, & sic continua alteratione se resoluunt, Quinto, medici aiunt continens, vt aer calidus, exercitiũ nimium & aliæ res non naturales auctæ resoluũt spiritus: igitur humorem naturalem. Sexto, agens naturale approximatum passo sufficienter disposito agit effectũ, quem potest. sed calor naturalis est ipsi humido passo sufficienter disposito approximatus. igitur agit effectum, quẽ potest, resoluendo. Pro secunda positione arguitur, quãtũ requiritur, & sufficit pro introductione formæ in materia tãtum requiritur & sufficit pro eiusdem formæ in eadem, materia cõseruatione. igitur q̃to humidũ fuit p generatione, tãtũ pro cõseruatione, & sic nihil ipsi põt resolui. Secũdo, forma, nõ variata sm essentiã nec sm esse, quãtũ eguit pro esse tãtũ pro cõseruãtione. Aliter ipsa cõseruata differret a seipsa genita. Cõtra vero positionẽ Monachi arguit: Primo, quia æthicus nutritur. igit naturali operatione afficitur. sed illa naturalis operatio est a calore. igitur adest calor naturalis. Secũdo, æthicus viuit, sed vita est participatio aïæ nutritiuæ in calore naturali. igitur habet aliquid caloris naturalis. Tertio, æthicus potest morbo putri laborare, & omnis morbus eiusmodi est a nouo humore, qui præter naturalis: igitur in eo præfuit humor naturalis. Mihi autẽ videtur in hac re nihil certi esse. Ideo sustineo omnes partes cum protestatione dicendi aliter si aliter occurret.

Ad primum pro prima positione, dicerẽ q necessitas alimenti est non pro restauratione, sed pro consortatione, vt videlicet humor ille aliquantulum remollescat. Ad sm dicendũ, q illa comparatio non est vera quantũ ad oïa. sed q sicut flãma resoluit ipsum oleũ, sic calor naturalis reddit humorem, impurũ, non tamen resoluit. Ad tertium dicerent q spiritus non resoluũtur, sed redduntur impuri. & & ideo egent quiete, vt remollescant. Ad quartum dicerent, q agunt & patiuntur non resolutionem, sed impuritatem quandam. Ad quintum patet solutio, faciunt enim non ad resolutionẽ, sed ad impuritatem humoris. Ad vltimum dicendum, q agit nõ resoluendo, sed impurũ faciendo, propter causas datas. Ad argumẽta alterius partis, oïa soluuntur vnico verbo, quod minora requiruntur pro generatione quam pro conseruatione. causa est, quia cõseruatio non est actio, at generatio est auctio, modo ad agendum plura requiruntur, vt patebit 2. huius.

Ad argumenta contra tertiam Monachi dici potest. Ad primũ q ipsa æthici nutritio est naturalis sibi, non a calore & humore genitalibus, sed habituali, qui ob habitũ naturalis sibi factus est. Ad secundum diceret, q viuit per calorem habitualẽ, qui est sibi naturalis: & sic anima participat calore naturali, non quidem genitali, sed naturali ab habitu. Ad tertium patet per idem, potest enim calor habitualis effici æthico præter naturalis, quia possunt humores indisponi, & erit sibi preternaturalis pro quanto cõtra naturã caloris habitualis. Illud tamen te latere nolo probabilius sustentari posse humidum naturale a calore posse resolui, non quidẽ in toto (vt Monach[9] voluit) sed in parte, cuiusq; resolutio in toto mors est. Hæc enim positio cæteris ideo pbabilior, est, quia ad eã minora sequuntur estq; facilis. Iuxta quam oportet concedere resolutionem hanc esse continuã secundum tempus vitæ totum. vtrum vero continua secundum dispositionem, dicetur tandem.

Quærunt sexto, vtrum auctio sit motus cõtinuus. recentiores

tiores dixerunt auctionem particularem vnius particulæ. vt vnius pori esse continuam. quod probant, quia omnis motus est vnus motus, & omnis vnus motus est cõtinuus.

Quæstio sexta.

Quare auctio hæc continua est. Secundo, si non esset continua: tunc aliqua auctio esset in non tempore, & sic motus esset in non tempore. Secundo dixerunt auctionem totalẽ non quidem à principio vitæ vsque ad mortem, sed à principio vitæ vsque ad terminum temporis auctionis, ablatis videlicet impedimentis, posse esse continuam secundum tempus, hoc est nullum esse dare tempus, in quo auctio eius non sit: non tamen continuam secundum subiectum aut dispositionem. Dico primo ablatis impedimentis, quia forsitan existente morbo aliquo, posset viuens non augeri. Dico non secundum dispositionem & subiectum. quia fit in diuersis poris inuicẽ non continuis, & per diuersas dispositiones nõ subordinatas. Hãc positionẽ psuadẽt, qa positis omnibus causis sufficiẽtibus p effectu pducẽdo cõtinuo, ponit effectus ipse cõtinuo sed in ipso viuo ponũtur cõtinuo oẽs cãæ auctionis actu, vt aĩa, calor, potẽtia, materia, vt nutrimentum, & finis igitur semper erit & continuo auctio. Hæc positio & sibi non consentit, & contradicit Auerr. & rationi eius, sibi quidem, quia si quælibet pars aucti augetur vt solida per iuxta positionem, porosa per intus susceptionem: omnes partes simul & continue augebuntur. igitur cum tempus sit continuum, mobile continuum, & dispositiones etiam partium continuæ, omnino motus hic debet dici cõtinuus, maxime à quãtitate vna & continua denominante subiectum vnum. Auerr. vero. nam tertio physicæ auscultationis. commen. 6. ait. quod motus auctionis de initio ad finem componitur pluribus motibus, & pluribus quietibus. Arguit autem hoc, quia si auctio quantitatis digitalis fieret adæquate in anno, tunc cuilibet parti anni correspondet aliqua pars digitalis quantitatis. & sic cuilibet parti sensibili anni corresponderet aliqua pars sensibilis illius digitalis quantitatis, cuius oppositum docet experientia. Propter hæc teneo quod nec auctio vnius pori, nec auctio totalis est continua, licet quælibet sit motus. Et ratio est hæc. quod auctio vel est aggeneratio vel consequens ad aggenerationem, sed generatio fit per minima. quodlibet autem minimum generatur in instanti. & ideo est minimum. Et ad hoc valet ratio Auer. nam vbi in quolibet instãti anni aliquid digitalis quantitatis aggeneraretur, cum nõ possit illud esse minus minimo, tunc quot instantia in anno sunt, tot minima. et cum infinita sint instantia in anno. Infinita erunt minima, & sic totum auctum erit infinitum.

Tunc ad primum dicendum, quod auctio non est motus continuus, nec vnus motus vnitate continuitatis, & tamen est motus. Ad secundum dicerent quod solum de ratione motus localis est successio & continuitas, immo potest esse aliqua transmutatio subito, & esse motus, esse enim successiuum non est de ratione motus. mistio enim successiua est, & tamen nõ est motus. nec esse subito tollit rationẽ motus, cum alteratio velox & auctio possunt esse subito, & tamen sunt motus, sed differunt penes subiecta. nam subiectum motus est ens in actu, at subiectum generationis est ens in potentia. Solum tamen de ratione motus localis est esse continuum & successiuum, quia ille est supra spatium & à mobili in eo quod quanta, cæteri ad formam in eo quod naturalis. modo quantum vt quantum non est determinatum ad maximum, nec ad minimum, at naturale bene. Ad tertium dicendum, quod adsunt omnes causæ auctionis. ideo adest auctio vt est apta fieri, modo cum ipsa non possit fieri nisi per minima. ideo non successiue continuo fit, & sic est impedimentum ex parte rei agendæ. Hæc de continuitate auctionis.

Quæstio septima.

Septimo quærunt, vtrum rarefactio sit augmentatio. Et videtur quod non, quia auctio fit aliquo adueniente, at rarefactio effici potest nullo adueniente. igitur rarefactio non est auctio. In isto quæsito. Primo animaduerte, vt colligitur in quarto auscultationis physicæ. comm. 84. & 7. eiusdem. commen. 15. quod densum id dicitur, quod habet multũ de materia sub parua extensione. rarum vero contra parum de materia sub multa extẽsione. Sed dices contra primo vel materia habet partes, vel non. vbi habet vel actu, vel potentia, si actu. igitur est corpus. Si potentia, tũc actu nec multa, nec parua dicetur. at si partes non habet nec plus nec minus à dimẽsione, dimensio à forma, vt dicit Auerr. in libro de substantia orbis igitur non potest dici aliquod habere plus de materia quam de forma, nec ecõtra, quando quidem sese consequuntur. propterhæc saluo meliori iudicio, & cum protestatione dicendi aliter, si aliter occurrerit, dico quod plus & minus dicuntur saltem habet dici ad aliquid. ppterea plus dicitur respectu minoris, & minus respectu maioris. vel (vt aliis placet) plus dicitur respectu mediocris, & minus similiter respectu medij. Vlterius accipio quod partes dicuntur materia totius. secundo physicæ auscultationis, & non quidem infinitæ partes. Sed minimæ quæ possunt per se existere, ac seorsum sentiri. tunc dictum Philosophi intelligo rarum est quod habet minus de materia, hoc est minora minima q̃ mediocre, densum vero plura, q̃ mediocre. Cã est, qa densum cõtinet mediocre & vltra igit oĩa minima mediocris cõtinet & vltra. rarũ vero deficit à cõtinẽtia minimorũ mediocris. Ex hoc apparet q̃ materia nõ potest dici rara nec densa, quoniam non est in actu, nec minus nisi interminata, & per consequens non potest esse id quo aliquid dicetur rarum aut densum. Secundo animaduerte quod auctio potest esse duplex, q̃titatiua, & vitalis, vt q̃titatiua abstrahit a gñatione. põt. n. effici aliquid sub maiori q̃titate. nihil in genito, vt si rarefiet ignis vel aer, nullo genito. at vitalis auctio ea est: quæ cum sit quantitatiua, de secondo significato connotat alicuius rei generationem in ipso viuo, vt diximus. Hanc distinctionem innuit Auerroes in hoc prim. commento. 38 His acceptis, recentiores volunt primo q̃ rarefactio sit auctio q̃titatiua, & cõdẽsatio diminutio q̃titatiua. ad hũc sensũ q̃ rarefactio terminatur ad nouã q̃titatẽ. similiter & cõdensatio, & sic nõ differt ab auctione q̃titatiua. Probant primo, rarefactio est motus ad quantitatem quia per rarefactionem corpus efficitur maius quam erat. igitur est auctio. Secundo per rarefactionem in substantia variantur termini de prædicamento quantitatis. igitur auctio. Tertio per rarefactionem noua quantitas incipit, quia quantitas est alia a re quanta. igitur auctio. Secundo, dicunt quod rarefactio non est auctio vitalis nec condensatio est diminutio vitalis, & hoc quia auctio vitalis, fit per intus susceptionem, modo aliquid rarefit vel condensat nullo suscepto: aiunt tamen quod rarefactio est magis motus ad quantitatẽ quam auctio vitalis nam per rarefactionem noua acquiritur quantitas: at per vitalem auctionem præcedenti quantitati aliqua super additur. Sed pace horum dixerim, hoc est delirare. prima enim conclusio est contra Auer. & rationes. contra Auerro. quidem, quia ipse demonstrauit in libro de substãtia orbis, & nos ibidem, dimensiones tres esse materiæ coæternas. Contra rationes vero. primo quia rarefactio & condensatio fieri possunt sola latione vt in aere patet in vesica constituto digitis enim compressus condensatur at naturæ permissus, rarefit. Secundo. q̃ immediate consequitur substantiam, non potest acquiri vel deperdi, nisi substantia acquisita vel deperdita. Sed quantitas immediate fundatur in subiecta, immo ab aliquibus ponitur substantia, vt constat, quia substat vt substantia accidentibus. Tertio, vt dicitur in libro de morte, omne accidens quod corrumpitur, vel per se à contrario corrumpitur, aut ad corruptionem subiecti, aut à contrario. per accidens. Sed in rarefactione pura, nec substantia aliqua desinit, nec succedit substantiæ contrarium per se nec per accidens. igitur volũtariũ est dicere ipsam corrũpi. Ex hoc apparet, q̃ nec magis nec minus, imo forte minus rarefactio est motus, ad q̃titatẽ q̃ vitalis auctio. nã nec p vnã, nec per aliã noua quãtitas acquiritur. Pro solutione igitur ad quæsitum. aĩaduerte q̃ duplex est raritas siue densitas apud. Auerr. 4. physi. commen. 88. vna qualitatiua de quarta specie qualitatis, & hæc semper sequitur calidum siue frigidum, siue aliquod genitum quale aut quantum, siue motũ localẽ, vel aliqua incausam naturalẽ. Alia est raritas siue dẽsitas quãtitatiua, & hæc est in quãtitate, vt densum & ramissum in qualitate. Verum hæc in quantitate dici solent magnum & paruum, plus aut minus. Illa vero in qualitate intensum

intensum & remissum.differunt autem.nam quantitatiua potest intelligi stare sine qualitatiua.vt in cubo separato a naturalibus,si poneretur in aere vel aqua.faceret enim(vt dicit Aristotel.)latera distare. Secundo differunt, quia raritas qualitatiua non potest intendi quin quantitatiua intelligatur intendi,& de facto ita sit.at potest quantitatiua saltem intelligi intendi,nulla qualitatiua intensa, quia prior potest abstrahi a posteriori.Per hæc patet in quo differunt quantitatiua auctio & rarefactio.Auctio enim quantitatiua est ad raritatem quantitatiuam, quia per ipsam variantur termini de prædicamento quantitatis ,non tamen quantitas ipsa . at rarefactio est motus ad qualitatiuam raritatem.ecõtra dicatur de diminutione & condensatione. Et quoniam motus distinguuntur penes terminos ad quos 5.phisico.commen.9.ideo hæc differunt specie & genere. Ex hoc apparet.quod cum auctione vitali sunt tria connotata,& vnum principale. Primum est generatio formæ in materia nutrimenti.Secundum est rarefactio , qua raritas qualitatiua acquiritur. Tertium est motus localis,quo auctum maiorem occupat locum.Principale vero, vnde nomen retinet auctionis est acquisitio raritatis quantitatiuæ. Et sic hæc quatuor sunt de ratione auctionis vt vitalis,quæ non sunt de ratione auctionis , vt auctio, non tamen sunt æque primo de ratione illius. Tunc patet quod auctio vitalis magis propri est motus ad quantitatem quam rarefactio.nam per illam saltem raritas quantitatiua variatur,at per hanc minime.Sed supra hæc est magna dubitatio,quia si cum auctione vitali sunt connexi illi tres motus,vt pote generatio particulæ minimæ.rarefactio,& motus localis. tunc rarefactio,& motus localis essent subito.nam tertio physicorum.commen.6.& 8.physici.commen .23. auctio fit in instanti,& est momentaneus motus.igitur cũ illi alij motus erunt sibi connexi:tunc omnes erunt instanti.Hoc est contra Auerro.met illis ipsis in locis,vbi solum localem vult motum esse successiuum,& continuum. Cæteri vero videntur componi ex pluribus motibus momentaneis. & quietibus temporalibus.Dicerem pro nunc cum protestatione dicendi aliter.Hoc non esse inconueniens per accidẽs immo dico quod sicut generatio fit subito , quia quodlibet minimum generatur subito.sic auctio subito,& cæteri.hoc autem illis competit per accidens,pro quanto sunt connexi.generationi & auctioni.

Per hæc patet responsio ad rationes recentiorum . hæc de auctione dicta satis sint.

RECO. Illud pronomen huc potest referri ad nutrimentum,& tunc soluitur obiectio tacita secundum Philoponum,dictũ est enim quod nutrimentum quando nutrit tantum,& nõ auget,secundum solam formam agit,non autem secundũ quantum,in quo suum esse habet.ergo posset quis suspicari quod forma nutrimenti quatenus nutrit,vere separata est à materia:tollit ergo hoc dubium(& inquit)Hoc autem.s. nutrimentum quatenus nutrit,& non auget, species sine materia,vt fistula potentia aliqua in materia est, similiter aliud etiam quodcunque organum . Ergo nutrimentum non est simpliciter forma sine materia , sed eo modo quo fistula,vel quoduis organorum est potentia immaterialis, in materia tamen existens: & sic licet sit potentia immaterialis,est existens in materia . vel hoc pronomen referri potest(vt Alexã.exponit)ad carnem secundum formam, dictum est enim quod caro vt caro quanta augetur,vt caro nutritur,modo quis dicit carnem vt caro est , esse formam sine materia,ideo inquit.Hoc autem scilicet caro species sine materia, vt fistula potentia aliqua in materia esse. Similiter & sicut aliquodcunque organum,quodlibet enim organum potentia immateriali formaliter existens , in materia est , Quod vero ad verba attinet , verbum fistula græce est αὐλός,aulos, verum Arist.accepit pro omni forma artificiali prolixa,quæ est potentia formaliter immaterialis,in materia tamen existens,vt notat et eadem ratione esse de carne quæ vt caro saluari põt non vt quanta, in quãto tamen existens. Tunc redit ad differentiam inter augmentatiuum, & nutritiuum , sunt enim hæc subiecto eadem,ratione tamen differunt.vnde dicit. Si autem aliqua aduenerit materia existens potentia fistula,habens & quantum potentia,non quod simpliciter sit non quantum , sed existens potentia tantum,quantum fistula vel caro,hæ scilicet partes formales erunt maiores fistulæ . hoc est forma fistulæ maior erit. Sumpsit enim formales partes(vt Philoponus inquit)pro forma: Deinde sequuntur illa verba. {Si autem amplius facere nõ potest.}vbi secundum Philoponum cum dixit quid sit augmentatio, nũc vult exponere quid sit diminutio, vbi debes scire secundum Philoponum,quod quando id quod aduenit,superat augmentatiuam potentiam,ita vt maius sit quam facultas possit conuertere,tũc maior pars nutrimenti diffluit,ac in superfluitates transit,& parum trãsit in substantiam membrorum & hoc pacto fit diminutio. Et hoc declaratur exemplo vini,cui si apponetur de aqua,ita vt non exuperetur , potentia vini transit in vinum,& augetur vinum:at si aqua superat potentiam vini factiuam , tunc diminuitur vinum, & intelligo(vt Philoponus inquit) quod diminuitur non vinum in quanto,sed in vinifactiua potentia . vnde inquit. Si aũt amplius facere non põt , sed vt aqua vino semp amplius atq; amplius,& paulatim mista,in fine aquaticũ facit, & aquã,sic supple nutrimentum, cum superat potentiam nutritiuam , tunc diminutionem facit quanti. Est enim maior materiæ deperditio quam instauratio . Manet tamẽ species eius quod diminuitur vsque in finem vitæ , quia sufficit nutrire , augere vero non . Imaginatur enim. Philoponus tria tempora. Primum in quo plus potentia existens in membro potest conuertere de sanguine apposito, quam apponatur , & sic de materia plus transit in membra quam de ea diffluat .

Aliud est tempus , in quo minus potentia de sanguine apposito conuertere potest quam apponatur , & sic plus de materia diffluit,quam conuertatur in membra, & hoc est ætas diminutionis.Aliud est tempus ,in quo æqualiter potest potentia conuertere , & nutrimentum apponi , & hæc est ætas consistentiæ . Verum vnde sit hæc facultatis diminutio,& vnde auctio, & de temporum determinatione alias dicemus,nunc vero Philoponus tantum asserit. quoniam prima ætas est calida & humida,ideo ibi est materia,& agens,humidum extensibile,calidum effectiuum extensionis, ideo membra sunt augmentabilia & virtus eorum apta augere. Vltima est frigida & sicca,& sic membra facta sunt extensioni inepta , & calidum agens extensionem,deficit.Media vero ætas in his qualitatibus media est, & propterea in his actionibus media est. ex quo sequit Philoponum per virtutem intellexisse calidum regulatum ipsa anima,cuius est instrumentum . Animaduerte tamen quod in senectute non solum de nutrimento minus conuertitur in membra,sed ob caloris debilitatem minus generatur,& in membra diminuitur & propter paucitatem nutrimenti quod generatur,& propter paucitatẽ conuersionis nutrimenti geniti in membra,quæ ob siccitatem extensioni sunt inepta,uerum de his alibi. In commentariis quæritur primo, vtrum augmentatio proprie dicta sit generatio,prima positio asserit , quod augmentatio sit generatio non quidem absolute,sed aggeneratio, quoniam est generatio maioris substantiæ quam prius erat, per hoc quod aliqua pars substantiæ generatur quæ apponitur partibus substantiæ,quæ prius erant . Contra hanc positionẽ in commentariis tribus rationibus obiecimus, verum potissima ratio contra hanc positionem est illa,quoniam Aristoteles vbique quatuor motus siue mutationis species distinxit ad quantitatem, augmentationem ad vbi, motum localem siue lationem, ad substantiam , generationem , ad qualitatem, alterationem.ergo sicut generatio est formaliter ad substantiam,& alteratio formaliter ad qualitatem, & latio formaliter ad vbi,ita augmentatio ad quantitatẽ formaliter maiorem quam prius erat . Vnde Auerroes vbi asserit specificam motuum & mutationem differentiam esse propter specificam differentiam terminorum ad quos , quoniam motus , & terminus motus sunt eiusdem speciei,immo non differunt nisi penes magis & min⁹ vel penes fluxum & factum. Propterea in commentariis diximus generationem partis esse necessariam augmentationi,tanquam aliquid necessario coexactum , formaliter

De prima quæstione commen.

tamen

tamen dicebamus augmentationem esse acquisitionem maioris quantitatis quam prius erat eius formæ, quæ augetur. Contra quam positionem duas dubitationes fecimus, nunc facimus & tertiam quia hac positione data, tunc auctio non esset per se motus, quoniam quantitas maior non acquiritur nisi præcedente generatione partis. ergo fit per accidens ad mutationem alterius. Præterea. De augmentatione quomodo fiat per minima, non satis bene in commētariis explicatur. Ad primam dicendum, q generationem partis præsupponit, esse pōt, aut tanquam id sine quo non aut, tanquam id per quod, quando aliquid acquiritur per mutationem præcedentem tempore vel natura tanquam per id per q hoc acquiritur per accidens, vt relationes & id genus: quando vero tanquam per id sine quo non, potest dici per se acquiri: substantia.n. per se acquiritur sed non sine alteratione. Causa vero quare quantitas non per acquisitionem substantiæ acquiritur, tanquam per id per quod est. quia quantitas est per se variabilis secundum maius extensum & minus extensum. Relationes vero per se non sunt variabiles nisi ratione, eius quod præcedit. patet ergo generationem substātiæ esse necessariam ad augmentationem tanquam id sine quo non, & non tanquā id per quod. Ad secundā dubitationē dicendum, quod auctio non fit per minima imaginando de nutrimento vnum minimum conuerti in nutritum ad omnia eius q augetur mēbra, & postea de eodem nutrimento aliud minimū successiue, hoc.n. est īpossibile: sed est imaginādum membro augendo in diuersis partibus iuxta ponit plura nutrimenti minima delata ad illud per venulas minimas secundum Philoponum, vel per poros secundum. Auerroem. & sic iuxta posita subito conuerti in membrū. Iterū post hæc imaginandū est alia iuxta poni, & iterū subito cōuerti, & hoc toties fieri donec iuxta ponātur minima per attractionem ad poros, vel ad origines venarum, quæ

Cōmē a Com 21 iuxta ponuntur membro. & sic auctio erit motus successiuus, non autem cōtinuus, vt Auerroes probat tertio physicorum, & octauo Hæc de dubitationibus. sed vnum restat, nam Aristoteles in textu posuit differentiam inter nutrimentum & augmentatiuum, & voluit, quod panis quo est potentia caro absolute, est nutrimentum, quo vero est potentia caro quanta est augmentatiuum. ergo augmentationis terminus est caro quanta, & non quanta absolute, nec caro absolute. Præterea Auerroes in commento dixit quod non quantitas. vt quantitas, nec caro, vt caro augetur, sed vel quantitas formata, vel forma carnis quanta, quam etiam Philoponus etiā asserit. Potest ergo dici quod terminus auctionis potest intelligi dupliciter, aut totalis, & sic est caro quanta, vel forma carnis vt quanta, & si hoc pacto iuniores intellexerūt, bene dixerunt. Aut formalis, & sic est quantitas maior quam prius fuit, eius formæ, quæ facta est in maiori materia quam prius erat, & hoc non negant Auerroes & Philoponus. Sed circa hæc quæritur vtrum auctio sit subitaria, & dicendum quod quatuor acquisitiones sunt subitariæ, generatio partis carnis, acquisitio quantitatis maioris quam erat prius, acquisitio raritatis loquēdo de raritate ad bonum sensum, & occupatio maioris loci, probatur. quia generatio partis carnis est subitaria

De secūda quæstiōe in cōmen. ergo cæteræ acquisitiones: alioquin staret partem esse generatam, & non esse factam maiorem quantitatem quam erat prius. verum de his in commentariis. Secundo principaliter in commentarijs quæritur, vtrum eodem modo omnes partes augeantur. De mente Auerr. tenetur quod partes duræ, vt ossa. cartilagines, & nerui, per iuxta positionem alteratiuam & generatiuam augentur, non formæ quæ fit simpliciter, sed formæ, quæ fit in maiori materia quam erat. Dico quæ fit non simpliciter, quia oportet, id, quod augetur permanere, & ita fit in maiori materia, quæ non per auctionem effecta est maior, sed per additionem materiæ nutrimenti cum materia nutriti. non enim (vt dictum est) materia augetur, sed bene fit maior per additionem materiæ cum materia, cum qua fit vna propter formam existentem vnam, quæ antea & postea est eadem numero. Partes vero molles, vt carneæ, & medullares, & quæcūque porosæ sunt, augentur per intus susceptionem ad poros, & postea per iuxta positionem alteratiuam & generatiuam ad partes circunstantes, eodem modo vt dictum est de ossibus. Hæc est positio Auerrois. quæ videtur superflua, nam qua ratione partes duræ vt ossa & id genus augeri possunt per iuxta positionem sanguinis, qui iuxta ponitur positione, vt dicit Philoponus, facta a nouo sanguine generato in corde, & per uenas magnas & paruas tandem apposito pluribus partibus membri augendi, eodē per iuxta positionem sanguinis augetur caro, & medulla, & omne membrum molle, sanguis enim nouus pellit antiquum, & cogit, vt pluribus in locis membro per venulas iuxta ponitur. ergo auctio fieri potest per alteratiuā & generatiuam iuxta positionē, sicut in duris membris fieri poterat. Sed dices, si nutrimentū nō penetret in qualibet parte, non potest quælibet pars membri augeri, diximus quod satis est vt nutrimentalis sanguis feratur ad membrum & pluribus eius partibus apponatur, nam virtus augmentatiua existens in toto, & in singulis membri partibus nutrimenti partes sibi secūdum diuersas partes appositas cōuertit, secundum omnem dimensionem, quia secundum, omnem est apta illas conuertere, vt patet de auctione Ignis, qui augetur secundum omnem dimensionem, & tamen combustibile ei non apponitur secundum omnes dimensiones, nec secundum singulas partes auctas, nec valet hæc consequentia nutrimentum non apponitur singulis partibus, quæ augentur. ergo non augentur singulæ partes. satis enim est vt apponatur aliquibus, & vt virtus auctiua sit in omnibus, & secundum omnem dimensionē auctiua. Hæc est opinio Philoponi Tertio quæritur in com- De tertia quæstione in cōmen.
mentariis, vtrum in auctione idem totum maneat quod augetur ante & post, in qua quæstione plures positiones recitantur, tandem determinauimus, quod id quod augetur, totum manet, verum obscure loquebamur. Debes ergo scire secundum Philoponum & Auerroem. quod id quod augetur est forma carnis, gratia exempli. non absolute. sed vt tricubita, forma enim quanta certa quantitate extensa est illud totum quod augetur, & hæc manet præcise eadem numero ante & post. Materia vero non augetur, quæ est humidum membrale, sed bene fieri potest maior non per augmentationem, sed per additionem & ita forma manens eadem numero augetur non ex eo, quia generetur aliquid eius, sed quia fit maior. fit autem maior non quia dimensio generetur. vel eius aliqua pars, sed quia fit in maiori materia, quam erat prius. Dictum est enim quod nec formæ quicquam fit, nec quāti aliqua pars, sed solum forma quanta variatur per maius, aut minus, sicut calidum per magis & remissum. Hæc est opinio Philoponi, & Auerrois. Posset quæri quomodo forma indiuisibilis fieri potest maior, & iam diximus in expositione quod non fit maior per formalem extensionem, sed per æquiualentem, vt quia recipitur in materia maiori, & est in illa tota, & in singulis eius partibus, dictum est quod anima augetur & forma, non absolute, sed quanta, & non quanta absolute, sed bicubita. & ita anima intellectiua augetur non quatenus est anima; sed quatenus est æquiualenter, & tripeda æquiualenter. Augetur aūt non quo fit formaliter maior, sed quo fit æquiualenter maior, fit autem æquiualenter maior, quia fit in membro maiori vel in materia maiori. fit autem materia maior non generatione alicuius partis materiæ, quæ prius non erat, quoniam materia æterna est, sed additione eius ad materiam priorem cum qua vnitur propter identitatem formæ, nec tota fit additione maior, quia fit noua quantitas facta, quoniam non fit noua quantitas, sed quæ erat fit maior, vt dictum est, variatione termini. ergo forma augetur quatenus recipitur in maiori materia. Aīa vero plātæ augetur, quia ipsa formaliter fit maior, fit aūt formaliter De.4 in.q ticōmēt.
maior. qa fit in materia maiori quæ est maior additione, vt dictum est. Hæc de dilucidatione. Vlterius in cōmentariis quæritur quarto verum fiat auctio secundū partes formales. Vbi primo animaduertendū q Alexander nec asserit humidū ipsum radicale augeri propria auctione, nec tale humidum appellat formales partes. Philoponus enim qui est magnus Alexandri sectator, rem hanc de mente Alexā

dri

dri non narrauit. Ideo debes scire quod duplex est humidum, aliud radicale, & hoc est ipsum semen coagulatum in membra, cuius partes sunt membra ipsa, & membrorum partes, aliud vero nutrimentale: & est sanguis ex digestione, ac cibo factus, quia est potentia caro vel os. qui sanguis postquam coagulatur in membrum, non differt re ab humido radicali, quoniam idem subiecto est radicale, & nutrimẽtale, solum dr radicale, quia fuit spermaticum dr vero nutrimẽtale, quia impurum, & magis elongatum a principio. Hoc enim humidũ est vnum numero, quod est sobiectum animæ, & figuræ membri. Ex his patet quod humidũ radicale, neque maius, neque minus fit per auctionem verã secundum Philoponum, sed bene per additionem humidum quod est materia membri fit maius, vt luci aqua fluuij fieri potest additione maior, vel minor, non quod ipsa remaneat eadem simpliciter, sed per æquiualentiam. Quã positionem Philoponos expresse in commentarijs suis dilucidauit. Secũdo aĩaduertendum quod nec pori dici possunt partes formales, nec, auctio fieri potest secundum partes porosas. Partes enim formales secundum Philoponum sunt ipsa forma, quæ est in pluri materia, & ideo positio de poris nõ est peripatetica, nec sustentabilis. Tertio animaduertendum secundum Philoponum, quod cum materia membri augeri non possit vera auctione; nec vtrunque. s. compositum ex materia, & forma. nam si vtrunque, tunc materia augeret vt dedicit Philoponus ergo nec existenter, nec subsistenter compositum augetur, & ita in hoc ea quæ diximus in commentarijs sunt recognoscenda. secundum enim Philoponum sola forma quanta. scilicet tricubita augetur, materia vero sola additione fit maior, & non solum forma quanta tricubita augetur sed figura tricubita (vt aic Philoponus.) Verum forma diuisibilis augetur per hoc quod ipsa per formalem extentionem fit maior. formæ vero indiuisibiles augentur. quia æquiualenter fient meliores, quia in materijs maioribus recipiuntur, vt dictum est. Denium animaduerte quod octaua dubitatio non est ad propositum, quia auctio non fit per intus susceptionem in poros, sed per iuxta positionem alteratiuã & gñatiuã (vt dictũ est) quæ iuxta positio proficiscit a venis per membri faciem disseminatis (vt dictum est) & sic dubitatio illa supponit falsum. In commẽtarijs quinto quæritur si calidum resoluat aliquid humidi radicalis spermatici, licet in commentarijs sit quælibet pars dispurata, tamen Philoponos tenet quod humidum naturale coagulatum in membra à calido resoluitur, inimo diffluit vsque ad finem vitæ: non tamen eo vsque, vt nihil relinquatur. quoniam si posset nihil relinqui, & stare vita naturalis, posset defendi animal posse perpetuari. Hæc est opinio Aristo. qui pro tãto asseruit carnem augeri secundum formam pro quanto materia diffluit, forma vero eadem numero continuo manet vnde si humidum idem numero staret, nulla esset necessitas ponendi formam augeri. Præterea. Si concedunt naturale humidum ab ipso calido fieri impurius, cum nõ possit aliquid fieri impurius, nisi admistione sui cõtrarij, fiet impurius admistione sicci, non põt aũt cõtrarium miceri, nisi alterũ cõtrariũ corrũpatur. ergo oportet naturale humidũ corrũpi ab ipso sicco & cõmisto. Sexto rursus quærit, vtrũ, auctio sit motus continuus. vbi optime dictum est, quod nec auctio particularis, quæ est per corruptionem vnius, minimi nutrimentalis, nec auctio totalis est motus continuus, quoniam quouis modo fiat auctio, est aut ipsa generatio formæ in maiore materia quam prius erat, aut in eodẽ instanti cum hac generatione. At cum hæc generatio sit sobitaria. ergo auctio est subitaria, est tũ verum quod auctio particularis fit per corruptionẽ vnius minimi nutrimẽtalis: totalis vero quo ad subiectum fit per corruptionẽ multorũ minimorum nutrimenti. non per hoc quia illa minima suscipiantur in poris, sed per hoc quod opponuntur membris, per venolas delata (vt dicit Philoponus.) Septimo quærit, vtrũ rarefactio sit augmentatio. vbi optime quæstio diluci datur. Vnum tamen est sciendũ, quod in instanti est generatio formæ in maiori materia quã prius erat, & augmentatio, & rarefactio, & occupatio maioris loci, quam id quod auctũ est, prius occupabat. Verum hæc occupatio maioris loci non est motus localis, quoniam nec rectus de loco, ad locum nec circularis circa locum, vt probauit Aristotel. est tamẽ acquisitio eiusdem loci sub maiori extensione quam prius erat, & sic talem occupationem esse subitariam non est absurdum. Rarefactionem vero, & augmentationem fieri in instanti est manifestum per se in compluribus locis, patet ergo ex hac positione non sequi motum localem fieri in instanti, sed solum rarefactionem, & auctionem fieri in instanti. & causa est, quia occupatio maioris loci non est motus localis, sed generatio loci in maiori subiecto quam prius erat. Hæc de augmentatione satis sint.

Quoniam autem oportet primum de materia & de vocatis elementis dicere, siue sint, siue non, & vtrum sempiternum sit vnumquodque, aut generetur aliquo Ant.c.xxi *modo, & si generetur, vtrũ ex se inuicẽ generentur omnia eodem modo: aut aliquod primum eorum vnum sit necesse est prius vtique dicere de quibus indeterminate dicitur nũc*

Quoniam vero oportet primum dicere de materia, Dilucida. te.c eiusdẽ *deque his, quæ vocantur elementa, siue sint, siue non, vtrum videlicet vnumquodque sempiternum sit: aut aliqua ex parte genitum. & si generẽtur, vtrum generentur omnia ex inuicem modo eodem. vel eorum sit vnum quoddam primum, Necesse itaque dicere eadẽ, quibus indeterminate dicitur nunc.*

Comẽ ist

De mistura, actione, & passione, deque tactu proponẽs dicere, causam tractatus assignãs, tale proponit enthymema. videlicet oportet de elementis tractare in lib. secũdo. videlicet vtrum sint æterna, an generabilia. & si generabilia. vtrum reciproce, an vnum sit primum ingenitum. igitur oportet de tactu, actione, & mistura agere. (inquit) Quoniam vero oportet primum dicere de materia, deque his quæ vocantur elementa & hoc siue sint vocata & vera elementa siue non vera, sed vocata tñ, quod dicit ppositionẽ suã, quia verum elementum est materia. quinto metaphy. dicere dico. Verũ videlicet vnumquodque sit sempiternũ sm se, & quælibet sui, aut aliqua ex parte genitũ, æternũ sm totum. Et si generentur aliqua ex parte, vtrum generentur omnia ex inuicem modo eodem, hoc est mutuo, ita vt quodlibet transmutetur in quodlibet vel eorum sit vnũ quoddã primum. ex quo cætera fiant, ipsum tñ sit ingenitũ, vt dicunt physici. Necesse itaque est dicere ea videlicet misturam tactum, & auctionem, de quibus nunc nostro tempore dicitur indeterminate, & satis confuse. Hoc est enthymema concludens intentionem.

Aristo. vsque ad præsentẽ locum plura disseruit, primo quidẽ falsas veterum de generatione opiniones. secundo vero de generatione ipsa vniuersaliter. tertio de differentia inter generationem & alterationẽ, & de alteratione ipsa, & quomodo differt ab ea motatione, quæ est secundũ locum. R ECO. quarto quomodo differt ab augmentatione, & de ipsa augmentatione quædam augmentatio sit, & quid id, quod augetur & quo augetur, & quis modus sit, secundum quem augentur, & quæ augentur, hæc quatuor hactenus. Sed quid facturus sit post hæc. Philoponus ait cõsequens esse eũ dicere de generatione eorũ, quæ singulariter generãtur, vtpote de generatione eorum, quæ in meteoro fiunt, de generatione metallorum, & lapidum. de generatione plantarũ & de generatione animalium, hæc enim singulariter ac seorsum generantur Cũ ergo de his sit dicturus, & opus sit. vt qui disceptaturus sit de generatione singulari prius disserat de materia proxima vnicuiq; generationi, vtpote quænã sit materia, quæ subiecta est meteoris, quænam sit, quæ metallis, & reliquis eodem modo. Sed vt sermo, qui est de materia simpliciter, quæ cõmuniter omnibus naturalibus est subiecta de qua in physicis nos docuit, præcedit sermonẽ, qui est de naturalibus omnibus, ita etiã opus est, vt sermo qui est de materia proxima eorum, quæ singulariter generant, procedat eũ, quod de generatione particulariũ, & de materia, quæ subiecta est vnicuiq; ipsorum. Hæc autẽ materia particula-

ris

tis communiter accepti sunt elementa. ergo necessarium erat præassumere sermonem de elementis, non enim propria cuique materia inueniri potest, nisi elementa præsciantur. Hæc enim communiter post primam materiam omnibus sunt subiecta tanquam corporea materia omnium eorum, quæ generantur. Idcirco primo de elemẽtis sermonẽ aggreditur, secundo huius, antequam ad singularum rerum generationem proficiscatur, & quærit num hæc generabilia sint, an ingenerabilia, & immutabilia, vt videbatur Empedo. & si generabilia, num ex inuicem, an ex alio quodam, & si ex inuicẽ, nũ pari pacto in oia mutentur, an sit aliquod ipsorum primum ex quo alia mutentur, vel materia reliquis subiecta vt videtur Thaleti quidem aqua. Anaximeni vero aer, Heraclito autem igni, verum etiam quærit si quatuor numero, an plura, & dicit quod quatuor sola, & sic terminatur secundus liber huius. In libris autem de cœlo quæsiuit de elementis, & demonstrauit quod sermo de elementis ordine primus est, Amplius quod neque ingenerabilia sunt, neque incorruptibilia, & quod non ex alio quodam subiecto generentur, & quod non sunt infinita, sed finita. Quot tamen hæc sint, vel quo pacto ex inuicem generẽtur, in illis dicere supersedit, quia in hoc libro de illis erat dicturus. Ex his ergo quæ Philoponus inqt, colligitur intentio libri præsentis. & causa intentionis. est.n. intẽtio disserere de elemẽtis, qualia & quot sint, & q̃o ex inuicem generẽtur. Causa intẽtionis est, quia est dicturus de singulari generatione rerum naturalium, ante quem tractatum oportet agere de materia singulari corporea, vniuersaliter tamen. Post hæc ad intentionem præsentis sermonis descẽdamus, & dicamus quod sunt quædam, quæ præcedũt sermonem de elementis, quæ cũ indearticulata sint, impossibile est facere sermonẽ de elemẽtis, ideo de illis proponit dicere quæ sunt tria, quid sit mistio, quid facere & pati. & quid sit tactus. vnde dicit. Quoniam autem oportet primũ de materia, & de vocatis elemẽtis dicere, siue sint, siue nõ. Quod vero ad verba attinet, quoniam proposuit dicere de materia, ne quis credat eum velle dicere de prima materia incorporea, de qua iam dixit in physicis. idcirco addidit & de uocatis elementis. q.d. de materia, quæ quidem est uocata elementa. hæc Philoponus. Sed dici potest, quod Arist. secũdo huius de vtrisque dicit, qm̃ tã de incorporea materia quam de vocatis elementis, vt patebit. verum de incorporea materia dicit per accidens, vt exponat materiam corpoream, quæ sunt elementa. Dixit vero vocata (vt Philoponus inquit) Quoniam nondum demonstrauit quod hæc sunt elementa. vel dixit vocata, quia quatuor hæc elementa non proprie sunt elementa, sed materia prima est propriẽ elementum, aut dixit vocata, quia hæc quatuor elementa, potius sunt elementata quam simplicia & pura elementa. Dixit siue sint, siue non sint, quoniam quæstio est, vtrum hæc elementa sint, cum non sint euidentia (vt Philoponus inquit) vel verba hæc retulit ad proxime dicta, vt sit sensus. dico hæc vocari elementa, siue re vera sint, siue non sint elementa. nam siue re vera sint elementa, siue re vera non sint, ab omnibus vocantur elementa. Exponit autem quæ de elementis est dicturus, & dicit. Vtrum sempiternum sit vnumquodque, aut generetur aliquo modo. dixit aliquo modo, quia secundum veritatem elementa secundum tota non generantur, sed s. in partẽ. Amplius si generetur vnũquodque, vtrũ ex seinuicem generentur omnia codẽ modo, aut aliquod primum eorum vnum sit. quoniam inquã de elemẽtis hæc agenda sunt, necesse est prius vtiq; dicere de quibus interminate dicitur nũc. s. de tactu, agere & pati, & de mistione, tanquam de conferentibus ad doctrinã de elementis, & hoc ideo, quoniam de his a senioribus non accepimus determinationẽ ac dearticulationem. Hæc est intẽtio p̃sentis sermonis qui in hoc capite habetur. Causa vero est, quia doctrina de his confert ad primam atque principalem totius libri intentionem, scilicet ad doctrinam de elementis.

Ann.c.120 *Omnes .n. & qui elementa generant, & qui ea quæ ex elementis, segregatione vtuntur & congregatione, & ipso facere & pati. Est autem congregatio, mistio. Quomodo autem misceri dicimus, non est determinatum manifeste.*

Omnes enim & qui elementa generant, & qui hæc ex elemẽtis. disgregatione vtuntur & congregatione, atque actione & passione. Est autẽ congregatio mistura. Verum quomodo misceri dicimus, non determinatum est manifeste. Dilucidatio eius dem.

Deducit enthymema, & primo de actione & mistura p auctoritatem tractantium de generatione rerum (& inqt) Cõm̃.122

Omnes enim & qui elementa generant, vt multi physicorum, & qui hæc generãt ex elementis disgregatione vtũtur & congregatione, & passione. sed congregatio est mistura. igitur de mistura. verum quo modo misceri dicimus & quid superaddit congregationi ipsa mistura, nõ determinatum est manifeste. Et sic patet auctoritate ant quorum tractatui de generatione elementorum esse annexum tractatum de actione, & mistura.

Cum accepit intentionem & dixit tractatui de elementis esse annexam doctrinam de agere & pati, & de mistione, & tactu, hoc comprobat etiam ex veteribus. nam cum aduersarii dicere possent tractatui de elemẽtis non esse annexã doctrinã de his tribus, ad eos probat etiã ex veterib⁹ illi tractatui esse hanc de tribus his doctrinam annexam (& inquit) Omnes.n. & qui elementa generant, & qui ea, quæ ex elementis, segregatione vtuntur, & congregatione & ipso facere pati. Sed dubitat Philoponus, quoniam licet omnes vtantur segregatione & congregatione, non omnes vtuntur agere & pati, sed solum hi qui elementa ex inuicem generant. RECO. Dubitatio Philoponi

Respõdet primo, quod verba hæc legẽda sunt per synecdochen hoc pacto. Omnes enim scilicet elementa ex inuicem generant, vtuntur ipso facere, & pati, & omnes qui generant ea quæ sunt ex elementis, non autem ipsa elementa vtuntur segregatione, & congregatione, vt Empedoclici, Democritici, & Anaxagorici, & sic referendo singulos singulis sermo patet. Vel legi potest coniunctim. s. tam qui elementa generant quam qui elementa impermutabilia faciunt, vtuntur congregatione & segregatione, & agere pati, non tamen ipsis agere & pati proprie, sed communiter sumptis. Quod enim qui elementa generãt his vtantur, patet. Quod autem qui elementa non generant, his vtantur, declaratur, qm̃ cũ oẽs vtantur segregatione, opus est vt sit aliqua causa motiua congregationis, & segregationis, vt secundum Empedoclem odium segregationis, amicitia congregationis, modo concernere & segregare videtur aliquo modo facere, & concerni & segregari videtur pati. Secundum Anax. vero mens est factiua cõgregationis & segregationis. Secundum Democritum autem, proximæ factiuæ causæ sunt Rythm⁹, versio, & diathiges: remotæ vero, anima & casus. ergo communiter loquendo omnes vtuntur facere & pati. Quod autem sit necessarium dicere de mistione, probat ex veteribus, quia congregatio mistio quædam est, verũ quomodo misceri dicimus nõ est manifeste determinatum. Quod quidem congregatio sit mistio, patet, quoniam quæ faciunt, & patiuntur, necesse est, vt prius misceantur inter se. verum quid sit mistio, & quo modo fit, res quæstione digna est Est enim dubium vtrum ad hoc, vt mistio sit oporteat elementa in frustellis secari, & secrata iuxta poni, ita vt mistio sit solũ ad sensum velut si farinas ordei & tritici misceres, quod ad sensum totum videtur mistum. an mistio si sit omnibus concedentibus per tota, & vtrum in mistione corrumpantur formæ elementorũ, an saluentur: & si saluentur, vtrum omnes aut quædam. Prima solutio. Secunda solutio.

Sed neque alterari possibile est, neque segregari, neque congregari, nullo faciente, neque patiente. Etenim plura elementa facientes generant, faciendo & patiendo abinuicem. quamuis ex vno necesse sit dicere factionem. Et hoc recte dicit Diogenes. quod si non essent ex vno omnia, non esset facere & pati abinuicem. verbi gratia. calidum infrigidari, et hoc calefieri rursus. non.n. transmutantur caliditas, & frigiditas in seinui Anti.c.12

cem

cem sed manifestum est quod subiectum. Quapropt in quibus facere est & pati, necesse est horum vnam esse subiectam naturam. Omnia igitur talia esse dicere, non verum est. sed in quibus, ipsum abinuicem est.

Dilucida. e.c. eiusdem. *Amplius autem nec alteratio est possibilis, neque corruptio neque generatio nullo agente, neque patiente. Nam & qui plura elementa faciunt hi generant actione & passione eorũ adinuicẽ. Et his qui ex vno necesse est dicere actionẽ. Hocq; recte Diogenes facit, quod nisi ex vno cuncta essent, neque erit horum abinuicẽ huius actio illius passio, vtpote calidum frigere: hocque calescere iterum. Non enim caliditas & frigiditas inuitem transmutantur, nisi constet subiectum subijci, quare in quibus auctio est, & passio eis vnam subesse naturam necesse est. Omnia quedem igitur talia non verum est dicere, sed in quibuscunque subiectum est.*

Cõmẽ.128 Secundo arguit ratione idem sic, nec generatio, neque alteratio effici possunt absque actione aut passione. igitur tractatui de genrratione & alreratione annectendum, est de actione, & passione. Antecedens declaratur, quia tam qui plura elementa faciunt vtũtur auctione, quam qui ex vno cuncta generant, vtuntur actione. Immo nisi ponatur vnum elementum commune, non erit actio nec passio. & sic nec generatio, nec alteratio. vt recte facit Diogenes (inquit.) Amplius autem, quod græce est alla myn, latine, at vero, siue præterea, aut amplius, nec alteratio est possibilis, neque corruptio, neque generatio nullo agente, neque patiente. Arist. in græco habet diacrinesthæ & sygrinesthe, latine disgregari & cõgregari, verum ego pro corruptione & generatione transtuli, quia antiqui generationem congregationem vocant, corruptionem vero disgregationẽ. Deinde probat antecedens. d. nam & qui plura elementa faciunt, vt Empedocles, hi generant actione & passione eorum abinuicem, vt lite & amicitia Ex his qui ex vno generãt, vt physici quidã, necesse est dicere actionẽ. Quod auctoritate Diogenis affirmat. d. hocq; recte Diogenes facit, qđ nisi ex vno cuncta essent, neque erit horum adinuicem huius actio illius passio, vtpote neque subaudi erit calidum frigere, neque hoc calescere iterum. Non enim caliditas & frigiditas inuicem transmutantur, ita vt vna alteram recipiat, nisi constet subiectum subijci, vel magis iuxta græcũ sed manifestum est q subiectũ aliquod est, quod eis subijcitur. Sed ambiges. primo, quia si hæc consequentia valet. sine auctione non est generatio. igitur oportet de actione tractare, arguerem sic sine intelligentijs, & stellis non est generatio. igitur de stellis & intelligentijs est agendũ, quod non concederes. Amplius secundo. quomodo valet hæc, nisi materia sub esset, tunc non esset actio & passio. Primo. nec agit materia, nec patitur, vt hic loquimor. Igitur nihil facit ad actionem & passionem. Ad primum dicendum, q antecedens est sic accipiendum, sine actione & passione tanquam primis requisitis & proximis, non est generatio, igitur tractatui de generatione est annexus tractatus de actione & passione. nunc cauillum non est ad propositũ. Stellæ enim & intelligentiæ sunt causæ remotæ. Ad secundum dicendum. quod nihil patitur nisi sit in materia, quia licet ipsa non patiatur primo, est radix passionis, propter quod formæ liberatæ a materia non patiuntor. 9 metaphysicæ. commen. 2. nihilque agit physica actione, quod non sit in materia, quoniam omne agens physica actione est indiuiduum, & omne indiuiduum est tale propter materiã. Amplius, omnis actio est corruptiua, & generatiua vt nunc loquitur. Expulsio & inductio circa idem subiectũ fiunt, quare necessaria est materia. Et sic patet ratio Aristot.

R ECO. Duæ erant sectæ de generatione. Altera quæ dixit ipsam generationem esse congregationem, corruptionem vero esse segregationem. Altera vero quæ dixit generationẽ esse alterationem vt rarefactionem, vel cõdensationem, corruptionem vero contra. cum ergo ostẽdit eos, qui generationem dicunt congregationẽ vti facere & pati: ostendit eos, qui generationem dicũt alterationem vti facere & pati (inquit) Sed neque alterari possibile est, neq; segregari neq; cõgregari nullo faciente, neque patiente. de congregatione & segregatione dictum est, de alteratione vero patet, quoniã non potest fieri alteratio nisi sit alterans, & si est alterans, alteratur aliquid, & sic est agere & pati, nam plura elementa facientes generant faciendo & patiendo adinuicem, & supple etiam qui ex vno generant faciendo & patiendo generant. Approbat autem, quod ex vno generentur (cum inquit) Quamuis ex vno necesse sit dicere factionem siue generationem, & hoc recte dicit Diogenes Apolloniates, quod si non essent omnia ex vno non essent facere, & pati abinuicem. Vult igitur dictũ Diogenis verum esse, quod. s. nisi omnia fierent ex vno, non possent esse agere & pati. & probat ratione Diogenis, qua etiam Plato vsus est in Phedone (& inquit) Verbi gratia calidum infrigidari, & hoc calefieri rursus. non enim transmutantur caliditas & frigiditas in seinuicem cum sint contraria, quorum alterum non recipit alterum, sed manifestum est quod subiectum est illud quod recipit vtrunque. Ideo concludit, quapropter in quibus facere est & pati, necesse est horum vnã esse subiectã naturam. Verum corrigit aliquo modo hoc quod Diogenes, & Plato dicebant, & potest intelligi primo, quod non est verum, vt omnia entia mundi sint talia, vt vnam & eandem subiectam materiam habeant, quoniam incorporea vnam subiectam materiam non habent. Vel secundo intelligit quod nõ in oibus, quæ agunt & patiuntur est vna subiecta materia, instantia est de cœlo & de his, quæ patiuntur à cœlo, quorum non est vna subiecta materia eadem omnibus illis. Cœlestia enim carent ea materia, quæ est sub lunariom.

Sed si de ipso facere & pati, & de mistione videndũ sit, necesse est & de tactu. Neque n. facere hæc & pati possunt proprie, quæ non est possibile seinuicem tangere neque non tangentia seinuicem aliqualiter, contingit misceri primum. Quapropter de tribus his determinandum est, quid tactus, & quid mistio, & quid factio. Ant.c.134

At vero si de actione, & passione, & de mistura speculandum est, necesse est de tactu. Neque enim hæc facere & illa pati possunt proprie quæ seinuicem tangere non possunt neque quæ aliqua ex parte non se tangunt cõtingit misceri primum. Quare de tribus his differendũ. quid videlice tactus, quidue mistura, quidque actio. Dilucida. te.c.eiusdem

Quod de auctione & mistura hoc in libro sit agendum declarauit nũc q de tactu, apponit, quia de mistura & actione. & igiĩ de tactu declaraĩ entymema, quia sine tactu nulla prorsus actio est, neque passio. Et hoc accipiendo actionem propriæ. nam intellectus agit intelligibilia. non tamen illa tangit. Amplius, intelligentia agit orbem, illum tamen minime tangit. hæc enim actio non propria est, sed metaphorica. sic igitur tractatui de actione annecti debet & de tactu: Itemque & tractatui de mistura, quando quidem quæ non tangere se possunt, nec misceri, vt dicemus. Restat igitur vt pro complemẽto totius negotij, quod à principio proposuimus, videlicet de generatione, vt de actione mistura, & tactu, transigamus. Hæc de intentione. Cõmẽ.134

Cum ostendit quod sermo, qui est de facere & pati, & de mistione necessarius sit ei tractatui, qui est de elementis. ex his ostendit quod sermo de tactu etiam necessarius est (& inquit) Sed si de ipso facere & pati & de mistione videndũ sit pro doctrina de elementis: necesse est quoque de tactu. Cuius causam accepit, & dicit. neque enim facere hæc, & pati possunt proprie, quæ non est possibile seinuicem tangere Factiuum enim (vt Philoponus inquit) tangit passiuum, aut immediate vt ignis ligna, aut per mediũ, vt ignis aquẽ mediante lebete. R ECO.

Quod vero ad verba attinet, dixit propriẽ, quoniã dicimur pati à cõuitio, non tñ conuitium proprie facit. patet igitur nõ esse factionem proprie sine tactu. Quod autem neq; mistio, probat, (& inquit) Neque non tãgẽtia seinuicẽ aliqualiter, cõtingit misceri primum. & dixit primum siue proprie, quoniam proprie ea se tangere dicuntur, quorum

extrema

extrema sunt simul. Tunc concludit intentionem quasi sermonis totius exordium (& inquit) Quapropter de tribus his determinandum, quid tactus, quid mistio, & quid factio.

Aa.a. 129 *Principium autem accipiamus hoc. necesse enim entium quibus est mistio, esse hæc adinuicem tactiua. & si aliquid facit, hoc autem patitur proprie, & his similiter, Ideo primum dicendum est de tactu.*

Dilucidate.c. eiusdem. *Accipiemus autem principium tale necesse est enim eorum quæ sunt, quibus est mistura, hæc esse ad inuicem tactilia. & si aliquod agit. Illud vero patitur proprie. & is similiter. Ideo primo dicendum de tactu.*

Com. 121 De ordine vero, vult à tactu esse incipiendum qui græce, dicitur aphe. quia miscibilia sunt tactilia & non econtra. Itemque & actiua & passiua tactilia sunt. & non econtra, quare a tangentibus incipiendum, tanquam ab vniuersalioribus, quæ dicit, patent. Sed ambiges. primo, de tactu in libro dicitur de anima. igitur non hic, secundo, de actione & passione in quinto metaph. igitur non hic Tertio de mistura in quarto meteororum igitur non hic. Ad primũ dici potest de tactu esse dictum, prout est vnus quinque sensuum qui tangendo sentit. Hic vero, vt passio est corporum actiuorum passiuorumque, & miscibilium. Ad secundum de passione & actione in metaphysica dicitur, vt sunt differentiæ entis. quod diuiditur per potentiam & actum. Hic vt sunt rationes corporum physicorum. Ad tertiũ de mistura agitur in quarto metheororum. videlicet ipsorum humorum. at hic de mistura. vt elementorum est. RECO.

Insinuata intentione, ponit in his, quæ proposuit ordinem (& inquit) Principium autem accipiamus, hoc scilicet tactum. Est ergo ordo quod a tactu sit incipiendum, & probat quoniam tactus est mistione & factione communior. nam necesse est entium quibus est mistio, esse hæc adinuicẽ tactiua. Præterea. Si aliqua, sunt quorum hoc facit, illud vero patient, & his similiter necesse est inesse tactum, contra vero minime. Dixit autem propriè, quia quæcunque propriæ agunt & patiuntur, vel proprie miscentur, hæc necesse est se tangere. Contra vero nequaquã. possunt enim aliqua se tãgere proprie quæ nec proprie agũt, vel patiuntur nec proprie miscentur. vt orbes proprie se tangunt cum vltima simul sint, quæ tamen nec miscentur, nec agunt & patiuntur. Philoponus disputat an tactus sit illis vniuersalior, quod (cum postea patebit) nunc transeat.

Ant.c.126 *Fere igitur vt & aliorum nominũ vnumquodq; dicitur multifariã, & hæc quidem homonyme, hæc autẽ altera ab alteris prioribus, sic sese habet & de tactu. Sed tamen principaliter dictum inexistit habentibus positionem, positio autem, quibus & locus. etenim mathematicis similiter reddendum est tactum & locum, siue est separatum vnumquodque eorum, siue alio modo.*

Dilucidate.c. eiusdem. *Fere quidem igitur, quemadmodum & cæterorum nominum vnumquoque multipliciter dicitur. & hæc quidem æquiuoce. Hæc autẽ altera ab alterius prioribus, sic se habẽt & de tactu. Verũ principaliter dictũ est in habẽtibus positionẽ, positio vero inest quibus quidẽ & locus. Et. n. mathematicis dãdũ est tactũ atq; locũ, siue eorũ vnumquodq; separatũ sit, siue modo alio.*

Com. 126 Quod tactus multipliciter dicatur, per talem videtur affirmare coniecturam, quod nomina fere omnia multipliciter dicantur, hoc est aut æquiuoce, aut modo & ratione, ac ordine, vt analoga. Cum igitur tactus nomen dicatur, ideo videtur multipliciter dici: Dicit. Fere quidẽ igitur quemadmodum cæterorum nominum vnumquodque. multipliciter dicitur. hæc quidem æquiuoce. Hæc autem altera ab alteris prioribus, hoc est analogice, & tactus nomen sit quoddam, sic se habet & de tactu. & ita videtur multipliciter dictum. Animaduerte quod plures sunt res, quam nomina, ideo vt dicitur primo elenchorum venit æquiuocatio, vt vnum nomẽ. v.g. imponeretur pluribus rebus. Verũ potest nomen aliquod reperiri vniuocum, sed raro. ideo dixit fere oĩa. Deinde declarat quæ se tãgũt ꝓpriè ac principaliter. Et ꝙ sint corpora, sic syllogizat. Quæcũq; sunt in loco, corpora sunt quæ se tãgũt, sunt in loco. igitur tangentia sunt corpora. ꝙ tangentia sunt in loco. declarat. d. verũ principaliter nomẽ tactˀ dictũ est in habẽtibus positionẽ. Positio vero inest, quibus quidẽ inest & locus. & sic patet minor. Idem probat per exemplum. d. Etenim matematicis dandum est tactum, atque locum, siue eorũ vnumquodque separatum sit, vt Pithagorei aiunt, siue modo alio, hoc est in naturalibus constituunt, vt veridici dicunt. Ex hoc arguo sic Mathematica sunt tangentia, & non nisi ratione qua corpora. igitur tangentia sunt corpora. Quæres forsitan an mathematicæ res a loco abstrahant. quod sic videtur. nã abstrahunt a virtute conseruatiua rei locatæ. igitur, a loco. Dici potest quod locus vno modo capitur physice alio modo mathematice pro vltima superficie corporis ambientis a loco physico abstrahunt mathematica: Non autem a loco mathematico.

Nunc accedit ad narrationem, & accipit, quod tactus dicitur analogice (& inquit) Fere igitur vt & aliorum nominum, quorum supple vnumquodque dicitur multifariam, eorum scilicet dicuntur hæc quidem æquiuoce, hæc autem altera ab altera & prioribus, sic se habet & de tactu. Est ergo sensus, quoniam quæcunque multipliciter dicuntur, sũt æquiuocà, vel analoga, ergo & tactus, cum supple multipliciter dicatur, erit autem æquiuoce, aut analogice dictum. RECO.

Quæstio Philoponi Solutio. Sed mouet. q. Philoponus, qm̃ in prædicamentis voluit oĩa quæ multipliciter dicũtur, dici æquiuoce. Hic vero aut multipliciter dici aut æquoce, aut analogice. Respondet Philoponus, quod hic non exquisite loquitur, vt in prædicamentis, ideo satis est vt ostendat tactum esse analogum. Quoniam conclusit tactum dici analogice, ostendit de quo principaliter dicitur (& inquit). Sed tamen principaliter dictum inest habentibus positionem, positio aũt inest, quibus & locus inest, positionem enim habere est in loco esse: ergo tactus principaliter est eorum, quæ sunt in loco scilicet corporum. Quod autem ita sit probat, (& inquit) Etenim mathematicis similiter reddẽdum est tactum, & locum, siue ipsa mathematica sint natura separata, siue non, quod addit propter Pithagoricos, & Platonem, qui ea posuerũt separata. patet igitur tactum esse corporum, quoniam est eorum, quæ sunt in loco, & ita erit corporum naturalium & mathematicorum, nam (vt Philoponus inquit) esse in loco corporibus, inest, nõ quatenus habent passiones, sed quatenus habent spatium, & sic mathematica sunt in loco, quare eorum potest esse tactus. Ant.c.127

Si igitur est, vt determinatum est prius, tangere, vltima habere simul, hæc vtique tangent seinuicem quæcunque determinatas magnitudines, & positionem habentia, simul habent vltima.

Dilucidate. c. eiusdem. *Si igitur erit tangere vti prius determinatum est, habere videlicet vltima simul, ipsa vtique determinatæ magitudines se tangent, quæcunque habentes & positionem vltima simul habent.* Com. 127

Secundo quod se tangentia simul vltima habeant, non alio probat, nisi quod se probasse in quinto physicæ auscultationis asserit. d. Si igitur erit tangere vti prius determinatum est quinto physicorum. habere. videlicet vltima simul. ipso vtique determinatæ magnitudines siue corpora se tangunt, quæcunque habentes, & positionem. Vltima simul habent. Sic igitur habetur secunda definitionis pars. RECO.

Colligit ergo nunc quæ proprie se tangunt partim ex nunc dictis, partim ex dictis quinto physicæ ausculationis (& inquit). Si igitur est, vt determinatum est prius scilicet quinto physicorum tangere, scilicet quod sit vltima habere simul, sequitur quod hæc proprie seseinuicem tangere dicentur, quæcunque habentia positionem atque determĩnatas magnitudines vltima habent simul Dico habentia positionem, hoc est locum, quoniam proprie tactus est corporum, nam licet linea tangat lineam, non proprie est tactus. Dico determinatas magnitudines, propter particulares continui, continui enim particulæ cum non sint determinatæ magnitudines, sed sint potentia in tali, non dicuntur se tangere, sed ipsum continuum. & verum. Hæc

ex Philopono. Quare tres sunt conditiones eorum quæ principaliter se tangunt, quod sint corpora, & ideo duæ lineæ non se tangere dicuntur, & quod actu distincta ac positiones proprias habentia, ideo duæ continui medietates non dicuntur se tangere, & quod vltima sint simul, quæ propria tangentium conditio est.

Ant.c.131

Quoniam autem positio quidem quibus & locus in existit, differentia autem prima loci sursum & deorsum & talia oppositorum, omnia se inuicem tangentia grauitatem vtique habebunt, aut leuitatem, aut ambo, aut alterum. talia autem, paßibilia & actiua. Quapropter manifestum est, quod hæc tangere nata sunt se inuicem, quorum diuisis magnitudinib. simul vltima sunt, existentibus motiuis & mobilibus adinuicem.

Dilucida. c. eiusdem

Quia vero positio quidem inest his, quibuscunque & locus inest. loci autem prima differentia est, sursum & deorsum, talia quoque aduersantia sunt, habebunt itaque se tangentia cuncta grauitatem, aut leuitatem, aut ambo, vel alterũ. Talia aũt sunt paßiua & actiua. quare patet hæc esse apta se tangere. quorum (cum sint determinatæ magnitudines) vltima simul sunt. ac existunt motiua & mobiles adinuicem.

Com. 108

Quod tãgentia sint actiua & passiua mutuo sic syllogizat, quæcunque sunt grauia aut leuia, sunt actiua & passiua, quæcunque se tangunt, sunt grauia, aut leuia, igitur quæcunque se tangunt sunt actiua & passiua quod tangentia sint grauia aut leuia probat. d. Quia vero positio quidem inest his quibuscunque & locus inest. Loci autem prima differentia est sursum & deorsum, talia quoque aduersantia sunt, omnibus his acceptis veluti præmissis, dat minorem. d. Habebunt itaque se tangentia cuncta, grauitatem, aut leuitatem cuncta dico aut ambo ipsa tangentia, aut saltem alterum quod dicit forte propter cælum, quod ignem, tangit. non tamen graue est, aut leue Hæc est minor. Deinde sumit maiorem. talia autem sunt passiua & actiua. Tunc recolligit totam conclusionem. videlicet igitur tangentia sunt corpora actiua & passiua. quorum vltima sunt simul. Hæc. n. ꝓprio nomine tãgentia dicuntur. cætera vero metaphorice. Animaduerte vt in paraphrase Auer. comen. 44. colligitur, quod tactus duplex est, alter quidem mathematicus ad quem sufficiunt duo, vt sit corporum, & quod illa simul habeant vltima. Physicus vero requirit tria, quod sit corporum, & quod eorũ vltima sint simul, & sint mutuo actiua ac passiua.

RECO.

Hactenus de tactu proprie dicto ac principaliter, nũc de tactu principalissime. Est enim duplex tactus. s. qui proprie dicitur, & hic est mathematicus, qui est corporum, quo corpora sunt, & qui propriissime ac principalissime dicitur, & hic physicus est, qui est corporum, quæ sunt apta in inuicẽ agere, & pati (inquit) Quoniam autem positio quidem inest his quibuscunque & locus inest, differentia autem prima loci est sursum & deorsũ quæ sursum & deorsum sunt talia de numero oppositorum, dixit aũt prima quõ cæteræ dfiæ. s. ante, retro, dextrũ, & sinistrũ, non sunt primæ loci differentiæ, sed in habitudine ad nos, grãue. n. dicitur dextrum vel sinistrum: ante vel retro non primo ac simpliciter, sed respectu habi o ad nos. Ex his duobus cõcludit quod oia inuicem tãgentia habeãt grauitatẽ, aut leuitatẽ aut ambo, aut alterum. Dixit autem, aut ambo, aut alterum ſm Alexan. propter cælum: quod tangit ignem, & tamen, nec est graue nec leue Vel hoc dixit (vt Philoponus inquit) ꝓp extrema elemẽta, quæ alterũ tm̃ habẽt. s. aut grauitatẽ aut leuitatem. Intermedia vero vtraque. s. quia aer est grauis. & leuis, & aqua similiter. Quod si ꝓpter cælum hæc dixit, tum cum dixit, inuicem, intelligendum est alterum sub altero, nam cœlum tangit ignem, & agit in ipsum, & non econtrario. Sin autem hæc dixit propter elementa media, & extrema: tunc per verbum inuicem, intellexit reciproce: quia alterum tangit alterum & econtrario passiue & actiue. Quod si omnia tangentia grauitatem habent: & leuitatem: cum talia (vt inquit) passiua sint: & actiua: concluditur: quod hæc tangere apta sunt inuicem: quorũ diuisis magnitudinibus simul vltima sunt: existentib. motiuis & actiuis: atque mobilibus & passiuis adinuicem. Accepit autem Arist. (vt Philoponus inquit) quod oia grauia & leuia passiua sint & actiua: non ratione: sed tãquã ꝑ se notũ ad sensum. Quare physico tactu sese tãgentia: quæcunque corpora distincta actiua & passiua mutuo existẽtia vltima habent simul. Sed dubitat Philoponus quoniam nõ videtur verum: quod quæcunque positionem & locũ habent: sint sursum vel deorsum: nã quæ sunt intra sphæricã regionem positionem & locum habent: & tamen nullũ eorum est: aut sursum: aut deorsum. Præterea. Dubio ego: nam quæ habent positionem. & locum nõ oportet: vt sint grauia: vel leuia: vel vtraque: qm̃ secundum Pithagoricos & Platonicos mathematica corpora positionẽ & locũ habent: quæ ne grauia nec leuia sunt. Ad primam respondet Philoponus multipliciter. primo negando cælestia corpora se tangere. nam licet sint immediata: non tamẽ se tãgũt: quæ responsio friuola est. Diximus. n. cœlestia corpora se tãgere tactu proprie dicto: qm̃ sunt corpora actu diuersa: quorum vltima sunt simul. secundo concedit illa se tangere. Verum ait illa inuicem non agere & pati, quæ responsio etiã nulla est: quoniam Arist. vult probare quod quæcunque se tãgũt agũt & patiũtur: & sic responsio petit principium. tertio respõdet: quod Ari. velit cælum esse vnũ corpus: quod nec ipsum: nec suæ partes, positionem vel locum habent: accipiendo locum ꝓ termino exterius cõtinente. nã extra cœlũ nihil est. vel tãdem dici potest quod Ari. accipit positionem & locũ alterius pro loco & positione corporum generabilium: & corruptibiliũ. qui ꝓprie est superficies corporis cõtinentis qualitate cõseruatiua affecta: & sic de loco hic loquitur contractius quã in ꝓximo textu Per idem ad nostrã dubitationem: nam mathematica corpora sunt in loco & positione accipiendo locũ quantitatiue, vt dixit Philoponus, legenda aũt sic sunt verba, qm̃ autem positio qdem. s. quãtitatiua, & qualitatiua inest his oib', quibus & locus qualitatiuus & q̃titatiuus inest Dfia autẽ prima loci. s. q̃titatiui. & qualitatiui sunt sursum & deorsum, & sic cælũ ꝑ hæc excludit.

Quoniam autem mouens non similiter mouet quod mouetur, sed hoc quidem necesse est motum & ipsum mouere hoc autem immobile existens, manifestum est quod in faciente dicimus similiter. Et enim mouens facere aliquid inquiunt, & faciens mouere.

Ant.c.132

Quoniam vero mouens non similiter mouet mobile, Sed alterum quidem necessario motũ, & ipsum mouet Alterum vero immobile existens manifestum quod in agente ipse similiter dicimus. nam & mouens, aliquid agere aiunt, atque agens ipsum mouere.

Dilucida. te. c. eiusdem.

Tractaturus Ari. quæstionẽ siue cuiusdã quæsiti solutionẽ. v. g. verũ oẽ mouens agat, moueatq; ꝑ cõtactum, & rursus verũ oẽ agens ꝑ cõtactũ agat. Primo accipit inter agẽs & mouẽs cõuenientiã. Secundo differentiã. Tertio rẽ ꝓpositã declarat (inquit) Qm̃ vero mouens nõ similiter mouet mobile, cui applicatum. Sed alterũ est mouẽs, quod necessario qdẽ motũ & ipsum mouet. hoc est quod in mouendo mouetur vt sunt motores physici & corporei. Alterum vero imobile existens, hoc est quod in mouendo nõ mouet. manifestum quod in agente ipso. silr dicimus. Cuius causã ait. d. nã & mouentes aiunt agere aliquid atq; agens ipsum mouere. Sed dices. quæ est vis huius rõnis. Responderes quod est syllõ sic. in mouentibus aliqd̃ est mouens quod in mouendo mouet, aliqd̃ quod in mouẽdo nõ mouet, sed agens est mouens: igit agens est duplex; quod agendo patitur: & quod agendo nõ patitur. Sed cõtra ex puris particularibus nihil sequitur. modo ambæ sunt particulares. Dici põt quod sunt reducibiles ad vniuersales hoc modo. in omnib' mouentibus est aliquod primum immotum. Omnia agentia sunt mouentia. igitur in omnibus agentibus datur primum non patiens.

Com. 129

Dubitatio Philoponi

Secunda dubitatio.

Dubitatio & responsio.

Replic. Solutio.

RECO.

Vt Placet Philopono, Arist. hic mouet q. vt ex eius solutione refellat quandã positionem falsam de ipso facere, cõponitur ergo quæstio sic, in mouentibus est aliquod mouens, quod mouet immobile. faciens est mouens. ergo in facientibus est aliquod faciens, quod non patitur.

Anti. 130

Sed tamẽ differũt, & oportet determinare. Nõ. n. possibile

fibile est mouens, omne facere, siquidem facere, opponamus patiens: hoc autem, quibus motus passio. passio aūt est secundum quod alteratur solum, verbi gratia. calidum & album. sed mouere, in plus est ipso facere.

Dilucidatio c. eiusdem.

Veruntamen differunt, atque id determinare oportet. Non enim potest omne mouens agere. Siquidē agēs referimus ad patiens. Hoc vero est in quibus motus ipse passio est. Passio vero prout alteratio est sola. veluti album, & calidū. itaq; mouere in pluribus est ipso agere.

Com. 130

Nunc differentiam inter mouens & agens, motumque & actionem accipit. & inquit. Veruntamen differunt, atq; subaudi differentiam illam determinare oportet. Nō enim potest omne mouens agere Siquidem agens referimus ad patiens. verbum referimus græce est antithesomen, latine opponimus: verum hic transtuli referimus, quia relatiua etiam opposita sunt. capiendo igitur agens vt refertur ad patiens. sic non omne mouens est agens. Quod declarat. d. Hoc vero subaudi agēs relatū ad patiens, est in quibus motus ipse passio est. hoc est, vbi idē est motus, & passio. passio vero prout alteratio est sola, veluti album, & calidum. Et sic patiens relatum ad agens est alterabile tantum, & agens relatum ad patiens est alterans. Et actio, & passio sunt, vbi motus est alteratio tantum. Propter quod infert. Itaque mouere in pluribus est ipso agere. Deus enim mouet, & non agit actione quæ est alteratio, quandoquidem omne agens proprie in agendo repatitur. Vbi tamen agere pro efficere, & actio pro efficientia acciperentur, forsitā agēs esset in plus ipso mouēte, vt in metaphysica dictū est.

RECO.

Secundum Philoponum hic respōdet, & quidem ad materiam, nam vult quod differunt mouere & facere, quoniā mouere est in plus, facere vero in minus, & ideo omne faciens mouet, non autem oportet vt omne mouens faciat. probat autem hoc ex opposito ipsi facere scilicet ex ipso pati, pati est. n. sm qualitatē mutari, vt albefieri, vt calefieri. & simpliciter alterari secundum qualitatem. Quod si pati est alterari secundum qualitatem, facere erit secundum, qualitatem alterare vel mutare. At mouere non est alterare vel mutare secundum qualitatem. Cœleste enim corpus mouetur, secundum locum, & tamen non in passionē ducitur. ergo in plus est mouere, quam facere. hæc ad materiam. Ad formam vero dici potest negando maiorem, non enim omne mouens mouet immobile, sed solum primum mouens. Ex hoc loco colligit Philoponus causam propter quam Aristo. negauit deum fecisse mundum, quoniam si fecisset eum, secundum qualitatem mutasset ipsum. Verum (vt Philoponus inquit) licet deus non fecerit mundum, ipsum tamen produxit & creauit: secundum Aristo. pater. (vt inquit) quia non potest dici deus proprie facere, sed creare mundum.

An mundus sit factus a deo. Nos quæ Philopon. vide infra.

Aui. c. 131

Illud igitur manifestum est, quod est quidem vt motiua, mobilia tangant. est autem vt non. Sed determinatio ipsius tangere vniuersaliter quidem est positionem habentium, & huius quidem motiui, huius autem mobilis, adinuicem autem motiui & mobilis in quibus existit facere & pati.

Dilucidatio c. eiusdem.

Illud igitur manifestum est, quod est quidem vno modo motiua mota tangere tam. alio vero modo non est. Verum determinato tactu simpliciter quidem, qui est habentium positionem, atque huius quidem motiui. illius moti. Motiui autem & moti videlicet adinuicem. in quibus agere erit, & pati erit.

Comē. 131

Accedit ad tertium quod propositum erat. v. g. an omne mouens motū moueat. & an per contactū, & an se tāgētia agant & patiantur. Et primū quod infert est quod vno modo quædam motiua mota tangunt, sic tangendo mouentur, quædam vero non. sed mouent & non mouētur, quæque tangunt, non tanguntur. Exemplum primi. intelligentiæ in moræ mouent. Et hæ tangunt intactæ. Exemplum secū d. elementa mota mouent. hæcque tangunt & tanguntur. Declarat tamen quæ agentia repatiuntur cum tāgunt. d. verum determinato tactu simpliciter (quod græce est cat holu, latine etiam vniuersaliter) qui est habentium positionem, vt corporum, atque huius quidem motiui. Illius vero moti: motiui autem & moti. v. g adinuicem, concluditur quod in quibus agere erit. & pati erit. Et ita vult quod omne mouens tangendo per propriam contactus definitionem, in mouendo & agendo repatitur. At tactum accipiendo metaphorice, aliquod est mouens per tactum quod nec tangitur nec mouetur. Hoc est primum.

RECO.

Redit nūc ad sermonē (vt inqt Philoponus) eorū, quæ se tāgunt, & innuit hanc distinctionē, quod eorū, quæ mouēt, quædā cū mouēt, mouent, quædā aūt mouēt, & nō mouētur: tūc vult, quod in his quæ mouēt, & ab his mouent, quæ mouēt tactus est, in his vero quæ mouent, & ab his nō mouētur, quæ mouēt, tactus ꝓprie nō est, nā (vt Philo. inqt) neque imago, neq; cōuiuiū, quæ aiam mouēt, tāgūt ꝓprie ipsā quū neq; ab aīa mouent. Præterea. Alia rōne hæc nō se tāgunt quū nō hñt vltima, p quæ aliqua dicūtur se tāgere. Cū igit dixit nō in oib⁹ esse tactū, quæ mouēt, determinat in quib⁹ est, & (vt Philoponus inquit) Ari. innuit tria significata ipsi⁹ tāgere. primū qdē cōisimū. s. eorū, quæ positionē habēt, quo & mathematica, & cælestia tāgere sese dicūtur, & etiā ea quæ hic sunt In hoc significato Philoponus vult etiā lineas dici posse se tāgere, quū positionē habēt. Alexāder hoc negat, qa voluit positionē & locū idē esse. nā Ari. inquit in mathematicis locū & positionē idē esse, & de hoc significato locutus est quarto physicorū cū dixit ea se tāgere, quorū vltima sunt simul. secūdo mō dr tactus eorū quorū alterū mouet alterū, & sic cælū tāgit subalternaria, quia mouet illa. Mathematica vero hac tact⁹ specie nō se tāgūt. tertio dr tactus eorū quæ adinuicē agūt & patiuntur, & sic nec cælestia tāgūt hæc, nec mathematica (inqt.) Sed determinatio ipsius tāgere vniuersaliter qdē est positionē habētiū, & hoc est primū significatū, & huius quidē motiui, huius aūt mobilis, & hoc est scdm, adinuicē autē motiui & mobilis, in quibus est facere, & pati, & hoc est tertiū. Patet ergo (vt Philoponus inquit) quod ab initio de actio indeterminate Aristo. loquitur. hic aūt determinate. Sed quæres verū quodlibet horum significatorum dicatur tactus proprie, dicendum quod sic, verum tactus est proprie: magis, & propriissime, vt patet ex verbis Aristotelis, & postea dicetur.

Aui. c. 132

Est igitur vt plurimum, tactū id quod tāgit tangēs. Etenim mouent, mota omnia fere quæ in conspectu nostro sunt. quibus necesse etiam videtur tactum tangere quod tangit. Est autem, vt in quibus aliquando, mouens tangere solum id quod mouetur. quod autem tāgitur. non tangere quod tangit. sed quia mouent mota homogenea, necesse videtur esse quod tangitur tangere.

Dilucidatio c. eiusdē

Est quidē igitur vt frequenter tactam rem, ipsā tangentē tangere. Nā & mouent mota fere cūcta, quæ impedimento sunt, quibus & necessario videtur rē tactā tāgētē tāgere. Est vero vt dicimus raro motiuum tāgere. motum solum. rem tactam vero non tangere tangētem, verum quæ mota mouent cum eiusdem sint generis, de necessitate videtur esse, vt res tacta tangat.

Comē. 132

Concludit nunc quod vt in pluribus res tacta tāgit rē tangentem, vtens syllo. hoc. Omnia mota mouēt fere, tactæ res sunt motæ. igitur oēs tactæ res fere tāgūt (inquit) Est quidem igitur vt frequenter tactā rem ipsam tangētē tāgere. Hæc est sylli. cōclusio. Adducit maiorē. d. nā & mouent mota fere cuncta, quæ impedimento sunt, græce est empodō, apud aliquos latine est, quæ in nostro conspectu sunt. nā & hæc sunt elemēta, quæ sunt in nro cōspectu. quia infra sphera cælestē. & quæ sunt nobis impedimēto, quia per illa corrūpimur ac impedimur. Quib⁹ & necessario videt rē tactā tangentem tangere. Si igitur vt in pluribus quidē res tacta tangit. Deinde accipit ad idē secundā partē cōclusionis. d. est vero vt dicimus raro, siue magis iuxta græcū aliqñ, motiuū tāgere motū solum. Rē tactam vero nō tāgere tāgētem. quia solū hoc in cælestibus videt: quasi tāgēs tertiā partem cōclusionis. d. verū quæ mota cū eiusdē sint generis, de necessitate videtur esse, vt res tacta tāgat. Est igitur tota cōclusio, vt in pluribus. oē tactum tāgit. vt in paucioribus ta-

ctũ non tãgit, vt in oĩbus tactũ tãgit, in quibus genus mãæ est cõe. Primũ patet, quia plura sunt elemẽta. Secũdũ patet, quia cœlestia pauciora sunt. Tertium patet, quia oĩa gñe & materia conuenientia tanguntur & tangunt, agũt & patiũtur, mouent & mouentur. Et hoc erat secundũ principale.

Cum dixit de his, quæ proprie tangunt, nunc (vt Philoponus inquit) vult loqui de rebus ipsis tactis (& inquit). Est igitur, vt plurimum, tactum id quod tangit tangens, hoc est pro maiori parte res tacta est, quæ tangit rem tangentem. Affert causam (& inquit) etenim mouent mota omnia fere quæ in conspectu nostro sunt. scilicet elementa, quibus necesse etiam videtur, vt omne elementum tactum tangere rem, quæ ipsum tangit. Dixit autem fere, quoniam nec imago, nec conuitium quæ animam nostram tangunt saltem improprie, tanguntur vel dixit fere propter elementa & cælum, nam elementa sunt res tactæ a cœlo, & in nostro conspectu existentia, & tamen non tangunt cœlum. Secundo modo res tacta est, quæ tangitur ab illa, & illam non tangit, & hoc est pro minori parte, quoniam eorum, quæ in nostro conspectu sunt, pauca sunt quæ tanguntur, & non tangant, quoniã solum elementa respectu cœli (inquit). Est autem, vt inquimus, aliquando siue de raro mouens tangere solum id, quod mouetur, quod autẽ tangitur non tangere quod tangit. Deinde tertio in omnibus agit rem tactã tãgere rẽ tãgentẽ, quæ sunt homogenea, & per homogenea (vt Philoponus loquit) vno modo intelligere potest, eiusdem materiæ, alio modo vel eiusdem generis corporis. Hæc satis in commentariis exposita sunt.

REC0.

Quapropter si quid mouet immobile existens, illud quidẽ tãget quod mouetur, illud autẽ non. Inquimus.n. aliquando tristantem tangere nos, sed nos non eum. (Aãi.c.185)

Quare si quid mouet immotum existens, fiet vt aliquid quidem solum rem tangat motam. Aliud vero minime. nam interdum dicimus tristantem nosipsos tãgere. Contra vero minime. (Dilucida. ex.c.eiusdẽ)

Ex omnibus his concludit eandem rem tangentem esse aliquam, quæ tangat tantum aliquam quæ & tangit & tãgitur. Motor quidem existens immotus tangit intactus. Motor uero motus tãgit tactus: q̃ exẽplo testatur. na contristãt interdũ nos mœrore tãgit. At cõtra nos ipsum minime. Aiaduerte q̃ verbũ illud solũ, nõ est in codicibus græcis, sed ad sẽsus expressionem adieci. Itemque. contra vero minime, nõ sic græce est, sed sic sonat, ideo sic transtuli. (Comẽ.183)

Dubitat Philoponus, quia tactum dicitur ad cõuertẽtiã, ergo nihil potest tangere, quin tangatur, nec aliquid tangi quin tangat. Respondet tactum & tangens dici ad conuertentiam quando proprie accipiuntur, & sic superius locutus est. At fusius potest aliquid esse tangens, quod non tangitur: verba textus ex commentariis patent. (RECO.)

De tactu igitũ q̃ĩ naturalibus, determinatũ sit hoc mõ.

De tactu quidem igitur eo videlicet qui in naturalibus, hoc sit determinatum modo. (Anti.c.184 Dilucida. te.c.eiusdem.)

Quæ de tactu in rebus naturalibus dixit, nunc epilogat, quæ patent. Sed circa hæc quærunt recentiores virum omne agens agat per contactum, Et quod non arguunt. Primo, quia magnes ferrum trahit, nec tamen ipsum tangit. Secũdo, cælum agit in centro terræ. vbi nullus adest tactus. Tertio, stellæ in genituris imprimunt affectiones, tã. videlicet ad actiones q̃ ad externa q̃ ad valores. Et tñ nõ tãgunt nos. Alexander aphrodiseus tenet aliquod esse agens physicum corporaum, atque quantum agere posse in aliq̃d nec ipsum tangendo, nec medium interceptum. Quod p̃bat primo quia solis stella calefacit ignẽ p̃pria sua in sphæra, & tamen orbes medios minime. Secũdo. quia piscis qui latine dicitur torpedo, a barbaris mortificatur, manus stupent piscatoris, quas non tangit, & tamen nec rhete stupet Quod si contra ipsum Aristote. adducatur, qui agit omne agens corporeum agere per contactum. Respondet ipse, verbum Arist. esse in eligendum vt iacet. nam ipse verificat illud solũ in elementis, vel ipsis quæ p̃ qualitates agunt elemẽtarias quo. videlicet mõ nec solis stella, calefacit, nec stupore quid stupet. Ad cuius etiam positionem sequitur primo aliquod agent posse in distãos agere, non agendo (Com .184 Quæstio si oẽ agẽs agat per cõtactum.) (Positio Alex.) (Corollaris)

in propinquum. Itemque aliquod esse agens quod non fortius agit in partem propinquam, quam remotam, vt intelligenti patet. Sed contra hanc positionem arguit Themistius, & Auer. secũdo cæli cõ. 42. & põt argumẽtũ sic formari Oẽ mouent oportet esse simul cũ moto, vt septimo physicorũ demõstratũ est. Sed omne agens est mouens, vt in litera diximus. Igitur omne agens oportet esse simul cũ eo in quo agit. Tũc rñdet ad argumenta Alexãdri. Ad primũ respõdet Auer. nõ solẽ ipsũ calefacere, sicut nec ocul' videt, sed homo oculo videt. & cælũ totum sole calefacit, Modo cælũ tãgit ignem, licet pars quæ agit, eum nõ tangat. Similiter nõ oportet agens quod agit per partem, vt illa pars agat in partes totius priore passo. cũ illa pars nõ sit quod agit. sed quo totũ agit in passum. Ad 2m respondet Themistius q̃ mortificatore stupet manus mediante, rhete q̃ non stupet. sed bene aliqua qualitate afficitur, quæ in rhete non est stupor in manu vero stupor est. Ad quã positionem seq̃tur nullum agens physicum agere posse in remotum, quin in propinqua agerit. vnde & Auerroes secundo de anima cõme. 34 probat si vacuũ esset inter oculos & visibile nõ posse fieri visionem. nam visibile agit in diaphanũ lucidũ intentionẽ coloris, quod diaphanũ a tali intentione actuatum agit in partẽ proximã. & illa sic actuata agit similitudinẽ sibi proximã ita, vt tandem ad oculos veniat. Non tamen oportet vt agens naturale agat fortius in partem p̃piquã q̃ in remotam. nã ignis ferrum distans calefacit magis quã aerem medium. Sed dices. pono q̃ sit passum vniforme, & cætera sint paria, vtrum agens naturale fortius, & citius agat in partem propinquã quã in remotã. Sorticolæ ac sophistæ q̃ sic probãt. Primo, quia agens melius applicatur parti proximæ, q̃ remotæ. Secũdo, quia actio in remotum procedit debilitãdo. vt patet p̃ experientiã, & rõ est tacta in eo quod modo dixi de visione. Igitur in proximum, cũ nulla sit debilitatio fortius agit. Tertio, agẽs naturale agit per contactum. sed fortius tangit partem propiorem, quã remotiorem. igitur fortius agit & citius in partem p̃pinq̃ q̃ remotã. Sed hæc positio cõtradicit Peripatheticis, & maxime Auer. qui de quolibet g̃nato ponit minimum & maximũ. quod esse nõ posset, nisi agẽs æque cito, æqueque fortiter ageret in propinquam, sicut in remotam partem. (Obiectiones Them. Auer.) (corollarie) (An agens naturale citius perficiãt in partem propinquam quam in remotam.)

Propterea ad argumenta. Ad primũ diceret Auerroes q̃ intra sphærã minimi æque bene applicatur toti, & cuilibet parti, licet extra sphæram illius, non æque. Ad secundum concedo actionem in remotũ, vltra videlicet sphærã passionis minimi procedere debilitãdo. At intra sphærã ei' æqualis est processus. si processus dici potest, quãdoquidem sit actio subita. Ad tertiũ per idẽ diceret quod intra sphæram minimi licet non tangere partem remotam, tamen quia intra sphæram est minimi, æque fortiter agit in propinquam sicut in remotam.

Tunc ad rões. Ad primã respõdet Auer. septimo phy. com. 10. q̃ magnes immediate alterat medium, q̃ affectũ alteratione magnetis alterat ferrum, quod affectũ ab illa mouet se ad illũ. Ad secondom responsio est eadem. Ad tertium solutio patet. stellæ enim agunt in genituram, qualitates quæ sunt impetus siue propositiones. Et his agit in medio, verum in medio non sunt impetus. In genitura vero sic, vt patuit de stupore. Hæc de tactu.

Dixit enim ipse q̃ tactus est de his, quæ multifariã dicũtur, tactus, qui propriissime dicit, in naturalib' est. Meminit etiam de tactu nõ naturali, Tũ de eo, qui in mathematicis. Tum etiam dr eo, qui est in his, quæ tãgunt, & non tanguntur, quæ non naturaliter tangunt, immo potius (vt inquit Philoponus) nõ proprie tangunt hoc est, nõ propriissime. Animaduerte q̃ omnes tactus significationes Aristo. appellauit principales siue proprias, accipiẽdo p̃prie & principaliter pro eo quod non est 2m accidens, in prima significatio licet nõ sit p̃ accidẽs, est fuse dicta, secũda vero p̃prior, tertia p̃priissima, & hoc pacto potes inter dicta Aristol. & Philoponi ponere cõcordiã. Quærit in cõmentariis, verũ oẽ agens agat per cõtactum. vbi inducũtur opiniones, & rationes hincinde. Verũtamen breuibus quæstio hoc pacto potest dilucidari, quod vel quæritur de faciẽte, vel de agẽte, de faciẽte dicendum est, omne faciens facere per cõ- (Quæstio vnica in commẽtariis.)

tactum

tactum eius, in quod facit, vel medij per quod facit, & hoc proprie loquendo de tactu si de agente, vel loquimur de contactu physico, vel quouis modo. si de tactu physico non oportet, vt omne agens agat per physicum tactum. si quouis modo, dicendum quod omne agens agit per contactum eius in quod agat, aut eius per quod agit, & hoc satis est. Quod si dicas solē calefacere, & nō medias sphæras, iā patet solis, quod cœlum calefacit, non sol vt diximus in cōmentarijs. Quæres circa verba Aristot. vtrum qualibet significatio tactus dicatur tactus principaliter dictus. Dicendum quod tactus trifariam dicitur, pure mathematice, & hic est corporum distinctorum. quorū vltima sunt simul, pure physice, & hic est corporum distinctorum, motiuorum & motorum, actiuorum & passiuorum, quorum vltima sunt simul. Est & tactus quasi medius horum, & hic est corporū distinctorū motiuorū & mobiliū, nō actiuorū & passiuorū inuicem, sed quorū vltima sunt simul. & tactos quouis modo horum dictus dicitur principaliter, hoc est per se, & non per accidens, qualis esset tactus per accidens punctorum, vel linearum. Verum tactus pure mathematicus dicitur principaliter, siue proprie, tactus medius dicit magis proprie, siue magis principaliter, tactus vero physicus dicitur proprissime atque principalissime. Secūdo quæritur aliquod corpus possit tangere aliud corpus, & non tangi ab illo, videtur quod non, quia tactus est relatio. ergo non potest corpus tangere corpus, quin ab eo tangatur. Dicendum quod non potest corpus tangere corpus quin ab illo tangatur, sed non eadem specie tactus Cœlum enim tāgit ignem duplici tactu, scilicet mathematico, & medio. At ignis tangit cælum solum tactu mathematico. Tertio quæritur, vtrum incorporeum possit tangere corporeum & non tangi, videtur quod sic, quia deus tangit orbem, & non tangitur ab orbe. Amplius conoitiū tangit nos & ipsum non tangimus: vno modo dici potest incorporeum non posse tangere corpus, quoniam nec tactu physico nec mathematico, nec medio, omnis n. tactus est, corporū quorū vltima sunt simul. Ad argumenta dicēdum, quod nec deus tangit, cœlum, nec conuitium tangit animam tactu hic discripto, quod si Aristot. dicat oppositum, illud est dictum gratia exempli. Vel posset dici quod incorporeum potest tangere corpus tactu medio, quoniā potest illud mouere, & tamen nec tactu physico, nec mathematico, sed medio. Contra autem nulla tactus ratione, quoniam mouetur tantum, & non mouet, & cum dicitur omnis tactus est corporum, secundum hanc responsionē, oportet dicere solum extremos tactus scilicet mathematicum & physicum esse corporum, medium vero, non oportet, sed satis est, vt sit motiuorum & motorū, Melior tamen est prima responsio.

De ipso autem facere & pati, dicendum deinceps. Suscepimus enim a prioribus, subcontrarios adinuicem sermones. Multi enim concorditer hoc dicunt, quod simile quidem a simili omne impassibile est, propterea quod non magis actiuū quā passiuū sit alterū altero. omnia enim, similiter existūt hæc similibus. Dissimilia aūt & differentia, facere & pati adinuicem nata sunt.

De actione vero & passione dicendum deinceps. Accipimus autem a prioribus subcontrarios inter se sermones. Plurimi quidem enim dicunt hoc concorditer quod videlicet nullum simile quidem patitur a simili. Cum non alterum altero actiuum magis sit quam passiuum. Existunt n. hæc omnia similiter similibus. dissimilia vero & differētia apta sunt inuicē agere & pati.

Agere græce pieio dicitur, pati vero paschein, hactenus de tactu, nunc de agere patique proponit. Est enim omnis mistio actio & passio, non autem omnis actio & passio est mistio. quare de actione & passione prius quam de mistura. de actione & passione apud veteres sunt duæ positiones contrariæ. prima. nullū simile patitur a simili. Probāt. Primo, quia cū sint similia, nō est quare magis alterū agat & alterū patiat. Secundo, quia simile omnem genenera-tur, & existit a suo simili. igitur nullum simile patitur a simili. Hæc est vna positio contraria (inquit) De actione vero & passione dicendum deinceps, accepimus a prioribus qui contrarios dixerunt sermones, subcontrarios sermones vt videbitur. Plurimi quidem enim dicunt hoc cōcorditer, quod. v. g. nullum simile quidem patitur a simili sic sonat tex. græcus, licet non sic stet Deinde tangit primā rationem. d. cum non alterum altero actiuum magis sit, quam passiuum. Secundo idem probat. existunt enim hæc & subaudi fiunt similiter similibus. dissimilia vero & differentia, apta sunt inuicem agere & pati. non autem seipsis esse, & fieri Hæc de prima positione.

Cum dixisset de tactu, nunc, disputat de facere & pati, & vt est eius moris, prius veterū opiniones de facere & pati exponit quas (cū redargoerit) ppriā ac peculiarē adducet. Quōd vero ad verba attinet, debes scire, q̄ græci de facere & pati capitulum scribendum esse censent, non autē de agere, & pati, nam faciens ad patiens refertur, agens vero ad actum. Ideo volūt agere esse in plus ipso facere. multa enim agunt, quæ non faciunt vt color agit speciem in medio, qui speciem non facit. Lux agit lumen in diaphano quæ colorem aut lumen non facit. verum de nominibus non multum est curandum. Sunt ergo de facere & pati duæ opiniones. Prima quidem q̄ faciens & patiēs sint contraria. Secunda vero, quod sint similia. Tertia est positio Ari. quæ accipit ab vtraque scilicet quod pro parte sint contraria, & pro parte similia. contraria quidem secundum speciem, ac formam. Similia vero secundum genus, & materiam, nam faciens & patiens specie differunt, & forma, genere vero & materia conueniunt. Qui ergo dixerunt faciens & patiens esse contraria, respexerunt ad partem scilicet ad speciem, in qua differunt. Qui vero dixerunt esse similia, respexerunt ad genus, in quo conueniūt, Aristotel. autem respiciens ad totum scilicet tam ad genus, quam ad speciem, dixit faciens & patiens esse pro parte contraria, & pro parte similia (inquit) De ipso autem facere & pati dicendum deinceps hoc est, post sermonem de tactu. Posita ac insinuata intentione, primo quod ab antiquis acceperit, iterum insinuat (& inquit) Suscepimus. n. a prioribus subcontrarios adinuicem sermones, quatenus ex vna positione eorum accepimus quod sint contraria secundum speciem, ex altera vero, q̄ sint similia genere & subiecto, hos enim appellat sermones subcōtrarios, quatenus pro parte veri ambo sunt, veluti propositiones subcontrariæ, deinde insinuatis intentione, & eius opinione accedit ad veterum opiniones, vt compleat exordiū. Est ergo prima positio, quod faciens & patiens sint contraria (vnde inquit) Multi enim concorditer hoc dicūt, quod simile quidem a simili omne impassibile est, & sic volunt faciens & patiens esse contraria. Quod autem simile non patiatur a simili. probat, propterea quod nō magis actiuū quam passiuum sit alterum ab altero, omnia enim similiter existunt, hæc similibus. quæ in commentariis patent.

Etenim quando minor ignis a maiori corrumpitur, propter contrarietatem hoc inquiunt pati. Contrarium enim esse multum pauco.

Nā & qñ minor ignis a plurimo corrūpit, propter cōtrarietatē fieri illud aiūt. Est. n. plurimū cōtrarium. Ant. c. 136

Sed contra illā positionem alii instabant. nam ignis paruus a plurimo igne corrumpitur, vt experientia docet. & tñ ignis paruus, & ignis magnus eiusdem sunt speciei, & similes. Igitur potest pati simile a simili. Respondet, paruū patia plurimo ea ex parte qua cōtraria sunt, nō ea qua similia. nam plurimum & paucum contraria esse fatentur.

Textus vero iste debet sic cōtinoari cū præcedēti. dissimilia aūt, & differentia, facere & pati adinuicem nata sūt, ergo supple non similia: antecedens probat (& inquit) Et enim qñ minor ignis a maiori corrūpitur, propter contrarietatem hoc inquiunt pati, quoniam multū pauco est cōtrarium. Est ergo secūda rō, patiēs patitur ab aliquo, quatenus est illi dissimile, & contrarium. ergo non quatenus est illi simile. Antecedens probatum est exemplo ignis parui.

Democritus aūt vltra alios singulariter dixit, solus,

Marginalia (left): Dissol. quæstionis; Ant. c. 135; Dilucida. te. c. eiusdem.; Cōm. 135
Marginalia (right): RECO.; 3.; Ant. c. 136; Dilucida. te. c eius. dem.; Comē. 136; RECO.; Ant. c. 137

inquit en m idem & simile esse faciens & patiens: non enim contingere; altera & differentia pati abinuicem. Sed si alter a existentia faciunt aliquid adinuicem, non secundum quod a'tera, sed secund m quod idem aliquid inexistit, sic accidere hoc 11s, Quæ igitur dicuntur, hæc sunt.

Democritus autem extra alios singulariter dixit.
Dilucida. te c. eiusdem. *Ait enim idem atque simile esse, & agens & patiens, Non enim contingit altera, & differentia abinuicem pati. In. mo si dissimi'ia entia agūt inuicem quicquam, illud non quatenus altera ;sed quatenus eis commune aliquid inest, accidere ipsis dicimus. Quæ quidem igitur enarrantur, tot sunt.*

Comē. 117 Alius sermo illi contrarius est, omne simile pati a simili. Probabat aūt Democri us ꝑud per illud diuulgatum, q omnis actio fit a simili, ob quod Plato ideas cogitur ponere, vt videlicet simile a simili prodeat. Et cū apponebatur Democrito nonnulla dissimilia agere & pati inuicem, vt cal dum a frigido Respondebat, illud esse nō quatenus contraria, sed quatenus similia ac in quoddam commune conuenientia, vt dicemus. Sunt igitur duo sermones inuicem contrarii. Primus, nullum simile patitur a simili. Secundus, omne simile patitur a simili, & de agere etiam fiunt sermones tales, Primus, omne agens agit in simile. Secundus, nullum agens ag t in simile. Quæ dicit patent.

RECO. Secunda vero positio est Democriti, qui dixit, quod faciens & patiens sunt similia Mouetur autem, quoniam si cō traria faciant & patiantur, non quo contraria, sed quo similia sunt, faciunt & patiuntur.

Ant.c.118 *Videntur autem hoc modo dicentes, sub contrarios sermones dicere. Causa autem contradictionis est: quoniam cum oporteat aliquod totum inspicere, partem ali quam dicunt ambo.*

Dilucida. te, eiusdē *Videntur vero hoc modo dicentes sub contrario sensu dicere. Causa autem contradictionis est, quod cum decebat aliquod totum speculari, partem aliquam dicunt ambo.*

Propofuit Aristoteles opiniones antiquorum. Et di-
Comē. 118 xit illas sub forma contrarietatis, nunc eas habere sensum subcontrariarum declarat. Vbi animaduerte quod duæ ꝑpositiones possunt dici secundum materiā contrariæ, quæ sm formam sunt subcontrariæ Vt hæ, omnis homo est albus, nullus homo est albus. Ambæ enim hæ materia & terminorum positura vniuersales contrariæ sunt, & sic contrariæ. At sensu & significatione siue forma sunt subcō trariæ: quia omnis hō est albus, pro quanto omnis scytha est albus, nullus homo est albus, pro quāto, nullus æthiops est albus, mō hæ sub sensu sub cōtrario veræ sunt. Sic in ꝑposito hæ. omne simile patitur a simili, & nullū simile patitur a simili, terminorum quidem positura & materia, contrariæ sunt, quo in sensu non sunt veræ. At sensu, forma, & significatione, sunt sub contrariæ, vt videbitur. Dicit. Videntur vero hoc mō dicentes subcontraria sensu dicere. Verbum illud sensu, græce est phænesthe, latine apparere, at apparere pro sensu sæpe accipitur, vt hic. Reddit causam. d. Causa autem contradictionis est, quod. cum diceba: aliqd totū & vniuersale speculari, & illi sensum aliribere, partem al quā in sensu dicunt, an bo illi sermones Igitur significatione sunt part culares, & terminorū positura vniuersales.

RECO. Nunc narrat eius opinionem, nam quacunq; dixit, sunt de exordio præsentis sermonis, & dicit q hoc o ō dicentes videntur sub contrarios sermones dicere, licet verbis dicant contrarios. Quia autem in re dicant subcontrarios verbis vero contrarios. ꝑbat quia respicientes partes ꝑtulerunt tota. Respiciens enim Democritus ad genus protulit faciēs & patiens esse simpliciter simil a. Primi vero respicientes speciem, protulerunt faciens, & patiēs esse simpliciter cōtraria. ergo si debemus, proferre. vt respicimus, debemus dicere faciens & patiens genere & materia esse similia specie vero & forma esse contraria. Nam sic verb s & ceispe ctibus se tuones erunt subcontrarij.

Simile enim omnifariam & omnino indifferens, rationabile est non pati a simili aliquid. Cur enim magis alterum erit actiuum quam alte um. Ant.c.119

Etenim simile penitus, & maxime idem, ratio abile non est pati aliquo modo a simili. Quid enim magis alterum erit actiuum quam..terum? Dilucida. te, eiusdem.

Ad declarandum subcontrarietatem illorum sermonū, accipit primo q simile penitus & omnino idem rationabile non est pati aliquo modo a simili & sic accipit primo q actio & pasio oō bū rōne similitudinis. Et syllogismus sic componitur. in omni actione & passione vnum est magis actiuum, alterū magis passiuum. in similibus omnino & penitus iisdem, nihil est magis act uum, quam pati uum. aliter non essent omn no simil a, & eadem. igi ur in similib' & penitus iisdem non est actio & passio. De syllogismo isto igitur vim minoris per admirationem, siue interrogationem d. Quid enim magis alterum erit actiuum quàm alterum in simil bus quasi dicat nullum. Comē. 119

Quia aūt faciens, & patiens nō sint simpliciter similia, ꝑbat, & quærit. Cur enim magis alterum erit actiuum quā alterum enam (vt Philoponus inquit) opus est, vt id, quod facit factiuam habeat potentiam, quod vero patitur, passiuam. Entia vero quæ æqualem similem ac eandem habent potentiam non videntur, vt alterum factiuam magis quā al erum potentiam habeat, nec vt passiuam magis quam actiuam alterum. RECO

Atque si a simili pati aliquid possibile est, & ipsum a seipso. quamuis his ita existentibus nihil vtique erit, aut incorruptibile, aut immobile, si sim ile secundum quod simile actiuū ipsum ipsum seipsum, mouebit omne. Ant.c.120

Et si a simili pati aliquid est possibile, & idem a seipso. Et sic his se habētibus ita, nequaquā aliquid erit incorruptibile; aut immobile. Siquidem simile quatenus sim le actiuum est. Nam seipsum idem mouebit omne. Dilucida. te c. eiusdem.

Secundo arguit ad idem si actio & passio est inter aliqua ea parte. qua similia, tunc vbi maxima est similitudo, maxima erit actio & passio Sed summa similitudo est eiusdē ad se. Igitur maxime idem aget in seipsum. sed denī, & cæteræ substantiæ sunt maxime sibi ipsis eædem. Igitur maxime agentes in se. Et sic nihil prorsus erit incorruptibile, nihilque immobile. quando quidem deus & cætera substantiæ abstractæ agunt in se Sunt qui d cunt earundem hac fri uolam esse, argumento quod eiusdem ad se non est summa & maxima similitudo. Quādoquidem similitudo sit relatio, quæ requirit differentiam relatiuorum. Sed mihi non placet. Nam si idem in se non ageret, hoc est, quia ad actionem & passionem aliqua requireretur diuersitas, sed diuersitas est dissimilitudo apud omnes. Igitur agens ageret ratione dissimilitudinis. & sic habetur, quod petebamus. Quæ dicit, patent. Comē. 120

Secundo argumentatur ad idem quasi a primo ad vltimum, hoc pacto, si aliqu d potest pati a simili scilicet quo est ipsi simile, idem a seipso pati poterit, quoniam idē sibip si est maxime simile. Si idem a seipso pati potest, ergo omne ens mundi a seipso pati potest, nō enim maior ratio est de vno, quam de altero, cum non magis vni sit sibi ipsi simile quā quodcunque sibi ipsi. Vltra. Si vnūquodq; à seipso pati potest, omne ens n undi erit corruptibile. nam seipsū idem mouebit saltē atque corrumpet omne, facere enim est mouere alterare, & sic in mundo nihil erit simpliciter immobile, nihilque simpliciter incorruptibile. Dubitat Philoponus quia non videtur sequi, si sim le patitur a simili idem patietur a seipso. quoniam idem non est simile, vt in commentarijs est tactum. Respondet q consequentia tenet, vt eam Aristo. intelligit, v. g. q si sim le patietur a simili, quatenus simile, tunc idē patietur a seipso, quoniam omne diuersum est al quo mō dissimile. Verum in commentarijs diximus abunde. Animaduerte (vt Philoponus innuit) RECO Dubitatio Solutio

innuit)quod ad dicentes simile pati, a simili quatenus est simile. sequitur nihil in natura esse penitus immobile hoc pacto, si simile patitur a simili, quatenus simile, idem pateret a seipso, vt deductũ est. idẽ pati à seipso, ergo oẽ ens mũdi patitur a seipso, tenet argumentũ, quia non magis vĩ ratio in vno quam in alio, cum in quocunque ente mundi sit idẽtitas & similitudo ad seipsum, quæ est passionis ratio. Omne ens mundi patitur a seipso. ergo omne ens mundi est mobile, quare nihil erit immobile, & tunc iuxta hanc expositionem, Aristoteles probauit nihil in mundo esse penitus immobile, & non nihil esse corruptibile. Quæ expositio pulchra est, potissimum cum Aristoteles loquatur disiunctiue, innuens data hac positione alteram partem scilicet seq̃ nihil esse penitus immobile, quod est contra ea, quæ in physicis dicta sunt. Si quis tamen vult, potest consequentiam deducere pro vtraque parte, vt visum est.

Antl.c.140 *Et omnifariam alterum, & nullatenus idem, similiter, neque .n. patietur albedo a linea, aut linea ab albedine, præterquam secundum accidens. puta si accidat albam vel nigram esse lineam. Non enim extrudunt seipsa a natura, quæcunque neque contraria, neque ex contrarijs sunt.*

Dilucida te.c. eiusdem. *Et omnino alterum, & nullatenus idem, similiter Non enim patitur albedo a linea, aut linea ab albedine, nisi secundum accidens. vtpote si accideret albã vel nigram esse lineam. Non enim extrahuntur inuicẽ natura, quæcunq; neq; cõtraria, neque ex contrarijs sunt.*

Cõm.t.140 Secundo ostendit q̃ dissimilitudo non sit causa actionis & passionis, hoc est q̃ dissimilia ea parte qua dissimilia non agũt, nec patiũtur. Et ratio sic cõponit, si dissimile quatenus dissimile agit aut patitur a dissimili, tũc quodlibet dissimile pateretur a quolibet dissimili. Cõsequens destruit p exẽplũ & per rationem. p̃r exemplũ quidem .d. Non enim patit albedo a linea, aut linea ab albedine, nisi secundum accidẽs. vtpote si accideret albam vel nigram esse lineam. Per rõnẽ vero .d. Non enim extrahuntur inuicem natura, quæcũque neq; cõtraria, neq; ex cõtrariis sũt. Et sic oportet esse contraria quæ se extrahũt & agũt, aut ex contrariis. Non igit quodlibet ex quolibet fit. Et sic patet consequentis impossibilitas. At consequentia sic potest deduci. si causa actionis & passionis est dissimilitudo, vbi reseruatur dissimilitudo, in illis omnibus seruatur actio & passio, & sic quodlibet

RECO. dissimile fit a quolibet dissimili.

Cum probauit simile non pati a simili, quatenus simile, nunc probat quod diuersum non patitur a diuerso, quatenus diuersum & dicit. Et omnifariam alterum, & nullatenus idem simili t, subaudi non patitur a diuerso, quatenus diuersum est. & dixit omnifariam alterum, & nullatenus idẽ s. genere, & specie. Quod probat, quoniam neque patietur albedo à linea, aut cõtra linea ab albedine, nisi secundum accidens, dato. s. q̃ linea sit nigra, nam tunc album pateretur a linea nõ quo est linea, sed quo est nigra, q̃ aũt albedo nõ patiatur a linea per se, probat quoniam linea & albedo nõ sese mutuo extrudunt ab eodem subiecto natura, cũ neque sint cõtraria, neque media, quæ sunt ex contrariis, nam (vt Philoponus inquit) albedo extrudit nigredinem à linea, & nõ lineã, immo in eadẽ natura, in qua erat nigredo, ipsa re-

Ant.t.c.141 cipitur. Sumpsit autem (vt Philoponus inquit) lineam pro superficie, nã subiectũ albedinis, & nigredinis superficies est.

Sed quoniam non quodcunque natum est pati & facere, sed quæcunque aut contraria sunt, aut contrarietatem habent, necesse est & patiens & faciens genere quidem simile esse & idem, specie autem dissimile & contrarium. natum enim est corpus quidem a corpore, sapor autem a sapore, color vero a colore pati, vniuersaliter autem, homogeneum ab homogeneo. Huius autem causa est, quod contraria in eodem genere sunt omnia. Faciunt autem & patiuntur contraria abinuicem.

Dilucida. te.c. eiusdem. *Sed quoniam non quodlibet natũ est pati & agere. sed quæcunque aut contraria sunt, aut contrarietatem habent, necesse est agens & patiens genere quidem similia esse atq; eadem. specie vero dissimilia & contraria. Natum est enim corpus a corpore, humor ab humore color a colore pati. & omnino vnigenium ab vnigenio. Huius autem causa est, quod contraria in eodem genere cuncta sunt. Agũt vero & patiuntur cõtraria.*

Cõm.t.141 Tertio ostendit actionem & passionem fieri ratione similitudinis dissimilis, aut dissimilitudinis similis, hoc est q̃ agens & patiens debent esse similia dissimilia, aut dissimilia similia. Ad cuius deductionem petit vnum videlicet, quod agens & patiens sunt genere conuenientia, specie discrepantia. Syllogizat sic contraria sunt genere conuenientia specie differentia. agens & patiens sunt contraria, igitur genere conuenientia, & specie differentia. Primo accepit minoris vim .d. Quoniam non quodlibet, natũ est pati, subaudi a quolibet, & agere in quodlibet, sed quæcũque aut contraria sunt, aut contrarietatem habent hæc est minor. Infert conclusionem quæ erat petitio .d. Necesse est agens, & patiens, genere quidem similia esse atque eadem. specie vero dissimilia & contraria. Probat minorem per inductionẽ .d. Natum est enim corpus a corpore. vt ignis ab aqua humor ab humore, vt cholera a flegmate, color a colore, vt albũ a nigro. pati. Et vniuersaliter ac omnino vnigenium ab vnigenio, Tunc repetit totum syllogismum .d. Causa autẽ est quod contraria in eodem genere cuncta sunt. Hæc est maior. Agunt vero & patiuntur contraria. Hæc est minor Igitur. subaudi agens & patiens eiusdem generis sunt. Hæc est petitio, quæ dixit corpus a corpore pati, & colorem a colore, & humorem ab humore, exempla sunt, nõ autem vera. nisi pro quanto in eis sunt virtutes primarum qualitatum, vt expositor noster ait.

RECO. Huc vsque secundum Philoponum proœmialiter locutus est, quoniam veterum rationes exposuit, nunc vero (vt inquit) accedit ad narrationẽ propriæ opinionis. Nos vero credimus, quod narratio ponitur ibi {Videntur autẽ hoc modo dicentes} vt superius notauimus, hic autem replicationem facit, nam cum posuisset narrationem breuibus, hic ampliat replicãdo ambas cõclusiones simul. est autẽ conclusio q̃ replicat hæc, faciens & patiens quodam modo quidẽ similia sunt, quodã mõ vero dissimilia. syllogismus vero est. Contraria quodam modo quidem sunt eadem, quodam modo vero diuersa, nam genere eadem specie diuersa sunt, quæ faciunt & patiuntur, sunt contraria. ergo quæ faciunt & patiuntur, sunt quodammodo eadem, quodam modo diuersa. Quod faciens & patiens sint similia, exemplis probat dicens, natum enim est corpus quidem a corpore non simpliciter sed qualificatum, sapor autem a sapore, color vero a colore pati, quoniam conueniunt in subiecto. Tunc assignat causam, & resumit syllogismum, quæ patent. Est enim forma textus, quod primo enthymematice conclusionem infert. secunda ibi {Huius autem causa} reducit enthymema ad syllogismum.

Ant.t.c.142 *Quapropter necesse est, aliquo quidem modo eadem esse & faciens & patiens, aliquo autem modo altera, & dissimilia abinuicem.*

Dilucida. te.c. eiusdem. *Quare aliquo quidẽ modo esse eadẽ agẽs & patiens necesse est. Mõ vero alio altera atq; inuicẽ dissimilia.*

Cõm.t.142 Ex hac petitione infert propositum .d. Quare aliquo quidẽ mõ esse eadẽ agẽs & patiens necesse est. mõ vero alio altera atque inuicẽ dissimilia. Et sic actio, & passio fiũt rõne similitudinis dissimilis, vel dissimilitudinis similis vt accepit.

RECO. Hic secundum Philoponum syllogismi conclusio concluditur, secundum me vero replicantur ambæ conclusiones sub forma vnius, & ab vno syllogismo. Ad rem tamen non refert, quoniam quod hic infert proximi syllogismi conclusio est tota.

Ant.t.c.143 *Quoniam autem faciens & patiens genere quidem eadem sunt & similia, specie vero dissimilia, talia autẽ contraria sunt, manifestum est quod factiua & passiua sibiinuicem sunt contraria & media.*

Quia vero & patiens & agens genere eadem sunt & similia. Specie vero dissimilia, talia autem sunt contraria, manifestum quod actiua & passiua inuicem sunt, contraria & media.

Dilucida. te c. eiusdem.

Ex data conclusione dat aliam, quæ ex dictis sic deducit. Comẽ. 143 dissimilia specie. & genere similia sunt contraria aut media agens & patiens sunt genere similia, specie differentia. igit agẽs & patiẽs sũt cõtraria aut & media. Quæ dicit, patet.

Dubitat lo pulchra

Sed ambiges, quia videtur Aristotelẽ vsum esse in hoc circulo. Nam probauit primo agens & patiens esse genere similia & specie dissimilia propter esse contraria, & media. At nunc contra propter esse genere similia specie dissimilia, probat ea esse contraria & media. Et sic est vsus syllogisticæ conuersionis. vt dixit primo posteriorũ. & secundo

Solutio

priorum. Dici potest circulum non esse, nisi in eadem specie syllogismi, vt quando ambo sunt demonstratiui, vt dicit, Themistius. Modo dum probaui agens & patiens esse gñe similia specie dissimilia, demonstratione vsus sum. At contra dum infert propter ea esse genere similia specie dissimilia, quod sint contraria & media. syllogistice tantum processit. non autem demonstratiue. Propterea statim subiungit rationes ad hoc sufficientes. Et sic non commisit circulum, quæ dicit, patent.

RECO.

Cum ostendit faciens & patiens esse genere similia; specie vero dissimilia, quia sunt contraria, nunc conuertit syllogismum (vt Philoponus inquit) & nos in commentariis hoc pacto, genere similia. & specie dissimilia sunt. Faciens & patiens & sunt genere similia, specie autem dissimilia. ergo faciens & patiens sunt contraria. verum primus syllogismus fuit a causa ad effectum, quoniam esse contraria causa est vt aliqua sint specie dissimilia, genere similia, secundus vero est ab effectu ad causam, facit autem hanc conuersionem vt deducat ipsius facientis definitionem.

Ant. c. 144 *Etenim vniuersaliter generatio & corruptio in his.*

Dilucida. te c. eiusdem. *Etenim vniuersaliter corruptio & generatio in his sunt.*

Comẽ. 144 Conuersionem dictam sic syllogizat generatio & corruptio sunt in contrariis & mediis. agens generat, patiens corrumpitur. igitur agens & patiens in contrariis sunt & mediis. De ratione accepit maiorem tantum. & sermo patet.

RECO.

Dicit Philoponus quod in plus est generari & corrumpi quam agere & pati, quoniam generari & corrumpi est in substantiis, & accidentibus: & facere & pati solum in alterabilibus. Id probat faciens & patiens esse contraria, per hoc quod generari & corrumpi sunt ex contrariis vel mediis, vt in commentariis patet. ergo secundum Philoponũ hæc est secunda ratio quod faciens & patiens sint contraria.

Ant. c. 145 *Ideo & rationabile iam ignem calefacere, & frigidum infrigidare, & vniuersaliter faciens assimilare sibi ipsi patiens faciens enim & patiens contraria sunt, & generatio in contrarium. Quapropter necesse est patiens in faciens transmutari. sic enim erit in contrarium generatio.*

Dilucida. te c. eiusdẽ *Ideoque rationabile est iam ignem ipsum calefacere, atq; frigus frigefacere, & vniuersaliter actiuũ sibi ipsi assimilare patiens. Nã agẽs & patiẽs cõtraria sunt & generatio in cõtrariũ est quare necesse est patiens in agens trãsmutari. Nam sic erit in cõtrariũ generatio.*

Comẽ. 145 Hactenus quod actio & passio non ratione similitudinis sint, neque ratione dissimilitudinis. sed ratione similitudinis dissimilis esse declarauit nunc quod actio ipsa principaliter ratione similitudinis fiat, & passio ratione dissimilitudinis. declarat ex dictis. d. Ideoque rationabile est iam ignẽ ipsum calefacere, atque frigus frigefacere, & vniuersaliter actiuũ sibi ipsi assimilare patiens, & sic actio ratione fit similitudinis. Quod vero passio ratione dissimilitudinis. declarat. d. Nam agens & patiens contraria sunt. Et generatio in contrarium est, veluti in id in quod conuertitur: quare necesse est patiens in agens transmutari Nam sic erit in cõtrarium generatio. igitur patitur vnumquodque principaliter propter dissimilitudinem.

RECO.

Secundum Philoponum cum probauit faciens & patiẽs esse contraria, nunc ex hoc tanquam ex supposito probat quod faciens est assimulans omnino sibi ipsi id, quod patitur & sic. quasi hic ponitur secũda cõclusio, est aũt syllogismus sic. Quod generatur atque simpliciter transmutatur, in cõtrarium ipsius mutatur. Contrarium autem ei, quod mutatur atque generatur, est faciens. igitur quod generatur, & quod simpliciter patitur, in faciens mutatur. Faciens igitur facit id quod patitur, sibi ipsi simile Primo ponit conclusionem (& inquit) Ideo rationabile iam ignem calefacere, & frigidum infrigidare, & vniuersaliter faciens assimilare sibi ipsi patiens, hæc est conclusio, in qua etiam posuit exemplum, vt intelligeretur. Tũc accipit minorem (& inquit) Faciẽs. n. & patiẽs cõtraria sunt, hoc est faciẽs est contrariũ ei quod patitur, atque generatur. Tunc dat maiorem & generatio, hoc est quod generatur, & quod patitur mutatur in contrarium. Dat conclusionem, quapropter necesse est patiens in faciens transmutari. Sic enim quod generatur, erit in contrarium. vnde vis syllogismi hæc est, in contrarium mutatur quod generatur & patitur. faciens est contrarium ei, quod generatur, & patitur. ergo in faciens mutatur quod generatur & patitur, & sic faciens erit, quod assimilat sibi ipsi quod patitur & generatur, quæ erat cõclusio. Ex his patet definitio facientis, est enim faciens id, quod sibi ipsi id quod patitur assimilat.

Ant. c. 146 *Et secundum rationem autem, non eadem dicentes, ambos tamen est tangere naturam. Dicimus enim pati quandoque quidem subiectum, verbi gratia, sanari hominem & calefieri & infrigidari & alia eodẽ modo, quandoque autem calefieri quidem frigidum, sanari autem laborans. ambo autem sunt vera. Eodem modo & de faciente. quandoque enim hominem calefacere inquimus, quandoque autem calidum. est enim vt materia patiatur, est autem vt contrarium.*

Dilucida. te c. eiusdem. *Itaque & secundum sermonem non eadem dicentes, oportet ambos similiter eandem tangere naturam. Dicimus enim pati interdum quidem subiectum, vt sanari hominem. Et calefieri & frigefieri, & cætera eodem modo. Interdum vero calefieri quidem frigidum. frigefieri calidum quæ ambo sunt vera. Eodem autem modo & in agente. Interdum quidem enim hominem dicimus calefacere, interdum vero calidum. Nam vt materia quidem est pati. Vt vera contrarium, est agere.*

Com. 142 His determinatis ad sermones antiquorum verificandos conuertitur. Et primo accipit quod antiqui sermone differunt, pro quanto aliqui dixerunt vnum contrarium alii aliud. Conueniunt autem vel coguntur conuenire in re, quia ambo tangunt hoc commune naturam, licet alio modo, nam alii formam, alii materiam inspexerunt (inquit). Itaque & secundum sermonem non eadem, immo diuersa dicentes, subaudi in codice græco, oportet ambos similiter tangere naturam. subaudi in græco eandem, saltem secundum genus. Ad huius conuenientiæ declarationẽ præmittit distinctionem & causam distinctionis. d. Dicimus. n. pati interdum quidem subiectum vt sanari hominem, & calefieri & frigefieri, & cætera eodem modo. Interdum calefieri quidem frigidum, frigefieri calidum, quæ ambo sũt vera ratione diuersa, vt dicet. Eodem autem modo & in agente. Interdum quidem. n. hominẽ dicimus calefacere. Interdum vero calidũ. Causam huius distinctionis affert, d. Nam vt materia quidem est pati, subaudi primo & per se. Vt vero contrarium, subaudi in græco codice est agere primo & per se. Et sic materiæ per se est pati tantum, si liber, vt materia participat contrarii & formæ agere, & cum liber vt forma & contrarietate participat. Hæc est distinctio & causa distinctionis.

RECO.

Nunc vult verificare opiniones veterum conferendo illas positiones ad eos opinionẽ, & sumit quod ea quæ faciunt & patiuntur, aliquando quidem a subiecto. aliquando a passione denominantur, & procedit sic, quia primo proponit quomodo positiones veterum differũt. secũdo accipit suppositionem

nem. tertio infert differentiam eorum, de primo inquit, & secundum rationem autem sunt non eadem dicentes. necesse tamen est eos tangere naturam. i. eandem ergo differunt ratione, & conueniunt subiecto & natura positiones veterū. Tunc accipit suppositionem, quam exemplis ostēdit, & dicit. Dicimus enim pati quandoque quidē subiectum. v. g. sanari hominem, & calefieri & infrigidari, & alia, vt lapidē & lignum eodem modo pati, quandoque autem dicimus calefieri quidem frigidū, sanari autem ægrotum, quæ denominationes ambæ sunt veræ. eodem modo & de faciente, quandoque enim hominem calefacere cum tangit alterum hominē, quandoque dicimus calefacere frigidum, quoniā autem calidum tam materia quā contrarium potest denominari pati, veluti tam materia quam contrarium potest denominari faciens. Est ergo suppositio, quæ faciunt, & patiuntur aliquando à materia vel subiecto denominantur, quandoque a passione. Hae de suppositione.

Ant. c. 147

Ad illud igitur respicientes, idem oportere habere existimauerunt faciens & patiens. ad alterum autem contrarium.

De secunda quæst. in cōmen.

Respicientes quidem igitur in illud, oportet agēs & patiens habere se vt idem asseuerauerunt. In altera vero, contra.

Cōmē. 147

Vnde dissensus inter hos emersit apponit, volens illos dixisse simile pati à simili, respicientes materiam tantum, quæ vna est & eadē in agente & patiente. Illos vero dissimile à dissimili respicientes contrarium siue formam, conueniunt tamen, quia primi tangentes materiam, & alij formam, ambo tangunt ratione quadam generali naturam, cum natura dicatur de materia & forma. Itemque conueniunt, quia tam subiecto siue materiæ quam formæ siue cōtrario competit agere & pati. Verum ignorantes differentiam inter per se, & per accidēns, in hos errores deuenere. qualis possit esse antiquorum verificatio, nunc patet.

R ECO

Nūc verificat positiones cōferēdo illas ad eius opinionē nā q respexerūt in subiectū passionū, dixerūt simile a simili pati, quoniam sunt eiusdem subiecti ac materiæ quæ faciūt, & quæ patiuntur. Qui vero respexerunt ad passiones dixerunt pati a contrario. Sed quæres primo, cū dicitur quæ faciunt & patiuntur, sunt eiusdem materiæ de qua materia intelligitur. Respondet Philoponus quod non est intelligendum de materia proxima, sed de materia communi, causa est quoniam albi & nigri non est eadē proxima materia, quoniam corpus alia mistura est album, & alia nigrum. Sed tunc dubitat Philoponus, quoniam si intelligitur de cōmuni materia quare non omne patitur ab omni, & cur nō omne facit in omne, quoniam vna communis omniū materia est prima videlicet. Respondet quod non sufficit ad hoc quod aliquæ faciant & patiantur quod sit eorum vna communis materia, sed quod sint contraria. vnde ad hoc quod aliqua sint factiua & passiua, requiritur vt sint contraria & eiusdem materiæ. Sed adhuc quæres, si omnia factiua & passiua sūt eiusdē materiæ cōtraria, verū oia cōtraria eiusdem materiæ sint inuicem factiua, & passiua. Respondet Philoponus quod non, nam album & nigrum sunt cōtraria eiusdem materiæ, quæ non sunt inuicem factiua & passiua. Amplius, graue & leue sunt contraria eiusdem cōmunis materiæ, quæ non sunt inuicem factiua & passiua. Album enim fit mutata nulli temperatura, & non expulsione nigri. Similiter nigrum fit mutata corporis temperatura, non autem expulsione albi Sed quæres, verū omnia passiua & factiua sint contraria? Respondet Philoponus quod nō, nā frigidum & molle sunt actiua & passiua, quæ non sunt contraria & multa alia talia. ergo ad hoc vt factiua & passiua sint contraria, requiritur quod proxime & per se inuicem sint actiua & passiua, & sic requiruntur duo quod sint contraria eiusdem communis materiæ, & quod proxime sint factiua & passiua. Quærit rursus Philoponus, vtrum oia contraria factiua & passiua proxime mutentur adinuicem. Respondet omnia contraria factiua, & passiua proxime mutari adinuicem non secundum numerum, sed bene secundum speciem, calidū enim ignis existentis in concauo lunæ, & frigidum terræ existentis in cētro sunt contraria factiua & passiua proxime, quæ nūquā possunt mutari adinuicem, cum nunquā mane & sero sint eadem numero Secundum tamen speciem quæcunq; contraria proxime sunt factiua & passiua, possunt enim speciem abinuicem mutari. quod satis est. Ad hæc quæres, si album & nigrum non sunt apta sese extendere ab eodem subiecto, cur dicuntur contraria, dicendum (vt Philoponus innuit) quod dicuntur cōtraria circa visum, quia album disgregat, nigrum autem congregat Dulce & amarum circa gustum: eodem modo lene & graue circa tactum simili ratione. Vel dicendum quod apta sunt sese expellere ab eodē subiecto communi mediante corruptione atque generatione proximi subiecti, & hoc etiam innuit Philoponus.

Prīa dubi. Philoponi. — Secunda dub Philoponi — Tertia du. Philoponi. — Quarta du. philo. poni — Quinta du. philo.

Ant. c. 148

Eodem modo suscipiendum est de ipso facere & pati quā & de ipso moueri & mouere. Dupliciter enim dicitur & mouens. in quo etenim est principium motus, videtur hoc mouere (principium enim prima causarum est) rursus, vltimum ad id quod mouetur & generationem. Similiter autem de faciente, etenim medicum sanare dicimus, & vinum.

Dilucidatio eiusdem.

Eodem autem modo de actione passioneque ipsa agēdum est, quo quidem & de motu & motione. Nam & mouēs ipsum dupliciter dicitur. In quo. n. est motus principium, hoc mouere videtur (principium enim est causarum primū) Rursus & proximum mobili & generationi. Similiter autem de agente. Dicimus enim & medicum sanare, & vinum.

Comē. 148

Volens Aristo. declarare ordinem in agentibus, accipit distinctionem agentium. & vult quod vt mouens est duplex, primum quidem, vnde est omnis motus principium, principium dico, quod est causa causarum. est & mouens proximum ipsi moto, & ipsi generationi, sic agens duplex est, primum. & proximum, primum quidem in curatione ipsa medicus est. vnde curationis motus principium. Proximum vero vinū est maxime in cura casus virtutis, quam syncopim vocant. Animaduerte quod verba illa de motu & motione græce sunt cineisthe, & cinin, hoc est de moueri, & mouere, quæ cū latina nō sint, trāstuli pro moueri motu, pro mouere motione. Itemque verbum illud proximū græce est eschaton, latine, vltimum, quo in sensu non esset ita clarum, ideo trāstuli proximum. reliqua patēt per seipsa.

Cum dixisset, quæ sint quæ faciunt, & quæ patiuntur, quod quodammodo quidem similia, quodammodo vero dissimilia. Quærit nunc (vt Philoponus inquit) quo nā modo se habeāt hæc adinuicem quæ faciunt nunquam, & quæ patiuntur, num omne quod facit, etiam contra patiatur, an non?

RECO.

De re passione.

Et sic secundum Philoponum quæstio est, vtrum omne faciens, in faciēdo repatiatur, & oē quod patitur, in patiendo reagat, aut contra faciat: quam quæstionem pertractant Iuniores calculatores, pro solutione igitur quæstionis Aristote. præmittit quomodo se habeant quæ mouent, & quæ mouētur, nā quēadmodum hæc se habent necesse est eodē modo se habere quæ faciunt, & patiūtur. Affert autē huius rei causam Philoponus, quoniam in plus est mouere quam facere, & in plus moueri quam pati, vt superius probatū est. Modo dictū est in prædicamentis, quod quæcunque de prædicato dicuntur, ea & de subiecto hinc dicentur, quare quæcunq; insunt ei, quod mouet, & ei quod mouetur, inerunt etiam facientibus & patientibus. est autē eorum, quæ mouent, hoc quidem primo mouens, illud vero postremo ac proximo mouens. Sed quod est primo mouens, nihil prohibet, vt in mouendo sit immobile. Quod vero est postremo ac proxime mouens. in mouendo mouetur. ergo in facientibus quod primo facit nihil prohibet, vt facit, & nihil contrapatiatur, quod vero proxime facit, in faciendo contra pati necesse est. Quod vero ad verba attinet, dicit {Et rursus vltimum ad id quod mouetur, & ad generationem} q. d. dico vltimum eorum quæ mouent, aut eorum quæ faciunt, nō

cespectu supremi mouētis, sed ad id qđ mouet, aut ad id q generatur. ita vt illud sit vltimum quod est proximum atq; ue propinquum ei, quod mouetur, aut ei quod generatur. Veluti ægroto pharmacon, aut cibarium, hoc enim proximum est ad id, quod patitur. Et f. ei hanc expositionem Arist. quoniam si non daretur nisi vnum faciens, illud potest dici vltimum, quatenus est proximum ei, quod patitur.

Primum igitur mouens, nihil prohibet in motu quidem immobi le esse. in quibusdam autem & necessariū
An.c. 149
vltimum autem semper mouere, motum. In faciētibus aūt primum quidem impassibile est, vltimum autem & ipsum patiens est.

Primum quidem igitur mouens, nihil probibet in motu immobile esse. In quibusdā autem est & necessa
Dilucide. te. c. eiusdem.
rium. nam proximum in mouendo mouetur. In agente quoque primum quidem impassibile est. Proximum vero ipsum est & passibile.

Nunc ordinem concludit in agentibus, & vult esse ita in agentibus, vt mouentibus. Nam vt primum mouens in
Com. 149
mouendo non mouetur. Et proximum mouens in mouē do mouetur. Sic primum agens in agendo non patitur, proximum vero agendo patitur, Illud verbum nam, græce est de, sed transtuli sic. quia græca series illud expoicit. Itēque verbum illud quoque similiter græce est de, sensus tamen est ille.

Secundum Philoponum hic textus cum priori continuus legi debet. Verum cum nota aduersatiua, textus vero
RECO.
ille {in factione autem} legendus est cum nota illationis, hæc ex commentarijs Philoponi, & quidem optime.

Quacunque enim non habent eandem materiam, faciunt impaßibilia existentia. verbi gratia medicina ip
Ant. c. 150
sa enim faciens sanitatem, nihil patitur a sanato. cibus autem faciens & ipse patitur. aut enim calefit, aut infrigidatur, aut aliud quid patitur simul faciens. Est autem medicina quidem vt principium, cibus autem vltimum est, & tangens.

Quacunque enim eandem non habent materiam, impaßibilia existentia agunt, vt medicinalis. Ipsa enim
Dilucide. te. c. eiusdem.
sanitatem agens, nihil patitur eo ab ipso, qui curatus est. At cibarium agens, ipsum quoque patitur aliud. Aut enim, calefit aut infrigidatur, aut tale aliud simul agens patitur. Est autem medicinalis quidem veluti principium. Cibarium vero proximum ac continuum.

Latini literarum græcarum ignari, textum hūc (quemadmodum & cæteros) peruertunt, sæpe enim quod in
Com. 150
textu est conclusio, apud ipsos fit præmissa, quod petitio, interdum faciunt conclusionem. vnde ita contorquēt Aristo. vt non expositores dici mereantur sed peruersores. Videtur igitur Arist. probare syllogismo, quæ proxime dixit vt etiam Auer. & si barbarus sit, in paraphrasi sentit, & sic componitur agentia passiua conueniunt in materia cum passis. primum mouens & primum agens cum passis in materia non conueniunt. igitur agendo vel mouendo impassibilia sunt. Aut sic quæcunque non habent materiam communem, impassibilia agunt. sed primum mouens ac primum agens communem non habent materiam. igitur impassibilia agunt. Itemque secundus syllogismus de proximis agentibus sic componitur, quæcunque materiam communem habent passibilia agunt. proxima mouens & agens communem habent materiam. igitur passibilia agūt. De prima ratione tangit maiorem. d. Quæcunque enim eādem non habent materiam impassibilia existentia agūt: hæc erat maior. quam exemplo probat. d. vt medicinalis videlicet ars. Ipsa enim sanitatem agens, nihil patitur eo ab ipso qui curatus est. Deinde tangens vim syllogismi de proximis agentibus (inquit) At cibarium agēs, ipsum quoque patitur aliquid. Aut enim calefit aut infrigidatur, aut tale aliud simul agens patitur. Ex hoc vult habere hanc maiorem, videlicet omne agens conueniens in materiam cū passo agens patitur. Et quia accepit medicinam loco agentis primi Et cibarium loco agentis proximi, verificat exēplum. d. Est autem ars medicinalis quidem, veluti principiū primum. Cibarium vero proximum ac contiguum. Et sic patet, loci præsentis expositio. Animaduerte vt ex paraphrasi Auer. colligitur quod medicina differt genere materiæ a sanitate, nam materia sanitatis sunt humores. At materia medicinæ est anima medici. Vinum vero cum sanitate conuenit in materia, pro quanto est quoddam humidū aptum conuerti in humores.

Nunc secūdum Philoponū Arist. resumit breuibus quæstionis motæ solutionem. & vult breuiter, quod quæcunque factiua non communicant in materia cum passiuis, hæc in faciendo non repatiuntur, quæ vero communicāt in materia. hæc in faciendo repatiuntur, hæc exemplis patent, nam medicinalis facultas ab infermo non contra patitur. Pharmacum vero contra patitur, quoniam medicinalis scientia in anima habet suum esse. Morbus vero in corpore, quod viuit. contra facit autem in pharmacum, quoniam corpus est commune subiectum amborum. Sed dubitat Philoponus. quia non videtur exemplum de mouente ad propositum quoniam per illud exemplum non plus habetur, nisi q datur quoddam mouens, q mouet immobile simpliciter at nō dat faciens quod faciat simpliciter immobile. Respōdet quod satis est, quod sicut datur aliquod mouens quod in mouendo non mouetur, ita detur aliquod faciens, quod in faciendo non patitur, nam licet in faciendo moueatur non tamen in faciendo patitur, quoniā in plo est moueri quam pati. RECO. Breuis solutione de re. passione.

Quacunque igitur factiuorū, non in materia habent formam, hæc quidem impaßibilia sunt. quacunque autē in materia paßiua. Anti. 151

Quacunque quidem igitur in materia non habent formam, hæc quidem actiua sunt impassibilia. Quacunque vero in materia. hæc passiua sunt. Dilucida. te. c. eiusdem.

Nunc aliam videtur afferre conclusionem, verum hæc vniuersalior est ea quam proxime adiecit. Nam vniuersaliter concludit quod quæcunque in materia non habent formam. hæc sunt actiua impassibilia contra vero quæcunque in materia habent formam, hæc omnia subaudi passiua sunt. Ecce quomodo hæc conclusio vniuersalior est. Comē 151. RECO.

Hic textus secundum Philoponum legi debet cōtinuus cum proximo, quoniam secundum eum est conclusio eius, quod in proximo textu breuiter resumpsit. Ant. c. 151

Materiam n. dicimus similiter eandem (vt ita dicā), eandem esse cuilibet oppositorum, vt genus existens. Potens autem calidum esse, præsente calefaciente & approximante, necesse est calefieri. Dilucida. te. c. eiusdem.

Materiam quidem enim dicimus similiter (vt ita dicam) eandem esse quorumlibet oppositorum veluti genus existens. At posibile calefieri, idest quod præsente & approximato calido, necessario calefit. Com. 152

Quidam non fecerunt differentiam inter materiam cōmunem, & materiam proximam. & sic crediderunt agenti & patienti esse materiam vnā proximam communem. Exponit igitur se & quid per materiam communem, quidue per propriam intelligat declarat. d. Materiam quidam. n. dicimus similiter (vt ita dicam) eandem esse quorumlibet oppositorum veluti genus existēs. Et sic materia cōis est vt genus vt dicit Auer. 12. meta. c. 14. & primo meta. c. 17. At possibile calefieri hoc est materia proxima. i. quod præsente & approximato calido siue agente, necessario calefit siue patitur. accepit calefactibile loco cuiuslibet materiæ proximæ. Hanc differentiam posuit Auerr. in. 8. metaphy. quod materia communis est, quæ indiget pluribus motoribus, vt exeat in actum. At materia proxima vno tātum Sic igitur oportet agens quod patitur, conuenire in materia cum passo, non quidem proxima, sed communi ac generica. RECO.

Secundum Philoponū exponit quid intelligat p materiam esse eādem factiuorū & passiuorum, & primo exponit hæc. Deinde ex hac expositione. ibi {Ideo quemadmodum,

dorū} redit ad id quod dixerat, ostendens id quod dixerat, esse bene dictū. De primo (inquit) Materiam enim dicimus similiter eandem (vt ita dicā) ambborū oppositorū, mō qua genus est idem ad spēs tõtrarias. verbū aūtē illud {vt ita dicā} addidit, vt Philoponus notat, quoniam non omnium oppositorum materia est in per mutabilis. ac similiter eadem, nam aliter oportet, vt elementa misceantur quæ album colorem suscipiunt, aliter vero quæ nigrum & sic oppositorum est eadem materia non simpliciter, sed (vt ita dicā) eadē, hoc est aliquo modo. Dixit etiā materiā esse eādem oppositorum, veluti genus ad species est idem, quoniam materia non est genus ad opposita, sed ad illa vt genus se habeos, nam vt vnum & idem genus est cõtrariū specierum, ita etiam vna est materia contrariorū. Amplius vt species contrariæ secundū genus nihil differunt, sic cõtraria secundum materiam nihil differunt. Ex his patet, quid p materiā esse eandem contrariorū intelligendum sit. Deinde exponit alium terminum scilicet, quid est potēs pati, definit autē speciē quid est potens esse calidum loco generis. Vt habeas quid est potens pat (vt Philoponus inquit) quoddam est potens esse calidum simpliciter, & absolute, quoddam est potens esse calidum præsente & approximatā se ad ipsum calefaciente, quod enim potest esse calidū, hoc est frigidum, verum quom potest esse calidum absolute, nō necesse est calefieri, sed cum aliquod potest esse calidū præsente ipso calefaciente, & ipsi applicato, necesse est calefieri, ita vt nōc primo calefiat, & imediate antea non calefiebat, vel magis ad mentem Ari. declarat quo modo sit pati, & vult q fiat p æsente agente & approximato ipsi patienti, nā præsente calefaciente, & approximato ipsi calefactibili mox sit ipsum calefieri consonat autem hæc expositio epilogo, quē affert in fine cap. Hæc de expositione terminorum.

Ant.c.155 *Ideo quemadmodum dictum est, factiuorum hæc quidem impassibilia, hæc autem passibilia. Et quemadmodum in motione, eodem modo res sese habet & in factione, illic cum primitus mouens, immobile est, & in factiuis primitus faciens, impassibile est.*

Dilucida. te. c. eiusdē. *Ideo vt dictum est, actiuorum hæc quidem impassibilia sunt, illa vero passibilia atque sicuti in motu, eodē modo & in actiuis se habet. Mouens enim primitus immobile est. Et in actiuis agens primū impassibile est.*

Comē.155 Repetit conclusionem, quam dixit de ordine agentiū & mouentium, & quæ dicit patent

Reddit ad id, quod dixerit his expositis, & vult q veluti

R ECO. in motione primum mouens est immobile, sic in factione primum faciens est impossibile. Sequitur autem hoc ex iste expositis, nam primum faciens & vltimum patiens non sunt eiusdem materiæ. Amplius nec sunt approximata, ideo potest facere & non repati.

Ant.c.154 *Est autem factiua causa, vt vnde principium motus, cuius autem gratia, non factiua. Ideo sanitas non est factiua, nisi secundum metaphoram etenim hoc quidē faciente quando existit generatur aliquid patiens. habitibus aut præsentibus non amplius generatur aliquid, sed est iam species autem & fines, hab tus quidam sunt. Materia autem, secundum quod materia passiuum.*

Dilucida. te. c. eiusdem. *Est autem causa actiua, vt vnde motus principium. Cuius vero gratia, non actiua. Ideo sanitas non actiua est, nisi secundum similitudinem. Etenim dum patiens est aliquo agente fit aliquid quidem. At habitibus præsentibus nihil fit, sed est iam. Species vero & perfectiones habitus quidam sunt. Materia vero quatenus materia passiuum quid.*

Comē.154 Volens Aristo. ponere differentiam inter agens separatū a materia, & concretum cum materia, præmitit diuisionē quatuor causarū. Sunt enim quatuor causæ, vt agens, & finis, forma, materia. sed quia apud quosdā finis videtur esse agens, inter finem & agens ponit differentias. Prima, agēs est vere principium motus. Finis vero figoraliter mouet. Secunda, agēs est principiū motus. Finis est terminus motus. Nam dum patiens est, & agens sibi applicatum, actio est & passio. At habitibus & finibus præsentibus in materia nihil fit, sed est iā igitur finis est terminus motus. species siue formæ & pfectiones sunt habitus qdā materiæ. Materia vero quatenus materia, passiuū qdda. Hæc de quatuor causis.

Nunc differentiā affert Ar. inter causā factiuā, & causā finalem, quoniam magnam habere videntur affinitatē (& inquit) Est autem factiua causa, vt vnum principiū motus. Cuius autem gratia, hoc est finalis causa, non factiua est, vt vnū principiū motus. Quia si aliquādo dicatur sanitas causa factiua, exponit hoc dici secundum metaphoram vel abusiue, vt exponit Philoponus, & metaphora est hæc, q sicut præsente causa factiua bene valendi corpus bene valere videtur, sic pñte sanitate corpus bene valere videtur. **R ECO.**

Quia autem ipsum cuius gratia non sit factiua causa probat Arist. quoniam factiuo præsente adhuc fit aliquid quod transmutatur, & forma ambulat cū non pfecte ipsa suscepit, nā donec faciens facit, id quod patitur, nōdū formē accepit, habitibus autem præsentibus, non amplius generatur aliquid, sed est iam, ergo finalis causa non est factiua, quoniam ipsa præsente cessat factio. Ex hoc loco colligit Philoponus quod Ar. non potuit dicere secundum eius fundamenta deum fuisse factiuam mūdi causam, qm factiuum id inquit esse, quod per viam aliquā & generatione deducit ad esse ea, quæ fiunt. At deus nō in tempore facit, neque imperfecta, ideo non factiua causam ipsum dicit, sed producens vocandus est, vocatur autem & finalis causa, quoniam ad ipsum omnia respiciunt, & ipsum omnia desiderant. Deinde exponit, quid per formas & quid per materiam ipse intellexit & clara sunt ex commentarijs. An deus sit cā factiua mundi secundum Aristotel. vt prius dictū est.

Ant.c.155 *Ignis igitur habet in materia caliditatem. Si autem aliqua erit separata caliditas, hæc non patietur. Hanc igitur forsitā impossibile est separatam esse. Si autem sunt quædam talia, in illis vtique erit quod dicitur verum. Quid igitur sit facere & pati, & quibus in sit, & quare, & quo modo, determinatū sit hoc modo.*

Dilucida. te. c. eiusdem. *Ignis quidem igitur habet in materia calidum. At si sit quoddam separatum calidum, hoc vtiq; nihil patitur, hoc quidē forsitan separatū esse impossibile est. Verum si aliqua talia sint, in illis verum erit quod dictū est. quid quidem igitur actio & passio sint, quibusue existant, propter quid quoque, ac quomodo, determinetur hoc modo.*

Nunc differentiam colligit inter agens separatum & cōcretum, & vult agens separatum nullatenus in agēdo pati. At concretum contra agendo patitur Hæc in exemplo de calido exponit. d. Ignis quidē ig tur, fubandi sm rei veritatem habeat calidū, hoc est formā in materia. accepit, ppriū loco formæ, quia forma latet. non (vt Alexād credit) calidū est forma ignis. Et sic re vera ignis formā habet in materia. At si sit per casum, quoddam separatum calidū hoc vtique nihil patitur. & quasi corrigens se, adiecit, hoc qdē forsitan separatum esse impossibile est. Verum si aliqua talia sint vt intelligētiæ, in illis verū erit quod dictū est. v. g. agendo non pati. quasi igitur arguat si agens est separatum agēdo nō patitur. sed sunt agentia separata, igit illa agēdo nō patiuntur. Tunc patet p contrarium, quod agentia concreta agendo patiūtur. Animaduerte apud Aoer. in libro de substātia orbis. q primum mouens & primū agēs, quod primū alterans vocat conueniunt primo, quia ambo agūt primo & nō passibilia. secūdo, quod ambo agunt primo & independēter. At differunt. nam primum mouens nulla specie mot⁹ mouetur. At primum agens sakē latione circumfertur. Secundo, primū mouens nec est corpus nec virtus in corpore. At primum agens est corpus, vt coelū virtute solis, quæ est eius pcipua pars. Cū dictū est, q mouere est vniuersalis quodā mō operatio, cū de operationib⁹ solus motus possit esse æternus, non a certo tempore, nec a certo loco non certis qualitatibus. At actio & passio cum sint alterationes, alteratio vero sit operatio particularis ac signata illa ab incorporeo & vniuersali per essentiā procedit. hæc a corporeo & particulari p cecedere debet. Itemque alteratio Com.c.155

præsuppone

præsupponit motũ localem. igitur primum alterans potest esse motum localiter. At primum mouens immobile penitus. Tũc epilogat.d.quid quidem igitur actio & passio sit quoniam alterationes, quibusue existant, quoniam in similibus dissimilibus. Propter quid quoque, quia propter materiam & formam, & quomodo, quia cum rec procatio ne actionis sit determinatum hoc modo.

RECO. His expositis, secundum Philoponum replicat quæstionis solutionem breuibus, & vult quod quæcunque formarũ in materia habent suum esse, hæ si in faciendo repatiuntur, qm subiectum, nec immutabile, nec impassibile habẽt. tales formæ sunt ignis aqua & id genus: quæ autem essent formæ, quæ quidem separabiles sint a materia, aut secundom veritatem vt substantiæ separatæ, aut ideæ secundum Platonem, hæc in faciendo non repationtur. Tunc epilogat (& inquit). {Quid igitur sit facere & pati} Quoniam facere est in passionem ducere, pati vero in passionem duci. Amplius facere est assimilare sibi ipsum patiens, pati vero assimilari facienti {& quibus insit} quoniam in contrarijs {& quare} quoniam habent communem materiam contrariarũ passionum susceptioam {& quo modo} quoniam accedente faciente. & approximato ipsi passo, determinatum sit hoc modo. Ex his colligi potest, quod in materia

De reactione quid sentiat peripateticis habet. de reactione duo tantum colligimus ab Arist. Philopono, & quod faciens non omne in faciendo repatitur, sed solũ proximum, & non omne proximum, sed solum quod cũ passo, conuenit in materia. habemus quoque causam, quoniam contraria & in materia communicantia.

Aut.c.156 *Quomodo autem contingat hoc accidere, rursus dicamus, His igitur videtur pati vnũquodque per quosdam poros, ingrediente faciente vltimo & principalissimo, & hoc modo, & videre & audire nos inquiunt, & secundum alios sensus sentire omnes. Amplius videri per aerem & aquam & per transparentia, quia poros habent inuisibiles quidem propter paruitatem, spissos autem & secundum ordinem, & magis habent, transparentia magis.*

Dilucida. te.c. eiusdem. *Quo modo vero possit hoc accidere, rursus repetamus. quibusdam quidem igitur videtur pati vnũ quodque, quoties per meatus quosdam, agens ipsum principale ac proximum penetrauerit, quo etiam modo, & videre, et audire, insuperque cæteros omnes per sensus nos sentire inquiũt. quo etiã visionem fieri. & per aerẽ, & aquam, atque perspicua dicunt. eo videlicet quod meatus habẽt propter paruitatem quidem inuisibiles, propter turmã vero & dẽsos & qm magis transparẽt.*

Comẽ.156 De actione & passione quatuor problemata siue quæsita terminauit vt in epilogo, patuit, nunc vero de medio agendi ac patiendi dicere proponit. vnde ait. Quo modo vero possit hoc accidere rursus dicamos. siue reperamus, hæc est intentio. Tunc primo narrat positionem Empedoclis, quia voluit actionẽ & passionem fieri per meatus quosdam repertos in passo, q græce pori dicũtur (inquit.) Quibosdam quidem igitur videtur pati vnumquodque quoties per meatus quosdam agens ipsum principale ac proximum penetrauerit, & sic medium actionum ac passionum meatus sunt patientis corporis, verbum penetrauerit, græce est eisiontos, latine intrante, siue ingrediente eiseimi enim græce. intro latine est, verum vt clarius esset, transtuli penetrauerit Subscribit per eiusmodi meatus eos dixisse non modo passiones effici, sed sensationes, & transparentias. Propterea inquit. Quo modo videlicet & videre, & audire, insuperque cæteros oẽs per sensus nos sentire inquiunt. & sic medium sensationum meatus esse finxerũt. Idem & in transparentijs addidere quod subscribit. d. quo etiam fieri visionem & per aerem & aquam, atque per cũcta perspicua. subaudi in græco dicunt, & sic medium transparendi meatus sunt, quod vero per aerem & aquam, & cetera id genus transparentia. magis fiat, dupliciter declarat. primo dicẽs. eo videlicet quod meatus habent propter paucitatem quidem inuisibiles. propter turmam ac multitudinem & densos verbum turmã græce est stichõ, nam stichos græce, latine est turma. acies ordo, ergo transtuli turmam, vt oppositum paruitati. Secundo idem declarat. d. & quoniam magis transparent, nam illa corpora sont magis perspicua cæteris. Sunt qui ex his formant rationẽ propositione antiquorũ, q eo mõ fit actio & passio reales. quo & intentionales, sed actiones intentionales fiũt per meatus igitur & reales minor est declarata in sensationibus & transparentijs, res hæc bona est, tamen Aristotelis expositio est vt diximus.

Cum dixit quid sit facere & pati, quæ sint quæ faciunt, & patiuntur, nunc vult dicere quomodo fit facere & pati, vt Philoponus introducit, & primo narrat veterum opiniones. secundo verum modum affert secundom eius opi- RECO. nione. Empedocles dixit per poros fieri facere & pati. Dixit enim in corporibus poros esse, in quibus faciens ipsum intrans in id, quod patitur, facit. Simili quoque modo videre etiam dicebat fieri, nam esse quidem in omnibus corporibus poros asserõit, in diaphanis autem poros dixit esse plures, & spissiores. & secuodum ordinatam seriem, per quos cum permeent intus, ita sese obijcere visibilibus. In corporibus vero non diaphanis, propterea q pori paoci sint, & qui sont, nõ sint sm ordinatã seriem, dixerunt intus visum, vel visibilia suscipi non posse, eodem autem modo & in alijs sensibus sentire fieri dicunt. vtputa audire, aut olfacere, per poros pcedẽte qualitate venæ olida aut sonora. vnde inquit. Quomodo autem contingat hoc scilicet facere & pati accidere, rursus dicamus. Insinuata intentione, ponit modos veterum, & primo, Empedoclis (& inquit) His igitur videtur pati vnumquodqoe per quosdam poros, ingrediente in illos vltimo & principalissimo faciente, & non quod primo agit vtputa medicinalis ars, sed quod proximum, velut pharmacum aut cibarium & non solum de facere & pati, sed etiam de videre ita sentiunt. Idcirco dixerunt visibilia magis videri per ea, quæ sunt magis diaphana, quoniam quæ magis diaphana, sunt plures & densiores siue frequentiores poros & secundum ordinatam seriem habent. Hæc de prima positione.

Aut.t.c.157 *Hi igitur in quibusdã determinauerũt ita, quemadmodum & Empedocles, non solum in patientibus et facientibus, sed & misceri ea inquiũt, quorum pori adinuicem sunt commensurabiles.*

Dilucida. te.c. eiusdem. *Hi quidem igitur ita in quibusdam quemadmodum & Empedocles assignauerunt, nõ tantum in actionibus & passionibus, sed etiam ea misceri aiunt. quorumcunque meatus inuicem commensurantur.*

Comẽ.157 Quod etiam de immistione dixerunt obiter, adiecit, vt de alijs addidit (inquit). Hi quidẽ igitur ita in quibusdã quibusdam, quemadmodũ & Empedo. assignauerunt, nõ tantum in actionibus & passionibus, sed etiam ea misceri aiunt, quorvcunque meatus inuicem proportionales sũt. Animaduerte meatus esse proportionales, siue commensurabiles quando æqui quãti sunt, nam tũc actio & reactio, passioque etiam æquales fiunt, quo fit, vt maxima inde emergat mistura, quoties vero continentia inæquales fuerint, mistura erit infirma, ac pauca. Hæc de prima positione.

Nũc Arist. (vt Philoponus inquit) ostendit causam hãc atque modum istum nõ esse vniuersalem, qooniam licet p RECO. hanc opinionem assignare possumus modum quo modo fit facere & pati, & ipsum misceri, non possumus assignare modũ quo fit augeri & generari. vnde inquit. Hi igitur in quibusdam determinauerunt ita, quemadmodum & Empedo non solum in facientibus & patientibus, sed etiã misceri ea inquiunt, quorum pori adinuicem sunt cõmensurabiles, dicunt enim tunc fieri mistionem cũ pori sunt commensurati corporibus, quæ ipsos intrãt, & nõ maiores, neque minores. Verũ causam & modũ quo fiat auctio assignare non possunt, nam ingrediens id quod auget poros quidem replebit, maius autem non faciet, & sic non possunt assignare vniuersalem modum in omnibus.

Autt.t.c.158 *Cõpẽdiose aũt maxime & de omnibus vno sermone determinauerũt Leucippus & Democritus prĩcipiũ facientes*

cientes secundum naturam quod est.

Dilucida. te.c eiusdem.

De omnibus autem maxime compendiose & breui verbo Democritus & Leucippus definiunt, idipsum asseētes esse principium, quod quidem est secūdū naturā.

Com 1153

Hæc est secunda positio Democriti & Leucippi, qui de agere & pati, generatione & corruptione, auctio[ne] & imminutione, ac de alteratione, cæterisque motibus eodem simplici definiūt verbo, effici enim generationem dixerūt quoties corpora minima indiuidua de nouo congregantur, contra vero corruptionem, quando disgregantur, rūc vero alterationem, quando corpora illa positura alterantur, & anteriora si posteriora fierēt, aut ecōera, qua ratione corpora ipsa physica pati aiunt, quando vel in minimis his alterantur, vel per eorum congregationem, aut disgregationem transmutantur, actionem vero esse, qua hæc sic mutantur, & sic agere est aut illa congregare, siue disgregare, aut illa euertere: pati contra est aut in illis euerti, aut p illa congregata effici, & sic vna solutione saluāt omnes motus, quæ dicti patent. Vocat Arist. more Democriti minimum corpus indiuiduum principium secundum naturam quia eo etiam fiunt naturales generatio & corruptio, item que est vt materia, quæ proprie est natura.

RECO

Nunc narrat opinionem Democriti & Leucippi & inquit. Quod Leucippus & Democritus compēdiose & breui sermone de omnibus motibus causam & modum determinauerunt facientes principium quod est secundum naturā. s. atomos ipsas, & vacuū. Dicebant. n. fieri facere & pati propter vacuum, eo enim q̄ faciens existens in vacuo transponebat, aut inordinabat atomos, dicebant facere & pati fieri, quo vero apponit atomos dicebant fieri auctionem, quo congregat vero, dicebant fieri generationem. Ergo breui verbo ponentes atomos siue plenum, & vacuum saluabant omnes motus.

Dubitatio

Sed quo modo principium quod posuit Demo. sit secundum naturam, cum ipse ponat vacuum & atomos, quas plenum appellat, & vacuum non sit in natura, hoc quidem non parua quæstio est.

Philoponi solutio.

Respondet Philoponus quod principium illud quod ponit Democritus, est s̄m naturam, non quo ad eā partē, qua ponit vacuū, q̄m vacuum nō est in natura, sed quo ponit plenum & motum, nam sunt quidam qui negant plenum & motum, vt Parme. & Melissus & ad horum differentiā

Dubitatio

hæc ait, vt dicemus. Adhuc dubitabis, quia Demo. non videtur differre quo ad vacui positionē ab Empedo. qui posuit poros, nam pori vacui sunt, & vacuum porus est. Respondet Philoponus quod differunt pori a vacuo, q̄m qui poros introducunt, vacuum esse non dicebant nec intra, nec extra corpus naturale. Dicebant enim corpora naturalia porosa esse, verum eorum poros plenos esse asserebant aliquo corpore, vt puta aere aut aliquo tali. At Democriti ponentes vacuum intra et extra naturalia corpora, illa nō ponebant aliquo corpore plena.

Ant. c. 169

Quidam enim antiquorum opinati sunt ex necessitate ens vnum esse & immobile.

Dilucida. te. c eiusdem.

Antiquorum sane quibusdam visum erat de necessitate ens vnum esse, & immobile.

Cōm. 159

Nunc (vt omnes sentiunt) positionem narrat antiquorum philosophorum, Parmenidis videlicet & Melissi, qui negauerunt entium distinctionem, & omnia entia mundi posuerunt vnum ens & immobile, & sic negant motum, & actionem et passionem, & cæteros id genus, & sic apud eos ociosa est quæstio, de medio agendi, siue patiendi, quando quidem nec sit actio nec passio, nec motus aliquis, verbum, visum erat, græce est edoxe, quod cum non sonet latine transtuli visum erat.

RECO.

Quia dixit Demo. processisse per principium naturale scilicet plenum & motum, ostendit contra Parm. processisse per principium innaturale nobis ignotum ad ignotum Volens enim monstrare Parmen. quod non sit in rebus plenitudo, neque motus, quod est pugnare contra sensum, & destruere euidentia, accepit, vt proloquium quod vacuum non sit, quod quidem non est sensui manifestum, sed multis indiget demonstrationibus, hoc stante destruit primo motum & procedit per syllogismum hoc modo. Si nō est vacuum non est motus, sed non est vacuum, vt per proloquium patet. Ergo non est motus, in quo syllogismo pro confesso accepit, vacuo non existente, non esse motū, quoniam credebat per vacuum tantum modo fieri motum (inquit) Quidam enim antiquorum opinati sunt ex necessitate ens vnum esse & immobile, & sic negant plenū & motum, tangit autem eorum rationem breuibus (& inquit) Nam acceperāt tāquam proloquium vacuum esse nō ens. Tunc dicebant, nihil moueri posse non existente vacuo separato scilicet extra corpora naturalia. dixit autem {vacuo separato} quia in physicis dictum est apud eos, q̄ vacuū plenum et locus subiecta idem sunt, ratione vero differūt, nā spacium (vt spatium est locus) vt corpore priuatum, est vacuum, vt corpore plenum, est plenum. Volebant igitur q̄ si non esset tale vacuum separatum a corpore, quod potest aliquando habere, aliquando carere corpore, nō fit mot[us]: in hūc [ergo modum sustulerūt motum. Patet ergo quod illi duo textus non seorsum, sed simul legi debent.

Ant. c. 160

Vacuum enim esse non ens, moueri autem non posse non existente vacuo separato.

Dilucida. te. c. eiusdem.

Nam vacuum quidem nihil est, plenum enim tantum existit, potest autem moueri nihil nisi vacuum separatum sit.

Cōmē. 160

Pro illa positione arguit. si aliquod mouet, oportet vacuū esse separatum a pleno. nō enim potest corpus moueri in pleno, quia tunc esset penetratio. destruit cōsequēs. d. sed vacuum non est. igitur nihil mouetur, de rōne primo ponit destructionem consequentis. d. Nam vacuum quidē nihil est, plenum enim tantum existit, quia nihil non plenum existit, tunc ponit enthymema. d. potest autem moueri nihil, nisi vacuum separatum a pleno sit, hæc res quarto auscultationis physicæ disputata est, ideo nunc sat s.

Anti. c. 161

Dilucida. te. c. eiusdem.

Neque rursus multa esse, non existente segregante.

Itemque plura non sunt, cum non sit distinguens.

Cōmē. 161

Secūdo arguit entia nō sunt plura igitur motus nō est: tenet enthymema, quia motus supponit distinctionē inter mouens & motum, & inter terminum a quo, & terminū ad quem, antecedens probat, quia ablata causa distinctionis aufertur distinctio, sed distinctionis causa est vacuum, quia tandiu res sunt vnū, quādiu inter eas nulla est vacuitas. quare si vacuum non est, nec distinctio erit. quare omnia erūt vnum, quod erat antecedens.

RECO.

Eodem modo destruunt plenitudinem, nā (vt dicūt) si in rebus est diuisio & rerum differentia est vacuum, solū. n. vacuo existente diuisionem atque rerum differentiā fieri dicunt. Sed non est vacuum, ergo nō est diuisio. Quod si nō est diuisio, continuū est oē, & vnū, in qua rōne patet, q̄ accepta obscura sunt. s. q̄ nō sit vacuū & q̄ si vacuū nō est, nō est diuisio, hæc. n obscura sunt. Quæ vero per hæc deducta sunt, obscuriora sunt, nam omnia esse vnum, & continuū, obscurius est. Patet ergo quomodo Parme. ex principiis ignotis processit. Quomodo vero Democri. ex nobis notis processit, posterius dicemus. In hunc modū Philoponus legit hos textus. In commentariis vero nō absq; ratione aliter leguntur. Fortasse enim Arist. per hæc voluit habere, q̄ secūdum Parm. quæstio proposita frustra quæritur, quoniam cum secundum ipsum non sit motus, frustra quæritur quo modo sit facere & pati. At Philoponus ipse vult hæc esse inducta, vt ostēdator differentia syllogismorum, quibus Demo. & quibus Parme. processerunt (inquit) Neque rursus diuisio vel differentia, vel multa esse possunt, non existente vacuo segregante inter illa. Quod si non erunt multa, omnia erunt vnum, & sic tollitur plenum, nam plenum est illud quod habet intra se corpus replēs. vero si non dantur multa, non erunt plenum & replens, & ita substulerunt plenum, & motum.

Antic. 162

Hoc aute nihil differre, si quis existimet nō continuū esse omne, sed tangere diuisim. ab eo quod est dicere fore multa, & nihil esse vacuum.

Refert

Dilucida. te c. eiusdem. *Refert autem hoc nihil, si quis putet non continuum esse omne, sed fectum cõtiguum, apparentibus pluribus & vacuum nihil esse.*

Com 162 Soluet forte quispiam quod vniuersum ipsum est contiguum sectum, non autem continuum, & hoc quia multa videntur esse. Contra obijcit, quia si vacuum non est, tantum est vniuersum esse contiguum quantum continuũ in re ipsa, licet voce differunt, & hoc quia, dempto vacuo, aufertur causa distinctionis, & sic adhuc stat argumentum.

RECO. In commentariis perpulchrè hic locus intelligitur, & Philoponus non aliter exponit.

An.c.163 *Si enim vbique diuisibile, nihil esse vnum. quapropter neque multa, sed vacuum omne. Si autem tum diuisibile quidem, tum autem non, fictitium aliquid hoc vtique videri. quousque enim & propter quid ipsius toti hoc quidem ita se haberet et plenum esset, hoc autem diuisum.*

Dilucida. te c. eiusdem. *Siquidem enim vndique diuisum sit, nihil erit vnum quare nec plura, sed vacuum erit totum, at si parte quidem sic, parte vero non, figmento simile videbitur, ad quantum enim vsque & propter quid ipsius totius hoc quidem sic se habet, & plenum est illud vero diuisum.*

Com.165 Contra responsionẽ datã obiicit, quia aut vniuersũ ipsum est vndiq; diuisum, aut nihil alicubi est diuisum, aut parte aliqua diuisum aut parte aliqua non diuisum, si vndique diuisum, nihil erit vnũ quia si alicubi vnũ, non vndiq; diuisum. Si nõ est eius aliqđ vnũ, nec plura erũt, nã plura sunt vnũ & vnum, si non plura, omne erit vacuum, quia nec vnũ, nec plura, at si nullibi diuisum, totum erit plenum, & vnum & habetur intentum. Si parte quidem vnum sit, parte diuisũ, hoc videtur voluntarium, quia nulla est causa, quare hoc sit vnũ & plenum. Illud diuisum & vacuum, & sic de ratione destruit primum, & tertium datum, praetermittit autem secundum, quia est per se manifestum Animaduertendum quod omne, quod Graecè pã dicitur, totum, quod etiã apud eos holõ, & ens, quod grece on dicitur, & vniuersum, siue mundus, siue omnia entia, siue aggregatum ex omnibus reciprocè sunt apud Parmenidem & Mellissum idem importantia, & cum crediderint distinctionem rerum esse interuallum rei a re, interuallum vero cenõ siue vacuũ quod dã videtur, subtrahẽtes ab vniuerso vacuum, subtraxerũt & interuallum, & inde distinctionem, quo fit vt omnia vnũ plenum esse ens & immobile, quam rem latius alibi Aristoteles distinxit.

Ant.c.164 Dilucida. te c.eiusdẽ Com.164 *Amplius autem simili modo necessarium esse non esse motionem.*

Adhuc autem similiter apparente, necessarium erit motum non esse.

Dici possunt duo ad argumẽtum. vel quod omnia sint plena, similiter vel quod omnia vacua, contra arguit.d. Adhuc autem similiter apparente vniuerso, aut quod totum plenum, aut quod totum vacuum necessarium erit nõ esse motum. Si plenum quidem, patet quod non, alter
RECO. penetratio esset si vacuum sit omne, tunc nec erit mouens, nec motum, quia vacuum omne, & sic nec motus, hoc mihi videtur de textu. tu vero considera.

Philoponus sic legit. Amplius autem simili modo Parme. inquit Necessarium esse non esse motum, quo dixit omnia esse vnum, quoniam non existente vacuo, vtrũque (Ant.c.165) intulit, quoniam enim non est vacuum, & rerum differentias, & motus sustulit.

Ex his igitur sermonibus transcendentes sensum & despicientes eum, ac si conueniat rationem sequi. ipsum omne esse vnum, et immobile, & infinitum quidã dicunt finem enim finire vtique ad vacuum. Hi ergo ita
Dilucida. te.c. eiusdem. *& propter has causas enunciauerunt de veritate.*

Ex his quidem igitur rationibus tanquam rationem sequi deceat, quidam dicunt omne vnum esse & immobile ac infinitum, nam finitum in uacuum finiri putant. Hi quidem igitur ita, & has ob causas de veritate protulerunt.

Comẽ 166 Epilogat.d. ex his quidem igitur rationibus, tanquam rationem sequi deceat, quidam dicunt omne siue vniuersum vnum esse, & immobile, ac infinitum, cuius additionis causam subscribit.d. nam finitum in vacuum finiri putant. Hæc illi de veritate.

RECO. Philoponus non epilogum tantum hunc putat, sed q Arist. incusat Parmenideos, quod putarunt non omnino adhibere mentem rerum euidentiæ, sed solum consequentiæ rationum, quod quidem cum fecissent, dixerunt omne esse vnum immobile, & infinitum. nam dicunt finem. corporis ad vacuum esse.

Ant.c.166 *Quoniam autem in sermonibus quidem, videntur hæc contingere, in rebus autem dementia simile est opinari ita, nullus enim dementium egreditur intantum, vt ignem vnum esse existimet & crystallum, sed solum bona & apparentia propter assuetudinem, hæc quibusdam propter dementiam nihil videntur differre.*

Dilucida. te.c. eiusdem. *Quoniam vero in verbis hæc accidere videntur, in rebus vero demẽtiæ simile est ita credere (nullus enim demens adeo delirare potest, vt ignem & glaciem vnũ esse censeat. Sed ob consuetudinem solum quæ apparent bona esse dicent) hæc in quibusdam ob dementiam nihil differre videntur.*

Comẽ.166 Nunc contra hanc positionem nihil arguit, sed solum tanquam insanam contendit.d. Quoniam vero in verbis hæc accidere videntur qui dicunt. In rebus vero ita credere est simile dementiæ, tunc lege suspensiue sic, nullus .n. demẽs adeo delirare potest sobaudi, vt ignẽ & glaciem vnũ esse censeat, sed ob cõsuetudinẽ solũ quæ apparent bona & non sunt, dicent supple bona esse, nam luxuriosus ob cõsuetudinẽ luxuriæ luxuriã, quæ est apparẽs bonũ, dicet bonum esse simpliciter, vinosus ob consuetudinem, dicet bibere bonũ simpliciter esse. Sic igitur nemo putabit vnũ diuersum esse idẽ alteri, nisi prauus, quod si ita est, tunc hæc in quibusdam ob dimẽtiam nihil differre videntur. Sic igitur hac oblocutione spreuit positionem illorum.

R ECO. Nunc qualis sit Parme. opinio ostendit & vtitur morata persuasione qua aduersarios ostẽdit esse insanos & se esse probum in asserendo oppositum (& inquit) Quoniã autẽ in sermonibus quidem videntur hæc contingere, scilicet. quod omne sit vnum & infinitũ; & immobile dico in sermonibus hoc est quantum est ex sermonum sequela & persuasione argumentorum. In rebus autem dementia simile est opinari ita, imo est plusquam dementiæ sic dicere: nullus enim dementium egreditur intantum vt ignem vnũ esse existimet & crystallũ siue glaciem Sed solum (vt inquit) bona vera & apparentia bona videntur eadem propter assuetudinẽ qua aliquis assuescit in libidine & voluptate. Hæc vero. scilicet glaciem & ignem esse eadem, & nihil differre, propter dementiam videntur.

Ant c.167 *Leucippus autem existimauit habere sermones, qui ad sensum confessa dicentes, non destruent neque generationem neque corruptionem, neque motum & multitudinem entium Cõfessa autem dicentes, ea quidem apparentibus. Construentibus autem vnum, vt non existẽte motione si non sit vacuũ, vacuũq; non ens et entis nihil non ens inquit esse. principaliter enim ens, plenum esse ens. Sed esse tale. non vnũ, sed infinita multitudine & inuisibilia propter paruitatem tumorum Hæc autẽ in vacuo ferri, vacuum enim esse. Et constantia quidẽ generationem facere, dissoluta autem corruptionem. Facere autem & pati, secundum quod existunt tangentia secundum enim id, non vnum esse.*

Dilucida. te.c. eiusdẽ *Leucippus autem reputatur habere rationes, quæ ad sensum conformia dicentes, neque generationem tollunt, neque corruptionem, neque motum, neque entium*

multitudinem

multitudinem, profitebatur autem hæc quidem, quibusdam apparentibus, vnum tamen constituentibus, ac si motus minime sit absque vacuo, & vacuũ ipsum non ens, taleque non ens nihil ipsius entis esse dicit. Nam quod principaliter ens est, plenum est, licet neque tale vnum sit. Immo multitudine infinita, paruitate quoq; molis inuisibilia, ferũtur aũt hæc in vacuo, nã vacuum est, quæq; cõstãtia generationem faciunt, disiuncta vero, corruptionem actionem quoque & passionem quatenus contigua sunt, qua ratione non vnum sunt.

Com. 167

Laboraui textum hunc ad linguam nostram reducere, vtinam ipsius sensum verum perceperim, vbi enim græcã seriem seruassem, textum istum in latinum versum, non fecissem inteligibilem, vt vero singula verba pateant, dicamus q Ari. cõparat positionẽ Leucippi ad illã Parmenidis & Mellissi, & narrat omnia, quæ Leucippus asseruit, quibus expositis, patet quãtũ differt positio Leucippi ab illa Parme. (inquit) Leucippus autẽ reputator habere rõnes, quæ ad sensum conformia dicentes, neque generationẽ tollit, neque corruptionẽ, neque motum, neque entiũ multitudinẽ. Subaudi tu. Sed cõtra hæc dicunt Parmenides & Mellissus, qui sermones tales asserunt, vt per ipsos sensibus aduersentur, & motus hos omnes cogentur negare. Hæc est prima differentia. verbum illud conformia. græce est omologumena, latine concessa, siue cõsitentia, clarius cõformia. Deinde sequẽdo positionem illius, ponit fundamẽtũ, quod hæc & alia dixit. Vbi animaduertendũ Leucippũ posuisse corpora indiuidua, quæ græce atoma, siue indiuidua latine siue minima dicuntur, hæcque apparere mota in vacuo. q esse profitetur vt saluet motum, quæ cõpositione & dissolutionem generãt & corrumpunt (inquit). Profitebatur aũt hæc quibusdam apparentibus videlicet atomis quæ in vacuo moueri visuntur: vnum tamen constituentibus: nam cõgregatione vnũ agũt, segregatione multitudinẽ, qa hæc moueri in vacuo Leucippus dixit, asserit nunc Arist. quasi causã. d. ac si motus minime sit absque vacuo, vel iuxta græcum, tanquã motũ nõ existentẽ absq; vacuo profiteat subaudi. Hæc de atomatis. Quale vacuũ apud illũ sit, subscribit d. & vacuũ ipsũ non ens, taleque non ens nihil ipsius entis esse dicit. Si igitur vacuũ nec est ens, nec pars entis, exponit qd vocãt ens. d. nã q principaliter ens est, plenũ est: & sic vacuum adhuc sensum ait non esse ens: nec partem entis, pro quãto nec est plenũ, nec pars pleni, quod primario ens dicitur, ecce secũdam dẽiam, q videlicet Leucippus ponit atoma moueri, sed in vacuo, credens motũ effici non posse, nisi in vacuo, quod etiã Parmenides ait. tunc quale plenũ illud hoc est quæ atoma illa sint, quæ plenũ esse tantum asserit, exponit. d. licet vel iuxta græcũ, sed esse tale non vnũ subaudi dicit, ego transtuli, licet tale nõ vnũ sit, vt videlicet lectio facilius caperet, imo vel sed multitudine infinita, paruitate molis siue magnitudinum inuisibilia, hæc autem in vacuo ferri subaudi dicit. aut vt transtuli, hæc autem feruntur in vacuo. Vacuum enim esse subaudi dicit, vel vt transtuli, nam vacuum est, & dicit supple constantia ac congregata facere generationem dissoluta vero corruptionem, vt sermo clarior esset sic feci, quæque constantia generationem faciunt disiũcta corruptionem, sic igitur apud Leucippum omne q est, aut plenum, aut vacuũ est, totũ est vacuũ præter atoma, aut præter facta ex eis. Nã cõgregatione plenum fit ex pleni, dissolutione, plenũ in plena dissoluitur & in vacuo mouetur, deinde quo mõ actio & passio fiant, subdit. d. actionem quoque & passionẽ dici effici ab illis quatenus contigua sunt. qua ratione non vnẽ sunt, græce sic est: agere autem & pati, quatenus sunt contigua, sic. n. nõ vnũ esse subaudi dicit. Ecce igitur tertio quo mõ Leucippus concedit actionẽ & passionẽ. differt igit Leucippus a Parmenide in tribus. Primo, quia processit rationibus sensibus conformibus, quod non fecit Parmenides. Secũdo, qa diuisit ens in plenum & vacuum, dicẽs totũ esse vacuũ præter atoma, & præterea, quæ ex illis sunt, addens plena illa moueri in vacuo. Tertio, quia saluauit generationem & corruptionem, & actionem & passionem, quas nõ saluat Parmenides, volui hunc textum sic exponere, propter difficultatem maximam, & tu si melius sentis, scribas.

Hic narrat opinionẽ Democriti & Leucippi, qui posuit vacuum & plenum appellans atomos, & quicquid ex illis cõficitur, vacuum appellans spacium in quo atomi decurrunt antequam in rerum compositiones veniant, Quo. n. cõcessit atomos siue plenum, omnes motus saluare potuit & ipsum facere, & pati: nam atomi, quo congregantur generatio. misti fit, quo segregantur, fit corruptio, quo ab extrinseco alterante atomi existentes in misto mutant ordinem, aut figuram, fit alteratio atque facere & pati, quo addunt misto fit auctio, quo subtrahũtur, fit diminutio, & sic Democritus & Leucippus ponentes vacuum & plenũ hoc est atomos vel atomatũ, omnes motus saluare potuerũt. Posuerunt. n. plenũ hoc est atomos tãquã principiũ principale & p se materiale rerum. Vacuũ aũt tãquã necessariũ in quo contineretur, ipsum plenũ, hoc est atomi. Quo vero mõ syllogizauerunt vacuũ, Ari. dicit, eos probasse vacuum ex his: quæ p se nota sunt hoc pacto. si est diuisio, hoc est mistorum differentia, & plenitudo, hoc est atomi, & atomatã & motus, necesse est vacuum esse, quoniam (vt Parmenides dicebat) hæc esse non possunt nisi existente vacuo, qm Demo. credit cum Parme. atomorum & atomatorũ differentias esse non posse, nisi intersit vacuũ, quo differãt. Rursus credit nõ posse esse motum, nisi vacuũ sit, per quod fieret. Præterea. Credidit nõ posse esse plenitudinem, hoc est atomos, & atomata, nisi sit vacuum in quo vt in loco essent, & sic quantũ ad consequentiæ concessionem Demo. cũ Parme. conuenire videtur. Differt tamen, quoniã quæ Democritus vt proloquia sumit, sunt per se nota, esse enim motũ esse plenum, & esse diuisionem ad rerũ differentiam, per nota sunt, & sic per se notis intulit immanifesta. Parm. autẽ. ex dubiis conclusit immanifesta. Hæc de differentia horũ (inquit) Leucippus aũt existimauit habere sermones, qui accipientes ad sensum cõfessa cõcludunt vacuũ & plenũ esse, plenũ quidẽ atomos, vacuũ vero spatiũ. per quod atomi vagantur, & sic non destruens neque generationem, cum illa sit atomorum segregatione, neq; corruptionẽ, cũ sit atomorũ sgregatione, neq; motũ hoc est alterationẽ & auctionẽ, & facere & pati, neq; destruere multitudinem entium, ac eorum diuisionem & differentiam. Exponit autem quæ sint illa cõfessa, per quæ vacuũ introduxit (& inquit) Confessa aũt dicens ea quidem, quæ conueniũt apparentibus, vt q motus sit: & plenitudo & diuisio rerũ: hæc, n. tãquã per se nota proloquia fecit: ex quibus intulit esse vacuũ. Factus aũt hic syllogismus ipsis cõstruẽtibus vnoos scilicet concessionem Parme. scilicet, quod non sit motus, nisi sit vacuũ, est ergo, si motus est, vacuũ est. Vacuũ ãt dicebãt nõ ens, nõ sic nõ ens, q nihil sit, sed qm nihil est atomata entis, qm plenũ dixit esse principaliter ens, hoc est atomos, qm solũ ex atomis voluit fieri vnũquodq; mistũ. Et dixit plenũ non vnũ, sed atomos infinitos multitudine. inuisibiles vero ob tumorum ac corporeitatũ paruitatem, & sic p plenũ, atomos intellexit, quos ferri p vacuũ dixit, qa vacuũ est p q feruntur. Quæres vtrum Demo. & Leuci. posuerint vacuum intra corpus atomatum. Ari. videtur dicere: q nõ posuit vacuum nisi separatum per quod voluerũt: vt atomi defluerent. Vtrũ Demo. posuit vacuum innatum.

Alij dixerunt etiam voluisse dari vacuum innatum inter atomos: cuius Aristotel. non meminit, quia ex eo non fiunt principaliter atomata apud Democri. & Leucippu. & hæc est intentio Philoponi. Tunc ostendit. quo modo saluent Democ. & Leucippus motus (& inquit) Et atomi quidem cõstãtes faciũt generationẽ, dissoluti vero corruptionem, dicunt vero facere & pati atomi inter se quo in uacuo se tangunt, qm vt sic atomi non sunt vnũ. Atomatum etiam pati potest ab extrinseco alterante, quatenus ab illo tangitur, & in atomis ex quibus componitur, euariatur (vt dictum est) & dicit Philoponus, quod Dem. cum dixit atomos se in vacuo tangere, non locutus est de tactu physi. & proprio, sed de tactu. quo illa sunt simul. Hæc de positione Democ & Leucippi.

Et cõposita & complicata, generare. Ex vno autem secundũ veritatẽ nõ vtique generari multitudinẽ, neq; Ari. c. 160

diuidua erant prima corporum figura differentia tantum, ex quibus primum generantur, & in quæ in vltimo dissoluuntur. Empedocli autẽ alia quidẽ patet, quod vsque ad elementa habent generationem & corruptionem, ipsorum autem talium, quo modo generetur & corrumpatur coadunata magnitudo, neq; manifestum, neq; sibi compe:it dicere, non dicenti etiam ipsius ignis elementum esse. Com. 171

Leucippus quantum ad ea, quæ clare dicit. illud contingens videlicet quod motus omnis fit. concedit. at Empedocles, quãtũ ad ea, quæ explicite pro tulit. non dicit illud cõtingens, sed bene sequitur. & sic Arist. quasi videtur inter eos differentiam quandam colligere. Hoc proponit .d. & ad eorum scilicet Leucippi & Democriti positiones. quib⁹ explicite vtuntur, illud fere videtur contingens, quod dictum est, dixit fere, quia etiam ipse adijcit quædam quæ non explicauit Democritus, vel dixit fere, quia plura alia sequũtur. Alijs vero illud contingens videtur minus, veluti Empedocli corruptio & alteratio, nõ patent. Cuius rei explanationem subscribit .d. Nã his Democriticis & Leucippicis corpora indiuidua erant prima corporum figura tantũ differentia, ex quibus omnia primum generantur, & in quæ vltimo dissoluũtur. Empedocli aũt ꝙ alia habeãt generationem & corruptionẽ exceptis elemẽtis, patet. Ipsorum autem elementorum taliũ quomodo generetur & corrũpat coadunata magnitudo, neq; manifestũ, neq; sibi cõpetit dicere nisi asserat ipsius ignis esse elementũ, & cæterorũ similiter. Sic igitur Leucippus & Democritus manifeste potest omnium assignare causam, nã omne ens vel est factum ab atomis, aut atoma ingenerabilia, at Empedocles & si saluet generationẽ mistorũ, generationem elementorum non videtur saluare, nisi aut dicat illorum esse elementa, aut non generari contra sensum. RECO.

Epilogat nũc cõparationẽ positionũ, & acceperat (vt Philoponus inquit) magis positionẽ Democriti quam illam Empe. nam Demo. fecit talia principia, quæ sibi suffecerũt ad omnes motus. at Empe. per eius principia omnes mot⁹ saluare non potest. Dicens .n. ꝙ elementa sint impassibilia, & quod passiones sint eorum differentiæ, alterationẽ elementorũ vel mistorũ saluare non põt, elemẽtorũ quidẽ nõ quoniam impassibilia sunt secũdum eorum passiones, mistorum minime, quia mista non alterantur, elementis existentibus inalterabilibus. Amplius dicens elementa impassibilia, & secundum substantiam, & secundum passiones, generationem mistorum saluare potest, dicendo illam fieri elementorũ concretione & gñatione ipsorũ elementorũ facere non potest, quoniam non supponit ipsis elemẽtis aliqua simpliciora, per quæ elementa generari & corrumpi possit. At Democritici possunt generationem vtranq; saluare, quoniam possunt dicere mista fieri ex quatuor elementis, elementa vero generari ex atomis illis prioribus. Amplius saluare possunt alterationẽ scilicet atomorũ transpositione, vel transfiguratione. Dicẽtes .n atomos impatibiles, ipsarum positione, & trãsformatione passiones fieri dicere videntur. Patet igitur duos esse modos quibus fit pati quoniã aut per poros, aut per vacuum (inquit) Et ad eorũ positiones, hoc est ad eorum Democriticorum suppositiones, quibus vtuntur, fere videtur contingere, quod dicunt de facere & pati, & de alijs motibus, nam ponentes atomos omnia saluare possunt. Alijs vero scilicet Empedocleis videtur minus sequi, quod dicunt de facere & pati, & de alijs motibus: Nam (vt inquit) his scilicet Democriticis prima corporum sunt indiuisibilia ac atomi, formis differentia solum, ex quibus tanquam, ex primis principijs componuntur, quæ fiunt, & in quæ vltima dissoluuntur quæ corrũpũtur, & sic possunt saluare generationẽ, & corruptionẽ tam mistorũ quã elementorum. Empedocli autem alia quidem scilicet mista manifestũ est, ꝙ habẽt generationẽ & corruptionem vsque ad elemẽta exclusiue, ipsorum vero elemẽtorũ, quomodo generatur & corrũpitur coaceruata magnitudo, hoc est (vt Philoponus inquit) quomodo augetur & accumuletur aqua ex pluuia, aut aer ex aqua, quæ euaporat, aut ignis ex materia inflammata, neque manifestum est, neque contingit dicere non dicenti, & ipsius ignis elementum esse eo prius.

Similiter autem & aliorum omnium, vt in Timæo scripsit Plato. Ant. c. 172

Similiter autem & aliorum omnium veluti in Timæo scripsit Plato. Dilucida. te. eiusdem Cõm. 172

Potest legi sic. Similiter autẽ & aliorum omniũ hoc est cæterorum elementorum, non posuit principia priora, & sic non potuit saluare ipsorum generationẽ, veluti Plato ipsorum generationem scripsit in Timæo, saluans illã per reductionem ad planities & indiuidua. Quibus in verbis recentiores colligunt inter Platonem & Democritum conuenientiam, nam ambo elementa ex indiuiduis fieri & ad indiuidua resolui concedunt.

Iste textus debet legi continuus præcedenti, vt Philoponus legit hoc pacto, nec cõtingit dicere ei, nõ dicẽti & ipsius ignis elementum esse. Similiter autem, & aliorum omniũ scilicet aeris, aquæ, & terræ, non cõtingit generationem dicere, non dicenti eorum esse elementũ, vt in Timæo scripsit Plato. Vbi dicit quatuor elementorũ, elementa esse plana, quæ sunt trigona, æquilatera, & rectangula, pyramidẽ vero non elementum ignis dixit, sed semen, eodẽ modo & terræ cubũ, & aliorum simpliciter, aquæ quidem octocedrum, aeris vero exocedrum, & dicens plana esse elemẽta quatuor corporum, indiuisibilia dixit, non vlterius enim diuidi hoc in alia principaliora asseruit. Et sic Plato & De. pro parte conuenire videntur, in ponendo quatuor corporum simpliciora principia, & priora, vt saluarent eorũ generationem & corruptionem, vt Philoponus exposuit. RECO.

In tantum enim differt vt non eodem modo Leucippo dicat, quod hic quidem solida, ille autem planities dicit indiuisibilia. & hic quidẽ infinitis terminari figuris indiuisibilium solidorum vnumquodque, ille autem terminatis. quoniam indiuisibilia vtrique dicunt, & terminata figuris. Ex his itaque, generationes & segregationes. Leucippo enim duo modi erunt, & per vacuũ & tactum, hac enim ratione indiuisibile est vnumquodque Platoni autem secundum solum tactum, vacuum enim non esse inquit. Ant. c. 173

Differt enim adeo vt cum Leucippo eadem non dicat modo. Nam ille quidẽ ipsa indiuidua dicit corpora. esse hic vero planities. Et ille cõstitui ait vnumquodq; figuris indiuiduorũ corporũ infinitis, hic aũt finitis. Nã & ambo dicunt indiuidua ipsa figuris determinari, ex quibus iã generationes & corruptiones sunt. Leucippo quidem duo erant sane modi,; & per vacuũ, & per plenum. Nam ratione hac nunquã quodque diuisum erat Platoni, autẽ per plenum solum, cũ vacuũ nõ esse dicat. Dilucida. te. c. eiusdem. Com 173

Quasi conuenientiam inter Leucippũ & Platonem dedit, nunc quasi differentiam adijcit, & vt Auerroi placet, tres sunt differentiæ. Prima, quod indiuidua quæ græce dicuntur adiæreta apud Platonẽ sunt superficies, apud Leucippum corpora siue solida, quæ græce dicuntur sterea. Secũda, ꝙ figuræ quibus differũt indiuidua sunt finitæ, apud Leucippũ infinitæ. Tertia ꝙ Leucippus saluat generationẽ & omnia vacuo & pleno, qa ex pleno cũcta fiũt, sed ex vacuo differunt, at Plato vacuũ negat, & plenũ tãtũ concedit, illud quod dicit, ex qbus iã generationes & corruptiones sunt ad indiuidua retulit, ex quibus propter differẽtias figurarum, fiunt generationes & motus. Itẽque verbum illud plenum græce aphes est, latine tactus, sed apud nos sonat plenum, quod ideo aphes siue tactus dicitur, quia eo cũctæ vacuitates colliguntur cætera quæ dicit, patent, nec oportet immorari, cum non sint multum de substantia rei. RECO.

Cum posuit cõuenientiam opinionis Platonis cum illa Democriti & Leucippi, hic affert differẽtiã. & dicit ꝙ Platonis opinio dissidet ab opinione Leucippi & Demo. ꝙ Leucippei quidẽ indiuisibilia, quæ & prima elemẽta faciebãt solida, hoc

git foppositionem. Secunda ibi. {Sed talia entia} Ponit rationis vnii, vt placet Auerroi.

RECO. Secundo (vt Philoponus inquit) Aristor. ostendit quod Democritici non sibi ipsis cōstant. primo quidem quoniam inconueniens est dare circulari figuræ calidum. Et alteri figuræ non dare frigidum, vnde dicit. Quamuis hoc conueniens sit solum dare circulari figuræ calidum, non necesse est & contrarium frigidum alicui alteri figurarum adaptare. Est enim regula quod si vnum contrariorum est, & alterum necesse est esse. Vbi patet verbum quamuis, non esse aduersatiuum, sed potius confirmatiuum. Secundo argumentatur quod videatur absurdum, vt caliditas grauitas, & durities insint atomis frigiditas atque leuitas & mollities non. Democritici enim atomos aliquas posuerunt calidas aliquas minus calidas, aliquas graues aliquas minus graues, aliquas vero duras, aliquas minus duras, hoc autem Arist. pro inconuenienti habet, nā si sunt calidæ, oportet vt sint frigidæ, si graues oporret vt sint aliquæ leues, si duræ aliquæ, oportet vt aliquæ molles sint, hoc pacto legit verba Philoponus. propter quod patet verba Arist. corruptè legi in codicibus græcis. Tertio argumentatur quoniam ponit atomos aliquas grauiores, & calidiores aliquas, aliquas vero minus graues, & aliquas minus calidas. ergo inconueniens est non ponere illas pati, nam minus calidum potest pati à magis calido (inquit) Sed tñ grauius fm excessum dicit esse Democritus vnūquodq; indiuisibilium, hoc est aliquod indiuisibile, aut. n. verbū vnumquodq; corrupte legitur, aut vnūquodq; hoc est quædam indiuisibilia intellexit qua pp etiā aliquod calidius aliquod dicit, & talia existētia. s. magis & minus calida non pati abinuicem, impossibile est. V. g. à multum excedente calido leuiter calidum. ex quo patet q verbum {sed tñ} confirmatiuum non aduersatiuū est.

Au. c. 177 *Sed tamen si durum est, & molle. molle autem patiendo aliquid dicitur, quod enim cedit, molle.*

Quod si durum sit, & molle erit, molle vero eo quia patitur quicquam iam dicitur. Nam & molle nuncupatur susceptiuum.

Dilucida. te. c. eiusdem. Com. 177 Secundo arguit. si durum est vt concedit, quia indiuidua vocat sterea, hoc est dura, erit & molle, per similem rationē contrariorum, quod si molle sit, igitur passio erit, nā molle dicitur quod facile cedit, & hoc est pati ab alio.

RECO. Quarto si aliqua atomorū dura est, ergo aliqua est mollis, dico mollē in patiendo, nā qđ cedit molle est, vt scđo huius hī. Ex his patet, q verbū {Sed tamē} cōfirmatiuum sit.

Aut. c. 178 *Sed tamen inconueniens etiam est, si nihil existit. nisi solum figura. & si existit, vnum autem solum. V. g. hoc quidem durum, hoc autem calidum nec. n. vna aliqua esset, natura eorum. Similiter autem impossibile est, & si multa vni. indiuisibile. n. existens, in eodem habebit passiones. Quapropter & si patiatur secūdū quod infrigidatur, secundum id & aliquid aliud faciet aut patietur. Eodem autem modo & de passionibus aliis.*

Dilucidate. c. eiusdem. *Adhuc autem incōueniēs est si nihil existat, nisi figura tm, & si existat aliud quicquam, vnum tamen solum (vtpote aut durum quidem, aut calidum) tunc vtique nō erit eorum natura vna. Similiter autem si plura insint vni, nam quod est indiuiduum in se passiones haberet, quare si patitur, vbi quidem infrigidatur, sic & aliud quid vel aget vel patietur, eodem modo & in cæteris passionibus.*

Cōm. 178 Nunc quasi reducit ipsum ad cōtraria, vt exponit Auer. & placet, & pōt sic ordinari. Si indiuidua sunt, aut nihil habent præter figuram, aut qualitatem vltra figurā habent, si nihil habent nisi figuram, inconueniens est, quia tunc non erunt actiua & passiua, & habetur vna pars, & si existit aliquid aliud præter figuram, vtpote qualitas, vel vna sola & semper inuariabiliter, aut plures. Siquidem vna tantum, vt frigus vel durum, tunc illa erit alterius generis & rationis quia intransmutabilis, & per consequens habetur illa tertia pars, q videlicet neque actio neque passio sint, cū nō possit esse per qualitatem intransmutabilem. Si vero plures habent qualitates, tunc indiuiduum plures pōt habere passiones. & sic fo alterā infrigidabitur, & secundum alteram inducelcet, & ita erit diuiduum, & sic habetur alia pars & contradictio, & quæ ait patent.

Quinto argumentatur, aut atomo nihil præter figuram inexistit, & tunc non erit patibilis, aut aliqua passio vltra figuram inest. Si aliqua inest vltra figuram, aut vnicuique propria, & sic iterum nullus poterit pati, nisi corrūpatur. Præterea. Tunc differrent natura, & specie, quod est contra eos, aut vnicuiq; plures, & tunc quod est impossibile, qm̄ vnaquæq; in eodem plures habebit passiones, & sic poterit pati cum infrigidatur, & poterit facere insimul (inquit) Sed tamen inconueniens etiam est si atomis ipsis nihil existeret, nisi sola figura, qm̄ nec facient, nec patientur, nō .n. figura est de factiuis passionibus. Sin autē præter figurā vnicuique atomo inest passio vel vnicuiq; vna sola propria verbi gratia vt altera sit dura altera calida, tunc atomorū nō esset vna natura, sed quælibet erit suæ propriæ naturæ, & sic non poterunt inuicem facere & pati, quin corrumpātur. Cuius contrarium autumant, qm̄ dicunt eas incorruptibiles. Præterea. Si vnaquæque propriam passionē habeat tunc, nullam aliam poterit pati, & sic non erunt passiuæ & factiuæ inuicē. Quod nec habeat vnaquæq; plures passiones, vt duas. vel tres, aut plures probat (& inquit) Similiter autē impossibile est, & si multæ passiones insint vni atomo. s. calidum & durum. nam indiuisibile magnitudine & potentia existens, in eodem habebit passiones diuersas. Animaduerte (vt Philoponus notat) quod Democritici ponētes atomos, ponunt vnamquāq; magnitudine, & potentia indiuisibilem. Alioquin non essent prima & simplicissima principia omnium. Ideo Ari. argumentatur, si vnaquæque atomus plures habet passiones, tunc in eodem puncto plures habebit potentias, ita vt sit possibile quod secūdum eundem punctum & potentiā infrigidatur, & patiatur, & fm eandem faciet, quod ipsi habent pro impossibili, sic. n. atomus non primum & simplicissimum principium erit, sed multiplex potentia, & virtute. Qua ratione patet, q Arist. non ducit ad illud inconueniens, q idem faceret, & pateretur, sed ad illud. quod atomus non esset primū & simplicissimum principium potentia & magnitudine, qm̄ faceret & pateretur, quod esse non potest nisi sit potentia multiplex. Quod si ita est, digressio Philoponi non videtur necessaria in qua disputat, vtrum in eadem temperatura adsint diuersæ qualitates passibiles, qm̄ argumentū Ari. est ad hominē non simpliciter. Et quia dixit, q tūc atomus infrigidaretur, & faceret addit. eodem autem modo & de passionibus alijs dici potest, sicut de frigiditate exemplificauimus.

Hoc. n. & solida & planities dicentibus indiuisibilet, contingit eodem modo, neque enim rariora, neque densiora est possibile generari, vacuo non existente in diuisibilibu. Aut. c. 179

Idem u. & corpora & superficies indiuidua dicētibus contingit eodem modo, neq;. n. rariora, neq; densiora fieri possunt, ipso vacuo non existente ipsis indiuiduis. Diluc. te. ca. eiusdē.

Com 179 Colligit quasi id in quo Plato & Leucippus conueniunt, & vult quod nemo eorū pōt cōcedere aliquod effici rarius vel densius ipso vacuo non existente in ipsis indiuiduis. Nam cū indiuiduū additum indiuiduo maius non faciat, rarum non erit, nisi per vacui interpositionem inter indiuidua, & sic nisi vacuum sit ipsis in indiuiduis, minime erit rarum vel densum. Hæc igitur est eorū conuenientia. Auerroes tamen ostendit vtrosque oportere confiteri contradictoria, vt declaratum est de Leucippo, quæ res patet.

Philoponus exponit hūc textum dupliciter, vno mō sic. Hoc. n. s. q neq; vnā, neq; plures passiones habeāt, vnaquæque atomos accidit etiam his qui dicunt planities, nam etiā planities sunt indiuisibilia. ergo sicut atomus non pōt habere propriā passionē, nec plures, sic nec superficies. Oia. n. absurda q̄ cōtra primā positionē inducta sunt, et cōtra scđm induci possunt, qm̄ si vnā propriā passionem planities vnaquæq; habeat non poterit pati. si plures, non erit potentia principium & simplicissimum principiū. Tunc Philoponus RECO.

verba sequentia legit latinè.s. enim pro igitur,hoc pacto: {Neque igitur rariora,neque densiora est possibile generari vacuo non existente in indiuisibilibus} & accepit generari pro esse Philoponus,& vult quod istud quod infert ex dictis inferius.quoniam atomus est indiuisibilis & plena, nullum habens intra se vacuum, ideo nō potest aliquis esse maior,vel densior,cum rarum & densum non nisi implexo vacui fieri existimant.Aliter exponit Philoponus non corrumpendo textum(vt dicat)hoc enim scilicet neque vnam,neque plures habere passiones contingit eodē modo dicentibus,& solida,& planities indiuisibiles.vt expositum est.Non enim quo ad hæc prima verba est differentia expositionum Deinde quoniam quis posset dicere in atomo vel superficie posse esse diuersas passiones secundum diuersas atomi particulas,vel secundū diuersas superficiei partes.Contra obijcit,quoniam non potest atomus vel superficies habere diuersas particulas,nisi possit esse rarior,& densior,maior atque minor.hoc autem est falsum,quod probat(& inquit) Neque enim rariora, neq; densiora est possibile generari,hoc est esse, vacuo non existente in Indiuisibilibus.Ecce quomodo verba non corrumpuntur. quoniā secundum hanc expositionē Arist.remouit tacitam responsionem.In commentariis vero aliter intelleximus. & quidem non ab ratione.

Art.c.180 *Amplius autem inconueniens est,& parua quidem indiuisibilia esse,magna autem non. Nunc enim rationabiliter maiora magis confringuntur quam parua.hæc.n. dissoluuntur facilius paruis.verbi gratia. magna offendunt enim multa.Indiuisibilia autem omnino,quare magis quam magnis,inexistunt paruis.*

Dilucida. te c. eiusdem *Amplius autem & inconueniens videtur parua quidem indiuisibilia esse, magna vero non . Nunc quidem enim rationabiliter maiora franguntur magis quam parua ipsa,Nam magna quidem facilius finduntur,(emergunt enim ex pluribus) omnino igitur indiuisibilia propter quid magis sunt parua ipsa quam magna?*

Cōm. 180 Hactenus pertractauit, verū indiuidua ipsa possint agere & pati,nunc q̄ nō sint talia simpliciter indiuidua probat & syllogizat sic.Si parua illa īdiuidua sunt Indiuisibilia ,magna etiā erunt indiuisibilia. Sed magna nō sunt indiuisibilia.igit neq; parua,syllogismus est a destructione cōsequētis ad destructionem antecedentis (inquit) Amplius aūt inconueniens,subaudi videtur,parua quidem indiuisibilia esse,magna vero non,est igitur vis ista , si parua sunt indiuisibilia. igitur magna hæc consequentia ex commento declaratur, quia tam magnum quam paruum sunt eiusdē rationis quātitatis.igitur ambo erunt per se diuisibilia, vel indiuisibilia, eis enim quæ sunt eiusdem rationis , semper idem cōpetit. secundo cæli.com.49.destruit consequens.d.Nunc quidem .n.rōnabiliter maiora frangunt magis quam parua,nā magna quidem facilius finduntur . Emergūt enim ex pluribus, & sic habetur quod magna sunt diuisibilia, quia sunt facile scissibilia.Tunc quasi dat consequens.d.Omnino igitur indiuisibilia propter quid magis sunt parua ipsa quā magna? q d quod oportet ponere vtrunque aut neutrum verbum igitur in græco codice est de,sed ad sensum latinum sonat vt diximus,sic igitur patet nō esse corpora indiuidua. Animaduerte quod paruitas & magnitudo non variant rationem diuisionis.Nam & paruum est quantum,& magnum est quātum,igitur non variant rationē diuisibilitatis sed variant modum diuidendi , nam paruitas interdum facit ad difficilem diuisionem magnitudo ad facilem,aliquando ecōtra,vt in paraphrasi dicit Auerr.propter quod decepti sunt per fallaciam accidentis,eo quia paruitas non est causa Indiuisionis,sed difficilis diuisionis.

RECO , Textus iste satis perpulchre exponitur in cōmentariis, vbi verba illa {indiuisibilia autē omnino}lege sic. Indiuisibilia autem omnino quare magis inexistunt paruis,hoc est quare magis prædicantur de paruis corporibus,q̄ magnis hoc est q̄ de magnis,q d. quare parua corpora sunt dicenda magis indiuisibilia quā magna,cū vtraque sint in infinitum diuisibilia,& solum differant facile & difficile diuidi,vt Philoponus notat.

Art. c.181 *Amplius autem,vtrum vna omnium sit natura illorum solidorum,an differunt altera ab alteris? quemadmodum si hæc quidem essent ignea,hæc autem terrea secūdum tumorem.Si enim vna natura est omnium?quid est diuidens?aut quare non fiunt tangentia vnum,quēadmodum aqua aquam quando tangit? nihil enim differt posterior aqua a priori.Si autem alia , qualia hæc sunt.Et manifestum est,quod hæc ponendum est principia & causas contingentium magis quam figuras.*

Dilucida. te c. eiusdem *Amplius autem vtrum illorum omnium corporum, vna sit natura,aut altera differt ab aliis.Quemadmodum si corporeitate hæc quidē ignea sint.alia vero terrea.Si quidem enim vna sit omnium natura,quid est distinguens aut propter quid dum se tangunt , vnum non efficiuntur,veluti dum aqua aquam tangit . non enim refert prius a posteriori.At si altera qualia hæc? & manifestum quod hæc statuenda sunt principia , & causæ magis accidentium,quam figuræ ipsæ.*

Com. 181 Secundo arguit per argumentum diuisiuum sic, si hæc corpora sunt,vel erūt vnius naturæ, vel differunt natura, si vnius naturæ,tunc cum minima illa congregabuntur, tunc efficietur vnum continuum,veluti cum aqua occurrit aquæ,aut ignis igni. Si differunt naturis,hoc est qualitatibus sensibilibus,vt exponit Auerroes , tunc differentiæ illæ erunt magis dignæ esse rerum principia & causæ quā figuræ,nam illæ erunt magis actiuæ,quæ dicit patent. verbū corporeitat græce est ogcos,latinè est magnitudo , siue tumor,at sensus est ille.

RECO . Sexto arguit entatur contra Democritū.& quærit verū vna omnium sit natura illorum solidorum,hoc est verum vna eademque sit natura atomorum ,quas Democri.ponit an altera solida in natura differant ab alteris solidis , ita q̄ atomi inter se differāt natura. Dico differāt in natura,quēadmodum si hæc quidam essent ignea,hæc autem terra secundum tumorem.hoc est si hæ quidē atomi habeant molem & corporeitatem igneam , illæ vero terreā vel aqueā. Si enim vna natura est oium atomorum,sicut vna natura omnium aquarum, vel omnium ignium. Cōtra quæritur primo quid est diuidēs, hoc est , quid atomos diuidit in tot. Secundo,quare quando se tangunt, non coalescunt in vnū continuum, quemadmodum aqua quando tangit aquam. Sed dices , atomos propter paruitatē non coalescere, veluti neque testa confracta, testa enim cōfracta propter paruitatem particularum non potest coalescere,sed bene configurari.Ad remouendum ergo hoc,adiecit , principium cū dixit,quid est diuidēs,hoc est quid est,quod atomos cōstringit,vt restā.Si enim detur licentia fingēdi,non videtur posse causam afferri. Addit etiā.nihil.n.differt posterior aqua à priori,hoc est posterior aqua,quæ superuenit,& vnita est priori, nihil ab ea differt,& ita vnita est ipsi.Sin aūt(vt inquit)hæc solida indiuisibilia sint alia atque alia in natura, tunc hæc erunt qualia,hoc est,ea per quæ differunt , erunt qualitates vltra figuras,,& manifestum est,quod has ponēdum est principia corporum,non atomos,nam qualitates hæ (vt Philoponus inquit)principaliores erunt.

Art.c.182 *Amplius autem differentia natura,& facient & patientur,approximantia ad inuicem.*

Dilucida. te c. eiusdem. *Amplius ea quæ natura differunt,siue quod agant, siue quod patiantur,inuicem se tangunt.*

Com. 182 Tertio ad idem arguit,quæ se tangunt agere possunt & pati,differentia in natura,hoc est illa minima si differūt natura se tangunt igitur agunt & patiuntur.de ratione tāgit minorem tantum.

Confirmat,q nō differūt natura,qm̄ si differrēt nā atomi essent similes & dissimiles,vt Philoponus asserit,& sic factiuæ & passiuæ adinuicem . Sed dices.hoc non est cōtra Democritū.quoniā ipse cōcedit cōsequēs,dico q̄ hoc est cōtra eum:qm̄ nō posuit atomos factiuas & passiuas passione corru-

nie corroptiua, vt sequitur, quoniam si atomi essent passiua corruptiue non essent prima rerum principia: posuit autem eas factiuas & passiuas perfectiue & contactu.

Ant.c.113 *Amplius autē, quid est quod mouet? si enim aliud passiuum. si autem ipsum seipsum vnumquodq;, aut diuisibile erit secundū aliud quidē mouens, secundū aliud autem motum. aut secundū idem contraria inerunt, & non solum materia erit numero vna, sed & potentia.*

Dilucida. te c. eiusdem *Adhuc autē quid mouet si quidē.n. alterū, passiua erunt si vero vnūquodq; idē se moueat, aut diuisibile erit (secūdū mouēs quidē aliud secūdū motū vero aliud (Aut secūdū idē cōtraria inerunt, & non tantū secundum materiā numero vnam, sed secundū potentiā etiā.*

Com. 113 Quarto arguit si dātur haec indiuidua, cū apud Democritum moueātur continuo in vacuo, quid mouet, quaeret quis, si quidem alterum mouet illa, & non ipsa se moueant, erunt, passiua tantum, & sic non principia prima, quia erunt alia priora, vtpote mouentia, si vero vnūquodque idem se moueat, sequitur alterū duorum, aut q; vnum quodque illorum sit diuisibile. videlicet in partem mouentem, & partē motam, aut quod eidem cōtraria insunt, tam secundum subiectum & materiam, quā secundum potentiā & rationem. Hoc est quod vnam et res secundum eandem potentiam mouet, & moueatur quod est impossibile. Animaduerte quod contraria inesse eidem est possibile secūdū materiam, quoniam materia est vna contrariorum, sed non secundum potentiam, quia alterius contrarij est altera potentia, & alterius altera. Ex isto textu colligitur error eorum, qui volunt idem realiter, & formaliter esse mouens se, & motum a se, vt graue, & quando infertur quod tunc idem esset in actu & in potentia, pcedunt hoc diuersimode. Est enim in actu virtuali, & in potentia formali, patet hoc esse plasma, data enim hac solutione argumentum Aristotelis contra Democritum esset nullum, dicerent enim Democritici quod idem mouet se, & quod idem est in actu & in potentia (vt dicunt) quare haec distinctio est contra Aristotelem, directe.

Error contra recentiores de motu grauium.

Hoc est septimum argumentum, quod satis pulchre in commentarijs patet. Quo vero ad verba attinet (inquit).

RECO. {& non solum materia erit numero vna, sed & potentia} vno modo haec verba legi possunt, vt destruat Arist. per haec consequens. q d. falsum est quod cōtraria insint eidem atomo, quoniam materia, quae est atomus, non solum apud Demo. est vna numero subiecto, sed potētia etiā, vel (vt legit Philoponus) si atomus mouet & mouet, nō solum atomus erit materia vna, sed potestate erit vna, nam qua ratione potest se mouere & moueri a se, eadem ratione & in contrarijs, contraria enim sunt actiua & passiua, quare eadem ratione eadem atomus simul contrariorum habebit potentiam, siquidem secundum vnum & idem simul mouet, & mouetur, ergo eadem potentia erit secundum quā facit, & patitur, hoc est secundum quam calefacit, & calefit. quare & simul contraria erunt, hoc pacto Philoponus intellexit. in commentarijs tamen melius intelligitur, quoniam non videtur absurdū hoc quod Philoponus inquit, quoniam eadem est potentia contrariorum.

Ant.c.114 *Quicunque igitur per pororum motionem inquiunt passiones contingere. siquidem & plenis poris, superfluus pori. Si enim patitur sic oē & si nō poros habēs, sed ipsum continuum existens, patietur eodem modo.*

Dilucida. te c. eiusdem. *Quicunque quidem igitur propter meatuū susceptionem dicunt passiones euenire, siquidem illa eueniūt plenis meatibus, superfluent meatus. Nam si ratione hac patitur omne quamuis meatus non habeat sed si vnum continuum existens, eodem patietur modo.*

Com. 114 Corpora indiuidua hactenus confutauit: nunc meatus ipsos refellit, & arguit primo sic, repletis meatibus adhuc aliquid patitur ab agente, alter meatibus repletis cessaret, omnis actio. Igitur meatus superfluunt, quia siue sint, siue non, omnino actio & passio erunt quae dicit, patent. Animaduerte verbum illud susceptionem, graece dicitur inesim, latine vero motionem, siue motum, at in proposito susceptionem transtuli, quia sic consonat.

Hic redarguit positionem Empedo qui dixit passionem fieri per poros, argumentū vero sm Philoponū sic fit, qui poros posuit nō posuit ipsos vacuos sed tenuissimo corpore repletos. scilicet aere. Hac enim ratione differunt, qui vacuū supponebant. Tunc argumentor, vel faciēs facit, solum tangendo labrum repleti pori, & sic superfluus est porus, nam faciens tangens labrum, & non ingrediens fecit, ergo si porum non habuisset, tactu solo egisset. vel faciens facit ingrediendo porum, & hoc vel expellēdo corpus, quod intus erat, vel agendo in illud corpus facit, non expellendo, quoniam tunc repleret illum porum illo expulso, & sic nō posset amplius illud repletum pati, nisi rursus fieret nouus, porus, & sic in infinitum. Si agit in corpus inclusum in porum, cum illud corpus non habeat porum, ergo passio fieri potest sine poro (inquit) Per pororum motionem, exponit Philoponus, propterea quod patiatur & mouetur corpus quod imporus est, cum faciens tetigerit ipsum. In commentarijs vero bene exposita sunt hae.

Amplius autem, quomodo contingit de inspiciendo accidere vt dicunt. neque enim secundum tactus contingit transire per transparentia, neque per poros, si plenus sit vnusquisque. Quid enim differret ab eo quod est non poros habere? omne enim sic esset plenum Sed & si vacua quidem hac sint, necesse autem si corpora in se habere, idem continget rursum. Ant.c.115

Amplius autem quonam modo de ipsa visione contingere potest vt dicunt: neque enim a principio per trāsparentia transire contingit. neque per meatus, si vnusquisque plenus sit, quid enim refert meatus non habere? cum totū ipsum similiter plenum sit, quod si vacua quidem fuerint corporibus tamen in ipsis repositis, necessario idem rursum eueniet. Dilucida. te c. eiusdem

Nūc q; ipsi meatus nō prosint ad visionē (vt dixerunt) declarat, & arguit sic, cū visio fiat vel extra mittendo, vel intra mittendo, oportet vt ipsum visile transeat ad oculos vel visibus radius transeat ad visile, tunc vel transit per diaphanum sua natura plenum, aut meaticum, & porosum. Si per diaphanum sua natura plenum meatus superfluūt, si per diaphanum meaticum, cum contingat meatus ipsos repleri radijs, tūc amplius visio fieri nō poterit. Vel sic. Vel visio fit dum pleni sunt meatus, vel antequam sint pleni, non antequā sint pleni, quia tunc agēs nō intraret meatus, neq; dū pleni sunt, quia tunc nō posset visio diu fieri, nam repletio fit subito (inquit) Amplius autem quonam modo de ipsa visione contingere potest id vt dicunt quod videlicet fiat aut extra mittendo, aut intra mittēdo, neq; enim a principio hoc est ante repletionem meatuum per transparentia trāsire contingit visile ipsum, aut radius, vnde verbum illud a principio, graece est cata as archas, latine est secundū principia, siue origines, & sic quasi intendit vt dixi, tu vero melius pēsita, neque per meatus, si vnusquisque plenus sit, hoc est postquam plenus est, aut dū plenus est, quid enim refert tunc meatus non habere quasi dicat nihil, cū totum ipsum simile plenum sit. verbum illud totum, graece est pan, latine sonat, vt dixi Dicat quis q; meatus sunt vacui, & nō pleni. Cōtra arguit, q; videlicet si sint vacui cōtingit repleri ipsos Dicit quod si vacua quidem fuerint, corporibus tamen in ipsis repositis, necessario idem rursus eueniet, sic sonat graeca series, licet non sic iaceat. Com. 115

Ari. (vt Philoponus inquit) loquitur more pspectiuorū de visione, q; fiat extra mittēdo p; hoc q; radij visuales exeāt ab oculis Praeterea, Loquitur enim more antiquorum, qui crediderunt radios visuales esse corpora, reliqua in cōmentarijs manifesta sunt. RECO.

Si autem tanta sint secūdū magnitudinē, vt nō suscipiant corpus aliquod, ridiculū est paruū quidē existimare vacuum esse, magnum autē nō esse, neq; quātum ūq; Ant.c.116

aut vacuum aliquid aliud existimare dicere, nisi regionem corporis. Quapropter manifestum est, quod omni corpori secundum tumorem aequale erit vacuum.

Dilucida. t.c.eiusdē *Si autem haec secundum magnitudinem talia sint, vt non suscipiant corpus aliquod risu dignum erit,paruū vacuum putare,esse magnum vero non,neque vacuum quoduis aut vacuum aliquod aliud putandum est dicere,praeter corporis locum, nam omni corpori aequale est secundum continentiam vacuum ipsum.*

Com.146 Sed dicet quis ad rationem tactā,dari parua vacua,quae pori dicuntur,magna vero non plena corpore dari est impossibile.Contra ob jcit.d.Si autem haec secundum magnitudinē talia sint in paruitate,vt non suscipiant corpus aliquod,ridiculum erit paruum vacuum putare esse, magnū vero non.Nam in his quae sunt eiusdem rationis,quicquid vni est impossibile,ceteris etiā erit impossibile,a.caeli.com mē.49:Sed dices.nonquid aliquo modo vacuum sit possibile.Respondet.neque vacuū quoduis ex.le,neque vacuū aliquod aliud magnum ponendum est dicere.praeter locū, graece verbum illud locum est choram latine regionem,tamen consonat magis vt dixi.

Vacuū quo sit locum Sed dices.4.physi.dictum est q; locus non est vacuum Respōdet. nam omni corpori aequale est vacuum secundū continentiam.igitur non datur vacuum simpliciter,sed secundum continentiam,qui locus dicitur,siue chora vel bū illud,nam graece est oste,latine sonat quare,non tamen ad propositum est.Illud vero secundum continentiam.graece est hogcon quod est.Tum secundum tumorem.Tum secū dum magnitudinem,melius autem sonat,vt diximus nos. Animaduerte quod vacuum dari apud Aristote.dupliciter est. Vno modo vt omni corpore careat,& sic impugnatur hic alio modo secundum continentiam,quia potest continere illud vel hoc corpus,& hoc ideo vacuum dicitur, quia non plenum certo corpore,quia potest esse cum varijs corporibus.Nam dum plenum est aqua,igne vacat,& sic regio & locus dicuntur vacui non vacuitate simpliciter, sed secundum qu d,pro quanto plenos vno vacat alio.

RECO. Verba illa{neque quotcunque}legenda sunt sic,ridiculum est paruum quidem existimare, vacuum, magnum autem non esse neque quantumcunque,quoniam si conceditur paruum, debet concedi magnum,& quantumcunq; amplum,quoniam aeque impossibile est vtrunque. Aut sup ple ridiculum est paruum quidem existimare dicere nisi regionem hoc est locum corporis,nam accipere vacuum pro loco corporis non videtur rationi dissonum, & quoniam cōcessit vacuum accipiendo vacuū pro loco infert, quapropter manifestum est,quod omni corpori secundum tumorem hoc est secundum concaui eius continentiam vacuum quod est eius locus,erit aequale . In commentarijs aliter legitur,& potest expositio satis bene verbis accommodari.

Ant.c.157 *Vniuersaliter autē poros facere superfluum. Si.n.nihil facit secundum tactum,neq; per poros trāsiēs faciet*

Dilucida. t.c.eiusdē *Omnino autē meatus facere superuacaneū est,si quidem n.educens,neq; per plenum,neq; per meatus agit.*

Com.157 Dubitaret quis vtrum posito q; actio neq; fiat p plenum neq; p vacuū,pori ipsi sunt ponēdi.Respōdet.omnino aūt meatus facere subaudi modo quo faciunt antiqui.videlicet

Quales pori apud Arist. q; sint simpliciter vacui,supuacaneū est,si quidē.o. educens hoc est dato, est educēs,neq; p plenū agat neq; p vacuū,sic .n.oino supuacanei sunt,cū ad actionē passionēve nō psint. Ari.tñ si eos cōcedit, vacuos quidē simpliciter nō vult esse, sed vel fm quid,& fm aequiualētiā, vt diximus . Animaduerte vt dixi Ariū.plenum interdum appellasse aphen, qd ideo est,quia continuum est,vt supra diximus satis.

Isti textus in simul legendi sunt fm Philoponum, in quibus Ari.(vt Philoponus inquit)resumit vnum sōnum,hoc modo,si faciens non pōt tactu facere,ergo nec p poros faciet.nā solum ingreditur patiens,&postea nihil faciet,qm tactu nihil facit.Sin autem postquam ingressum est faciet, licet illic non fuerint pori,tactu vtique faciet,quare supersiui sunt pori(inquit)Vniuersaliter aūt poros facere supersluū est,qm vel faciens tactu nihil facit, vel tactu aliquid facit,si nihil facit secundū tactum,neq; per poros transiens, postquam stabit intus,& repleuerit poros,nihil faciet intus quoniam tangendo non facit.Si aute postquā ic fecerit intus tangēdo plena quae sunt circa poros facit,etiam tunc; poris non existentibus eorum quae nata sunt pati, haec quidem patient,haec aūt facient, qm si intus pōt facere in plenum solo tactu, & extra etiā solo tactu facere poterit,& sic pori superflui sunt. Sed dices.quod vius pororum est ad patiēdū fm pfunditatem.Contra ubijcit Philoponus qm vsus pororū bene est,vt faciēs passo appropinquet,vt cū faciens ingreditur p os,& p ventrem,non tamen confert vnt ad faciendū aliqd,sed solū,vt faciēs,& patiens approximētur,& vt se tāgāt,ergo tact' satis est p factione & passiōe.

Ant.c.124 *Si aūt tangendo,& poris nō existentibus,haec quidē patientur,haec aūt facient, ad inuicem hoc mō natorum.*

Dilucida. te.c. eiusdem *Si autē tactione meatibus ipsis nō existentibus actio fiat & passio eorum quae hoc modo apta sunt.haec quidem patientur.illa vero agent inuicem.*

Com.122 Sed dices.si meatus ad actionē nō psunt,neq; ad passionē,nō possint haec pati,illa agere alio mō. Respōdet q; sic, vt pote cōtractione ipsa,& nō meatibus existētibus(inquit (Si aūt tactione meatibus ipsis nō existentibus subaudi in graeco actio fiat & passio,tunc eorū quae hoc mō apta sunt agere & pati,haec quidē patientur,illa vero inuicē agēt, & sic non poris actio fit & passio , sed contactione tantum.

Quod ergo ita dicere poros,vt quidā existimāt,aut mēdaciū,aut inane est manifestū est ex his. Diuisibilibus aūt omnino corporibus existētibus,poros facere, ridiculū est.secūdū .n. quod diuisibilia sunt,possunt separari.

Ant.c.159 *Quod quidem igitur meatus ita dicere vt aliqui putant,sit vel mendacium, vel vanum . ex his est perspicuū . Adhuc corporibus ipsis vndique diuisibilibus, existentibus meatus facere ridiculum est,nam quatenus,illa diuisibilia sunt,separari possunt.*

Dilucida. t.c. eiusdem.

Com.159 Propter duo meatus cōcesserunt antiqui,vt ppter actionem & passionem,& pp distinctionem, crediderunt enim partes non diuidi , nisi p quanto ad vacuū irent , & vacuū esse diuisionis causa epilogat igitur nonc meatus ad vtrumque supuacaneos esse(& inquit)Quod quidē igitur meat' ita dicere vt aliqui potant,sit vel mendacium.vel vanū, ex his est perspicuum,& hoc quantum ad actionem,& passionem,q; vero quātū ad diuisionē etiā declarat.d.Adhuc corporib' ipsis vndiq; diuisibilib' existētibus meat' facere,hoc est facere meatus ad saluandam corporum diuisionē, ridiculum est,nam quatenus illa diuisibilia sunt,taliter possunt separari,subaudi possunt diuidi non existentibus poris.igitur sic & separari Haec pauca de meatibus.

RECO Epilogat,& recte in commentarijs diximus , verū quo ad verba attinet(Aristoteles inquit){poros facere,vt quidam existimant} Addit vt quidam existimant, quoniā(vt Philloponus optime inquit)nōsimpliciter poros destruit, nam sunt,vt diximus intestina,venae, arteriae, & reliqua. Non tamen haec necessaria sunt ad patiendum,sed vt faciēs appropinquet passo,vt possit illud tangere.Et his Aristoteles refutauit poros,praetermisit autem refutationem vacui aut ex quarto physicorum,aut quia eisdem rationibus refutari potest.

Ant.c.160 *Quo autē modo insit generare entibus & facere & pati,dicamus,accipientes principium dictū saepe . Si.n.est hoc quidē potestate,hoc autē actu tale,natū aūt est nō. Tum quidem pati.Tum autē nō pati,sed vbiq; secundū quod est tale,magis aūt & minus secundū quod tale magis est & minus,sic vtiq; poros aliquis dicet magis inesse,vt in metallicis extēdūtur passiui vena cōtinua.Cōtinuū igitur vnūquodq; & vnū existens , impassibile est.*

Dilucida. te.c. eiusdem. *Generatio vero & actio & passio quoniā mō ipsis in rebus sint trāsigamus principiū accipiētes,quod frequēter diximus.Si enim est hoc quidem potentia,illud vero actu tale aptum vero non secundum partē quidem pati.secundū partem vero non,sed sit vniuersaliter*

quantum

quantum tale. minus vero & magis quatenus tale ma gis est & minus, quia ratione vtiq; meatus quis dicet magis, veluti in metalllcis vena quedā eius quod pas siuum est perpetue porriguntur.)Connaturale itaque vnumquodque alicui, & vnum cum eo existens, ab il lo impassibile erit.

Cōm.190 Confutatis positionibus antiquorū de actione & passio ne, & de generatione, transiens nunc ad veritatem, talem pbat cōclusionē, videlicet nihil pōt pati ab aliquo q sibi est cōnaturale, hoc est vel eiusdē spēi & naturæ, vel cōgenitū Ad quod probandum sumit tres suppositiones pro antecedente, & infert consequens propositum. Prima, entium aliquod est in actu, & aliquod in potentia. Secunda, omne passiuum est secundum se & quodlibet sui passibile, & non secundum partem sic, & secundum partem non. Tertia, quanto patiens erit magis vel minus aptum & affectum, tanto magis vel minus passiuum est. vt exemplo metallorum declarat, in quibus sunt venæ quædam continuæ porrectæ, propter quas redditur metallum passibilius, quibus acceptis pro antecedente. dat consequens dicens. Connaturale itaque vnumquodque subaudi alicui, & vnum subaudi cum illo existens, ab illo subaudi impassibile erit, verbum illud connaturale, græce est Symphyes, & Auerroes in sua glossa. Coadunatum intelligit. & ita vult quod agens & patiens non debeant esse congenita sed bene contigua, & sic tangentia, forte & melius per symphyes intelligit connaturale, id est eiusdem naturæ, nā Passum ipsum semper est contrarium agenti, modo contraria differunt natura & specie, & genere conueniunt, & quocunque exponatur modo, stare potest. Animaduerte tamen quod vtroque modo exponendo, per accidens verbum Aristotelis falsum potest esse, nam paruus ignis pati potest a magno, & tamen natura conueniunt, hoc enim p accidēs, est prout magnū contrariatur paruo. Itemque calor naturalis agere potest in humidum radicale, & hoc est per accidens prout nutrit se, vt diximus. Animaduertendum ex antecedente posse tribus syllogismis deduci conclusionem. Primo sic. agens est in actu, patiens in potentia. igitur patiens non potest pati a sibi connaturali. Secundo sic, patiens patitur secūdum se & quodlibet sui ab agente, igitur non a connaturali, aliter non secundum quodlibet sui pateretur. Tertio patiens magis affectum magis patitur, & minus affectum minus. igitur non a connaturali pati potest, nam connaturale æque confirmatur cum sibi connaturali. Vnū igitur enthymema est patētia tres syllogismi.

RECO. Reprobatis positionibus priscorum, hic vult propriā & veram opinionem exponere, quo modo facere & pati fiāt & vult hanc conclusionem, quod faciens & patiens nec debent esse vnum continuum. nec duo remota. Sed debent esse duo diuersa sese tangentia, aut immediate, aut per medium. Et ideo textus hi legi debent continui, & non separati, vt in commentariis leguntur. Philoponus enim cō tinuos legit: Aristoteles ergo primo accipit intentionem (& inquit) Quo autem modo generare, & facere, & pati insint entibus, dicamus. Dixit generare quo ad substantias, dixit facere & pati, quo ad qualitates ac passibiles affectiones. Hæc est intentio. ante vero quam conclusionem inferat, accipit suppositionem, quam sæpius hic, & in physicis accepit (& inquit) Accipientes principium dictum sæpe, de inde accipiens suppositionē, loquitur suspēsiue vsq; ibi {Continuum igitur} Suppositio vero est q entium alterū actu, alterū ptāte, est potestate autem ens dico quod est aptum natum pati non secundum quid sit, & secundum quid non, sed quod totum est natum pati, non tamen ita aptum totum pati, quin possit secundum aliquid magis, & secundum minus pati; hæc suppositio, quæ secundū Philoponum vna est, & non tres, vt in commentariis diximus, est vna dico, quia aliud ponitur in declaratione alterius (inquit) Si enim hoc quidem potestate, hoc autem actu est, exponit quid p ens potestate intelligat (& inquit) Dico autem supple ens potestate, quod natum est pati, non tum quidem pati, tum autem non pati, sed vbique simpliciter est aptum natū pati quatenus tale passiuum est, vt calidum est, actu calidum, & aptum secundum se totum esse frigidum. non tamen dico ita secundum se totum aptum pati, vt æqualiter sit aptum pati, nam magis & minus est aptum pati secundum quod tale magis & minus est aptum pati. Potest enim pati magis secūdum aliquam partem, minus secundum aliquā: vnde & propter hanc causam poros dicet quis magis incisse, quam vt fiat passio, potius enim pori videtur esse, vt passum facilius patiatur in partibus porosis, quam in partibus non porosis, vt in metallicis eius quod patitur venæ conti nuæ extendūtur, & tanquam pori habentur. vt facilius patiantur in partibus illis. Hæc est supppositio, tūc infert conclusionem, & terminat suspensionem (inquit) Cōtinuum igitur vnum quodque & vnum existens cum ipso faciente ab illo est impassibile. Similiter autem & non appropinquantia si sint factiuum, & passiuum, neque sibiipsis, neque aliis scilicet mediis, quæ sunt apta facere & pati. Est enim medium pati aptum a faciente, & facere aptum in extremum passum. Exponit aūt se (& inquit). Dico aūt, quod ignis non solum calefacit aliquid tangendo illud. sed etiam si longe sit, modo mediū calefacit, aerem enim ignis aer autem corpus. scilicet lignum calefacit, qui aer aptus est facere in lignum & pati ab igne. Patet ergo quod patiens non patitur ab eo quod est sibi continuum, nec ab eo quod est sibi remotum, ergo ab eo, quod ipsum tangit, quando illud est aptum facere, ipsum pati, vel a medio apto facere & pati. Hæc est expositio huius.

Similiter autem, & non appropinquantia, neque sibiipsis, neque aliis, quę facere nata sunt & pati, Dico autem vt non solum tangens calefacit ignis sed & si longe sit. aerem enim ignis, aer autem corpus calefacit natus & facere & pati. Aut c.191

Similiter autem & qua nec sibiipsis, nec alijs appro pinquant qua apta sunt agere & pati, dico autem hoc quia non tantum ignis tangens calefacit, sed si procul sit, nam ignis quidem aerem, aer vero corpus aptum agere & pati, calefacit. Dilucido. te c eiusdem.

Cōm .191 Accepit antecedens ex tribus constitutum, & dedit vnū consequens, seu vnam partem consequentis, nunc dat aliā, & quasi vult quod nihil patiatur a connaturali, neque a remoto vltra sphæram passionis, quod est dicere quod agēs non sit nimis passo proximum, neque nimis remotum. Nam a proximo propter connaturalitatem non patitur a remoto propter distantiam minime (inquit) Similiter aūt non patiuntur supple to & quæ nec sibiipsis, nec aliis appro pinquāt, aliis dico quæ apta sunt agere. & pati. Igitur oporret agens non esse nimis proximum passo, nec nimis remotum. Animaduerte quod idem specie pati potest ab eodem specie, vt paruus ignis ab igne magno. propterea dixit nec sibiipsis, & potest pati ab alio alterius speciei, & propterea dixit nec alijs. Exponit autem hoc, quia agens & per contactum agere potest, & per medium, propterea oportet vt tangat omnino passum, aut per se, aut per medium, & hoc ait. dico autem quia non tantum ignis calefacit tangēs sed si procul sit, cætera patent. Animaduerte verbum illud oion frequenter reddere causam, ideo transtuli, quia iā quam reddat causam. & rem hanc latini ignorant. Nota. Nota quid oioa.

Existimare autem tum pati, tum autem non, determinantes in principio hoc dicendum. Si enim non vbique diuisibilis sit magnitudo, sed est corpus indiuisibile aut latitudo, non vtique erit vbique passibile, sed neque continuum nullum. Aa.c.192

Putare vero aliquid parte quadam pati quidem, parte vero quadam non, determinantes a principio rē hanc transigamus. Nam si quidem magnitudo non omni ex parte diuisibilis esset, sed aut corpus sit, aut magnitudo indiuidua, nihil vtique omni ex parte passiuū erit immo neque continuum. Dilucidate. c. eiusdem.

Com.193 Ex his confutat errores veterū, & primo pbat contra Democri ū patiēs nō esse cōpositū ex corporib. indiuiduis quæ atoma, siue adiæreta nūcupāt. Aue. vero videt q Ari. pbet q corpus nō patitur p partē aliquā sic, & per aliquā.

non,quæ fuit vna suppositio. Et hæc expositio consonat principio textus,mihi vero videtur Arist.confutare errorem Democriti vt dixi,& petit,quod omne patiens patiatur secundum se,& quodlibet sui. Tunc arguit,si corpus naturale ex indiuiduis componeretur, tunc non secundum quodlibet sui pateretur, quia non secundum partem indiuiduā,nam probatum est indiuiduum nō pati(inquit). Putare vero aliquid parte quadam pati quidem, parte vero quadam non pati,determinantes a principio rem hanc trāsigamus. & sic supponit hoc,& rem Democriti a principio pertransit. d. Nam si quidem magnitudo non omni ex parte diuisibilis esset (vt Democritus credit dari atoma) nihil vtique omni ex parte passiuum erit,immo neque continuum,quoniam ex indiuiduis non fit maius. Expositio igitur Auerrois conuenit principio literæ,non autem con-
plano qd uenit fini & conclusioni. Animaduerte verbum illud magnitudo græce esse platos modo etiam latine accipitur pro magitudine, quanquam proprie pro latitudine,intelligat.

RECO. Dixit,quod id q̃ est per naturam tale potentia non partim quidem pati,partim vero non, sed penitus quatenus est tale. Nunc secundum Philoponum vult ostendere ad quam positionem sequatur quod corpus non sit penitus patibile,sed partim quidem sic,partim vero minime(& inquit) Existimare autem,tum pati,tum autem non,determinantes a principio hoc dicendum,hoc est ad quām positionem hoc sequatur. Posita vero intentione(inquit) Si enim non vbique sit diuisibilis magnitudo,sed est corpus indiuisibile,vt Democritici & Leucippei dixerunt, aut latitudo, vt Plato dixit,qui planities indiuisibiles posuit,corpus naturale non vbique erit passiuum,neque erit continuum. nō passiuum quidem vbique,quoniam non erit passiuum secundum indiuisibiles magnitudines,neque secundum planities,quoniam indiuisibilia non sunt patibilia. non continuum vero,quoniam indiuisibilia non possunt coalescere. Patet ergo ad quam positionem sequatur id quod patitur, non pati secundum totum simpliciter.

Anti.c.193 *Si autem hoc mendacium, & omne corpus diuisibile nihil refert diuidi quidem tangere autem,aut vtique diuisibile esse. Si enim segregari potest secūdum tactus (vt aiunt quidam) & si nondum est diuisum possibile erit diuisum esse,fit enim nullum impossibile.*

Quod si illud mendacium sit, & sit corpus omne di-
Dilucida. s.c.eiusdē *uisibile,nihil refert diuidere quidem, dum contiguum aut diuisibile sit,vbi namque si eundum tactus segregari potest(vt aiunt quidam) si nondum diuisum sit erit diuisibile. Nam potest esse diuisum. cum nullum fiat impossibile.*

Respondet vni dubio,dictum est quod corpus naturale
Com.193 est diuisibile in semper diuisibilia, & quod passum est diuisibile in semper diuisibilia,aliter non secundum se & quodlibet sui pateretur,ideo quæret quis, vtrum passum semper debeat in partibus esse continuum & vnum, an satis sit q; sit vnum contiguum ad hoc vt sit passum vnum,quasi quæreret quis vtrum passo sit necessaria vnio continuitatis in partibus,an vnio contiguitatis. Respōdet quod si illud Democriti sit mendacium,& sit verum quod diximus. verbi gratia. quod omne corpus sit semper diuisibile, quantum ad passionē nihil refert diuidere quidē,dū mō sit passum in partibus contiguū,vel potentia diuisibile. q.d. sufficere passo esse vel vnū contiguū vel continuum. Cuius causam subscribit. d. vbi nanque continuum passum potest segregari secundum tactus,hoc est effici contiguum,si nondum diuisum sit,erit diuisibile. Nam potest esse diuisum,cum ipso posito in esse nullum fiat impossibile quia non ponitur in esse secundum actum completum,sed secundum potentiā mistam actui. Sic igitur siue passum sit vnum contiguitate, siue continuitate,quantum ad passionem non refert. Hunc locum ignorant nostri,ob malas translationes.

Hic textus satis expositus est in commentarijs, sed quæ-
RECO. ris Philoponus textu præcedenti. Vtrum in corpore sint pori determinati,& quidam argumentatur primo, quod sic, quia in dies fiunt sudores. ergo sunt pori,per quos sudores exeunt. Secundo dicunt medici quod sunt quædam vnctiones rarefactiuæ,& aliæ densatiuæ corporum, quæ esse non possunt,nisi pori essent, Rarefactiua enim vnctio porificat & facit poros,per quos exhalat materia apostematum densatiua vero tollit poros. & sic maturat, atque conglutinat, repercutit, vt vnctiones frigidæ repercussiuæ. Respondebant quidam, quod vnctio dicitur rarefactiua,non quod faciat poros,sed quod omnes partes quæ prius erant densæ, fiant rariores, nulla porificatione facta. Simili ratione aliqua vnctio est densatiua,quatenus omnes partes,quæ prius erant rariores,facit densiores. De sudore vero dicūt quod sudor est humiditas,quæ per partem post partem fit ad cutim,non quod per poros exeat. Contra obijcit Philoponus, quoniam hoc quod dicunt de sudore esset verum, quando humiditas esset qualitas tantum,quæ migrādo se faceret ad cutim corporis,vt postea Arist. dicit,sed quoniam humiditas,quæ est sudor,est corpus humidum. ergo nisi sit penetratio corporis per corpus, oportet dare poros. Præterea Medici ex obseruatione sciunt aliquas medicinas calefactiuas appositas apostematibus cutim porificare,& conuertere materiam in vapores,qui exhalant per poros,aliquas esse medicinas frigidas repercussiuas,quæ poros constringendo repercutiunt materiam ad interiora: constat autem hoc fieri non posse nisi pori cutanei claudantur,alij instauranturfiant,aut per antiperistasim dilatentur, vt per eos materia destuxa retrocedat. ergo oportet concedere poros, non tamen vt dixerunt Empedoclei propter passionem, vel rerum diuisionem.

Vniuersaliter autem hoc,generari modo scissis cor- Ant.c.194
poribus,inconueniens est. destruit enim hic sermo,alterationem. Videmus enim idem corpus continuum existēs quandoque quidem humidum,quandoque autem coagulatum,non diuisione & compositione hoc patiens, nec conuersione & tactu sicut ait Democritus,neque enim transductum,neque transpositum neque transmutatum secundum naturam coagulatum ex humido generatum est. neque nunc sunt dura & coagulata, indiuisibilia tumoribus,sed similiter omne humidum, quandoque autem durum & coagulatum est.

Actionem autem illo modo inesse simpliciter pro- Dilucida
pter corpora ipsa indiuidua,est inconueniens. ratio enim e.c.eiusdē
hæc alterationem interimet,immo videmus idem corpus existens continuum, humescere quidem interdum vero arescere, & non diuisione, & compositione id pati sed nec conuersione, & tactu, vt Democritus ait. quia nec translatum,neque transpositum secundum naturam arefactum ex humido fit neque qua magnitudine indiuisibilia sunt. dura sunt & arida. sed similiter totum humidum est. interdum tamen durum est atque aridum.

Secundo ostendit quod per atoma saluari non potest al- Comē.194
teratio,vt dixit Democritus,& hoc proponit. d. Fieri autē hoc modo,idest agere & pati inesse corporibus ipsis scissis, hoc est propter corpora indiuidua(quæ schizomena vocat Quia sua natura scissa & diuisa sunt, licet congregatione vnum faciant) est inconueniens. Ratio enim hæc alterationem interimit. Quod declarat per ea quæ sensu visuntur. d. immo videmus idem corpus continuum manens, humescere quidē interdū,arescere vero interdū, & nō diuisione cōpositione atomorum id pati, sed nec conuersione sm situm,neque tactu,hoc est congregatione noua imminente, vt dicebat Democritus,quia nec translatum nec transpositum secundum materiam arefactum ex humido fit, & sic atoma ad alterationem non prosunt. Sed dices. nonne atoma sunt dura,videtur quod sic,quod sunt indiuidua. igitur non apta scindi. igitur dura. obijcit contra. d. neque magitudine indiuidua sunt,dura sunt & arida, vt dixit Democritus,sed similiter totum humidū est secundum se & quodlibet sui. Interdum tamen durum est atque aridum. Sic igitur totum patiens oportet esse eiusdem rationis vel mollē

secundum

secundum se & quodlibet sui, vel durum secūdū se & quodlibet sui, effici tamen interdum durum ex molli, econtra interdum.

Plato dixit fieri non posse alteratione nisi per contactū & ideo scisso corpore in partibus iuxtar. Contra obijcit Ari.(& inquit) Vniuersaliter autem hoc modo generari scilicet qualitatem quæ alteratio prius scissis corporibus, inconueniés est, nam destruit hic sermo alterationem hoc est hic sermo Platonis destruit sensum quem habemus de alteratione. Videmus enim idem corpus existens continuum non fractum quandoque quidem humidum. quādoque autem coagulatum vt lac, quod alterator, patiens hanc mutationem neque diuisione, neque continuatione atque compositione noua, sed idem manens, hæc contra Plato. Contra vero Demo.(inquit) Videmus corpus fieri humidum, & siccum & tamen atomi, non patiuntur in atomato conuersionem siue transpositionem, neque ad extra tactum ab alio exteriori, vt ait Demo. neque enim transductum, neque transpositum, neque transmutatum secundum naturam hoc est substantiam lac coagulatum ex humido factum est, & quoniā quis posset dicere atomos in coagulatione lactis fieri duras, ideo inquit. neque nūc sunt dura & coagulata indiuisibilia suis tumoribus ac corporeitatibus. Sed similiter totum atomatum secundum se & quodlibet sui est humidum, quandoque autē durum & coagulatum. ergo non est necessarium vt alteratio fiat vt illi dicunt.

Ant. c. 195

Amplius autem, neque augmentationem possibile esse & diminutionem. non enim quodcunque erit factum maius, si quidem erit appositio, & non omne transmutatum, aut misto aliquo, aut secundum se transmutato. Quod igitur est generare & facere, & generari & pati adinuicem, & quomodo contingit & quomodo inquiunt quidam, non contingit autem. determinatum sit hoc modo.

Dilucidate, et eiusdem

Amplius autem neque auctio neque imminutio possibiles erunt. non enim quodcunque erit maius factum, si quidem erit appositio & totum non erit auctum vel misto aliquo vel per se corrupto. Quod quidem igitur sit generare & agere, atque generari & pati inuicem, & quomodo contingat, & quomodo quidem dicant aliqui licet non sit, hoc determinatum sit modo.

Com. 195

Tertio arguit. si auctio est appositio & nō mistio vel corruptio, vt Democritus concedit tunc datis atomis auctio non esset (inquit.) Amplius autem neque auctio neque imminutio possibiles essent. hæc est conclusio, quam probat. d Non enim quodcunque erit maius factum idest non quælibet pars aucti erit aucta subaudi. igitur datis atomis, nō est auctio. ponit antecedens primum. siquidem auctio erit appositio & totum non erit auctum vel mistione aliqua, vel per se corruptione. est igitur syllogismus a. primo ad vltimū sic: Si auctio est appositio, & nō mistio vel corruptio, tunc non quælibet pars aucti, erit aucta, & si non quælibet pars aucti, erit aucta, tunc non erit auctio. deinde epilogat & patet.

prima quæstio, an idē agat in se. Argumenta affirmatiua.

Nunc digrediendo quæ recentiores pertractant trāsigamus. Quærunt itaque primo vtrum idem possit agere in seipsum, quod sic arguunt pluribus argumentis, nos vero per duo arguimus primo de intellectione & volitione, quæ sunt actiones immanentes. igitur remanent in agente secūdo, de aqua calefacta, quæ reducit se De dubio solent duo inquiri. primum est, vtrum idem possit agere in se actione intentionali. secundum vero, vtrum idem possit agere in se actione reali.

Ordo quæstionis. Positio recentiorū. Rationes. Prima. Secunda. Impugnatio, prima

Quantum ad primum recentiores omnes tenent quod idem in se agere potest actione intentionali. Primo, quia actus intelligendi & volendi sunt duæ actiones intentionales nouæ. Igitur habent agens & patiens, & agens nō est phantasma ipsum, quia nihil agit extra genus. igitur agens est intellectus, & ille est patiens igitur ut supra. Secundo visio causatur a visu & non nisi in seipso. igitur idem agit in se. Sed hæc positio est contra maiorem partem Philosophorum. Auerr enim. 3. de anima. commen. 4. &. 5. recipit tanquam impossibile intellectum agere in se, quia tunc idē esset in actu, & in potentia, & Aristoteles in litera intulit quod dato illo nihil esset immotum.

Ratio secunda. Responsio recētiorū Replica.

Ad hoc etiam faciunt duæ rationes, quas recentiore contra se faciunt: prima tunc idem esset in acto, & in potentia. Nec fieri potest (vt dicunt) quod idem sit in actu per essentiam hoc est virtuali, & in potentia formali. Primo, quia non posset probari motorem primum esse, dicerem enim cælum ipsum esse primum motorem, & quando diceres nihil mouet se, negarem, quia fieri potest vt idem sit in actu, & in potentia diuersimode. Et si dicitur quod restat via per infinitatem, vel per hoc quod moueri est dispositio accidentalis motori, & omne per se potest stare sine posteriori & per accidens, hæc nihil sont. Primo quidem non. quia deum & primum motorem esse infinitum. est creditum, vel saltem non est demonstratum apud omnes, & per creditū nihil demonstratiue scitur. Secunda minime quia apud Platonem moueri est dispositio necessaria motori, quia deus est, qui seipsum mouet, & sic omnes demonstrationes Aristotelis. de primo motore ruerent stante isto. Secundo principaliter arguo, quia in texto Aristotelis contra Democritum probauit indiuiduum non seipsum mouere. quia tunc idem esset in actu, & in potentia. vbi igitur idem esse in actu & in potentia diuersimode non sit impossibile, ratio Aristotelis nulla essec. Propter hæc animaduertendum est quod formæ vt forma est agere tantum, vt in materia vero est pati, vt Auerroes tradit. 9. meta. commēto. a. Ex hoc sequitur veritas quæsiti, quod videlicet actione intensionali nihil agit in se. probatur. nihil agit actione Intentionali, nisi ea quæ est forma tantum, & nullo modo in materia. Sed forma vt forma non patitur, sed agit tantum, igitur actione intentionali nihil agit in se. de hac re plura diximus in libro. de substantia orbis. Nunc ad argumenta recentiorum dicamus. Et ad primum quod intellectus nihil agit in se. nam intellectio non differe a re intellecta, modo res intellecta secūdum Aristotelem. & Auerroem est perfectio æterna intellectus, & non actio noua, vt disputamus in libro de intellectu, similiter & de voluntate. Vel dicatur, quod causatur. a phantasmate. vt tertio de anima patet. vel qđ causat intellectionem postquam est reductus in actu ab intelligibili. Ad secundum de visione dicemus. Visio enim non est actio penitus intentionalis, sed realis perfectiua tamen, & propterea est a forma materiali, & ideo sensus agit in se vt sensus. recipit vero vt in organo, sed de hoc postmodum. De actione vero reali nunc dicamus. vbi debes scire quod actionum realium quædam sont perfectiuæ vt sensationes & motus locales, & hæ quæ nihil a subiecti substantiæ remouent, quædā sont corruptiuæ, vt generatio & corruptio, alteratio, auctio & imminutio, de quibus hactenus, tunc cum recentioribus teneo aliquid posse agere in se actione reali perfectiua non tamen secundum vnam & eandem partem. Sed propter diuersas partes, vt graue ratione formæ mouet se ratione materiæ mouetur a se: nā ratione formæ est in actu, ratione materiæ est in potentia, itemque ferrum. ratione affectus sibi a magnete tributi mouet se, ratione ferri & subiecti mouetur: rursum visotium ratione visus videt, hoc est agit visionem, ratione oculi patitur, vt in libro de sensu agente scripsimus. Sed circa hæc dubitares. nam ratione entis in potentia nihil mouetur, quia omne quod mouetur est. quinto physicæ auscultationis, igitur ratione materiæ nihil mouetur. Secundo, tunc stante hoc nulla esset via probandi motorem immobilem. dicerem. n. cœlū ratione formæ se mouere, & ratione materiæ moueri. Animaduertendum primo quod immediata ratio quare aliquid mouetur est forma, non quidem absolute, sed vt in materia, est quidem forma, quia quod mouetur et quod ratio motus est in actu, & omne quod est in actu, est tale propter formam. Ex hoc colligitur quod ratio quare aliquid mouet est forma, & quare aliquid mouetur. nam mouetur quidē vnumquodque pro quanto est formæ in materia, mouet

Responsio

Replica.

secunda ratio

Positio propria

Ad argumenta.

De actione reali secundum. Actio realis duplex Positio.

Dubitat.

Ratio mouendi & recipiendi quæsiti. Primum notabile. Sequela.

vero

vero vt forma. Secundo animaduertendum quod vt forma moueatur habet a materia, quia ab illa constituitur in esse. igitur & ab illa sit potentialis. materia vero mouet, vt in actu, quia forma in esse constituitur, & per consequens in esse actuali. Ex hoc datur quod sola forma materialis mouet & mouetur, i. est rō proxima agēdi motū & recipiēdi, quia ipsa & est forma & est in materia, quia nāq; forma mouet, vel est rō mouēdi quia in materia mouet vel est rō patiēdi motū. Tūc ad primū dico q mouēs est totū graue & mobile est totū graue. Rō proxima agendi motū est forma, rō proxima patiendi illū, est forma vt in materia, remota vero est materia ipsa, & sic non est inconueniens aliquid in potentia esse rationem recipiendi motum non proximam, sed remotam. Ad 2m concedo, quod calum rōne formæ primæ mouet, & ratione cœli mouetur. Illa tū forma est actus tantum, quia ratio motus solum, & non ratio recipiēdi motum, quia est forma tantum, vbi autē esset forma & in materia constituta, tunc esset generabilis & corruptibilis. De actione vero reali, & corruptiua, omnes conueniunt nihil posse generare se nec per se, nec per accidens,

De actione reali & corruptiua. De generatione.

vt dicitur secundo de anima. Declaratur quod omne generans, siue per se, siue per accidens non est. modo nihil potest esse, & non esse. & hanc conclusionem non dubito de corruptione, alteratione, & auctione. cōis opinio est recētiorū, q aliquid pōt se corrompere. alterare, vel augere vel minuere non per se, sed saltem per accidens. De alteratione

De alteratione.

patet in aqua calefacta, quæ se per accidens reducit. ipsa.n. ob calorem est præter naturaliter rarior quam esse debeat, & sic exit præternaturaliter locum in quo erat. cum autem suæ naturæ dimittitur, ipsa ab intrinseco per se mouetur localiter a circumferentia ad centrum, & quoniam cum tanta densitate in materia non stat caliditas illa, per accidens corrumpitur, & per frigiditas per accidens generatur, quare videt hæc reductio esse ab intrinseco & ab extrinseco, ab intrinseco, quidem per accidens ratione motus localis. ab extrinseco per se. vbi enim illa non esset ab intrinseco, nulla esset causa quare reduceretur ad maiorem quam sit, & si non ab extrinseco, in hyeme non reducta esset ad maiorē quam in æstate. Quod si dicas tunc motus localis causaret frigiditatem, dicendum quod in subiecto apto nato facit frigiditatem, aliquando vero caliditatem in calefactibili quoniam motus non per se, sed per accidens est causa vtriusq;.

Dubitatio vo idē se generet.

Sed dices contra hæc. nam tunc idem posset generare se p accidens. nam generata frigiditate in aqua generatur & intenditur substantia & forma aquæ secundum Auer. 3. cœli commē. 67. forte concederent aliquod totum posse generare se 2m partes diuersas & per accidens, de his tamen latius diximus in libro de substantia orbis. Quod idem possit se corrumpere per accidens patet de calore vitali, qui humidū resoluendo se necat. Simili ratione & idem potest se minuere, per resolutionem partium materialium. Sed dubitabis

De corruptione.

quare aliquid potest se mouere in loco per se, & nihil alterare vel augere se per se. vt dicit Auer. primum commen. secundi physicorum.

Dubitatio quare aliquid se mouet in loco. sed nihil alterat.

Dici potest, quia alteratio est medium generationis, modo si aliquid posset se alterare per se. igitur generare per se vt in principio huius libri diximus. Per hæc ad argomenta patet solutio. Multa tamē diximus in li. de substātia orbis.

Solutio secundum quæstionem an simile agat in simile. Prima positio secunda positio

Secundo quærunt, vtrum simile possit agere in sibi simile. Hic sunt tres positiones principales. Prima vult quod simile in qualitate & gradu etiam actione directa agit in sibi simile in qualitate & gradu, stante tamen dissimilitudine in aptitudine, veluti continens frigidum vt sex congelat aquam & reducit illā propter aptitudinem eius ad maiorē frigiditatem, quod sit illa medi. Secunda positio est quod propositio Aristotelis. est quod simile in qualitate & gra-

Tertia positio.

do non agit in sibi simile in qualitate, & grado nec aliter oportet Aristotelis propositionem intelligere. Alij volunt quod propositio Philosophi est quod simile in qualitate & gradu condensatione & raritate & actione non agit in sibi simile illsimet actione directa, quicquid sit de

Prima rō.

actione reflexa. Vt vero videatur quæ positio sit vera. Arguo pro tertia positione, & contra ipsam. Primo accipiendo quod simile in qualitate & gradu agit in sibi simile simi liter, & pono quod. a. calidū vt quatuor egerit in. b. passum caliditatem vt quatuor, & arguitur quod. a. po est vlterius agere in. b. nam. a. potest condensari remanente eadem caliditate sub eodem gradu præcise. igitur facta cōdensatione. a esset fortius quam ante. Secundo, omne agens fortius agit per lineas breues quam longiores, quoniam maiorata distantia actio minoratur, sed in tali condensatione extrema puncta ipsius a. continuo agerent per lineas breuiores, quia quanto plus appropinquarent ad centrum. a. tanto minus elongarentur a medio puncto. b. igitur. a. con-

Secundo.

tinuo agere in. b. Tertio sit. a. pedale terræ caliditatis vt quatuor, & b. aliud pedale rarius. a. tantæ potentiæ in caliditate. cum igitur eadem caliditas vel similis in materia densa sit fortior quam in materia rara, oportet caliditatem. b. esse intensiorem caliditate. a. tunc arguitur. virtutes eiusdem speciei & æque fortes possunt producere caliditatem vt

Tertio.

quinq;. igitur. a. pōt pducere caliditatē vt quinq;. Quarto, cum caliditas coniuncta siccitati fortius agat quam coniuncta humiditati ipsa eadem, vt obseruatio docet de calore ignis, & aeris, sit igitur caliditas siccitati coniuncta vt quatuor, & sit. b. vna alia tantæ potentiæ coniuncta humiditati, quo admisso sequitur q. b. caliditas sit intensior. a. caliditate, sed. b. potest producere gradum intensiorem quam vt quatuor: igitur etiam. a. cum sit tantæ potentiæ & habetur intentum. Hæc sunt præcipua argomenta pro tertia posi-

Quarto.

tione. Contra hanc positionem arguunt quidam. Primo, quia potentia rei attenditur penes multitudinem formæ. sed tanta est multitudo formæ in materia rara, vt in eadē densa. igitur tanta potentia. maior probatur, quia potentia passiua attenditur penes multitudinē materiæ. igitur actiua penēs multitudinem formæ. & per consequens forma vna & eadem non est maioris potentiæ in rara quam densa. Secundo, data hac positione aliquod calidum remissum posset generare intensiorem caliditatem quam ignis summus. probatur quod ignis summus non potest generare caliditatem intensiorem caliditate summa. sed aliquod ca-

Confutatio illius per aliquos prima ratio.

lidum remissum potest intensiorem generare quam summa, quod declaratur, & supponitur quod caliditas summa sit vt octo, tunc sic. a. est calidum vt quatuor. igitur est remissum calidum, sed per condensationem continuo fit maioris potentiæ, & fortius agit. per opinionem: igitur condensatum ad duplum erit in duplo maioris potentiæ, & in duplo magis & fortius aget, sed iam agit caliditatem vt quinque. igitur tunc aget caliditatem. vt. 10. Tertio sequitur, quod sint aliqua duo similia in qualitate, raritate, & densitate, & gradu, quorum quodlibet potest reliquum in infinitum intendere. probatur, & pono quod. a.

Secunda.

condensetur ad duplum, qua facta. a. intendet. b. in duplo, & quod in fine intensionis. b. erit tantæ potentiæ quantæ est. a quia sicut. a. est in duplo densius. ita b. tunc erit in duplo intensius. ponatur igitur quod. b. factum intensum ad duplum incipiat condensari, & sequitur quod fiat maioris potentiæ quam a. igitur poterit intendere. a. postquam igitur a. erit alteratum ab ipso. b. pono quod iterum condensetur. a. & habetur circulatio infinita in alterationib. Quar-

Tertia.

to sequitur, quod caliditas coniuncta humiditati est maioris potentiæ quam eadem coniuncta siccitati, quod est contra eos, & patet cōsequē ia, q̄a caliditas ignis cōiuncta humiditati aeris est in materia densiori. Aīaduertēdum quod dū quæritur, vtrum simile, agat in simile quæstio est non de

Quarta.

ratione agendi, sed de agente & passo, & sic teneri potest q simile agat in simile, non tamen ratione similitudinis sed ratione contrarietatis, & quod contrarium in contrarium agat non ratione contrarietatis tantum, sed ratione similitudinis, & sic actio fit ratione contrarietatis similis vel ratione similitudinis contrariæ. Secundo, animaduerte quod

passio & pro primum notabile.

nec potentia actiua nec potentia passiua attenduntur penes multitudinem materiæ. actiua quidem non, quia penes materiam non est actio. passiua vero minime, quia materia est tanta nunc quanta ab æterno. Amplius potentia

Secundū notabile. Prima pars. Secunda.

actiua non sequitur multitudinem formæ, quia vel multitudinem essentialem vel multitudinem accidentalem. non essentialem, quia forma secundum essentiam est indiuisibilis, nec accidentialem, quia accidentia se tenent

ex parte.

Positio propria

ex parte subiecti, & materiæ, vt dicitur primo, physicorum. Rursus potentia actiua attenditur penes recessum ab immo, vel accessum ad summum. nam potentia est quædam qualitas intensibilis & remissibilis, sed qualibet qualitas intensibilis & remissibilis est latitudo, & omnis latitudo attenditur penes recessum ab infimo vel accessum ad summum secundum Arist. & Auer. Quarto, licet formaliter potentia. dicatur maior vel minor propter accessum & recessum, dispositiue dici potest maior a forma propter dispositiones diuersas, vt quia in materia densiores quia coniuncta siccitati vel alijs huiusmodi. His stantibus uidetur mihi q positio Arist. sit hæc, quod nullum simille posit agere in simile seruata paritate potentiæ vndecunque sit illa potentia, vbi tamē non seruetur similitudo potentiæ, simile pōt agere in simile quolibet siue in gradu siue in forma siue in oibus alijs modis dempta sola potētiæ similitudine hoc est simile in potentia non potest agere in simile in potentia nec si sint eiusdem generis nec diuersi generis & hæc est positio Alexan. primo metheo. & Auer. 4. metheororum. & omium peripateticorum. Tunc ad argumenta vtriusque partis. Ad prima. omnia concludunt pro me, nam ibi non seruatur potētiæ similitudo. Ad opposita: Ad primum patet solutio. non enim intensio potentiæ habet attendi penes multitudinem formæ vt patet. Ad auctoritatem satis patet solutio. Forma enim est principium agendi, non propterea sequitur quod potentia actiua sequatur eius multitudinem, quia non est causa totalis. Ad secundum diceret forte aduersarius quod illud est necessarium, propterea quia licet ignis summus sit maior in forma, non tamen maior in potentia. verum est tamen quod cuiuslibet actionis naturalis est datus terminus ad maximum, & minimum, & sic non potest agere nisi vsque ad octo, ponendo quod illud sit maximum. Ad tertium dicerem tandiu per condensationem alternam illa possunt se augere, donec potentia agendi veniret ad summum, tunc quum essent æquales, cessaret actio, argumentorum enim supponit non dare maximum in potentia neque minimum. Ad quartum, licet argumentum sit contra illos, non est contra me, quia ego dico potentiam esse maiorem propter gradus.

Primum dubium.

Quærunt hic primo vtrum caliditas realis posit se augere per antiperistasim hoc est per assistentiam contrarij. omnes respōdent quod sic. sed de modo est difficile. Animaduertendū tamen q vnaquæque qualitas sensibilis, & maxime tactilis multiplicat se intentionaliter per lineam sphæralem vsque ad certū datum terminum, ita vt res ipsa sensibilis sit, vt centrum & sphæra ad quam terminantur lineæ sensiles porrectæ a re sensili est, vt orizō. Secūdo animaduerte quod intentio rei sensibilis efficit in subiecto apto, & intentionem qualitatis & qualitatem realem, vt caliditas intentionalis sphæraliter multiplicata in materia causat realem caliditatem, in tactorio intentionalem. patet, quia manus distans ab igne est realiter calefacta, vt corpus alterabile, & intentionaliter, vt tactorium. Tertio animaduerte q intētionalis qualitas potest reflecti a cōtrario reali, vt intentio caloris potest reflecti a reali frigiditate, & intentio frigiditatis a reali calore, est aūt hæc reflexio reditus intentionis ad suam radicem. nec inconueniens accidens intentionale migrare de subiecto in subiectum, quia cum sit intentionale, non dependet ab illo sed ab agente. Ex his patet solutio dubij, quod. videlicet caliditas realis per intentionum reflexionem augetur. nam cum species illæ redeunt in radicem, inueniunt subiectum aptum calefieri. igitur illæ calefaciunt per supposita. & sic radix augetur. Secundo dubitatur, vtrum virtus vnita hoc est in materia densa sit fortior seipsa in materia dispersa hoc est, rara. quidam simpliciter respondent quod sic. Primo, per verba Aristo. in metheoris. Secūdo, per obseruationem nam caliditas manus est minor caliditate aeris. & tamen quia in materia densa, fortius agit. Tertio, vt argutū est, omne agēs fortius agit per breuiores lineas, quam per longiores. Alij volunt virtutem vnitam, hoc est in materia densiori esse fortiorem in resistendo. & non agendo, vel si est fortior in agendo, non est intelligendum respecto effectus. sed respectu temporis, non enim oportet vt. a. calidum condensatum fortius

Secūdum dubium.

agat quam prius tam respectu temporis quam respectu effectus. & sic soluitur auctoritas, & obseruatio Similiter ad rationem, licet per lineas breuiores fortius agat agens, nō tñ maiorē aut intensiorē effectū producit sed huiusmōi fortitudo intelligitur penes tempus, & nō penes effectum. Illud vero quod est melius apud plures est quod potest forma esse eiusdem potentiæ in rara & densa materia, vt calor potest esse tantus in materia rara. vt quatuor, & in materia densa vt tria, non tamen formæ eiusdem rationis possunt esse æqualis potentiæ, quando vna sit in materia densa & alia in materia rara eiusdem quantitatis. Si enim per possibile vel impossibile quantus calor est in igne tantus in ferro & econtra æqualis erunt potentiæ. Sed non est possibile, vt duæ. materiæ eiusdem quantitatis quarum vna sit densa: altera rara, recipiant formas æqualis potentiæ. Tertio dubitant, vtrum duo lumina e diuersis luminosis effluxa in mediū faciant vnū intensius. Respondent quidam q in medio illa remanēt duo, & q non se intēdūt. Primo, quia faciunt duas vmbras vt perspectiui dicunt. Secundo, quia tunc deberet apparere clarius & intensius quā si ibi esset vnum tantum lucidum. consequens est contra experientiam, quia non apparet plus lucida vna candela, quā si essent centum accensæ. Tertio, tunc in medio litera melius legeretur quam prope alteram candelam. Quarto, vnum potest corrumpi altero remanente. igitur duo sunt. Alij tenent quod illa lumina in medio sunt vnum lu esse, quia vnum subiectum non potest habere plura accidentia numero. quinto metaphysicor sunt tamen plura repræsentatiue, propter argumenta nūc tacta. Tunc ad primam concedunt illud totum facere duas vmbras, quia est duo repræsentatiue. Ad secundum concludit quod in repræsentādo sunt duo, propterea non repræsentantur vna candela lucidior. Ad tertium respondetur, quod in medio est debilius in repræsentando, quia non faciunt vnum repræsentatione, sed rise, & propterea est secundum esse intensius. Ad quartū dicerem, quod vno corrupto totum est aliud quam prius, remissius tamē. tu vero responde, vt places, quia problema est neutrum: Hæc de quæstione.

Tertium dubium.

Quærunt tertio. vtrum omne agens in agendo repatiatur, & arguitur quod nō. Primo, quia possibile est quod aliquando actio ipsius agentis protendatur remotius quam possit actio ipsius passi. Secundo tunc esset idem nobilius & ignobilius respectu eiusdem. Tertio, idem esset in actu & in potentia.

Nō de reactione 3. prima rō. Secunda. Tertia. Quarta. Quinta.

Quarto, tūc tales essent infinitæ actiones & reactiones & vna actio infinita. Quinto, tunc a proportione æqualitatis, vel minoris inæqualitatis fieret actio ponendo quod sūme calidum & summe frigidum æque multos gradus habeant. & sint vtræque vt. 10. tunc ponatur summū calidum agere in summum frigidum, sequitur quod cum quælibet per casum, sit vt. 10. q fiat actio a proportione qualitatis. cum sint æquales. In ista quæstione breuiter. Primo dicam ea in quibus cum recentioribus conuenio. Secundo, ea in q bus differo. Tertio, mouebo dubitationes contra dicta & soluā. Quantū ad primū concedo cū recentioribus ad reactionem. quatuor requiri. Primo, quod agens agat in patiēs actione reali & corruptiua, cuiusmodi est alteratio. nam color agit in visum, & tamen non repatitur. itemque intelligentia mouet orbem, & non repatitur, quia motus est actio realis perfectiua. Secundo, quod agens & patiens conuenerint in materia. nam sol alterat sphæram elementariam, & non alteratur. Tertio, q agens & patiens debite applicentur & econtra: nam si agens esset extra sphæram actiuitatis passi fieret actio absque reactione. Quarto, requiritur contrarietas sufficiens mutua agentis ad passum. nā si agēs excederet passum tam in actiuitate quam in resistentiam actio fieret absque reactione. Secūdo principaliter concedo quod actio & reactio sunt possibiles, quod probant obseruationibus & rationibus. Differo tamen primo, quia non a qualibet proportione maioris inæqualitatis prouenit actio vel reactio. probatur. quia non quælibet excessus sufficit ad mouendum. igitur nec quælibet proportio maioris. Inæqualitatis sufficit ad alterum antecedens patet. per Aristo. & Auer, primo cæli commē. 116. vbi vult potentiam actiuam

Ordo quæstionis. Cōmunia & principium Cōditiones reactionis.

Secundū

Prima differentia.

uam terminari per maximum in quod potest. quia si quilibet excessus sufficeret ad motum, non terminaretur per maximum in quod potest. Secundo, teneo quod per quantum aliqua qualitas est actiua per tantum est resistitiua, & econtra.

Secunda

Prima ró

per quantum aliqua qualitas resistit, per tantum est actiua. probatur. per quantum aliquid est actiuum, per tantum sufficit se conseruare. per quantum sufficit se conseruare, per tantum contrario repugnat. per quantum contrario repugnat. per tantum resistitiuum est. igitur a primo ad vltimum per quantum qualitas potest agere, per tantum & resistere.

Secunda.

Tertia.

Secundo, per quantum agens potest agere. per tantum est forte per quantum est forte, per tantum contrario repugnat & sic per tantum resistit. Tertio, agere est contrarium remittere. igitur agere est resistere. consequentia deducitur, quia per quantum contrarium remittitur, per tantum agens superat contrarium. & per quantum superat, per tantum resistit. Quarto, per quantum agens potest corrumpere, per tantum potest se in esse custodire, & per quantum potest se in esse custodire, per tantum resistit. Quinto, si qualitas non per quantum agit per tantum resistit, tunc frustra elementa duplici qualitate componerentur, deducit consequentiam Auer. quarto metheororum commen. 10. Ex his teneo secundum Aristo. & Auer. quarto metho. commen. 10. & alibi, & secundum Alexandrum quod actio & reactio non fit secundum eandem qualitatem, vt si ignis agit in aquam per caliditatem agit & per humiditatem ab aqua patitur, & ita si caliditas ignis remittit frigiditatem aquæ, frigiditas non reagit in caliditatem, sed humiditas aquæ agit in siccitatem ignis, & non econtra.

Quarta.

Quinta.

Positio propria

Ex hoc sequitur quod actio & reactio sunt possibiles secundum diuersas qualitates, & non secundum eandem, & hanc positionem innuit Auer tertio de anima commen. 20. vbi vult intellectum agere in phantasma, & econtra phantasma in intellectum, ideo infer. igitur in intellectu sunt duæ partes. altera qua agit in phantasma. altera per quam patitur, quia si secundum idem esset actio & passio, nihil valeret ratio Auer. Sed in hac positione occurrunt dubitationes vt proposui in tertio dicendorum. Primo contra positionem, quia data, tunc inter elementa symbola non esset actio & reactio. & inter terram & ignem, quia vtrunque eorum est siccum. igitur ibi solum secundum duas qualitates fit actio & passio. videlicet per frigiditatem & caliditatem, & non reactio. hoc videtur contra Arist. dicentem Quod tactus naturalis est contrariorum actiuorum & passiuorum inuicem, quorum vltima sunt simul. modo ignis & aer se naturaliter tangunt, & per consequens agunt & patiuntur inuicem. Secundo, tunc non quandiu duraret actio, esset reactio, immo valde cito reactio desineret. nam cum ignis in aquam ageret. actio caliditatis in frigiditatem esset velocior quam humiditatis in siccitatem. Sed quia cum corruptione humiditatis corrumpitur frigiditas, sequitur statim quod humiditas erit debilior siccitate, & sic non vlterius erit reactio. Tertio sequeretur quod quando caliditas & frigiditas essent æquales. similiter humiditas & siccitas non fieret reactio, tenet consequentia per me, consequens est falsum. & contra experientiam. Quarto. omne agens naturale communicans in materia cum passo in agendo repatitur. Sed symbolum est agens naturale in materia communicans cum alio symbolo passo. igitur in agendo repatitur. Quinto, mistio est alteratorum vnio, sed hoc est impossibile nisi esset actio & reactio in omnibus. Sexto, ferrum proiectum in aqua calefacit aquam & frigefit. igitur actio & reactio secundum eandem qualitatem. idem & de e. bo alterat & alteratur secundum vnam qualitatem. Ad hæc respondetur tenendo positionem Arist. & Auerr. & Alexandri. Ad primum concedo quod quando inter symbola elementa est actio non est reactio, vt si ignis per excessum siccitatis ageret in aerem per defectum humiditatis, aer non reagit, quia non per qualitatem, per quam patitur, nec per qualitatem communem. igitur nullo modo. Tunc propositio Philosophi est hæc, quod tactus secundum omnes conditiones est inter actiua & passiua mutuo: talis tactus secundum omnes conditiones non est inter symbola, sed sufficit quod vnum agat, & alterum patiatur. vnde propriè dictum Aristo. est verum quando inter agens & patiens est contrarietas secundum ambas qualitates. Ad secundum concedo. semper. n. reactio citius desinit, quam actio, quia a debiliori contingit virtute. Ad tertium respondet. Aue. 4. metheororum. co. 10. quod propter illud elementa non limitant sibi qualitates ambas in summo. sed propriam in summo. Secundariam vero remisse. & hoc vt fiat actio & reactio.

Qualitates possibiles

Dubitationes contra positionem

Prima.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Sexta.

Responsiones

Ad primum

Ad secundum

Ad tert.

Ad quartum maior est vera seruatis omnibus conditionibus, & præcipue est quod agens & patiens differant in ambabus qualitatibus. Ad quintum respondet Auer. vt supra quod mistio est possibilis. nam qualitates possunt frangi dupliciter per se per propriam corruptionem, & per viam sequelæ per corruptionem alicuius sibi naturaliter coniuncti vnde potest calor ignis remitti ab humiditate aeris, per hoc quod remittit siccitatem sibi coniunctam. Ad sextum concedo illud fieri per diuersas qualitates per se, in alijs fit per viam sequelæ, vt Suisethus calculator declarat. Secundo dubitatur, verum omnes qualitates primæ sint æqualiter actiuæ & æqualiter resistitiuæ. Respondent recentiores absque distinctione quatuor qualitates non esse æquales, nec actiuitate, nec resistentia. Primo, quia Arist. appellat humiditatem & siccitatem passiuas, frigiditatem & caliditatem actiuas. Ideo constituunt duas latitudines resistentiæ & duas actiuitates & emergunt quatuor. at tu vide eos. Sed hæc positio vt diximus erronea est. nam qualitas quantum actiua est, tantum resistit. Propterea animaduerte quod eiusmodi qualitates possunt comparari ad medium & ad contrarium. Siquidem comparantur ad medium hoc est ad tactum, ea est actiuior, quæ magis mouet tactum, & sic caliditas est maxima. Secunda est frigiditas. Tertia est humiditas. Quarta est, siccitas, & propterea duæ sunt dictæ actiuæ caliditas & frigiditas, quia sensibiliter mouent tactum. duæ passiuæ, quia hebetes sunt ad motum. Si vero comparentur ad contrarium, vt caliditas ad frigiditatem, & humiditas ad siccitatem, & econtra. Tunc quælibet est æqualis probatur, quia quælibet est destructiua sui contrarij, & præseruatiua sui a suo contrario. quare quælibet est æqualis virtutis, & hoc ignorant isti. Ad rationes eorum per hæc patet solutio. Tertio dubitatur, verum agens quod agit in passum, possit repati ab illo. si mediet aliquid Quidam respondent quod reactio fit, quando nihil mediat, nam si mediaret aliquid, sit gratia argumenti aer, tunc aer simul frigefieret & calefieret. Tenemus quod aliquid reagere potest per medium, & tunc concederem quod in illo medio inducitur frigiditas, & caliditas, non tamen calefit, vel est calidum, neque frigefit vel est frigidum, causa est. quia neutrum illorum permanenter inducitur, ideo neutrum sufficit denominare. Sed contra hoc arguit quidam. Primo, motus specificatur a termino ad quem, vt dicit. Auer. quinto physicorum. commen. 9. igitur si inducitur caliditas erit calefactio. Secundo aliqui tenent quod latitudo acquiritur successiue per partem post partem continuo aliam atque aliam & tamen per illam aliquid calefit. Dici potest quod motus specificatur a termino ad quem permanentem, aliter non. Ad secundum dicendum. quod apud illos dicetur illa calefactio, quia via ad calorem tandem permanentem, nam licet continuo sit alia atque alia, tandem permanet vltimus terminus, vel dici potest tutius quod calidum calefacit illud medium vsque ad aliquam partem, & frigidum frigefacit vsque ad aliam, tunc illæ partes medij agunt & patiuntur inuicem reducendo se ad medium temperamentum, quod virtute agentis calidi remittit frigidum, & virtute agentis frigidi remittit calidum. Quarto dubitatur si reactio est possibilis siue secundum vnam, siue aliam qualitatem. tunc vna pars simul calefieret & frigefieret probatur. accipiatur aliquod agens quod sit. a. cuius pars propinquior passo sit. c. & sit passum. b. tunc si. a. repatiatur a. b. hoc est secundum partem. c. propinquiorem ipsi passo. sit igitur. a calidum & . b. frigidum, tunc quam cito. b. remitteret caliditatem ipsius. c siue per se, siue per viam sequelæ, tam cito. c pars esset dissimilis in gradu residuo agentis, sed quam cito erit sibi dissimilis, tam cito residuum ipsius. a. quod ipsi c. est coniunctum calefaceret. c. igitur simul. c. pars ipsius a calefieret & frigefaceret, quod est impossibile. Ad hoc argumentum respondet multipliciter mihi tamen videtur quod. c. pars est. a b. ipso passo reagente frigefacta, & certa latitudine frigida, & tunc nego

Ad quartum

Ad quintum

Ad sextum

Secunda dubitatio.

Positio recentiorum

Conse. Positio propria

Tertia dubitatio

Responsio propria

Replica.

Secunda

Responsio

Quarta dubitatio

Suisethus calculator

Responsio

a

c

b

nego q a. ita cito sicut. c. est sibi dissimile, agat in. c. corrumpendo frigiditatem illam non obstante q sit maioris potētiæ quā illud, nam pars illa resistit in virtute totius. b & ipsius. a. residuum non bene illi applicatur, quia est omnino cōtinuum, & propter multas causas, quas omitto. Per hæc ad hæc ad argumenta principaliaq; patet solutio. Hæc pauca de reactione secūdū peripateticos.

Probat q nō solu alterationem destruunt, p hæc quæ dicunt, sed etiam augmentationem, & diminutionem, vnde inquit. Amplius autem neque augmentationem & diminutionem possibile est esse, & sic non solum alterationem, sed etiam augmentationem destruunt. & probat hoc. & dicit. si quidem erit apposito. & non omne cui apponitur, sit transmutatum in maius, augmentatio non erit, nō enim quodcunque erit factum maius. Dico non erit quodcūq; factum maius, siue misto aliquo, siue secundum se transmutato. dixit {siue misto aliquo} scilicet cibo. Cibo enim inmisto, fit maius totum. dixit {siue secundum se trāsmutato} vt cum densatur aqua to acrē. Etenim in hoc omnis aquæ particula maior facta est. verū hoc non auctio, sed generatio est. Quod forte addit, vt ostēderet (quemadmodu Philoponus inquit) q neq; generationem saluare possunt, nā si ex aqua aer fit, cū fiat ex certis atomis, quæ sunt in aqua nō oportebit aeris motum fieri maiorē. Quod autem auctionem saluare non possunt, patet. quoniā siue fiat additis quibusdam in poris, vt Emp. dicit, siue in vacuis, vt Demo. aut tactis planitiebus (vt Plato dicit.) nunquā auctio fit, qm̄ solum pori aut vacua replebuntur, & nunquā fit quælibet pars maior. Præterea Dato q sit porus vel vacuum maior nullum indiuisibilium fit maius, tunc epilogat, quid igitur sit generare, & facere, dixit generare scilicet in substantia. & facere in passionibus, est enim generare mutare substantiā potentia in substantiā actu. Facere vero mutare quale potētia in id, quod est quale in actu, & quid sint generari & pati quæ sunt contraria. Passiua enim factiuis contraria sunt, nā generari est duci de potentia substantia in substantiā actu. pati vero duci de quali potentia in quale actu, & quo modo contingit vnumquodque horū, quoniam materia versa secundum totum, & quomodo inquiunt quidam, non contingit autem. Nam dicunt generationem & corruptionem fieri concretione, & secretione. facere vero & pati p poros vel vacuum, vel tactum, quæ stare non possunt. Circa præsentem Aristot. determinationem, in commentarijs quæritur, vtrum simile possit a sibi simili pati. Vbi debes scire quod quæstio hæc pendet ex hoc dubio, vtrū vna & eadem siue æqualis forma sit æqualis potentiæ in densa, & rara materia. Prima positio dicit q sic, nam (vt Aristote. inquit in methcoris) potentia vnita est fortior seipsa vel sibi simile dispersa. modo vnita potentia est forma in materia dēsiori, dispersa vero in materia rariori, hoc quod Ari. ait, obseruatione perspicuum est. nam caliditas manus minor est aeris caliditate, quæ tamen est in materia densiori ac magis vnita pollentior est. Præterea. Potentia vnita passo applicata agit per lineas breuiores, vt in commentarijs patet. Tunc si hæc suppositio est vera, patet. quod simile in gradu potest facere in sibi simile in gradum, vt si alterum sit magis vnitum & densius. Alterum vero dispersum & rarum, vt in commentarijs probatum est. Alij vero dixerunt, quod quanta potentia est in materia rara, tāta erit in densa, quando forma est æqualis in gradu, licet sit melius disposita, probatur. quoniam potentia formæ est ipsa forma potens. ergo quanta est ipsa forma in gradu, tāta est eius potentia in gradu. Hanc partem in commentarijs probauimus multis argumentis. Et tunc iuxta hāc positionem oportet dicere, quod simile in gradu non facit in sibi simile in gradu, quoniā tunc simile in potentia faceret in sibi simile in potentia. In cōmētarijs nos tenebamus, q simile in gradu potest pati a simili in gradu, modo sit illi dissimile in potentia, quoniam factiuum assimilat sibi passiuum in eo, in eo quo est illi dissimile. Factiuum autē potentia factiua, est factiuum, passiuum, vero potentia passiua, ergo faciens assimilare intendit sibi patiens in potētia quod est de mente Auer. & Alexandri. Verum vero cum similibus in gradu, stet similitudo potētiarum, est quæstio difficilis, & pro vtraq; parte habet fautores, communiter autem tenetur pars affirmatiua. Vbi debes scire (quicquid in cōmentarijs diximus sequendo iuniores) q intensio potētiæ attenditur penes effectū. & penes causam. penes effectum quidem. illa potentia dicitur maior secūdum peripateticos, cuius effectus est intensior & maior, penes causam vero, cuius sunt plures, vt superius diximus. Non enim potentia dicitur maior vel minor penes recessum vel accessum ad summū, vel ad non gradum, nam dato quod nō detur summum, vt in potētia dei, vel non gradus, saltem ad imaginationē, aliqua potentia penes causam dicitur maior vel minor, & hoc non ab aliud, nisi quoniā eius gradus sunt plures vel pauciores. veluti multitudo pecuniarū altera est altera maior, quo vnitates sunt plures. Cognoscitur aūt hæc graduū pluralitas ex effectu. vt dicitur primo de cælo. Et tūc teneri pōt, quod licet latitudo alicui⁹ formæ, vt caliditatis, & latitudo eius potentiæ sint idē quod forma s. caliditas, tamen altera latitudo dici potest maior, altera minor & penes effectum, quoniā à caliditate inquantum calidita effectus minor proficisci poterit, quā ab eius potentia, vt potentia, & penes causam, qm̄ gradus potētiæ possunt esse plores, hæc pro positione posita in commentarijs. Sed contra hanc positionem tunc est vnum dubium, nam si caliditas, vt octo in materia densa, & vnita poneretur. hæc in materia aliqua vel aliquo passiuo posset agere caliditatem vltra octo. Præterea. Quæro de potētia huius vel est præcise, vt octo, vel maior, si ut octo, ergo latitudo potētiæ correspondet latitudini formæ, & sic habetur intentū, si non correspondet, quoniam est maior, ergo latitudo aliqua extenderet se vltra gradum octauum. Hoc enim dubium coegit primos dicere potentiam nō esse maiorē, neque minorē forma, cuius est. Animaduerte ergo quod casus isti ficti, & cōmentitij omnes sunt impossibiles, nam secundū peripateticos nūquā pōt calidū esse in materia densa, nisi eo vsque, quousq; eius potētia fiat vt octo ponendo maximum de quolibet generato, & sic calidum secundum tot grad⁹ formæ stare potest in materia densa secundum quot potētia eius factiua erit intensa, vt octo, & ita poterit esse, q gradus formæ in tali materia erūt, vt quatuor, & propter materiæ condensationem potētia factiua erit, vt octo. Quare cum vlterius ponitur q augeatur densum, dicendū q stante eadem caliditate, casus est impossibilis. alioquin daretur maius maximo, quoniam potentia factiua fiet maior q̄ vt octo, sic natura ordinem seruauit in rebus naturalibus, vt essent in maximo. & minimo commensuratæ. Ex hoc sequitur q si in ferro fieret caliditas maior. quā requirat factiua potentia vt octo, corrumperetur ferrum, quoniam destrueretur ordo rerū, nisi corrūperetur tale densum. Sequitur etiā q si aliqua caliditas in gradu sit vt quatuor, in aliqua materia densa, si eius potentia factiua sit vt octo, tale densum non potest augeri, nisi ad imaginationem mathematicorū, quoniam si posset augeri. posset dari maius maxima potentia. Præterea. Nec posset illa caliditas fieri maior, nisi minoretur densitudo propter eandem causam. Hæc sunt dicēda pro positione posita in commentarijs olim. Non enim potest aliter dici, si velimus positionem illam sustinere, Sed pulchrum esset pro veritate dicere in quæstione, quoniam peripatetici non cognouerunt potentiam nisi penes effectum. & ita si potentia aliqua calefacit vt octo, coguntur dicere, faciens esse vt octo calidum, quoniam dicere quod sit minus calidum propter materiam densam, est ignotum, cū nullo sensibili effectu id sciri potest. Non. n. video quomodo peripatetici scire possunt in aliquo subiecto caliditatem esse secundum gradum remissiorem, & secundum potentiam intensiorem cum in sensibus nihil sit tale, quo id scire possint, quoniam non penes alterationem factam in tactu, nec penes congregationem homogeneorum. Isti. n. effectus arguūt potentiæ magnitudinem. ergo dicere quod forma possit esse maior secundum gradum quam sua, potentia: hoc est commentitium & mathematicum, non autem sensibus consonum, pro altera parte sunt auctoritates, & rationes. ideo veritas est difficilis, & causa est. quoniam Aristoteles non determinauit nec eius aliquis græcus expositor. nobis autem satis sit locum monstrasse.

dubium

An simile faciat in simile Vtrū vna vel æqualis forma in gradu sit æqualis in potētia, in materia rara & densa.

Secunda positio.

Positio propria.

Quæst. in difficilis.

Intēsio potentiæ penes quid.

dubiumque apperuisse. Secundo in commentarijs quæritur Secũda q: da cõmẽtarijs da antiperistasi ca auctione. vtrum calidum possit se augere per antiperistasim, hoc est contrarij circumpositione. In commentarijs: ergo definitur hæc dubitatio ẽm communẽ modum dicendi. Verum nunc dici potest, ꝙ calidum frigido augetur, non ex reflexione specierum calidi illud calefacientis, sed qm̃ prohibita calidi sphærica multiplicatione tota caliditas, quæ erat per totam sphæram multiplicata, remanet multiplicata per paruam sphæram, & hoc modo sentitur maior. illa enim caliditas, quæ erat multiplicata per sphæram.d.e.f. circundante frigido circa.a.c.b calidum, cuius centrum est.o. totũ remanet intra sphærã.a.c.b. & sic remanet maius cũ remaneat in minori subiecto, hæc est sententia Aristo. & Alex. primo meth. & tu quære illic nostra commentaria. Tertio

quæritur in commentarijs, vtrum faciens in faciendo repatiatur. Quidam probarunt hanc repassionem ridiculis argumentis. primo qm̃ oculus meus videt tuũ, tuus vero meũ. Secundo, manus mea calida sentit frigiditatem tuæ frigidæ, & tua frigida sentit caliditatem meæ. Tertio, duo amici ex improuiso obuij mutuo afficiuntur: Quarto, lupus & agnus obuij contra afficiuntur, lupus enim lætatur, agnus tristatur. Quinto, duo gladij omnino similes, cum se percutiunt, se hebetant. Quæ argumenta ridicula sunt, quoniam nullus peripateticus loquitur de talibus passionibus. Sic.n. dicere possemus deum repati, quia amat nos, & nos eum diligimus. Arist.n. loquitur de facere & pati, quæ hic definita sunt, facere quidem quod sit ducere ad passionẽ siue ad passibilem qualitatem. pati vero ꝙ sit duci ad illam. Ideo his ridiculis prætermissis, quod faciens in patiendo repatiatur, probatur physicis experiẽtijs. prima de ferro ignito in aqua submerso, vbi patet ferrum infrigidari, aquam De repassione. calefieri. Secunda de glacie posita in vola manus, quæ liquefit, & manum infrigidat. Tertia de duobus gladijs, qui sese percutientes se hebetant, vel frangũt, idẽ de vasculis. Quarta de gutta supra carbonem diffusa, quæ extinguit aliquam carbonis partem, & ipsa in vaporem vertitur. Quinta de duobus corporibus densis quorum alterum si super alterũ cadit, ambo cõdensantur. pro hac parte est auctoritas Auer. 4. li. methe. vbi probat, quod si non esset repati, mistio non Cõm 10. esset possibilis. Amplius (vt Philophonus exposuit) Arist. mouit, & soluit hanc quæstionem. ergo omne faciens in re faciendo repatitur. Præterea. Libro de generatione animalium. ca. 3. Arist. expresse reactionem probat, pro altera parte sunt argumenta fortissima, primum, quod si faciens in faciendo repatiatur, ab æquali vel à minori prouenit effectio quod Auerro 4. physico. negat, & Arist. in lib. de causa Com. 71. motuum animalium. Secundum argumentum difficile est de parte repassa, quod illa simul calefieret, & frigefieret, vt in commentarijs deducitur. Tertium argumentum quod tangitur in cõmentarijs, est quod si inter faciens calidum, & patiens frigidum mediaret aer, ille simul calefieret & frigefieret. Quartum argumentum est, ꝙ si faciens pateretur nunquam posset perfecte illud sibi assimilare, vel nunquã posset illud intendi ad summum, quoniam semper relinqueretur remissum. Alia argumenta quæ fieri solent sunt friuola. Debes scire quod istud problema est neutrum, & pro omni parte defendi potest, adeo in his commentarijs de mente Auer. & Alexandri tenui repassionem. In commentarijs physicis tenui opinionem calculatorum, & asserui repassionem priuatiuam, non positiuam. Et ideo arbitror problema istud posse pro omni parte defendi. Verũ in hac ætate, cũ legisse Philoponi cõmẽtaria in hoc libro reperi eum velle omne faciens in faciendo repati, his conditionibus obseruatis, quod facientis & patientis vna sit communis materia, & ideo cœlum facit in elementis, & non repatitur. Secundo quod sint contraria circa subiectum, dico circa subiectum, quoniam album & nigrum non faciunt, & repatiuntur, quoniam sunt contraria (vt Philoponus inquit) circa potentiam visiuam, & non circa subiectum in quo sunt, nisi ratione subiecti proximi, vt complexionis, vt superius diximus. Præterea. Calidum facit in loto exiccationem, & tamen non repatitur quoniam non sunt contraria. Tertio, quod sint approximata, nam si essent remota non inuicem facerent & paterentur. His.n. stantibus Philoponus vult, quod omne faciens in faciendo repatiatur, & omne patiens in patiendo contra facit, nam Arist. nec Philoponus posuit aliam in hoc quæsito considerationem. Tunc respondetur ad argumenta quæ destruunt repassionem. Ad primam dicẽdum quod in compositis ex materia & forma, non est inconueniens ab æquali & à minori prouenire passionem. Calidum enim patitur à frigido, quoniã ratione materiæ est passiuum ab illo. Econtrario etiam, quoniam frigidum ratione communis materiæ pati potest. Verum est tamen, quod si caliditas & frigiditas essent formæ separatæ à materia non inuicẽ facerent & paterentur. Secundo dico quod in motu locali mouens debet superare resistentiam mobilis vel medij. In alteratione vel factione satis est, vt sint contraria circa subiectum, & sit eorum communis materia. causa differentiæ est, quoniam in motu locali mouentis ad mobile ad mediũ non est contrarietas circa idem subiectum, nec semper mouens & motum communicant in materia. At faciens & patiens & sunt contraria circa subiectum, & communicãt in materia ergo in talibus sic compositis contrarijs aliquid põt pati ab æquali & à minori propter causas dictas. Ad secundum in commentarijs diximus, verum non recedendo ab his, quæ Philoponus dixit ca. de augmentatione, possumus dicere, quod sicut membrum augetur totũ apposito nutrimento alicui sui parti, quoniam virtus augmentatiua est in toto. Diminuitur vero totum, apposito diminutiuo alicui sui parti, sic.b. cum applicetur ipsi.c. parti totius. a. totum.a. calidum remittitur in caliditate, non enim est absurdum secundum partem fieri applicationem, totum autem diminui, vt dictum est: quam solutionem nullus animaduertit. Huic est consona experientia, quoniam apposito ipsi igni calefactibili secundum aliquam sui partem, totus augetur. ergo apposito infrigidanti alicui sui parti totus, debet diminui: ergo pars c. non diminuitur ipso toto: a. existente æque, intenso, vt prius, sed totum a. remittitur applicato remittente ipsi.c. eius parti. Ad tertium de medio, dici potest quod si corpora illa contraria sint remota sufficienter, per antiperistasim alterum alterum augebit, sin autem sint propinqua sufficienter paruo aere intermedio, in tali corpore medio fiet quædam qualitas remissa media, quæ vtrisque comparata habebit rationem alterius contrarij, & sic ratione alterius poterit facere in alterũ & econtrario, & sic in vtrunque, declinabit autem ad latus fortioris facientis. Ad quartum dicendum, quod nunquam completur generatio alterius contrarij, semper enim remanet remisse genitum, verum reducitur sicut aqua calefacta a continente virtute cœli. Cum enim calidum assimilauit sibi passum vltra mediam latitudinem, postea virtute cœli cõtinẽs reducit ipsum eousque quousque fieri põt, vt dictum est de aqua calefacta, quod ea positio Tho. aperuit secundo huius. Vel fortasse reducitur a motu, nam calidum motu inflammatur, frigidum vero frigefit. Sed circa hæc sunt dubitationes. prima, quoniam si calidum patitur a frigido ratione ipsius materiæ, tunc ratione materiæ, calidũ resistet ipsi frigido, respectu.n. eiusdem est pati & resistere. si ratione materiæ erit resistentia, cũ materia nullius sit resistentiæ, tota latitudo frigidi corrumperetur subito. Dicendũ ꝙ facere & agere est rõne actus, pati rõne materiæ, resistere vero ratione contrarietatis vel incompossibilitatis, vel indispositionis, vel ineptitudinis. Frigidum enim Dubitationes in materia de repassione. patitur a calido & calidum à frigido, quia sunt in materia, calidum vero facit atque agit in frigidum & contrario, quia actus vel in actu, resistit autem alterum alteri & econtrario quia contrarium vel incompossibile, vel ineptum, vel indispositum

positum, & sic nego quod ratione eiusdē sit resistere & pati. Resistere enim potius ad agere, quam ad pati reducitur. Secunda dubitatio, si ab æquali vel minori posset prouenire actio, tunc cum calidum vt quatuor applicarentur frigido vt quatuor, posset facere, & agere in illud, & sic nūquā posset dari complexio temperata in actiuis: contra medicos dicendum quod licet ab æquali actio & factio prouenire possit, non tamen nisi sint contraria & eiusdem communis materiæ, & inuicem approximata modo calidum vt quatuor, & frigidum vt quatuor non sunt contraria, stant enim simul cum numerus graduum vtriusque non excedat numerū latitudinis alterius. vt in metaphysicis disputationibus diximus. Tertia est, dato quod calidum, vt octo agat in frigidum vt vnum. vtrum repatiatur ab illo, videtur enim quod sic, quoniam est illi contrarium, & eiusdem materiæ, & illi approximatum, dicendum quod non, quoniam in primo instanti applicationis frigidum illud perfecte esset ipsi calidu, vt octo assimilatum, quare nō sufficit, quod sint contraria eiusdem materiæ, approximata, sed oportet vt agens sit aptum generare prius minus se modo nunus frigidu vt vnū non est generabile. Aliæ enim quæstiones esse possunt, sed satis sit aperuisse viam. Ex his patet, quod illa opinio Auer. quod repat. sit possibile secū dum diuersas qualitates, non est peripatetica Aristot. enim & Philoponus ad hoc vt faciens repatiatur, nihil aliud necessarium esse voluit nisi quod sit approximatum contrarium, & eiusdem materiæ. Hactenus de repassione.

Reliquum autem est videre de mistione, secundum eundem modum methodi. hoc enim erat tertiū propositorum a principio. Scrutandum autem, & est, quid est mistio, & quid miscibile, & quibus existit entium, & quomodo. Amplius autem vtrum est mistio, an hoc, mendacium?

Aut. c. 196

Cæterum autem per eundem doctrinæ modum de mistura est considerandum. item eorum quæ proposita sūt a principio, hoc erat tertium. Considerandum sane & quid mistura ipsa sit quid immiscibile, & qualibus entium insit, & quomodo, itemque vtrum mistura sit, aut mendacium.

Dilucidate ex eiusdem.

Hactenus de tactu, actione. & passione, nune de tertio, quod græce est μίξις, latine vero (vt placet Materno) mistura siue mistio. de mistura itaque agendo proponit intentionem in generali & speciali. In generali proponit de mistura dicere modo doctrinæ eodem quo in cæteris duob⁹: processit, vtpote diuidendo, & componēdo, & dubitādo. In speciali proponit quatuor quæsita. Primum, quid mistura ipsa sit. Secundum quid miscibile hoc est, & qualibus entium insit, verbum illud qualibus græce est τίσιν, sed græca series sic intelligit. Tertium. & quomodo mistura ipsa fiat. Quartum, an mistura sit vel ne. In soluendo hæc quatuor quæsita, non seruat hunc ordinem. Sed alium, quē dicemus.

De mistione. Com. 196

Nunc de mistione. vbi (vt Philoponus animaduertit) debes scire quod ipsa mistio vniuersalior est tēperie, & appositione, & reliquis aggregationibus, quæ ex pluribus fiunt. Hic tamen genus pro specie accipitur. s. mistio pro temperie, & sic vult Philoponus quod Arist. agit hic de temperie. Alij vero dixerunt mistionem esse substantiarum elementalium, temperiem vero qualitatum, vt medici, vnionem enim formarum substantialium, græci mixin, latini mistionem appellant. Vnionem vero qualitatum crasim, latini temperiem, siue temperationem. Medici inepte complexionem. Sed vtcunque sit, quinque de mistione proponit, quid est mistio, & quid miscibile, & quibus entiū existit & quomodo, & an mistio sit, an ipsam esse sit mendacium.

R ECO.

Impossibile enim est aliquid alterum alteri misceri, sicut dicunt quidam. Existentibus enim adhuc mistis, & non alteratis, non magis nunc mista esse inquiunt esse inquiunt quam prius sed eansimiliter se habere. altero autem corrupto, non mista esse. sed hoc quidem esse, hoc autem non esse. mistionem autem similiter habentium esse. Eodem autē modo, & si ambobus conuenientibus, corruptum est mistorum vtrunque non enim esse mista, nullatenus existentia.

Aut. c. 197

Impossibile namque est alterum quodpiam alteri misceri veluti quidam autumant. remanentibus quidem enim adhuc miscibilibus ipsis & non alteratis, nihil magis nunc quam prius misceri fatentur, immo eodem se habere modo. At altero corrupto, mistura non erit sed vnum quidem erit. Aliud non erit. mistura autem est eorum quæ pariter afficiuntur. Eodem vero modo & si concurrentibus vtrisque vtrunque miscibile corrumperetur, misceri enim nō dicūt quæ nullatenus remanēt.

Dilucidate c. eiusdē

Quæstio an res sit, est prima quæstionum secundo posteriorem. propterea primo an mistora sit quærit Auerroes autem videtur velle quod Aristo. primo quærit quæ sint miscibilia, & arguere videtur quod non sint res, quæ nullatenus in mistura afficiuntur, quia tunc non esset mistora, sed congregatio, neque miscibilia ita sunt vt vnum corrūpatur, alterum remaneat, quia mistura est eorum quæ pariter afficiuntur neque miscibilia sunt ea quæ in mistura corrumpuntur. nam nulla est mistio eorum quæ non sunt. Multa verba hic transtuli non ad significationem, sed ad sēsum, quia græca series id expostulat, vt patet græcas literas degustantibus.

Com 197

Sicut dicit Philoponus, an est, primum problema est, dubitat ergo Arist. an mistio sit, & probat quod non, quoniā necesse est, quæ miscentur, cum ad minimum sint duo, aut vt vtraque in mistione seruentur, aut vtraque perdantur, aut alterum quidem seruētur, alterum vero perdatur, non enim est aliud membrum præter hæc, Quare si nullo horum modorum mistio esse potest mistio nihil erit, non potest ergo dici quod vtraque seruentur, quoniam tunc non esset mistio, non enim different à prioribus, hoc enim modo nullum eorum esset magis postea quā antea mistū. Si vero vtraque perdantur, nec dici possent mista, quæ. n. miscentur, opus est vt sint, ad hoc, vt misceantur. Sin autē alterum seruetur, alterum perdatur, hoc pactu non potest esse mistio, quoniam opus est, quod sint ea quæ miscētur. Sed in tali casu, hoc quidē esse dicitur. s. quod seruatur. Hoc autem non esse, quod perditur. At mistio est eorum, quæ similiter se habent, & sunt, vt dictum est. Non enim si alterū corrumpitur, alterum seruatur similiter se habent & dixit. secundum eundem modum methodi, quoniam prius opiniones veterū deinde propria ponet, vel dixit hoc quoniā pri⁹ dubitandu, & postea determinandu vt est eius modus. hæc est dubitatio per quam videtur quod mistio non sit.

R ECO

Hic igitur sermo videtur determinando quærere, quid differt mistio a generatione & corruptione. & quid miscibile a generabili & corruptibili. Manifestū enim est quod oportet differre, si est mistio. quapropter his existentibus manifestis, quæsita soluentur vtique.

Aut c. 198

Sermo quidem igitur huiusmodi quærere videtur, quo mistura ipsa a generatione atque corruptione discrepet, & quo miscibile a generabili. atque corruptibili. nam si quidem sit, patet eam ab illis differe oportere, insuperque euidenter his stātibus, quæ quærebantur. per soluentur iam.

Dilucidate c. eiusdem.

Pro solutione quæstionis proximo motæ (vt dicit Auerro.) vna est præcognitio. videlicet an mistora a generatione & corruptione discrepet, & miscibile ab ipso corruptibile. oportet. n. hoc supponere, hoc est quod differat, si ipsa mistura sit, estque talis inquisitionis vtilitas alia, quod differentia hac percepta cætera quæsita tolluntur. & sic ex hac præcognitione duo habentur. videlicet rei veritas in se, & vtilitas ad cætera quæsita: verba patent.

Com 198

Ostendit qualis est hæc dubitatio, nā licet hæc dubitatio sit an sit mistio, tñ determinandu videtur quærere alia quæsita, vt quid differt mistio a generatione, & corruptione,

& qui d

& quid miscibile & generabili & corruptibili. Causa autem quæ videtur hoc quærere hæc dubitatio est, quoniam mistio videtur differre a generatione & corruptione, & miscibile a generabili corruptibili. ergo (vt inquit) His existentibus manifestis. s. q̃ gñatio differt à mistione, & gñabile a miscibili, quæsita accepta, & quæ possunt accipi, soluentur. Dixit autẽ notãter q̃ hic sermo vr̃ quærere determinãdo hãc differẽtiam, q̃m sermo ille directe quærit an sit mistio. Verũ nõ potest sciri an mistio sit, nisi hæc determinentur.

Anti. 19 *At vero nec materiam, igni misceri dicimus, neque misceri eum ardet, neque ipsam suis particulis, neque igni. sed ignem quidem generari, hãc autem corrumpi.*

Dilucida te c. eiusdẽ *Veruntamen neque materiam igni misceri dicimus neque misceri eum comburat, neque ipsam seipsa particulis, neque igni, sed ignem quidem generari ipsam autem corrumpi.*

Com. 199 Quod mistura a generatione differat: Primo probat. q̃a formam non dicimus misceri materiæ. formam dicimus generari ex materia. igitur mistura nõ est generatio. quasi sic arguat, ex forma & materia fit generatio. ex forma & materia non fit mistura igitur in tertia figura mistura non est generatio, & per cõsequẽs neque corruptio. De ratione tangit vim minoris tantum. & verba parent.

RECO. Secundũ Philoponum Arist. hic duo facit simul, quoniã demonstrat quod generatio & corruptio differant a mistione, & ponit exempla eorum, quæ superius dicta sunt. s. quod neque vtrisque corruptis est mistio, neque vtrisque seruatis, neque seruato altero. Exponit autẽ Philoponus, at vero hoc est, neque enim scilicet materiam cũ igne mistam esse dicimus. Non enim miscentur ligna cum igne, sed corruptio quidem est lignorum, generatio vero ignis (vnde inquit) At vero hoc est, neq; n. materiã cũ igne misceri dicimus. Cuius causã affert, q̃m supple, neq; dicimus lignũ misceri igni, cũ ardet, sed corrũpi, ignum vero generari. & hoc esse potest exemplum eius. s. quod vno saluato, altero corrupto, non fit mistio. Secũdo dicit, neq; ipsam materiam. s. lignum dicimus misceri sui particulis, & hoc est exẽplum eius, quod neq; vtrisque corruptis fit mistio. q. d. neq; dicimus lignum cum ardet misceri, suis particulis, ita vt ex ipsis fieri posit vna flamma, quoniã particulæ illæ, & lignũ ipsum corrumpuntur, ignis vero generatur. verbum illud {neq; cum igne} (vt Philoponus inquit) aut superflue ponitur, aut debet sic intelligi, quod neque particulæ ligni miscẽtur in flamma, sicut neque dicebamus illas misceri cum igne.

Secundum autem eundem modum, nec corpori cibũ.

Ant. c. 200 *Eodem vero modo nec corpori nutrimentum.*

Dlucida te. c. eiusdẽ Com. 200 Quod vero differat ab incremento, syllogizat sic. ex nutrimento & corpore nutrito fit incrementũ. ex nutrimento & corpore nutrito non fit mistura igitur mistura nõ est incrementum. De ratione tangit minorem tantum.

RECO. Fortasse hoc est exemplum etiam eius quod dixit quod mistio nõ est hoc quidem saluato, illo vero corrupto. Vel fortasse per hoc vult innuere differentiam inter mistionẽ & auctionem. Vt Philoponus inquit.

Ant. c. 201 *Nec figuram cera mistam figurare tumorem. neq; corpus & album, neque totaliter passiones & habitus possibile est mista esse rebus. saluata enim videntur. Sed tamen neque album & disciplinam contingit misceri, nec aliud non separabilium aliquod.*

Dilucida te. c. eiusdẽ *Neque figuram cera mistam, neque figura corpus mistum neque corpus & album, neque penitus passiones & habitus misceri possunt subiectis. nam saluari videntur, etiam neque album & disciplinam neque inseparabilium aliquod misceri contingit.*

Com. 201 Quod mistura non sit alteratio. probat p̃ inductionẽ. Primo quia nõ dicimus figurã ceræ misceri, neq; contra corpus cereũ figuræ misceri. Secũdo neq; dicimus albũ & corpus misceri in tertio. Tertio neq; dic m̃ passiones, vt sunt qualitates passibiles, neq; habitus, vt dispositiones, & id genus misceri subiectis siue rebus. cuius causã dicit, quia hæc enim insunt subiectis illæsa ac salua. Sed in mistura miscibilia aliqua ratione afficiuntur. quare hæc non miscentur. Ad hoc addit quod affectiones non possunt inuicem misceri, neque inseparabilium aliquod, quandoquidem hæc saluata manet, miscibilia vero aliquo modo afficiuntur.

Ponit exemplum eorũ quæ vtraque saluantur & simul ostendit. quod mistio non est eorum quæ sunt in subiecto & quod differat ab alteratione (vt Philoponus inquit) vnde dicit. Neque figuram ceræ dicimus tumorem mistam figurare. q. d. quod cum tumor. s. sigillum figurat. figuram ceræ, non dicimus hoc fieri mistione, quoniam est hoc quidem subiectum, illud vero forma, neque corpus & album mista esse dicimus, neque omnino passiones, & habitus siue accidentia possibile est mista esse rebus. s. subiectis. dixit passiones. s. corporeæ, habitus vero aĩales. & causa est, quoniã accidentia non miscentur subiectis. Dicit etiam quod neq; album & disciplina, neque aliud inseparabilium aliquod misceri diximus, & est exemplum hoc eius, quod vtraque saluantur. q. d. album & disciplina & si sint in eodem subiecto. s. animali, non dicuntur misceri, & induxit hoc exemplum (vt Philoponus inquit) ad demonstrãdum q̃ quæ in eodem subiecto sunt, misceri non possunt, cũ neque faciunt neque patiuntur adinuicem, & ad demonstrandum quod miscibilia debent esse separabilia. Potest autem ad demonstrandum hæc, exemplum accipi accommodatius de flauo & dulci, quæ sunt in melle (vt Philoponus inquit) & non miscentur, q̃m nec factiua & passiua sunt, neq; separabilia. RECO.

Sed hoc dicunt non bene, qui omnia quandoque simul esse dicunt, & mista esse. non enim omne omni miscibile est, sed oportet existere separabile vtrũque mistorum, passionum autem nulla separabilis. Ant. c. 202

Dicunt tamen circa hoc non bene & omnia interdũ simul esse profitentes, & mista esse, non enim quodlibet cuilibet miscibile est, sed esse oportet miscibilium vtrunque separabile passionum autem nulla separatur. Dilucida te. c. eiusdẽ

Ex his increpat Anaxagorã, q̃ omnia simul fuisse interdum, & mista, & nõ excepit accidentia, nec affectus, & errauit. nam omne miscibile est separabile. passiones nõ sunt separabiles. igitur non miscibiles. & sic omnia simul fuisse, & mista, est falsum saltem de affectionibus. Com. 202

Colligit Philoponus, quod ad hoc vt aliqua misceantur non debent vtraque saluari neque esse inseparabilia, sed p̃ se subsistere posse. & ob hanc rem neque qualitas cum subiecto miscetur, qualitas enim non separabilis est, neque forma cum materia neutrum enim separabile est: Ex quibus haberi potest quibus inest mistio. scilicet quod opus sit, vt ipsa posint per se subsistere. RECO.

Quoniam, autem sunt entium hæc quidem potentia, hæc autem actu contingit mista, esse aliqualiter & non esse, actu quidem existente alio generato ex ipsis, potentia autem quid vtrunque eorum quæ erant antequam miscerẽtur, & nõ perdita hoc aũt sermo quæsiuit prius. Ant. c. 203

Quoniam autem eorum quæ sunt, hæc quidem sunt potentia, illa vero actu contingit mista, modo quodam esse, & modo alio non esse actu quidem est quod ex his generatur alterum. Potentia vero sunt miscibilia vtraque ad id quod præhabebãt antequam miscerentur vel frustillarentur, quærebat enim hoc sermo prior. Dilucida te. c. eiusdẽ

Ex his soluit ad quæstionẽ. petebamus enim qualia mista sunt, & qualia miscibilia, declaratum est enim quod mista non sunt corrupta per differentiam. videlicet inter generationem & misturam, nec saluata actu penitus, per differentiam inter misturam & alterationem & auctionem. igitur mista sunt potentia, & mistum actu. mistum quidem est actu, quia ex mistis generatur, omne enim genitũ actu est. mista sunt potentia, quia possunt effici & deduci ad illud quod præhabebant, & sic mista sunt in dispositione media, & sic patet qualia sint mista vel miscibilia ipsa, & sic soluitur quæstio mota prius. videlicet quæ & qualia sunt miscibilia & mista. Animaduerte quod textus græcus sit de Com. 203

verbo

verbo ad verbũ interpretaretur, non esset intelligibilis, ego vero ad sensum licet transtuli, non quidem mutando verbum, sed orationem, si vero capis ipsum inepte, quæ re translationes veteres.

RECO. Soluit nũc.q.& vult, q miscibilia in misto maneãt in potentia, nõ aũt actu, verũ p potentiã nõ est intelligendũ (vt Philoponos inquit) & posterius dicetur aptitudinem qũo in igne potentia est aer, nec habitum, sicut dormiens est potentia geometra, sed quoniã non sincere in misto sunt, & hoc pacto aqua & vinum miscentur in temperamento: Vtcunque enim in temperamento castigate agit, ita quidem vtraque potentia saluãtur, actu vero neutrum, nam quod perfectum est, potentia quidem est vtrunque eorum ex quibus mistum est, actu vero neutrum, quare solutum est dubium scilicet quod partem quidem saluata sint, ea quæ mista sunt partim vero minime.

Ant.c.204 *Videntur autem quæ miscentur prius, & ex separatis conuenientia, & poßibilia separari rursus. Neque manent igitur actu, vt corpus & album, neque corrũpuntur neque alterũ neque ambo. saluatur enim potẽtia eorum. Ideo hæc quidem relinquantur.*

Diluc. te. ca. eiusdẽ. *Videntur autem mista ex separatis prius coire, & separari rursus poßibilia. igitur nec actu remanẽnt, veluti corpus & album nec corrumpuntur alterum vel ambo. remanet enim ipsorum potentia. ideo hæc quidem remanent.*

Nũc quasi ad formã quæstiõnis respondet. Arguebatur .n. si miscibilia sint, vel entia vel nõ entia. Respõdet dicẽs. Quod mista sunt actu & potentia sunt quidem actu, quia aliquantulũ esse habent in misto ipso. potentia vero, pro quãto virtus eorũ saluatur in mistura, & quæ dicit patent.

Com.204 Exponit quali solutione dará (vt Philoponus innuit (& dicit. Vidẽtur aũt quæ miscẽtur & ex prius separatis conuenientia, & possibilia separari rursus q.d. his mistio inest, quæ quidẽ & ipsa per seipsa præexistebãt, & post mistionẽ etiam separari sunt apta per naturam. Expõnit autem Philoponus hæc dupliciter. Vno modo, quod mista sint, non quæ omnino ac perfectam in mistora formam perdant, sed solummodo sinceram, quam perfecte integram rursus ac propriam assumere possunt. vt de mistura vini & aquæ, vbi aqua & vinum solum sinceram formam perdunt, non tamen omnino, quoniã iterum possunt illam assumere, vt solet fieri diuisio per quendam modum artificialem. Et secundum hanc expositionem Philoponus velle videtur, quod elementa remaneant in esse remisso, non simpliciter corrupto, qm̃ rursus possunt fieri perfecta, & intensa, vt est opinio Auer. Aliter velle vł, q mista sint illa, quæ prius fuerũt separata, & postea possunt separari nõ q ipsa possunt pfici, qm̃ sunt actu corrupta, sed qm̃ sunt apta nata separari quantum est ex se, & sic velle videtur. quod elementa non manent in esse remisso in misto, sed solum in aptitudine, qm̃ ex misto sunt apta fieri elementa. Ideo concludit Arist. neque manent igitur actu vt corpus & album, neque corrumpuntur, neque alterum, neque ambo, & sic differt ab alteratione, & a generatione. Saluatur enim potentia eorum in misto vel quoniã in misto non sunt sincere & secundum esse perfectum, vt prima expositio Philoponi dicit, vel quoniã ex misto fieri possunt elementa vt secunda expositio intelligit, ideo (vt inquit) hæc quidem relinquantur, quæ de dubitatione mota sunt.

Ant.2.205 *Continuam autem his quæstionẽ diuidendum, vtrũ ne mistio ad sensum aliquid sit, vt quando ita in parua diuidũtur quæ miscẽtur, & ponũtur hoc mõ adinuicẽ, vt nõ manifestũ vnũquodq; sit sensui, tũc mista sunt.*

Dilucida. te. c. eiusdem. *Sed his annexa dubitatio pertractanda est, vtrum mistura sit aliquid ad sensum? Quando enim miscibilia ita in minima franguntur & iuxta se ponuntur modo tali, vt singulum seorsum esse sensu non discernatur tunc miscentur.*

Iuxta quæstionẽ principalẽ solutã. petit vtrum mistura sit aliquid hoc est vnio ad sensũ verbũ illud annexa, græce est syneches, latine continua, sed ad sensum transtuli. verbum illud pertractanda, græce est diæreteon, hoc est dicendũ clarius tractanda. Arguit ad partẽ affirmatiuam, & innuit quasi vim maioris.d. Qñ.n. miscibilia ita in minima, vel parua (magis iuxta græcum) frãgũtur, & ita iuxta se ponuntur, mõ. v.g. tali, vt vnumquodq; subaudi seorsum esse sensu non discernatur, tunc miscẽtur. adde minorem, sed in vnione, minimorum ad sensum est eiusmodi. igitur mistura est vnio ad sensum, verbum illud græce delou, latine feci discernatur, vt clarius esset. Cõm. 20

Monet nunc dubitationẽ annexã his (vt Philoponus exponit) quid nam sit mistio, sunt enim duo modi mistionis primus quod mistio sit particularum minimarũ vnio ad tantã paruitatẽ reductarũ vt non discernatur aliud ab alio, vt cũ farina tritici cũ farina ordei miscetur. Alius modus est, quod mistio sit eorum adinuicem taliter vnitorum, vt quodcunque vnius tangat quodcunque alterius, vt lateres in theatro. q.d. secundus modus est, non quando multa simul ordea tangunt mola tritici, sed quãdo ita miscentur, quod vnumquodque tangit vnumque, vt lateres in theatro. vnde dicit. Continuam aũt his quæstionẽ diuidendum hoc est determinandum, vel dixit diuidendum, (vt Philoponus inquit) quod quasi per diuisionem dubitanda sit, nam quærit quid sit mistio, & deducit sermonem p diuisionem. vtrum ne mistio ad sensum aliquid sit, vt quã do ita in parua diuiduntur, quæ miscentur & ponuntur hoc modo adinuicem, vt non manifestum sit sensui vnũquodque, tunc sint mista. Est ergo primus modus, vtrum mistio sit vnio corporum paruorũ, quorum nullum per se sensum discernere potest. RECO.

Aut non est, sed est vt quæcunque secus quãcunque sit particulam mistorũ? Dicitur igitur illo modo, verbi gratia ordeum mistum esse frumento, quando quodcũque secus quodcunque ponetur. Ant.c.206

Aut non, sed est quando qualibet pars eorum quę miscentur est iuxta quamlibet. dicitur quidem igitur illud, hoc est ordeum misceri tritico quoties quodlibet iuxta quodlibet ponitur. Dilucida. te.c eiusdem.

Respondet ad dubitationẽ per positionem aliorũ, q notat illa particula, aut quæ est nota solutionis non certe (& inquit) Aut nõ, hoc est mistura nõ est oium paruorũ ad sensum, sed tum est mistura, quãdo qualibet pars eorum quæ miscentur est iuxta quamlibet, hoc est quando quodlibet vnius tangit quodlibet alterius. propter quod infert. dicitur quidẽ igitur illud, hoc est ordeum misceri tritico, quoties quodlibet iuxta quodlibet ponitur, & sic non sufficit vt tantum sensu non discernatur vnumquodque, immo oportet vt quodlibet vnius sit cum quodlibet alterius. Com.206

Hic tangit ſm modum, quo quis potest dicere esse mistionem, quæ sit vnio multorum sic se habentium, q vnũ quodq; tãgat, vel iuxta ponatur alteri, siue illa sint minima insensibilia vel sensibilia, (& inquit) Aut non est mistio illo modo sed est, vt quæcunque secus quãcunque sit particulam mistorum, ita. s. vt taliter vniantur, quod vnumquodque ponatur iuxta alterum, siue sint parua, siue magna. Tunc ponit exempla & inquit dicitur igitur illo modo. verbi gratia ordeum mistum fromento, quando quodcunque granum ordei tãgit quodcunq; granum frumẽti. Et licet Philoponus velit hoc exẽplum esse primi modi, mihi videtur, quod sit secundi modi. RECO.

Si autem est omne corpus diuisibile, siquidem & est corpus corpori miscibile, homæomeram quamcunque vtique oportebit partem fieri secus quamcunque. Quoniam autem non est, in minima diuidi, nec compositio idem quod & mistio, sed aliud, manifestum est quod neque secundum parua saluata oportet quę miscentur dicere mista esse. cõpositio. n. erit, & nõ crasis nec mistio. Ant.c.207

Si vero corpus omne diuisibile est, siquidem est & similare corpus corpori miscibile, partem vtique vnamquamque iuxta vnamquamque fieri oportebit, quoniam autem non est in minima diuisibile, & neque Dilucida. t.c. eiusdẽ

mistura idẽ est quod cōpositio, sed aliud perspicuum erit quod nec ſm parua saluata oportet dicere miscibilia misceri, esset n. cōpositio & non cōtēperatio, neq; mistio.

Soluit ad dubitationẽ ſm positionẽ aliorũ, nũc soluit ad illã ſm ꝓpriã positionẽ, & cõclusio text° hæc est. ſm pua saluata nõ est mistura, q̃ est prima suppositio. & arguit hypotheticẽ sic. si corpora sũt diuisibilia in minima, mistura est ſm parua saluata, destruit añs, sed corpora nõ sunt diuisibilia in minima. igitur mistura nõ est ſm parua saluata (inqt ſſ) vero corp° oẽ diuisibile est. subaudi in minima, si quidẽ est & similare corpus corpori miscibile, partẽ vtique vnãquãq; iuxta vnãquãq; fieri oportebit. i. mistura erit ſm parua saluata, & quia quis posset dicere corp° esse diuisibile in minima, nõ aũt miscibile nisi cũ corpore alterius speciei vt rõnẽ faceret vlem, adijcit, siqdẽ sit & similare corp° corpori miscibile. Tũc destruit añs. d. Qm̃ aũt nõ est in minima diuisibile, & neq; mistura idẽ est qd cõpositio, infert oppositũ cõñtis. d. pspicuũ erit q̃ nec ſm parua saluata oportet dicere mistibilia misceri cuius rõnẽ subscribit. d. esset. n. compositio, & nõ cõtemperatio neq; mistura. hæc est prima suppõ. Verbũ crasis apud Ineptos est cõplexio, trãslatũ si cõtẽperatio. Sed circa hãc rõnẽ est dubitatio de forma, quia ab opposito añtis nõ infert oppositũ cõñtis, vt dr̃ secũdo topicorũ. Secũdo de mã, q̃a vr̃ q̃ oẽ corp° sit diuisibile in minima, qm̃ cõpetit corpori, vt nãle est, & sic vr̃ minor falsa, q̃ fuit oppositũ añtis Dici põt (vt ex verbis. Auer. colligi põt) q̃ duplex est mistura. s. quãtitatiua & qualitatiua, mistura quãtitatiua est vnio corporũ minimorum, & saluatorũ. at mistura qualitatiua est mistura rerũ alteratarũ, vt dicem°. vult igit Auer. q̃ Ari. velit q̃ cõpositio minimorũ nõ sit mistura ꝓprie & qualitatiue, sed large. Tũc ad dubitationes dicerẽ, vt colligit. 7. physico cõ. 6. q̃ in terminis cõuertibilibus argui põt destructiue, & cõstructiue. p cõñtiã in ipso secũdo topicorũ, mõ isti termini cõuertunt. v. g. esse diuisibile in parua, & esse miscibile p. ruis saluatis. Et sic patet ad primũ. Ad ſm dicendũ, q̃ oẽ corpus physicũ sua natura est diuisibile in minima, nõ tñ oportet vt in mistura semper diuidatur, & hoc Aristoteles intelligit.

RECO. Secũdũ Philoponũ hic Ari. redarguit hos mistionis modos, & accipit duo ꝓloquia, quorũ primũ est, q̃ oẽ corpus est diuisibile in infinitũ. Secũdũ vero, q̃ mistio est aliud a cõpositione. primũ ꝓloquiũ accepit, vt, demõstratũ in physicis, ſm vero sumit, vt p se notũ, & de cõi hoium cõsẽsu. His ergo statibus redarguit illos mistionis modos, primo, ꝓbãdo q̃ nõ fit mistio appõne minimorũ vel quorũcũq; corporũ inuicẽ, & vtit syllogismis hypotheticis prim° syllogismus est, si aũt oẽ corpus est cõtinuũ & diuisibile in infinitũ, hoc fuit ꝓloquiũ, & si est corpus corpori miscibile, vt primus & secũdus modus mistionis dicit, homæomerã quãcũq; partẽ vtiq; oportebit fieri secus qñcũq; hoc est oĩ ps oĩ parti homæomera fiet, qd est absurdũ, nõ. n cũ corpus corpori miscetur põt oĩs pars oĩ parti fieri homæomera, nisi penetratio fieret. Præterea. Dato q̃ nõ fieret penetratio, adhuc nõ qualibet pars misti esset mista, qm̃ nõ corpus quod miscetur, erit mistũ. Secũdus syllogismus est, qm̃ ſus nõ est in minima diuidi, sed oẽ corp° est diuisibile in infinitum, vt primũ ꝓloquium dicit, nec cõpositio est idẽ q̃ mistio, vt ſm ꝓloquiũ dicit. Manifestũ est q̃ neque ſm parua saluata (vt dicit primus modus) oportet quæ miscentur, dicere mista esse, quoniam (vt inquit) cõpositio atque iuxta positio erit, & non crasis, nec mistio.

An. c. 208 *Neq; habebit eãdẽ rõnẽ cũ toto pars. Dicimus autẽ siquidẽ oportet mistũ est aliquid, mistũ homæomerũ esse. & quemadmodũ aqua pars, aqua, ita & temperati.*

Dilucida te. c. eiusdem. *Neq; pars secũdũ rationẽ eãdẽ se habebit toti, dicimus aũt. siquidem mistionem oportet esse aliquid, miscibile similare esse, & veluti pars aq̃ aqua est sic contẽperati.*

Com. 208 Secundo arguit ad eãdẽ suppõnẽ sic. Si mistio est cõpositio ſm minima saluata oino, tũc totũ & pars nõ essent eiusdẽ rõnis in mistura ꝓbatur, q̃a minimũ est corpus aliquãtũ & tãgit suum cõpar nõ p quodlibet sui. igit ſm partẽ, quare pars eius miscibilis est & nõ totum. igit rõne differunt pars & totũ, & quæ dicit patet. Aiaduertẽdũ q̃ minimum naturale est quoddã totum quãtitatiuũ, cũ sit quãtũ, & p cõñs habet partes, certũ est q̃ qñ cũ alijs miscet minimis. nõ tangitur ab illis ſm se, & quodlibet sui, quia tũc esset penetratio corporũ, quare ei° ps est miscibilis, & totũ nõ & sic totũ erit alterius rõnis a ptib°. Aiaduerte secũdo q̃ si totũ minimũ sit toti minimo miscibile. adhuc totũ esset alterũ a partibus. nã totũ q̃ secabatur in minima erit alterius rõnis a minimis, cum minima sint miscibilia, & totum non.

RECO. Præterea argumẽtatur tertio syllogismo hypothetico) & inqt) Si subaudi mistio est minimorũ corporũ, neq; habebit eãdã rõnẽ cũ toto pars, hoc est sequetur q̃ nõ quodlibet pars misti erit mista. tũc destruit cõsequẽs, & dicit. Dicimus añs siquidẽ oportet mistũ esse aliquid, mistũ homæomerũ esse, hoc est, qd quemadmodũ pars aquæ est aqua, ita pars temperati ac misti est temperata ac mista. Consequentiam autem probat Philoponus, quoniam minimum vnumquodque est misti pars, & tamen non est mistum.

Anti. 209 *Si aũt secũdũ parua cõpositio esset mistio, nihil cõtingere horũ, sed solũ qdẽ mista ad sẽsũ. & idẽ, huic qdẽ mistũ. si non videt qs acute. Lynceo aũt nõ mistũ videbit.*

Dilucida te. c. eiusdẽ *Si aũt secũdũ parua cõpositio est mistura, nihil horũ contingere, sed tãtũ ad sensũ mista esse, & idem hinc quidẽ esse mistũ, si nõ acute videt. Lynci vero oĩ mistũ*

Com. 209 Tertio arguit. si mistura esset cõpositio minimorũ saluatorũ, tũc mistura esset ad sensũ & si ad sensum tũc simpliciter nihil esset mistũ, at in respectu, vt respectu, infirmæ visionis mistũ, respectu Lyncis nõ mistũ. verba patẽt.

RECO. In cõmentarijs hic signatur tertia rõ, siue quarta. verũ ſm Philoponũ. hic remouetur quasi dubitatio, qm̃ posset dici, q̃ mistũ nõ est homæomerum, & sic non oportet q̃ quælibet pars misti sit mista. Contra obijcit, quoniã si totum mistum non est homæomerum, tunc mistio esset apparens, & non existens, & sic Lynceo non erit mistio.

Anti. c. 210 *Neq; diuisione, vt quæcunq; pars secus quãcunq; sit impossibile enim ita diuidi. Aut igitur non erit mistio, aut dicendum hoc, quomodo contingit fieri rursus.*

Dilucida te. c. eiusdẽ *Neq; diuisione sic vt qualibet pars quãlibet iuxta sit. nã est impossibile sic diuidere. igitur aut non est mistura, aut dicendũ rursus quomodo cõtingat fieri illud.*

Cõm. 210 Quarto arguit. nihil põt diuidi, sic vt quodlibe vnius cõtingat qdlibet alterius igit mistura nõ est aggregatio minimorũ saluatorũ. añs patet quia tũc esset penetratio. hæc. n. est penetratio qñ quodlibet vni° est iuxta quodlibet alterius. cõñtia patet. nã aliter mistura esset iuxta positio. & nõ pfecta vnio, & sic patet hæc suppõ. v. g. qd mistura non est vnio minimorum saluatorum, ex hac suppositione procedit ad veram solutionem dubitationis, & primo repetit vim dubitationis. d. Igitur aut non est mistura, aut dicendum rursus quomodo contingat fieri illud.

RECO. Postquã probauit quod mistio non fit oppositione nũc ꝓbat q̃ non fit diuisione (& inquit) Neque mistio fieri põt diuisione, hoc pacto. s. vt quodcunque mistorum sit iuxta quodcunque, quoniam hoc fieri non potest, nisi miscibilia sint diuisa ad minima, modo hoc est impossibile corpora illa diuidi, cum sint in infinitum diuisibilia. Hæc Philopon°.

Ante. 211 *Sũt itaq; (vt diximus) entiũ hæc quidẽ factiua, hæc aũt ab his passiua. Hæc igitur cõuertũtur quorũ eadẽ materia est, & factiua adinuicẽ & passiua abinuicem. hæc aũt faciunt, impassibilia existentia, quorum nõ est eadem materia. Horũ igitur, non est mistio. Ideo neque medicinalis facit sanitatẽ, neq; sanitas mista corporib.*

Dilucida te. c. eiusdẽ *Sũt itaq; (vt diximus) entiũ, hæc quidẽ actiua. illa vero ab his passiua cõuertũtur quidẽ igit ea quorũcũq; eadẽ est mã hoc est actiua sũt inuicẽ, & ab alijs passiua. agunt autem impassibilia existentia ea, quorumcunq; materia non est eadem. horum quidem igitur nõ est mistura, propter quod cum medicinalis sanitatem agat, sanitas corporibus non mista est.*

Com. 211 Cæpit soluere ſm positionem propriam, nunc exequitur, & primo petit q̃ mistura non est eorum, quæ non reciproce agunt & patiuntur. Ad hanc petitionẽ declarandã sumit q̃ actiuorũ & passiuorum quædã conueniunt in materia, quædam differunt materia, tunc vult misturam non

est, eorū quæ in materia nō communicant. & verba patēt.

REGO. Reprobatis modis falsis de ipsa mistione, nūc trāsit ad proprium modum & ex commentarijs, quæ dicit, clara, sunt: Philoponus tamen vult, vt Arist. dicat quid sit mistio, & quorum verba tamē vltimis obscura sunt (cum inquit) {Ideo neque medicinalis facit sanitatem, neque sanitas mista corporibus} intelligit Philoponus, ideo neq; ars medica facit sanitatem in corporibus subaudi miscendo se corporibus, quoniam dato quod faceret in corporibus sanitatem, non propter hoc diceretur mista corporibus, quoniam non cōtra patitur a corporibus, neque sanitas est mista corporibus. scilicet si faceret in corpore sanitatē, quia non contra patitur. Aut forsitan verba corrupta, legūtur & debent sic legi, neque medicinalis faciens sanitatem est mista sanitati in corporibus. quod mihi magis placet. Ex his vult habere, quod mistio non est eorum quæ inuicem nō faciunt & repatiuntur, quod est præcipua suppositio in commentarijs.

Ant. c. 212 *Factiuorum autem & passiuorum quæcunque sunt facile diuisibilia, multa quidem paucis & magna paruis composita, non faciunt mistionem, sed augmentationem dominantis. transmutatur enim alterum in dominans, Ideo gutta vini, decies mille amphoris aquæ nō miscentur. soluitur enim species & transmutatur in omnem aquam.*

Dilucida. te. c. eiusdē *Actiuorum autem, & passiuorum quæcunque facile diuiduntur, multa quidem paucis & magna paruis composita, misturam non efficiunt, sed prædominantis incrementum conuertitur enim alterum in prædominans vt vini stilla innumeris aquæ amphoris non miscetur. species. n. euanescit totumq; in aquam conuertitur.*

Com. 212 Secundo petit quod nō miscētur, quæ omnino magnitudinibus & potētijs non sunt proportionata, declarat p exēplū, quia est stilla vini nō miscetur in multa aqua sed in illam conuertit, quia sua forma euanescit, & materia conuertitur in substantiam, aquæ (inquit) Actiuorum autem & passiuorū quæcunque facile diuiduntur. multa quidem paucis, hoc est plura corporeitate paucis corporeitate, & magna virtute paruis virtute nō miscētur, cætera patent.

REGO. Secundū Philoponum hucusque Arist. dixit quid sit mistio, & quorū quia eorū quæ sunt eiusdem materiæ Sed quia non omnia, quæ sunt eiusdem materiæ miscentur, non. n. lapis, & lignū miscibilia sunt, ideo vult declarare, quia miscibilia sunt eorum quæ sunt eiusdem materiæ. Et exponit esse quæ facile diuisibilia sunt, hoc est, quæ bene terminabilia sunt, bene autem terminabilia sunt humida. ergo vult declarare, quo pacto humida sint miscibilia, & hæc est expositio Philoponi, verum in cōmentarijs ponitur optima expositio, quam lege. At secundum Philoponū Arist. vult humida esse miscibilia, cum sint proportionata, ita vt alterum in alterum facere possit, & econtrario ab illo pati, taliter vt non conuertatur in dominans.

Quando autem potentijs adæquantur aliqualiter, tunc transmutantur vtrunque in dominās ex suipsius
Ant. c. 213 *natura. non generatur autem, alterum sed medium commune.*

Dilucida. te. c. eiu. dē *Quando autem aliqua ratione coæquātur, tūc trāsmutatur quidem vtrunque ex sua natura in medium secundum prædominium alterius neque alterum efficitur sed medium & commune.*

Com. 213 Petit tertio q miscibilia sint secundū potētias proportionabilia hoc est nec æqui potentia nec sic q aliud ex toto prædominetur, sed proportione quadam coæquata de qua dicemus. Illud verbum in mediū secundum prædominiū alterius, græce est περὶ ὃ νῦν ἐστι prædominans, sed sic nō sonat, propterea illo modo transtuli. Ex his tribus petitionibus patet solutio quæstionis annexæ, vtrum. videlicet mistura sit vnio ad sensum. patet quod non vnio quantitatiua, sed qualitatiua, consurgens. scilicet ex actione & reactione, & fractione, miscibilium inuicem. Hæc de quæstione annexa.

m

Cæpit declarare mistionem esse humidorū & dixit, esse humidorum non quorumcunq; quoniā non eorum, quorum alterum penitus alterū exuperat, quoniā sic non mistio, sed auctio vel corruptio esset, nunc addit, q sit eorū, quorum alterum ad alterū est excessus, sed non quo illud exuperat, sed quo possunt simul stare in tertio medio ex vtrisque composito, & hæc est Philoponi expositio. ideo concludit q manifestum sit, quæcunque facientiū contrarietatē habēt, hæc. s. quæ humida sunt, & alterū exuperat alterū non omnino, sed aliquo modo sunt miscibilia, quia hæc sunt inuicē passiua Quo vero ad verba attinet, dixit {aliqualiter} quoniam oportet vt alterum exuperat alterum non omnino, sed aliquo modo, vt dictum est. Ex hoc loco colligi videtur, q contraria non possunt esse æqualia in misto, & sic non datur æquale ad pondus. RECO.

Manifestum est igitur quod hæc miscibilia sunt quæcunque facientium, contrarietatem habent. hæc enim sunt abinuicem passiua. Ant. c. 214

Manifestū igitur est hæc esse miscibilia, quæ q; eorū quæ agūt cōtrarietatē habēt, nā hæc sūt abīuicē passiua. Dilucida. te. c. eiusdē

Solum in generali quæ sint miscibilia, & quæstionē annexā videlicet an mistura sit ad sensum, nūc in speciali redit ad declarādum quæ sint miscibilia, & vult miscibilia esse, quæcunque sunt contraria, & actiua & passiua: nam hæc sunt passiua abinuicem & per consequens miscibilia. Cōm. 214

Et parua autē secus parua posita, miscentur magis. facilius enim in seinuicem & citius transeunt. multū autem, & a multo, tardius hoc operatur. Ideo & bene determinabilia diuisibilium & passiuorum, miscibilia sunt. diuiduntur enim in parua hæc facilius. hoc enim erat bene determinabili esse. verbi gratia: humida miscibilia maxime corporum. bene determinabile enim, maxime humidū diuisibilium, si non viscosum sit. Hæc enim ampliorem vtiq; & maiorem faciunt tumorem. Ant. c. 215

Parua autē & paruis iuxta posita mistentur magis facile enim & magis inuicem, conuertuntur. multum autem a multo tardius agit illud. Ideo miscibilia ea diuisibilium & passiuorum sunt, quæ bene terminabilia sunt, quando quidem illa facilius in parua diuiduntur, Nam hæc est eius quod bene determinabile est, ratio, veluti corporum humida maxime miscibilia sunt, quia humidum eorum quæ diuisibilia sunt, maxime bene terminabile est, nisi viscosum sit. facerent enim hæc maiorem iam & ampliorem tumorem. Dilucida. te. c. eiusdē

Quæ sint bene & facile miscibilia nūc declarat. d. Parua etem & paruis iuxta posita, miscentur magis, cuius causam adicit Facile enim & magis inuicē conuertuntur. multū enim a multo tardius agit illud, hoc est tardius cōuertitur, nec obstat q similis est proportio totius ad totū, & partis ad partē. nam non sunt cætera paria, quando quidem pars melius parti applicatur, quā totum toti. Ex hoc in speciali declarat q humidū est maxime miscibile, nisi sit vnctuosum, siue viscosum, vt nouus expositor declarat, & recte. nā sic nō misceretur, sed supernataret maiorē faciens amplitudinē, & huius syllogismus est, bñ terminabilia facilius miscibilia, humida bene terminabilia, vt secundo huius dicetur. igitur bene miscibilia sunt, accipit maiorem. d. Ideo miscibilia ea diuisibilium & passiuorū sunt, quæ bene terminabilia sunt, hæc est maior, quā pbat. d. Quādo quidem ea facilius in parua diuidūtur, nā hæc est eius quod bene determinabile est ratio, siue esse siue definitio, bene n. terminabile secundo huius describitur q sit facile diuisibile hæc est maior, & eius declaratio. deinde sumit minorē. & conclusionem. d. veluti corporū humida maxime miscibilia sunt, hæc est conclusio, deinde minorē addit d. quia humidū eorū quæ diuisibilia sunt, maxime bñ terminabile est, cætera patent & sic in generali quid sit facile miscibile accipitur, & in speciali, quod sit humidum. hæc latius in secūdo declarabuntur. Com. 215

RECO. Cum declarauit, quod mistio nec secundum appositionem nec secūdū diuisionē in parua fit, nunc dicit q licet

in respectu. Tūc concludit finē libri.d. erit itaque miscibile quidem, dum bene terminabile existens, passiuū fuerit ac actiuum & miscibile tali quale ipsum est, hoc est miscibile ad simulare, non simpliciter, sed in genere. mistura vero vnio eorum quæ alterata fuerunt. Hæc est lib. pre nicom. Ex his patet quod tātum elementa sunt miscibilia secundum omnes conditiones Arist. & si qua miscibilia erunt, oportet esse vel elemēta, vel in virtute elementorū misceri.

Digressio Auer.

Auer. narrat hic positionē Auic quā sectari videt, quia illam non refellit (& inquit) Et Auic. in sermone suo super capitulū in sermone Arist voluit dicere quod modus Aristo. est quod miscibilia sunt in potentia in misto, & illa esse in suis essentijs, quas habent separata, & sic voluit Auic. quod elementa remanent essentialiter in misto secundum formas ac eorū essentias, quas. v.g. habent in proprijs sphæris. Sed cōtra. quia Arist. dicit, mista esse in misto in potentia & non in actu. Respondet & dicit primo, quod essentia est potētia, qua elemētū pōt multa. Dicit secūdo q hæc essentia q est potētia, est cā in reb⁹ tā simplicib⁹ q omnis caliditatis, & frigiditatis: qualitates. n. primæ sequunt formas, sed qualitatū passiuarū, vt siccitatis & humiditatis cā est mā, qa a ma est pati, sed de hoc alias. Sed contra hæc adhuc obiicies quia potētia dicit de potētia passiua, & nō de forma. Rñdet & alterius modi, quia analogice dicitur potentia, quæ est præparans hoc est passiua, qua aliqd reddit habile ad recipiendum motum, & transmutationem hoc est potentia dicitur equiuoce de potentia passiua & de forma. & sic non male essentia & forma elementi vocatur potentia. Adhuc cōtra, quia si elemēta essent in misto ſm essentias, igit non differt esse elemēti in misto. ab esse eorū in sphæra propria. Respōdet. & ista essentia saluatur in mistia oe & frāgūtur sine remittuntur accidentia. & sic differt elementorum in misto, & a se in sphæra, quoniā in sphæra habet esse completū & perfectum ac intensum in essentia & qualitatibus. at in misto habet esse perfectum in essentia, non autem in qualitatibus. nam qualitates eius in misto remittuntur. Deinde declarat quid est essentia elemēti, & vult quod essentia elementi, sit forma substantialis eius carens nomine proprio dicit In aqua enim frigida non est essentia, hoc est ipsa aqua non est pura essentia, sed est effectus essentiæ, hoc est formæ, vel frigiditatis, quæ vulgo forma dicitur aquæ. aqua enim non est essentia hoc est forma pura, sed effectus essentiæ, hoc est effectus resultans ex compositione formæ cū materia. est dico effectus essentiæ, hæc est ponderositatis, & etiā cætera accidentia sunt effectus essentiæ aliter & aliter. accidentia enim fluunt ab essentia. aqua vero componitur ex essentia, & sic essentia est forma aquæ. Sed dices. omnes essentiam aquæ vocant formam, & formam dicūt esse ponderositatem siue grauitatem, aliquando frigiditatem. igitur essentia erit accidens. Respondet quod homines nō habentes nomen illius essentiæ illam essentiam vocant nomine ponderositatis. vnde. 4. cæli grauitas dicitur forma substantialis elementorum, sumentes nomen ab effectu, & similiter aliquando vocant essentiam nomina frigiditatis, vt Alexander. tunc concludit propositum. d. Et illa essentia (licet frigiditas remittatur) saluatur in aqua, & ita in mistione. Ex his concludit Auicenna quod elemēta sunt actualiter in misto secundum essentias, sed remissa ſm qualitates, & sic saluantur essentiæ in mistura, quibus elementa ipsa possunt redire ad eosdem effectus. hoc est ad esse completum in propria sphæra. & hoc nisi fuerit impediens vbi. n. sit impediens, dato, quod mistum resoluatur elementa non redeunt, propter hæc verificat Auicenna dictum Aristo. q miscibilia nō sunt actu in misto. qa qualitates sunt remissæ, & sunt potētia, hoc est essentia, quæ est potētia. Hæc nūc Auer. tenet, & hoc notat Auer has paraphrases in iuuentute fecisse, nā tertio cæli cōtradicit huic positioni, vt dicemus postmodū. Circa hæc plures emergunt dubitationes.

Prima q̄stio de formis elemētorum.

Quarū prima est, vtrū formæ elementariæ possint intēdi & remitti. Et licet de hac quæstione, & alijs plurima dixerim in libello de mistura facto p delusione Auer. mihi bonū erit aliqua scribere, vt si aliqua, quæ tūc nō dixerim, occurrant, adiciā. Et si qua minus castigata dixerim, etiam corrigā & sequar in hoc ordinem recentiorum. Circa hanc quæ-

Positio. Auer

stionem est positio Auer. tertio cæli. cō. 67. vbi supponit nullā formam substantialē perfectā intendi, vel remitti, sūt aūt formæ substātiales pfectæ formæ mistorū. Et p hāc verificat dictū Arist. in pdicamentis, cū dicit substātiā nō suscipere magis & minus. Secundo, supponit accidētia saltē quæ-

Prima ratio.

dā intendi & remitti. hoc docet experientia. Ex his infert q elementariæ formæ sunt quasi mediæ inter substātias & accidētia: cū accidētibus. n. conueniūt q suscipiūt magis ac minus, cū substātijs vero, quia aptæ sunt constituere subiectum, quod informant in specie. tunc, positio Auerro. est quod formæ elementariæ intenduntur & remittuntur.

Secūda rō

Mouetur aūt Auer. ad hoc vnica ratione pro nunc, & arguit. si qualitates elementorum intenduntur & remittuntur. igitur formæ. consequētia declarat, quia si forma ignis potest remanere perfecta sua caliditate remissa in vno gradu, pariter pōt remanere remissa in duobus & sic in omnibus. nam omnes gradus sunt eiusdem rationis. Contra hāc positionem surgunt omnes. Et primo. quia tunc in medio essent plures formæ elementariæ. & ita in pluribus speciebus. nam quælibet dat esse. Secundo, nihil est magis tale in nomine elementi. igitur elementum nō suscipit magis & minus. Tertio, nullum elementum posset alterari pura alteratione. nō enim posset alterari nisi remissa qualitate, & per consequens etiam remissa forma. Quarto, tunc vnum elementum non posset immediate fieri ex alio. nam dum ex aqua fieret ignis, oporteret aquam remitti, & sic conuenire ad medium, & per consequens non immediate, quia immediate tale est esse absque medio. Quinto, tunc ex duobus elementis posset mistum effici. nam cum ignis non possit aquam calefacere nisi remittendo formā aquæ, & introducendo formam ignis, in medio calefactionis erit vnum mistū ex duobus elementis. Sexto, tunc, in omni generatione mistorū esset multitudo mistorū media. nā semper ex noua proportione formarum elemētorū esset vnū nouū mistū, sed in quolibet instanti transmutationis est alia. igitur in quolibet esset alia mistio. cum igitur in tempore trāsmutationis sint infinita instantia. igitur mista infinita. Septimo, tunc aer in hyeme esset plus aqua quā aer. nam in eo plures sunt qualitates aquæ. Contra rōnes Auer. dubitatur. Et primo cōtra primā, quia tunc inter contradictoria daretur medium. nā inter substantiā & accidens datur mediū, sed substantia non est in subiecto accidens vero est in subiecto, sed hæc sunt contradictoria Secūdo, medium est eiusdem generis cum extremis. 10. metaphysicæ. Sed substātia & accidens non possunt esse eiusdē generis. igitur inter ea non est medium. Tertio omnis differentia ſm formā substantialē variat speciē. 8. metaphysi. igitur si forma ignis reciperet magis & minus, tunc ignis differret a semetipso specie. Sic igitur prima ratio quæ erat elementa remitti atque intendi, quia media, nulla est. Contra secundam instāt. Primo, quia ea data probarem formam misti posse esse sine tota dispositione qualitatiua. nam si potest esse sine parte. igitur sine tota, sic arguit Auerro.

Prima ratio. Secūda rō. Dubitatio ocs cōtra Auer. Prima. Secunda. Tertia. Quarta Quinta. Sexta. Septima. Dubitationes prima. Secunda. Tertia. Dubiū cōtra secūdā rōnē

Secundo per idem materia posset esse sine forma, quia sine hac & sine illa. igitur sine forma. Tertio, p idē corpus esse pōt sine loco. Quarto, si forma elementaria remitteretur, vel ad remissionē alterius qualitatis vel ambarum nō vnius tantū. nam dum generatur ignis ex aqua remittuntur ambæ nec ambarum, vt in generatione aeris ex aqua. Quinto, tunc generatio elementi esset alteratio, quia est remissio vel motus. quia successiua Pro responsione est considerādum quod impertinens est nostro proposito illud problema: videlicet vtrum elementum limitet sibi vtrasque qualitates in summo, vel alterā tantum. Primo, quia Aue. varijs locis sustinet vtrasq; positiones, vt quarto meteo. quod non, & in secundo huius quod sic. Secunda quia neutra harum est necessaria. Sed illud accipiendū est tanquam necessarium alteram saltem qualitatem esse elementi proprium accidens & essentiale, quod tribus coniecturis declaratur. Primo, quia antiqui semper elementum quodlibet definiunt per eiusmodi qualitates, quod esse non potest, nisi quia qualitates illæ sunt differentiæ essentiales, vel propria accidentia elementorum. Secundo, omnis species debet habere aliquod accidēs proprium, qua mediāte exerceat

Secunda. Tertia. Quarta. Quinta.

propriã operationẽ, modo videmus ignẽ exercere operationẽ propriã mediante calore, & aquam mediante frigore. igitur calor igni, frigus aquæ, proprium accidens erit. Tertio, videmus vigente calore ignem multiplicari, vigente vero frigore, multiplicari aquam. Ex his sumit Auerroes qualitates primas esse proprias & essentiales passiones elementorum. Tunc per hæc ratio Auerrois efficax est. nam si potest forma elementi perfecta esse absque parte accidentis proprij & essentialis, poterit & absque toto. pars enim & totum sunt eiusdem rationis & æqualis essentialitatis respectu subiecti, & hoc sequitur ad remissionem qualitatum remitti formas, & secundum esse, & secundum essentias. Tũc ad rationes. Ad primum dicendum medium bifariam dici remissione, quomodo calidum remissum, quod est tepidũ, dicitur remissione medium, hoc quandoque dictum est ab Auerroe medium permutationis, quia non potest fieri mutatio de extremo in extremum, nisi prius veniat in tale medium. Aliud dicitur medium formæ quando per gratia prima extrema sunt ita in medio proportionata, quod mereantur formam vnam specificam, quomodo mistura equi medium formæ est, quia talis est extremorum fractio, quod mereatur formam equi. Tunc dicendum ꝙ si elementa veniunt ad medium permutationis, tale medium non differt ab extremis, immo essentialiter est sua extrema remissa, licet accidentaliter sit in specie medij. si vero faciunt medium formæ sic tale medium non est in pluribus speciebus, sed in specie illius formæ tantum. Ad secũdum dicendũ, quod in nomine elementi, quod est in sphæra propria nihil est magis tale, at in nomine elementi, quod est in mistura aliquod est magis igneum, aliquod minus, vt medici narrant. Ad tertium respondet Auerroes secundo de anima.com.115. quod elementum non potest alterari plura alteratione. Sed bene alteratur alteratione, mista generationi. potest tamen alterari de figura in figura, & in alijs eiusmodi. Ad quartum dicerem, elementum immediate posse effici ex alio per carentiam medij formæ, non autem per carentiam medij permutationis. Ad quintum dicendum ex duobus elementis effici posse mistum, quod est medium quoddam permutationis, non autem mistum quod sit medium formæ. Ad sextum dicendum, infinita mista quæ sunt media permutationis fuisse genita, non tamen mista infinita, nec quæ sunt media permutationis, nec media formæ, vel (vt peripatetice loquar) infinitã mista in potentia quæ sunt media permutationis fuerunt genita nõ autem infinita actu. Ad septimum respondet Auerroes secundo de anima comm.115 semper in aere & aqua esse vapores & illos nunc calefieri, nunc frigefieri, & sic aer non est corpus simplex, sed mistum imperfectum, quod vno tempore virtute vaporum sit magis aqueum alio tempore minus. Tunc ad rationes contra rationem. Ad primam dicendum, quod medium est multiplex, vel participatione, vel negatione. & medium participatione duplex vel participatione formarum, vel conditionũ formarũ qu dẽ v. rubrũ, nã participat albo & nigro, participatione cõditionũ; vt simia, est.n. mediũ inter brutũ & hominẽ, pro quanto in quibusdam imitatur hominem, in quibusdam brutum. Auerroes igitur tenet formas elementarias esse re vera substantias, nam in subiecto non sunt. tamen, quantum ad aliquas conditiones sectantur formas accidentales, & inde mediæ dictæ sunt. Ad secũdum similiter, medium enim participatione formarum est eiusdem generis cũ extremis. aliter non. Ad tertiũ dicẽdũ oẽm differẽtiã substantialẽ perfectã esse specificã, sed substantialẽ imperfectã minime. Ad rationes contra secundam. Ad primam dicendum, quod qualitas ista dispositio est essentialis misto, non quidem sub quouis gradu, sed sub certo modo, & pondere. qualitas vero elementi est sibi essentialis secundum se, & quodlibet sui, similiter & argumenta de materia, & de loco solluntur. Ad quartam dicendum formam elementi remitti; ad remissionem ambarum si ambas sibi limitet, vel alterius, si alterã. vel proportionis, si sibi limitet proportionem. Ad quintã dicendũ ꝙ nec esse successiuum est de ratione motus nec esse momentaneum tollit rationem motu. nã auctio est momentanea, & tamen est motus. generatio elementi est suo actiua gradualiter & quantitatiue, & tamen non est motus. Sed differũt tantum, quia generatio est in subiecto ente in potentia. motus vero in subiecto ente in actu, & tu vide codicillum nostrum de mistura, & plura alia inuenies. Secundo quæritur, vtrum elementa remaneant formaliter in misto. videtur quod non per verbum Aristo. dum, dicit remanere virtutes eorum. In oppositum est Aristoteles dũ dicit mistura est vnio eorum, quæ alterata sunt. igitur non corrupta. & sic manent formaliter. Ad hanc quæstionem respondet Auerroes tertio cæli. comment. 67. quod elementa remanent formaliter. hoc est secundum suas formas in materia tali. videlicet modo quod ex formis ipsorum mistura quædam resultat, quæ est medium formæ (vt dictum est) vel equi vel bouis vel alicuius alis. Sed contra hanc positionem omnes conueniunt quod sit falsa, & argumenta infinita adducuntur, vt in libello de mistura scripsimus, nunc vero tantum quatuor præcipuas assumemus primo forma elementaria nata est cõstituere compositum per se subsistens in genere substãtiæ. igitur si sunt plures formæ elementariæ in misto, quælibet cõstituet suppositum, & sic in omni misto essent plura supposita, vt suppositum aquæ suppositum ignis, quorum quodlibet natũ est per se subsistere. Secundo omnem substantiã corpoream consequitur sua propria dimensio, quæ est propria passio illius, vt in libro de substantia orbis Sed forma elementi quæcunque remissa cũ materia cõstituit substãtiã cõpositã igitur ipsam consequitur sua propria dimensio, sed eadem propria dimensio non est plurium subiectorũ. igitur in vno subiecto erunt plures dimensiones, vt, alia misti & aliæ elementorum, & mistio erit compositio. Tertio, mistum generatur ex elemento, & corrumpitur in illud, igitur talis est incompossibilitas inter formã misti & formã elementi qualis est, inter terminum a quo generationis, & terminum ad quem, igitur forma misti & forma elementi in eodem subiecto non compatiuntur secum. Quarto, si quatuor elementa vel quatuor formæ elementorũ essent coextensæ in materia, tunc in quolibet puncto materiæ essent quatuor formæ. igitur penetratio saltem substantiarum, quod est impossibile. Multæ rationes fieri possunt, sed hæ nunc satis, quia in libro de mistura diximus. Pro solutione tamen ad hæc argumenta. Animaduertendum primo. quod elementa in misto nec simpliciter manent, nec totaliter & simpliciter corrumpuntur. Manent quidem secundum formas substantiales, sed quia non intẽsas sed remissas, ideo manent in potentia corrumpuntur autem actu. quia non manent secundum compositionem formæ cum materia, vnde bene manet inhærentia formæ materiam. Sed non informatio faciens per se vnum ex materia & forma quoniã forma misti existens in actu & non potentialis ad vlteriorem formam sola informat materiam, & tollit informationes cæterarũ, sic quod forma misti informat materiam mediantibus formis omniũ elementorum, tam substantialibus, quam accidentalibus, neque distinguuntur hæ formæ loco, & subiecto, quia omnes coextensæ sunt eodem in loco, eademque in parte subiecti, neque dimensiones illarum sunt diuersæ, sed sicut omnes materiæ vnam faciunt materiam per continuationem, sic omnes dimensiones inuicẽ continuantur, & redduntur omnes quantæ vna dimensione cõmuni propria formæ misti. Ex his sequitur ꝙ forma elemẽti aliter est in misto, aliter in proprio elemẽto, sunt enim in misto, vt dispositiones, & propterea fuit necesse esse sub esse remisso. Nõ.n. dispositio debet esse ita intensa in proprio subiecto vt est in subiecto extraneo. nam in subiecto proprio est propter se, & vt constituat speciem. In alieno vero est, vt disponat. Secundo sequitur ꝙ eiusmodi dispositiones in misto non dãt nomẽ, neq; definitionẽ, neq; mistũ ipsum denominãt denominatione speciei, quia cũ non informent nõ reponunt in specie. Per hæc ad argumenta. Ad primum dicendum, quod forma elementaria nata est constituere indiuiduum in specie, quando inest materiæ secundum esse perfectum, & gratia sui, & non vt dispositio ad vlteriorem formam, sed vt informans, & sic non oportet ipsum mistum esse quatuor supposita, aut in quatuor speciebus.

An elemẽta remaneant formaliter in misto. q. 2.

bus. Ad fm dicendũ omnem substantiam corpoream, & oẽm formã substancialem perficientẽ materiã. & informantem consequi propriam dimensionem. Modo nec ex materia misti & forma elementi fit substãtia composita in specie elemẽti nec forma ipsa elementi, informat materiã. Sed disponit tantum ad vlteriorem formam, ideo dimensio eius est illi vltimæ formæ. Ad tertium dicendum, quod qñ generatur mistum ex elementis corrumpuntur omnia elementa, non quidem corruptione tollente formam elementorum, aut inhærentias earum ad materias suas, sed tantum tollente informationem & denominationem & speciem: nam in ipso misto remanent elementorum formæ & materiæ, non quidẽ loco separatæ, sed cũ inhærẽtia priori. subtracta informatione & denominatione specifica elementi. nam forma misti aduenit, quæ sola informat, & denominat, vnde nulla est pars misti quæ sit ignis vel aqua aer vel terra, licet in qualibet parte misti sint omnes. Patet igitur quod forma misti & forma elementi esse non possunt in eodem modo, sed sunt incompossibiles incompossibilitate quæ est inter formas perficientes. Ad quartum quidam, tenent non esse inconueniens substantiarum penetrationem concedere. sed corporum generatio est impossibilis. Aliter dici potest quod elementa etsi maneant in misto secundum formas tam substantiales quam accidentales, nõ tamen secundum materias coextensas, & propterea nõ est ibidem proprie loquendo penetratio corporum de prædicamento substantiæ, cum ex materia & forma elementi in misto nihil fiat per se, sed tantum per accidens aut per congregationem. Ad hoc autem vt sit penetratio vel corporũ vel formarum, oportet vt vel corpora vel formæ æqualiter, & eadem ratione recipiantur in eodem loco modo sola forma misti per se recipitur in materia vt informans, ex teræ vt dispositiones. Multa alia tetigi in libro de mistura. Nunc hæc satis. Tertio quæritur vtrũ mistio sit possibilis,

An mistio sit possibilis q. textu.

& videtur quod non, quia tunc vel naturaliter, vel violenter nõ naturaliter, quia vel leuia naturaliter descenderent, vel grauia naturaliter ascenderent, vel ambo essent. In contrarium Aristoteles est in textu.

Pro solutione quæstionis animaduerte. Primo, quod quæstio potest intelligi vno modo, vt possibile sequitur

Sensus. q.

ad inesse, & necesse esse, vt in libro de interpretatione dr solem lucere esse possibile, quia necesse est solem lucere, & hominem currere est possibile, si de inesse homo currit, & hoc modo quæstio non est dubia, quia de inesse est aliquod mistum. igitur potest esse mistio. Alio modo intelligi potest pro contingenti, quod distinguitur contra inesse, & necessario inesse, qua ratione dicimus hominẽ currere esse possibile. si non currit, & sic contingens & possibile sumunt vel pro eo qđ nõ est & põt esse, vel pro eo qđ est & põt nõ esse. & sic iterũ dupliciter intelligi põt. Vno mõ vt sit sensus qđ nulla sit mistio, & quæratur vtrũ possit esse, & sic quæstio nõ habet locum, quia semper fuit mistio, & semp erit mistio. Alio modo vtrum ex puris elementis possit de nouo proficisci aliqua mistio, & sic quæstio intelligitur. De quæstione sunt duæ positiones, vna est quod ex puris elementis non

Prima positio.

potest proficisci aliqua mistio de nouo, quemadmodum ex pura materia non proficiscitur compositum, sed quemadmodum ex materia non plora fit compositum, hoc est ex materia quæ præerat cum aliqua forma, fit cõpositũ corrupta forma priori, sic ex elementis fit mistum, non ex puris elementis, sed ex elementis corrupta mistura priori cũ qua erant. Imaginantur enim isti quod sicut materia nõ datur sine forma, ita nec elementa sine mistura, & quod sicut ex materia fit compositum corrupta forma priori, sic ex elementis fit mistum nouum, corrupta priori mistura. Coloratur autem hæc positio, quia vt secundo huius dicitur, tria sunt ex parte materiæ. videlicet prima materia, quæ est subiectum primorum contrariorum, prima contraria, quæ sunt materia elementorum, elementa quæ sunt materia mistorum. igitur materia nunquam est absque contrarijs, & contraria nunquam absque elementis, ita elementa nunquam absque mistura esse poterunt, & vt vnum compositum fit ex materia corrupta forma priori, sic mistum ex elementis corrupta priori mistura. Pro hac positione arguitur. Primo, omne essentialiter ordinatum in aliud tanquam in suam perfectionem, nunquam est absque illo, nisi violenter. sed elementa ordinantur in mistum, vt in propria perfectione, vt tertio cæli commen. 67. igitur nũquã erunt absque mistione. Secundo, partes essentiales alicuius nunquam esse possunt absque illo. sed elementa sunt partes essentiales misti. igitur nunquam elementa esse poterũt absque misto. Tertio, perfectibile nunquam esse potest absq; perfectione sua, sed elementa sunt perfectibile misti a pfectio. igitur elementa nunquam erunt absque mistura. Sic igitur patet ex elementis proficisci mistum, vt ex materia cõpositum non tamen ex elementis puris. alij & fere omnes tenent elemẽta esse pura, & ex his puris mista ista proficisci vt enim corruptio siue dissolutio est ad elementa pura, sic mistura est ex elementis puris, non tamen ipsis remanentibus in actu, sed refractis secũdum qualitates & formas. Animaduerte quod possibile, vt scribit Auer. primo cæli. com. 124. aut est ex se, hoc est ab intrinseco, aut ab extrinseco, possibile ab extrinseco est rõne materiæ & subiecti, possibile ab intrinseco est ratione agẽtis. Mistura itaq; est possibilis ab intrinseco, & ab extrinseco, ab intrinseco quidẽ, quoniam elementa sua natura ordinantur ad mista veluti materia in suam formam, vt dicit Arist. secondo huius. & sic mistio est possibilis ex parte subiecti, & materiæ. ab extrinsecu vero, quia ex parte agentis: elementa enim cum sua natura possint misceri, al quod agens est, quod potest illa miscere. Sed quid sit illud agens ex parte cuius mistura est possibilis ab extrinseco, est difficultas. In mistura enĩ quæ immediate fit ex elementis, quidam volunt agens esse elementa ipsamet virtute proportionis siue fractionis Imaginantur enim quod quoties elementa reducuntur ad vnum locum, tunc agunt & patiuntur, atque reducta ad fractionem generant mista. Sed contra hoc instant. Primo quia elementa producerent aliquid nobilius eis, quia mistum quantumcunque minimum semper est excellentius elementis, Secundo, quia tunc effectus esset sine agẽte, quia in instanti generationis misti elementa desinunt esse. Tertio, tunc nulla esset causa, quare magis ab elementis generaretur mistum. a. quam mistum. b. quia elementa sunt causæ vniuersales. Quarto, elementa non intendunt formam misti, sed magis sibi simile generare. Quicquid sit de positione ipsa hæc argumenta non valent. Primum non, quia ab elementis proficisci potest nobilius virtute cæli, & vti a causa secunda. Secundum minime, quia elementa manent, vel dato qđ desinãt, satis est qđ primũ instãs esse misti sit primũ nũc esse elemẽtorũ. Tertiũ nec valet, quia elemẽta virtute fractionis gñant, modo fractionis sunt diuersarũ spẽrum. Quartum licet elementa vt elementa non intendant formam misti, vt redacta ad fractionem bene intendunt. Propterea arguo contra hanc positionem. Primo. quia elementa non virtute propria veniunt ad locum misturæ. igitur non virtute propria gñant mista. Secundo tũc res euenirent de necessitate materiæ, & non de necessitate agẽtis. Contra Ari. vbique. Alij dicunt elementa misceri. & mistũ efficere virtute seminali, & virtute cælesti, hoc est propter cæli aspectum. Sed hæc positio vera est de misto, quod non fit nouiter ex elemẽtis, sed a semine. Quæstio nostra est de mistione noua, quæ immediate fit ex elementis. ideirco vt determinauit quod immediatum agens est calor cælestis multiplicatus in sphæra elementaria vt dicit Auer. 12. meta. commen. 18. quoniam enim elementa virtute caloris cælestis veniunt ad locum misturæ etiam virtute eiusdem reducuntur ad minima per actionem & passionem eorum mutuam, qua ratione mista ab eis proficiscuntur. Est autem calor iste varius, prout stellæ ipsæ varia rationẽ cũ sole miscẽtur, cum enim cælestis mistura fit varia, etiã inde varios calor ad nos mittit, & inde varia fit hic elemẽtorũ agitatio; Hic.n. calor generat (vt dicit Auer.) aĩalia ex putri mã orta qñ.s. multiplicat ad nos. Sed hic accidũt dubitationes. Prima qđ est forma mistionis ad q̃ elemẽta ordinãtur. Ad hãc respõdet qdã qđ est forma corporis. Imaginãt.n. elemẽta ipsa corrũpi in mistura, & ex eorũ corruptione generari formã mistionis, q̃ dr corporeitas, & hãc eãdẽ nu. pfiteant remanere in mortuo. de hac re prolixe diximus. Propterea nũc videtur

is, nam argumenta quæ sunt contra ipsum non demonstrant, vt in nostris libellis quã plurimis patet. Est tamẽ verum, quod nullus ante me ausus est ipsam defendere, omnes enim tanquam falsam, contra Aristotelis mentem dereliquerunt, putantes ipsam esse Auerrois inuentum, atq; cõmentum. In hac autem ætate altero positionem hũiõi esse, vt dixi, probabilem, habere tamen difficultates, quæ semper in dies accrescent, & propterea si quis vult tenere oppositum, solum respondeat argumentum vnum Auer. quo argumentatur quod tunc forma substantialis elementaria posset stare sine omni gradu suæ ppriæ qualitatis, vt ignis sine omni gradu caliditatis. Nã nullam aliam habebit difficultatem. Ideo dicendum quod proprium est duplex, quoddam concomitatiuum, quod quidem Physici dixerunt fluere ex principijs speciei. Alterum dispositiuũ, per quod forma inducitur in materia, per cuiusque certam latitudinem conseruatur in materia. Tunc dico qualitates primæ non sunt propriæ elementis, prima ratione, quoniam non fluũt ex principijs specierum eorum, sed secunda rõne. Non enim potest forma ignis fieri in materia nisi præcalefacta, & exiccata, nec conseruari. nisi stantibus caliditate & siccitate in materiam in sub certis mensuris. Ad formam ergo dicendum quod quando propriũ primo modo intẽderetur ac remitteretur forma, cuius est, oportet vt intẽdatur ac remittatur, quoniam proprium est secundum se, & quodlibet sui essentiale ipsi formæ, & de hoc proprio argumentum Auerroh valet. At qualitate sunt propriæ elementis non hac ratione, sed secundo modo, ideo possunt intendi ac remitti forma nec intensa, nec remissa, vt patet de formis mistorum quarum dispositiones intẽduntur ac remittuntur, ipsæ vero perfectæ sunt. Quare facile positio posita defendi potest. Vlterius in commentarijs quæritur ad in misto maneant substantiales formæ elementorũ. Animaduerte quod positio Auerrois licet sit probabilis, vt nos in quam plurimis locis demonstrauimus, tamen satis bene positio opposita teneri potest. Possumus n. dicere, qđ forma mistionis. verbi gratia anima bouis, est virtualiter qualibet forma elementaria, simplex tamen, virtute multiplex, complexio quoque bouis, est qualitas simplex formaliter, virtute vero omnis elementaria qualitas, vnde sicut sanguis apud Aristotelem, est omnis humor, & anima ois forma, sic complexio omnis qualitas, nam est complexio instrumentum animæ adæquatum, & sic est instrumentaliter multiplex, sicut & anima est vna forma virtute multiplex. Contra hanc positionem non inuenitur argumentũ vrgens, quoniã nõ valet, quod data hac positione, tunc cõplexio esset qualitas simplex, nã concedo quod est qualitas simplex formaliter, cũ sit vna forma qualitatiua, vt vero instrumentum animæ, quæ est forma mistionis, est virtute multiplex, potẽs calefacere, & humectare, & exiccare. Sed dubiũ est antiquũ, q̃ tũc hæc cõplexio in oĩbus mistis esset æqualis. s. aut æque calida, aut æq; frigida, aut id genus aut æqualiter oĩa hæc. Amplius oẽs hoẽs essent eiusdẽ cõplexionis specificæ & gradualiter, qm̃ in oĩbus esset qualitas simplex. Ampliꝰ mistio esset corruptio elemẽtorũ, vel miscibiliũ, & generatio formæ misti, corruptio etiã qualitatũ miscibiliũ, & generatio cõplexionis, quæ videntur cõtra Ari. & Philoponum & Alexandrũ. Sed hæc nõ cogũt. primum quidẽ non, quoniã licet in omnibus sit formaliter æqualis, non tamen virtualiter, æqualis, qm̃ in alijs est virtualiter magis humida, in alijs magis sicca, in alijs est tẽperatior. Secundũ minime. quoniã nõ est in oĩbus virtualiter eadẽ, vt dictum est. Tertiũ cõcedo q̃ mistio est corruptio multorũ & generatio vnius virtualiter cõtinentis oĩa illa corrupta. Ex corruptione enim formarũ elementorũ vel miscibiliũ fiat forma misti, ex corruptione vero qualitatũ miscibiliũ generat cõplexio, nec cõtra hoc sunt verba Arist. pro hac parte est illud argumentũ q̃ si miscibiliũ formæ remanerẽt in misto, tunc cũ mistio fieret ex mistis, multæ formæ mistorum nec intensæ nec remissæ manerent in eadẽ materia, veluti in electuario fieret. Quod cum sit absurdum dicere oportet omnia miscibilia corrumpi, & mistum generari. Verum de his in secundo.

Finis primi libri Arist. de generatione & corruptione.

Ad in misto substantiales elementorũ formæ maneant.

TRALATIO VETVS SEDVNDI

De generatione & corruptione Aristotelis ex græco recognita, ad R. P. D. Guillermum Briconnetum Episcopum Meldensem.

De mistione igitur, & tactu, & de ipso facere & pati dictum est quo modo inexistunt rebus transmutatis secundum naturam. Amplius autem de generatione & corruptione simplici, quo modo & cuius est, & propter quam causam. Similiter autem & de alteratione, dictum est quid alterabile, & quam habet differentiam eorum vnumquodque. Reliquum autem est considerare circa vocata elementa corporum. Anti. primi. c. aliter verũ que ipsorum ad inuicem. De vocatis elementis

Eiusdem Aristotelis de generatione & corruptione Liber Secundus, interprete & expositore Augustino Nipho. Diluc. te. ca. eiusdẽ.

De mistura quidẽ igitur & tactu deq; agere & pati, quo mõ his, quæ per naturã trãsmutantur, insint, dictũ est, atq; ad generatione & corruptione simplicibus, quo mõ & qua ratione sint, etiã quã ob causã similiter autem dictum est, & quid est alterabile in alteratione, & quã habeat differentiam ab eorum vnoquoque. Cæterum autem de his quæ corporum elementa nũcupantur, transigendum est. Cõm. 1.

Epilogat omnia quæ in libro primo perscrutatus est, & quæ nunc dicturus est, proponit. Sed circa intentionẽ huius secundi dubitabis, nã de quatuor elementis tractat liber de cælo. igitur de his non est agendum modo. aliter Arist. hic esset superfluus. Respondet Auer. tertio cæli. commen. primo, q̃ de quatuor elementis consideratur in libr. cæli & in libro de generatione. aliter tamen atque aliter. in libro cæli enim considerantur vt partes mundi, & vt species subiecti illius libri. at in libro de generatione cõsideratur, vt partes misti generabilis & corruptibilis. atque vt causæ generabilium & corruptibilium, & sic nõ superflua consideratio. verba Aristotelis hic patent. RECO.

Cum Arist in primo libro egit de generatione atq; corruptione in communi, & de auctione, ac alteratione, & de alijs, nũc vult agere speciatim de generatione & corruptione scilicet elemẽtorũ. Et circa hæc primo epilogat omnia, quæ in libro primo pertractauit. Secundo præmittit intentionem ad dicenda, ibi secunda {reliquum autem} Epilogãdo aũt nõ seruat ordinem, quem obseruauit in primo dũ de illis seorsum egit, quoniam in epilogo nõ est is ordo necessarius, qui in narratione est obseruatus, vt tertio rhethoricorũ colligitur. vnde dicit. De mistione igit & tactu, & de ipso facere & pati dictũ est quonã modo insunt rebus naturalibus, quæ transmutabiles sunt secondum naturam. dictum est quidem (vt Philoponus inquit) vniuersaliter, nõ enim de his egit speciatim, sed generatim. Præterea. Dictũ est de his non per se, sed per accidens, quatenus nec generatio, nec corruptio nec auctio, nec alteratio esse possunt sine illis. Dixit etiã quo mõ insunt rebus, quia tactus, agere, & pati insunt rebus naturalibus propter qualitates alteratiuas, hoc est primũ eorum, quæ dixit. Deinde epilogat secũdũ (q̃ inquit) Amplius aũt dictũ est de gñatione, & corruptione simplici, quo mõ est, & cuius est, & pp quam causam est. Philoponus per generationẽ simplicem intelligit generationẽ entis perfectioris, cuiusmodi est generatio ignis respectu generationis terræ, qa est ignis generatio simplex, terræ vero s'm quid. Quæ expositio mihi non placet, appellat enim hic simplicem generationem omnem generationem, quæ non est alteratio, aliter epilogus nõ esset pfectus, prætermisisset enim generationẽ substantiæ imperfectior. s. ergo per simplicem generationẽ intelligit generationem Que Philoponus. Resu.

tionem in subiecta, quæ comparatione generationũ accidentium dicitur simpliciter, veluti subiecta dicitur ens simpliciter compa atione accidentis. dixit quomodo est, quia est per mutationem, totius in totum nullo sensibili remanente. vt Philoponus animaduertit, & dixit, ruius est, quia dixit generationem esse entis in potentia. quod verbum in Philoponi græco codice non legitur, Dixit & propter quam causam quia propter materiam, quæ est communis causa omnium eorum quæ generantur, & corrumpuntur quæ enim sunt sine materia generabilia non sunt, & sic intellexit Philoponus hoc secundum eorum, quæ dicta sunt in libro primo. Epilogat tertium (& inquit) Similiter autẽ & de alteratione dictum est libro primo quid alterabile sit quoniam dictum est alterabile esse corpus sensibile affectũ qualitatibus passibilibus, & quam habet differentiam, hoc est, & dictum est eorum vnumquodque, quæ alterãtur quã differentiam habet, hoc est quam qualitatem passibilẽ. Appellat enim qualitatem passibilem differentiam, quatenus corpora generabilia talibus qualitatibus differunt, vt dicit Alexan. Philoponus vero aliter legit literam, quia aliter verba Arist. habebat. dicit enim esse dictum de alteratione quid alterabile est, quod est subiectũ alterationis, & quã differentiam habet vtrunque ipsorum alterabilium ad inuicem, quia dictum est, quod alterum sit actiuum, & alterũ passiuum Hæc de epilogo. Deinde præmittit intentionem quasi proœmium, & dicit reliquum est considerare in hoc secundo libro (supplet o (vt Philoponus suppleuit) de generatione & corruptione circa vocata elementa, quæ sunt de numero corporum, ergo intentio est agere de generatione, & corruptione elementorum corporalium quod dicit (vt Philoponus notat) ad differentiam elementorum non corporalium quæ sunt materia, & forma. Vel verba legantur hoc pacto, reliquum autem est considerare de elementis vocatis, quæ sunt corpora, quæ vocantur elementa, nõ sunt autem, quia vera elemẽta sunt materia, & forma. Verbum enim circa græce est peri, quod exponi potest pro de, veluti circa apud nos quoque accipitur pro de. ergo intentio erit agere de corporeis elementis .s. quo ad generationem & corruptionẽ eorum, & in idem venit hæc de intẽtione.

Ant. c. 19

Generatio enim & corruptio, omnibus natura cõsistẽtibus substãtiis, nõ sine sensibilibus corporibus inest.

Generatio quidem enim & corruptio substantiis omnibus per naturam subsistentibus non insunt sine sensibilibus corporibus.

Dilucida. te. c. eiusdem.

Quod consideratio de elementis sit transigenda, declarat & syllogismus est. de causis generationis & corruptionis est considerandum. ponit minorem. d Generatio quidẽ enim & corruptio substantijs omnibus per naturam subsistentibus non insunt sine sensibilibus corporibus, hoc est absque elementis. conclusio erit quod de elementis est agẽdum. Et in hoc apparet differentia inter elementa considerata hic. & in libro cæli. nam in libro cæli considerantur vt effectus cæli hic autem considerantur vt causæ, vt dixit Auerroes.

RECO.

Nos in commentarijs imitati expositionem diui Thomæ diximus Ari. hic assignare causam quod de elementis sit agẽdũ, Philoponus vero si quæ dixit, recte intellexit, velle videtur quod Aristo. postquã præmisit intentionem, hic prosequatur iusta cuius expositionem oportet legere, verbum enim quod græce est gar, latine quasi sit executionis nota. Arist. ergo secundum Philoponum exequendo, sumit hanc suppositionem quasi ex his, quæ in primo dicta sunt, perspicuam videlicet quod generatio & corruptio insint substantiis omnibus, quæ per naturam consistunt non sine elementis, quæ sunt corpora sensibilia. nec aliter probat illam, sed solũ ex his, quæ dicta sunt primo huius, vult illam esse probatam. Sed dices, cur Arist. non dixit, omne quod generatur, & corrumpitur esse sensibile corpus, sed dixit non esse absque sensibilibus corporibus. Philoponus assignare videtur causas, primam quidem, quia aliqui dixerunt cælestia corpora generari & corrumpi, quæ non sunt corpora sensibilia, quum non sint mista, non tamen sunt sine sensibilibus corporibus, quæ expositio non placet, quia qui ponit cælestia corpora generari, asserit ipsa nõ esse simplicia, sed mista, vt dixit Empedo. Melius autem exponit & dat secundam causam, quod Arist. hoc dixit propter virtutes naturales, quæ generãtur & corrumpuntur in corporibus naturalibus. quæ virtutes non sunt sensibilia corpora, verum nõ sunt sine sensibilibus corporibus, cum sint collocatæ in ipsis sensibilibus corporibus, vt in subiecto, nã tactiles qualitates cum generantur, non possunt generari, aut corrumpi sine sensibilibus corporibus. Sed in dictis Arist. est contradictio, quia septimo physi. voluit Arist potentias & vires non generari vel corrumpi sed solum corpora, hic asserit virtutes ac potentias generari. Respondet Philoponus, quod in libro physicorum Arist. locutus est de generatione simpliciter, qua generatione virtutes & corporũ potentiæ minime generantur. Hic vero ampliat verbum generatio, etiam ad generationem secundum quid. accepit enim generationem communiter dictam ad omnem generationem tam corporum quam potẽtiarũ corporalium. Ergo suppositio est, quod generatio insit rebus naturalibus omnibus nõ sine corporibus sensibilibus.

Contradictio in dictis Arist. hęc tollitur.

Horum autem subiectam materiam, hi quidem inquiunt esse vnam. puta aerem ponentes aut ignem, aut aliquid medium horum & corpus existens: & separabile. Hi autem plures secundum numerum vna, nam hi quidem ignem & terram. hi autem & hæc, & aerem tertium. hi autem & hæc, & aquam, quartum, vt empedocles. ex quibus congregatis. & segregatis aut alteratis, contingere generationem & corruptionẽ rebus.

Suppositio

Anti. c. 3

Materiam igitur his subiectam, alii vnam quidem esse narrant. velati aerem aut ignem, aut horum medium aliquod quod seorsum existit, profitentes. Alii vero numero plura vno, sed hi quidẽ ignẽ atque terrã. Alii & hæc atque aerem tertium. Alii autem & horum aquam quartum. quemadmodum Empedocles. Ex quibus segregatione & cõgregatione atque alteratione in rebus ipsis generationẽ & corruptionem euenire aiũt.

Aliter aut & aquam horum qrtum. Dilucida. te. c. eiusdem.

Hic de proposito prosequitur, & licet de, græce vt plurimum aduersatiua sit, hic tamen executionis nota est, de materia ipsa narrat positiones dici solitas. & verba patent.

Com. 5

RECO.

Imitati expositionem Diui Thomæ in commentarijs diximus Arist. de intentione præmissa nunc exequi. Secundum vero Philoponum, cum præmisit suppositionẽ, ostẽdit quod nec elementa omnia simul nec aliquod vnum eorum est subiectum primum eorum, quæ generantur, & corrũpuntur, sed q generationis & corruptionis primũ subiectũ est prima materia. In ostendendo vero, q nec oia nec plura, nec vnum elementorum est generationis, & corruptionis primum subiectum, primo narrat opiniones veterum, & dicit. Horum autem. scilicet corporum generabiliũ & corruptibilium subiectam materiam, hi quidem dicunt esse vnam, qui subdiuisi sunt, nã alij dixerunt omnium cõmunem materiam esse aerem, vt Diogenes appollinates, & Anaximenes. Alij ignem, vt Heraclitus ephesius, & Hipparchus. Alij aquã vt suppleuit Philoponus, quẽadmodũ Thales, & Hippon. Alij autem (vt Anaximander) posuit aliquod medium horum, quod quidem est & corpus, & separabile ab his elementis. nec exposuit, quorum sit mediũ an aquæ & terræ, an aeris & ignis, an omniũ, quia in libro physicorum dictum est, & per corpus separabile intellexit naturale, & non mathematicum, vt recte Philoponus inqt. Hæ sunt opiniones eorum, qui materiam subiectam dixerũt esse vnam. Deinde narrat eorum opiniones, qui materiã subiectã fecerũt plures, & dicit. hi aũt dixerunt materiã secundum numerum esse plures vna, nam hi quidem ignẽ & terram, vt Parmenides materiam communem fecerũt. Hi autem & hæc duo, & aerem tertium communem omnium materiam dixerũt vt Ionchius Tragicus. Alij & hæc & aquam quartum omnium communem materiam assignauerunt, vt Empedocles, qui dixit rebus naturalibus cõ

tingere

gingere generationem & corruptionem. generationem quidem congregatis, corruptionem vero segregatis, aut alteratis, vt primo huius dictum est. Animaduersione dignū quod licet huiusmodi opiniones differant, vt perspicuum est, omnes tamen in hoc conueniunt, quod communis materia sit corpus existens in actu, tam si vnum, quam si plura sit vt perspicuum est.

Anti 4. *Quod igitur primus principia & elementa bene habet dicere, sit comprobabile, ex quibus trāsmutatis aut secundum congregationem & segregationem aut secūdum aliā trāsmutationem contingit generation esse & corruptionem. Sed facientes quidem vnam materiam extra prædicta, hanc autem separabilem & corpoream peccant. Impossibile enim est, sine contrarietate esse corpus hoc sensibile existens, aut enim leue, aut graue, aut calidum, aut frigidum necesse est esse infinitum hoc, quod quidam dicunt esse principium.*

Dilucidatio c. eiusdē *Erit quidem igitur comprobabile dicere prima se habere vt principia & elementa, ex quibus siue congregatione & disgregatione, siue alia mutatione transmutatis, generatio & corruptio fiunt. Sed facientes materiā vnam extra dicta, & hanc corpoream separatam, aberant. Nam absque contrarietate tale corpus sensibile existere non potest, quia aut leue erit, aut graue, aut frigidum, aut calidum infinitum illud quod quidam principium esse aiunt.*

Com. 4. Vt a&c dictum est positiones, oēs de materia reducuntur in duas, quia vel omnium rerum materia est vna vel plura. Nunc ostendit quantum ad quid bene dixerunt dicentes elementa esse rerum materiam. & quātum ad aliquid errant dicentes omnium materiam esse vnam, & separatam. Dicentes quidem igitur plura, hoc tantum bene aiunt quod congregatione generant & disgregatione corrumpūt res ipsas. Dicentes vero materiam vnam & separatam hoc errant quod ponunt eam corpus sensibile & separatum. Nā impossibile est esse corpus sensibile & absque contrarietate, vt non leue neque graue neque calidum, aut id genus, verba patent. Animaduerte quod illud principium materiale quod voluit esse materiam posuerunt corpus apeiron hoc est infinitum, non quidem per totius occupationem, sed per abstractionem a sensibilibus differentijs, & propterea apeiron, hoc est non determinatum certa data forma esse volunt.

RECO. Cum narrauit duas opiniones alteram eorum, qui plura alteram eorum, qui vnum materiale principium omnium posuerunt. Nunc vult disputare has positiones, & primo ostendit quid ponentes materialia principia plura bene, & quid male dixerunt. Et in commentarijs verba sunt exposita vno modo. At secundum Philoponum aliter exponuntur. vult enim ponētes plura materialia principia, hoc bene dixisse, quod corpora prima sint principia, & elemēta. Ideo legit verba hoc pacto, Quod igit corpora prima, ex quibus trāsmutatis aut sm congregationē, & segregationē aut sm aliam transmutationem, contingit generationem esse, & corruptionem esse principia & elementa rerum, quæ fiūt, bene se habeat dicere sit cōprobabile. ergo prima corpora ex quibus alia fiunt, vocare principia & elementa ratio nabile est. Tacuit aūt quid male dixerunt, quia (vt Philoponus inquit) tanquā consequens manifestum omisit, & est prima illa corpora subijci generationi & corruptioni rerū. Hæc enim tanquam aperte falsum omisit. ergo quod illa prima, ex quibus cætera fiunt, sint dicenda principia & elementa; bene dixerunt, sed quod illa prima subijciantur, vt materia generationi, & corruptioni, hoc male dixerunt, hæc Philoponus de positione eorum, quæ posuerunt materialia principia plura Deinde redarguit Anaximandrum qui posuit vnum materiale principium, corpus in actu, sed aliud, & separatum ab elementis. & argumentatur sic secundum Philoponum; tale corpus medium est sensibile. ergo non potest existere sine contrarietate. ergo oportet, vt sit aut leue, aut graue, aut frigidum, aut calidum, illud tale corpus quod ipsi appellant infinitum Quare oportet dicere ipsum esse elementum. hoc vltimum cōsequens (vt Philoponus inquit) tacuit Aristot. quia facile potest subaudiri. Quo vero ad verba attinet Arist. dixit {hanc autem separabilem, & corpoream} quia (vt Philoponus inquit) si posuissent vnā materiam separatam a corporibus incorpoream, & informem, bene dixissent, quia hæc est positio Aristotelis.

Vt autem in Timæo scriptum est, nullam habet determinationem. Non enim dixit manifeste, pandeches si separatur ab elementis. Nec abutitur vllum, dicens esse subiectum aliquod vocatis elementis, prius. vt aurum, operibus aureis. Certe & hoc non bene dicitur, hoc modo dictum. Sed quorum quidem alteratio est, ita est, quorum autem generatio & corruptio, impossibile illud enuntiari ex quo generatum est. Sed tamen inquit, longe verissimum esse aurum dicere vnumquodque esse sed elementis existentibus solidis, vsque ad planities facit dissolutionem. Impossibile autem est, materiam primam, planities esse. Ant. c. 5.

Sed vt in Timæo scribitur res hæc nullam habet determinationem. non enim aperte dixit an omni capax ab his quæ elementa vocantur, separetur, verum non recte vtitur asserens subiectum illud esse prius his quæ vocantur elementa veluti aurum aureis operibus. hoc autem ratione ista explicatum non bene dicitur. nisi eorum quorum alteratio est, ita sit. Sed de illis quorum generatio & corruptio sunt, quibus mediantibus res fiunt. impossibile est enuntiari. Cum ipse asserat longe verius aurum dici esse quam vnumquidque. Facit tamen elementorum corporeorum resolutionem vsque in superficiē. Impossibile autem materiā primā planitiem esse. Dilucidatio c. eiusdē

Nisi breuibus quid Plato in Timæo dicat, apponit (& inquit) Sed vt in Timæo scribitur, res hæc supple tū nullā habet determinationem. Non enim aperte dixit an pandeches, hoc est omni capax ab his quæ elementa vocantur, separetur: Ecce, quomodo de separatione materiæ nihil certum asserit Plato in Timæo. Animaduerte q pandeches græce venit a pan, & dechome, hoc est omnia capiens. propterea dici potest omni capax. Reprehendit tamen ipsum primo de similitudine. Per quam materiam descripsit dicēs, verum non recte vtitur asserens subiectum illud esse prius illis quæ vocantur elementa, veluti aurum est prius aureis operibus, vt idolis & annulis, & cæteris quæ ex auro efficiuntur. Et hoc arguit dicens. hoc enim ratione ista explicatum non bene dē nisi respectu eorū quorū alteratio est, ita sit, sed de illis quorum generatio & corruptio sunt, quibus mediantibus res supple fiunt, impossibile est illam methaphoram enuntiari. cum etiam ipse asserat longe verius aurum suscipere nomen entis quam vnumquodque quod ex auro fit. Sic igitur si exemplum illud de auro cōparat ad alterationem recte facit, sed ex hoc non habet intētum. maxime cum ipse velit aurum dici verius & actualius ens quam ex eo facta, sic enim notat materiam esse ens in actu. Sed si exemplum illud est ad generationem, nullum est, & per dicta sua, & per rationem tactam, vnum tamen dicit inexcusabile, quod videlicet elementa resoluantur ad superficiem. nam sic materia erit planities siue plana res, quod non stat cum principijs naturæ. Animaduerte quod textum hunc fideliter transtuli. mutaui tamen nonnullas particulas nullius momenti vt sensus græcus expostulat, vt facilius intelligeretur. Com. 5.

Textus iste obscure legitur in commentarijs. Philoponus tamen vult, quod cum Arist. refutasset eos qui materiale principium vnum constituerunt, nunc Platonem carpat. & Philoponus vult quod Aristoteles primo carpat Platonem ex eo quia in Timæo loquens de materia, asserit mate RECO.

riam

riam esse principiũ rerũ naturaliũ, non tamen determinat verũ possit separari a corporeis elementis, quæ sunt ignis aer, aqua, & terra, an non vnde inqt. vt aũt in Timæo scriptum est, illud quod de materia suppl. dicit Plato, nullã habet determinationem. Quod exponit, & dicit. Non enim dixit manifeste materiã quã pãdeches appellat, si separatã ab elemẽtis corporeis. Dico notanter elemẽtis corporeis, quia Plato posuit elementa mathematica, vt cubos, & superficies, quæ arbitratur etiã elemẽta esse, vt diximus. Philoponus defendit Platonẽ, & dicit, q licet Plato nõ dicat manifeste, nec eisdem verbis quibus Arist. vsus, tñ dicit quædã ex quibus colligitur de materia, id, quod Arist. de ipsa tradit. Secundo increpat Platonem ex eo, quia ipse in mundi origine asserit materiam esse subiectum omniũ rerũ, quæ fiunt, & tamen loquens de generationibus rerũ ad nihil eorũ, quæ fiunt, vtitur materia, sed asserit omnia, quæ fiunt, ex superficiebus fieri, vnde dicit. nec ad vllum eorum, quæ suppl. vtitur ipsa materia, quam in prima rerum factura posuit materiale omnium rerum principium. & hoc inquit, nec ad vllum eorum quæ fiunt vtitur materia, dicens materiam esse aliquod subiectum vocatis elementis prius, hoc est in prima mũdi origine. d. Dico materiã elemẽtis esse subiectũ, vt aurũ operibus aureis, ad generationẽ nullius rei postea ea vtitur, sed superficiebus, & hic est secundus Platonis error. Tertio increpat Platonẽ, q ipse voluerit materiã esse principalem subiectam eorum quæ fiũt ex ipsa, & ea quæ fiunt potius a materia denominari quam a formis. Contra obijcit Arist. quod hoc Plato dicit falsum est in generatione substantiarum. sed bene in alterationibus. In alteratione n. principale est materia, & id quod denominatur fieri est subiectum, dicimus enim parietem fieri album, & non albedinem fieri. At in generatione subiectæ dicimus hominem fieri, & non materiam fieri hominem. vnde dicit. Certe & hoc non bene dicitur hoc modo dictum. s. quod materia sit ad ea, quæ ex ipsa fiunt, vt aurum ad opera aurea. Sed quorum quidem alteratio est, ita est de auro ad sua opera, quorũ aũt generatio & corruptio sunt impossibile est illud quod fit, enunciari ac denominari ab eo, ex quo generatũ est. Sed tamen Plato inquit longe verissimum esse dicere aurum esse vnumquodque eorũ, quæ ex ipso fiunt, non tñ in alteratione, quã in generatione substantiali, & in hoc errauit. Vltimo increpat Platonẽ, q elementa corporea resoluerit ad superficies tanquã ad propriã materiã. & hoc inquit, sed elementis existentibus solidis ac corporeis vsque ad planities facit dissolutionẽ veluti ad materias proprias. hoc aũt (vt inquit) est impossibile. s. materiã primã planitiem esse. Philoponus defendit Platonẽ in hoc. & dicit non esse credendũ q Plato p superficiem voluerit materiã sumendo superficiem geometrice, sed bene sumendo superficiẽ physice. s. p materia superficiata, ac dimensionibus extẽta. Quod Auer. etiã concedit in libro de substantia orbis. Ex hoc patet solutio ad secũdũ, nã Plato in generationibus particularibus rerũ vtitur superficiebus, pro quibus sumũtur pro materia superficiata vt ita loquar, accepit enim superficiẽ physice, & non geometrice. Ad aliud argumentũ Arist. de denominatione laborat Philoponus soluere, & si recte percepi eius verba, innuit hanc distinctionẽ q compositum denominari a materia potest intelligi, aut secundum ornatũ, aut secũdũ necessitatem, tunc vult compositum denominari a forma secũdum ornatum, homo enim dicitur ab ea sua anima secundũ ornatum, ab eis materia dicitur secũdũ necessitatem, similiter in generatione materia fit ſm necessitatem, compositũ vero & forma secũdũ ornatũ, hoc pacto Philoponus defendit Platonẽ. Verũ (vt mihi videtur) hæc nõ est Platonis defensio, sed reductio eius opinionis ad opinionẽ Arist.

Auer. 6 [illegible]

Nos autem dicimus esse aliquam materiã corporũ sensibiliũ sed hanc non separabilem. sed semper cum contrarietate, ex qua generantur vocata elementa.

Di lucidatę ex eisdem. *Nos vero vnã corporũ sensilium materiã esse dicimus, non tamen separabilem, immo cũ ea semper cõtrarietate, ex qua illa quæ vocantur elementa, generantur*

Quæ de materia dixit pluribus in locis, nũc breuiter perstringit, de ea duo asserens. Primo, q sit vna omniũ elementorũ. Secundo, q nunquã denudetur a primis ipsis contrarijs, ex quibus elementa combinantur. An materia sit vna disputatum est pluries, sed an expolietur interdum a primis qualitatibus, dubitabile est, primo quia prima cõtraria generantur & corrũpuntur igitur aliquãdo desinunt etiam in materia, aliquãdo incipiunt esse in illa. Secundo, nulla cõtraria sunt materiæ coæterna. igitur verbũ Physici falsum est. Respondet Auer. 2 auscultationis phy. t.c. 1. Aei intelligit qđ priuatio coæterna materiæ nũquam denudatur a primis contrarijs, modo priuatio siue sit forma generica siue priuatio, denudatur quidem ab his vel illis contrarijs, nunquam tamen a contrarijs denudatur specifice tentis sicut materia semper habet formam & nunquã est siue forma, habet enim semper formam, quia nunquã est verum dicere ipsam esse absque forma, forma semper caret, quia illa vel illa caret. Quod autem materia nunquam denudetur a cõtrarijs, patet. quia nunquam denudatur a formis elementorum, & illæ sunt in materia mediantibus primis cõtrarijs. igitur nunquam a contrarijs. Tunc ad argumenta. Ad primũ concedo q hæc vel illa incipiũt vel desinunt esse in materia. nũquam tñ materia denudatur a contrarijs specifice tentis. Ad secundum Sorticolæ aiunt non valere, a cõtrarijs denudatur materia, igitur materia denudatur a contrarijs, quia in prima ille terminus contrarijs determinare tenetur. in secunda confuse tu vero responde, vt supra.

Vult Philoponus q Arist. sunc propriã opinionẽ, quam habet de materia, exponat, & hoc vt inter ipsum, & Platonem cognoscatur differentia. Quæ vero de materia dicit (vt in commentarijs diximus, & Philoponus innuit sunt duo. Quorũ primum est, q pro generatione & corruptione ipsorum sensibiliũ corporũ supponẽda est vna quædã materia. Secundum vero. quod ista materia, quæ supponitur, nunquam per se subsistit, sed semper cum aliqua contrarietate est commista, ex qua contrarietate, cum materia seu per generantur elementa. Sed dices, non videtur verum elementa fieri ex materia & contrarietate, quia tunc elementa non haberent aliam formam quam contrarietatem, Innuit Philoponus in suis verbis solutionem, quod Aristo. velit ex contrarietate fieri elementa, vt ex disponẽte, non autem simpliciter. In commentarijs quæsiuimus, vtrum materia sit separabilis ab omni contrarietate. & per contrarietatem intelligimus duas qualitates, quarum combinatione constat elementum, vt calidum & siccum, quibus ignis constat. Calidum & humidum, quibus constat aer, & in alijs similiter. peripatetici, vt Diuus Thomas, & Philoponus, dixerunt quod materia sit separabilis ab omni cõtrarietate successiue, non autem simul. Sed quid sit dicendum de rigore logico non est leuis quæstio. Sorticolæ cõcedunt hanc, materia est separabilis ab omni contrarietate, & negant illam, ab omni cõtrarietate materia est separabilis, quia prima propositio æquipollet huic, materia potest esse aliqua contrarietate non esse, & hoc propter negationẽ inclusam in illo termino separabilis, quæ præcedens vniuersalẽ affirmationem, facit eam æquipollere particulari negationi: At secũda propositio huic non æquipollet, sed virtute illius signi, omni, accipitur ille terminus contrarietate vniuersaliter: & sic hæc est falsa, ab omni contrarietate materia est separabilis, quia esset sensus, ab hac contrarietate materia est separabilis, & ab illa contrarietate materia est separabilis, & sic de singulis, quod falsum est. Contra hanc captiũculam diximus in ludicris, quod sicut apud intellectum formaliter concipientem nulla est differentia inter has ab oi cõtrarietate est materia separabilis, & materia est separabilis ab oi contrarietate, ita nec inter illas in voce, cũ ea, quæ sunt in voce, his quæ sunt in anima, subordinentur. Quod autem apud intellectum illas formaliter concipientem nulla sit differentia patet, quia intellectus illas formaliter concipiens, semper concipit illum ablatiuum ab omni contrarietate, & casuale illius termini separabilis, cum vbique positus in voce semper regatur a parte post: ergo intellectus formaliter concipiens illas, semper ablatiuum illum cõstruit eodem modo apud suũ con

Com. [illegible]

[illegible]

R ECO.

Quæstio in commentarijs quæ hic recognoscitur.

conceptione est illo termino separabilis. Qua ratione fit vt hæ sint synonimæ, ab omni contrarietate materia est separabilis, & materia est separabilis ab omni contrarietate, quare sicut in secunda, ille terminus contrarietate supponitur in illa propositione ab insu. lectu determinate, sine particulariter, ita in prima, & sic de rigore logico vtraque est vera, de quibus in ludicris. Et si quæres propter quid non refert terminos præponere, & postponere, in propositionibus, signa vero, & negationes refert, Causam assignauimus in ludicris, ideo de his hactenus.

Ratio · 9s

Anti.c. 7.

Determinatum est autem de his, certius in alijs. Sed tamen quoniam & hoc modo sunt ex materia corpora prima, determinandum est & de his.

Dilucidate. c. eiusdem.

Decisum aūt est dilïgētius de his alibi, nūc vero quo modo prima corpora ex materia sint etiā differēdū est.

Com. 7.

Quasi se excusat, nam de elementis dictum est ad plenū igitur non est res hæc repetenda. excusat igitur se, & proponit intentionem addicenda. & dicit Decisum autē est diligentius de his in alijs, vt in. 3. cæli, nunc vero quo modo prima corpora ex materia sunt, etiam differendū. Sed circa hæc dupliciter dubitat, primo cur pertractatio de elementis facta in tertio & quarto & secūdo cæli. est hacriuestera, hoc est diligentior atque certior, quā ea quæ hic tangitur. Secundo, cur elementa ab Arist. prima dicantur corpora, cū & cælestia priora sint. Ad primū respōdēt, quod de elementis in libro cæli discussum est sub ratione vniuersalio ri, vt in quantum corpora mobilia ad locum, hic vero vt mobilia ad formā modo cōtus est mobile ad locum quā ad formā. ipsi diligētiori & certiori mō de his est dictū ibi, cū vlia sint certiora min° vniuersalibus. Melius aūt dicitur q certiori & diligentiori modo de his est determinatū ibi quā hic, qm in ordine ad plura quæsita, vt in ordine ad mūdū, vt sunt partes mundi in ordine ad motū, prout hæc sursum hæc deorsum ferunt, in ordine ad accidentia p se, vt sunt figuræ, & in ordine ad principia. vt an ex indiuiduis vel superficiebus. in ordine ad locum, & in ordine ad cælum, an recipiant cælestes impressiones, & hæc græce hacriuestera nuncupatur pertractatio, ac de elementis hic nulla alia ratione, nisi vt causæ generationis & corruptionis, & vt generabilia & corruptibilia propter hæc pertractatio minus curiosa dicitur.

Dubitat. prima.

Respōsio aliquorū.

Respōsio propria.

Ad 2m respōdet, q prima dicitur corpora respectu generatorum, & sic motus & qualitates sunt priores respectu illorū. Melius autem dicendū q vt elementa vocantur more antiquorum, qui diastichia dicunt, quia pe manerunt non pura, sed mista. Sic more aliorum antiquorum qui vocāt hæc hyla, hoc est materias, prima dicuntur corpora. Et q non debeant dici prima respectu generabilium patet, quasi sint prima via compositionis sunt vltima via resolutionis, & sic non magis prima quā vltima. itēque & si dicuntur prima, quia partes mistorū mista dicentur prima, quia tota. est enim totum prius parte, vti forma prior materia, & ita protasomata, hoc est prima corpora dicantur, more veterum Hæc de excusatione, ac intentione.

Respōsio, ad secūda Respōsio, propria. Cōfirma,

RECO.

Non recedendo ab introductione. quam in cōmētarijs fecimus Arist. vt Philopono consonat præmittit excusationem, qua præmissa, proponit intentionē, verba sic lege (vt Philoponus inquit) q & si ostensum sit elementa esse ex materia inquantum suscipit contrarietates, vt patet primo physicorum, cum hoc non sufficiat ad doctrinā, determinandum est de his contrarietatibus: nunc, quænā sint, & quot, & qūo aduenientibus materiæ perficiunt elementa (inquit) Determinatū est aūt de his s. materia & cōtrarietatibus diligētius in alijs, vt primo phys. hæc est excusatio. Deinde ponit intētionem, & dicit, sed tñ qm & hoc modo quo dictum est prima corporea. scilicet. elementa sunt ex materia hoc modo. s. inquantum suscipit contrarietates determinandum est & de his. s. contrarietatibus, quibus materia suscipit formas elementorum, & quæ sunt, quot sint (vt exponit Philoponus) nā illud quod in libro physico. dictum est, non sufficit ad hanc doctrinā, cum sit nimis cōmune. Ex his sequitur primam quæstionem motam in commentarijs secundum hanc Philoponi expositionem non esse necessariam, quia de materia & contrarietatibus non in libris de cælo, sed in primo physico. est dictum (vt Philoponus inquit) assignat autem causam Philoponus cur de materia & contrarietate exquisitius dictum est libro physico. quam hic. quia ibi est dictum de materia seorsum, & de priuatione seorsum, & de contrarietate seorsum. at hic solum de modo quo materia recipit elementorum formas mediantibus qualitatibus disquirit.

Anti.c. 8.

Principium quidem & primū existimātes esse materiam inseparabilem quidem, subiectam autem contrarijs. neque enim calidum materia est frigido, neque hoc calido sed subiectum amborum.

Dilucidate. c. eiusdem.

Et de his quidem principium putantibus esse & primū materiā inseparabilem quidē subiectam tamen cōtrarijs, non enim frigido calidū materia est. neque calido frigidū. Sed quod est vtrisque subiectū, differendū.

Cōm. 8.

Nunc exequitur, & primo sumit materiā esse inseparabilem a primis corporibus, & primis cōtrarijs subiectum, quod declarat, quia nec calidum est materia frigidi, nec contra frigidum est materia calidi. Sed vtrisque est subiectū quoddā cōe, q vocat hyl-, hoc est materia. Dubitari solet, qūo materia est subiectū cōtrariorum. Primo vi q nō, quia contraria sunt qualitates & subiectum qualitatum est compositum. non prima materia Secundo, quia secundo de anima dicitur commento 4. quod accidens inest enti in actu, forma substantialis materiæ. respondent quidam qd tam materia quam compositum dicuntur subiecta contrariorum sed aliter atque aliter, compositum quidem subiectum dicitur primum secundum resolutionem. Materia vero primum subiectum dicitur secundum compositionem. Alij & rectius dicunt quod materia est subiectum remotum, compositum vero est subiectū proximū. Alij quod materia sit subiectū partiale, cōpositū vero totale. Ego vero dico q Ari. nō distinguit nūc inter prima cōtraria prout sunt accidētia, & prout sunt subiectæ, propterea indistincte loquitur, donec res hæc pateat. insup prima cōtraria vt accidentia sunt, & interminata sunt in materia, & prima contraria, vt vero sunt terminata, sunt in compositis eorum, & sic tollitur quæstio omnino.

prima dubitat.

Secunda Ratio aliquorum

Respōsio propria

RECO.

Verba hæc {& de his} Philoponus, vt visum est cōstruit cum verbo præcedenti. In commentarijs vero ab illo verbo {&} fecimus notam executionis. vnde Philoponus continuat hæc verba quod cum proposuit determinare de contrarietatibus, exequitur, & determinat primo quæ sunt principia elementaria (vt Philoponus inquit) & non principia factiua. Et vult q primum elementarium principium est materia, secundum forma quæ est contrarietas. tertium sunt ipsa elementa quatuor. Cur vero dicantur hæc elementaria principia, dicemus. proponit ergo q materia sit primū elementariū principiū & dicit principiū quidē & primū existimātes esse materiā, quia quis posset dicere, si materia sit primum elementarium principiū. ergo a principiatis & a secundarijs principijs separabile, hoc remouens (inquit) Inseparabilem quidē. s. a cōtrarietatibus, quæ sunt secūdaria principia, & ab elemētis, quæ sunt tertia elementaria principia, subiectam autem contrarijs quæ sunt secūdaria principia. Quod materia sit cōtrarijs subiecta, probat, & dicit. neque enim calidum materia est ipsi frigido, nec hoc s. frigidum est materia ipsi calido, sed ipsa est vtrisq; subiectū, vt sumis ex lib. physicorū. sic igitur patet materiā esse subiectā cōtrarijs. Sed cur sit primū inter elemētaria principia. Philoponus assignat causā ex eo quia materia ipsa incorruptibilis est, contrarietas vero, quæ est forma naturalis, est corruptibilis, quoniam secundum hanc est ipsum corrumpi.

Ant. c. 9

Quapropter primo quidem, potentia corpus sensibile, principium est, secundo autem, contrarietates. dico autem. verbi gratia caliditas & frigiditas. tertio autem, iam ignis & aqua & talia.

Diluc. textus eiusdē.

Quare corpus sensile potentia, & quod est principiū primo loco est, Secundo vero sunt contrarietates. Dico

autem

autem vt frigiditas & caliditas. Tertio autem sunt ignis & aqua simul atque cætera id genus.

Accepit materiã esse inseparabilem & subiectum primũ contrarijs, nunc ex hoc concludit ordinem principiorum generationis, & vult primum principium esse materiam, quod dicitur corpus sensile potentia, & principiũ p excellẽtiam. Secundo loco sunt cõtrarietates, quæ primitus in materia ipsa pro generatione recipiuntur. Tertio, mediantibus his sunt quatuor elementa, quæ prima corpora nuncupantur, & sic Auer. narrat in paraphrasi huius tria rerum & generationis principia, ordine tamen quodam primum omnium est prima materia, quæ idcirco primum omniũ dicitur, quia ipsa pro sui esse nihil præsupponit, & cætera omnia supponunt ipsam principium, secũdo loco sunt prima contraria, quæ ideo secundo loco habentur, quod primam suppoñt materiam, & ipsa supponuntur ab elemẽtis principium. Tertio loco sunt elementa ipsa quæ tertio loco sunt, quia materiam, & prima cõtraria supponũt. sed ipsa ab omnibus mistis supponuntur. Sed dubitatur primo

Dubitatio prima. Secunda. quo genere causæ hæc tria dicantur principia. Secundũ videtur quod prima contraria sunt tertio loco, quia prima contraria sunt accidentia, & accidentia sunt post substantiã. Dicendum quod hæc tria omnia subeunt rationem principij materialis, vnde vt Auerro. inquit principium materiale vnum est, quod videlicet est primum & intrãsmutabile. Illa alia duo reducuntur ad illud pro quanto præparant illud pro receptione formæ vltimæ. Ad secũdũ dici potest, quod prima contraria nomen principij sibi comparãt, vt interminata sunt. nam sic primitos in materia recipiuntur, & sunt dispositiones eius vt vero terminata, cõsequuntur formas. & potius principiata dicuntur. Ex hoc apparet quomodo non recte intelligunt prima contraria esse principia formalia primorum corporum. non enim hæc Arist. dicit, nec est ad propositũ. & propterea qui quærunt vtrum prima contraria sint principia formalia elemẽtorũ, frustra quærunt. cum in textu res hæc non habeatur.

Ratio ad primũ — Ad secundum — Error quorundã

RECO. Optime in commẽtarijs hic textus cum proximo cõtinuatur, vt etiam Philoponus continuat, ideo lege: quapropter primo loco quidem materia, quæ est potentia corpus sensibile, principium est. Est quidem primo loco, nõ dignitate (vt Philoponus inquit) sed quo est subiectum contrarietati siue formæ materiali, & per potentia corpus sensibile, intelligit materiam (vt exponit Philoponus) & dicit potentia corpus sensibile, quia secundum suppsius rationẽ est actu incorporea, potentia tamen corpus sensibile, & p sensibile corpus non mathematicum intelligit, sed sensibile hoc est physicum vt exponit Philoponus. Secundo aũt loco principiũ sunt contrarietates, quia in materia sunt, vt calidũ, & frigidũ, & id gen⁹. Tertio loco sunt ignis & aqua & talia, quæ (vt Philoponus dicit) non sunt principia simpliciter, sed solum respectu mistorum. Intendit autẽ Philoponus per prima cõtraria, formas naturales, non quod velit substantiales formas elementorum esse primas contrarietates, vt Alexander opinabatur, sed donec determinet, ita asserit Et p principia intellexit elemẽtaria principia q̃ sunt partes totius, q̃q; dicunt partes essẽtiales a nostris. Et sic cessãt oẽs dubitationes quæ in cõmẽtarijs mouebantur.

Anti. c.10 *Hæc enim transmutantur adinuicem, & non est vt Empedocles & alij dicunt neque enim vnquam esset alteratio. Contrarietates, autem non transmutantur, sed non minus etiam vt corporis, qualia & quot, dicendũ principia, alij enim supponentes, vtuntur, & non dicunt quare aut talia, aut tot.*

Dilucida. 10.c.eiusdẽ *Hæc quidem cum adinuicem transmutantur, & nõ vt Empedocles & alij aiunt. nam nec alteratio erit nec contrarietates transmutabuntur, quanquam etiam non minus dicendum sit quod corporis principia sint talia & tot. nam alij sunt quidem qui supponentes vtuntur, & non, dicunt qualia & quot.*

Com. 10 Dicit elementa esse principia & transmutari. quis põt dicere tunc hæc est positio Empedoclis. nam Empedocles ait quatuor elementa esse principia & transmutari. nam li re generantur, amicitia corrũpuntur. Respondet Arist. & ait, q positio sua differt. ab illa Empedoclis, quia Empedocles dicit illa trãsmutari respectu tãtũ, at subiecta æterna sunt. Sed ipse ponit ea alterari in qualitatibus. & aliquando transmutari in substantijs. dicit tamen quod dato quod elementa nec in qualitatibus alterarentur, nec in subiecta trãsmutarentur, adhuc oportet concedere illa esse principia, talia, hoc est materialia, & tot, quia quatuor. cuius rationes ait. d. Nam alij sunt quidem qui supponentes vtuntur, & non reddunt causam, quare sint talia, hoc est materialia, & tot, & sic sine sic siue aliter, hæc oportet esse principia materialia, & quatuor, cuæ dicit patent.

RECO In commentarijs verba hæc exponuntur vno modo, ab expositoribus nostris etiã alio modo, Verum secundũ Philoponum hoc pacto cõtinuetur, q cum Arist assignauit ordinẽ in elementarijs principijs, & dixit magis esse primo loco inter materialia principia constituendum Secundo vero contrarietates siue naturales elemẽtorũ formas. Tertio vero elementa ipsa & assignauit causam, cur contrarietates inter elemẽtaria principia secundo loco habenda sint, hac in parte assignat causam, cur tertio loco elemẽta ipsa habenda sin, principia & contrarietates secundo. & asserit hoc esse pro tanto, quia elementa ipsa cum sint cõposita ex materia, & contrarietatibus, sunt per se corruptibilia, & generabilia. Contrarietates vero non, nisi per accidẽs, quatenus sunt partes elemẽtorũ, quæ per se corruptibilia & generabilia sunt, & sic elementa magis recedũt a rõne principij, cũ magis accedãt ad corroptibilitatẽ. Cõtrarietates vero cũ magis accedãt ad rõnẽ principij. q̃ est ipsa semper manere, iure secũdo loco cõtrarietates, elementa ipsa tertio inter elemẽtaria principia constituenda sunt. vnde dicit Hæc. n. s. elemẽta ipsa trãsmutãtur adinuicẽ, & nõ est de his dicendum vt Empe. & alij dicunt, qui asserũt ipsa non esse in substantijs trãsmutabilia, nam si ita diceret nõ esset in eis alteratio. Cuius oppositũ apparet sensib⁹. sic igitur elemẽta trãsmutãtur in substãtijs & p se, cõtrarietates aũt ipsæ q̃ sunt naturales elemẽtorũ formæ, nõ trãsmutãtur p se, cũ frigidũ nõ suscipiat calidũ, nec siccũ humidũ transmutantur aũt p accidens, quo sunt partes elementorũ, quæ p se trãsmotãtur (vt inquit Philoponus) ergo contrarietates secũdo loco elemẽta tertio cõstituẽda sunt. Sed dices, si cõtrarietates nõ trãsmutant, nõ videtur esse elemẽtaria principia, quasi respõdẽs inquit, Sed nõ minus etiã vt corporis sunt cõstituẽda principia. q. d. licet cõtrarietates nõ transmutentur p se, nõ minus, vt corporis generabilis & corruptibilis dicẽdũ est ipsa esse principia & qualia & quot sint principia, nã (vt inquit) alij supponẽtes ipsas contrarietates esse principia vtunt ipsis, vt principijs, verũ in hoc defecerũt, quia non dixerunt quare sint principia, & cur talia, & tot sint contrarietates, quæ sunt principia. ergo nos sufficientius dicemus contrarietates esse principia, nõ obstãte, q non transmutentur p se, & quales sint, & quot sint hæ cõtrarietates, quæ sunt principia Ex his habes rationẽ ordinis, & proœmiũ ad dicenda, hoc pacto verba hæc Philoponus exposuit, licet aliæ expositiones non displiceant.

Anti. c.11 *Quoniã igitur quærimus sensibilis corporis principia (hoc aũt est tãgibile) tãgibile aũt cuius est sensus tactus, manifestum est quod nõ oẽs contrarietates corporis species, & principia faciunt, sed solũ quæ secũdũ tactũ. nã & secundũ contrarietatẽ differunt, & secũdũ tangibilẽ contrarietatẽ, Ideo neque albedo & nigredo neque dulcedo & amaritudo, similiter aũt neq; aliarũ sensibilium contrarietatum aliqua, facit elementum.*

Dilucidate ex eiusdem. *Quoniam igitur quærimus sensilis corporis principia (hoc aũt est tactu) tactile aũt. i. cuius tactus sensus est, manifestũ etiã quod nõ oẽs cõtrarietates causant principia & species corporis, sed tãtũ ea, quæ sunt secũdũ tactum. etenim secũdum contrarietatem differũt & secundum tactilẽ repugnantiã. quo fit vt nec albedo & nigredo nec dulcedo & amaritudo insuperq; nec aliorum sensiliũ cõtrarietas aliqua elemẽtũ causabũt.*

Dixit

Dixit prima contraria esse causas elemẽtorum, & quæ
Com. 11. contraria prima sont in multiplici differentia, vt. a. de anima tangitur, quædam enim sunt prima contraria in visu, vt album & nigrum, quædã in gustu vt dulce & amarum. dixit quod per prima contraria, quæ sunt principia corporum intelligit prima contraria in tactu, & huius syllogismus est, quia taliter de primis contrariis est intelligendum quomodo & sensili corpore intelligimus. Sed per sensibile corpus de quo in hoc libro agitur, intelligitur secundum tactum. igitur & de contrariis primis tactus intelligitur. Animaduerte quod verbum illud causant græce est piosin latine faciunt, sed quia facere conuenit agenti, causare vero omnibus, melius sonat causant. Ex hoc concludit nullam cæterorum sensilium contrarietatem causare elementum nec vt materia, nec vt forma. & res tota patet.

RECO. Philoponus hoc pacto textum hunc cum priori continuat, quod cum Arist. dixisset tria esse elementaria principia, nunc proponit dicere quænam sint specificæ contrarietates, quas assumens materia, simplicia perficit corpora, procedit autem ad hoc agendum (vt Philoponus inquit) methodice valde, & per demõstratiuam consequẽtiã hoc modo, nos quærimus principia corporis non perpetui. ergo quærimus principia corporis gñabilis & corruptibilis, corpus generabile & corruptibile est quale. Nõ. n. esse põt aliqđ corpus generabile & corruptibile non quale, cum generatio & corruptio materiæ sint ſm passiones. ergo oportet esse quale. Præterea. Corpus generabile est materia, materiale est motum habens, motus autem naturalis fit aut grauitate aut leuitate. ergo corpus materiale oportet esse graue aut leue, sed grauitas & leuitas sunt qualitates corporis, ergo quærimus principia qualis corporis. Vltra, corpus quale est sensibile, sensus enim qualitatum sunt comprehẽsiui, & omne quod habet qualitates sensus ipse suscipit, quare cum nos quæramus principia corporis, & naturalis & sensibilis contrarietates quærendæ sunt sensibiles. Sensibiles, vero, quæ sunt primæ materiæ scilicet proxime & communissimæ, quæ per omnia corpora generabilia discurrant. Tales autem sunt tactiles, nam licet visus sit dignior, tactus est prior, communior, cum ipso ablato ceteri sensus auferantur. & ipso posito, non ponantur alii omnes. Quare tactiles differentiæ ac contrarietates primæ sunt, & communiores, nam colores non competunt omnibus, tactiles vero omnibus, quibus colores insunt. Amplius soni non oibus cõpetunt, tactiles vero oibus, quib⁹ & soni insunt. Præterea. Odores nõ oibus cõpetũt, tactiles vero oibus, quibus odores insunt. Insup neq; gustabiles oibus, cũ non elemẽtis, at tactiles oibus insunt: ergo tactiles sont primæ & communissimæ Quare hæ potissimum accipiendæ sunt principia. Ex his sequitur quod contrarietas in aliis sensibus, vt albedo & nigredo nõ sunt principia ponenda corporum generabilium (inquit) Quoniam igitur quærimus sensibilis corporis principia. Cuius causam assignauit Philoponus, quia quærimus principia corporis naturalis generabilis, & corruptibilis. ergo quærimus principia corporis qualificati. ergo corporis sensibilis. Hoc aũt scilicet corpus sensibile est tangibile, cuius scilicet est sensus tactus, nam omne sensibile quocunque sensu, est sensibile sensu tactus. Tum quia sensus tactus est prior & communior cæteris sensibus, Tum quia contrarietates ac sensibilia sensu tactus sunt sensibilia priora & vniuersaliora sensibilibus cæterorum sensuum, ideo concludit, quod non omnes contrarietates faciunt principia & species corporis sensibilis, hoc est, sunt ea, ex quibus fiunt principia & species sensibilis corporis, sed solum contrarietates, quæ sunt secundum tactum, nã (vt inquit) istæ differunt & ſm cõtrarietatẽ absolute, & ſm tangibilem contrarietatem. Calidum enim & frigidum non solum sunt contraria simpliciter, sed contraria erga sensum tactus. At album & nigrum licet sint contraria simpliciter, non tamen sunt contraria secundum tãgibilem cõtrarietatẽ, quæ, est inter actiua & passiua. Ex his concludit. quod neque albedo & nigredo, quæ contraria sunt in visu neque dulcedo & amaritudo, quæ sunt contraria in gustu, neque aliqua aliarum sensibilium contrarietatum, quæ sunt aliorum sensuum facit elementum, hoc est, est illud ex quo vti ẽ principio elementario fit elementum. est ergo ratio, quærimus principia sensibilis corporis, sensibile corpus est tangibile. ergo quærimus principia tangibilis corporis contrarietates circa quas vertitur tactus sunt principia tangibilis corporis. ergo contrarietates has, vt elementaria principia quærimus. hoc modo exponit Philoponos, quæ expositio non multum differt ab ea, quæ in commentariis assignata est, nisi quod hæc resoluit textum in syllogimos.

Quamuis prior, visus est tactu, vt & subiectum prius, non tamen est corporis tangibilis passio secundum quod tangibile est, sed secundum aliud, & si fuerit natura prius. Arl. c. 12

Et licet visus ipso tactu prior sit, ita vt etiam illius subiectum prius sit, non tamen tale subiectũ erit tactilis corporis quatenus tactile, passio. Sed quatenus illud est aliquod aliud, & si tactu aliquid natura prius contingat esse. Dilucidate c. eiusdẽ

Dubitaret forsitan quis an prima contraria visus sunt principia corporum, & vr̃ quod sic, quia visus est prior tactu, & ita sensibile sensu visus est prius tactili, tunc sic. est cõpetit magis rõ principii, quibus magis cõpetit primitas sed visile est prius tactili, vt visus prior tactu. igitur magis habet rationem principii Respondet q̃ aliquod potest dici prius simpliciter, q̃ nõ est prius respectu huius. mõ licet visile sit prius tactili, quia communius, non tñ prius respectu elementorum, & corporis tactilis, quod principaliter intendit. verba patẽt. Aiaduerte q̃ adieci particulas quasdã, quas græca cõstructio expostulat, nõ tamẽ superfluũt. Aiaduerte vt ex verbis Auer. cõm. 7. colligitur, q̃ tactile vno mõ est cõmonius visili alio mõ visile tactili. In gñabilibus quidem tactile cõmunius est visili quia omnibus generabilibus, cõpetit. Sed in corporibus ipsis visile prius est, quia competit cælis & generabili, & sic aliquid potest esse prius in genere, quod est posterius in specie. Itemq; aiaduerte etiã eodẽ cõmento q̃ siue sic siue aliter, visile fine & forma, hoc est perfectione & nobilitate prius est tactili. at cõtra tactile prius est illis secundũ materiã & originẽ, quia in his quæ competunt tactile præcedit vt materia, & talem prioritatẽ quærimus, quia nos de principiis materialibus tractamos. Animaduerte etiã quod subiectũ sensus qđ nostri obiectum vocant, græce dicitur hypocimenon, hoc est subiectum siue obiectum siue incidens.

In commentariis per pulchre textus iste exponitur, q̃ s. Arist. remoueat tacitam dubitationem, dictum est. n. tactum tangibiliaq; ipsa priora cæteris esse ideo inter principia elementaria statuẽda sunt. Modo hoc videtur falsum, visus tactu & visibile tãgibili semper prius est: Respondet, & dicit. Quãvis prior visus est tactu, vt etiã subiectum visus s. visibile sit prius subiecto tactus. s. tangibili, non tamẽ visibile est passio corporis tangibilis, quatenus tãgibile est sed potius secundũ aliã rationem, scilicet quia corpus tangibile est diaphanum terminatum, vt dicitur in libro de sensu. Est enim color extremitas diaphani in corpore terminato. sic igitur visibile non est passio corporis tangibilis vt est tangibile, & si sit natura & vniuersalitate prius ipso tãgibili. Quod vero ad verba attinet debes scire, qđ visibile vt visibile simpliciter est prius tãgibili dignitate & vniuersalitate, dignitate q̃dẽ, quo visus est tactu ipso dignior: Vniuersaliter vero, quo competit generabilibus, & cælestibus. Tactile vero est prius visibili origine, quatenus in generabilibus visibiles qualitates sequũtur tangibiles, & communitate, quia tangibile competit omnibus generationibus, vt mistis, & elementis, visibile, nõ nisi mistis. Quo vis aũt modo sit cũ nos quæramus principia generabiliu corporum, & contrarietates visibiles non sunt generabilium, vt generabilia sunt. igitur contrarietates visibiles non possunt accipi vt elemantaria principia generabilium.

Ipsorũ aũt tangibilium, diuidendũ est primo quæ primæ differentiæ & contrarietates. Sũt aũt cõtrarietates secundum tactum, hæ calidũ, frigidũ, humidũ, sic Arl. c. 13

eum

eum,graue,leue,durũ,molle,lubricũ aridum,asperũ, leue,crassum,subtile.Horum autem graue quidem & leue,neque actiua sunt, neq; passiua,nõ enim faciendo aliquid aliud,neque patiendo ab alio,dicuntur.Oportet autem actiua & passiua abinuicem esse elementa. miscentur enim,& transmutantur in se inuicem.Calidum autem & frigidum.& siccum,& humidum, hæc quidem quia actiua sunt hæc autem quia passiua dicuntur.Calidum enim est, quod congregat homogenea. segregare enim quod inquiunt facere ignẽ, congregare est ea quæ eiusdem tribus sunt,cõiungit enim tollere alienigena. Frigidum autem, quod contingit & congregat similiter & syngenea & quæ non eiusdẽ tribus.

Dilucida. te.c.eiusdem.

Ipsorum itaq; tactilium quales primæ qualitates atque contrarietates sint diuidendum est primo. Sunt aũt secundum tactum contrarietates hæ calidum frigidum humidum,siccum.graue,leue molle,durum,lubricum, aridum,asperum,lene,crassum,subtile. Horum itaque graue quidem & leue.nec actiua nec passiua sunt.Nõ enim quia in aliud quoddam egerint, vel ab alio patiãtur,nuncupãtur. Licet elementa esse oportet adinuicem actiua atque passiua,cũ misceãtur atq; transmutantur inuicem.At calidũ & frigidũ, & durũ atq; molle dicuntur quidem hæc quidem talia, quia actiua sunt illa vero quia passiua.Calidum enim id est quod congregat cognata nam disgregare,quod quidem ignem facere, autumant, est congregare cognata. accidit enim alienigena excipere.Frigidum vero id est quod coniungit & congregat similiter & cognata & alienigena.

Com. 33.

Hactenus fecit suppositiones,nunc prosequitur.& primo enumerat differentias omnes tactiles,& sermo patet. deinde ponit differentiã inter has. & vult harũ quasdam nec esse actiuas nec passiuas,vt graue & leue,q̃quã elemẽta actiua sint atque passiua.Quædã actiuæ sunt vt calidum & frigidum.Calidum quidem,quia per se cognata congregat & alienigena per accidẽs disgregat. Frigidum vero quia per se & cognata & alienigena congregat per se & indifferenter. Et verba Aristotelis patent per se.

Dubitatio nes.

Sed circa hæc quæres.Primo,quia videtur quod graue, & leue agant,quia sunt principia motus.Secundo videtur dubium vnde calidum habet quod congreget, & vnde quod disgreget. Amplius videtur quod disgregare competat per se calido,quia ei competit per se rare facere, & hoc est disgregare.

Solutiones

Ad primũ dici potest quod Aristoteles loquitur de agere & pati,vt in proximo libro loquutus est videlicet pro alteratione. Modo graue & leue non per se alterationis sunt principia sed per accidens. Per se autẽ sunt principia motus localis. Ad secundum dicunt quidam, quod calidũ congregat & disgregat, quia rarefacit,cum enim calidum rarefaciendo calefacit, & rarefaciendo subtile euaporare facit,quo fit vt leuia sursum moueat & grauia deorsum. Sed hoc non placet,nam ab eo quod competit per accidẽs non sumitur prædicatum per se.Sed rarefacere calido cõpetit per accidens.Propterea videtur mihi quod calidum congreget,& disgreget,quia calidum. Nec alia ratio est. Ad secundum videtur mihi quod per se competit sibi congregare similia, quia congregare est actus formæ, modo ipsũ calidũ videt formalius cæteris. Tu vero cõsidera.

Conclusit esse quærendum, vt elementaria principia contrarietates tangibiles,quia vero(vt Philoponus inquit)hæ plures sunt, vt eligantur,quæ primæ harũ sint, & quæ magis habẽt rationem principij, enumerãdæ oẽs sunt. Vult autem Philoponus Arist. inter omnes has,quæ enumerabuntur eas esse eligendas,quæ & sunt vniuersaliores,& non in alijs contentæ,& actiuæ ac passiuæ.Enumarat aũt contrarietates septem,vt calidum frigidum sit prima,siccum humidum secunda,leue graue tertia. durũ molle quarta.aridum lubricum quinta.asperum lene sexta.septima vero tenue crassum.vnde dicit. Ipsorum autẽ tangibiliũ diuidendũ est primo quæ primæ differentiæ,& contrarietates sunt, Deinde supple tu eligendæ quæ sunt elementaria principia proposita intẽtione & ordine, exponit omnes.& dicit. Sunt autem contrarietates secundũ tactum hæ calidum frigidum,& cæteræ aliæ,quæ,enumerantur ab eo.Hæc de enumeratione.Verum accidit quæstio quia rarum & densum videntur esse tangibiles qualitates & tamen Arist. ipsas prætermisit. Respondet Alexander eas Arist. prætermisisse,quia reducuntur ad graue,& leue,quoniam rarum est leue,& densum graue, Philoponus vero dicit has reduci ad tenue ac crassum,nam tenue, quod secundum qualitatem consideratur,non autem secundum,quãtitatem,videtur idem esse cum raro,vt corpus quod tenui diæta vsum est,tenue est,& rarum, densũ vero ad crassum,nã crassum non per quoluis poros ingreditur,sed per maiores,tale autem quodam modo est densum, cum sit multo corpore ad paucam molem cõpactũ. Deinde facta contrarietatum enumeratione, ponit inter eas differentias,vt eligat,quæ sint a nobis accipiendæ,vt elementaria principia(vt Philoponus cõtinuat)& dicit. Horum autem graue quidem,& leue, neque actiua sunt. neque passiua.sup.alterationis,cuius causam affert, quia non faciendo vel patiendo scilicet alterationem dicuntur, non enim graue,applicatum enim(vt Philoponus loquit) agit in eo producendo grauitatem,nec econtrario.at elementaria principia, quæ hic vocat elementa, oportet esse actiua & passiua ab inuicem,quoniam elementaria principia,vt primo huius dictum est,non sunt materialia principia elementorum vel mistorum, nisi misceantur inuicẽ In elementis simplicibus quidem per combinationem, in mistis per refractionem, modo hæc fieri non possunt,nisi elementaria principia sint actiua,& passiua. ergo graue & leue abijcienda sunt a numero elementariorum principiorum. Deinde eligit propter hanc rationem calidum & frigidum,& humidum & siccum.& dicit.Calidum autem & frigidum & siccum & humidum eligenda supple sunt, vt materialia principia,hæc quidem quia actiua sunt calidum & frigidum.Hæc autem scilicet humidum & siccũ, quia passiua dicuntur.Quod vero ita sit.probat(vt Philoponus inquit)per earum definitiones, quas accipit,vt ab oibus concessas. Calidum enim est quod congregat homogenea. Sed contra,quia non potest homogenea congregare, nisi alienigena disgreget ergo calidum est id, quod facit vtrunque.Respondet & inquit,segregare enim quod (inquiunt)facere ignem,est congregare ea, quæ eiusdem tribus,ac eiusdem generis sunt,& ita per se calidum est congregatiuum,per accidens & quasi ex consequenti disgregatiuum,quia vt dicit.Calidum contingit tollere siue disgregare alienigena,vtpote quod est congregatiuum homogeneorum. Deinde definit frigidum,vt ex definitione pateat ipsum esse actiuum,& dicit. Frigidum autem est quod & sygenea,hoc est similaria,& quæ non sunt eiusdem tribus, hoc est alienigena congregat.sup.æquè per se. Ex his sequitur vtrunque esse actiuum.

Ant. c. 34.

Humidum autem,indeterminatum proprio termino, bene terminabile existens.Siccũ aũt bene terminabile proprio termino,difficulter aũt terminabile alterius.

Humidum vero proprio interminatum termino, bene terminabile existit. Siccum autem terminatum bene termino proprio, difficile ab alio terminabile est.

Dilucida. te.c.eiusdẽ

Com. 34.

Nũc de passiuis loquitur.d Humidũ vero proprio termino terminatũ,bene terminabile existit.subaudi alieno termino.Et per consequens passiuum est.Siccum vero terminatũ bene termino proprio.difficile terminabile est sub audi ab alio,modo terminari termino alterius & terminari proprio termino,cum vtrunque sit terminari, important passionem,& sic eiusmodi passiua erunt.

Quæstio. Respõsio aliquorũ.

Sed dubitabis vnde humidũ terminetur termino alieno vnde siccũ terminetur proprio. Respõdet q humidũ hoc habet instabile partiũ,quæ fluũt & refluũt.cũ.n.partes fluũt & refluũt,ideo recipiunt terminationẽ a cõtinente, aqua enim

enim & aer, vinum, & oleum, & cætera id genus terminantur termino continentis. At sicca vt terra, lapides, metalla, & id genus, cum partes non fluant, nec refluant, non termino continenti, sed proprio terminantur. Animaduertte tamen quod (vt diximus) humidum ideo habet partes instabiles, quia humidum, & nulla est alia causa, & ideo terminatur termino alieno quia humidum. Nec est alia ratio. nisi quia humidum est humidum. Similiter siccum eo habet partes stabiles, quia siccum est tale, & nulla alia est causa. Verum est tamen quod hæc, sunt duo ꝓpria quæ his competunt ordine quodam, vt humidu quidē primu fluxus & refluxus partium secundu terminari ab alio. Sicco autem primu partium stabilitas. secundu terminari proprio. termino. Secundo animaduerte quod tam terminari proprio quam alieno termino important. passionem. nam per terminum figuram intelligunt. modo patet quod figura est veluti quædam forma ipsi terminato & terminatum veluti materia. Siue igitur a se siue ab alio patet quod terminari est pati, quia est figuram recipere. Et sic isti termini de primario signato importāt passionē. Sed circa hæc dubitates, quia videtur quod genus non sortiatur nomen a ratione speciei Modo humidum & siccum secundum rationem generis sunt passiua, secundum rationem speciei, hoc est vt terminantur figura sunt passiua, mō in plus est passiuom quam terminari. Similiter argui potest de calido & frigido. Diximus in primo huius. & addimus quod hæ qualitates possunt comparari ad tactum, q̄ est earū mediū. Ad sua contraria, vt singula ad propriū contrarium. Et possunt comparari inter se. Siquidem ad tactum, cum calidum & frigidum maxime immutent tactum, maxime sortiuntur nomen actiuarum humidum & siccum parum immutent, sortiuntur nomen passiuarum. Si comparantur ad propria contraria, sic omnes sunt actiuæ omnesque passiuæ nam omnes sunt contrariorum corruptiuæ ab eisque corroptibiles. Et sic omnes sunt actiuæ & passiuæ. Ac si compacentur generatim inter se humidū & siccum, videlicet ad frigidum & calidū, sit speciatim istæ sunt passiuæ ab aliqua operatione. Istæ actiuæ ab alia operatione, Tunc patet solutio ad argomentum, hæc enim non dicuntur actiua secundum rationem generis. sed comparata ad speciem. Illa nec passioa nisi eodem modo. Nec incōuenit species comparatas speciebus sortiri nomen generis ab operatione specifica. Auerroes autem comento. 9. vult quod eiusmodi dicantur actiua, illa passiua secundum interpretationem nominum. Nam thermon, hoc est calidum, psychron, hoc frigidum apud græcam linguam sic dicunt ab illa actione quæ est congregare. Zecun, hoc est siccū & hycron, hoc est humidum, sic græce dicuntur a terminari termino alieno vel proprio. Et sic hæc actiua, hæc passiua dicta sunt non secundum rem, quia sunt secundum rem omnia passiua & omnia actiua, sed secundum nomina, ac nominum deriuationem. Nec est inconueniens aliquod dici tale ab interpretatione nominum, quæ accipitur, partim ad placitum partim ab aliqua ꝓprietate, quod simpliciter non est tale.

Respōsio propria.

Nota.

Dubitatio

Responsio

Respōsio. Auer.

RECO. Eligit nūc humidum & siccum ex eo quia sunt passiua. Quod probat ex eorum definitionibus ab omnibus concessis. & dicit, quod humidum est illud q̄ proprio termino male terminabile est, bene autem terminabile alieno. Siccū vero illud, quod bene terminabile proprio. male autē terminabile alieno. Ipsum vero male & bene terminabile (vt Philoponus inquit) passionum sunt significatiua. vnde dicit. humidū autem indeterminatum proprio termino est, hoc est male terminabile proprio termino. bene terminabile. sup. alieno existens. Siccum autem bene terminabile proprio termino, difficulter hoc est male terminabile termino alterius. at bene terminabile, & male terminabile, vt Philoponus ad hic passionum nomina sunt. Sed multæ hic occurrunt quæstiones, quarum multæ in commentarijs sunt disputatæ. Quarum prima est, quia non videtur has definitiones esse assignatas per primas differentias, ac per primas operationes. Calidi enim propria & prima operatio est calefacere, frigidi frigefacere, sicci exiccare, humidi humectare. Secundo, quia respectu propriarum operationum omnes sunt actiuæ, quia calefacere est caliditatem ꝓducere per corruptionem frigiditatis, frigefacere est frigiditatem agere in aliquo per corruptionem caliditatis quæ erat in illo. Simili ratione humectare & exiccare sunt agere qa humectare est ꝓducere, humiditatē in subiecto sicco, & siccare est producere siccitatem in subiectu humido, ergo respectu primarum operationum omnes sunt actiuæ. Tertio dubitat Philoponus, quia non videtur quod calidum & frigidum sint actiua solum modo sed etiam passiua. Patitur, enim calidum a frigido, & econtrario. prætereea. Nec humidum & siccum videntur solum passiua. Si enim omnia elementa adinuicem transmutantur, necesse humidum & siccum adinuicem agere. Præterea, Ipsemet Aristoteles dicit hic terram in aquam transmutari. Modo hoc fieri nō potest nisi humidum agat in siccum. eodem modo aqua transmutatur in terram, quod nec fieri potest nisi agent sicco in humidū. Non. n. frigidum aquæ agit in frigidum terræ vel econtrario. ergo humidum & siccum sunt actiuæ. Præterea. Dubitatur tertio, quia respectu tactus omnes sunt actiuæ, & asperum & lene. & graue & leue, & id genus omnes enim mouent tactum. Adhuc contraria sunt actiua & passiua adinuicem sed omnia sunt contraria. ergo omnia sunt actiua & passiua cum suis contrarijs, Quærebamus etiam in commentarijs alias quæstiones, quæ bene sunt disputatæ. Vlterius dubitat Philoponus speciatim, qa non videtur sic cum esse bene proprio termino terminabile. nam cinis in siccitate existens diffluit. Præterea Flāma est sicca, & terminat, ac configuratur figura caussamini, & q̄ magis est, omnia elementa terminari videntur. termino alieno, cum non habeant figuram, nisi a continente, vt dicitur in libro de cælo. Pro solutione Philoponus dicit, quod hæc quatuor possunt cōparari simpliciter, & respectu misti si enim comparantur ad mistum, humidum & siccum passiua sunt, & vt materiæ se habent. Calidum vero & frigidum, vt actiua. & exemplum in constructione laterum & testarum apparet, vbi patet humidum & siccum concurrētia materiam testacum efficerent, frigidum vero conglutinat, cum vero ponuntur in fornace, calidum transmutat, & facit testam, quia facit euaporare partes cariores ineptas generationi testæ, congregat partes aptas generationi, & sic respectu mistorum humidum & siccum materiam efficiunt, frigidum & calidum formam. Omne enim mistum fit in medio elementorum, ac vniuersi, vt pote circa terram, cum omnia participent terra. Modo ea hac sola fieri non possunt, cum terra per se incolligibilis est, & ideo eget aqua colligente, & permiscente ipsam. hæc vero duo commista licet sint continua, exquisitam comparationem ac cognationem non habent, cum sint alienigena, indigent ergo frigido ea congregante, & calido specificāte ac cōplente gn̄ationē quatenus corrigit faciendo, euaporare partes generationi ineptas, & faciēdo cōgregationem partiū aptarū gn̄ationi qua rōne in hac mistura humidum & siccum materiæ rationem habēt. Calidum vero & frigidum formæ. ergo ratione habita ad mistum humidum et siccum subeunt rationem materiæ et passiui, et calidū & frigidum rationem actiua. Sui autem. comparentur ad generationem eorum quæ fit ad inuicem, omnes pari modo actiuæ, et passiuæ sunt. Quia ergo Aristoteles respexit est has sub ratione, qua veniunt. ad mistionem, iure alias actiuas alias passiuas appellauit, cum ratione habita ad mistionem, humidum veniat sub ratione, qua bene alieno termino est terminabile, siccum vero sub ratione qua male alieno, et bene proprio terminabile est. At frigidum venit sub ratione, qua siccum et humidum permista bene conglutinat, ac congregat, et sic venit ad mistionem vt est alienigenorum congregatiuum, calidum vero, vt est specificatiuum, & quasi conceptiuum, quo constituit similia, & diuidit dissimilia. Infra autem & in quarto metheororum respexit ad hæc quatenus ex inuicem generantur, & ita appellat omnia actiua, & omnia passiua. hæc ex Philopono, & quidem perpulchre. Ego vero possum dicere diffusius. vt pro parte in commentarijs patet quod

Declaratio Philoponi,

ratione habita ad potentiam, cuius sunt obiecta, omnes istę qualitates sunt actiuæ, etiam graue leue, durum molle, & id genus ratione habita ad mistorũ generationẽ. aliquæ sũt passiuæ, quæ quidem ad illa concurrunt sub ratione materiæ, & secundum operationes principaliter importãtes passiones. Aliquæ actiuæ, quæcunque concurrunt sub ratione formæ ẽm operationes importantes actionem. Si autem cõparentur ad generationem elementorũ simplicem, sic solum quatuor sunt actiuæ & passiuæ. Cæterum autem nec actiuæ, nec passiuæ, non enim durum & molle concurrũt vt principia in gñatione aliqua, nec cætera id genus. Tunc ad rationes. Ad primam patet solutio, Aristoteles dedit has definitiones respectu mistorum, quia horum elementaria principia quærimus, vt proposuit, mõ respectu mistorũ hæ sunt ꝓpriæ & primæ operationes. Aliæ vero operationes sunt respectu generationes simplicium, & per idem patet ad secundam, & ad tertiam, & quartam. Ad quartam principalem patet solutio, etiam quia dictum est omnes esse actiuas respecto potentiæ tactiuæ, Ad quintam dicendum omnia quæ agunt & patiuntur esse contraria, nec posse agere aut pati nisi sint contraria. Contra vero non sequitur, quia multa sunt contraria, quæ non sunt actiua nec passiua, vt contraria circa visum. & alios omnes sensus præter tactũ. Ad sextã duplicationẽ de cinere. dicit Philoponus, ꝙ cinis potest terminari vt arena, quia põt accumulari, non sic aqua nisi habeat alienum terminum, quia habet quandam propriam compositionem vt harena, cum vero dicitur cinerem fluere, non dicitur nisi per æquiuocationem, potius enim est sparsio, quàm flux⁹ ad illud de flamma dicit quod licet flãma possit figurari figura ac termino causantis cõtinentis etiam est proprio termino bene terminabilis, vnde flamma posita in plano propriam habet figuram. In camino vero violentum, vt sonitus eius ostendit. Ad autoritatem Arist. dicendum quod ratione habita ad naturam, ac ordinem vniuersalem, omnia elementa alieno terminantur, ratione vero habita ad naturã eorũ particularem, ad naturam scilicet misti, quæ ex his fit. Alia sunt terminabilia male vel bene, alia congregatiua, vt dictum est. Vnde potest solutio hoc pacto reduci ad normam, quia elementa vel qualitates tangibiles, aut possunt considerari secundũ naturam communem & sic omnia sunt passiua, cum omnia & figuram cæli, & alterationes ab illo recipiant, aut secundum naturam particularem. & sic aut ratione habita ad tactum, & sic omnia sunt actiua secundo de anima. aut ratione habita ad generationem mistorum, & sic actiua dicũtur, quæ ad illam concurrunt secundum operationes principaliter significatas per nomina actionem principaliter significantia, vt calidũ & frigidũ, quæ vero cõcurrunt ẽm operationes significatas, p oõia principaliter passionem significãtia, dicũtur passiua vt humidũ & siccum. Aut rõne habita ad gñationem propriam simplicium, & sic omnes qualitates primæ sunt actiuæ & omnes passiuæ. Ex his sequitur quod congregare & terminari termino sunt primæ operationes elementorum respectiue, quia respectu generationis mistorum, cum secundum illas primo cõcurrãt cum quo tamen stat has operationes non esse primas simpliciter, cum calefacere & frigefacere sint ante cõgregare, humectare & exiccare ante terminari proprio vel alieno termino. Præterea. Ante hæc sunt rarefacere & condensare secundum aliquos vt ante congre. Ante vero terminari sunt fluere, & constringere, respectu tamen generationis misti illæ sunt primæ operationes.

Ant. c. 55

Subtile autem & crassum, lubricum & aridum, & durũ & molle. & aliæ differentiæ, ex his sunt. Quoniã enim repletiuum est humidum, quia non est terminatũ quidem, bene determinabile autem existens, & quia sequitur ad tangens subtile autem replet. subtilium enim partium, & quod paruarum partium repletiuum, totum enim tangit, subtile autem maxime tale est, manifestum est quod subtile quidem erit humidi, grossum autem sicci.

Dilucidatio eiusdem.

Tenue vero & crassum, lubricum, & tenax. siue aridum & durum ac molle, & cætera differẽtiæ ex his sunt. Nam cum replere sit humidi; quia non quidem terminatum est. sed terminabile, & continens sequetur. Si autem et tenue ipsum replens (per paruum enim est) & per paruũ fit replens (totum enim totum tangit) tenue autem maxime tale est. manifestum quod tenue humidi erit, crassum sicci.

Com. 15

Quia multas tactilis assignauit differentias, docet nunc reducere illas. Et hoc proponit. d. Tenue vero & crassum lubricum & tenax, & durum & molle, & cæteræ differentiæ ex his sunt. hoc est ad humidum & siccum, reducuntur tanquã species ad gña. Et primo hoc syllogizat de tenui & crasso. Et facit vnũ enthymema, ꝙ põt resolui ad syllogismũ & ad per syllogismum sic. omne replens humidum est. tenue replet. igitur tenue humidum. pro syllogizatur maior sic. quod non termino proprio terminatur, sed sequitur figuram continentis, est humidum, vt per definitionẽ patet. Sed replens termino proprio non terminatur, sed figura continentis. igitur replens est humidum.

Minor prosyllogizatur etiam sic. omne perparuum replet. tenue perparuum est. tenue replet. minor prosyllogizatur adhuc. omne totum tangens totum, perparuum est tenue totum tãgit totum. igitur tenue perparuum est (Inquis) Nam cum replere sit humidi. hæc enim est syllogismi principalis maior. videlicet omne replens humidum est. replere græce est anaplesticon, quod cum latine dictum non sit repletiuum, replere transtuli hæc est maior principalis syllogismi. Deinde tangit minorem prosyllogismi probantis maiorem hanc. Et inquit. quia non quidem replens ipsum terminatum est, sed terminabile, & continens sequetur. Hoc græce sic dicitur hacolu hin apeomeno. Et est sensus quod figuratur ad figuram continentis, siue contangentis. Hæc est minor prosyllogismi maioris. Deinde tangit minorem syllogismi principalis. d. Si autem tenue ipsum replens. Hæc est minor. & hanc prosyllogizat d. perparuum enim est, & hæc est minor prosyllogismi. & per paruum replet hæc est maior. prosyllogizatur adhuc maior huius sic, totum enim paruum tangit totum tenue maxime tale, id est maxime tangit totum & ita tenue maxime paruum. Tunc infert conclusionem, principalem dicendo. Manifestum quod tenue erit species humidi. crassum autem sicci. Animaduerte quod illud quod græce dicitur micromeres, hoc est paruarum partium siue parui partile, dixi perparuum, clarius erit.

RECO.

Cum demonstrauit, quod duæ sunt primæ contrarietates altera actiuorum, altera passiuorum, nunc reliquas omnes vult in has reducere, &, hoc proponit, & dicit. Subtile autem & crassum, & lubricum & aridum, & durum & molle, & aliæ differentiæ, ex his sunt, hæc est conclusio. Quo vero ad verba attinet, addit {et aliæ differentiæ} vel propter lenitatem, et asperitatem, quas, prius enumerauit nunc non. vel propter alias differentias, quas postea per diuisionem sicci & humidi assignabit. Dixit {ex his sunt} vt Diuus Thomas inquit, quia hæc sunt, vt effectus illorum, subtile enim est effectus humidi, sicci vero crassum. Philoponus aut vult hæc contineri sub illis, vt in suis generibus. Hac conclusione posita, eam probat syllogismo quia omne repletiuum est humidũ tenue siue subtile est repletiuum. ergo tenue est humidum (inquit) Quoniam enim repletiuum est humidum, hæc est maior, quam probat. primo, quia repletiuum proprio termino non bene terminabile est, alieno vero bene terminabile existens. secundo, quia sequitur tangens, hoc est figuratur figura continentis, & sic patet maior. assignat minorem, & inquit. Subtile autem. supple omne est repletiuum, probat. quia ꝙ est paruarum partium est repletiuum, & subtile est paruarum partium. ergo est repletiuum, quod autem quod est paruarum partiũ sit repletiuum, probat quia quod totum tangit, totum est repletiuum, quod est paruarum partium, totum tangit totum: ergo quod est paruarum partium est repletiuum, & sic patet minor, tunc dat conclusionẽ. s. quod subtile sit humidi

midi, crassum vero sicci.s. vt Philoponus dicit pp cõtrarias cãs, qa crassum nõ est bene repletiuũ, nec alieno termino bene terminabile. Sed occurres de cinere, & hauena, quæ sunt repletiua, & paruarum partium, & tamen non attinet ad humidum, sed ad siccum. Dicendum q ea quæ Arist. dicit, debent intelligi simpliciter, & non comparabiliter. Cinis enim & arena sunt repletiua comparabiliter ratione habita ad lapillos, & ramenta lignorum, simpliciter aũt nõ. At farina (vt Philoponus inquit) repletiua est, cum penetret per porulos valde paruos, per quos vnum penetrat, ideo farina attinet ad humiditatem. Ex his sequitur quod

Aud. c. 16

Aristo. vult subtile esse humidi, quo attinet ad illud, nõ quo est simpliciter in genere illius (vt voluit Philoponus) to vero in his animaduerte.

Diluc. te. ca. eiusdẽ.

Rursum autem lubricum quidem humidi (lubricum enim humidum aliquid passum est velut oleum) aridũ autem sicci. Aridum enim est, quod perfecte siccum, adeo vt coagulatum sit propter defensionem propria humiditatis.

Com. 16

Amplius autem lubricum quidem humidi est. nam lubricum humidum quoddam est quod passum est, velut oleum. Aridum vero est sicci. nam aridum est perfecte siccum, ita vt etiã gelicidia humoris defectu sint.

Reducit lubricum & aridum ad humidum & siccum, nã lubricum superaddit humido tenacitatem quandam, propterea quia passum est a sicco. & inde sortitur aliquam siccitatem & tenacitatem. veluti oleum. Aridum vero superaddit sicco excessum siccitatis. Signum affert ex gelicidiis, in

RECO.

quibus humor totaliter euanuit vt in crystallo. Animaduerte vt bene dixit Auerro. quod hæc sunt nominum interpretamenta, quæ accipiuntur ab aliqua proprietate, & partim a voluntate, vt in libro de interpretatione dicitur.

Quo quidem modo subtile attineat ad humidum, crassum ad siccum, ex hisce patet. Quod autem lubricum ad humidũ, & aridũ ad siccum attineant, nunc probat (& inquit) Rursus autẽ lubricum quidem humidi est, hoc est ad humidum attinet, vt viscus, pix, oleum, cæra liquida, & id genus, probat. quia lubricum est humido, quod passum est a sicco aliquid, vt tenacitatem, vt oleum. Addit enim humido tenacitatem, quam a sicco passum est. Quod autem aridum attineat ad siccum probat. Aridum enim est, quod est per-

Aue. c. 17

fecte siccum, adeo vt & coagulatum sit propter defectum humidi proprij, vt crystallus, cuius propria humiditas euanuit prima frigiditate loci. ergo lubrica attinent ad humidum, arida vero ad sicum.

Dilucida te. c. eiusdẽ

Amplius molle quidem humidi, durum vero sicci est, molle enim quod redit in seipsum & non obsistit, quod quidem facit humidum, & ideo non est humidum molle, sed molle humidi, durum autem sicci. Durum .n. est, quod coagulatum est, coagulatum autem siccũ est.

Com. 17

Adhuc molle quidem humidi. durum vero sicci sunt Nam molle est id quod valde cedit, & non resistit, quod quidem facit humidum. Propter quod & humidum nõ ipsius mollis est, sed molle humidi. At durum sicci erit. nam durum gelidum est. gelidum vero siccum.

Reducit molle & durum, & vt dictum est ab interpretatione nominum (inquit) Adhuc autem molle quidẽ humidi. Durum vero sicci species sunt. Nam molle est id quod valde cedit, & non resistit, quod quidem facit humidum, hoc est quod est humido accommodatum. Animaduerte, quod hypicon græce, latinè sonat subijciens, sed hic sonat cedens

Nota.

Itemque anthistamenon græce, latine sonat surgens, cõsonat tamen magis hic pro resistere. Propterea infert q & humidum non ipsius mollis est species. Sed magis econtra molle ad humidum reducitur. nam molle participat humidi proprietatẽ. & non econtra. Itemque omne molle est

Dubitatio

humidum, & non econtra. Animaduerte quod fecit Arist. hic differentiam hanc, & non in alijs, quia apud quosdam græcos malacon & hygron confundebantur & non differebant. In cæteris nulla fuit differentia. nos autem latini sæpe molli pro humido vtimur. cætera patent. Dubitares

Respõsio aliquorum

forte, quia siccum videtur potius species duri. nam omne siccum durum, & non econtra. cum cælum durum ponatur, & non siccum. Itemque cur subicuit asperum & lene. Respondẽt quidam est primum quod durum cuius coagulatio est a sicco est siccum Durum autem cæleste nõ est siccum, nec durum cuius coagulatio est a frigido,

Respõsio propria.

aut sicco & frigido simul. nam metalla dura sunt. & nõ sicca. Ego autem credo quod cœlum non sit durum. quando quidem durum ab Aristot. ponatur qualitas tactilis. nisi duricies dicatur æquiuoce, & sic oppositum non destruit. Dicerem quoque omnem duritiem effici ob defectum humidi, & per consequens a sicco: defectum dico actualem non potentialem, & sic metalla erunt actu sicca, propter actualem defectum humoris. Verũ vero sint potentialiter humida, medicis omitto. Animaduerte quod gelidum & coagulatum hic non differunt, voco enim gelidum omne priuatum humore actuali. Et hoc alchimici coagulatum siue congelatum vocant. Melius tamen diceretur constans, esset .n.

RECO

communе pluribus, sed nomina grammaticis omitto.

Quo quidem modo lubricum ad humido, & aridum ad siccum attineant, ex hisce constat, quomodo vero molle ad humidum, & durum ad siccum attineant, nunc exponit, & dicit. Amplius molle quidem humidi, hoc est ad humidum attinet, durum vero sicci est, & ad siccum attinet. Quod molle attineat ad humidum, probat, quia molle est quod redit in seipsum, & non obsistit tãgentibus. immo cum comprimitur, ad se retrahitur. Modo hoc idem facit humidum, ergo attinet ad humidum: Verum Aristo. quasi obiter, ex hac declaratione, colligit quod in plus est humidum quam molle, cum omne molle ad humidum attineat, non autem omne humidum molle est. Aqua enim humida est, quæ non est mollis, metalla quoque humida sunt, & non mollia. (vt Philopnus autumat) Quod autem durum ad siccum attineat, probat. quia durum expiratione humidi proprij est coagulatum, & ita siccum, & sic patet

Aue. 18

quatenus hæc ad illa reducuntur.

Dilucidate. c. eiusdem.

Dicuntur autẽ siccum & humidum, multifariam. opponitur enim sicco & humidum & vdum. & rursus humido & siccum & coagulatũ. omnia autem hæc, sunt sicci et humidi primorum dictorum.

Dicuntur autem siccum humidum & multifariam. nam sicco & vdum & humidũ opponuntur. Atque etiam humido siccum & congelatum. Sunt vero hæc sicci & humidi eorum quæ prima dicta sunt.

Com. 18

Declarata reductione, remouet dubiũ. posset enim quis dicere vtrum humidum & siccum sint vno tãtum modo dicta, Respondet quod humidum multipliciter dicit. & siccum similiter. Vdũ. o. & humidũ ambo humida dicũtur. qa ambo sicco opponũtur, siccum & cõgelatum ambo sicca, quia humido opponũtur. Propterea concludit quod vdũ & congelatum, quæ sunt humidi & sicci, etiam sunt enumerandæ inter primas tactilium differentias.

RECO.

His reductis, nunc subdiuidit siccũ & humidum. Vbi debes scire, quod siccum est triplex, aliud quod in superficie est siccum, vt assatum & lapis superfusa aqua. Aliud quod in profundo est siccum, vt valde elixatum, & coagulatum. Aliud quod in vtroque est siccum. vt lapis absolute. Aristoteles primo probat quod si siccũ sit multiplex argumẽto (vt inquit Philoponus) a contrario, quia habet duplex & fortasse triplex oppositũ, ergo ipsum est multiplex: vnde dicit Dicuntur autem siccum, & humidum multifariã nõ æquiuoce (vt Philoponus innuit) sed multiplicitate specierum, probat. & primo quod siccum sit multiplex loco ab opposito (& inq.) Opponitur enim ipsi sicco, & humidũ, & vdum, (supple tu, & perfusum. Intelligit enim (vt arbitror) per humidum, quod in vtroque est humidum scilicet & in superficie, & in profundo, et ideo per excellentiã quod in vtroque est tale, erit dicendum simpliciter humi-

dum.ergo siccum est multiplex.Quod autem humidum multiplex sit,probat eodem loco a contrarijs,& dicit Et rursus humido opponitur siccum simpliciter, quod est sic cum in superficie & in profundo,& eidem opponitur coagulatum,quod est siccu in profundo& suppleˈ etiá eidé opponitur siccum in superficie, quod de licet ita dicatur exiccatum.ergo humidum multiplex est, & addit quod omnia hæc sunt sicci & humidi,quæ prima genera dicuntur. Nam humidum in v troque & vdum,quod est humidum in superficie & perfusum,quod est humidum in profundo sunt sub ipso humido tanquam sub genere.Simili ratione siccum in vtroque, & exiccatum quod in superficie siccum est,& coagulatum,quod in profundo siccum est, sub ipso sicco sunt,tanquam sub genere.ergo siccum & humidum de multis speciebus dicuntur.

Aad.tex *Quoniam enim vno opponitur siccum & vdum qui dem est quod habet alienigenam humiditatem superficietenus, persusum autem quod in profundo, siccum autem priuatur hac.palam est, quod vdum quidē erit humidi,oppositum autem siccum primi sicci. Rursus autem humidum & coagulatum similiter.humidū enim est,quod habet propriam humiditatum in profundo.coagulatum autem priuatur hac. Quapropter & horum erit hoc quidem sicci, hoc autem humidi.*

Diluc.da. te.c.eiusdē *Et quoniam vdo opponitur siccum,& vdum quidē est quod exteram superficieteuus humiditatem habet infusum autem in profundo. Siccum autem quod hac ipsa priuatur, manifestum quod vdum erit humidi. Huic autem contrarium siccum erit primi sicci. Adhuc autem humectum & congelatum similiter. Humectum quidem enim est quod habet propriam humiditatem in profundo congelatum illud est quod hac ipsa priuatur. Quare & horum erunt, hoc quidē humidi.Illud vero sicci.*

Com.tx. Humidi duæ sunt species primæ,vdum videlicet quod dieron dicitur.Et infusum quod & veuregmenon. dieron illud dicitur.quod in superficie humorē habet.Et hoc duplicter vel a natura tale est.& hoc per licentiam madidū appello.vel ab alio.& hoc voco madefactum. veuregmenō est,q in profundo humorē habet.& hoc dupliciter,vel per naturā & dicatur humectū.vel ab alio.& dicat humefactū.Sic ipsius sicci duæ sunt spēs, quæ geminatæ erunt quatuor,nam quot modis dicitur vnum oppositorum tot & alterum dici necesse est.Verum hæc nomine carent. hanc multiplicitatē ostendit.d.Et quoniam vdo ponitur siccum, & vdum quidem est, quod exteram superficietenus humidum habet.Infusum quod habet in profundo . Siccum quod hac ipsa vtraque priuatur, manifestum quod vdum erit species humidi,huic autem contrarium siccum. quod nomē nō habet,erit species primi, hoc est generis sicci,ad vdum igitur opponitur quoddā siccum nomen nō habēs. Adhuc autem humectum, quod græce per carentiam nominum hygroo dicitur,& est species infusi, & congelatum similiter opponuntur.humectum quidem enim est quod habet propriam naturalem humiditatem in profundo, cōgelatū huic oppositum est illud, quod hac ipsa priuatur. In cæteris omisit explicare oppositiones,quia patent. Et cōcludit, quare & horum erunt hoc quidem species humidi,vt vdum & infusum. Illud vero sicci,quod nomen non habet,Hæc de multiplicitate humidi & sicci,& oppositione breuibus dixit.

RECO Accepit quod siccum & vdum opponātur, & quod coagulatum & humidum similiter,nunc hæc probat, & primo probat primum,deinde secūdum, & in probando primum,primo illud proponit,& dicit.Quoniam enim vdo opponitur,siccum scilicet quod in vtroque est siccum, est ergo conclusio,vdum,& siccum vtroque opponuntur,probat,& sumit tres suppositiones,prima est,quod humidum simpliciter,quod in vtroque est humidum, habeat superficietenus alienigenā humiditatem, patet,quia cum eam habeat in vtroque,etiam in superficie habeat,necesse est . Secunda est quod perfusum est illud,quod habet humiditatē in profundo,patet ex quid nominis eius. Tertia est, quod siccum simpliciter in vtroque est,quod priuatur,ac si vera que humiditate,cū sit siccū simpliciter,in vtroq;, Ex his infert duo,& vdū sit humidi,hoc est attineat ad humidū tāquā illius pars,& q ipsi vdo, oppositum sit siccū simpliciter in vtroque,q est species primi & cōssimi sicci,quod est conclusio proposita, deinde probat secundam, & primo proponit illam.& dicit.Rursus autem humidum. scilicet simpliciter quod est in vtroque,& coagulatum quod est siccum in profundo.Similiter opponūtur,vt siccū in vtroque,& vdum,quod probat per duas suppositiones.Quarum prima est quod simpliciter humidum quod in vtroque est humidum etiā habet propriam humiditatē in profundo,patet quia si habet in vtroq;,ēt,in profundo habet.Secūda est,q coagulatū est q priuatur intima humiditate.ergo opponūtur,sicut & definitiones ipsæ opponi videntur,hinc concludit, quod coagulatum erit sicci, humidū in vtroque vero erit sicci,& sic opponi videntur. Quod vero ad verba attinet,debes scire q humidū in profundo & humidum in superficie differunt dupliciter. primo,quia quod est humidum in profundo,non est humidum nisi propria & naturali humiditate,vt metalla Humidum vero in superficie humidum est extera & alienigena humiditate.Secundo differunt penes locum humiditatum,quia alterum in superficie,alterum in profundo humiditatem habeant. At humidum simpliciter in vtroque, partim natura,partim alienigene humorem habet.Simili ratione & de siccis differentiæ sunt. Quæ vero in commētaris diximus pulchre dicta sunt, sed hæc ex Philopono colligimus. Diluc.da. te.c.eiusdem.

Manifestum est igitur quod & omnes aliæ differentiæ,reducuntur ad primas quatuor. hæ autem non amplius in minores.neque enim calidum est quod siccum, vel quod humidum.neque humidū,quod calidum, aut quod frigidum.nec frigidum & siccū subinuicem nec sub calido & humido sunt. Quapropter necesse est, quatuor has. Com.20.

Manifestum igitur quod cæteræ omnes differentiæ in has primas quatuor reducuntur. Hæc vero non amplius in pauciores. Non enim calidū est quod humidū. vel quod siccum.neque calidum, vel quod humidum, vel quod frigidum neque frigidum & quod siccum neque subinuicem, neque sub calido & humido sunt quare necesse est has esse quatuor. Dubitatio

Concludit nunc quatuor esse primas qualitates & intendit sic arguere. nō possunt esse plures quam quatuor, nec pauciores quam quatuor.igitur tantum quatuor sunt.q non plures,declaratum est, quia cæteræ aliæ reducuntur ad humidum,& ad siccum. graue vero & leue actiuæ qualitates non sunt.quod non pauciores.probat. quia nec actiuæ ad passiuas,nec passiuæ ad actiuas.nec actiua & passiua ad actiuam.nec passiua & actiua ad passiuam reduci possunt.& sic sunt quatuor primæ qualitates tantum. Et quæ dicit patent. Dubitares forte cur Aristot.prætermisit rarū &densum.Respondet Alex.hoc fecisse. quia rarum & densum reducuntur ad graue & leue.aut ad durum,& molle.

Sed

Sed contra obiicit Auerro. rarū nō pōt reduci ad molle qa

Prima quæſtio.

vtrū eſt rarū & durū, neq; deoſū ad graue. qa nubes dēſæ, ſunt lenes & molles. melius igit dicendū q tacuit has qa nō ſunt actiuæ nec paſsiuæ. ſed cōtēt has; Solēt q̄ri duæ q̄ſtiones prima vtrū tātum quatuor ſint primæ qualitates. Secūdo vtrum harū duæ actiuæ ſint calidū & frigidū. duæ

Ordo quæſtionum.

paſsiuæ humidum & ſiccum. Quantum ad primum videtur quod pauciores ſint, immo vna, quia quod per ſuperabundantiam dicitur vni ſoli competit. Videtur etiam q plures, quia lux & motus, raritas denſitas, figura & cæteræ id genus. In iſta quæſtione primo diſputabitur de qualitatibus cæleſtibus. Secundo, de qualitatibus elementorū quæ

Poſitio recentiorum de qualitatibus cæli. Quod cælo in ſit influentia.

videlicet cōpetūt elemētis. Tertio, qualitates quæ dicant actiuæ, & quæ non. Quarto, de propoſito. Quātū ad primū recentiores cælo & ſtellis tres cōperere qualitatea, motū lucem, & influentiam. quod quidem eis inſint motus, & lux omnes conueniunt, vt Ariſtot. ſecundo cæli, & Auer. com. 42. & in libro metheo. Quod autem influētia & alia ab illis declarant. primo quia cælum non eſſet cauſa omnium qualitatum. nam per motum & lumen ſolum cauſat calorem. & ſic cæteræ qualitates non eſſent a cælo. Secundo, cælum conſeruat terram in loco ſibi naturali, & nō niſi per influētiā. Tertio, terra melius afficitur terra de nocte quam de die, vbi minus illuminatur. igitur ab influentia melius afficitur. Quarto, cælū mouet ignē, & nō p hoc q cælum lucet ignē nec per hoc q ſit illi continuum. nec per lumen, quia non eſt aptum mouere. igitur per influentiam, quæ eſt qualitas intētionalis alia motu, & lumine. Quinto. in viſceribus terræ procreantur quædam & non a calore multiplicato in aere & aqua. igitur ab influentia. Sexto, multæ res naturales a ſpecie propria ſortitæ ſunt idioſyncraſias ac virtutes inſenſibiles. igitur a maiori cælum. Septimo. Ptolomæus

Poſitionis vis de influentia.

primo apotelesmatum ponit Saturnum frigidum, Martē ſiccum, & cæteros cæteris modis affectos, & non per qualitates ſenſiles. igitur per influentiam. Tenēt igitur quod in cælo ſunt duæ qualitates quæ nobis ingenerant calorem. lumen ſiue lux & motus, & ambæ ſunt ſenſibiles. quod. n. ſol luceat cæteræqua ſtellæ, patet quod vero moueantur varis motibus. inſtrumentis ſenſibilibus etiam deprehenſum eſt. Vltra, has adhuc ponūt aliam inſenſilem ſiue intentionalem quam influentiā vocāt. Eſt autem hæc non vnius generis, ſed & frigefactiua quandoque, interdum cale-

Signū eſficax.

factiua. interdum humefactiua, & quandoque exiccatiua, ac cæteris modis actiua. Aſtipulantur huic aſtrologi quidam, quia in æſtatis conſiſtentia ſæpe ſpectatum eſt magnum frigus, quod eſſe non poteſt, niſi a conſtellatione, quæ nobis mittit intentionalem affectionem, quæ in aere apto infrigidari frigiditatem efficit. Simili ratione & in hyeme vſius eſt quandoq; calor. vt hyeme proxima. 1505 vbi frigus non percipiebatur, quod eſſe potuit a conuentu

Dubitationes contra ſe.

trium planetarum Saturni, Iouis, & Martis in cancro, quæ affectionem illam affecit occultam. Sed obijcies primo. qa ſic cælum per influentiā terram conſeruaret ſic multiplicatā in ſphæra terræ, tunc terra naturaliter aſcēderet, quia agēs naturale corporeū fortius agit in propinquū quā in remotū. igitur influentia cōſeruatiue terræ fortior erit prope cælū quam in ſphæra terræ: igitur locus verſus ignē, &

Reſpōſiones, contrā.

cœlum, aptus eſt terrā magis conſeruare. igitur terra debet aſcendere verſus cælum. Secundo tunc ignis non conſeruaretur in loco naturali, quia ibi influentia terra conſeruatiua viget. Reſpondet & tenent quod elementa locantur per eiuſmodi influentiam a cœlo ad cētrum terræ difformiter multiplicatam. Vbi animaduertendum quod influentia calefactiua multiplicatur vſque in ſphæram aquæ excluſiue. Nam vt caliditas cealis eſt multum actiua et parum reſiſtiua ſic ad minimam diſtantiam illa calefactiua influentia multiplicatur. ideo non niſi ad ſphæram aquæ, et quia frigiditas magis reſiſtit, et minus agit ſic multiplicatur eius influentia vſque in centrum. Itemque ſicut humiditas fortius agit quam ſiccitas ſic influentia illius ad minus multiplicatur vt vſque ad ſphæram terræ excluſiue. & quia ſiccitas maxime reſiſtit. ideo illius influentia maxime multiplicatur vſque in centrum. Tunc per hanc fictionem ſaluant elementorum ſitum, quia enim calefactiuæ influentiæ maxime vigent in ſphæra ignis propter q influentia frigefactiua ibi impeditur ab effectu quem nata eſt conſeruare, ideo ibi ignis ſitus eſt. Deinde aer. quia ad huc influentia viget calefactiua, & viget valde humefactiua. deinde aqua. deinde terra per ſimiles rationes. Tunc patet ad dubitationes. Ad primam dicitur quod licet ſit influentia terræ ſic prope cælum, tamen ibi terra generari nō poteſt. quia eſt impediens. vt influentia calefactiua ibi fortior

Quid de luce ſt. De ordine corū quæ cœlo inſūt.

eſt: ideo ibi ignis collocatur. Amplius principaliter ſecundo tenent quod lux cæleſtis, & lux elementaria differant ſpecie, quia illa eſt prima qualitas, elemētaria vero ſecūda. Tertio tenent quod licet lux, & motus per ſe inſint cælo, motus, eſt prior luce, & cælo, prius inhærens. Tum quia motus circularis eſt primus motuum. 8. Phyſi. Tum quia per motum immediatius agit, quam per lucem. Tum etiā quia motus eſt inſtrumentum per quod prima cauſa per

Impugnatio.

prius agit. Quarto, tenent quod lux eſt prior influentia. Tum primo, quia influentia eſt fortior cum lumine quam ſine lumine, tum etiam, quia actio lucis eſt manifeſtior. hæc dicunt recentiores in prima parte quæſiti, Hæc & ſi colorare dicta ſint, mihi tamen probabiliter & verius omniū

de influentia.

iſtorum videtur oppoſitū. Et primo probo quod vltra calorem a luce & motu cauſatum non eſt alia influentia. Primo. quia motus cæli eſt omnibus vita quæ per naturam ſubſiſtunt. 8. phyſico. ſed motus non cauſat niſi calorem. igitur nulla eſt influentia præter calorem. Secundo, Ariſ. in ſecundo cæli tractans cæli omnia accidentia, influentiæ nihil meminit. igitur ibi erit diminutus quia prætermiſit vnum accidentium eſſentialium. Tertio, Ariſtot. in libro metheo, aſsignans cauſas omnium impreſsionum ex calore ſolū aſsignat ex parte cœli, & ex vapore ex parte terræ. Modo valde facile ſibi fuiſſet aſsignare cāa ex influētia.

De locatione elementorum.

Et ſic de mente Ariſtotel. non eſt dubitandum circa hoc, quia nullibi dixit & prætermiſiſſet, vbi ſibi fuiſſet, neceſſarium dicere. De locatione vero elementorum, vt mihi videtur, valde errant. Ariſt enim in quarto cæli & tertio phyſico. de loco elementorum loquens, nunquam aliud vult niſi elementum contentum locari per ſuperficiē elementi continētis, cuius cauſam ſubſcribit Auer. quarto phyſic. commen 42. quia elementum contentum quieſcit in elemento continente, & mouetur ad illud vt in finem & formam; veluti ferrum ad magnetem, & nunquam influentiæ meminit. Sed arguitur per rationem primo, influentia frigefactiua, eſt pollentior in ſphæra ignis quam in ſphæra quam in ſphæra terræ, per eos. igitur ſemper ignis erit violentia. vel ſaltem ignis violenter aliquatenus ibi collocaretur. Secundo, vel illa influentia recipitur in pleno vel in vacuo. non in vacuo, quia non datur. Si in pleno tunc in aere, & igne, & aqua reciperetur & ſic violentum eſſet perpetuum. vt illa influentia violenter eſſet in illis perpetua. Tertio non poteſt realis frigiditas terræ ſtare in eodem ſubiecto cum caliditate ignis. nec illius ſiccitas cum humiditate aeris vel aquæ. igitur influentia frigefactiua non poteſt ſtare cum reali caliditate ignis in eodem ſubiecto: nec influentia exiccatiua cum reali humiditate aeris. tenet conſequentia. quia influentia illa eſt fortior quam eiuſdem realis qualitas, quia eſt a cauſa potiori vt a cælo: Quarto, influentia calefactiua multiplicatur vſq; in centrū vt patet per illa quæ ibi generantur quæ nō generarentur niſi ad illa perueniret calor cœleſtis qui eſt ſi cunctis vita. 12. metaphyſi. com. 18. igitur non tantum vſque in ſphæram aquæ excluſiue, immo vſque in fundum aquæ propter piſces ibidē genitos. Quinto, frigiditas cauſatur

De luce per ſe poſitio. Confutatio, de luce.

per priuationem cauſarum calefacientium ſed prope cælū adſunt omnes cauſæ calefactiuæ vt motus & lumen. igitur nullo modo ibi poteſt frigiditas cauſari. Vlterius nō vr varum quod lux cæleſtis, & lux elementaria differant ſpecie. primo, quia quæcūque conueniunt in aliquo accidente eſſentiali, ſpecifico nō differunt ſpecie eſſentialiter. ſed lux cœleſtis, & lux elementaria cōueniūt in illo eſſentiali accidēte, vt in actione diaphanum. igitur non differunt ſpecie. Secundō, vtræque generant calorem eſſentialiter. Tertio vtræque ſunt obiectum viſus eſſentialiter. igitur non differunt ſpecie.

De ordine eorú quæ cælo insút. De cló positionis quæstione ad omnia.

Videtur etiam esse probabiliter dicendum quod lux cælo prius insit quam motus, quia potest intelligi in esse illi moto nó inexistente, vt quando cælum quiescit adhuc lucere intelligi potest.

Propter hæc primu declaramus opposita horum. Secundo ad rationes respondebimus in contrarium. De primo videtur secundum Arist. esse dicendum cælum agere in nos lumine & motu. is nanque calorem efficit in sphæra hac elementaria, quo cuncta sunt & agunt. Verum ista calor non semper idem & æqualis Est enim nunc intensus, nunc remissus, nunc generatiuus, nunc intemperatus & varius ac varius prout stellæ varijs rationibus configurantur & ad luminaria & inter se vna, cum multiplex sit cælestis mistora, & caloe iste lumine & motu causatus varius existit. Ex hoc sequitur quod influentia & caloe non differunt nisi ratione. vt enim productiuus caloris in subiecto apto calefieri calor est, vt vero aptus efficere omnia, quæ virtute cæli fiunt, influxus siue influentia dici potest. Secundo sequitor quod omnes stellæ apud Aristo. influunt calorem, vt Auerro. declarat secundo cæli. contnien 42. verū aliquæ dicuntur influere frigiditatem, aliquæ siccitatem, aliquæ humiditatem, non quidem simpliciter, sed in respectu, vt dicit. Et sic prout cum luminaribus varijs configurationibus constituuntur, sic variant calorem, cum nunc frigidiorem facientes in respectu, nunc humectiorem, nūc sicciorem ac varijs rationibus varium. De hoc in libro cæli, & in libro de substantia orbis satis. Tunc ad rationes contra hoc. Ad primum dico quod cæteræ qualitates non fiunt immediate a cælo, nisi in respectu. sed bene mediate. Calor enim cælestis eleuans vapores ab aqua in media regione generat gelacidia, ad quæ frigiditas sequitur maxima, similiter eleuans exhalationes in septentrione generat ventum septentrionalem ad quem sequitur frigus. Et sic calor ille immediate frigiditatem non generat. sed bene mediate. Et si immediate fiant illæ a cælo non fiūt nisi in respectu. Similiter de cæteris dicatur. Ad secūdū & ad tertium patebit responsio per ea quæ dicam de locis elementorum. Ad secundum dicendum quod mouet ignem per influentiam non distinctam a calore cælesti. Ad quintū dicendum quod penetrat illuc caloe cælestis cantus per lumen, quod calefacit terram per partem post partem, & per motum varijs figuris lumen illud variando. Ad sextum negatur similitudo, quia in illis non sufficit qualitas sensibilis pro specie illarum conseruanda, sed cælo satis sunt lumen motus. Ad septimum Ptolomeus loquitur de illis in respectu. Ex his sequitur quod nulla qualitas per se, & immediate secundum esse simpliciter efficitur a cælo præter calorem Cæteræ vel fiūt in respectu, vt in hyeme frigus, in vere humor, in æstate calor, in autumno siccum. vel fiūt simpliciter, & hoc mediate, vt quādo per calorem cælum producit ea ad quæ cæteræ sequuntur qualitates. De his aliqua tetigi in libro nostrarum calamitatum. de locis elementorum vero Auer. quarto cæli cō. a 3. 10 fine aperte loquitur.

De locis elementorum.

Vult enim quod elementum continens sit forma. & finis elementi cōtenti. & hoc propter qualitatem symbolam vt ignis continet aerem propter calorem symbolum, aer aquam, aqua terram propter idem: Et propterea nō oportet ponere aliud præter symbolas, & communes qualitates pro locatione elementorum. nec oportet locum esse omnino in omnibus similem locato, sed satis est, vt sit illius conseruatiuus per aliquid eius.

Tunc ad rationes. Ad primum quæ erat secunda, dico quod terra conseruatur in loco naturali per symbolum nō per aliud. Ad secundū dicendū quod nec melius nec peius terra afficitur secūdum naturam terræ, quia semper continetur ab aqua, sed bene per accidens. Et per hoc solui problema. videlicet quare in æstate fit frigiditas. Respondetur quod illud est quia calor euaporatiuus propter motum configurationum stellarum ingenerat grandines vel ventum septētrionalem ad quæ sequitur frigus. & sic illud fit mediate: hæc de locatione elementorum. Vlterius dico quod qualitas prima & secunda non differunt specie, nisi accidentali, vt calor cælestis & elementaris. non autem essentialiter.

Propterea lux cæli, & lux elementaria accidentaliter differunt specie, non autem essentialiter. Vlterius etiam dico quod lux est prior motu, & est posterior. Secundum subiectum quidem motus prior est. quia insequitur quantitatē seu corpus in eo quod quantum. lux insequitur cælum in eo quod quale modo quantum, & prius quali. Sed secundum prioritatem consequentiæ lux prius cælo inest quia potest ei in esse moto, & non moto. Et per hoc patet ad rationes. hæc de prima parte quæsiti. Quantum vero ad secūdum tenent quidam quod tactiles qualitates tantum elemētis competunt quia tactiles competunt, & nullæ non tactiles. vt Aristot. enumerauit in litera. Alij vero tenent quód competant eis tactiles, & visiles. Quod quidem eis competant tactiles, ex textu patet. quod vero visiles declarat, & supponunt colorem non esse aliud quam luminis reflexionem, siue lumen opacum, sed lumen potest reflecti a terra & effici opacum ab illa. igitur terra potest esse colorata. Secundo cuicunque competit posterius eidem competit prius, sed elementis competit tactile, quod est posterius. igitur visile quod est prius. Eis tamen neque sapor, neque odor, neque sonus competere potest. Sapor quidem & odor non competunt, quia hæc sequuntur misturam primarum qualitatum. De sono est dubium quia sonus est subiectiue in aere, quia fractio est in fracto, & motus in mobili. Modo sonus vel est fractio & motus aeris, vel non sine motu & fractione. igitur est in aere. Forte quod sonus subiectiue est in aere, denominatiue in corpore duro. Et tunc iuxta hæc oportet dicere elementis competere qualitates sensiles tactu, visu, & auditu. non tamen omnes omnibus. Verū tenendo quod color causetur ex mistura qualitatū primarum. dici potest quod elemētis subiectiuæ competūt tactiles & auditiles qualitates. visiles vero nō: tu vero quære in secundo de anima. hæc de secunda parte.

Secunda pars. quæ qualitates sint elementorum.

De tertio tenent omnes quod actione reali & alteratiua siue corruptiua solæ quatuor tactiles sunt actiuæ & passiuæ, vt calidum frigidum, humidum siccum. Declaratur, quia visiles non sunt inuicem actiuæ ac passiuæ, nisi intentionaliter in visum, auditiles, gustatiles, odores etiam in proprios sensus De tactilibus solę illæ sunt actiuæ & passiuæ, quia solę illæ agunt & patiuntur inuicem. cæteræ cū simul stare possint proximæ, non dicuntur actiuæ & passiuæ. Ex his patet primo quod graue & leue non dicuntur actiuæ & passiuæ ad sensum datum. quia solum motum efficiunt, inuicem tamen approximatæ nō agunt & patiūtur. Item etiam vel lumen & motus, & si producant calorem. quia non agunt cum contrarietate, quia possunt stare cū frigiditate Sed ambigunt quæ sit cā remissionis & intensionis cæterarum qualitatum si non sunt actiuæ neque passiuæ vt vnde albedo intenditur & remittitur. Respondent eiusmodi qualitates intendi & remitti per intensionē & remissionum suarum causarum hoc est proportionum primarum qualitatum ad quas sequuntur. hæc de tertia.

Tertia pars est quæ sint actiuæ.

De quarta Arist. in litera vult quatuor esse primas qualitates actiuas non inuicem reducibiles, nec coincidentes. earū dico quæ generatis & corruptibilibus competunt vt calidum frigidum, humidum & siccum. Istæ dicūtur primæ, non quidem simpliciter, sed respectu generabilium, quia lux est prior respectu cœli. actiuæ propter graue & leue, & cæteras id genus, quæ non dicuntur actiuæ nisi æquiuoce. non coincidentes, quia specie essentialiter differunt, nec in alias reducibiles, quia cæteræ reducuntur in has quatuor, & ipsæ in nullas nec inuicē, vt in textu deductū fuit. Dicūtur etiā priores alijs & tēpore & causa. Tempore quidē, quia possunt alicui inesse sine alijs, & aliæ non sine ipsis. Cā vero non quidē principali sed dispositiua, quia redactæ ad certā proportionē sunt instromētū quo forma misti, vel generās formā generat cōsequētia, & per ea secūda accidētia. Dubitāt quō calidū est effectus primi calidi. cū calidū sit effectus solis, qui nō est calidius. similiter & in cæteris dicat. Rñdet expositor Ar. loqui de qualitatibus actiuis & passiuis Inuicē, mō licet lux stellarū causat calorē, nō tñ agit & patit, quia nō communicat in materia Melius dici pōt quod calidum est effectus primi calidi a quo causatur inquantum

Quarta pars quot sint.

Dubitatio

Respōsio. expositoris.

Respōsio. propria.

in quantum tale, modo a stellis calidum non proficiscitur, in quantum stellæ sunt, sed vt lucidæ vel motæ. Per hæc ad argumenta patet solutio. Ad primum enim patet, quia dicuntur primæ per negationem prioris, & non positiuæ. Ad secundum patet solutio. Hæc de quæstione prima. De

Secunda quæstio quæ est de actiuis & passiuis.

secunda quæstione arguitur quod omnes quatuor sunt actiuæ, quia omnes sunt contrariæ. Secundo omnes sunt formæ. igitur omnes agunt. In contrarium est Aristot. qui harū quatuor duas esse actiuas duas passiuas asserit. In isto quæsito respondent quidam quod hæ quatuor qualitates possunt tribus modis comparari. Vno modo calidum & frigidum inuicem comparando. Secundo humidum & siccum. Tertio illa ad hæc vt calidum frigidum ad humidum siccum. Tunc tenent omnes esse actiuas & passiuas comparando quamlibet ad suum contrarium, vt humidum ad siccū vel econtra, Et calidum ab frigidum vel econtra. Dicunt secundo quod neutra est actiua vel passiua comparando ad suam compossibilem nisi per accidens, vt comparando calidum ad humidum vel siccum, & frigidum similiter ad illa, quia possunt stare cum illis. Dixi nisi per accidens, quia calidum agit in humidum per accidens, quando corrumpit aquam, videlicet corrumpendo frigiditatem eius, ad cuius corruptionem sequitur remissio ipsius humiditatis. Dicunt tertio quod quo ad actiuitatē duæ sunt actiuæ, calidum videlicet & frigidū, quia fortius agūt. Quo vero ad resistentiam duæ passiuæ sunt, videlicet humidum & siccum. illæ enim sunt parū resistentes, & multum agentes hæ contra multum resistentes, & remisse agentes. Sed hæc positio est contra Aristotelem in litera, non

Prima positio.

Confutatio.

enim vocat illas actiuas, quia plus agunt, neque illas passiuas, quia plus resistunt. Sed quia illæ quidem congregant. Istæ (vt ita dicam) congregantur, quia terminantur ab alio quodam. Itemque etiam probatum est quod per quantum qualitas est actiua per tantum resistit. Propterea animaduertendum est quod hæ quatuor qualitates possunt

Propria positio.

comparari vel quælibet ad suum contrarium, vel geminatim inter se, vt calidum frigidum ad humidum siccum, vel omnes ad operationes, quæ ab his proficiscuntur, vel ad tactum, cuius sunt subiectum siue obiectum. Siquidem comparentur ad sua contraria, omnes sunt actiuæ & passiuæ, & bene dixerunt, quia omnes possunt cōtraria corrumpere, & ab eis corrumpi. Si gemmatim inter se, nec dici debent per se actiuæ, nec per se passiuæ, quia omnes compassibiles nisi tantum per accidens ac per viā sequelæ. Si ad tactum sic omnes sunt actiuæ, & omnesque per se. Licet calidum & frigidum magis, quam humidum & siccum, quia illæ fortius immutant, hæ remissius. Si vero ad opera, sic duæ iortitæ sunt nomen passiui, vtpote humidum & siccum, quia hæ potius congregantur quam congregent, duæ nomen actiui, vt calidum & frigidum, quia ambæ congregant. Hæc in expositione literæ dicta sunt. Sed ambiges. quia agere & pati sunt cum alteratione corruptiua, modo congregare, & cōgregari non sunt cum alteratione corruptiua. Potest enim agens congregare nihil corrumpere alterando. Similiter & congregari etiam non corruptiue patiendo. Respondet quod a ratione generis omnes sunt actiuæ, & omnes sunt passiuæ. actiuæ quidem, quia omnes suorum contrariorum sunt corruptiuæ, passiuæ vero, quia omnes a suis contrarijs aptæ corrumpi. a ratione speciei, & comparando vnum par ad alterum par, vt calidum & frigidum ad humidum & siccum, & sic duæ sortitæ sunt nomen passiui, vt humidum & siccum, quia aptæ terminari, ac congregari, duæ actiui, quia aptæ congregare. Tunc ad formam dico quod duæ sunt actiuæ & duæ passiuæ a nomine speciei. Nec oportet vt operatio sit corruptiua, vt habent nomen a specie, sed sic habent nomē a genere. Secundo dubitatur. verum mistum dissimulare quod

Pulchrum dubiū an mistū dissimilare quod perpetuum.

etherogeneum dicitur, vt animal vel lapis existens in sua naturali dispositione, ac temperata complexione sibi secū dum speciem possibili sit aptum corrumpi ab intrinseco remoto omne agente extrinseco.

Respondent quidam & sapiētes, quod si quis esset tēperatus simpliciter complexione secundum speciem, & in aere temperato, & in cibis & potu temperatis, ab intrinseco nū quam corrumperetur. Probant quia omnis distēperantia prouenit ab aliqua sex rerum non naturalium. Sed tale tēperatum omnes res naturales temperate perficeret, dormiret naturaliter, quantum sibi competit, tantum ederet quantum vrgeret necessitas & in cæteris similiter igitur restauret tale quale, & tantum quantum. hæc res pertractatur a medicis. Mihi autem videtur quod corrumperetur ab extrinseco saltem per accidens, quia cum partes sint dissimulares erunt inuicem actiuæ, & passiuæ. & sic aptæ disponi ad corruptionem, quare continuo erit aliud atque aliud, & per consequens non restaurabit tale quale vel tantum quantum.

Præterea. Calidum ageret in humidum radicale illud exiccando. ergo nunquam posset restaurari quale prius, vel quantum prius. Vnum tamen dubiū est grande, quia ex cibo & potu & alijs temperatis fieri potest sperma temperatum, ex quo fieri potest puer temperatus, & talis & tantum humidi, qualis & quanti fuit pater in pueritia, quare cū sperma sit superfluum nutrimenti videtur ex nutrimento fieri posse humidum tale & tantum, quale & quantum fuit illud puerile. & sic pōt restaurari tale quale, & tm̄ quātū, hoc est difficile, medicis relinquo. esset tñ longæuū & corruptibile corruptione naturali. Et sic patet ad dubiū. Et consequenter ad argumenta in principio facta.

Duæ (vt dictum est a Philopono) conditiones sunt, vt qualitates dicantur primæ, & omnes aliæ contineantur sub ipsis, & ipsæ sub nullis. Hinc Aristot. concludit, quod quatuor tantum sunt primæ qualitates, calidum, frigidum & humidum & siccum, & hoc proponit, & probat (& inquit) Manifestum est igitur, quod & omnes aliæ differētiæ reducantur ad primas quatuor, tanquam sub eis contenta & hæc est altera conditio. Hæ autem non amplius in minores, tanquam in sub illis contentæ, prima conclusionis pars ex dictis patet, secūdam vero probat, & dicit. Neque enim calidum est quod siccum, & sic calidum non continetur sub sicco. vel quod humidum, & sic nō continetur sub humido, neque humidum est calidum, hoc est tāquam sub eo contentum, aut quod frigidum tanquam sub eo contentum. Probat hæc Philoponus, calidum, n. non est sub sicco (vt inquit) quia non omne calidum est siccum, aer enim calidus est, qui non est siccus, eadem ratione humidum non est, cum sub illo ipsum calidum non contineatur, aliquod enim calidum est, & non humidum, vt ignis. Simili ratione, sine humidum est sub calido, quia aqua est, humida quæ non est calida, nec sub frigido, quia aer humidus est qui non est frigidus. Insuper (vt Aristoteles inquit) nec frigidum & siccum sunt sub inuicem, cum non omne frigidum sit siccum, vt aqua, nec omne siccum frigidum vt ignis, nec frigidum, & siccum sub calido & humido sunt. Frigidum enim sub calido non est, quia nullum contrariū sub altero est, nec sub humido, quia ignis nō est humidus. Simili ratione siccum non est sub humido, quia suum contrarium est, nec sub calido, quia terra sicca est quæ sub calido non est: Ergo istæ quatuor sibinuicem suppositæ nō sunt. Sed penitus abiunctæ, atque auersæ, & sic patet secū-

da conditio. Quærit Alexander cur Arist. permisit asperū et leue. Respondet primo, quia asperum reducitur ad sic-

cum,ac coagulatum,leue autem ad humidū, nā humidum est quid æquale, Ad lene saltē in eius superficie æquale est. Melius(vt inquit Philoponus)dicit Alexander, quod hæ contrarietates neque actiuæ sunt neque passiuæ,cum non sint qualitates Sunt enim potius in prædicamento positionis. Quod si non sunt qualitates, nec actiuæ nec passiuæ esse possunt. In cōmentarijs disputatio magna fit de qualitatibus cælestibus, vbi licet ea quæ dixim⁹,pulchre dicta sint tamen determinatio quæsiti est aliquo pacto obscura, pro dilucidatione igitur sumamus primo quod cælum, siue cælestis stellæ nihil agunt in his inferioribus,nisi calorem immediate.probatur. quia cœlum est conctis vita . Vita autē non nisi in calore consistit, ergo immediate agit calorē.Ex hoc sequitur cæteras stellas,quas mathematici frigidas, vel humidas, vel siccas appellant, etiam calorem causare, verū cæteras qualitates efficere dicuntur in respectu , qui calor aliquando vnius videtur frigiditas respectu caloris alteri⁹ vel siccitas, vel humiditas, vt calor martis respectu caloris Veneris videtur siccitas, calor Veneris videtur & Lunæ respectu caloris Solis & Martis humiditas, omnes tamē sunt calores, nec tibi hoc videatur importunū, cū ante Hyppocratem in elementis nulla alia qualitas fuit cognita nisi caliditas, quam varijs respectibus dixerunt esse omnē qualitatem. Secundo sumamus calorem istum causari mediante motu & lumine, non eodem modo. Mediante enim lumine per totum, etiam vsque ad viscera terræ , ad quæ licet non perueniat lumen quia tamen lumen calefacit terram, caliditas illa per partem terræ post partem ducitur vsq; ad viscera. per motum vero, quia mouendo ignem & supremam aeris partem actione calefacit hæc autem quæ sunt infra aeris supremam partem, & infra ignem cū non moueantur a cælo, non calefiunt attritione. Verū quia varijs motibus stellæ, varijs modis figurātur, Inde variæ fiūt misturæ luminum, & sic calor hic non est semper æqualis. Mediante ergo motu calefacit cælum dupliciter, aut mediante motu immediate aliqua mouendo, ac trituratione mediante, calefaciendo, aut varijs figuris stellas afficiendo vt lumen mistum varietur . ergo stellæ mediante motu agunt calorem quatenus mediante motu aliqua mouent, illa calefaciendo, vel quatenus mediante motu lumen ab illis emissum non æqualiter ad hæc venit. Mediante vero lumine, quo illuminando immediate vel mediate calefacit hæc. Ex quo sequitur quod calor infra supremum aeris & infra ignem non fit hic nisi a solo lumine , licet non fine motu illud variante . Tertio sumino quod licet stellæ immediate non agāt, nisi calorem, tamen mediātibus causis secundis agunt omnes qualitates. Calor enim cœlestis diffusi⁹ in his inferioribus omnia agit, a qua enim agente in terram. cum aqua ex terra facit aquam & sic facit frigiditatem, & humiditatem mediante forma aquæ, cū aere agente in aquam facit aereas qualitates, immo cū homine facit hominem, & omnia hominis accidentia, hæc est opinio Aristot. Ex quibus patet dilucidatio quod nihil est in stellis præter lumen & motum, & nihil a stellis multiplicator præter calorem, qui est immediate caloris tantum effectiuus, mediāte vero est omnium eorum productiuus, quæ hic fiunt. Verum in hac dilucidatione, occurrit quæstio propterea quid in rebus generabilibus præter formas, & qualitates elementarias dantur virtutes occultæ, vt magnetir trahere ferrum. Reubarbaro educere cholleram, stellis autem nullam virtutem præter lucem , vno modo dici potest quia virtus stellæ eiusque forma est præstantior forma misti, ideo plora potest agere vno instrumento , & sic possunt medici defendi . Alio modo dicere possumus peripateticos in mistis nullam posuisse virtutē nec occultam, nec manifestam præter formas substantiales eorū, & præter qualitates elementarias. Tunc dicendū quod rebarbarum educit choleram sua caliditate, non qua caliditas est, sed qua est instrumentū eius substantialis formæ. Simili ratione magnes trahit ferrū qualitate manifesta, quæ in eius cōplexione prædominatur. vt quia calidus non simpliciter, sed qua eius caliditas est instrumentū eius formæ, & sic argumentum supponit falsum. De locatione vero elementorum. animaduerte quod elementum superius est corpus locans elementum in ipso contentum ratione suæ superficiei, & ratione suæ qualitatis symbolæ, & ratione situs, quem habet in vniuerso. Superficies quidē corporis continentis, locus est corporis continenti , quo corpus continens locat contentum quantitatiue. qualitas symbola, qua locat illud qualitatiue, ac simbolice. distantia vero ad cælum, qua locat illud formaliter, ac completiue. Non enim corpus per solam sui superficiem posset locare naturale corpus, quia sic indifferenter posset locare omne naturale corpus, quod est contra experientiā, quia ignis per sui concauam superficiem non potest locare naturaliter aquam vel terram. nec per sui qualitatē symbolam solam, quia tunc aer ad ignis concauum moueretur vbicunque poneretur, quod non crederem . Præterea. Sicut per symbolā locaret, ita per dissymbolam contrariaretur. ergo nisi dissymbola regularetur ex cæli distātia, per symbolam solam nunquā corpus contētū naturaliter locari posset in continente. Qua ratione fit, quod continens corp⁹ contentum locet, omnibus illis, sed principaliter, ac completiue non, nisi per distantiam circunstantionatam ad cælum. Ex his sequitur. non est necessarium ob locationē elementorum ponere influentiam præter lumen, & motum cum ad illam sufficiat distantia, quæ non est forte nisi qualitas symbola ad cælum sic distans, Hæc est opinio Auerr. & Auicennæ, & aliorum physicorum. Viterius quæritur in commentarijs, vtrum aliæ qualitates præter tangibiles possint inesse elementis. Animaduerte, quod intentionaliter omnes qualitates possunt competere elementis, vt subiectis, quoniam possunt esse subiecta omnium intentionum qualitatum aliarum sensuum, vt patet discurrēti. Realiter vero non, nisi sonus in aere, & lumen refluxum in terra, quæ nō est color. Cū etiam quæritur, quæ actiuæ, & quæ passiuæ, & cur quatuor, sæpius in recognitionib⁹ hisce patet.

De qualitatibus cœlestibus.

De virtutibus occultis.

De locatione elementorum.

An aliæ qualitates possint inesse elementis.

Quoniam autem quatuor elementa sunt, eorum autem quatuor, sex coniugationes sunt. contraria autē non nata sunt coniungi (calidum enim & frigidum esse idem, & rursus humidum & siccū impossibile est) manifestum est quod quatuor erunt elementorum coniugationes, calidum & siccum, calidum & humidum, & rursus frigidum & humidū, & frigidum & siccū. Et sequuntur secundum rationē simplicia apparentia corpora, ignem & aerem, & aquā, & terrā (ignis .n. calidus & siccus est, aer autem, calidus & humidus. velut, vapor.n. aer, aqua autē frigida est & humida, terra autem frigida & sicca) vt rationabiliter distribuantur differentiæ primis corporibus & multitudo eorum sit secundum rationem. Ant.c. 11

aliter calidi & sicci & calidi & humidi, & rursus frigidi & humidi & frigidi & sicci.

Dilucida. c c. eiusdē

Quod vera quatuor sint elementa, & quia horum quatuor sex sunt coniugationes. Contraria autem constare non possunt (calidum enim & frigidum constare. & rursus siccū & humidū impossibile est) Manifestū etiā quod quatuor erunt ipsorū elemētorū constantia. vtpote calidi & sicci, & calidi & humidi. Itēq; frigidi & sicci. & frigidi & humidi. Et hæc ratio consentanea est his simplicibus corporibus quæ uidentur. videlicet igni & aeri. & aqua & terra. Ignis quidem enim calidus & siccus est. Aer vero calidus & humidus, nā aer est veluti euaporatio. Aqua autem frigida, & humida. Terra vero frigida et sicca. vt igitur rationabile est differentias primis corporibus distribuere, ita multitudo eorum erit secundum rationem.

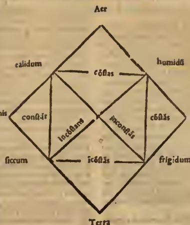
Venatus est numerum qualitatum, nunc venatur ex illis numerū elementorum. Et ponit hanc cōclusionē. quatuor sunt elementa, & syllogizat sic. constantiæ qualitatū sunt quatuor tātum. elementa sunt constantiæ qualitatū: Igitur elementa sunt quatuor tantum. Maior declaratur. quia omnes quatuor termini oppositi sex modis coniugantur, sed quatuor tantum constant, vt in exemplo. Com. 21.

Hæc

.Hæc regula declarata est se cundo topicorum.nunc autẽ supponatur.Secũdo idem ꝓbat à signo,quia sensu tantũ quatuor apparẽt.igitur tantũ

Dubitatio quatuor sunt elementa. Sed dubitabis.quia hæc ratio non ꝓbat nisi quatuor posse esse, quia ait sex esse coniugationes,& quatuor constãtia.hoc est & de sex quatuor pos

Solutio. sunt constare. Dicendũ ꝙ in specie quicquid est possibile reperitur in aliquo indiuiduo. Si igitur potest esse constantia calidi & sicci,in aliquo indiuiduo erit,& sic habetur ignis. Et de cæteris eodem modo. verba patent.

numerus corporum est rationabilis,quia conuenit illis quatuor coniugationibus.ergo solum probauit,ꝙ ea quæ apparent sensibus scilicet, quatuor corpora , quorum quodlibet est cum duplici qualitate,conuenit rationi. Vnde Aristotel. supponit ad sensum quatuor esse corpora,& supponit ad sẽsum vnũquodq; illorũ cõstare sua coniugatione scilicet duplici q̃litate.probat aũt hæc quæ sensui subiacent conuenire rationi scilicet, quia cõiugationes non possunt esse plures Et propterea dixit ꝙ istæ quatuor coniugationes secundum rationem sequuntur ad quatuor sensibilia corpora, vt innuit,quæ sensibus subiacet,conuenire rationi.In commentarijs vero sequuti sum⁹ expositiones latinorum, quæ sic verbis Aristo.conueniunt, sicut cœlũ terræ. Animaduerte quod Philoponus probat aerem esse calidum pluribus rationibus,primo,quia est leuis,modo leuitas datur calido,quod probatur,nam ignis calidus & siccus leuis est, & non ratione sicci,alioquin terra esset leuis. ergo ratione calidi. secundo elementa contermina habent aliquam conuenientiam,non.n.essent bene approximata, nisi in aliquo conuenirent.Cum igitur aer differat ab igne per humidũ, oportet vt cum eo cõueniat, & cum non possit cum igne cõicare per frigidum.ergo per calidum tertio videmus ꝙ transmutatio ex aqua in aerem fit per calidum,nam aqua cum calefit, euaporando vertitur in aerem,vt Arist. dixit in metheoris. patet igitur aerem esse calidum.

An Arist. probauit quatuor esse elementa.

RECO. In commentarijs ponitur conclusio,& syllogismus , qui illam probat,& omnia sunt bene dicta,commentetur ergo textus quod cũ Arist. determinauit contrarietates siue qualitates contrarias.quibus elementa constant, nunc ex combinatione illarum concludit numerum elementorum. Ad cuius deductionem sumit tria, pro toto antecedente,ex quibus concludit quatuor esse illarum coniugationes,quas postea adaptat quatuor elementis. Et(vt Philoponus inquit)per elementa intelligit hic quatuor contrarietates elementarias.s.calidum,frigidum, siccum & humidum. vnde dicit.Quoniam autem quatuor elementa sunt,idest quatuor elementariæ qualitates, quæ vt Philoponus inquit.ideo elementa dicta sunt,quia immediate post materiam sunt principia & elemẽta.Hæc est prima suppositio.Deinde ponit secundam(& inquit)Eorum autem quatuor elementorum siue elementariarũ qualitatum sex coniugationes sunt.Hæc est secunda suppositio. Deinde ponit tertiam.& dicit.contraria autem non nata sunt coniugari,quod probat.& dicit.Calidum enim & frigidum esse idem siue coniugata.& rursus humidũ & sic cũ esse coniugata impossibile est. Ex his tribus cõcludit numerum possibilium coniugationum(& inquit) Manifestum est quod quatuor erunt elementorum. idest qualitatum elementariarũ coniugationes, Quarum prima erit calidi & sicci.secunda erit & calidi & humidi . tertia erit & rursus frigidi & humidi.quarta vero erit & frigidi & sicci patet ergo quod quatuor sunt coniugationes.Deinde per sensum accommodat has quatuor sensibilibus corporibus. & dicit,ꝙ hæ scilicet quatuor coniugationes secundum rationem ad simplicia corpora sequuntur scilicet ad ignem, & aerem , & aquam, & terram.exponit quomodo secundum rationem sequantur ad illa quatuor sensibilia corpora.& dicit.Ignis enim calidus & siccus est,& sic prima coniugatio accommodatur igni.Aer autem calidus & humid⁹ & sic secunda coniugatio accommodatur aeri. Probat autem quod aer sit calidus, & de alijs nihil probat, quia (vt Philoponus inquit)fuerunt aliqui qui opinati sunt aerẽ esse frigidum, & humidum, ideo probat aerem esse calidũ, quia est veluti vapor,constat autem vaporem esse calidum cum a caliditate generetur cælesti. deinde accommodat alias alijs,& dicit.Aqua autem frigida,& humida denique terra est frigida,& sicca,& sic rationabiliter numerus coniugationum est pro numero elementorum, vt primæ differẽtiæ elemẽtariæ rationabiliter primis corporibus distribuantur.& multitudo eorum.s.elemẽtorũ sit secũdum rationem sicut est secundum sensum.Ex his patet quod Aristoteles.non probauit numerum elementorum per numerum conbinationum secundum expositionem Philoponi, sed probauit solum quod quatuor sint cõbinationes possibiles ,deinde per sensum accommodauit illas quatuor corporibus apparentibus nobis & ostendit , quod ille

Ant. c. 22 *Omnes enim & qui simplicia corpora , elemẽta faciunt,hi quidem vnum, hi autem duo,hi autem tria, hi autem quatuor faciunt . Quicunque igitur vnum solum dicunt esse,deinde densitate & raritate alia generant,his contingit duo facere principia, & rarum & densum,aut calidum & frigidum,hæc enim actiua vnum autem supponitur, quemadmodum materia.*

Dilucidate c. eiusdem. *Omnes enim & qui simplicia corpora elementa faciunt.hi quidem vnum. Alij autem duo alij tria. alij quatuor faciunt . Quicunque quidem igitur vnum tãtum esse asserunt deinde cætera condensatione , rarefactione generãt his euenit profiteri duo essa principia & rarum & densum,aut calidum & frigidum. Sunt quidẽ enim hæc actiua. vnum tantum subiicitur , veluti materia.*

Cõm. 22. Positiones antiquorum de elementis nunc narrat . sed vnde ad hanc rem veniat. Auerroes & cæteri expositores Arist.ad hoc deuenire dicunt,vt ostendat non plura esse elementa quã quatuor. Astipulatur autem huic,quod concluserit elementa esse quatuor,subscribit positiones antiquorum cum vna particula quæ reddit causam apud græcos vt plurimum.d.pantes gar,hoc est.Omnes enim . vbi videtur aperte reddere causam.Sed siue ad hoc deueniat ad suum propositum confirmet,siue vt positiones antiquorum confutet,certum est eum narrare positiones veterum,& illis contradicere.& quia res facilis est, & sæpissime enarrata, raptim in his scribamus,cõtenti solum aperta translatione.De elementis itaque auctores quadripartiti sunt.Alij enim vnum elementum esse aiunt.& illud faciũt physicarum rerum materiam & subiectum, quodcunque illud sit.verum ex parte formæ duo dicunt,vt rarum & densum,aut calidum & frigidum. Illud vnum subiectum est.hæc duo res ipsas formãt.Alij faciũt duo.Alij tria.Alij quatuor

quatuor, nemo excessit numerum quaternarium. Et hoc

RECO. quia plura quatuor esse non possunt.

Duo accepit & probauit Arist. & quod non sint plures quatuor qualitates, nec plures quatuor coniugationibus, & quod non sint plura quatuor elementis sensibilibus, secundum Philoponum Aristo. nunc vult ostendere per auctoritatem Philosophorum, qui de elemētis opinati sunt, quod illas qualitates induxerint, aut quasdā aut omnes, & quod elementa etiam induxerint, nā licet non sint locuti eo modo quo de illis Arist. est loquutus, tamen numerum quaternarium non excesserunt. scilicet nec in elementis, nec in qualitatibus. vnde dicit. Omnes enim, & qui simplicia corpora elementa faciunt, hi quidem vnum, hi autem duo, hi autem tria, hi autem quatuor faciunt, & sic numerum quaternariū nō excesserūt. Deinde ostēdit quo mō vsi sūt elementis, & qualitatibus & dicit. Quicunque igitur vnum solum dicunt esse, & deinde ex illo vno res generant densitudine, & raritudine, his contingit duo facere principia formalia, & rarum scilicet & densum, aut calidum & frigidum scilicet calidum pro raro. frigidum pro denso, hæc enim (vt inquit) actiua sunt, vnum autem supponitur, quēadmodum materia. Hæc igitur prima opinio sic elemen-

Ant.c.23. tis, & qualitatibus vtebatur.

Qui autem mox duo faciunt, vt Parmenides ignem

Dilucida. te.c.eiusdem. *& terram, media, misturas faciunt horum, puta aerem & aquam.*

At qui mox duo asseuerarunt, quemadmodum Parmenides ignem & terram, horum media materiam pro

Com. 23. *fitentur vt aerem & aquam.*

Parmenides ex parte formæ ait esse duo. videlicet ignē & terram, ex parte materiæ ponit media, qua recessu ab extremis migma, hoc est mistionem appellat. Et licet pluraliter scribatur singulariter legi. Et sic ex parte contrarij ponit extrema, ex parte medij ponit aerē & aquam materiam. Animaduerte quod migma græce est coitus mulieris a viro, & sic migma pro materia accepit, & ita materiam

RECO. transtuli. quia sic sonat

Secundo loco exponit quomodo elementis, & qualitatibus vtebatur Parmenides & dicit. Qui autem mox duo faciūt, vt Parmenides ignē & terram, elementa inter hæc collocata & media, faciunt misturas ex extremis vtpote aerem & aquam. contrarietates vero (vt Philoponus inquit) induxerunt calidi & frigidi. hoc ergo pacto Parme.

Ant.c.24. elementis, & eorum contrarietatibus vtebatur.

Similiter autem & qui tria dicunt, quemadmodum Plato in diuisionibus, medium enim misturam, facit. Et fere eadem dicunt, & qui tria dicunt. præterquam quod hi quidem in duo diuidunt medium, hi autem vnum solum faciunt.

Dilucida. te.c.eiusdē *Similiter autem & tria dicentes. quemadmodum Plato in diuisionibus. Facit enim medium mistionem. & fere eadem volunt. nisi quod hi quidem medium in duo incidunt. hi vero vnum solum faciunt.*

Com. 24. Plato cum Parmenide tria principia facit, magnum & paruum. & vnum. Et facit medium migma. hoc est mistionem. Addit tamen differentiam quod Plato medium facit vnum tantum Parmenides medium vnum in duo incidit. Animaduerte tamen quod vnum Plato ponit ex parte formæ. Magnū vero & paruum ex parte materiæ. Sed de positione Platonis nihil nunc, quoniam Simplicius volt Platonem idem sentire, cum Aristotele, de quo alias. Nunc tamen hoc accipias quod Aristoteles duo principia Platonis videtur ponere ex parte formæ Migma ex parte materiæ, nisi in tam breuibus verbis æquiuocasset circa verbum migma.

Ostendit quo pacto Plato vtebatur elementis, quasi alio modo ab Arist. & ab omnibus alijs, (vt Philoponus expo-

RECO. nit) & dicit. Similiter aūt & qui tria dicunt elementa, quēadmodum, Plato in diuisionibus, eodem de elementis loquuntur, vt Parmenides, saltem in parte, licet differat, & hoc exponit. Medium enim misturam facit. Plato enim (vt Philoponus dicit) duo quædam supponit principia magnum & paruum. Aliud tertium supponit, quod quidem dixit esse misturam contrarietatis, magni videlicet & parui. vnde Plato magnum & paruum vocauit formales differentias, quas primum ipsa materia suscipit. misturam vero vocauit materiam, & hoc inquit, & fere eadem dicunt. Plato & Parmen. & qui duo & qui tria dicunt, qui duo, dicūt scilicet Parm. qui duo extrema posuit, terram & ignē qui tria scilicet Plato, qui posuit tria scilicet magnum & paruum, & misturam. Dixit autem Parme. posuisse duo, quia media quæ posuit non connumerauit inter elementa Plato vero posuit tria, quia medium inter elementa connumerauit. propterea dicit præter quam quod hi scilicet Parme. in duo diuidunt medium scilicet aerem & aquam. Plato verum medium facit, vnum scilicet mistionem. Quo modo autem Plato ponebat medium illud mistum ex magno & paruo, quæstio est non leuis. Philoponus tamen dicit quod Plato vult misturam illam esse mediū non ex magno & paruo mistum factum, sed eo quod in illo medio sunt magnum & paruum secundum partem, quasi velit illud medium est medium non compositione. sed participatione. nam per illud medium intelligit materiam dimēsionatam, vt superius dictum est, quæ participat saltem potentia magno & paruo. Per magnum vero & paruum intelligit formas nobiliorem & ignobiliorē. Verum alibi hæc Platonis opinio aliter exponitur, sed non refert. Notat hic Philoponus quod Aristo. hic meminit Platonis, nō quod Plato introduxerit aliqua principia dictorum quatuor, calidi scilicet & frigidi, & sicci & humidi. Sed eius meminit primo, vt innueret quod Plato in principijs etiam quandam contrarietatem speculatur velut & Aristot. Secundo meminit Platonis propter similitudinem rationum, quæ est ad Parme. nam ambo vnum principium contrarietatum supposuerunt, veluti Parme. tertium quid ex igne & terra supposuit aerem & aquam, ita Plato materiam dixit tertium principium, contrariorum inter medium dixit ipsam esse, quoniam vtrisque subiecta est secundum partē, & propter hoc misceillam vtrisque, quæ vtraque suscipit, appellat Plato in diuisionibus. his ergo de causis Platonis opinionem introduxit. Sed quærit Philoponos quid Aristot. per diuisiones intelligit, cum dixit Platonem hæc dixisse in diuisionibus. Alexander dicit quod Arist. intelligit per diuisiones ea quæ in sophista dicta sunt, vocans diuisiones ea, quæ ibi dicta sunt. Philoponus vero dicit primo quod diuisiones inscriptæ a Platone sub hoc titulo non habentur. Secundo dicit, quod in sophista nihil tale Plato dicere videtur, quod hic de eius mente dictum est. tandem dicit esse dicendum cum Alexandro in vltima expositione. Dicit enim Alexander, quod Aristo. per diuisiones intelligit dogmata non scripta Platonis quæ Aristo. vocāt diuisiones hic. ibi enim Plato dixit hæc quæ Aristo. hic narrauit. Quo vero ad verba attinet, debes scire quod illa verba {& fere eadem dicunt & qui duo, & qui tria dicunt} & reliqua Philoponus dupliciter exponit, primo quod hæc de Platone & Parme. intelligantur, nam Parmeni. duo principia dicebat, medium vero illorum nō principium appellabat Plato autem tria principia dicebat, quia medium etiā principium appellabat. Et sic vtrique conueniunt in ponendo medium & extrema, licet Plato omnia principia appellet Parme. solum duo, est tamen differentia vt Arist. inquit, quod Parme. medium illud diuisit in duo scilicet aerem & aquā Plato vero illud medium seruauit indiuisibile. Aliter exponit, & vult quod verba hæc non de Platone intelligantur, sed de Parme. qui posuit duo extrema & medium, & de illis, qui posuerunt ignem & terram & aerem, vt superius patuit. hi enim horum medium aquam posuerunt. At Parmenides posuit duo extrema, & duo media. diximus .n. superius Parme. posuisse duo principia formalia, ignē & terram, & medium horum, quod in duo diuiditur scilicet aquam & aerem. Ionchius tragicus, posuit principia tria ignem & terram & aerem, medium vero aquam. De his ergo loquitur Aristotel. hic. & dicit. & fere eadem dicunt, & qui duo scilicet Parme. & qui tria scilicet Ionchius principia dicunt, dicunt inquam fere eadem, quia ambo ponunt extrema & medium, affert vero differētiā (& inqt)

præterquam

præterquam quod hi, quidem scilicet Parmenidistæ in duo diu diant medium. hi autem scilicet Ionci vnum solū faciunt. nam Parmenidistæ medium diuidunt in aquam & aerem. Ionci uero aquam ponunt tantum, quæ cum non faciant ad rem, non eſt amplius claborandum in his.

Aut.c. 25 *Quidam autem & mox quatuor dicunt, vt Empedocles. congregat autem, & hæc in duo, igni enim omnia alia opponit.*

Dilucida' te c. evidē *Alij vero mox quatuor aiūt, veluti Empedocles. Reducit iſ hæc & ſic in duo. nā igni alia oīa cōtraponit.*

Com. 25 Empedocles concedit quatuor ex parte materiæ, reducit tamen omnia illa in duo, pro quāto ignem facit in vno contrario, cætera tria pro altero contrario. De positione. Empedo. hæc ſatis.

RECO · Oſtendit quo pacto Empedo. vtebatur elementis. & dicit. Quidam autem & mox quatuor dicunt, vt Empedo. verum hoc pacto iſtis vtitur, quod hæc quatoor in duo reducit. nam igni ipsi omnia alia tria opponit, nam (vt Philoponus inquit) ignem dixit eſſe calidum, alia vero tria frigida, & ſic reducit alia quatuor in duo.

Aut.c 26 *Non eſt autem ignis & aer & vnumquodque prædictorum, ſimplex, ſed miſtum. Simplicia autem, talia quidem ſunt, non tamen eadem. verbi gratia. quod ſimile igni eſt, igneum non ignis & quod aeri aereum. ſimiliter autē & in alijs. Ignis autem eſt ſuper abundātia caliditatis, quemadmodum & glacies frigiditatis. Congelatio enim & arſio ſuper abūdātię quædam sūt, hæc quidem frigiditatis, hęc autem caliditatis. Si igitur glacies eſt congelatio humidi & frigidi, & ignis erit arſio. calidi & ſicci. Ideo nihil ex glacie generatur, neque ex igne.*

Diluc. te-ca. evidē. *Verū ignis & aer & vnumquodque dictorum, ſimplex minime eſt ſed miſtū. Sunt enim ſimplicibus ſimilià, non tamen hæc. veluti igneum igni ſimile eſt, non ignis. Et aerum, aeri. Similiter & in cæteris. Sed eſt ignis caloris exceſſus veluti glacies frigoris. Nam cōgelatio & vſtio exceſſus ſunt quidam. hic quidem frigoris. Ille vero caloris. Quod ſi glacies humoris & frigoris congelatio eſt, ignis quoque calidi & ſicci vſtio erit: quare nec ex glacie nec ex igne quicquā generabit*

Com. 26 Sunt qui hæc ad Empedoclem referunt, dicentes Empedoclem voluiſſe elementa eſſe dupliciter, pura quidem, & impura ſiue miſta. Quæ quidem oculis præſentia ſunt, impura ait. non ſimplicia. ſed ſimplicibus ſimilia. Nam ſimplicia in exceſſu conſiſtunt, vt ignis exceſſus eſt caloris & ſicci. Glacies ſiue aqua exceſſus frigoris & humoris. Sumit hic cryſtallum pro aqua pura, vt mihi videtur. Tunc ex his concludit generationes effici non a puris elementis, ſed ab imperfectis atque miſtis. Non enim poſſunt extrema in miſtoram venire, niſi remittantur, & hoc eſt eſſe miſtum. Mihi vero videtur Ari'. hæc dicere ex propria intentione. Declaraoit n. quatuor eſſe elementa. tunc contra ipſum obijci poteſt q plura quā quatuor ſunt, vt ignis carbo, ignis flamma, aer calidus. aer frigidus. aqua dulcis, aqua amara, terra alba, & terra nigra, quæ ſpecie & idiotropia differūt. Huic Philoponus reſpondet quatuor eſſe elemēta ſimplicia. hæc enim non elementa, ſed miſta ſaltem imperfectē nuncupātur. Nam ignis purus eſt cuius conſtantia eſt ex exceſſo caloris & ſicci. Aqua vero ex exceſſu humoris & frigoris. præterea concludit ex aqua & igne nihil generari, quod intelligo ipſis ſtantibus in ſua puritate. Oportet enim reduci ad medium, ſi ex his aliquid fiet Dubitant hic decrete, vtrum ſit in rerum natura aliquod elementum purum ſeorſom a quocumque alio. Reſpondent quidam quod non. immo volunt q ſicut materia nonquam inuenitur niſi vt pars cōpoſiti, ſic nec elementum, niſi miſti pars. & vt materia ſemper formæ eſt coniuncta, ſic elementum ſemper miſto ſubeſt. perſuadent hoc ſigno: nam Ariſtoteles ex parte materiæ tria principia fecit. videlicet ſubiectum primum, prima contraria, & elementa, vt igitur materia nonquam abſque contrarijs. & contraria nunquam abſque elementis, ita elementa nunquam abſque miſtura elementa igitur eſſe non poſſunt, niſi partes ſint miſtorum. Et ſic elemēta pura concedunt. ſed non ſeorſum ab ipſis miſtis. Hæc poſitio in libello de miſtora confutata eſt. Nunc vero contra eam arguo. primo vbi eſt dare aliquid participans. debet dari aliquid per eſſentiam. Miſtum eſt tale propter elementa igitur & elementa ſunt talia per eſſentiam. igitur ſeorſum. Secundo, quatuor ſunt conſtantiæ primarū qualitatum poſſibiles in ſummo, igitur poſſibile eſt eſſe quatoor indiuidua elementorum talia in ſummo, ſed omne poſſibile in ſpecie, eſt de facto in aliquo indiuiduo. igitur de facto ſunt quatuor indiuidua ex qualitatibus quadrupliciter cōſtantibus in ſummo, & ita quatuor pura elementa. Tertio quatuor ſunt motus ſimplices & puri. igitur quatuor corpora ſimplicia & pura. Et ſic tenem° eſſe quatuor elementa pura. & aliqua eſſe impura. Ad argumentum patet ſolutio. non enim argumentum pro ſimiliter eſt vniuerſale Animaduerte quod Alexander vult ignem in ſphæra proppia non moltum calefacere, quia eſt in materia rara. Sed ignis in materia hic agit valde, quia in materia denſa. Et ſic vult definitionem ignis eſſe intelligēdam de igne iſto. Contra hoc non arguit Auerro. nunc. ſed promittit ſe pertractare rē hanc. Alij vero tenent q ille ignis ſumme ageret. & hoc quia eſt intenſos ſecundum formam & ſecundum qualitatem, & eſt agens naturale, igitur ſi ſibi applicaretur paſſum, ageret. res iſta aget conſideratione.

Philoponus in commentarijs huius loci, obſcure loquitur, tamen ex his, quæ dixit, poſſumus eligere duas expoſi RECO
tiones, prima quod Ariſt. remoueat vnum dubium an ſimplicia corpora quæ ſunt ſenſibilia corpora, ſint ſimplicia elementa. Reſpondet quod non, quoniam ſimplicia elemēta ſunt formæ elementorum quæ ſunt coniugationes duarum qualitatum, hæc enim dicuntur ſimplicia elementa. At ſimplicia ipſa corpora, licet ſint ſimplicia corpora, non ſunt ſimplicia elementa, cum ſimplex elemētum ſit, quod non componitur ex alijs elementis. Modo ſimplicia corpora componuntur ex materia, & coniugatione tanquā ex elementis. ergo illa licet ſint ſimplicia corpora non poſſunt dici ſimplicia elementa. Iuſta hanc expoſitionem lege verba (inquit) Non eſt autem ignis & aer, & vnumquodq; prædictorum ſimplex elementum, licet ſit ſimplex corp°, ſed eſt miſtū ex elementis prioribus. ſ. materia & forma, quæ ſunt ſimplicia elemēta. verū ſunt talia ſimplicia, hoc eſt ſimilia ſimplicibus elemētis, quatenus ex his ſit miſtum ex eis cōpoſitū, non tū eadem ipſis ſimplicibus elementis. probat hoc, exemplo quodam ſimili & dicit. verbi gratia, q eſt ſimile igni, non eſt ignis, ſed igneum. & quod eſt ſimile aeri, non eſt aer, ſed aereū, ſimiliter autem & in alijs. ergo a ſimili, quod eſt ſimile ſimplici elemento, non eſt ſimplex elementum, quia dixit. Simile igni nō eſſe ignē, ſed igneū, exponit, quid proprie ignis (& inquit) ſed ignis, quod eſt proprie ignis, eſt corpus, in quo ſuperabundat caliditas, ſicut glacies hoc eſt proprie aqua eſt corpus, in quo ſuperabundat frigiditas, quod autem aqua ſit corpus in quo ſuperabundat frigiditas. probat. quia congelatio, quæ abundat in aqua, eſt ſuprabundantia frigiditatis, & quod ignis ſit corpus inquit abundat caliditas. probat, quia in igne abundat arſio, quæ eſt exceſſus caliditatis. ideo concludit ſi igitur glacies, hoc eſt, aqua eſt corpus in quo eſt congelatio humidi & frigidi, hoc eſt, in quo hæc ſūt in exceſſu, & ignis erit corpus in quo eſt arſio, ſiue exceſſus calidi & ſicci, hinc concludit, nec ex glacie, hoc eſt pura aqua, neq; ex igne puro aliquid fieri niſi refrangātur. Hæc eſt vna expoſitio quæ colligi poteſt, ex Philoponi cōmētarijs ſcilicet q licet corpora ſenſibilia ſint ſimplicia corpora, non ſunt ſimplicia elementa. Alia expoſitio quæ colligi pōt, eſt q Ariſ. velit declarare an hæc ſenſibilia corpora, quæ nobis videntur ſimplicia, & pura, ſint ſimplicia corpora, & reſpōdet q hæc corpora ſimplicia, quæ apud nos eſſe vidētur pura, nō ſunt pura, ſed miſta, & quaſi ſimilia corporibus puris, ſed ignis purus eſt, in quo exceſſus calidi eſt, & glacies ſiue aqua pura, in qua eſt exceſſus frigiditatis, probatur, quia congelatio & arſio

arsio sunt superabundātiæ,arsio quidē ipsius caliditatis,cō gelatio vero frigiditatis,modo hæ sont in aqua pura,& in igne puro, non.n.sumpsit cōgelationē & arsionem proprie,vt in mistis,sed pro excessibus,ideo concludit, quod glacies,siue aqua est congelatio,siue excessus humidi & frigidi,& ignis est excessus siue exarsio calidi & sicci, & quia hæc hoc pacto sumpta non sunt remissa,ideo ex eis sic intensis nullum mistum fieri potest nisi fiant impura. ergo prima expositio quærit.verum simplicia hæc corpora, sicut sont simplicia corpora,ita sint simplicia elementa.secūda vero quærit,verum,hæc corpora,quæ videntur simplicia corpora,sint in rei veritate pura corpora, nolo tamen te latere verba hæc esse obscura, & Philoponum illa non exponere,vt solet.Quærit Philoponus, verum corpora, pora sint dabilia seorsum per se subsistentia, & non in mi-
Positio philoponi stis Respondet primo secundum Timæum quod si ignis definitur visibili,& terra tangibili,tunc nullum erit corp⁹ vel elementum purum cum purum elementum nec videri nec tangi possit. Secundo respondet per Arist. quod dentur,quia nihil prohibet illa dari. ergo possibile est illa esse, sed possibile aliquando eueniet.maxime si nihil est, quod prohibet,aliæ rationes assignantur in commentarijs, fusores asserunt per artem fusoriam se posse eligere elementa pora a mistis.Alij dixerunt,quod terra pora est.prope centrum, ignis porus prope cælū,aer purus prope ignem,sed de aqua pora vbi sit,nullus determinat.Immo Aristo. secundo libro metheo.asserit nullibi reperiri aquam puram. Propterea problema oceurrum esse potest an dentur pura hæc corpora seorsum ab ipsis mistis.

Ant.c. 27. *Existentibus autem quatuor simplicibus corporibus,vtraque duorum vtriusque locorum sunt.Ignis.n. & aer,eius qui ad terminum fertur, terra autem & aqua,eius qui ad medium.Et extrema quidem & syncera,ignis & terra,media autē & mista magis,aqua & aer.Et vtraque autem vtrisque cōtraria, igni enim contrarium aqua,aeri autem terra.hæc enim ex contrariis passionibus constituta sunt.*

Dilucida. te. c. eiusdem. *Quatuor autem existentibus corporibus simplicibus.Vtrunque duorum. vtriusque locorum est. Ignis quidem enim & aer eius sunt,quod in extremum fertur.Terra autem & aqua illius quod in medium,Et extrema,quidem ac purissima,ignis & terra sunt.Media autem & inuicem mista,aqua & aer. Atque vtraq; vtrisque contraria. Igni quidem enim aqua contraria. Aeri autem terra.Sunt enim hæc contrariis e passionibus constituta.*

Cōm. 27. Nūc loca elementis ipsis præsignat.& volt quatuor elementis esse præsignanda duo loca, vt igni & aeri vnū.Terræ & aquæ alterum.Et hoc(inquit)Quatuor existentibus corporibus simplicibus,Vtrumque duorum,vtriusque locorum est.hoc est pro singulis duobus est statuendus vn⁹ locus.Ignis quidem enim & aer eius loci sunt,quod in extremum collocatur,Terra autē & aqua illius,quod in medio mundi reponitur.Sed contra.quoniam cuilibet corpori per se vnus competit per se locus Respondet quod non damus has locorum differētias vniformiter. Etho.(inqt) Et hæc extrema quidem ac purissima sont ignis & terra. Et extrema loca sumunt.Media autem & inuicem mista, aqua & aer.Et hæc mista loca sumunt.vt aqua medium nō simpliciter,sed in respectu. aer extremum non simpliciter sed in respectu.Addit tamen quod sunt alternatim contraria,vt ignis aquæ, & aer terræ. Sic igitur patet duo esse loca simpliciter,& duo in respectu. & quatuor elementa & quatuor loca.

RECO. Aptauit corpora simplicia quatuor ipsis coniugationibus:at nūc adaptat quatuor corpora quatuor locis,supponit aūt quatuor corpora esse & loca duo extrema esse, & duo in respectu,deinde ex motibus adaptat hæc ipsis corporibus simplicibus, vnde dicit. Existētibus autē quatuor simplicibus corporib⁹ tanq̄ ad sensum manifestis,& supple existētibus duobus locis extremis, vtraq; duorū extremorū locorum sunt loca vtriusq; corporis,quæ sunt cōterminа.quod exponit(& inquit)ignis enim & aer sunt eius loci extremi qui ad terminum,hoc est ad finem continentis, fertur,hoc est vergit,non enim fertur locus,sed vergit ad finem cæli.Terra autem & aqua sunt eius extremi loci,q vergit ad medium,& quia videtur extraneum dare vnum locum duobus corporibus ideo quasi soluendo(inquit)Extrema quidem & syncera. hoc est simpliciter talia secundum motum(vt exponit Philoponus)sunt ignis & terra media autem, & mista secundum respectū talia sunt aqua & aer & sic sunt duo extrema loca,& duo media loca. & sic patet quomodo quatuor corpora sensibilia possunt rationabiliter adaptari quatuor locis,quæ per motum sunt reperibiles.Deinde adaptat hæc quatuor sensibilia corpora ordini cōtrarietatū,& dicit.Et vtraq; aūt eorū quæ sont in vna dualitate sunt cōtraria vtrisq; eorū q̄ sunt in alia, quæ.s. sunt in dualitate eorum quæ vergūt ad continens vltimum,sont contraria vtrisque eorum,quæ vergunt ad medium,non quidem simul.sed singula singulis,vt igni cōtrarium est aqua.aeri aute terra.Sed dices. substantiæ nihil est contrarium.Respondet secundum Philoponum,quod hæc sont contraria,quia sunt ex contrarijs passionibus q. d hæc sunt contraria non secundum eorum substantias sed secundū qualitates,ex quibus sunt eorum differentiæ. Verum de his postea dicetur.

Sed tamen simpliciter(quatuor existentibus) vno vnum quodque est.terra enim sicco magis est quam frigido,aqua autem frigido magis quam humido, aer autem humido magis quam calido, ignis autem calido magis quam sicco est, Ant.c. 28

Et licet simpliciter quatuor existant, vnumquodq; vno est.Tertia quidem enim sicco magis est, quā frigore.Aqua vero frigore magis quā humido. Aer humido magis quā calido. Ignis calido magis quam sicco. Dilucida. te. c. eiusdem.

Dixit elementa esse constantias qualitatum, vt ignem constātiam calidi & sicci, & cætera id genus Nūc declarat qualiter sint constantia(& inquit).Et licet simpliciter elementa quatuor existant iuxta numerum quatuor constantiarū,tamen vnum quodque eorum est vna qualitate magis.hoc est in constantia vna qualitate exuperat: vt per exēpla ostendit,& totum patet.Sed hic plures emergunt quæstiones. Primaverū tantū quatuor sint elementa.& videtur quod non sint quatuor.Primo,quia quot motus, tot sunt elementa.Motus sunt tres primo celi.a medio ad medium.& circa medium.igitur elementaria.Secundo,elemētum ignis nō est.Tum primo,quia si esset,esset,in sphæra sua lucidum.Tum quia in eo essent animalia quædam, vt in cæteris. Videtur etiam quod plura quam quatuor. Primo,quia cælum est elementum primo metheo.Secundo,quot sunt planetæ tot sunt elementa. sed planetæ sunt quinque:igitur & elementa.antecedens videtur Auerro.secundo cæli comento.44.stellæ habēt qualitates similes vni cuique elemētorū.In contrarium est Aristoteles in litera. In isto quæsito primo animaduerte quod stichion græce, latine elementum dicitur quanquam etiā aliqui elemētum a greco verbo hyle,hoc est materia deducant.vt per mutationem literæ y,in e,quasi hylementum,& tunc elementū erit dictum.quod verbum sic deduci grammaticis omitto Stichion siue elementum græce,siue latine,vt in proposito sumitur est corpus simplex in quod mistum primo resoluitur, & ex quo primo compositum est tertio cæli.vt ignis,aer, aqua,& terra.quot vero alijs modis accipiatur, alijs locis relinquo:In isto quæsito igitur primo videndū est vnde accipienda distinctio.& numerus elementorum: Secundo quot sint elementa.Quantum ad primum tenent quidem simpliciter quod sumi debet numerus elementorum a qualitatibus tactilibus,ea ratione qua combinabiles sunt.Mouentur ad hoc propterea, quia penes eas sumi

Com. 28.

Quæstio de numero elementorum prima.

Ordo quæstionis.

Positio aliquorum

sumi debet, penes quas fit contrarietas actio & passio, Eiusmodi sunt qualitates tactiles. Sed videtur mihi q̃d hæc responsio sic simpliciter dicta sit insufficiens, quia vel numer⁹ & differentia elementorum accipi debet a priori, aut a posteriori. Si a priori, tunc debet accipi ab eorum formis substantialibus & non ab accidentibus. Si à posteriori, cum elementa non tantum hæc habeant proprijs accidentibus. nõ tantũ penes illa distinguũtor. Ar. st. enim in libro cæli trib⁹ modis accepit numerum elementorum a motibus, vt in primo cæli, quia enim quatuor sunt motus recti simplices vt ad medium simpliciter, & ad medium in respectu. itemque a medio simpliciter, & a medio in respectu. quatuor conclusit esse elemẽta. A situ contrariorum, vt in secundo cæli vbi accepit si vnum contrarium est in rerum natura, & reliquũ, terra est in rerũ natura quæ in extremo contrariatur igni secundum situm. ignis igitur vbi extrema secundum situm sunt, duo oportet esse media quorum vnũ cum altero eorum, & alterum cũ altero coordinatur. igitur quatuor. Itẽque a qualitatib⁹ motiuis, vt tertio & quarto cæli vt a grauitate simpliciter a grauitate in respectu, a leuitate simpliciter, & a leuitate in respectu. igitur quatuor. sic igitur non tantum penes combinationes tactilium qualitatum. igitur numerus & differentia elementorum colligitur. a priori penes formas, a posteriori quatuor modis. Vno modo a numero accidentium considera torum in præsenti libro. & sic a numero combinationum tactilium. Alio modo a numero accidentium consideratorũ in libro cæli, & sic tribus alijs modis sumi potest. Ex ijs patet solutio secundæ partis videlicet quod quatuor tantũ sunt elementa. Tum pro numero combinationum tactiliũ & sic quatuor sunt elementa, quia vt visum est in litera quatuor sunt constantiæ. Tum pro numero motuum. Tum pro numero situum. Tum etiam pro numero qualitatum motiuarum. Sed hic emergunt dubitationes. Prima, an sit elementum ignis. Antiquorum quidam negant esse elemẽtũ ignis seorsum existens. Immo dixerunt interuallũ hoc ad cœlum vsque esse plenum aere, sed pars illa aeris, quæ prope cæli concauum existit, cum sit purior, magis ignea existit, ideo ab aliquibus ignis dicta est. hæc narrat Ari. primo metheo. Sed contra hoc obijcit Aristot. & possunt rationes eius reduci ad quatuor, & ad vnũ signum. Prima, motus simpliciter sursum est. igitur ignis est nam non potest existere accidens proprium & essentiale alicuius nisi illud subiectum sit. Secundo, terra est igitur ignis, per regulam, contrariorum. secundo topicorum. si vnum cõtrariorũ est & reliquum. Tertio leuitas simpliciter est, igitur ignis. Quarto, combinatio calidi & sicci est possibilis. igitur ignis est. signum vero est assignatum ab Auer. quarto cæli. cõmẽ. 32. vbi dicit. partes enim ignis & mot⁹ earũ ad superius, demonstrat ignẽ esse, veluti si non videremus aquarũ congeriem, quæ mare dicitur, & videremus quod omnes fluuij currũt ad medium, quod est inter aerem & terram, sciremus q̃ mediũ illud est locus oium aquarũ, & ita mare, sic in proposito videmus omnes ignis particulas vndique sursum ferri, & omnes petere cæli concauum, & si motus nõ sit frustra, sic possumus ibi omnes ignes cõgregari & p̃ cõsequens esse ignem purum. Animaduertendũ q̃ quidam recentiores concedunt elementa esse, sed tantũ in misto, veluti materia est, sed in cõposito, & vt non datur materia seorsum a composito, ita nec elementa seorsum a mistis, & tunc volunt in concauo cæli esse ignem non purum sed mistum. Immo esse ibi aerẽ puriorẽ, & prædominio, igneũ. Et tunc argumenta oia cõcluderent dari ignem, nõ seorsum a mistis, sed in mistura. Sed de hoc diximus in primo libro. & in libello de mistura. Secundo dubitant. quare ignis in propria sphæra non lucet, & tamen hic extra sphæram lucet. Respondet Auer. quarto cæli. cõmen. 32. quod quemadmodum congelatio aquæ accidit, nõ ea ratione, qua aqua, sed quatenus sibi commisti sunt vapores terræ, & sic quatenus mista est, sic ignis non quatenus ignis lucet, sed quatenus ipse miscetur terreo denso, & sic vt congelatio aquæ accidit p̃ dispositionẽ extraneã ei, ita lux accidit igni per dispositionẽ extraneam, sed elementa, quando sunt in loco non possunt habere dispositionem extraneã,

Prima dubitatio. Positio antiquorum.

Confu.

Secunda dubitatio.

Tertia dubitatio.

& ita nec ignis lucere, nec aqua congelari possunt proprijs in locis. Tertio dubitant. quomodo differunt ignis in sphæra propria & ignis hic noster. Respondet Alexan (vt narrat Auerroes quarto cæli. commento dicto, & primo cæli cõmẽ 91. Et in hoc secundo de generatione. commen. 21.) q̃ ignis dicitur æquiuoce de nostro, & illo qui est in sphæra propria, Primo, quia ille est vitæ conseruatiuus, iste noster vitæ corruptiuus. Secũdo quia ille nõ calefacit iste calefacit in sũmo. Aiaduerte q̃ si Alexander intẽdit æquiuocationem essentialem, non vere dicit, quia omnis ignis omni igni eiusdem est speciei. Si vult æquiuoce dici per accidens, verum dicit, prima enim ratio valet pro quanto radij solares ad nos descendentes pertranseũtes per ignẽ illum assumunt aliquam impressionem, & sic propter illum calefaciunt, & quia stellæ præbent vitam. ideo calor ille viuificat. iste noster corrumpit propter mistionem. Secunda rõ etiam declaratur per Auer. in commento libri canticorũ commen. 15. vbi vult illum ignem non habere actu calorem, quia calor est accidens huic igni sensibili prout in corpore est terreo, ille tamen est aptitudinaliter calidus, Vel dici potest, vt dixit Philoponus de aere quod ille ignis est calidissimus, non tamen calefaceret, primo quia non esset repletiuus pororum nostrorum corporum. secondo. quoniã esset adhæsiuus nostris corporibus cum sit elongatum a terra. Verum de hoc alibi. Quarto dubitant quonã modo constantiæ qualitatum se habent ad elementa ipsa. Ad hoc in libro metheo. respondimus, quod elemẽta possunt considerari in fieri, & in facto esse. Si in fieri, sic subeunt rationem causæ materialis, pro quanto. videlicet præparant ad esse formarum. Si in facto esse, ita sunt formæ saltem accidentales, ipsorum etiam virtutes, effectrices, saltẽ instrumentariæ. Tunc ad rationes. Ad primam patet quod motus sunt tres in genere, sed quatuor in specie. Ad primam patet solutio. Primo, quia non oportet vt luceat. Secundo quia vt quidam aiũt illud decoratũ est dæmonibus, quæ apud Platonicos sunt animalia perpetua, verũ de hoc in libro de dæmonibus perquiratur. Ad secũdum etiam bene cõcedunt qualitates elementorum esse similes qualitatibus planetarũ, non tñ oportet vt sint tot, veluti multa mista a p̃dominio sunt similia elementis non, propterea oportet vt in numero cõueniãt. Ad cætera similiter patet solutio.

Alexãder

Quarta dubitatio.

Tertia.

Secundo principaliter quærunt, vtrum caliditas ignis & caliditas aeris sint eiusdem speciei specialissimæ. Similiter de humiditate aquæ & aeris, & de frigiditate terræ & aquæ, & de siccitate ignis & terræ quæri potest. Sunt in quæsito positiones duæ extremæ et contradictoriæ, quidã asserunt quod sic multis argumentis, et alij quod non, & ambo nesciunt quid velint. ignorant enim & rationes distinctionum et conuenientiæ. Propterea animaduertendũ quod aliqua sunt eiusdem speciei in ratione obiecti, quæ nõ sunt in ratione subiecti eiusdem speciei, vt in visus aquilæ, & visus hominis in ratione subiecti differunt specie, quia subiectũ visus aquilæ, vt visorium differt specie a subiecto visus hominis, nam visorium differt speciei a visorio. at in ratione obiecti specie conueniunt, nam visus aquilæ mouetur ab eodem obiecto specie, a quo mouetur visus hominis, vtpote a calore, & ita vterque visus in ratione subiecti specie differunt, in ratione obiecti conueniunt. Similiter caliditas ignea & caliditas aerea in ratione subiecti differunt specie, quoniam ignis subiectum igneæ caliditatis differt specie a subiecto aereæ caliditatis, at in ratione obiecti conueniunt specie, quia caliditas ignea & caliditas aerea sub eadem rõne obiecti mouent tactum igitur subeunt eandem rationem obiecti, quæ vero recentiores dicũt metaph. non sapiunt. Et per hæc argumenta vtriusque partis persoluũtur. Tertio quærunt vtrum in elemẽtis sint ponendæ qualitates virtuales distinctæ ab actualibus. In hoc quæsito sunt duæ positiones extremæ. Prima vult q̃d in elementis sunt tot qualitates virtuales, quot actuales, vt in igne qualitates actuales sunt caliditas & siccitas, & totidem virtuales. Similiter in cæteris dical. Secundo dicit virtuales differre ab actualibus. quod illæ magis ac minus recipiunt hæ minime. Persuadent hanc positionem. primo quia in mistis sunt eiusmodi qualitates virtuales, vt in caliditas virtualis,

Secunda quæstio de symbolis.

Positiones extremæ.

Positio prima.

Tertia quæstio de qualitatibus virtualib⁹. Prima positio.

tualis,& in cæteris id genus. Secundum, quia aqoa calefacta reducit se,& non nisi per frigiditatem virtoalem. Tertio, quia elementa ronseruantur in locis proprijs per eiusmodi virtutes. quod vero illæ noo intendantur, nec remittantor. argumento patet quod aliter aqua calefacta non reduceret se.

Secunda positio.

Secunda vero positio tenet quod in mistis eiusmodi virtutes dantur aliæ a formis substantialibus,& qualitatibus primis, in elementis minime, Primum patet de vino & pipere,& cæteris id genus, quæ actu quidē fortasse frigida sunt, virtute vero calida Secuodum vero probāt pluribus rationibus, quas omitto nunc. Ego vero cum his concedo in elementis qualitates virtuales nullas esse. propter rationes quas tāgunt, nec in mistis eas cōcedo alias esse ab actualibus, quibus cōseruat forma in materia. verbi cā. cōplexio piperis, pōt cōsiderari,& talis qualitas,& sic gñat sibi simile, vt frigiditatē si a prædominio actu sit frigida: Et potest considerari vt instrumentum formæ piperis, quo illa exit in omnes operationes, in qnas potest in materia apta illas recipere. Si primo modo, sic est qoalitas actualis. & semper sibi simile generat. Si secundo modo qualitas virtualis dicetur,& sic instrumētum formæ potest generare omne in quod potest forma in subiecto apto affici,& sic qoalitates elementorum, nec in se, nec respectu formæ dici possont virtuales, at qualitates mistorum,& si non simpliciter dicuntur virtuales, respectu formæ virtuales dici possunt, ꝑ quanto exeunt in effectus specie dissimiles a se.

Propria positio.

Tunc ad rationes patet. Ad primam quidem, quia in mistis & elementis non est simile, quia forma, ꝙ isti est alteriꝰ generis a forma elemēti. Ad secundū vero diximus quod aqua reducit se per accidens, inquantom videlicet mouetur ad centrū. Nā aqua calefacta est rarior ꝙ debet, cessante aūt calefaciēte ipsa mouēdo se ad centrū extra ꝙ præter naturaliter facta est, condensatur. Ad condensationem vero cū auxilio continentis sequit frigiditas,& ita per accidens inquantum reducit se ad pristinum locum se infrigidat. Vel dici potest quod aqua calefacta se infrigidat, pro quāto mouet se ad sui medium, nam motus in corpore apto infrigidari frigefacit in corpore apto inflāmari calefacit primo metheo. Ad tertiom patuit solutio in alia quæstione, vbi de locatione elementorum disputatom est. Quarto quærunt, vtrum quodlibet elementum in naturali dispositione existens determinet sibi vtrasque primas qualitates in summo. Circa quæsitum dici potest quod aut quodlibet elementum vtrasque sibi in summo limitat, vel neutram in summo, vel alteram tantum. quicunque elementa pura,& seorsum existere negant, coguntur cōcedere neutram in summo elementum habere com quo tamen volunt alterā elemento prius inesse, etiam si ambæ sint remissæ. Mouentur coniectura accepta terra, quia si aliquod elementum deberet esse in summo tale, maxime esset terra in summo sicca vt Arist. testatur. Modo terra non est in summo sicca, quin sibi humiditas sit admista, aliter non esset continoa. Mouentur etiam per verba Arist. tex. commen. nostri. 26. vbi voluit nullum elementom esse simplex ac purum, sed esse simile elemento, hæc opinio disputabitur postmodum, quando quæretur vtrum elementum habeat qualitatem aliquam in summo. Auerroes autem in isto quæsito varius inuēnitur. nam tertio cæli. commen. 67. (inquit) quod ignis non est ignis in actu, nisi in calore & siccitate, quæ sunt in summo, idem & in cæteris,& sic secūda positio est, quod quodlibet elemētum sibi limitat vtrasque in summo, quarto vero metheororum. commento. 10. expresse vult nullum elementum limitare sibi vtrasqoe in summo, quia tunc inter contraria elementa non posset esse actio & reactio vt deductum est, vt nec ignis in aquam, nec aqua in ignem agere posset, quia æquipotentes essent in vtriusque contrarijs. Propterea teneut quodlibet elementū alteram tātom sibi limitare in summo,& alteram remisse. verom circa remissionē duę sunt positiones, nam alij dicunt remissam esse alteram per admistionem contrarij. alij esse remissam per simplicitatem. quæ differentia pendet propter positiones diuersas, quas alias enarrabo. In isto quæsito Auerro. non multum tribuo, quia ipse in ipsius positione non est certus, cum cōtraria dicat, propterea (saluo meliori iudicio cum protestatione dicendi aliter, si aliter occurrit) dico quodlibet elemētum in naturali dispositione constitutum,& seorsum a misto existens, sibi a specie sua limitare vtrasq; qualitates in summo, alteram tamen per prius & essentialius. verbi causa. ignis est in summo calidus & siccus, sed per prius & essentialius calidus quam siccus, aer æqualiter in summo calidus & humidus: sed ꝑ prius humidus,& secūdo calidꝰ,& hoc ꝑ regulā Ari. in posteriorib', videlicet ꝙ quā duæ passiones ꝑ se cōpetūt vni subiecto, necesse est vt ordine quodā cōpetant vt vna per prius & altera per posterius, non enim possunt duo æque primo alicui inesse, dixi in naturali dispositione constitotum, quia præter naturaliter existens has non sibi limitat, dixi seorsum a misto, iuxta positionem veriorem, quæ tenet elemēta pura dari in proprijs sphæris. dixi a specie, quia calidū vt calidom non magis igni cōpetit quam aeri, licet ignis essentialius per speciem eius sibi calidum limitet, quam aer quoniā hæc insunt per se a parte subiecti,& formæ subiecti. Et hoc dixit Aristote. dum inquit.& licet simpliciter quatuor existunt vnūquodq; vno est, terra quidem enim sicco magis hoc est per prius,& essentialius est quam frigore & reliqua. Vnde verbū illud magis, quod græce est mallon, quandoque sonat per prius,& quandoque intēsius, hic vero sonat per prius. hanc positionem ideo teneo, quia ad eam minora sequuntur. Et etiam quia non potest facile assignari, vnde sit remissio illius qualitatis, nisi ad voluntaria deueneris. Sed contra hoc arguūt quia tunc aer non esset conueniens locus habitationi animalium. Respōdet Auerro. secundo de anima cōmen. 115 quod aer non sentitur ab animalibus, nisi quādo sibi admiscentur corporea extra naturam, vt vapores, quia vero in aere aīalia oriunt a consuetudine connaturalis est aīalibus. Tunc dico quod aer licet sit æque calidus sicut ignis, quia tamen est æque humidus, ideo calor ille humiditati coniunctus efficitur cōueniens habitationi. Et cū arguit ꝙ est in materia densiori. Respondeo quod non est in materia densiori conuenienti siccitati. Sed humida connaturali animalibus,& sic propter humiditatem aeris,& cōnaturalitatem calor ille non sentitur, proportionabiliter enim humiditas est maior quam densitas, propterea hebes est,& ideo est conueniens habitationi animalium. Ad formam igitur dicerē quod licet caliditas sit densiori in materia, quia excessus humoris est summus, ideo caliditas illa nō sentitur, nam multo maior est humiditas quam densitas. Sed ambigunt dato quod altera tantum qualitas competat elemento in summo, quæ est qualitas summa ignis,& quæ cæterorum elementorum. Primus expositor velle videtur quod terræ non competat maior siccitas quam igni. Dicit secundo quod nec humiditas aeris est maior humiditate aquæ. Dicit tertio quod aqua non est frigidior terra. Immo terra est omnium frigidissima: primum probat, quia caliditas humorem consumit, sed ignis est calidissimus,& proximus motui cæli. igitur maxime siccus. Secundum etiam patet apud ipsum primo, quia in aqua est frigiditas faciens ad se fluere humorem, caliditas aeris non facit. secundo, quia sensu aqua humidior percipitur. Tertium etiam probat, quia frigiditas causatur ex distantia a cælo, modo terra est distantissima, igitur frigidissima. Nouus expositor videtur distinguere de duplici frigiditate. videlicet cælesti & elementaria vt de calore dicit Auer. 12. meta. commento. 18. Modo dicit quod frigiditate cælesti terra est frigidior aqua,& aqua est frigidior terra frigiditate elementaria, vt secundo cæli commen. 94.& licet hæc concordia esse possit de frigiditate, de cæteris non conuenit. Propterea dici potest vel secūdum rem ipsam, vel secundum positionem illorum, qui tenent in quodlibet elemento naturaliter constituto ꝑdominari alteram tantum. Si primo modo, sic quodlibet elementum limitat sibi vtrasque in summo, siquidem est in naturali dispositione constitutū,& tūc nec aer est humidior aqua, neq; ecōtra,& in cæteris de ceteris idem. Sed ad dictū. Philosophi, dico qood Arist. vult alteram inesse magis, hoc est per prius vt aeri per prius humiditatem, aquæ frigiditatem,& de cæteris idem, vnde elementa sunt æqualiter talia, vt quæcunque frigida, æqualiter frigida, quæcunque hu

Ad rōnes.

Quæsita quæstio vtrum elementorū. quodlibet limitet sibi ambas in summo

mida

mida æqualiter humida quæcunque ſicca æqualiter ſicca quæcunque calida æqualiter calida, non tamen eodem ordine. nam ignis primo calidus, aer primo humidus, aqua primo frigida, terra primo ſicca. Sed dices. quod eſt primo tale, eſt maxime tale, ſed aer eſt primo humidus, igitur maxime humidus, & per conſequens cætera ſunt minus humida. Dico quod illud quod eſt maxime tale in ordine ad ſubiecta, eſt intenſiſſime tale, ſed non in ordine ad paſſiones, vt licet homo ſit primo diſciplinabilis, & per prius quam riſibilis, non propterea magis diſciplinabilis quam riſibilis. Sed ſi reſpondemus ſecundum poſitionem eorum, dicimus quod ignis eſt maxime calidus, aer maxime humidus, aqua maxime frigida, terra maxime ſicca. Quod quidẽ ignis ſit maxime calidus, oẽs concedũt & Ari. probat, quia maxime cõgregat inter ſimilia, quod vero aer ſit maxime humidus, & magis quam aqua Ariſt. probauit. quia magis terminabilis termino alieno, quam aqua eſt enim aqua plus ſolida, aer vero terminabilis maxime termino alieno. Nec valet argumentum ſecundum. quia humiditas aeris minus ſentitur propter connaturalitatem & quia cum calore eſt vitæ conueniens. ſecundo de anima commen. 113. primum etiam tollitur, quia frigiditas aquæ non magis facit fluere, immo facit humorem craſſiorem quod aqua ſit frigidior terra, patet. quia frigiditas aquæ magis congregat inter ſimilia & diſſimilia quam terra. Et argumentum de diſtantia eſt ſolutum per nouum expoſitorem, quod vero terra ſit ſiccior igne, patet. quia minus terminabilis termino alieno, nec calor facit euaporare humidum, niſi coniunctum frigori. videlicet aqueum, non autẽ humidum quatenus humidum, Vnde pace expoſitoris dixerim, non bene percipit, quæ. Ariſto. præmiſit, accepit. n. vnde humiditas dicatur, vnde caliditas vnde frigiditas & ſiccitas, & tunc pro ratione & definitione illorum ordinauit illas in elementis, & eas maxime elementis conuenire dixit, quibus maxime competunt illorum definitiones.

Quinta quæſtio de qualitate motiua. Poſitio recentiorũ. Argumenta propoſitionis. Obiter quinto quærunt, vtrum leuitas aeris & ignis ſint eiuſdem ſpeciei, & de grauitate aquæ & terræ ſimiliter. Recentiores tenent. primo quod differunt ſpecie. ſecundo quod leuitas ignis & aeris ſunt æque intenſæ. quando ſunt ignis & aer in naturali diſpoſitione conſtituti. Similiter grauitas aquæ & terræ. Sed non eſt iuſtum condemnare aliquẽ abſentem. primo & ſecundo cæli. propterea rationes eorũ inducam, poſtmodum dicam aliter. Quod igitur leuitas ignis & leuitas aeris differunt ſpecie, arguunt primo. quia tũc ex parte grauitatis & leuitatis nõ poſſet cõcludi numerus elementorum. ſecundo tunc ad eundem locum ſimpliciter mouerentur, quia rerum eiuſdem ſpeciei idem eſt locus ſimpliciter. tertio quæ ſic ſe habent, quod vna trahit alicubi, quo altera non trahit differunt ſpecie, ſed leuitas Ignis trahit ad locum, ad quem non trahit leuitas aeris. igitur differunt ſpecie. Quarto, leuitas aeris naturaliter collocatur in ſphæra aeris, & non leuitas ignis. igitur differunt ſpecie. Quinto, diuerſorum corporum differentium ſpecie, diuerſæ ſunt virtutes ſpecie. igitur non poteſt eadẽ ſpecie leuitas igni, & aeri ineſſe. Quod vero leuitas aeris ſit æque intenſa, vt illa ignis. probatur primo, quia vel eſt ſũma, vel remiſſa, ſi ſumma, habetur intentum. ſi remiſſa. tũc aer eſſet miſtus in qualitate motiua, & ſic non eſſet purũ elementum. Secundo, quodlibet elementum debet limitare ſibi qualitatem aliquam motiuam in ſummo, veluti aliquam alteratiuam. Tertio, omnis virtus competens alicui ſubiecto puro, & per ſe competit ſibi ſecũdum omnem rationem, & in ſummo modo leuitas competit aeri, & in naturali diſpoſitione conſtituto. igitur in ſummo. Hæc ſunt

Confuta. argumenta & vires iſtorum. Sed pace iſtorum dixerim, probare videntur verba Ariſto. quod leuitas ignis & aeris ſimiliter grauitas aquæ & terræ ſunt eiuſdem ſpeciei. primo, quicunque definitione ſunt eadem, ſpecie ſunt eadem, ſed leuitas aeris & ignis definitione ſunt eadem. igitur ſpecie, minor declaratur, nam primo cæli tex. & commen. 17. leuitas ſic definitur leue eſt quod natum eſt ferri a medio, graue vero, quod, natum eſt ferri ad medium modo; hæ definitiones competunt illis. igitur ſpecie conueniunt. ſecũdo omnis natura cæleſtis neutra eſt eiuſdem ſpeciei omni naturæ, vt ſecundo cæli commen. 49. igitur omnis natura leuis omni naturæ leui, & omnis grauis omni graui. tertio quæcunque comparantur in grauitate & leuitate, conueniunt in illis ſecundum ſpeciem, ſed terra & aqua cõparantur in grauitate, & aer & ignis in leuitate, igitur cõueniũt in illis ſecundum ſpeciem, minor patet quarto cæli. tex. cõmento. 26. & 27. & primo cæli. tex commento. 17. Propter hæc & alia quæ diximus in libr. cæli, videtur eſſe dicẽ- *Dubitatio* dum apud Ariſto. & Auerroem, & Simplicium, & Alexandrum, quod grauitas & leuitas poſſunt accipi pro formis ſubſtantialibus elementorum, & pro accidentibus illis formis coniunctis. vt primo cæli. commen. 17. & ſecundo de anima. com. 108. Si pro formis, ſic ſicut forma ignis & forma aeris differunt ſpecie, ita leuitas a leuitate, quando quidem forma eſt leuitas, ſi vero accipiuntur pro accidentibus conſequentibus formas, ſic ſunt eiuſdem ſpeciei & ſolum differunt ſecundum magis & minus Auer. hoc tenet, expreſſe quarto cæli. comment. 3. d. graue autem & leue ſecundum comparationem eſt illud in quo non eſt pura grauitas, neq; pura leuitas, ſed vtrũq;, eſt. n. grauius alio & leuius alio, & reliqua, idẽ. Et cõ. 6. d. illud autẽ quod eſt minoris grauitatis. i. ex gñe grauis ſimpliciter, et non differunt niſi ſecundum magis et minus: propter illud quod miſceretur cum eis ex altero contrario quod eſt leue, et reliqua. Et commento. 56. & quia graue & grauius ſecundum comparationem eiuſdem generis ſunt, ſed differunt ſecundum magis & minus vt aqua & terra, quæ ſunt in genere grauis ſimpliciter, ſed differunt ſecundum magis. & minus, & ſimiliter ignis & aer, q ſunt ex genere leuis ſimpliciter, & accipit genus pro ſpecie. Verum pro ſolutione ad argumenta aduerte. primo quod grauitas & leuitas poſſunt dupliciter accipi. vel in ratione qualitatum, et *Nota.* ſic ſunt (vt dixit Auerroes.) omnes leuitates eiuſdem ſpeciei, & omnes grauitates ſimiliter. Si in ratione inſtrumenti, cum vi ſic ſortiantur differentiam & eſſe a formis agentibus, differunt ſpecie aliquo modo. Tunc ad primum dico quod ex parte leuitatis & grauitatis poteſt colligi numerus elementorum, accipiendo illas pro ſubſtantiis, non pro accidentibus, quia ſic ex numero motuum accipiuntur, vt patet in commento illo. 17. primi cæli. Ad ſecundum dico primo quod bene mouerent ad eundem locum ſimpliciter ſi eſſent æquales in grado in vtroque, & eiuſdem ſpeciei in ratione inſtrumenti modo (vt Auer. dixit) leuitas aeris eſt remiſſa, et in ratione inſtrumenti differt ſpecie ab illa ignis. Ad tertium eodem modo dicas, quando enim eſſent æquales in gradu, et eiuſdem ſpeciei in ratione inſtrumenti tunc quo vna traheret et alia etiam.

Ad quartum eodem modo dicendum quod differunt loco non ſpecie, ſed ſecundum magis et minus, vnde vt leuitas, ita & locus, eſt enim elementorũ duplex locus, et a medio, et hic leuibus competit, & ad mediũ, et hic grauibus, ita etiam duplex qualitas motiua, leuitas & grauitas. Ad quintum maior eſt vera de accidentibus et virtutibus et paſſionibus propriis eſſentialibus, modo leuitas eſt quoddam accidens commune igni et aeri. Tunc ad primam pro alia concluſione Auerroes concedit quod aer non eſt ſimplex in qualitate motiua, ſed miſtus, eſt tamen ſimplex penes qualitates alteratiuas.

Ad ſecundum negaret maiorem Auerroes, quia motiua qualitas non eſt propria paſſio et eſſentialis, ſed commune quoddam. Ad tertiam ſimiliter intelligitur quando competit illi ſubiecto per ſe, vbi autem competit communiter, non oportet. Sed ambiges vnde aer habet remiſſam leuitatem, et cum admiſtione grauitatis, ignis vero non, Ad hoc dici poteſt illud eſſe propter duo Primo propter formas ſubſtantiales, quia forma ignis differt a forma aeris. *Dubitatio Solutio.* Secundo pp qualitatũ ꝓportionẽ, qa ignis cõſtat ꝓportione calidi vero proportione calidi & humidi, modo ad proportionẽ primã ſequitur qualitas illa intenſa, ad ſecundam vero qualitas illa remiſſa. Hæc ſunt quæ probabiliter ſuſtineo, quod ſi aliter aliquando videbitur, aliter etiam dicere non recuſabo. Ego enim cum in naturalibus nihil certi habeo, illud defendere enitar, quod magis pro tunc cõſonat, ſemper tamen cum proteſtatione dicendi aliter, ſi

aliter

aliter occurret, pertinacitas enim opinione non est digna Philosopho. Hæc de quæstione. Sexto quærunt, vtrum sit dare aliquod elementum purum, hæc dubitatio est tacta superius, verum quia a recentioribus hic speciatim, tangitur ideo aliqua etiam ad jciam.

Positio alchimicorũ

Alchimici aiunt nullum elementum esse purum, nec in substantia, nec in qualitate. Immo omne esse mistum mistione elementaria. dici tamen elementum, non quidem simpliciter, sed a prædominio. Hanc positionẽ videtur sentire Auic. vt Auerroes narrat primo de generatione commen. vltimo, & est expresse Constantini. libro de elementis, & videtur Auerro. secundo de anima. commen. 115. & Aristo. vt in hoc secundo patet. tex. com. nostri. 26. Addunt tamen quod fieri potest vt elementum purũ extrahatur ex quolibet misto. Immo fingunt quintam essentiam e quodlibet misto extrahi posse.

Positio cõtraria.

Contrariã positionem tenent omnes & concedunt dari extrema saltem aliqua in parte pura vt ignem & terram, & hoc substãtialiter & qualitatiue, de medijs vero aiunt, aerem & aquã substantialiter esse pura, omnia tamen qualitatiue mista. Primum probant, quia ignis & terra sunt in locis extremis, sed mistiones fiunt in inter medijs. Secundum patet, quia hæc elementa sunt in medio, ideo mistionem habere debẽt. Sed certe (vt diximus alias) in hac re nihil certi est, & nec opiniones nec argumenta sunt necessaria, vt patet considerantì.

Dubitationes.

Sed circa hec occurrunt dubitationes. Prima verum caliditas potest in infinitum intendi inquantum caliditas. Secũdo dato. q sic. penes quid accipit puritas elemẽti. Tertia, verũ caliditas vt caliditas possit in infinitũ remitti.

Positio quorundã ad primã. q.

Ad primã respondent aliqui quod repugnat caliditati vt caliditas est, intendi in infinitum, & hoc probant. Primo, quia sicut cœlum ad extensionem, ita caliditas ad intensionem sed repugnat cœlo vt cœlum est in infinitum extendi, igitur caliditati repugnabit intendi. Secundo, quod sibi non põt conuenire, eidem repugnat, sed caliditati intensio in infinitum conuenire non potest. igitur sibi repugnat. minor declaratur, quia si posset conuenire, aliquando cõuenisset, vel aliquando conueniet. per regulam de possibili. Tertio, q est indifferens ad finitum & infinitum, sibi non competit finitas nec infinitas. igitur secundum se non potest crescere in infinitum.

Positio ꝓpria.

Animaduerte apud Auerroem pluribus in locis quod aliqua propositio est vera per se, & falsa per accidens vel sub alijs verbis aliqua est vera per rationem generis quæ est falsa per rationem speciei, hoc est aliqua est vera reduplicatiue, quæ est falsa simpliciter siue absolute, loquor de reduplicatione ad bonum sensum, quatenus nõ distinguitur a specificatione. verbi causa. hæc est falsa absolute. omne animal potest videre. quæ reduplicatiue est vera. videlicet omne animal potest videre inquãtum animal quia etiã talpa potest videre inquãtum aiã. Similiter hæc est falsa absolutè omnis motus potest velocitari in infinitum quæ reduplicatiue est vera. videlicet omnis motus potest velocitari in infinitum inquantum motus, sic in proposito hæc est falsa absolute. omnis caliditas potest in infinitum intendi, quæ tamen est vera reduplicatiue. videlicet inquãtum caliditas. probatur. quicquid non repugnat speciei, nõ repugnat indiuiduis sub ratione speciei, modo infinitas nõ repugnat speciei, linea enim finita & linea infinita sunt eiusdem speciei. similiter & caliditas finita & caliditas infinita.

Solutiones ad argumenta primæ positionis.

Ad primum respondeo quod similitudo non est conueniẽs quia extensio competit cœlo vt quantum, intensio competit caliditati vt quale, modo quantum per accidens competit cœlo, quale per se caliditati. Ad secundam nego minorem. Ad probationem dicas regulam illam de possibili esse verã in possibili absoluto, & nõ reduplicatiuo: nã põt est talpa videre in eo q aial nunquã tñ vidit nec videbit. 5. meta tex. com. 27. Ad tertiam cõcedo maiorem, quod sibi non competit alterum secundum inclinationem materialẽ, attamẽ sibi non repugnat, & hoc sufficit ad ꝓpositionem de possibili reduplicatiuo.

Respõsio ad secũdã

Ad secundam dubitationem respondent hi ijdem, & volunt quod si caliditati quãtum est de se competeret posse in infinitum intendi, adhuc penes esse infinite intensum non deberet sumi puritas elementi ignis, & sic in cæteris. probant. quia hæc infinita intensio esset præternaturalis igni vel elemento, & sic penes hanc non debet attendi eius puritas. Sed hæc positio est de directo contra Auerroem, nam ipse ponit formas elementorum intendi & remitti proportionabiliter secundum intensionem & remissionem qualitatum, quo stante sequitur quod si ignis non esset infinite calidus. esset remisse calidus, & sic remisse ignis, & ita alteri commistus, & per consequens non purus.

Primo. Confuta.

Propterea dicendum infinitatem intensionem caliditati simpliciter & absolute repugare, licet nõ repuget reduplicatiue, propterea elemẽtũ potest esse purũ dato quod caliditas non sit infinite intensa, & sic puritas elementi penes simplicitatem elementorum attenditur, ita vt illud simplex dicatur elementum, quod ex pluribus non cõstat elementis.

Positio ꝓpria.

Ad tertiam dici potest vt ad primam, verum quia quæstio illa potest extendi ad materiam de minimis, volo hæc satis esse, & sic de quæstione.

Soluit quæstionem, nam dixit vnumquodque elementorum constare duplici qualitate, ideo quæritur, verũ vtraque illarum, constet æqualiter. Respondet (vt exponit Philoponus) & dicit. sed tamen quatuor existentibus qualitatibus, calido, humido, frigido, & sicco. vnumquodque, sensibilium corporum simpliciter constat vno, hoc est vna illarũ. Græci vtuntur accusatiuis absolutis, nos vero nõ, & genitiuis etiam loco ablatiuorum, ideo cõmunes trãslationes non bene se habent: Exponit quod dixit (& inquit) Terra enim constat sicco magis quam frigido. aqua autem frigido magis quam humido, aer autem humido magis quã calido, ignis autem calido magis quam sicco est constans, & sic vnumquodque simpliciter vno constat. Sed propter quid elementorum vnumquodque constat duplici qualitate, Philoponus bonam affert rationem. Sed cur constat altera magis ac simpliciter, causam non affert.

Cur elementum constet duplici qualitate, & vna principaliter.

Dicit enim quod elementa quatenus sunt abinuicem transmutatiua, catenus oportet qualitatibus contrarijs participare, quatenus vero vicina, catenus necesse est ea communicare in aliqua verbi causa, ignis aeri vicinus est, & quatenus ei vicinus est, communicabit cum ipso secundum aliquam qualitatem, vtpote secundum caliditatem quatenus vero vtrunque in alterum transmutatur, necesse est ipsa secundum aliã differre qualitatem, quia vero impossibile est duo æque primo competere alicui nisi ordine quodam, ideo omne elementum altera tantum principaliter constabit. Alioquin duo erunt ad idem æque primo æqualiter comparata.

An aer sit magis humidus aqua.

Dubitant aliqui, quia non videtur quod aeri magis humiditas tribuenda sit quam aquæ, quia vt obseruatio docet, aqua multo plus humefacit, Respondet Philoponus quod humidum sm eam rationẽ qua ipsum descripsit Arist. magis aeri quam aquæ competit. Est. n. humidum quod proprio termino male terminabile est bene autem alieno, modo hæc definitio videtur magis aeri competere. aer enim & magis quam aqua funditur, & magis diffluit & male terminabilior est ipsa aqua. aqua enim & si diffluat, aliquem terminum interdum dimissum desuper tanquam compacta seruat: aer autem perfunditur facile, quare quo ad rationẽ humidi aeri videtur humiditas magis esse tribuenda. Tũc ad argumentum dicit quod aqua per accidens magis humefacit nostra corpora primo quia constat ex crassioribus partibus & ideo est magis repletiua eorum pororum. qui sunt in nobis aer vero quia est ex tenuioribus partibus, ideo facile diffluit. Secundo, quia aqua consonante quasi se habet ad terram, & facile cum ipsa colligatur, & cum nostra corpora terrena sint, cum terra magis participant, ab aqua magis humefiunt quæ suapte natura facile est cum terrenis permiscibilis. hæc ex commentarijs Philoni. Quod vero ignis sit principaliter calidus, aqua simpliciter frigida, terra vero maxime sicca. Arist. tãquã nota ad sensũ supponit, sensibus. n. patet ignẽ esse magis disgregatiuũ etherogeneorũ. q̃ ꝓprio termino terminabilis sit. Aquã ẽt esse etherogeneorũ cõgregatiuã magis quã humidã etiã sensibus subiacet Terrã etesse magis proprio termino terminabile, magis quam etherogeneorum congregatiuam etiam sensibus constat, ideo hæc supponit. In commentarijs quæsiuimus verũ tm̃ quatuor sint elemẽta, vbi dicebamus Arist. probasse tantum quatuor esse elementa, vt per rationes tactas in commentarijs declarauimus. At

vt ex

dicebamus Ari. ꝓbasse tm̄ quatuor esse elemēta, vt ꝑ rōnes factas in cōm. declarauimus. At ex cōmētarijs Philoponi ꝑspicuū est, Ari. nō ꝓbauit tm̄ quatuor esse elemēta, sed supposuit quatuor esse nota ad sensū, postea ea adaptauit quatuor cōiogationib⁹, & quatuor locis, & quatuor motib. et quatuor cōtrarietatibus & hoc vt ostēderet, ea quæ sensib. sobiacēt de elemētis, cōuenire rōni. Pōt etiā dici, ꝙ hæc propositio tm̄ quatuor sunt elemēta, æqpollet illi quatuor sunt elemēta, & nō plura, vel ꝙ interpretatur ꝑ illā, quatuor sū elemēta, & nō plura. mō hæc interpretatio ſm̄ quālibet ei⁹ partē nō ꝓbatur ab Ari. quia vbiq; Ari. supposuit eius primā partē vt totā ad sensum, nullibi. n. probauit, ꝙ quatuor sint elemēta sed supposuit vt ꝑ se notū ad sensum, ꝓbatur tū quo ad eius ſm̄ partē, qa Aris. ꝓbauit ꝙ nō possunt esse plura, quia plures cōiugationes nō sunt possibiles plura loca quā quatuor nō sunt possibilia, plores motus q̄ quatuor nō sunt possibiles, plures qualitates motiuæ nō sunt possibiles, plora q̄ quatuor cōtraria nō possunt esse, nisi vni essent plura cōtraria. ergo illā exclusiuā nūquā ꝓbauit Arist. ſm̄ oēm eius partē, sed solū ſm̄ alterā. s. ꝙ non sunt plura quā quatuor. ad hūc sensum ꝓcedere pōt Philoponi interpretatio, vt patet legēti. Aiaduerte ꝙ qui vellet posset dicere ꝙ nō potest probari ignē esse simplicē & porum ab omni mistione abiunctū, non. n. valet prima ratio quam fecimus in commētarijs, quia licet motus sorsum simpliciter est hoc arguit aliquid moueri sursum simpliciter, vbi prædominatur ignis, nō ꝙ sit purus ignis, nec valet secūda, quia bene volo quod ignis sit, sed in alio vnum. n. cōtrariū arguit alterū esse, vel in se, vel cum alio, nec valet tertia, quia si simpliciter leoitas est non sequitor nisi ignem, vel in se vel in aere. nec valet quarta, quia si illam combinacio est possibiles, ignis est sed com alio commistus, & sic rationes illæ nō concludunt iguem esse porum, & seorsum ab omni alio, ꝑ idem tollitor sigoom. Auerr. illud enim arguit esse locum, vbi omnes ignes congregantur non puri, sed impuri, sicut de mari, quod non est locus poræ aquæ. Postea in commētarijs quærebamus, vtrom caliditas aeris & ignis sit eiusdē speciei. Vbi debes scire qood Philoponus in primo huius asserit, quod caliditas ignis, & caliditas aeris differunt specie, & sic de alijs symbolis, probat per simile in mistis, in quib⁹ sunt nulla calida, quæ speciem dicerent. eam alia est quæ in vino caliditas, & alia quæ in pipere, castorco, aut balsamo, & similibus, & tunc concedit quod vult cum ex vino sanguis gñatur, tota vini calidiuas corrūpitur, & alia quædā ſm̄ speciē in sanguine caliditas generaī, ita etiā (vt inquit) accidit in generatione elementorom, quæ generantur inuicem. Et si dices, cur Aristot. appellat vbique caliditatem symbolam qualitatem raeis & ignis. Diceodum quod hoc est primo. quia conueniunt in nomine. secondo, quia noni sunt contrariæ, licet sint specie abiunctæ, vt album & dulce. Caliditas autem & frigiditas dicuntur contrariæ, similiter siccitas & humiditas, qoia nec nomine cōueniunt, & sunt inuicem corroptiuæ. at caliditas ignis, & caliditas aeris oon sunt inuicem corroptioæ. nisi per accidens. Pōt tamen hæc positio etiam intelligi, vt in commentarijs diximus quod sunt eiusdem speciei, vt obiecta, differunt specie vt accidentia quatenus earū. propria subiecta differunt specie. Quærebatur etiam in commentarijs, vtrum quod libet elementum limitet sibi ambas qualitates in summo. vbi diximus hypothetice quod sic, vtpote si darentur elementa pura, ac seorsum a mistis, & in naturali dispositione collocata, cathegorice vero Philoponos tenet quod aer est homidior aqua, quia minus proprio termino terminabilis. alieno vero magis tenet etiā ꝙ ignis est calidior aere quia magis etherogenea aptus segregare. Amplius ꝙ aqua sit frigidior terra, quia magis congregatiua. terra autē siccior quia minus alieno termino terminabilis. magis vero ꝓprio, & sic vult alterū esse altero magis in vna qualitate intēsiue & nō solū ſm̄ prius. Hoc aūt tenet Philopoo⁹, qa nō asserit hæc quatoor corpora esse pura, sed mista. Si. n. aqua est aere min⁹ humida, ē qa habet aliqd de terrestri sicco & si terra est min⁹ frigida aq̄ est qa habet nō nihil de igneo & exhalabili, & sic nō vult elēta esse pura nisi quo ad sēsū & hoc arbitror esse ſm̄ cathegorice. Dato āt ꝙ elēta essent pura. aer hēret caliditatē ita intēsam sicut ignis, & sic de alijs nō seoiūt aūt, ꝑꝑ cās Philoponi, quæ dictæ sunt de humiditate aeris, nec illa caliditas ignis pori sētiret, imo datis elntis poris caliditas aeris magis sentiret illa ignis. Tū qa ignis eet partiū subtiliorū, & ita min⁹ repletio⁹ pororū nostri corporis, esset etiā suapte natura min⁹ nostris corporib⁹ associabilis, cū oīno sit alteri⁹ nāæ ab aqua qua magis cōstam⁹ q̄ igne. Argumēta Diui Th. q̄ vūt cōtrariū ꝓbare in cōmētarijs sont iolota, & facili⁹ soluūtur, quū. n. ꝓbat ꝙ ignis est siccior terra, qa caliditas exiccat magis. dānī ꝙ terra ē siccior igne, qa alieno termino min⁹ terminabilis magis aūt ꝓprio nū. n. est siccior ꝑꝑ frigiditatē, sed ꝑꝑ spēm, qua limitāt sibi maiorē siccitatē. Mū fortior est virtus formæ specificæ q̄ virt⁹ qualitatis manifestæ. cū vero ꝓbat aquā ē homidior aere, patet ꝙ nō, qa aer mio⁹ ꝓprio termino terminabilis est alieno magis q̄ ignis, quare aūt sentit humiditas aq̄ cā assignatā est a Philo. qa aqua est crassiorū partiū & magis repletiua, & qa est sua natura magis associabilis terrenis corporib⁹. Cū vero dicit. qa frigidū facit tenere humidum, dici pōt ꝙ aqua est humida ꝑꝑ spēm, quæ nō reqrit tātā humiditatē, quātā aer. Præterea Frigidum facit exhalare humidū via cōpressionis. vt patet in crystallo. Calidum vero via exiccationis. Quare ꝓ dilucidatione si respondebimus ad quæstionē casu posito. s. quod elemēta sint ab omni mistura separata, & in naturali dispositione cōstitota vnūquodq; elemētū limitat sibi vtrāq; in sommo licet nō æque primo. Sioaotē ad q̄stionē respondebimos simpliciter quatenus elementa sunt nūc simpliciter, dicemus, ꝙ ignis est calidior aere, & magis calidus q̄ siccus, vt ex actionibus qualitatū cōstat, & ꝙ aer est humidior aqua & magis humidus, quā calidus, vt etiā actionibus cōstat, & aqua est frigidior terra & ꝙ magis frigida quā humida, vt iterū actiones ostendunt, terra vero siccior igne, & magis sicca q̄ frigida, vt etiā actiooes ostēdūt. Verū ignis sit in sommo calidus, aer in summo homidus aqua in summo frigida, terra in summo sicca, credo ꝙ nō, qa oullū elementū in rei veritate est purū, & iō Ari. & Phil. solū locuti sunt cōparatiue, vt ꝙ ignis sit magis calidus quā siccus, aer magis humidus quā calidus, absolute de his nō locuti suot. Quærebat etiam in cōmētarijs, vtrom leoitas aeris, est eiusdē speciei in igne & aere, & similiter de grauitate in aqua & terra. Vbi aiaduertēdum ꝙ in opioione Auerr. quā defendimus oportet sopponere ignē & terrā reperiri pura qooad qualitates motiuas, & alteratiuas. Intermedia vero nō reperiri pura quo ad motiuas, licet forte, nec quo ad alteratiuas Tūc hoc stāte, possumos dicere primo leuitas & grauitas possunt cōsiderari, vt qualitas, absolute, nulla habita rōne ad formas nec ad elementa, quorū sunt instrumēta, & possunt cōsiderari, vt instrumēta, formarū. Prima rōne, leuitas aeris & ignis est eiusdē spēi, & nō differt nisi ſm̄ magis, & min⁹. Secūda vero rōne, differūt spē Caliditas. n. magnetis, & caliditas vini differont spē, vt instrumēta formarū, vt qualitates vero, sunt eiusdē speciei, & nō differunt nisi ſm̄ magis, & minus, hic est vnus modos satis, probabilis, secūdo dicere possumus. dato ꝙ nō reperiātur elemēta pura, nec extrema nec mediā, ꝙ leuitas ꝓdominās in illo igneo, ꝙ nos appellamus ignē, & leuitas ꝓdominās in illo aereo, ꝙ nos aerē dicemus, iterū sunt eiusdē speciei, & solum differont ſm̄ magis, & minus, nam illa leuitas ignei, est intensio, licet nō in summo quā illa aeri, & sic de grauitate, vt vero instrumēta formā differūt specie, vt dictum est. & sic non oportet cōcedere pora elemēta nec extrema, nec media, nec in alteratiuis nec in motiuis qualitatibus. Sed tunc est vnū dubium pulchrū, verū dato igne puro in alteratiuis, & motiuis, mooeret ꝓcise ad cōcauū, an vltra, nō vltra, qa nō esset locus naturalis eius. Si ꝓcise ad concauum, igitur mistū ꝓcise esset ita sursum motiuū. sicut purū bene ꝙ pacet, qa igneū illud ꝙ in cōcauo manet, ꝓcise ad illud mouet & sic habet ꝓpositū. dicēdū ꝙ igneū illud, ꝙ mouet ad concauū & manet in cōcauo, nō manet simpliciter naturaliter ſm̄ ꝓpriā nām, sed nā cōi ad coitādū vacuū. Ad si daretur ignis por⁹, maneret, illic & moueretur ad eū locū nāliter vtroq; modo, & natura ꝓpria, & natura cōi, & hæc est dīa.

Quoniam autem determinatum est prius, quod simpli

cibus corporibus ex seinuicē generatio est,simul aūt &

Ant. c. 29 *secundū sensum videtur generata(nō.n.esset,alteratio secundum enim tangibilium passiones, alteratio est)dicendum est quis modus adinuicem transmutationis,& vtrum omne ex omni generari possibile sit,an hac quidē possibile,hac autem impossibile.*

Dilucida. 29, c. eiusdē *Q m determinatū est prius in corporibus ipsis simplicibus generationē reciprocā esse simul autē per sensum generari probibentur,nō.n.esset, alteratio(secūdū .n. tactiles passiones alteratio est)dicēdū quis modus reciproca trāsmutatiōis eorū sit,& vtrū quodlibet ex quolibet fieri possit,aut hac quidē possūt,illa aūt nō possūt.*

Com. 29 Tractat nunc de elementorum reciproca generatione, & primo quæstionē an est , soluit vult,partim p dicta 3. cæli partim per sensum.quæ dixit in cœlo,patent.at per sensū sic declaratur,elementa alterari sensu perhibetur , nā ea alterari per qualitates tactiles est qualitates tactiles tactu perhibentur,igitur ea alterari sensu patet,sed declaratū est ea nō posse alterari nisi,generentur & corrumpantur , quare si patet alteratio,saltem per accidēs,patet generatio , ea igitur generari reciproce suppponatur ,ppterea quærit, verū quodlibet ex quolibet fieri possit,an quædam effici possunt ex quibosdam ,quædam vero non.

Cum demonstrauit quatuor esse elemēta.& q vnūquodque habet arctā qualitatem propriam,qua alteri contrariatur,nunc vult loq de generatione ipsorū,& primo pmittit suā intentionē,postea exequitur,in præmittēdo eius intentionē.supponit vnum.s.q elementa ex inuicē generentur & hoc partim,vt probatum tertio de cælo,partim ex sensu partim ratione,vnde dicit.Qm aūt determinatū est prius .s.tertio libro de cælo,q simplicibus corporib⁹ insit gñatio ex inuicē,hoc est recipca,ita est suspēsiua vsq; ibi { D cēdū est}.est ergo suppō,q elemēta pñt reciproce gñari ex inuicē,pbat hāe partim sensu partim rōne,sēsu qdē.dicēs simul aūt & ſm sensū videni gñata s.ex inuicē,cadit .n. sub sensu,q calidū fiat ex frigido,&vice versa,& humidū ex sicco & vice versa,& sic de alijs,rōne vero(cū inquit) Nō enim esse alteratio,Alexander per alterationē generationē intellexit,q non placet , quia tunc probatio esset eiusdem per idem.esset enim sensus,si elemēta reciproce nō fierent ex inuicē,tunc non esset generatio reciproca,modo hoc idem est.Melius ergo Philoponus,per alterationē intelligit alterationem,quæ fit secundū qualitates,& quia quis posset dobitare ſm quas qualitates fiat alteratio,ideo exponit.secundum enim tangibilium passionē fit alteratio.q d.loquor de alteratione,q̄ fit ſm tāgibiles qualitates. De hac.o.sequitur q si mutua gñatio non sit,nec mutua alteratio est, quæ ſm tactiles qualitates fit. mō hoc est contra sensum, & contra declarata in primo lib.consequentiam non probat , quia patet,nam,si elementa mutuo nō generantor mutuo non alterātur.nō n.possunt alterari in qualitatibus, quin alterētur in substātijs vt supponit primo hu⁹ Dixitaūt notāter, q si non esset gñatio non esset alteratio quæ fit ſm tangibiles passiones,quia posset esse alteratio intentionalis, vt alteratio diaphani a lomine,& animæ a scientia,vt patet septimo phy.Sed dubitatur quia albi in nigrū,dulcis in amarom sont alterationes,& tamen nō sunt secūdū tangibiles passiones Hoc dubiū mouet Philopon⁹ iuxta suā expōnē ſm meā nō est necessariū,quia Arist.addit illud verbū non ad demōstrandū oēm alterationē esse secundū tangibilia sed ad demōstrādū,q ea alteratio nō est,quæ est ſm tāgibilia,quia si aliæ sint,non sunt ad propositū,mi rñdet Philoponus,q ad qoalitates aliorū sensuum nō est alteratio p se primo,sed cōsequutiue,quia consequitor ad alterationē tangibiliū Ad mistionē.n.calidi.& frigidi,& humidi & sicci,& colores,& sapores,& oēs sensibiles qualitates sequunt. His declaratis,ponit intētionē,& terminat suspensionē(& inquit)Dicendum est quis modus adinuicem trāsmutationi,& vtrū omne elementū ex omni elemēto generari possibile sit,an hæc quidem possibile,hæc autem impossibile, dicit autem hæc propter Platonē (vt Philoponus inquit) qui supposuit terram intransmutabilem .

Q uod igitur omnia nata sint adinuicē trāsmutari manifestū est. Generatio.n.in cōtraria & ex cōtrarijs, elemēta aūt omnia habēt cōtrarietatē adinuicē , quia differentia sunt contraria. His enim amba contrarię, vt igni & aqua.hoc enim siccum & calidū, hoc autē frigidū & humidū.His aūt,altera solum.verbi gratia. aeri & aqua hoc enim calidum & humidū est,hoc aūt frigidum & humidum. Quapropter vniuersaliter quidē manifestū est,quod omne ex omni generari natū est. Anti. c. 30

Q uod quidē igitur omnia inuicē apta sint trāsmutari,patet.nā generationi contraria & ex cōtrarijs est, elementa aūt omnia habent inuicem contrarietatē ,cū differentia cōtraria sint,his quidem enim vtraq; contraria,veluti igni & aquæ.nā hoc quidem siccū & calidū,illud vero humidū & frigidū,his vero altera sola veluti aeri & aquę, nā hoc quidem calidū & humidū illud vero frigidū & humidum,patet igitur vniuersaliter quodlibet ex quolibet esse aptum generari. Dilucida, 30 c. eiusdem.

Nunc probat quodlibet generari ex quolibet, & arguit sic,quodlibet contrarium est aptū generari ex suo cōtrario sed quodlibet elemētū est cōtrariū cuilibet elemēto, igitor quodlibet elementum effici potest quolibet maior patet per se & per definitionem contrariorum contraria.n. suot vt.10.metaphy.dicitor,quæ sunt apta inuicē transmutari minor declarator inductione,qm quædā elementa sunt cōtraria in vtrisq; qualitatibus,vt ignis, & aqua,aer & terra, quædam in altera tantū,vt ignis & aer,aqua & terra .& sic omnia sunt contraria saltem in altera. quæ dicit patent. Com. 30

Soluit secundum problema.s.q quodlibet elementū fieri possit ea quolibet,& syllogismus secundom Philoponū est cōtraria ex inuicem fiunt. Nō enim quoduis,in quoduis vt demonstratom est in libro physico. elementa sunt contraria,quia differentiæ ipsorum sunt contrariæ.ergo elemēta fiunt ex inoicem,hoc est quodlibet ex quolibet.

Iam aūt secundum vnūquodq; nō difficile est videre,quomodo quidem omnia ex omnibus erunt. Differt autem ipso citius & tardius & facilius & difficilius. Q uacūque enim habent symbolum adinnicem , velox horum transmutatio est. quæcunq; aūt non habent tarda.quia facilius est vnū quā multa transmutari .v.g. ex igne quidē erit aer, altero facilius trāsmutato. hoc n.erat,calidū & siccū , hoc aūt,calidum & humidum, quapropter si vincatur siccum ab humido,aer erit.Rursus autem ex aere,aqua erit,si vincatur calidum a frigido.hoc enim erat calidū & humidū,hoc autē frigidū & humidū quapropter transmutato calido,aqua erit. Eodem modo ex aqua terra,& ex tra ignis. habent .n. ambo ad,ambo symbola,aqua.n.humidū & frigidū,terra autem frigidum & siccum.quapropter victo humido terra erit , Et rursus quoniam ignis quidem calidus & siccus est,terra autem frigida & sicca , si corrumpetur frigidum,ignis erit ex terra. Anti. c. 31 / Diluc. 30 c. eiusdem

Q uomodo iā res sit secundū vnūquodq;, nō est difficile videre .erūt enim oia quidē ex omnibus,differt tñ illud penes velocius & tardius , facilius quoque et difficilius quæcunque. n. communiones adinuicem habent horum transmutatio velox est, Q uæcunqque vero nō habent , tarda est , nam facilius est vnum quam multa transmutari, veluti ex igne , quidem aer, illo facilius transmutato , nam illius quidem erat calidum & siccum , huius vero calidum & humidum , vnde si sic eum ab humido exuperabitur,aer erit. Amplius autem ex aere aqua fit calidum ex frigido deuincetur,erat,n. illud humidum quidem & calidum,hoc autem frigidum & humidum , vnde calido resoluto, aqua erit , simili autem modo ex aqua fit terra,& ex terra ignis, vtrunque

que

que enim ad vtrunque communiones habet, aqua quidem enim frigida & humida est terra autem frigida & sicca, idcirco humido exuperato, terra erit, Amplius quoniam ignis quidem siccum & calidum, terra autem frigidum & siccum, si corrumpitur frigidum, ignis erit ex terra.

Com. 18

Hactenus quod quodlibet elementū ex quolibet transmutari possit declarauit. verum quodlibet fieri ex quolibet non est, vno modo, sed quoddam ex altero fit velocius & ex altero tardius, quoddam econtra. (hoc inquit) Quomodo subaudi res iam sit secundum vnumquodque vniuersaliter ex quolibet effici, non est difficile videre, quia congiro solum quod sint contraria, illud deprehenditur, erit enim omnia quidem ex omnibus, har. v.g. ratione, quia contraria sunt, differt tamen illud penes velocius & tardius, facilius quoque & difficilius. Ad huius declarationem præmittit duas conclusiones. d. Quæcunque quidem enim communionem adinuicem habent, horum transmutatio velox est, hæc est prima, quæcunque autem non habent communionem, eorum generatio tarda est. hæc est secunda conclusio. ¶ Animaduerte quod symbolum græce latine est communio, habent aūt elementa cōmunionem, quoties in altera qualitatum differunt, & in altera conueniunt vt ignis & aer, quæ sicco differunt, calido conueniunt, quod si in vtraque conuenerint, non symbolum haberent, sed essent eadē. Ex his Auerroes infert elementorum gnationes dupliciter esse, quia vel secundum alteram qualitatem tantū vel secundum vtrasque, hæ conclusiones sic ex litera tradi possent, facilius vnum quam plura transmutantur, & difficilius plura quam vnum, sed communicantia elementa transmutantur in altera tantum. contraria vero in vtriśq;, igitur communicantia facilius, contraria difficilius, inuicem transmutantur minorem & maiorem quasi exemplis manifestat, & res tota patet. ¶ Animaduerte quoque vt magis videbitur in quæstionibus quod aliter Auerroes in paraphrase transmutationem in conuenientibus facilem dicit, aliter expositor. ¶ Auerroes enim inter conuenientia transmutationem facilem facit, quia altera tantum corrumpitur altera eadem manet, modo vnum quam plura facilius est transmutare at expositor vult nullam vnam numero remanere, esse tamen facilem transmutationem quia elementum corrumpendum minus resistit per vnam, quam per duo.

De facilitate transmutationis Responsio Auer.

Positio expositoris.

Sed circa hoc expositoris verbum dubitatur, quia per quantum vnum contrarium vni resistit. per tantum duo duobus Simile enim proportio est vnius ad vnum, & duorum ad duo. Igitur si elementum conueniens resistit per vnum, cum aliud sibi conueniens agat per vnum. Tanto rpe resistit vnum vni agenti, quanto duo duobus. Res hæc latius in quæstionibus declarabitur. Nunc vero dici potest quod vnum resistit vni tm̄, & non reagit, & propterea citior est transmutatio, at quando vnum agit in alterum p duo & illud patitur per duo, cum ibi sit actio & reactio nō sunt similia, nec cæ era paria, & propterea plus resistit vnū per duo q̄ vnū p vnū alteri per vnum tantum. Noster expositor aliā causam minoris resistentiæ assignat, & de hoc dicetur in quæstione.

Nunc transit ad primū problema, in quo quærebat modum transmutationis eorum ex inuicem, & supponit secūdum Philoponum hanc suppositionem, quod elementorū quædam habent communem qualitatem, quam symbolū nominauit, vt ignis & aer caliditatem, & sic de aliis, quædā nullam communem habent, vt ignis, & aqua, & aer, & terra, tunc ponit dr̄ias generationum, & dicit. Quod quæcunque habent cōmunē qualitatem, facile ex inuicem transmutātur. Quæcunque nullam difficilior ex inuicem generantur, hæ sunt due differentiæ generationis. In commentariis fit quæstio contra expositorem, si vtraque corrumpitur qualitas in habentibus symbolum, quomodo dicitur hæc velocior illa, in qua est gemina contrarietas, & quamquam multa dici possint, breuibus dicēdum, quod facilior est transitus, quia in quibus est symbolum, contingit alterū vna sola qualitate superante fieri transitu. Cum enim raro accidat elemētum quod est alteri in duabus contrarium, vt illud in duabus superat. ideo hæc generatio dicit difficilis, at quando elementum est in vna contrarium, plerunque accidit ipsum superare vicinum, ideo hæc generatio est facilior, & frequētior, cū illa exuperatio facilius accidat.

Quapropter manifestum est, quod circularis erit generatio in simplicibus corporibus. & facillimus hic modus transmutationis. quia symbolum existit in his quæ deinceps. Anti.c 3

Quare, patet in simplicibus circulo esse generationē & modūnunc transmutandi esse facilem. quoniam his quatenus coordinata sunt. communionesl competunt. Dilucidatio e.eiusdē

Quidam exponunt circulo, hoc est perpetuo, vt sit sensus quare patet in simplicibus corporibus circulo esse generationē, hoc est perpetuo. Nam propter perpetuitas motus in circulatione consistit, sed hæc conclusio multo remote ex dictis oritur, & maxime cum hac latius dicet. Propterea mihi videtur quod Arist. concludat generationem in altera qualitatum esse circularem, est enim elementum dupliciter possibile ex elemento generari vt dixit Auerroes, aut symbolice, aut contrarie (inquit) Quare patet in simplicibus corporibus, quoties subaudi generentur symbolice, generationem esse circulo, & patet etiam modum hūc symbol cum transmutandi esse facilē, qm̄ symbola in sunt his quæ sunt deinceps, sic iacet seriet græca translatū ad sensum sic, qm̄ his quatenus coordinata sunt non qoidē positora, sed circulo cōmuniones cōpetūt. Sic igit vult elemēta quoties symbolice generētur, circulo generari & facil. Com. 1

Epilogat (& inquit) Quapropter manifestum est, quod circularis erit gnātio in simplicibus corporibus, hoc est q quodlibet elementum potest fieri ex quolibet, & contra etiam, & hoc fuit secundum problema, & manifestum est quod facillimus est hic modus transmutationis quādo trāsmutantur inuicem quæ habent symbolum, quia symbolū existit his, quæ deinceps vt igni & aeri, aeri & aqua, aquæ & terræ, & sic quando transmutatio fit de vno symbolo, ad symbolum facilis est modus. RECO.

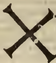
Ex igne autem aquam, & ex aere terram, & rursus ex aqua & terra aerem & ignem contingit quidem generari, difficilius autem, quia plurimum est transmutatio. necesse enim est si erit ex aqua ignis corrumpi & frigidum & humidum. Et rursus si ex terra aer, corrumpi & frigidum & siccum. Similiter autem & si ex igne & aer aqua & terra, necesse est ambo transmutari. Hæc igitur tardior generatio est. Auer. 18

At ex igne aquam, & ex aere terram. itemque ex aqua & terra aerem & ignem contingit quidem generari, difficilius tamen. quia plurimum est transmutatio, necessarium enim erit vbi ex aqua fit ignis. tam frigidum quam humidum corrumpi. itemque vbi ex terra aer, corrumpi etiam frigus & siccum. Similiter autem vbi quoque ex igne & aere aqua & terra, necesse est vtraq; trāmsutari hæc quidē igiē generatio tardior est. Diluc. te. ca. eiusdē.

Vt Auerroes dixit duplex erat generatio elementorū vna symbolica, altera diaphorica & rursus diaphorica vel simplex, vt qn̄ ex igne solo aqua fit, vel gemina, vt si ex igne & aere simul, aqua & terra fierent simul de simbolica dictum est eam fieri circulo & facile. de diaphorica nunc eam in recto fieri, & difficile declarat argumento quod plura corrumpi difficilius est, quam corrumpi pauciora, sed quæcūq; diaphorice generātur s̄m plora corrūpūtur & generātur, igit recte & difficulter gn̄antur: & quæ dicit pateot. penes quid attēdutur velocitas & tarditas generationis, in quæstionibus dicemus. Com. 18

Epilogauit problemata, nūc pilogat, quæ interposuit inter solutiones illorū. & dicit. Ex igne aīt aquā, & ex aere terrā seorsū, & rursus ex aqua & terra aerē & ignē similiter cōtingit quidē gn̄ari, difficilius aūr cuius rām affert, quia est trāsmutatio pluriū in plura. pbat quæ dixit & per ordi RECO.

nem(& inquit)Necesse est enim,si erit ex aqua ignis corrũpi & frigidum & humidum aquæ,& generentur calidum & siccum ignis. Et rursus si ex terra generetur aer,necesse est corrumpi & frigidum & siccum terræ, & gñari calidum & humidum aeris.hæc de primo, de secundo inquit Similiter autem & si ex igne & aere generatur insimul aqua & terra,necesse est ambo transmutari,vt totum aerem in terram,& totum idem in aquam . Quare concludit hanc generationem tardiorem esse.hic est epilogus totus.

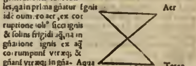

Ant. c.34 *Si autem vniuscuiusq; alterum corrumpetur,facilis quidẽ erit non aũt in seinuicẽ transmutatio,sed ex igne quidem & aqua,erit terra & aer,ex aere vero & terra ignis & aqua. Quando enim aquæ corrumpetur frigidum,ignis autem siccum, aer erit: relinquitur enim huius quidem calidum,huius autem humidum. Quando autem ignis quidem calidum aquæ autem humidũ terra.quia relinquitur huius quidem siccum, huius autem frigidum. Similiter autẽ & ex aere & terra ignis & aqua,quando enim aeris corrumpetur calidum,terra autem siccum,aqua erit,relinquitur enim huius quidem,huius vero frigidum.Quando autem aeris humidum.humidum terræ autem frigidum ignis, quia relinquitur huius quidem calidum huius autem siccum, quæ quidem erat ignis.*

Diluci da te e eisdem. *Quod si cuiusq; alterum corrumpatur, facile quidem fiet, non tamen eorum generatio reciproca erit, sed ex igne quidem & aqua.tam terra quam aer erit, ex aere vero & terra tã ignis quã aqua, quandoquidẽ enim aquæ corrumpitur frigiditas, ignis autem siccitas.aer erit. remanet enim huius quidem calidum.huius autem similiter humidum, quando vero ignis quidem calidum aqua humidum terra erit,quia illius quidem siccum, illius vero frigidum relinquũtur similiter autem & ex aere & terra.ignis & aqua. Quandoquidem enim aeris corrumpitur calidum terræ autem siccum,aqua erit.nam huius quidem humidum,illius vero frigidum derelinquũtur.Quando autem aeris quidem humidum,terræ autem frigidum,ignis erit,nam huius quidem calidum.illius autem siccum remanent.quidẽ erant ignis ipse.*

Com. 34 Generatio prima sui diuisione diuidi potest in simplicẽ & geminam:simplex,quidem erit,quando ex vno vnum tantum fit, gemina vero quando ex duobus duo, aut ex duob' vnum,& simplex erat duplex,symbolica,& diaphorica.sic gemina duplex erit,symbolica quando ex duobus elementis contrarijs in ambabus qualitatibus,tertium fit vtriusque symbolum,& diaphorica quando ex duobus contrarijs in omnibus, duo fiunt contraria illis in omnibus, vt ex igne & aere, fiunt aqua & terra, de generatione elementorum gemina & simbolica vult nunc eam esse possibilem & facilem,ait tamen illam non esse reciprocam,quoniã licet ex duobus possit tertium effici nõ tñ ex vno duo effici poterunt,& hoc inquit.Quod si cuiusq; duorũ elementorũ simpliciter contrariorum, alterum hoc est altera tantum qualitas corrumpatur, facile quidem generatio tertij symboli eis fiet,non tamen eorum generatio reciproca erit,sed ex igne quidẽ & aqua tam terra quam aer aqua erit,ex aere vero & terra,tã ignis quam aqua.Cõtra aũt ex vno solo duo simul minime generari possunt, nec enim ex terra sola ignis & aqua simul,nec ex igne aer & terra,& in cæteris similiter,verba textus,quæ bene trãslata sunt, non indigent expositione.

Verba hæc vno modo in commentatijs intelleximus,& dubio procul expositio illa satis consonat verbis, at nunc Philoponus exponit quod velit Arist. declarare quartam generationem,quæ fit quando duo elementa corrumpuntur,quæ contraria sunt, & generatur tertiũ vtriusq; symbolum,illis prioribus simul corruptis,& hoc dicit. Si autẽ vniuscuiusque elementorum contrariorum alterum, hoc est altera qualitas corrumpatur altera seruata, facilis quidẽ erit transmutatio illorum in tertium,non autem erit facilis transmutatio eorũ in inuicem,cum sint contraria, quæ inuicem difficile transmutantur vt dictum est,vel sic legatur,si autem vniuscuiusque elementorum contrariorum corrumpetur alterum.idest altera qualitas, facilis quidem erit generatio tertij vtriusq; symboli nõ, autem erit illorum contrariorum inuicem trãsmutatio,sed erit ex eis tertiũ, quia altera sola corrupta non potest vnum contrarium ex altero generari, nec contra. Exponit quo modo erit generatio in casu posito quod sint contraria & agant inuicem ex qua actione corrũpatur altera qualitas(& inquit) Sed ex igne quidem & aqua inuicem in omnibus contrarijs erit interdum.sup.terra,& interdum.aer.Ex aere vero & terra inuicem agentibus interdum quidem ignis interdum vero aqua fiet. & dat modum. & primo quomodo ex igne & aqua contrarijs inuicem agentibus fit nũc aer nunc terra, & dicit. Quando enim aquæ corrumpetur frigidum, & seruetur humidum ignis autem corrumpetur siccum, & seruetur calidum, aer erit.nam(vt inquit) relinquitur huius scilicet calidum huius scilicet aquæ humidum.& sic erit aer.quando autem contra ignis quidẽ calidum corrumpetur,aquæ autem humidum erit terra, quia(vt inquit)relinquitur huius.scilicet ignis siccum,ho us aũt scilicet aquæ frigidum;ergo erit terra.idem declarat econtrario(& inquit)Similiter autem & ex aere & terra inuicem agentibus generabitur nunc quidem ignis, nunc vero aqua.nam(vt inquit)quando aeris corrumpetur calidum,& seruetur humidum,terræ autem corrumpetur siccum & seruetur frigidum, aqua erit,relinquitur enim huius quidem scilicet aeris humidum,huius vero scilicet terræ frigidum:ergo aqua erit,quando vero contra aeris humidum corrumpitur terræ autem frigidũ, erit ignis, quia relinquitur huius quidem calidum scilicet aeris,huius aũt siccũ.scilicet terræ,quæ quidẽ erãt ignis. Dicit Alexãder,q̃ tales generationes sunt faciles,quia in prima gñatur ignis ide ouum...ro aer,ex corruptione sol' sicci ignis & solius frigidi aq̃,ná in gñatione ignis ex aq̃ corrumpunt vtræq; & gñant vtræq; in gñatione aeris ex igne & aqua,licet corrumpãtur duæ. non generantur duæ.Sed hanc expositionẽ reprehendit Philoponus,quia si corrumpitur ignis siccum generabitur humidum,non enim potest vnum contrarium corrumpi, quin generetur aliud.ergo generatur humidum,& aliud humidum restat ex corruptione aquæ.ergo erunt duo humida alterum ex corruptione aquæ. derelictum alterum genitũ ex corruptione ignis.erit etiam duo calida,quoniam cũ corrumpitur frigidum aquæ generabitur,calidum cum nõ possit corrumpi vnum contrarium, quin generetur alterum,& alterum calidum remanebit ex corruptione ignis: ergo remanebunt duo calida, & duo humida, & sic idem aer numero est ex duobus calidis, & duobus humidis. Philoponus ergo vult quod generentur duo aeres numerõ diuersi.

RECO.

diuersi sui specie similes, nam corrupta ignis siccitate mox superueniente humiditas, & fit aer vnus numero. Corrupta vero aqua frigiditati superueniet statim calidum, & fit aer, & sic est vnus aer specie, & duo modo, & hoc pacto intelligit Arist. quod ex illis duobus contrarijs corruptis generetur nunc aer, nunc terra non vnus numero aer vel vna numero terra, sed idē aer specie, & eadem aqua specie. Sed contra hanc expositionē est dubitatio, quia tunc qualitates duæ corrumperentur & duæ gñarentur, quia fiunt duo aeres ergo hæc generatio non erit facilis. Respondet Philoponus quod quando vnum contrarium in alterum transmutatur, circa idem consideratur omnis transmutatio, hoc est generatio duarum qualitatum & corruptio duarū at in casu transmutatio duarū, hoc est generatio duarū & corruptio duarū nō cōsiderantur circa idē, sed circa diuersa, & sic vtraque est facilis. s. illa vnius aeris ex corruptione ignis, & illa alterius aeris ex corruptione aquæ, quia cū vtraque sit facilis, non videntur difficiliores generatione vnius contrarij ex altero. Quo modo vero possit defendi Alexander postea dicetur.

Antr. 31 *Confessa autem & sensui ignis generatio. maxime enim ignis flamma, hæc autem fumus ardens, fumus autem ex aere & terra.*

Dilucidatio c. eiusdē *Sensui vero & hæc ignis generatio innititur, maxime quidem enim eius, qui est ignis flamma, hæc autem est fumus accensus, at fumus ex aere, & terra est.*

Com. 31 Rem hanc sensu approbat. per hoc q sensu videmus ignē generari ex terra & aere, maxime de igne flamma, & arguit sic flāma est fumus accensus, fumus accensus est factus ex aere & terra. igitur flāma ex aere & terra erit in prima figura. Animaduerte quod vapores terrestres aeri commisti sunt fumus secundum Philosophos. quia igitur flamma fumus est & accensus ideo ex aere est & terra, de cæteris non habemus sensum, sed rō dictat esse sic in alijs Expositor dicit ex duobus fieri tertiū, qn̄ illa duo ita se habent, q altera actiuarū vincit alterā, & altera passiuarū alterā. vt quādo ex igne & aqua fit terra, necesse est vt aquæ frigiditas vincat ignis caliditatem, & ignis siccitas, aquæ humiditatē. Sed si ambo illa cōtraria æqualia sint, ex actione illorū tertiū non fiet, quia illa nec agere possunt, nec pati, quia ab æqualibus non prouenit actio. Si vero vnum eorū alterū superat in vtrisque, nec ex eis pōt tertiū effici, quia superans conuertet superatū in suā speciē, pōt etiam si alterum eorū superet alterū in altera tantum, generari tertiū. vt si ignis superas aquā in calore, hoc est magis calid⁹ quā aqua frigida, dato q æqualia sint in humore & sicco, pōt aer generari, vt patet in aqua bulliēte, vbi aer generatur.

RECO. Quæ dicit clara sunt ex cōmentarijs, sed dices an flāma sit sola coniugatio sicci & calidi, sicci. i. terrei, calidi vero aerei. vr q nō, quia tūc esset ignis purus. dicendū q flāma (vt inquit Philoponus) aeris & terræ, verū dicit ignis p̄dominetur, quatenus in eo p̄domioatur siccū q habet ex corruptione terræ, vt calidū q habet eius ex corruptione humidi, nā flāma habet de omnibus vt de calido aereo, & sic habet de aere, & de sicco terreo, & sic habet de terreo. Arist. autem exemplificauit in elementis impuris, quia forte pura elementa non dantur. vt superius disputauimus.

Antr. c. 32 *In his autem quæ consequenter sunt, non contingit corrupto in vtroque altero elementorū fieri transmutationem in vllam corporum, quia relinquuntur in ambobus aut eadem, aut contraria, ex neutris autem contingit generari corpus. verbi gratia. si ignis quidem corrumpatur siccum, aeris autem humidum, relinquitur in ambobus calidum, Si autem ex vtroque calidum, relinquūtur contraria, siccum & humidum. Similiter autem, & in alijs. In omnibus enim his quæ per consequentiam existunt, hoc quidem idem, hoc aūt cōtrariū.*

Dilucidatio c. eiusdē *In his autem quæ deinceps sunt, non contingit altero corrupto in vtroque elementorum generationem fieri in vllum corporum, quia remanent in ambobus, aut eadem aut contraria, ex quorum neutro corpus generari potest, veluti si ignis quidem siccum, aeris vero humidum corrumpuntur relinquitur sane in vtriusque calidum. Si autem in vtroque calidum remanebunt contraria, siccū videlicet, & humidum, similiter autem & in alijs, in omnibus nanque talibus erunt hoc quidē idem, illud vero contrarium.*

Com. 32 Quo modo ex duobus elementis contrarijs tertium generetur, docuit, nūc quod ex duobus elementis symbolis tertiū non generetur declarat. & hoc proponit. d. in his aūt quæ deinceps sunt, & symbolyca non contingit altero quali corrupto in vtroque generationem elementorum, fieri in vllū corporum, vt in igne & aere altera qualitas desinit, nihil fiet, quia remanent in ambobus, aut eadē si corrūpuntur contrariæ. v. g. siccum & humidum, aut restant contraria, si corrumpuntur symbolæ, ex quorum neutro corpus generari potest, ex vna non, quia ex vno nihil fit ex contrarijs minime, quia oportet qualitates esse cōstantes modo duo contraria constare non possunt, quod si totum elementum corrumpatur a toto, vt totus aer corrumpatur ab igne in vtrisque, nihil fit tertij, sed corruptum conuertetur in speciem prædominantis ratione hanc exponit per exempla & totum patet.

RECO. Alexander intelligit quod Arist. velit probare ex duobus elementis symbolis non posse fieri tertium, quia si expellimus ab vtroq; vnam corruptam qualitatem, quæ derelinquūtur, aut contrariæ inuenientur, aut eædem, ex cōtrarijs nihil combinatur ex vna nihil fit. sed contra, quia si vtrunque transmutatur secundum caliditatem, erit terra & aqua. ex igne quidem terra. & aere vero aqua & in alijs eodē mō. Defendit Philopon⁹ Ari. q ipse nō negasset hæc fieri, sed considerauit derelictas qualitates, ex his. n. q̄ derelinquūtur, nullū tertiū elemētū esse pōt, qa vel illæ sunt cōtrariæ, vel similes, & sic ex eis nihil fit, attñ qa corruptio vni⁹ est gñatio alterius, si ignis calidū corrūpit fiet elemētū illi symbolū, vt terra, & si aeris calidū fiet aqua, & sic ex eis corruptis fiunt elemēta, sed Arist. dixit ex qualitatibus quæ relinquuntur nullum fieri tertium, hæc solutio est optima. Et p hāc pōt defendi expō Alexādri superi⁹ asignata, nā Ari. attēdit solū ad qualitates derelictas, nō aūt ad corruptas, & ideo dixit ex illis contrarijs generari vnū numero aerem vel vnam numero terram, quia solum respexit ad qualitates quæ relinquuntur vt patuit. Animaduerte quod Aristote. supposuit applicationes fieri elementorum aliquando contrariorum aliquando symbolicorum, vnde vero fiant istæ applicationes, & a quibus causis, non exposuit tantum enim illas fieri aliquando accepit, sed an a cœlestibus an ab alijs causis nō curauit exponere, supponēdo ergo applicationes hasce contingere, & tales, q elementa inuicē applicata nō totaliter corrūpātur, respexit ad qualitates derelictas ex actione & reactione corū in applicatione, vt pulchre Philop. inquit, & inuenit qđ qn̄ contraria elemēta ex aliqua causa applicant, in prima applicatione rōne habita ad qualitates seruatas, generatur ex illis vnū tertiū vtriq; symbolū & facile. In 2. applicatione rōne habita ad qualitates seruatas, generatur aliud symbolum. Quando vero ex aliquam causa symbola & contermina elementa applicantur, ratione habita ad qualitates, seruatas nullum gñabitur, quia seruatæ qualitates sunt aut contrariæ, & sic ex eis nihil fit, aut similes, & sic ēt ex eis nihil fit nō aūt respexit ad corruptas, quia cū corruptio vnius semp sit generatio alterius, elemētis inuicē ex aliqua causa applicatis, siue symbolis, siue cōtrarijs, semper elementū, vel elementa fiunt, & sic potest, & Alexander, & Philoponus defendi.

Ant. c. 33 *Quapropter simul manifestū est. quod quæ ex vno in vnū trāseunt, vno corrupto generātur. quæ aūt ex duobus in vnū, pluribus. Quod ergo omnia ex omni generantur, & quo modo inuicē generantur, dictum est.*

Diluc. ea. c. eiusdem *Quare simul patet quod quæ ex vno in vnum quidē transeunt, vno corrupto generantur, quæ autem ex duabus in vnum; pluribus corruptis generantur. Quod quidem igitur omnia ex omni generentur, & quo quidem modo generatio fiat reciproce, dictum est.*

Concludit ex dictis duplicem esse generationē. videlicet symbolicam & diaphoricam, symbolica ea est, quādo vno corrupto fit alterū, vt in aere corrupto humore, fit ignis, diaphorica vero, q̄n vtris q; corruptis, alterū ex altero fit vt quando ex igne aqua, corruptis enim in igne calido & sicco, fiunt frigidum & humidum, quod est aqua, deinde epilogat & sermo patet.

Quāquā q̄ in cōmētarijs diximus, bene dicta sint, Philopon' inquit, q̄d cōclusa rōne, Ari. resumit p̄dicta (& inquit) Quapp simul manifestū est, q̄ quæ ex vno in vnum transeunt, vno corrupto, hoc est vna qualitate corrupta aliud generat, vtpote in his, quæ adinuicē habēt symbola, quæ āt ex duobus elemētis in vnū tertiū trāseūt, pluribus corruptis. s. duobus trāseunt, supplēda aūt est litera, q̄ eodē duabus corruptis vnū contrarium trāsit in suū contrarium, nam quando ex vno contrario fit aliud contrarium, duæ

Ant. c. 35. corrumpuntur in eadem materia, & duæ generantur.

Sed tamen adhuc, & sic inspiciemus de eis. Si enim est naturaliū corporū materia, vt & videtur quibusdā aqua & aer & quæ talia sunt, necesse est, aut vnū esse aut duo hæc, aut plura, Vnū itaq; oīa esse, nō est possibile. v. g. aerē oīa aut aquā, aut ignē, aut terrā, siquidē transmutatio est in contraria. Si enim erit aer, siquidem

Dilucidatio eiusdem. *permanet, alteratio erit, & non generatio.*

Verūtamē iterū & sic inspiciemus de his. Si n. est naturaliū corporū materia, quēadmodum etiā quibusdam videt̄ aquā esse & aerē & cætera id genus, necesse est aut vnū aut duo, aut plura esse hæc. vnū quidē vtiq; esse oīa, nō est possibile, veluti aerē oīa, aquā, aut ignem, aut terrā, siquidē trāsmutatio est in cōtraria, nā si aer erit, cū qdē permaneat, alteratio erit, nō aūt generatio.

Com. 35 Conueniunt oēs q̄ Ari. nunc de mā elementorū pertractat, sed vnde ad rē hāc accedat, nou' expositor ait. ad hoc Accedere, vt ostendat tm̄ quatuor esse elemēta. Melius aūt videtur cū primo expositor q̄ Ari. ad hoc accedit, propterea quia de generatione elemētorū egit, nūc ostēdere debet quale sit subiectū generationis, eiusdē n. scientiæ est per se considerare accīs per se, & subiectū p̄ se, vt in posterioribus diximus ostēdit itaq; subiectū gñonis elemētorū nō esse corpus in actu, & hoc p̄ponit. d. Verūtū iterū & sic inspiciemus de his, & sic hoc est cōsiderando subiectū elementorū quale est ostēdit primo q̄ nō possit materia elemētorū esse aliqd elementorū, & f̄m paraphrasim Auer. Ari. arguit sic, si materia elementorū est aliquod corpus actu, vel est vnū elementorū, vel aliquod p̄ter elementa, si elementū, aut remanet aut in aduentu alterius corrūpitur, si corrumpitur non est materia, quia mā eo quia mā, debet manere, q̄a est pars rei si remanet, tunc erit acto illa res genita & sic oīa erunt aer vel oīa erūt ignis. vel aliquod tale, & generatio erit alteratio tantū (inquit) Si enim est naturaliū corporū materia, quēadmodū etiā quibusdā videtur aquā esse, & quibusdam vō esse aerē, & cætera id genus, necesse est aut vnū esse, aut duo aut plura esse hæc q̄ nō vnū. declarat. & primo ponit cōsequētis falsitatē. d. Vnū qdē vtiq; esse oīa nō est posse, veluti nō est posse oīa esse aerē, aut aquā, aut ignē, aut terrā, siquidem transmutatio est in contraria, nam si aer erit, cum quidem permaneat, alteratio erit, non aut generatio. Sed dubitator de forma argumenti, non enim videtur argumentum in aliqua figura. & videtur superfluæ propositiones. Amplius hæc cū sequētia Auer. & expositoris. v. g. si aer remanet, omnia essent aer, mihi dubia est. Nam eodem modo arguo, si prima materia remanet eadem numero. omnia essent materia Auerro. & expositor velle videntur formā silogismi Ari. esse hypothetici disiunctiui vt visum est, tūc ad consequentiam dicerent, quod valet pro tanto, quia quando materia rerum est ens in actu, totum esse rei est materia, vt secundo de anima declarauit Auer. commē. 8. per differentiam inter materiam rerum naturalium & artificialium. Propterea valet. si aer actu remanet, totum eēgeniti, erit materia, & sic possunt teneri. Ego dico q̄ hæc expositio bona est, & pulchra, non tamen ad textum Aris. nec potest applicari literæ vt patet docto lectori. Propterea vt mihi q̄ rō Arist est vna & enthymema hoc pacto, si est aliquod elemētū subiectū gñationis elementariæ tunc generatio esset alteratio, cōsequētia deducitur sic, omnis transmutatio cuius subiectum est corpus idem numero actu, & de contrario in contrarium est alteratio, sed si elementum remanet idem numero, subiectum generationis esset idē numero corpus acto, & de contrario in cōtrarium. igitur generatio est alteratio. Tūc ponit duas propositiones. prima, siquidē trāsmutatio est in cōtraria, hoc est inter cōtraria, & per hāc vult habere maiorē hāc. oīs alteratio est de contrario in cōtrariū. subaudi subiecto existente ente in actu, deinde ponit minorem. d. Nam si aer erit, cum quidē permaneat. ecce quod tetigit minorem, dat conclusionē. d. alterū erit, nō aūt generatio. Ecce q̄ō tetigit vim maioris & minoris conclusionis. Sed dices. superfluit propositio prima q̄ impossibile sit vnum esse omnia dicendum quod hoc superfluit ad syllogismū, non autem ad terminos, quia hoc dixit remouendo vnum dubium, quia posset quis dicere, nullam esse materiam, quia omnia sunt vnum & idem est terminus a quo & ad quem. Contra hoc obijcit. d. esse impossibile omnia esse vnum, propter hæc mihi facilius litera hæc videtur esse exponenda, quod Arist. primo remouet positionem dicentium omnia esse vnum, & hanc remouet per hoc: quia omnis transmutatio est inter contraria, & sic non sunt idē terminus a quo, & terminus ad quē, cæterum erit enthymema, hæc mihi videntur.

Secundum Philoponum, Arist de materia generationis vult loqui, & quidem p̄pter duas causas, primo. quia dixit de materia quasdam positiones veterum, qui opinabantur materiam esse elementum vel elementa, sed cum disseruisset, non ad omnes, sed solum ad Anaximandri positionem, ad timæum redarguit, ideo nunc post demōstrationem elementorum, quæ ipse posuit, exponit omnes de elementis opiniones, & quas veteres opinati sunt, & quas possibile est necessitate diuisionis sequi. est ergo. s. cā, q̄ iō de mā rursus repetit, vt oēs opiniones narret, & p̄fecte reprobet secondo quia p̄posuit tria esse principia. s. materiam contrarietatem & elementa, & dixit de elementis, & contrarietate perfecte ergo de materia restat nunc dicendum esse perfecte. Hæc est necessitas capituli. Ponit etiam Philoponus diuisionem in qua omnia dicenda cōtinentur, hoc pacto eorum qui ponunt rerum naturalium principia corporea, necesse est aut dicere vnum, aut dicere plura si vnū, aut illud est præter quatuor, vt dixit Anaximander aut aliqd ex quatuor, vt Heraclitus, & Thales, & alii, & quouis modo ponatur, aut illud est transmotabile aut intransmutabile: Transmutabile quidem non potest poni, quia non poterit habere rationem materiæ. Sin autem intransmutabile aut habet rationem materiæ, aut non habet rationem materiæ nullus vero dicit illud esse intransmutabile, & non habere rationem materiæ, hæ sunt opiniones eorum, qui dixerunt vnum, eorum autem qui dixerunt plura aut quatuor, aut pauciora quam quatuor posuerunt, & quouis modo dicatur, necesse est illa ponere, aut transmutabilia, vt dictum fuit in positionibus eorum, qui dixerunt vnum: His præmissis Arist: primo accepit intentionem (& inquit) Sed tamen adhuc & sic inspiciemus de eis scilicet iterum, vt propter illas causas, quas diximus: Deinde exequitur: & narrat positionem antiquorum (& inquit) Si. n. est naturalium corporum materia. vt & videtur quibusdā aqua, & aer, & q̄ talia sunt, necesse est, aut vnū esse. aut duo hæc, aut plura. narratis positionibus incipit reprobare primā, & primū proponit conclusionē (& Inquit) Vnū itaque oīa esse non est possibile. hæc propositio debet intelligi causaliter, hoc pacto vnum omnibus subijcit scilicet elementis, & mistis pro eorum generatione impossibile est. verbigratia aerem esse omnia, hoc est subijci omnibus, aut aquā aut ignem, aut terram, impossibile est, hoc pacto Philoponus in argumento præmisso ante textum intellexit. Deinde probat conclusionem, & primo præmittit vnā suppositionem, cuius vsus secundum Philoponum sequitur postea, vt videbitur, & legatur hoc pacto, dico esse impossibile vnum elementorum esse materiam omnibus siquidem transmutatio est in contraria. Se quomodo ex hac suppo

sitione

sitione sequatur non posse esse vnom elementum materiam omnibus, hic non probat, sed suppositione & enthymemate sic derelictis ad posterius declaranda, sumit aliud argumentum contra positionem, & dixit. Si enim erit aer, vel permanet intransmotabiliter in adnento alterius elemēti, vel corrumpitur, supponens quod permaneat (inqt) Siqoidem permanet, alteratio erit, & non generatio, consequentiā derelinquit vt probatam ex definitione alterationis, hoc est primom argumentum contra ponentes vnū elementorum subijci omnibus, & permanenter.

Simul āt neq; ita videtur, vt aqua sit simul & aer, aut aliud quodcunque, Sed erit aliqua contrarietas & differentia, cuius habebit aliquid alteram particulam. verbi gratia ignis caliditatem.

Simul aūt sic videtur. vt simul aqua & aer essent, aut aliud quodcūq, sed est aliqua cōtrarietas & differētia, cuius alterū mēbrū hēt, ignis, vtpote caliditatē.

Secundo argoit: si aliquod elementū esset mā elementorū, tunc aqua & aer essent simol, aut aliud quodcunq; esset simul cū altero, destroit cōsequēs.d. Sed est aliqua cōtrarietas & differentia inter elemēta. cuius differentiæ alterū mēbrum habet ignis, vtpota calidum, habet enim ignis calidū, aqua frigidum, & sic nullo modo possunt esse simul, aliter contraria essent simul.

RECO. Per idē argumētū (vt Philoponus inqt) reprobat eorū positionē, qui dicūt plura illoru subijci oībus, & inouit (vt mihi videtur) duo. primū est, eorū reprobatio per argumētū nūc factū. śm est, noua quasi reprobatio. primū dat nobis intelligere p verbū illud {simul} śm dat nobis intelligere p illud verbū {Sed erit aliqua cōtrarietas} p argumētū nūc factū reprobat illa positio, qa siue vnū, siue plura illorū ponātur oībus subijci, semp sequit, vt generatio sit alteratio, quia semp q subijcitur, est quid specificatū, & ens in actu specifico. per nouū argomētū, qa duo elemēta nō possunt subire rōnē vnius materiæ, cū nō possint esse duo elementa, quin aut io duabus, aot in altera sint cōtraria ergo noo possunt subire rationē vnius materiæ. vode dicit. Simul āt neq; ita videtur, vt aqua & aer, aut aliud quodcunque elementorū simul accta sup. esse possit vna mā omnibus communis p rationē assignatā, quia sunt in actu corpora specificata. Deinde tangit śm (& inquit) Sed hoc est quinimmo erit inter ea aliqua contrarietas & differentia, aut in duabos, aut in altera qualitate, cuius differentiæ ad ac contrarietatis aliquid eorum siue vnum eorum habebit alteram particolam subaodi. & aliod alteram, vt ignis quidem caliditatem, & aliod elementom consimultaneum io ratione materiæ habebit frigiditatem, vt si suum simultaneum sit aqua, vel terra, at si suom simoltaneum sit aer, ignis habebit siccum, & aer humidom. ergo non possuot subire rationem vnius principij hoc pacto intelligenda sunt verba. Nā illud verbum {sed} in alio codice legitur {di} quod pro sed vel pro quinnimmo, intellexit, vt patet ineunti græcorum expositiones.

Ant. c. 40 *Sed tamen, & nec ignis est aer calidus, etenim alteratio tale, & non videtur.*

Dilue. te e eiuidem *Præterea nec ignis aer est calefactus, etenim eiusmodi alteratio esset, quod quidem non constat.*

Com. 40 Qoidā cauillando respondebant aerē affici nunc hoc cōtrariū nunc illud per quādā euariationē sui, sic q si super calefit, est ignis, si. frigefit, est aqua, & sic videt omnium quasi materia. Contra obiicit, quia tunc eiusmodi transmutatio esset alteratio. & non vera gñatio, quod quidem non constat. Immo totum oppositom videtur & sensu & ratione.

RECO. Secundo principaliter argumental contra positionē eorū qui dixerunt vnū elementorum esse materiā, nam sit illud gratia argumenti aer, & ex eo fiat ignis, cū aer permaneat, vt accepimus, sic ignis nō erit nisi aer factus calidus, tunc ignis nou erit nisi aer factus calidos, nam cum aer per nā cū aer pmaneat, gñatio ignis ex aere, erit mera alteratio, & aercū motatur ad ignē ipso pmanente aere, vt positū est ignis erit aliud nihil quā aer super calefactus, plusquā erat. Modo hoc est contra sensum, quia videmus aere, in cū ex eo fit ignis, ipsom corrompi (inquit) Sed tamen & nec, ignis est aer calidus, sicut sequitur, si aer sit illud elementū quod omnibus subijcitur permanēs, & q sequatur probat Etenim tale hoc est generatio ignis ex aere alteratio est cū permaneat aer modo & hoc non videtur, imo est cōtra sensum. Quo vero ad verba attinet, verbum illud {Sed tamen} nō aduersatiue tenet, sed est vt principiū nouæ rōnis

Animaduerte q hæc rō pōt fieri cōtra eos, qui dicunt plura elementa subijci omnibus, nam etiam ad eos sequitur generationem esse alteraionem, & ita si ponentur aqua & aer rerum principia, sequitur quod ignis non est nisi aer & aqoa calefactæ, vt patet deducenti.

Similiter aūt rursus, si erit aer ex igne. calido in contrariū trāsmutato erit existee igitur aeri, hoc, & aer erit frigidū aliquid. Quapropter, impossibile est ignē aerē calidū esse. simul enim idē, frigidum & calidum erit Ant. c. 14

Simul aūt & si ex igne aer est calido trāsmutato in cōtrarium erit igitur aeri hoc inerit, eritque aer frigidum quoddam. quare ignis aer super calefactus esse non poterit, erunt enim simul calidum & frigidum. Dilue. te. ca. eiui dē.

Eundē cauillū cōfutat, q dato illo, adhuc sequit, q contraria essent simol. probatur. per vnā maximā, omne transmotabile in aliud, potest transmutari ex illo, vt si ex aere supercalefacto ignis est, cōtra etiam ex igoe calido aer esse poterit, igit calidū ignis inerit aeri, & sic simul aer esset calidus, & frigidus, & sic nō potuit ignis generari ab aere calefacto, sed circa hanc rationē dupliciter dubitatur Primo, qa aer non est frigidus, sed calidus & humidus. Secundo, quia omnis generatio est corruptio alterius, igitur si ex igne fie aer, nō remanebit calidū ignis io aere. Ad primū expositores aiūt Ari. loquutū esse exēplariter, & non vere, & placet. Com. 4t

Ad secūdū aliqui dicunt Arist. loquutū esse ex hypothesi. data. videlicet q qñ ex aere fiebat ignis, idem erat ignis & aer, qua in re simul calidom ignis, & aeris frigidū erūt. Sed hoc nihil est, hæc enim ratio nō differt a prima propterea videt argumētū esse ex hac hypothesi. videlicet. q generatio rei fit p remanētiā eius quo res fit, nō.n. aliter antiqui (cōtra quos arguit) intelligebāt generationē. Tūc a primo ad vltimū valet, si ex aere percalefacto ignis est, contra ex igoe calido aer erit, per maximā. oē id ex quo aliquid generat, pōt ex illo regenerari vl ecōtra. ex igne calido aer erit, igitur ignis remanet sub aere, per aliā maximā: omne ex quo aliud fit, in aduentu illius remanet, ignis remanet, igitur calidum ignis & frigidū aeris simul erunt, hoc vltimum cōsequens est impossibile. igitur primū antecedēs, sed primū antecedens est q ex aere calefacto erat ignis, igitur hoc est falsum, & per consquens eius oppositom erit verum. Animaduerte q thermon græce. latine calidum dicitur, ergo tamen traostuli supercalefactum quia sic consonat sensui.

Præterea data hac positione, tūc accident duo cōtraria esse io eadē, & pbat consequentia ponēdo p casū q vice versa ex igne fiat aer, tunc causa posito, aer fit calidus, & non pōt fieri calidus, nisi prius erat frigidus, nam trāsmutatio (vt accepit) est de contrario in cōtrariū, & sic nō pōt aer fieri calidus, nisi prius fuisset frigidus, & cū in tali generatione nec substantia corrumpitur ignis, nec substātia aeris generetor śm hāc positionē, quia generatio non est nisi alteratio, aer prius existens frigidus, calefit, & cum nō perdat, quod habebat detinebit ergo frigiditatem & acquirit caliditatem. ergo duo contraria in eodem. Ecce quod in hac rōne vsus est suppositione prius accepta. s. q transmutatio fit de cootrario in contrarium. vnde dicit. Simul autem cū proximo absurdo rursus si vice versa erit aer ex igne, non nisi calido in contrario trāsmotatio erit per suppositionem, igitur in termino transmutationis qua ignis fit aer, aeri inexistet hoc scilicet calidum, nam in fine erit aer calefactus. ergo & aer erit, aliquod frigidum, quia non potest mutari in calidum, nisi erat frigidum, per suppositionem, & cum non admittat illud, quia tunc generatio non esset alteratio, ergo simul erit calidus & frigidus, quapropter (vt inquit) impossibile est ignem aerem calidū esse, simul enim idem aer frigidom & calidū erit. Animaduerte (vt Philoponus inquit) q Arist. loquut^9 RECO.

est ex suppositione,quia reuera cũ ex igne fit aer,nõ secundum calidum transmutatio fit,sed ẽm humidum & ccom.

Aliud aliqu d igitur præter ambo idem erit & aliqua alia ma eriæ communis,eadem autem est ratio & de omnibus,quod non est vnum horum, ex quo omnia.

Igitur aliud quoddã.præter ambo idẽ erit,atq; alia quædã cõmunis materia,eadem autem ratio & de cæteris est cum nullum horum vnum sit,ex quo cũcta essent.

Cũ nollũ elemẽtorũ quatuor mã cæterorũ esse poterit. Tũ q gñatio alteratio esset. Tũ q cõtraria simul essen t in eodem,resistar vt sit aliud quoddã præter ambo,vnum atque idem,quod communis materia nuncupatur, & dixit tem de aere & igne, & in cæteris vult esse intelligendum.

Aiaduertendũ vt declarat Auer.12.metа.c.14.& alibi q mã est idẽ & vnũ numero. cõtrariorũ,& hoc p priuationẽ cõtrariorũ,est etiã cõis, quia caret forma indiuidua.In hoc n.differt vnũ nu. priuatione. & vnum num.positiuũ quia q est vnũ numer.positiuũ,nõ põt esse cõmune. primo metaph at vnum numero priuatiuum potest esse commune, hoc duo inueniens ait idem & communis materia.

RECO. Ex dictis concludit primũ q videtur de mã (& inquit) Aliqd igit pter ambo.s.aerẽ & aquã idẽ erit, & aliqua alia mã cõmunis vtrisq; & sicut dixi,q nõ est aer mã aquæ,eadẽ est rõ,& de oibus elemẽtis, q nõ est vnũ horũ, ex quo

Ant. c. 41 vt ex mã oia alia fiãt.primũ ergo pdicatũ de mã,est q ipsa nõ sit aliquod elemẽtorũ quatuor,sed qd cõmune omnib⁹

Sed tñ neq; aliud aliquid & pter hæc, alind mediũ aliqd aeris & aq̃ vel aeris,aere qdẽ & igne grosi⁹ il-

Aliud te. eiusdem *lis aũt subtilius erit.n.illud aer & ignis cũ cõtraietate*

Insuper et neq;aliqd quoddã pter hæc veluti mediũ qd aeris & aquæ,vel aeris & ignis. Aeris quidem & ignis crassius,cæterorum autem tenuius erit enim illud

Com. 41 *aer & ignis cum contrarietate.*

Syllogismos erat si corp⁹ actu erat materia quatuor elementorum,vel illud erat aliquod elementorum, vel mediũ q non sit aliquod elementorũ docuit q nõ mediũ, tũc declarat,& infert,erit.n.aer & ignis cũ cõtrarietate,hoc est non admittens contrarietatẽ.Consequẽtia pbatur p maximã antiquorũ mã remanet sub genito ẽm esse suũ q habet(inquit)Insuper etiã neq; aliud quoddã pter hæc,veluti mediũ quid aeris & aquæ vel aeris quidẽ & ignis crassius si oe densior aquæ aũt & terræ tenuius. Dixit hæc quia apud veteres de corpore medio fuerunt duæ positiones. Nã alij dixerũt illud mediũ esse ignis & aeris. & tũc dixerũt,est dẽ

RECO. sius ignis,& rarior aeris. Alii illud esse medi terræ & aquæ vtpote dẽsior aquæ & rarius terræ. pp̃ter hæc dixit illa duo

Cum conclusit materiã nõ esse aliquod quatuor elementorũ.sed quoddã cõmune,inuestigat illud commune quid sit & vertit se in hoc loco ad anaximandri opinionem,qui voluit illud cõmune esse q intermediũ aeris & ignis, aut aquæ & aeris,Contra q̃ positionẽ argumentatur ,qm̃ tunc illud mediũ erit aer vel ignis cũ contrarietate. Quo vero ad verba attinet,scias,quia Philoponus legit desiunctiue, hoc pacto.s.aer vel ignis.Sed quo modo valet hæc consequentia,si materia esset intermediũ,tunc illud erit aer , vel ignis ,vel aliorũ aliquod cũ contrarietate Alexan.exponit quod illud intermediũ fiet aliquod elementorum & in eo erunt cõtraria.Deducit aũt cõsequentiã,quia vbi ponit hoc mediũ esse materiã oportet dicere q illud mediũ fiat ignis vel aer diuersa dispositione,ignis quidem rarefactione,aer vero cõdẽsatione,Si ergo rarefactione fit ignis,fit calidũ,ẽ. n.eẽ ignis in caliditate,si fit calidũ.ergo fuit frigidũ,& cũ nõ corrũpat cũ fit ignis nõ n.esset mã,nec principiũ,ergo ipso remanente frigido fiet calidũ.& sic simul erit calidũ & frigidum.Simili rõe deducetur.si sit aer,vel aqua,vel terra.ergo si mã esset illud mediũ illud fieret aer vel.ignis cũ contrarietate,hoc est recipiẽdo duo cõtraria insimul. Aliter deducit Philoponus,si hoc itermediũ est materia:hoc raritudine fit ignis,non enim differt ab igne nisi raritudine & dẽsitudine,cum igitur non differt nisi raritudine ab igne ergo omnia alia.quæ in igne considerantur habet, cum sola raritudine differat ab eo.Erit igitur siccum hoc natura.Simili ratione raritudine & densitudine alia generãtur ex ipso. & sic densitudinem assumens fit aer,quare quæcũq; sunt in aere erũt in ipso,humiditas aũt est vnũ eorũ,quæ insũt aeri.ergo hoc corp⁹ est humidũ,& erat siccũ,ergo si fit aer vel ignis ,vel aliquod elemẽtorũ,cũ nõ fiat aliqd illorũ,nisi raritudine vel dẽsitudine,oia cõtraria eorũ habet. Vel tertio dici põt breuius nõ differendo ab illa Alex. Si medium fit ignis. ergo erat frigidum, quia omnia mutatio est ex contrario.Iterum si fit aqua,erat calidũ:ergo si fit omnia elemẽta,oportet vt in eo sint omnia contraria : ergo si fit aer,aut ignis,oportet ipsum habere in se contrarietatem.

Sed priuatio,alterum contrariorum , Quapropter non contingit illud,solum esse vnquam , vt inquiunt quidam infinitum & comprehendens. Aliud.c.44

Etiam priuatio contrariorum alterum existit pro- Aliud te. eiusdem
pter qd neq; seorsũ illud esse põt,nec interdũ,veluti quidã autumãt,illud esse,interminatũ,& simul'iter cõtinẽt. Com. 44

Quidã dixerunt illud medium esse priuatũ cõtrarietate.apirõ hoc est infinitũ, vel melius interminatum, & periechõ id.cõtinẽs:Cõtra obiicit Ari.et priuatio cõtrariorũ alterũ existit.vel saltẽ p est annexa alteri cõtrariorũ,vt priuatio calidi frigidũ,est vel cũ frigido annexa.igitur neq; seorsũ ab oib⁹ contrariis illud medium esse põt neque interdum, hoc est certo dato tẽpore,sed semper cum altero contrariorũ debet permanere Animaduerte q positio antiquorum põt dupliciter intelligi:Vno mõ q mediũ illud sit corpus actu per formã substantialem propriam & specificam, sit tamen interminatum respectu elementorũ. & hoc mõ non põt stare.quia eo ipso q habet formã specificã,habet aliquod cõtrariorũ semp annexũ tãquã essentiale sibi. Aut põt intelligi q corpus illud sit mediũ p priuationẽ, qa ẽm sui essentiã nullã formam specificã includit . & sic dici põt apiron hoc est interminatũ,& periechõ,hoc est cõtinẽs oẽs formas in potẽtia.Et tũc est positio Auer.in lib.de substãtia orbis.vbi tenet materiæ esse coæternã trinã dimensionem & forte corporeitatẽ de genere substãtiæ, Et contra hoc rõ Ari.nulla est,quia bene concederem talẽ mãm,esse semp cũ aliquo contrario,& aliqua forma,non tamẽ est terminatũ immo est priuatum, quia secundum sui essentiam nul RECO.
lum habet.co vero vide in libro meo de substãtia orbis.

Duxit Ari.ad hoc q si illud medium esset mã,tunc haberet in se cõtraria,quia ergo posset quis dicere,hoc non esse absurdum secundum Philoponum,nunc demonstrat illud esse absurdũ. Nã alterum contrariorũ est priuatio, vt enim superius dictum est duorum contrariorum alterum est priuatio,vt nigrum,alterum habitus , vt album ergo si duo contraria possent esse in eodẽ tũc priuatio & habitus possent esse in eodem,nã contrariorũ alterum est priuatio & alterum habitus(inquit) Sed alterum contrariorum est priuatio,& alterum subaudi est habitus,quæ cum non possint stare simul, nec contraria stabunt simul.q.d.sed illud cõsequentia est falsum,quia alterum contrariorũ priuatio est alterum habitus,quæ simul stare nõ possunt.Ideo infert illud intermedium non posse aliquãdo stare solitariũ,vt quidam aiunt,dicentes ipsum esse infinitũ continens,vnde volunt tale intermedium aliquando stetisse solitariũ extra primas qualitates(vt exponit Philoponus)quod est falsum. Anti c.45

Similiter igitur quodcunque horum aut nullũ si igi- Aliter. nõ magis aer vel ignis
tur nullũ est sensibile prius his,hæc vtique erũt omnia. erit.neque sensibile

Igitur quodcunque horum non magis aer vel ignis his prius.
erit .neque sensile his prius.quare omnia erunt hæc.

Eo his concludit.q siue dicatur mediũ illud esse inter aerem & ignem. siue inter aquã & terrã , nõ magis erit aer vel ignis quia mediũ est vtrunq; extremũ, proptee quod nihil erit sensile prius quatuor elementis.& per consequẽs omnia elemẽta erunt hæc quatuor, & nihil aliud.Et hoc inquit.Quodcunq; horum sit,vel medium aeris & ignis,vel medium aquæ & terræ,nõ magis aer vel ignis erit, immo aer & ignis simul,neq; erit sensile corpus prius his quatuor. quare omnia erunt hæc,& nulla alia . Hunc textum mancum habens nostri,propterea non intelligunt. Com. 45.

Anima-

Animaduerteq; in græcis codicib⁹ eſt differentia. Philoponus enim habeat ſic{Similiter igitur quoduis horũ, aut nullum, ſi igitur nullum ſenſibile eſt pri⁹ his, hæc vtiq; erũt oĩa}In quibus verbis ſm Philoponũ concludit id, q ex re probatione eſt dicẽdũ, nã cũ ordo vniuſcuiuſq; quatuor elemẽtorũ eiuſdẽ honoris eſt, necesse eſt vnũquodq; eorũ eſſe mãm, aut nullũ eorũ, ſi igi in vno oſtẽderim⁹ q nõ posſit eẽ mã ad alia, patet q nullũ ipſorũ erit cæterorũ mã (inq) Similiter igi quodcũq; horũ ponẽdũ eſt mã, aut nullũ, nã cũ nõ maior rõ ſit de vno, q̃ de altero oportet vel vt vnũ quodq; ponat mã, vel vt nullum ſed non vnum q q;. ergo nullũ ſed q̃a nos ꝓbanim⁹ cõtra Anaximãdrũ nullũ ſenſibile corpus pri⁹ his eſſe mã. ergo hæc oĩa erunt mã. Quod qdẽ eſt verũ (vt Philopon⁹ inqt) reſpectu miſtorũ. Elemẽta n. hæc ſunt mã miſtorũ. In noſtro vero codice habetur, vt

Anre. 46 in commentarijs legimus, ideo aliter ibi intellexim⁹.

Neceſſe eſt igit, aut ſẽper manẽtia & immutabilia inuicẽ, aut trãſmutabilia, & aut oĩa aut hæc qdẽ, hæc aũt nõ, vt in Timæo Plato ſcripſit. Quod igitur trãſmutari inuicẽ neceſſe eſſe demõſtratũ eſt prius. Et quod nõ ſimiliter cito aliud ex alio dictũ eſt prius, qm̃ habẽtia qdẽ ſymbolũ citius generãtur ex ſe inuicẽ, nõ habẽtia aũt tardius. Si igitur cõtrarietas vna eſt ſecundũ quã tranſmutatur, neceſſe eſt duo eſſe, mã. n. mediũ eſt, in ſenſibilis & inſeparabilis exiſtẽs qm̃ aũt plura videtur eſſe, dua vtiq; erũt. q̃ minime. Duabus aũt exiſtentibus, nõ poßibile eſt tria eſſe, ſed quatuor, quemadmodũ videtur tot enim coniugationes erunt, ſex enim exiſtentibus, duas impoſſibile eſt fieri, quia cõtraria ſunt adinuicem

Dilucidate c. eiuſdẽ *De his igitur, dictum eſt prius.*

Neceſſe eſt igit aut ipſa ſẽper manere, atq; inuicẽ intrãſmutabilia, eſſe aut trãſmutabilia, & vel oĩa, vel quędã qdem. q̃dã aũt nõ. Quemadmodũ in Timæo Plato ſcripſit. Quod quidẽ igitur mutuo trãſmutari neceſſe ſit, declaratũ eſt prius, quod uero non æque cito aliud ex alio ſit, dictũ eſt prius. nã qua qdẽ ſymbolũ habẽt, celerius mutuo fiunt q̃ vero nõ habent, tardius. Siquidem igit vna eſt cõtrarietas, qua trãſmutãtur, neceſſe duo eẽ nã mã eſt mediũ in ſenſibile, & ſeparabile. quod ſi plura eſſe videnẽ. duę vtiq; erũt q̃ minime Exiſtẽtibus aũt duabus nõ poſſunt tria eſſe. ſed quatuor. vt videtur tot. n. ſũt cõſtãtię, Sex. n. exiſtẽtibus duę fieri nõ poſſũt

Com. 46 *q̃a cõtrarię inuicẽ ſunt de his qdẽ igitur dictũ eſt prius.*

Epilogat tria declarata. Primum, q oĩa elementa ſunt mutuo tranſmutabilia (& inquit) Neceſſe eſt igitur aut ipſa ſemper manere, atque inuicẽ intranſmutabilia eſſe, aut trãſmutabilia eſſe, & ſi trãſmutabilia ſunt, erũt vel omnia, vel quædã quidẽ, quædã autẽ non quemadmodum in Timæo Plato ſcripſit. Vbi voluit terrã nõ trãſmutari ꝓpter ſuorũ triãgulorum, latitudinẽ q quidẽ igit mutuo tranſmutari neceſſe ſit, declaratum eſt prius. hoc eſt primum. Animaduerte q ſæpe allela trãſtuli mutuo vel reciproce, tamen latine ſonat inuicẽ. Et hoc quia græca ſeries expoſtulat. Secũdum quod epilogat eſt q nõ æque cito quodlibet fit ex quolibet (& inquit) Quod vero non æquè cito aliud ex alio ſit dictum eſt prius. Nã q̃ qdẽ ſymbolum habẽt. celeri⁹ mutuo fiunt quæ vero nõ habẽt ſymbolum tardi⁹ fiunt. Tertiũ q epilogat eſt. q quatuor ſunt elemẽta tãtum. (inqt) Siquidẽ igi vna eſt cõtrarietas, qua tranſmutãtur, neceſſe eſt duo elementa eſſe, qm̃ contrarietatum cõtraria ſubiecta ſunt (& hoc inquit) Nã mã eſt medium inſenſile, & ſeparabile, q duobus ad minus ſubijcitur. & per cõſequẽs oportet ad minus elementa eſſe duo. Quod ſi plura elementa q̃ duo, erũt duæ contrarietates, quæ minime eſſe poſſunt. vna cõtrarietas nõ põt eſſe trium exiſtentibus autem duabus contrarietatibus, nõ poſſunt eſſe tria, ſed ad minus quatuor, vt etiam videtur ad ſenſum, Tot. n. ſunt cõſtãtiæ ſex. n. exiſtẽtibus coniugationibus, duæ eſſe non poſſunt, quia contrariæ inuicẽ ſunt. Deinde remittit ſe ad dicta & patet. Aiduerte apud græcos q differunt enãtiotes. & enãtiũ, quemadmodũ apud nos contrarietas, & contrarium. nã cõtrarietatis duo ſunt contraria. & non plura. quia vnius relationis ſunt duo extrema. propter ea benedictũeſt, q ſi vna eſt contrarietas, erunt duo contraria & ſi duæ, erunt quatuor, & q̃a quatuor poſſunt ſex modis coniugari, quorum quatuor tantum ſunt poſſibiles, ideo quatuor poſſunt eſſe elementa Sed

Primo queſtio. circa hoc capitulum plures emergunt quæſtiones. Prima. verum quodlibet elementum posſit immediate in quodlibet tranſmutari Animaduerte primo q ſenſus quæſtionis

Nota primo. eſt. vtrum ex quodlibet elemento poſſit immediate generari quodlibet elementum ab agente naturali verbi cauſa verum ex igne posſit immediate generari aqua aer & cætera id genus non tanquam ex materia, ſed tanquam ex termino a quo, & tanquam ex materia alterationis. Secundo animaduertendum quod illud ſyncathegorema. quodlibet tenentur pro generibus ſingulorum non autem pro ſingulis generum, ideſt pro indiuiduis elementorum omnium, ſed pro ſpeciebus. Primo, quia nullum elementum actu exiſtens põt ex aliquo elemẽto gñari, quia nihil põt bis gñari. Secũdo q̃a nõ q̃libet elementũ totale põt in quodlibet totale trãſmutari. nõ. n. partes cẽtrales terræ, neq; partes ſuperficiales ignis. cum non poſſint corrumpi, & ita ſenſus eſt quod omne elementum ſecundum ſpeciem poteſt ex quodlibet alio elemento ſm ſpeciem generari. vt pote ignis ex aqua, & terra ex aere, & econtra. Et hæc eſt declaratio recentiorum. Tertio animaduerte quod ex textu non accipitur quodlibet elementum poſſe tranſmutari in quodlibet immediate ſed tãtum quodlibet eſſe aptum trãſmutari in quodlibet. Verum ſenſus Ariſt. (vt dicunt) eſt

Nota tio, Prima poſitio. quodlibet effici ex quodlibet immediate. Et propterea quæſtio habet locum. In iſto quæſito doctiſſimi viri tenẽt quodlibet poſſe ex quolibet generari, ſed non immediate. Et hoc quia textu Ariſtotil. non dicit. Secundo quia quinto phyſico. medium eſt in quod tranſmutabile primo tranſmutat Modo elementorum aliqua ſunt extrema. & aliqua media igitur non poteſt ex aqua effici ignis vel ex igne terra, niſi prius tranſmutabile tranſmutetur in medium. Verum alij qui ponunt ex quodlibet effici, quodlibet elementum im-

Differentia poſitionũ. mediate per carentiam elementi medij. non tamen per carentiam corporis medij ex halationis vel vaporis Alij bene concedunt medium effici immediate ex medio, at extremum ex extremo non, niſi fiat prius tranſmutatio in

Argumenta. medium. Sed vtcunq; ſit, q nõ dẽtur talia miſta media, arguunt recẽtiores. Primo, q̃a inter aerẽ & aquã nõ datur aliquod medium vt vapor, quia vapor eſt ſubſtãtialiter aqua vel aer. Secundo quia exhalatio eleuata ab argento viuo eſt ſubſtantialiter argentũ viuũ. igi quæ exhalat ab aqua eſt aqua. Tertio, fruſtra hæc ponuntur vt probã. Quarto, vapor & aqua differunt ſecundum magis & minus. Quinto, non eſt differentia ſpecifica niſi ꝑ operationes. Quod vero quodlibet immediate poſſit in quodlibet trãſmutari. declarãt. Primo, quia quodlibet elemẽtum habet magis cõmunẽ & ſufficientem contrarietatẽ ad aliud Secundo, ſimiliter

Declaratio prime poſitionis. ex aqua immediate fit ignis, vt patet qñ faber proijcit aquã in flamma. Aiduerte quod hæc quæſtio eſt ac ſi quæreretur verũ ex pane poſſit imediate effici ſanguis, & tunc eſt diſtinguendũ q duplex ex potentia 1. cæli c. 124. ab intrinſeco & ab extrinſeco ab extriſeco ex pane poteſt immediãte effici ſanguis, quia materia panis poteſt immediate recipere formam ſanguinis & ſic potentia ab intrinſeco panis põt immediate mutari in ſanguine. Sed potentia ab extrinſeco videlicet mediorum & agentis non põt panis trãſmutari in ſanguinem. Quia ꝓ hac re neceſſaria ſunt plura media. Tunc tenent q ex terra fit aqua, ex aqua aer, ex igne terra iterum aqua, & reliquam itemq; q ab intrinſeco ex quodlibet poteſt fieri quodlibet, non tamen ab extrinſeco niſi ordine quodam. Tunc quod non dentur corpora media vel dentur, nihil ad rem. Tamen rationes contra nos non valent Primo, in textu non habetur plus quam diximus. Secundo, licet quodlibet elementum habeat materiã & cõtrariũ, non ſufficit, niſi pro poſſibili ab intrinſeco. ſed ꝓ poſſibili ab extrinſeco oportet dicere illa fieri ordine quodam Ad experientiã de fabro dicẽdum q illa generatio fit per media ſecũdum materiam, non autem ſecundum ſenſum

Verum

Positio propria.

Verum probabilior positio est tenere quodlibet elementũ effici immediate ex quolibet & aptitudine & potentia, & ratio demõstratiua est, quia si oportet præesse medium, vt quando ex aqua fit ignis oportet prægenerari aerem, vel aer prægeneratur vt medium ipsius fieri, vel vt medium facti esse. non vt medium ipsius fieri quia tunc generatio illa non esset simplex. sed multiplex vt generatio hominis ex semine. Sed neque vt medium facti esse, quia tunc elemẽtum esset mixtum, quia in materia essent plura elemẽta vel plures formæ elementariæ. Tunc ad rationes positionis, licet textus non dicat, nec sonat contrarium. immo potius elicitur propositum Ad secundũ quinti physico. verum est de medio transmutationis modo ignis & aqua sunt extrema, aer medium participatione propter symbolum. Item quia ignis & terra sunt extrema situ, & positura, aer & aqua media positura & situ. Et hæc positio est consona expositoribus, & Auerroi & Alexandro. siquis tamen vult tenere contrarium, teneat. Hæc de quæstione.

Secunda quæstio.

Secundo quærunt, verum in habentibus symbolum sit facilior transitus Recentiores multa congregant hic, & bona, licet non ad mentem Arist. Ideo animaduerte.

Not. primo.

Primo quod Arist. hæc facile, difficile, citius, velocius, & tardius pro eisdem accipit. nõ enim facit vim in verbis.

Nota secũdo.

Secundo, animaduerte quod conclusio Arist. est intelligenda de elementis, vt elementa sunt. Et cæteris paribus. Dico vt elementa sunt, hoc est in ordine ad primas qualitates. propter multos casus iuniorum. dico cæteris paribus, quia vbi non essent cætera paria ex parte rari & densi, & ex parte aliorum, conclusio posset nõ esse vera.

Nota tertio.

Tertio, aduertendum est quod velocius potest exponi apud Arist. quando quæ penes effectum, vt sexto physico. velocius est quod in æquali tempore maius vel in minori æquale pertransit, vel agit. quandoque penes causam vt velocius est quod habet proportionem maioris inæqualitatis quam habeat aliud ad suam resistentiam. Tunc vt patuit in litera, expositor primus voluit nullam vnam numero qualitatem remanere eandem numero in generato & corrupto. ait tñ inter symbola esse faciliorem, citiorem vel velociorem transmutationem pro quãto elementum corrumpendum minus resistit per vnam qualitatem, quam per duas. Et sic vult transmutationem esse velociorem penes causam.

Confuta.

Pace expositoris dixerim. hæc expositio est contra textum. Arist. enim probat propositum suum ex hoc, quia facilius est vnum q̃ duo transmutare vel efficere. igitur accipit velocitatẽ penes effectũ, & non penes cãm. Secũdo contra ipsum faciunt argumenta recẽtiorũ. Primo, quia sicut duorum ad duo, ita vnius ad vnum proportio est. Secundo, sicut vnum corrumpitur, ita vnum agit in habentibus symbolum. igitur velocitas est æqualis. Propterea tenet Auer. ad Arist. mentem inter symbola esse velociorem transmutationem penes effectum, quia per generationem elementi symboli a symbolo pauciora corrumpuntur, vt Auer. ait. & Aristot. inquit. Animaduerte tamen quod penes effectum aliquod esse velocius siue facilius est dupliciter. In Proposito illud vocat Arist facilius, & velocius, & citius productum, quod pro sui esse facto pauciora corrumpuntur, & pauciora generantur Et hoc consonat textui græco, vt patuit in nostra commentatione. Cætera vero quæ adijciũt recentiores, curiosa sunt, licet extra limites textus. Hæc de quæstione.

Quæstio tertia.

Tertio quærunt, vtrum ex duobus elementis dissymbolis tertium contingat generari.

Pro intentu quæstionis.

Omissis argumentis animaduertendum primo, quod nihil prohibet ex duobus vel tribus elementis symbolis proficisci tertium, quoties aliquod tertium agit in duo vel tria elementa assimilã do illa sibi causa verbi. sit ignis tripedus, agatque in terram aquam, & aerem vnipedos. Patet tunc ex his tribus pedibus illorum trium proficisci ignem. Itemque si agant tria elementa inuicem, vtpote terra, aqua, & aer, agent in aquã & corrumpant illius humiditatem, & aqua in aerem & corrumpat illius caliditatem. materia remanebit frigida. igitur & humida, & sic aqua erit, & non aliud elementum a tribus, sed vnum ex tribus ratione duorum, quæ corrumpuntur. Sed sic non intelligitur quæstio, nec Arist. sic loquitur sed quæstio est quo modo ex actione plurium inuicẽ possit tertium proficisci. hoc autem intelligi non potest in symbolis. Ad hoc enim vt tertium proficiscatur ex actione duorum propria inuicem oportet vt alterum exuperet alterũ in vna, & exuperetur in altera. verbi causa si ignis aquam excedit in humiditate, & excedatur in caliditate fit terra frigidã & sicca. Et si aqua superat ignem in siccitate, & exuperat in frigiditate, proficiscitur aer calidus & humid⁹ At in symbolis fit actio tantum secundum vnam, equa nõ potest elementum proficisci. His expositis patet solutio quæstionis videlicet quod duobus elementis dissymbolis inuicem mutuo agentibus per actionem eorum propriam ac reciprocam contingit generari tertium cum vtrisque

Solutio quæstionis

altera inqualitate symbolum, vt ex actione ignis & aquæ inuicem contingit, & terram, & aerem effici. Similiter ex actione aeris & aquæ proficiscitur & ignis, & aqua. Hæc conclusio declaratur pro ratio in litera, quia possunt elementa dissymbola secundum alteram exuperari. & secundum alteram exuperare, & per consequens contingit ex eis corruptis per combinationem qualitatum remanentiũ effici tertiũ.

Prima dubitat.

Sed ambigit expositor primus quod non videtur verum quod corrupta frigiditate terræ & humiditate aeris fiat ignis, quia nec terræ siccitas, nec aeris caliditas videtur ad generationẽ ignis posse sufficere. Ignis enim multo calidior est quam aer, & siccior quam terra.

Solutio.

Respondent quidam quod non oportet totaliter frigiditatem terræ corrumpi, nec humiditatem aeris. sed post corrumpuntur qa caliditas illa, licet non sufficiat, nec siccitas, intenduntur a virtute cæli, & luce solis, & aliarum stellarum.

Secũda dubitat. Solutio quorundã Contra

Secundo ambigunt quo modo humiditas aquæ fit conueniens generationi aeris. Respondent quidam eam remanere & fieri conuenientem per actionem caloris. Sed hoc stare non potest. quia vel differt humiditas aquæ specie ab humiditate aeris, vel non. Si differt specie. nullo modo fit conuenient, nisi corrumpatur. Si non differt specie, non oportet effici conuenientem. quia sua natura est conueniens.

Solutio propria tertia dubitatio. Respõsio

Propterea dicas, illam esse suam natura conuenientem, & non effici aliter conuenientem, nisi per frigiditatis corruptionem. Tertio ambigunt quo modo potest vnum elementum exuperari & exuperare alterum. Respondent quod potest esse quod terra per suam frigiditatem citius corrumpat caliditatem aeris, quam humiditatem eiusdem. & econtra aeris humiditas citius remittat terræ siccitatem, quam frigiditatem. Et tunc ex illis constabit quodam remisse aqueum, quod post modum per auxilium extrinsecum & intrinsecum erit aqua pura.

Dubitatio quarta. Solutio.

Dubitant vltimo & satis ad rem vnde est quod ignis agens in aquam, non corrumpit eam secundum vtrunque, ex quo est illi contrarius penitus. Ad hoc dicendum rem hanc esse contingentia actionis, & non per se. contingit enim interdum ignem & aquam iuxta poni. non tamen agere inuicem. aliquando agere. sed alterum penitus exuperari aliquando agere & pati mutuo, & secundum quicquam exuperari. & secundum quicquam exuperare. & hoc est a cælesti constitutione. Cælestis enim constitutio quæ aerem fauet generationi potest fauere generationi humoris & generationi caloris, & inde restabit humor & calor ex illorum actione, veluti in summo vere euenit, quo tempore aer increscit. Cæteræ dubitationes recentiorum. hic patent. Hæc de quæstione.

RECO.

Cum conclusit quatuor elementa esse materiam mistorum, secundum Philoponum epilogando mouet quæstionem de illis quatuor elementis (& inquit) necesse est igitur quatuor elementa aut semper manentia & immutabilia inuicem esse materiam mistorum, vt dixit Empedo. aut transmutabilia, & si transmutabilia, aut omnia, vt ostẽdimus, quia, contrarietatem habent, aut hæc quidem scilicet ignis aer, & aqua transmutabilia, hæc autem non scilicet cælum, & terra, vt in. Timæo Plato scripsit. Soluit epilogando (& inquit) Quod igitur quatuor elementa necesse sit inuicem transmutari, demonstratum est prius, quia habent contraria. & dictum est prius, quod non æque cito aliud ex alio, quoniam habentia quidem symbolum citius generantur ex inuicem, non habentia autem tardi⁹ est. Secundo epilogat numerũ eorum (& inqt) Si igitur

tur contrarietas vna est, secundum quam transmutantur, túc duo sunt eleméta, quoniã materia eorũ non potest poni tertium elementum inter ea, cum sit medium & separabilis & insensibilis existens, sit nullam partem contrarietatis habere potest, sed quoniam sensu videntur plures cõtrarietates vna hoc enim sensu patet. ergo ad minus duæ erunt contrarietates. At duabus contrarietatibus existentibus, elementa non possunt esse tria, quia vni ex equo contrarientur duo vel in eodem essent plura contraria. ergo sunt quatuor vt sensu patet, quod quatuor sint elementa & non plura. Alia ratione probat, quia tot erunt coniugationes scilicet quatuor sex enim existentibus, cum duæ sint impossibiles, cũ cõtrariæ sint inuicẽ quatuor erũt. In quibus verbis per duas rõnes ꝓbauit quatuor esse elemẽta. primo, q͂a duæ cõtrarietates sunt. secũdo, q͂a quatuor cõbinationes sunt possibiles. Verum hæ rationes non ex simpliciter necessarijs procedunt, sed potius per accommodationem ad ea, quæ sensibus patent. Quod enim duæ sunt contrarietates tantum, ex his, quæ sensibus subiacent, accepit, quia sensu patet plura quam duo esse contraria. Accepit etiam contrarietates non posse esse plures duabus, & sic prima ratio, partim ex sensibus partim ex suppositione ꝓcessit. Secunda etiam sumit quatuor esse contraria & nunquam probauit, sed tanquam ad sensum notum illud accepit & sic istæ rões non ex simpliciter necessarijs procedunt, sed ex suppositionibus. Præterea. Siquid probant, ꝓbant non plura quam quatuor esse elementa, sed elementa esse quatuor, non probant, sed sumunt, vt superius dictum est. In commentarijs quærimus, vtrum quodlibet elementum possit generari ex quolibet elemento. vbi primo debes scire, q̃ cum quæritur, vtrum quodlibet elementum generari possit ex quolibet elemento, illa particula ex, dicit habitudinem materiæ. verum cum duplex sit materia alterationis, & gñationis, hic dicit habitudinẽ materiæ alterationis, non. n. potest vnum elemẽtum esse materia generationis alterius. Tunc videndum est de rigore logico, vbi in commentarijs diximus, quod quæstio est vera, tenẽdo illud syncathegorema, quodlibet, vt distribuit illum terminum elementum, non pro singulis indiuiduis elementorũ sed pro singulis speciebus, hæc in commentariis. Verũ nũc dicimus, nec isto modo illa propositio de rigore logico est vera, non enim quodlibet elementum secundum speciem potest fieri ex quolibet elemento ſm speciẽ quia ignis secundum speciem non potest fieri ex igne secundum speciẽ cum non sit ibi contrarietas. quare nec in hoc sensu propositio est vera. Alii dixerũt, quod verum potest, & verbum significans motum acquisitiuum ampliant subiectum pro eo quod est vel erit, significans vero motum deperditiuum ampliat subiectum pro eo quod est vel fuit. Cum enim dicimus, homo generatur, hæc æquipollet illi, res quæ est vel erit homo generatur, cum vero dicimus homo corrumpitur, hæc æquipollet illi res quæ est, vel fuit homo, corrũpitur. Tunc dicunt quod illa vera, quodlibet elementum potest generari ex quodlibet, quia sensus est quælibet res, quæ est vel erit elementũ põt gñari ex quolibet elemento, Sed nec hic modus placet. primo quia adhuc stat argumẽtũ contra primũ modũ, q̃m nullũ elementũ siue q̃ est siue q̃ non est potest fieri ex quolibet elemento, quia non ex seipso. secundo, quia peccant in logica, bene verum est illa verba ampliare subiectum ad disiunctum, quando propositio est particolaris, vel indefinita. Sed quando est vniuersalis ampliat ad copulatiuũ, alioquin de contradictoriæ essent simul veræ. videlicet quodlibet elementum potest generari ex quodlibet elemento, & quoddam elementum nõ nõ põt gñari ex quolibet, Prima. n. vera est, quia quodlibet elementũ, quod est vel erit, põt generari ex quolibet elemẽto, nã ꝓ elemẽto quod erit, est vera. Secũda etiã vera, q͂a quodã elementũ non põt generari ex quoliber elemento, elemẽto. sumpto ꝓ eo. q̃ est elementũ. Ex his patet hanc ꝓpositionẽ, quodlibet elementũ põt generari ex quolibet elemento de rigore logico esse falsam, De rigore vero physico, sensus est, dato vno elemento ex eo fieri possunt alia oia ꝑter ipsum. vt dato aere, ex eo possunt fieri ignis, aqua & terra, & sic de singulis. quæcunque dato possunt fieri oia ꝑter ipsum. Verũ de sensu physico Temistius. 5. phy. tenet q̃ ex extremo elemento non põt fieri extremũ elementũ nisi fiat elementũ medium, non enim ex aqua fieri potest ignis (vt inquit) quia prægeneretur aer. Auer. autem ibi reprobat hanc Themistij positionem, & vult, quod immediate elementũ potest fieri ex alio tã extremo quã medio. Diximus quinto physico. elemẽta dupliciter cõsiderari posse, aut vt sunt in locis proprijs, & sic elementum nõ potest fieri immediate nisi ex sibi vicino, ex remoto vero fit mediãte gn̄atione elemẽti medii. Aut sunt extra ꝓpria loca, & sibi inuicẽ immediate applicata, & sic elemẽtũ põt fieri immediate tam ex sibi vicino, q̃ ex sibi extremo, nam cum extremum applicatur extremo, & super illo obtinet, ex illo immediate fit. vt patet in experientia de aqua proiecta in igne, cum ignis obtinet totaliter super aquã. Tu vero lege, ea, quæ illic diximus. In commentariis, quæritur, vtrũ in habẽtibus symbolum generatio sit facilior, & licet in cõmentariis benedictum sit, tamen animaduerte (vt Philoponus inquit) q̃ hic non accipitur facile & difficile pro velociori & tardiori proprie, vt sexto physico. describitur. nam velocitas & tarditas, vt de eis loquit Ari. 6. physi. sunt aut motus cõtinu9, aut affectiones mot9 cõtinui. Præterea Non loquitur de veloci & tardo, facili & difficili penes causam, nõ. n. de illa cõsiderat naturalis, vt primo huius diximus. Ergo considerat quid facile, & quid difficile generatur. nunc tenet Philoponus, quod respectu eiusdem subiecti facilius ex symbolo fit symbolum quam ex contrario contrarium, nam effectus in generatione symboli ex symbolo est vna qualitas, effectus in gñatione contrariis ex contrariis sunt duæ qualitates, modo hic effectus est maior. & hinc generatio dicitur difficilior, vnde Philoponus vult Arist. respexisse ad qualitates non corruptas. sed ad qualitates ex corruptione derelicta, & quia in generatione symboli ex symbolo qualitas derelicta ex corruptione genita est vna, ac paucitate effectus generatio dicitur facilior. In generatione vero contrariis ex contrario qualitates derelictæ genitæque sunt duæ, ideo ratione habita ad effectus magnitudinem dicitur maior generatio, & ita difficilior. ergo velox tardum facile, difficile, citius, & serius non penes tempus non penes causam, sed penes maiorem vel minorem effectum mensurat Philoponus. igitur generatio difficilior, quia plurium qualitatum facilior, quia vnius vel pauciorum. Addit autem penes eadem materiam, quoniam penes diuersas materias, non erit vna generatio sed duæ, quando ergo in generatione vna qualitas relinquitur. hæc generatio dicitur minor & facilior, quando in generatione duæ relinquuntur, hæc dicitur maior & difficilior. nec valet hæc consequentia hæc generatio est facilior ergo in minori tempore, quoniam quælibet est in non tempore, & per minima, vt sæpius in libris nostris dictum est. Ex his patet error Auerrois, & iuniorum, cum dicunt generationem symboli ex symbolo esse faciliorem, quoniam in hac minora corrumpuntur. Si enim hoc esse verum, potius argueretur faciliorẽ esse corruptionem quam generationem. Philoponus enim attendit solum ad eas qualitates, quæ relinquuntur, quæue pro generatione sufficiunt. Quæritur etiam in commentariis vtrum ex actione, & passione duorum contrarium elemẽtorum inuicem possit aliud & tertium ex illis generari vt ex actione & passione inuicem ignis & aquæ possit fieri terra vel aer, & ex actione aeris & terræ inuicem possit fieri ignis vel aqua. De contrariis vero elementis loquor propter casus in commentariis enarratos, tenebamus in cõmentariis, quod sic: nam ignis potest agere in aquam humiditatẽ corrumpendo & generando siccitatem, & aqua in ignem corrumpendo caliditatem, & sic ex qualitatibus derelictis fiet terra. potest etiam fieri aer, si ignis corrumperet aquæ frigiditatem, aqua corrumperet ignis siccitatem. Nunc vero dicerem. quod aut de elementis loquimur vt elementa, & vt agunt propriis virtutibus, aut vt agunt virtute stellarum fauentium diuersis qualitatibus, hoc est elementa virtute cælesti donata. Si enim loquitur de elementis inuicẽ agẽtibus virtute ꝓpria, & quo elemẽta sunt casus est impossibilis. non enim põt agere ignis in aquam

eius humiditatem corrumpendo, quin etiã corrumpat frigiditatem, quoniam si obtinet supra vnã obtinet supra ambas. cum omnes sint æquales, & sic ignis corrumpet aquam generando ignem, & non tertium. Si autem contra aqua obtinet supra ignem, obtinet supra vtrasque, & sic ex igne generabitur aqua, & non tertium. At si consideremus hæc elementa inuicem agere & pati virtute stellarum & vt dotata virtute cælesti, imaginabile est saltem constellificationem fauere siccitati ignis, vt ignis, possit humiditaté aquæ remittere vsque adeo vt sit conueniens terræ vel terreo. Contra vero aqua virtute stellarum poterit corrumpere calidum ignis vsque adeo, vt cõueniat terræ vel terreo, & sic generabitur vna terra specie, & duo numero secundũ regulam Philoponi superius assignatam contra Alexãdrũ. Quod quidem tertium non erit pura terra, vel quia nullũ elementum reperitur purum, vel quia postea virtute cæli completur eius generatio, vt quidam autumãt, vel quia satis est, vt sit prædominanter terra. Quæritur etiã verũ elementum contrarium per duas alteri elemento contrario per duas magis resistat quam contrarium per vnam contrario per vnam, vt vtrum ignis magis resistat aquæ, quã aeri quando ex corruptione ignis debet aqua generari. Di. Thomas dicit quod sic, quia maior est resistentia per duas quam per vnam. Contra obiicit inquiẽs quoniam per quã tum resistit igni, per tot & tantum agit aqua. Philoponus dixit quod duæ qualitates in eadem materia magis resistũt duabus qualitatibus quam si illæ resistentes essent in diuersis subiectis, & potest esse causa, quia virtus vnita fortior est dispersa. ergo illæ duæ qualitates in eodem subiecto magis resistunt virtute vnionis. Sed contra adhuc fieri potest quæstio, quoniam si qualitates ignis virtute vnionis magis resistũt, qualitates aquæ virtute vnionis fortius agunt, ergo æqualis videtur resistentia vnius ad vnam in symbolis & duarum ad duas in contrariis. Hoc argumentum contra Philoponum & diuum Thomam est fortissimum. potest tamen dici quod vnio virtutis licet faciat ad agendum & ad resistendũ, longe magis facit ad resistendum quam ad agendum, vt experientia est probatum, & sic qualitates ignis vnitæ magis sunt resistiuæ quã qualitates aquæ vnitæ sint actiuæ & propterea dato quod qualitates aquæ vnitæ obtineant supra ignis qualitates, est ibi magna resistentia, & longe maior quam sit vnius qualitatis ad vnam, & quam sit duarum ad duas in diuersis subiectis. Si vero tu melius habes, melius dicas. hæc mihi videntur pro defensione Philoponi & Tome.

Ans.c.47 *Quod autem cum transmutentur adinuicem, impossibile sit principium aliquod esse horum, aut in extremo aut medio. ex his manifestum. In extremis igitur non erit, quoniã ignis aut terra essent omnia. & eadem est ratio, ac si dicamus ex igne aut terra ea omnia. Amplius autẽ neque medium, vt videtur quibusdam, aer quidem & in ignem transmutari & in aquam, aqua autem in aerem & in terram, vltima autem non amplius in seinuicem.*

Dilue. te e. eiuidem *Quod autem eorum quæ mutuo transmutantur, principium aliquod non sit, siue in extremo, siue in medio, ex his patet. In extremis quidem igitur, non erit. quia cũcta vel ignis erunt, vel terra & eadem ratio est. Si dicamus ex igne vel terra esse cuncta. Quod autem non medium veluti quibusdam videtur, vt quod aer quidẽ tam in ignem quam in aquam transmutetur. Aqua vero tam in aerem quam terram. Manifestum est, extrema enim non amplius inuicem transmutabuntur.*

Com. 47 Auerroi videtur q̃ Ari. hic velit declarare nullum esse aliud elementum præter hæc, expositori vero q̃ de elementis nunc pertractet secũdum opinionem aliorum, quirgd sit proponit quod dixit. d. Quod aũt eorũ quæ mutuo trãsmutãtur, principiũ nõ sit aliquod ipsorũ elemẽtorum, siue eorũ quæ sunt in extremo, siue eorũ quæ sunt in medio ex his patet. In extremis quidẽ igitur non erit, quia cuncta vel ignis erunt, vel terra, & eadem ratio est ad hoc. Si dicamus ex igne vel terra esse cuncta. Et sic non potest esse extremum, quod non medium, declarat. d. Quod autem non medium quemadmodum videtur quibusdam, vt q̃ aer quidem tam in ignem, quam in aquam transmutetur (suppleut particulam illam vt quod quia græca constructio expostit) Aqua vero tam in aerem quam terram, supplent manifestum est, extrema enim non inuicem trãsmutabuntur, quod est inconueniens. Commutaui particulam de græcam in enim, vt sensus esset clarius. Recentiores expositores, & veteres latini propter malas translationes. hic peruerse exponunt, quanquam ad sensum non magna differentia sit.

Secundum Philoponum cum Arist. demonstrauit vnum ex quatuor intrãsmutabile manens, non posse esse materiale principium aliorum, nunc ostendit, quod neque transmutabile existens, materiale principium aliorum esse põt vt sit ostensum, quod neque vt intransmutabile, neque vt transmutabile possibile est vnum quatuor elementorum esse cæterorum materiale principium & primo ostendit q̃ nullum extremorum vt intransmutabile esse possit cæterorum materiale principium & dicit. In extremis igitur nõ erit, quoniam aut ignis, aut terra essent omnia. Sed dubitat Philoponus, quoniam non videtur consequentia valere, nisi præsupposita intransmutabilitate elementi extremi, nam si elementum extremum est transmutabile non videtur si sit materiale principiũ omnium, vt omnia sint ignis vel terra, quoniam nullum horum manet, cum supponatur transmutabile esse. Dubitatio philoponi. Respondet vno modo Philoponus quod supponitur esse transmutabile non simpliciter, sed secundum remissionem qualitatum, & sic sequitur, q̃ omnia essent secundum substantiam ignis vel terra, non autem secundum esse perfectum & intensum, sed secundum esse remissum, & trãsmutatũ, q̃ responsionẽ Auerr. in prima parte assignauit. Prima. Solutio. Auer. Sed Philoponus refellit hanc responsionem, nã si omnes ignis qualitates corrumpuntur, non remanet ignis & sic non possunt esse omnia ignis, sed si corrumpantur in parte, & in parte relinquantur, non est possibile, vt cætera elementa sint ignis, quoniam non potest humidũ aeris perfectũ & intensum stare, cũ sicco ignis imperfecto neque perfecto. Alter dicere videtur, quod Aristo. velit non omnia fieri ignem vel terram, sed sequi omnia fieri ex igne, vel terra, & hoc Arist. innuit cum inquit, & eadẽ est ratio, ac si dicamus ex igne, aut terra esse omnia, & sic sequitur omnia esse ignem non formaliter, sed causaliter, hoc est omnia fieri ex igne vel terra, & hæc est differentia inter primam positionem, & hanc, quod ad dicentes elemẽtum extremum intransmutabile esse materiale principiũ cæterorum, sequitur formaliter omnia alia esse ignem vel terram. ad dicentes vero extremum elementum transmutabile esse materiale principiũ, sequitur omnia esse ignem vel terram causaliter, hoc est omnia esse ex igne vel terra. Secunda responsio philoponi. Sed contra hanc responsionem obiicit Philoponus quod oĩa fieri ex igne quã ex eius materia, nõ vĩ absurdũ, p. se. n. manifestũ est ex materia ignis oĩa fieri posse. ergo omnia fieri ex igne saltem ratione suæ materiæ non videtur impossibile. Refutatio philoponi. Propterea Philoponus tandem velle videtur, q̃ hæc Arist. ratio non inducatur tanquam necessaria, sed vt apparenter probabilis, quoniam vera & necessaria ratio est, quoniam quodlibet elementum fit ex quodlibet, cum quodlibet ad quodlibet contrarietatem habeat, & sic non magis vnum erit materiale principium cæterorum quam quodlibet. Solutio. philoponi. Secundo ostendit, quod nullum mediorum manens transmutabile esse potest materiale principium cæterorum. & dicit. Amplius autem neque medium vt videtur quibusdam scilicet Thaleti aqua, Anaximeni aer. Anaximeni enim videtur aer quidem & ignem transmutari & in aquam, Thaleti vero videtur aqua transmutari in aerẽ & terram, vtrisque autem videtur vltima nõ amplius inuicem transmutari, quoniam nec ignis in terram, nec terra in ignẽ. Sed Ari. has positiones esse falsas accepit. non autẽ probauit: quoniam postea illas destruet, nũc vero vt aperte falsas derelinquit, ex eo, quoniam si ponitur elementũ medium esse materiale principium, cum non magis alterũ quã alterũ sit ponẽdũ, duo erũt materialia principia & sic

materiale

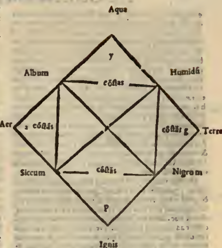
materiale principium non erit vnum. quod omnes negāt Sed forte hæc, quæ dixit, non duæ positiones sunt scilicet Thaletis, & Anaximenis, sed vna, quæ dicebat elementa media esse materialia principia, & vtraque, aerem scilicet ignis & aquæ Aquam vero terræ & aeris. Contra quam proximo textu obijcit, vt videbitur.

Antl. c. 41 *Oportet enim stare. & non in infinitum ire hoc in rectitudine ad vtraque. infinitæ enim contrarietates, in vno erunt. Sit. n. terra. g. aqua. y. aer. a. ignis p. Si ergo a. trāsmutatē in. p. & . y. cōtrarietas erit eorū qua. a. p. sint hæc albedo & nigredo. Rursus, quia in. y. & . a erit alia, nō enim idem e. & . y. sint autem siccitas & humiditas. z quid siccitas. b. autem humiditas. Quapropter siquidem manet album, existet aqua humida & alba. si autem non, nigra erit aqua. in contraria enim trāsmutatio. Necesse est igitur, aut nigram, aut albam esse aquam. Sit itaque primum, similiter igitur & , p. z. existet siccitas. Erit igitur: ignis trāsmutatio in aquā contraria enim existit. ignis enim primum quidem nigrum erat, deinde autem siccum aqua autem humida, deinde vero alba. Palam itaque est, quod omnibus ex seinuicem erit trasmutatio. & in his, quod. g. terra existunt & reliqua duo symbola nigrum & humidum. hæc enim nondum coniuncta sunt.*

Dilucidatio. c. eiusdē *Oportet quidem enim stare, & non illud ad infinitū ire secundum rectitudinem vtruuque in latus. Essent. n. infinitæ cōtrarietates in vno. Sit enim terra in quo. g. aqua in quo y. aer in quo a ignis in quo. p si itaq; a. trāsmutetur in. p. & . y etiam ipsorū, a p. contrarietas erit, sint hæc albedo & nigredo. amplius si & . a. in. y. erit alia, nam non est idem. p. & , y. Sint autem siccitas & humiditas. Siccitas quidem. z. humiditas . b siquidem igitur manet album, erit aqua humida & alba, si nautē nigra aqua. nam transmutatio in contraria est. Necesse igitur vel albam vel nigram esse aquam si primum alba, similiter igitur & ipsi. p inerit. z. siccitas. erit igitur ipsum p. quod est in quo ignis trāsmutatio in aquā; Contraria enim sunt, ignis quidem enim primo niger erat, deinde siccus. aqua vero humida, deīde alba, manifestum itaque quod omnibus reciproca inerit transmutatio, & in his, quoniam ipsi. g. terra cætera insunt, ac duo symbola nigrum & frigidum. Hæc enim non coniūguntur ibi.*

Com. 41

Quidam dixerunt quod materia elementorum est medium elementum vt aer, vel aqua, obiecit contra illud Aristoteles, quia tunc extrema non inuicem transmutari possint vt ignis & aqua, vel aer, & terra. Respōdere pōt aduersarius quod extremū, vtpote, ignis transmutatur in aliud medium, vt pote in elementum quintum, & illud in sextū, & sextum in septimum & sic in infinitum. Et sic non oportet extrema inuicem transmutari, Contra obijcit Aristoteles. d. Oportet quidem enim stare, & non illud ad infinitum ire secundum rectitudinem vtrunque in lat^9 hoc est sursum, & deorsum. Et hoc probat enthymematice d. essent enim infinitæ contrarietates in vno, hoc est si non staretur in elementis. Hæc consequentiam nō deducit. Sed circa eam talem seruat ordinem primo demonstrat omnia elementa inuicem transmutari. Deinde enthymema nunc factum deducit, Circa primum talem intēdit rationē apud Auerroem, & expositorem quæcunque sunt contraria, reciproce transmutantur. Sed omnia elementa siue habeant symbolum, siue non, sunt contraria vel in ambabus qualitatibus vel in altera ergo omnia elementa inuicem transmutantur. Et hoc est contra respōsionem dicentem quod medium solum ad extrema, & extrema ad mediū transmutātur. Extrema autem inter se non transmutantur. Ad hui^9 declarationem disponantur termini, & figura.

Inquit. Sit enim terra in quo. g. aqua in quo. y. aer in quo a. ignis in quo. p. hæc est terminorum dispositio, huius ratio est. quia g. græce terra est, ideo per. g. voluit gen hoc est terram. ydor vero græce aqua est, ideo per. y. aquam notat. Aer græce, latine etiam aer dicitur, ideo per. a. aerē. Pyr vero græce, latine ignis, ideo per. p ignem vult. Dispositis terminis, accedit ad probationem minoris syllogismi tacti (& inquit) Si itaque a. aer transmutetur in. p. ignem & . y. aquā etiā ipsorum. a. p. hoc est aeris & ignis erit contrarietas per maximam: omnis transmutatio est inter cōtraria. Sint hæc albedo & nigredo, ita vt aer sit albus, ignis sit niger. Amplius si & a. aer transmutetur in. y. aquam, erit alia nam non est idē p ignis & . y. aqua, & p cōsequens ad vtrūque non habet eādem contrarietatem. Sint autem hæc quibus contrariantur aqua & aer siccitas & humiditas, ita q aer sit siccus. aqua vero humida. siccitas quidem. z. humiditas h. Animaduerte primo quod græce siccitas, zerotes dicitur. ideo Arist. per. z. vult intelligere siccum. Humiditas vero ygrotes appellatur. ideo Arist. per. y. vult intelligere humidum. Ego vero ne sit confusio inter. y. ignem & . y. humidum, transtuli h. aqua litera incipit dictio nostra humidum. Secundo animaduerte vt bene expositor notat q istæ qualitates non sunt propriæ elementorum. sed vtitur eis Arist. exempli causa nam vt dicit Aue. secundo de anima commen. 67. exemplorum non intenditur nisi manifestatio, & Arist. primo priorum exempla ponimus nō vt ita sint. sed vt sentiant qui discunt. Auer. autē in paraphrasi trigesima quinta. vtitur veris exemplis. sed vnde Aris. vtatur falsis exemplis si potuit vti veris, non dicit. Potest tñ dici hoc laute egisse, propter antiquos, qui forsitan de qualitatibus elementorum, non ita sentiunt propterea vtitur falsis exemplis, vt habeant licentiam dicendi in hoc quodcunque placet. quia accepit aquam esse albam (inquit) Siquidem igitur manet album, subaudi quando ex aere albo sicco fit aqua, erit aqua humida & alba. Si autem manet propterea quod aer aquæ sit dissymbolum. nigra erit aqua. nam transmutatio in contraria est, hoc est de contrario in contrariū necesse est igitur in tali transmutatione vel albam vel nigram esse aquā. Sit autem primum, hoc est. exempli causa alba & rationabiliter, quia aer & aqua sunt symbolica elementa, quare oportet ut in altera talē eoeant & non in siccitate, bene igitur dictum quod sit alba. Sic igitur habet quod aqua est alba humida. Similiter igitur & ipsi: p. inerit. z. siccitas propter similē rōnē. Et p hæc minor patet. videlicet q ignis & aqua sint cōtraria. Cui addit cōclusionē. d. Erit igit ipsū. p. q erat positū, in quo ignis trāsmutabile in aquā. Deinde repetit minorē. d. Contraria: n. sunt. Ignis quidem enim

Nunc enthymema proposito deducit. & supponit vnũ videlicet quod semper vno elemẽto addito supra quatuor Com. 40 vna excrescit contrarietas. cuius cõtrarietatis vnum membrum datur elemento addito. & alterum membrum datur principibus omnibus. verbi causa. si vltra quatuor detur quintum, emerget vna contrarietas, cuius vnum mẽbrum vtpote. f. dabitur illi quinto alterum vtpote. c. dabitur cæteris quatuor. Hæc suppositio declaratur. quia oportet omnia alia transmutari in illud quintum datum per suppositionem declaratam proximo texto. Igitur illud quintum erit contrarium cæteris quatuor vel in vna tantum, vel in ambabus. & quicquid dicatur erit propositum, tamen magis consonum est vt solum in vna contrarietur. nam ita se habet ad ignem, vt ignis ad aerem, quare vt ignis aeri in vna est contrarius, sic datum quintum in vna contrariatur omnibus & sic oportet omnibus alijs dare symbolum, & dissymbolũ, vt conueniant, & differant. Primo itaque proponit intentum, tangens vtilitatem eius, quod proximo dixit (& inquit) Quod autem in infinitum ire, non sit possibile, quodquidem in futurum declarare pollicentes, antea in illud quod nunc diximus deuenimus ex hisce patebit. Hæc series græca, & sic cõsonat. proposita intentione exequitur (& inquit) Nam si iterum ignis, qui supple positus est in quo. p. in aliud trãsmutetur, & non econtra, vtpote in. x. quintum elementũ datum, contrarietas quædam igni & ipsi. x. inerit alia ab his quæ dicta sunt. Hæc est græca constructio, propter quã verba quædam mutauit, nihil tamen omisi, nec adieci. Reddit causam. d. nam. x. non supponitur esse idem alicui eorũ quæ subaudi appellata sunt. g. y. a. p. & per consequens cum sit quintum. oportet vt habeat aliam contrarietatem, inerit itaque ipsi. p. igni, ipsum. c. quod est vnum membrum illius contrarietatis inter. x. p. Ipsi vero. x. inerit. f. quod est alterum membrum eiusdem contrarietatis. Tunc infert: igitur ipsum. c. omnibus. videlicet. g. y. a. p. inerit. Cuius causam subdit. d. transmutantur enim mutuo omnia in omnia, & sic illa quatuor omnia in illud quintũ. & per consequens oportet illa quatuor habere illã qualitatem c. symbolicam cum quinto elemento, vel esse in omnibus contraria, quod non consonat. Sed quia aliquis ambigere potest an quatuor elementa possint in illud quintum datũ transmutari vel ne, subscribit excusationem. d. Verũ an hoc quidem sit. videlicet q quatuor illa possint transmutari in datum quintum, nondum demonstratum est. Illud tñ cõstat q si rursus ipsum. x. in aliud. videlicet sextũ transmutetur. alia ipsi. x. & igni. p. cæterisq; oibus contrarietas inerit. Similiter autem vno superaddito, vna ipsis priorib' emerget cõtrarietas. hæc est suppositio, & declaratio eius. Tunc arguit, si vno addito vna excrescit contrarietas. igit additis duobus, duo excrescent. igitur tribus additis, tres erũt. igitur infinitis additis, infinitæ excrescent cõtrarietates in vno quolibet (inquit) Quare si infinita sunt elementa, & contrarietates infinitæ erũt in vnoquoque elemẽtorũ. Et sic patet ratio Aristotelis.

In proxima ratione accepit, non posse proficisci secundum rectũ in infinitum, quia tunc essent infinitæ contrarietates, nunc istud declarat (& inquit) Quod autem in infinitum non possibile est ire in rectũ. f. aut supra ignẽ, aut sub RECO. terram (quod futuri ostẽdere, ad hoc prius venimus. f. proximo textu) manifestum ex his, quæ nunc dicemus, posita ergo intentione, & ordine, prosequitur (& inquit) Si. n. rursus ignis, quod est in quo. p. in aliud quintum elementum transmutet, & non reuoluitur. verbi causa. in elementum quintum quod sit. x. contrarietas quædam in. p. igne & . x. quinto elemento alia existet. præter duas prædictas. Cuius causa est (vt inquit) quia ipsum. x. quintum elementũ nulli idẽ supponitur eorũ, quæ sunt. g. y. a. p. Quod si cõtrarietas ignis ad quintũ elemẽtũ sit alia, sit ergo ipsi. p. igni qualitas inexistens. c. & . f. ipsi. x. quinto elemento, vtpote. f. malũ, quod quinto elemento inesse ponitur. c. vero q igni & cæteris elementis inest, sit bonũ. Quod si ita sit. c. ergo omnibus per. y. a. p. existet, cuius causa est, quoniam hæc elemẽta inuicẽ transmutantur. & oĩa in oĩa. Addit tamen hoc nondum esse demonstratum. f. quod omnia mutentur in illud quintum, & inuicem, verum illud est manifestum, q si rursus. x. quintum elementum mutetur in aliud scilicet sextum. Adhuc alia erit contrarietas, cuius altera particula erit, & ipsi. x. & ignis. p. cæterisque alijs addita Similiter aũt semper, cum adiectio contrarietas aliqua existentijs, quæ ante. Quapropter infinita elementa sint per additionem facta, & contrarietates infinitæ vni existẽt. Quærit Philoponus, vtrum vno elemento posito vltra quatuor, vna ponatur contrarietas, videtur quod non, quoniam vna contrarietas est duorum elementorum. ergo duabus existentib' contrarietatibus, quatuor erunt elementa, quare non vno Dubitatio elemento posito, ponitur vna contrarietas, sed vna qualitas. Præterea. Si vno elemento posito. vna ponitur contrarietas, tunc quatuor elementis positis, quatuor erunt contrarietates, consequens est falsum, quoniã Arist. posuit quatuor elementa, & solum duas contrarietas posuit. Respondet Philoponus, quod siue vno elemento posito ponatur vna cõtrarietas, siue vna qualitas contraria cæteris, idem absurdum sequitur, quoniam quouis modo intelligatur, sequitur quod si infinita essent elemẽta, infinitæ essent qualitates vni. Aliter respondet & melius quod Aristotelis cõ Responsio sequentia tenet in casu suo, quod scilicet ponatur aliud elementum vltra quatuor, quod generetur ex igne & nõ vertatur generatio. Vbi enim non conuerteretur generatio oportet vt quintum elemẽtum habeat qualitatem oppositam vtrisque vel alteri qualitati ignis, & sic dabitur alia cõtrarietas noua illo addito. at Aristoteles secundum veritatem posuit quatuor elementa non autem quatuor contrarietates. quoniam generatio in eis conuertitur. verum de hac dubitatione postea in commentarijs quære. Secundo quæritur vtrum sit verum quod. c. qualitas quæ ponitur ipsius ignis, sit cæteris elementis sub igne communis scilicet quam qualitatem appellauimus bonum, non enim videtur necessarium, quod sic. c. bonum insit igni, quod cæteris inesse debeat, Aristotele. probauit. c. communem esse igni & alijs tribus, supponens quatuor elementa posse transmutari in quintum, si daretur. Quod si possunt transmutari in quintum omnia illa quatuor, oportet vt saltem in vna qualitate omnia illa sint quinto elemẽto contraria, & sic omnia illa quatuor habebunt. c. communem qualitatem, per quam contraria sunt ipsi quinto elemento, & per quam transmutari possunt in illud. ergo. c. qualitas scilicet bonum communis est omnibus quatuor elementis, & ita vnumquodque elementorum tres habebit qualitates, vnam quidem communem symbolam omnibus, alias vere secundum ordinem assignatum iam. Philoponus vero hoc idẽ probat, quoniam secundum. c. ignis non differt a tribus elementis, quoniam sufficiẽter differt ab illis per calidum & siccum. ergo si non differt fm. c. ab illis. c. ipsum erit symbola qualitas omnibus illis. Præterea. Dicit etiam Philoponus quod si elementa quatuor non transmutentur in quintum datum, nec transmutari possint. Adhuc c. qualitas addita igni, omnibus post ignẽ competere debet, quoniã (vt inquit) ignis fit ex omnibus alijs sub ipso elementis, & non secundum. c. qualitatem. ergo. c. qualitas est omnibus symbola, & sic siue quatuor elementa transmutentur in quintum, siue non, semper sequitur dato quinto elemento. c. qualitatem quæ ignis inest, omnibus potest ignem inesse, & propterea Arist. inquit, trãsmutantur enim adinuicem, hoc est illa quatuor in quintum, sed hoc quidẽ sic nondum demonstratum. q. d. quod siue illa quatuor in quintum mutentur siue non, illud manifestum, quod si rursus. x. in aliud scilicet sextum transmutetur, siue reciprocatur: Alia erit contrarietas cuius altera qualitas inest ipsi. x. & ipsi p. igni, & omnibus alijs post ignẽ. vt probatum est. Similiter autem semper cum adiectio contrarietas existet & his, quæ ante: quare si infinita elementa sint, & contrarietates infinitæ vni existunt, hoc est (vt Philoponus exponit) infinitæ qualitates contrarietatum vni elemento inexistunt. Sumpsis enim contrarietates pro qualitatibus, quæ sunt particulæ contrarietatum.

Si autem hoc non erit neque diffinitur aliquid, neque generari. oportebit enim si erit aliud ex alio, tot transi

to

re cõtrarietates & amplius plures. Quapropter in quadam quidem, nunquam erit transmutatio. verbi gratia ¶ si infinita media sint necesse est autem si infinita sint elementa. Amplius autem, neque ex aere in ignem transmutatio fiet. si infinita contrarietates sunt. Fiunt autẽ & omnia vnum. necesse enim omnes existere in inferioribus quidem p. quæ superiorum. his autem, quæ inferiorum. Quapropter omnia vnum erunt.

Diluc. te. ex.eiui de. *Quod si hoc. fit, nihil definiri continget. nihil que generari. Oportebit enim si aliud ex alio fit, tot pertransire contrarietates, & etiam plures quare in quadam quidem non erit transmutatio, vt si infinita media intersint. quod oporteret, siquidem elementa infinita sint, Amplius autem neque ex aere ad ignem transmutatio erit. siquidem infinitæ sint contrarietates. Præterea fient & omnia vnum, necesse est. n. omnes inesse inferioribus quidem ad. p. eas quæ sunt superiorum. His autem eas quæ inferiorum quare omnia vnum erunt.*

Nunc destruit consequens illatum. & primo infert in generali Com. 10 impossibile vnum. deinde in speciali tria impossibilia (& inquit) Quod si hoc sit, nunc nihil definiri cõtinget suppleuit continget, quia deficit verbum more attico. nihil que generari deducit de generari. d. Oportebit enim si aliod ex alio fit, tot pertrãsire contrarietates & etiam plures. i. nõ tot quot oia plures, quia sic exponit infinitũ. tertio auscultationis phy. definitione etiã deduci põt per idẽ, quia elemẽtũ definitur p eiusmodi qualitates. mõ cũ hæ sint infinitæ & ignotæ, nihil scietur. Deinde infert per ordinem tria impossibilia in speciali ad datum consequens Dicit primo. Quare in quadam quidem non erit transmutatio, hoc est extremi ad extremum, vt si pro quia a te ponuntur infinita media quod oportet esse, siquidem elemẽta infinita sint. Primum igitur inconueniens erit, quod nullum extremũ elementũ ex alio extremo fiet. Secundum quod nec ex medio ad extremum (inquit) Amplius autem neque ex aere ad ignem subaudi trãsmutatio erit. siquidem infinitæ sunt in quolibet cõtrarietates. Oportet enim infinita corrumpi & infinita generari. Tertio infert quod oia elemẽta essent vnũ Declaratur oẽs qualitates oium essent in vnoquoque aliter in vnoquoq; nõ essent infinitæ, quia sibi deessent aliquæ sed ad omnes qualitates inesse. alicui sequitur oẽs formas eidẽ inesse. q a formæ vel sunt qualitates, vel receptæ in materia illis mediãtibus igitur si in vnoquoq; essent omnes qualitates & formæ, oia essent vnũ, & vnum, oia (inquit) Præterea fient & omnia vnum. Necesse est enim omnes in esse inferioribus quidem ad. p. quod volumus esse ignem eas quæ sunt superiorum. his vero quæ supra. p. necesse est eas in esse, quæ sunt inferiorum quare omnia vnum erunt Et per hæc patet tota ratio Aristote. & tu circa literam cõsidera nam multum circa verba laboraui.

RECO. Nunc destruit consequens (& inquit) Si autem hoc. scilicet infinitæ contrariæ qualitates insunt vni elemento, neque erit definiri aliquid, neque generari, generari quidem non quoniam oportebit si erit aliud ex aliõ tot transire cõtrarietates, & adhuc plures, addit autem {& adhuc plures} vt Philoponus notat, ne quis credat finitas, nam cum dixit tot posset quis credere, finitas esse per transeundas, ideo addit, & adhuc plures, quia infinita sic exponuntur, tot. v. g & adhuc plura. Declarat autẽ extremum elemẽtũ non posse mutari in extremũ ẽm ordinatam trãsmutationem quæ fit de extremo ad elementum medium, & de illo ad aliud sic procedendo vsque ad vltimum, & dicit. Quapropter in quadam quidem elementa. s. extremi ad extremũ, nunquã erit trãsmutatio. v. dato quod procedatur ordinate ab extremo ad extremũ per omnia media verbi gratia si infinita elementa media sint, sicut data opinione eorum, necesse est esse infinita elementa. nam datis elementis medijs, infinitis, vt dari oportet illa positione concessa, ordinata generatio quæ est extremi ad extremum per omnia illa media (vt Philoponus exponit) erit impossibilis, quoniam non continget infinita pertransire. Præterea. Neque transmutatio esse poterit medij ad extremum, vtpote ex aere in ignẽ si infinitæ contrarietates sunt in eodem oportet enim percurrere per infinita quod est impossibile. Dubitatur autem Dubitatio quoniam non videtur necessariũ cum, ex aere fit ignis vt per omnes contrarietates percurratur, sed solũ ẽm vnam, cæteris tanquam symbolis manentibus. Respondẽt nõnulli, q argumẽtũ. Arist. valet in casu quoniam vbi infinita elementa Prima solutio. darentur, in vno elemento essent infinitæ qualitates, hoc est impossibile, quoniam nõ datur infinitum. & sic nõ datur aer, nec aliqđ elemẽtũ q si nõ dat aer ex aere nõ põt fieri ignis ex impossibili. n. sequitur qđlibet. Cõtra obijcit Philoponus, qm̃ Ari loquitur hypothetice supponẽs ipsa subsistere, nã sopponẽs ipsa subsistere, cõsiderat vtrũ possibile sit illa ex inuicẽ fieri. Propterea Alexãder respõdet, Obiectio Philoponi quod sequitur non posse elementa transmutari, quoniam supponit Aristoteles. illud quod postea dicet scilicet quod Responsio Alex. datis elementis infinitis, omnia essent vnum elementum. At si omnia vnum sunt, nullum fit ex alio, nec hæc responsio valet, quoniam Arist. intulit quod si ignis fieret ex aere oporteret infinita pcurrere. Philoponus autẽ aliter dicit, Philoponi responsio quod Arist. loquitur in ordinata transmutatione. quæ est extremo ad extremum per generationem omnium mediorum, tunc dicit quod ex aere non potest fieri ignis, qm̃ si ex aere debeat fieri ignis, debuit aer prius esse genitus sed aer non potuit esse genitus quoniam oportuisset infinita prius fuisse genita, quod est impossibile, & sic nec extremũ ex extremo fieri potest in ordinata generatione quæ fit p omnia media, nec extremi ex medio, cum medium illud non potuit fieri nisi etiam infinita fuissent genita. Dubitat etiam Philoponus quia non videtur verum, vt omnia Dubitatio elementa sint eadem, qm̃ omnia ad oia habere cõtrarietatem sequitur & sic non & sunt eadem. Respondet Philoponus quod hoc Arist. infert ex dato impossibili, nam si in Solutio Philoponi. finitæ qualitates erunt in vnoquoque elementorum, nulla potest esse in aliquo eorum. quæ non sit in alio ergo omnes, quo sunt in vno, sunt in vnoquoq; quæ. Alioquin nõ infinitæ inerũt vni, quod si oẽs quæ sunt in vno sunt in singulis, eadem erunt omnia, quoniam elementa non differunt nisi qualitatibus. Philoponus autem enititur dare aliam solutionẽ, sed nihil est. Tu enim debes supponere, quod aliud Declaratio pulchra. est concedere aliquid simpliciter, aliud vt sequens ad positũ vt in dialecticis ludicris diximus. dato enim quod elemẽtũ extremum conuertatur in aliud, & non econtra, & illud in aliud, & sic in infinitũ illatũ est, infinitas qualitates inesse vnicuiq; elemẽtorũ infinitorũ, vt diximus, & postea disputabimus, hoc concesso scilicet quod vnicuique elementorum insunt infinitæ qualitates contrariæ, sequitur primo elemẽtum nullum posse definiri, qm̃ cum non definiatur nisi p qualitates, illis existentibus infinitis, non potest definiri, sequitur etiam nullum elementum posse fieri ex alio secundũ ordinatam generationem, quoniam non extremi ex extremo, quoniam non continget infinita media pertransire, nec extremi ex medio siue ignis ex aere, quoniam non potest ignis ex aere fieri, nisi aer prius fiat, modo hoc est impossibile, nisi potuissent infinita esse facta. Sequitur tertio omnia elementa esse eadem & vnum, quoniam non differunt, quia si differrent, esset, quia aliqua qualitas erit in vno quæ non erit in alio, modo hoc est falsum, quoniam tunc non inesset infinitæ vnicuique contra positionem. Ecce quomodo Aristotiles disputauit hic secundum regulas obligationum doctrinalium, de quibus nos in ludicris dialecticis diximus. Animaduerte quod duplex est elementorum generatio, altera ordinata, de qua superius diximus quando aqua fit ex terra, & ex aqua aer, & ex aere ignis, & iterum ex igne terra, & sic semper circulo, in qua patet Generatio duplex elemẽtorũ. non posse elementum extremum fieri ex extremo, nisi generatis omnibus medijs. Altera vero est inordinata, qua raro accidit, vt quando ex extremo fit extremum non generatis ordinate medijs, vtpote cum generaretur ignis ex terra vel aqua immediate. Aristotiles ergo secundum Philoponum, locutus est semper in generatione ordinata, probauit enim datis elementis infinitis, nullum elementum inordinata generatione fieri posse, quoniam extremum nec medium deductum est,

quoniam

quoniam semper oporteret per infinitorum generationẽ pertransire. Dicet ergo quispiam, verum datis infinitis elementis, elementũ fieri possit ex elemento latẽ gñatione inordinata, de qua nec Alex. nec Philoponus locuti sunt, dico quod minime, quoniam datis infinitis elementis, illa essent vnum elementum, quoniam non possunt differre per qualitatem, quoniam omnes essent in singulis eædem, & sic elementa sunt eadem, quo concesso, alterum ex altero fieri nõ potest nec ordinata, nec inordinata generatione. Arist. ergo non curauit partem istam tangere, quia ex his quæ dicit, perspicua est.

Pulchra dubitatio.

Anti. c. 55

Admirabitur autem aliquis dicentes plura vno elementa corporum vt non transmutentur inuicem, sicut Empedocles inquit, quomodo cõtingit eis dicere comparabilia elementa. Sed tamen dicit sic. Hęc enim aequalia omnia.

Dñuc te. c. eiusdem

Amirabitur autem vtique quispiam dicentes elemẽta esse plura vno corporum, vt non transmutentur inuicem, veluti Empedocles (inquit) quomodo ipsis contingit dicere elementa esse comparabilia. & tamen ita concedunt. nam hac aequalia omnia dicunt.

Com. 51

Confutauit Ari. hactenus positionẽ dicentium elementa crescere in infinitum, hac vero in parte eam (quæ dicit illa intransmutabilia esse) refellit. anuectitur, autem hæc consideratio his quæ nũc dixit. dixit enim verum an hoc quidẽ sic sit nondum ne monstratum est. quia igitur res hæc aliqua in parte supposita fuit, nunc igitur bene eam declarat. Et ꝑponit intentionem suam & causam intentionis sub forma admirationis. d. Admirabitur autem vtique quispiam dicentes elementa esse plura vno corporum argumẽto. v. g. vt non trãsmutentur inuicem, veluti Empedocles, quo mõ ipsis contingit dicere elementa esse cõparabilia. q. d. quod dici non potest. & tamen ita concedunt & dicunt. Nã hæc omnia æqualia esse supple volunt. Hæc est dubitatio, vtrũ hæc stent simul, elementa sunt transmutabilia, & elementa sunt comparabilia. nam Empedocles negat primum, & cõcedit secundum. Aiaduerte quod ideo Empedocles voluit plura esse elemẽta, ad hoc non transmutentur, quia si vnũ esset apud eum, non potest generatio esse rerum. De hoc in libro physicorum satis.

RECO.

Probauit Ari. ꝙ nec vnum neque, plura vno possint esse materia ia naturalium principia, nunc probat, quod neque quatuor vt Empe. dixit, quoniã (vt Philoponus inquit) vel vt transmutabilia. vel vt intransmutabilia erunt rerum naturalium principia, si vt trãsmutabilia tunc erũt materialia principia mistorũ, & hæc est opinio Ari. si vt in transmutabilia, erit opinio Empe. ꝓbat ergo elemẽta nõ posse esse intrãsmutabilia, & sic nõ erũt rerũ naturaliũ principia vt intrãsmutabilia. Q đ aũt elemẽta nõ sint itrãsmutabilia eo patet, quoniam admirabile est, ꝙ sint intrasmutabilia & comparabilia, vt ipsa Emp. concedit (vnde inquit) Admirabitur aut aliquis dicentes plura vno elementa corporum, quæ non transmutantur inuicem, sicut Empe. inquit. quo modo contingit eis dicere elementa esse comparabilia & tamẽ Emped. dicit sic, in suo carmine, hæc enim æqualia omnia.. vnde vno loco dicit hæc esse oia æqualia in alio dicit esse intransmutabilia, cum ponit illa principia prima. Quæ videtur stare non posse.

Ant. c. 51

Si ergo secundum quantum, necesse est idem aliquid esse inexistens in omnibus comparabilibus, quo mensurantur. verbi gratia si ex aqua pugillo, erunt pugilli aeris decem, idem aliquid igitur erant ambo, si mensurantur eodem.

Diluc. te. c. eiusdẽ.

Siquidem igitur secundum quantum. necesse est aliquod vnũ inexistere comparabilibus omnibus, quo mẽsurentur, veluti si ex aquæ pugillo vno, aeris essent decẽ vnum itaque ineris vtrique siquidem illo mensurentur

Com. 52

Contra Empe. arguit. & ostendit quod hæc non stent simul. v. g. ꝙ elementa sint cõparabilia, & in generabilia. Et arguit primo de comparatione in quantitate molis. Deinde in quantitate virtuis. Et arguit hypothetice sic. si elemẽta sunt comparabilia, elementa conueniunt in quantitate. si elementa conueniunt in quantitate. elementa conueniũt in materia, si elementa conueniunt in materia. elemẽta trãsmutabilia sunt: quare si cõparabilia sunt trãsmutabilia erũt. Sed dubitat. qa aliqua possunt esse cõparabilia in qualitate, vt duo alba. & aliqua in ꝓportione, vt q̃tũ hoc calefacit, tãtum hoc infrigidat, & aliqua in quantitate, vt duo æqualia. Hæc distinctio est Auerrois commento. 37. Empedocles voluit elementa esse comparabilia secundum æqualitatem vt supponit Arist. nam aliqua possunt esse comparabilia secundum qualitatem. hoc dupliciter vel qualitate corruptiua, vel qualitate perfectiua, qua sunt comparabilia secundũ qualitatem corruptiuam omnia sunt corruptibilia, & hoc modo elemẽta apud Auerroem non sunt comparabilia secundum totum, cum secundũ totum sint perpetua. Sed bene partes elementorum sunt comparabiles secundum qualitates, quia sunt inuicem transmutabiles. Si vero aliqua comparentur in qualitate spirituali, bene possunt esse æterna, vt stellæ comparabiles sunt in luce, & alijs. Item comparabilia ẽm proportionẽ, nõ sunt vere cõparabilia, quia ibi non est vera æqualitas, nec vera vniuocatio ideo Empe. voluit elementa esse comparabilia secundum qualitatẽ. Tũc Auerroes deducit entymema sic, si elementa sunt comparabilia, elementa conueniunt in quantitate, tenet consequentia per opinionem Empedoclis. vltra, si elementa conueniunt in quantitate, elementa conueniunt in materia, deducitur, quia quæ proportionantur & conueniunt in quantitate oportet conuenire in genere quanti. sed genus quanti est cuius materia est vna numero igitur oportet conuenire in materia cetera patent. Sed dubitatur etiam, vtrum vnus pugillus aquæ sit æqualis secundum quantitatem decem pugillis aeris.

Dubitatio circa com.

Responsio

RECO.

Respondet Auer. quod sunt æquales secundum quantitatem generis, non autem secundum raritatem & densitatem. Nam (vt declaraui in libro de substantia orbis) decem pugilli aeris non habent plus de materia, quam vnus aquæ nec plus de quantitate. habent tamen ipsam quantitatem maiorem vel minorem. Et hoc est dicere secundum terminos, non autem ẽm naturam dimensionis. & to quære illic.

Quod autem elementa esse non possint æqualia nisi trãsmutentur, probat, quoniã vel erũt æqualia magnitudine, vel qualitate primo ergo ꝓbat, ꝙ elemẽta esse nõ possint æqualia magnitudine, quoniam vel erũt æqualia magnitudinibus totalib. vel partialibus, nõ totalibus, qm̃ hoc videt manifeste contra, sensum, nã terra videtur maior aqua cũ in concauitatibus terræ aqua resideat, cõstat autem terram esse sua concauitate maiorem. Aer etiam videtur maior terra & aqua simul iunctis ergo non possumus intelligere elementa esse æqualia secũdum magnitudines totales. Sin aũt secundum magnitudines partiales, hoc sciri non potest nisi ex trãsmutatione partium inuicem, ex eo enim quia videmus, ꝙ eadem materia & æqualis, extensa facit aerem, contra facit aquam, scimus ꝙ aeris quædam maior portio est æqualis aquæ minori portioni. ergo non stant simul elemẽta esse æqualia, & intrãsmutabilia, cũ nõ possit haberi hæc æqualitas nisi partium inuicem transmutatione. vnde dicit. Si ergo secundũ quantũ, cũ non possit hoc esse secundũ totales magnitudines, necesse est idẽ aliquid esse insistens oibus cõparabilibus. s. ptib', quo mẽsurẽtur. v. g Si ex aquæ cotyla, siue vrceo erunt aeris cotylæ, siue vrcei decem. cum hoc haberi non possit, nisi partium illarum transmutatione. igitur aliquid idem erant ambo si eodem mensurẽtur, s. eadem & æqualis materia. quæ extensa fit aer, contracta erat aqua. In commentarijs aliter diximus & quidem de mente Auer. sed hæc expositio est facilior. Notat hic Philoponus Arist. in metheoris proportionẽ aquæ ad aerem sumpsisse ex partium transmutatione, quam enim dixit, habet aqua tanta proportionem ad aerem', qui ex ipsa fit, eadem par est totum aerem, ad totam aquam habere. Verum de hoc in libris metheororum.

Cotyla. Vrceus Mẽsura põdo 9. vnciarum.

Aut.c. 53

Si autem non sic secundum quantum comparabilia, vt quantum ex quanto, sed quantum possunt. v.g. si pugillus aquæ æqualiter potest infrigidare vt decem aeris, & sic secundum quantum non secundum quod quantum comparabilia sed secundum quod possunt aliquid, erit autem & non quanti mensura comparare secundum potentias. sed secundum proportionem, verbi gratia vt hoc calidum, hoc album. Hoc autem vt hoc, significat in quali quidem simile, in quanto autem æquale. Inconueniens aūt videtur, si corpora immutabilia existentia non proportione comparabilia sint, sed mensura potentiarū, & eius quod est esse æquale calidum aut simile, ignis tātum & aeris multiplex. Idem enim plus, quia homogeneum, talem habebit rationem.

Diu.c. 1c. c. eiusdem

Si autem non sic comparabilia sunt secundum quantum, ita vt sit quantum ex quanto, sed secundum quantum quod possunt, veluti si aquæ pugillus tantum infrigidare potest, quantum decem aeris, & sic sit secundū quantū non quatenus quanta comparabilia, sed quatenus aliquid possunt, non erit vtique & per quanti mēsuram comparare potentias. sed per proportionem, veluti quod hoc calidum, illud albū sit. nam vt illud in quali quidem simile. hoc significat in quanto æquale. Inconueniens itaque videtur corpora non comparabilia existentia proportione sed mensura potentiarum secundū id quod est & æquale calidum vel tantum ignis simile & aer aeris plurimum incommutabilia existere, Nam plus idem existens genere, talem habet rationem.

Com 51.

Vt bene dixit Auerroes, æqualia siue cōparabilia trifariam sunt, aut quātitate, quo modo vnus aquæ pugillus est æquale pugillis. 10. aeris. nā ex vno fiunt illi. 10. aut æqualitate potentiarum, quia quantum potest infrigidare pugillus vnus aquæ tantum. decem possunt aeris. Aut proportione sicut quantus acutus est sonus, tantum albus, & quanta albedo, tanta caliditas, differunt vero, quia æqualia proportione sunt dissimilia in forma, sed æqualia potētia, in forma similia sunt, sed gradu dissimilia, at æqualia quantitate, sunt dimensiua mensura æqualia, non qualitate, nec grado, sed potius extensione. Arist. igitur probauit quod si elementa sint æqualia secundum quantitatem, oportet ipsa transmotabilia esse, quia oportet in genere conuenire, & quæcunque genere conueniunt in materia etiam conuenire necesse est, & sic trāsmutabilia erunt. Nūc arguit de aliis, & potest tota ratio sic ordinari elementa sunt æqualia apud Empedoclē siue comparabilia vel secundum quantum molis. vel secundum quantum potentiæ, vel secundum proportionem, si secundum quantum molis. igitur transmutabilia, vt declaratum est, si secundum ꝓportionē, tunc non dicentur comparabilia secundum quātum, sed secundum rationem. & sic contra Empedoclem, si secundum quantum, potentiæ ea comparantur secundum quantum potentiæ quæ sunt æqualia potentia, vel differentia secundum magis & minus, sed æquale & magis & minus, sunt eiusdem generis, igitur talia comparabilia erunt eiusdem generis, sed quæ sunt eiusdem generis. sunt in materia conuenientia, igitur in materia conueniunt. quæcunque in materia conueniunt, sunt transmutabilia, quare si elementa sunt comparabilia secundum quātum potentiæ erunt transmutabilia. Circa hāc rōnē sic ꝓcedit, q primo destruxit primū mēbrū in textu ꝓcedenti, deinde destruit ſm. d. Si aūt nō sic cōparabilia sunt ſm quātū v.g. molis, ita vt sit quantum ex quāto. v.g. 10. aeris ex vno aquæ, sed ſm quātū q possunt, veluti si aquæ pugillus tātū infrigidare pōt, quātū possunt decem aeris, ita vt sic sint cōparabilia ſm quātū, non quatenus quāta comparabilia, sed quatenus aliqd possunt: hoc dupliciter. subaudi intelligi pōt, vel ſm eādē potētiæ spēm, vel ſm diuersam, q est dicere ſm proportionē, &. q d. si cōparabilia sunt ſm proportionē, non erit vtique & per quāti mensurā cōparare potētias, si quidē ꝑ proportionem sint comparabilia, veluti quod, hoc calidū, illud album sit, nā vt illud est in quali quidem simile, ita hoc in quanto dicitur æquale, igitur comparabilia ſm proportionem. non dicentur æqualia contra Empedoclem. Aduerte q literam transtuli de verbo ad verbum, quia non confisus sum in illius intellectione, siqs tamen vellet, ad sensum forsitā sic interpretaretur, veluti si aquæ pugillus vnus tantum infrigidare potest, quantum & decem aeris possunt, & ita sit secundum quantum comparare, non quatenus quanta comparabilia, sed quatenus aliquid possunt: quare non erit & per quanti mensurā cōparare potentias: siquidem illud sit secundum proportionem, & tūc sermo paret, mutaui enī ꝓ verbum alia, in verbum siquidem, sicut sæpe accidit ipso in sensu græco. Sic igitur elementa si sunt æqualia quātitate, trāsmutabilia erūt, si vero proportione, non dicentur simpliciter comparabilia, sed composita, quo quidem modo Empedocles non loquitur. Deinde destruit tertium, vel magis ex ipso dato inferr propositum. d. Inconueniens itaque videtur corpora non cōparabilia existentia proportione, sed mensura potētiarū secundum id quod est: & æquale calidum, vel tantum simile in calore ipsius ignis, & tantum plurimum in qualitate aeris: incommutabilia existere. id est videtur impossibile aliqua esse comparabilia secundum potētias per magis & minus. & esse intransmutabilia: nam plus idem genere existens cum ipso minus tali: talem habet rationem & comparationē, in genere, modo quæcunque genere conueniūt etiam in materia conueniunt. & sic sunt trāsmutabilia. Nec potui literam græcam seruādo verbum clarius traducere, vnde & antiqua trāslatio vix intelligi potest. Siquis autem ad sensum hanc eandem vellet latinam. sic diceret in, inconueniens itaque videtur corpora non comparabilia proportione: sed secundum æquale, & inæquale in potētijs nō transmutari inuicem, quando quidem plus & minus in generis ratione conueniant, verba tamen translata in texto sont nullo diminutio: licet oratio sit aliquantulum euariata

Mouet expositor, dubitationes cōtra determinata. Primo quia terra & cætera elementa sunt comparabilia cum stellis secundum æquale & inæquale in quantitate. & tamen non est eadē materia vtrorunque duodecimo metaphysic. Secundo videtur quod non omnia comparabilia secundum potentias communicent in materia. Nam ignis & sol sunt comparabiles in calefactione secundum magis & mines, & tamen non communicant in materia, vt dictum est. Tertio dubitatur ab alijs, quia videtur quod æqualitas proportionis sit vera æqualitas, quia æqualitas proportionis vel est in numero. vel in magitudine, sed vtraque est secundum idem genus, nam omnis numerus omni numero est eiusdē generis, & omnis dimensio omni dimensioni. Quarto videtur q non omnia eiusdem generis cōmunicent in materia. vt dicit Auerroes hic, & Aristoteles supponit. Nā omnes stellæ sunt eiusdem generis apud Aue. & tamen nō conueniunt in materia, quia tunc essent generabiles.

Dubitationes expositoris. Prima. Secunda. Tertia. Quarta.

Ad primum respondet Auerroes in com vt dictum fuit, q æquale & inæquale accipiuntur dupliciter vel secundum quantitatem vel secundum extensionē, hoc est ſm terminos, si ſm quātitatem, sic vnus pugillus aquæ est æqualis ſm q̄titatē decē pugillis aeris. Nā vnus pugillus nō habet plus de quātitate quā decē pugilli, nā quātitas est coæterna materiæ. nihil plus quantitatis vel est aut erit quam ab æterno fuit. si vero ſm terminos. sic decē aeris habent quantitatē plus extēsam hoc est sub maiori termino, quā vnus aquæ. Tūc ad formā diceret Auer. q stellæ & elementa non sunt comparabilia secundum æquale & inæquale accepta a dimensione interminata. vel terminata cum in his non conueniat, sed secundum dimensionem analogice dictam.

expositio propria.

Refert tamen expositor duas respōsiones prima respondebat quod Ari. loquitor. hic de comparabilibus secundum substantiā & subiectum, hoc est materiā quantitatis, & non secundum extensionem ipsam. Quæ respōsio nō placet qa Ari. peteret Sumit enim. quæcūque cōueniunt quantitate conueniunt materia, esset. n. dicere quæcunque cōueniunt materia cōueniūt mā, q est ridiculū. Aliter rñdet ſm mentē ꝓpriā & vult q Ari. loquit̃ de cōparatione secūdū rarum & dēsum, qa ꝑ hoc euariata mā elemēta ad inuicē trāsmutantur

Responsiones expositoris. Confutatio. Prima. Secunda.

tantur, & vocat hanc comparationem secundum quantita tem, quia rarum & densum non addunt super partes materiæ qualitatem, quæ essentialiter sit qualitas, sed potius sit cum in partibus materiæ ad discensionem per maiorem & minorem quantitatem. Sed contra hanc responsionem dubito. quia vel ipse per rarum & densum intelligit qualitates scquentes calidum & frigidum, vt dicit Auer. 7. physi. cōm 15. vel intelligit p rarum & densum partium quanti luxta positionem, vel elongationem, vt loquutur. 4. physi. 84. Si primum, tunc comparatio esset in quali, & non in quanto, contra Arist. in litera. Si secundum, talis comparatio potest inueniri in stellis, & sic vel verbum Aristo. est falsum, vel oportet ponere in stellis materiam. Propterea mihi videtur quod si responsio eius sit aliqua debet reduci ad illā Auer. Ad secundā respondet q̄ Arist. loquitur de cōparatione secūdū potentiam vniuoce acceptam in vtroque, talis autem non est potentia calefactiua solis, & ignis, sed bene elementorū inter se. Ad tertium respondet Auer. quod æqualitas proportionis non est vera æqualitas, nec vera comparatio, nam ad veram cōparationem requiritur vnivniuocatio saltem generis. 7. physico. Tunc ad formam dico quod numerus, & quantitas non est genus vniuocum, sed genus analogum, vt declaraui in libro. de substantia orbis, propter quod numerus intellectuum æquiuoce dicit cū numero lapidū. Ad quartū respondet Auer. 2. cæli. cō. 49. vbi vult stellas nec esse eiusdem generis, nec diuersi generis, quoniam genus non competit cœlestibus & æternis proprie, cū sumatur omne genus, à materia, sed si sunt eiusdem generis, illud est æquiuoce.

RECO. Hic textus obscurus est, obscureque a Philopono legit, potest tamen sic ordinari clarius quam in commentariis, non autem recedendo ab illis, quæ ibi diximus, cum probauit ergo quod elementa nō sunt æqualia magnitudine, nūc probat quod non sint æqualia qualitate. & argumenti vis est. Si sint æqualia qualitate, vel seruata eadem specie, vt si ignis & aer essent æquales, quoniā vterq; calid⁹. licet ignis magis, aer minus, aut erunt qualitate æquales secundum diuersam speciem, quod dupliciter esse potest, aut disperata, aut contraria, contraria quidem, vt quod ignis sit ita calid⁹ vt aqua frigida, disperata vero vt quod ignis sit ita calidus, sicut aer albus, vel, aqua nigra, & sic erunt tria membra. vel qualitate eadem specie, vel disparatis, vel contrariis, primo mō dicuntur æquales in forma, & in gradu in æqualitatis. secundo & tertio modo dicuntur æquales proportione. ostendit ergo Aristot. elementa non posse esse æqualia qualitate eiusdem speciei, quoniam essent transmutabilia, quoniam materia quæ est intensius calida, fieri potest remissius calida. Et sic habetur contra Empe. nec tertio modo quoniam essent transmutabilia, quoniam contraria secundū subiectū sunt quæ conueniunt in eadē mā, & quæ circa illam transmutari possent, nec secundo modo, quoniā non æqualia, sed similia erūt dicēda, nā similia sunt quorū qualitas est eadē aut simpliciter, aut pportione, & si male Emp. appellauit elementa æqualia, debuit. n. dicere ea esse similia (inquit) Si autē nō sint comparabilia, hoc est æqualia sūt vt quantum dicitur æquale ei, quod est ex quāto. Sed sunt comparabilia siue æqualia secundum quantū. quod possunt hoc est ſm qualitates & potentias, vel hoc est seruata eadē qualitatum specie. v. g. si pugillus aquæ æqualiter potest infrigidare vt decem aeris, ita ve sint æqualia in forma. & in æqualia in gradu. dicit, q̄ si hoc pacto erunt cōparabilia & æqualia tunc sic erunt elementa æqualia ſm quātū, q̄ nō proprie ſm quantū & magnitudinem erunt æqualia, sed erunt æqualia secundum quod possunt aliquid, hoc est potius in potentiis & formis, quam in magnitudinibus, hoc est primum membrum, dat ſm, & dicit. Erit aūt & ea comparare hoc est dicere esse æqualia secundum potentias, quæ accipiuntur non per mensuram quaorū, nec seruata eadem specie, sed secundum proportionem potentiarum, hoc est secundum qualitates disparatas. v. g. vt hoc calidū, hoc album, ita vt quanto m ignis sit calidus, tantum aliud sit album, hæc sunt duo membra, tacuit tertium, quoniam destruitur. sicut primum, destruit ergo secundum membrū, & dicit. Hoc autem ita se habere, vt se habet hoc verbi. cau sa. igoē ita se habere, vt se habet aqua, in qoali. signat simile, in quanto vero signat æquale, quare cum illa se habeant secundum proportionem in quali, ergo potius sunt similia quā æqualia, cuius contrariū dicit Empe. destruit post hoc ſm mēbrū, & dicit. Inconueniens aūt videt q̄ corpora sint comparabilia, hoc est æqualia nō proportione sicut calidū ad album, sed mensura potentiarum, hoc est variata speciē secundū magis & minus, & eius quod est esse æquale calidū aut simile, vtpote ignis tantum, & aeris multiplex. hoc est seruata specie secundum rationem, variata vero secundum magis & minus, dico esse inconueniens elementa 'it esse & esse immotabilia, qm̄ idem hoc est eadem materia est, quæ est plus, & quæ minus, nam hōgeneum & qualitas eiusdem speciei talem habebit rōnem quod earū vna sit cōmunis materia quæ pōt nūc magis, nūc minus denomina ri. elemēta ergo nō possunt esse æqualia in dissimili qualitate, quoniam non æqualia, sed proportione similia dicentur nec æqualia in specie, dissimilia ſm magis & minus, quoniā hæc esse non possunt nisi trāsmutabilia sint, cum eorū sit communis materia, quæ aliquando plus, aliquando minus est, tacuit tertiū quod nō possint esse æqualia proportione contrariarū qualitatū, qm̄ aperte patet quod eū contraria sint circa idem subiectū, sint transmutabilia. Dicit Philoponus, quod elementa esse æqualia & intransmutabilia non pōt dici nisi secondo mō, ita vt sint æqualia proportione qualitatom disperatarom. hæc. n. esse possunt & nō trāsmutabilia, verum (vt inquit) sic dicēs nō æqualia, sed proportione similia dicit, quod est contra Empe. qui elemēta æqualia esse dixit & non similia. Quare Empe. nō sibiipsi constat cū cōtraria suis fundamētis asserat. Hæc expositio clara est & ex Philoponi commentariis apertissime habetur.

Sed neq; argumētatio vtiq; erit secūdū Empe. nisi secūdū additionē. igne. n. augetur ignis. Auget autem puluis propriū genus, æthera aūt æther. hæc autē adjciuntur. Videntur autem non sic augeri quæ augentur & Insuper etiā neq; auctio vtiq; erit secūdū Empe, nisi secūdū adiectionē. Auget nāque ignis ipse ignē terra vero propriū genus quidē, æther aūt ætherē, sed hæc adiiciuntur. modo non sic increscere videntur, quæ augētur. Ant. t. 34 Dilue. te. eiusdem

Quod dicere elementa esse intrāsmutabilia, & comparabilia secundū æqoalitatē hactenus implicare declarauit cō era Empe. nūc q̄ cōtradicat hæc positio principiis naturæ, ostendit. primo quia destroit auctionē, pro quanto dicere cogitur auctionē fieri p adiectionē, & non per aggenerationem, cū ipse neget generationē omnino. Animaduerte q̄ cathon græce, latine est terra, licet apud quoddā sit polus. ego tamen ad mentem transtuli terram: æthet vero latine est ignis elementatus, sed quia interdum sumitur pro cœlo apud Platonē trāstuli ad verbum, quæ dicit patent. Com. 34

Cum demonstrauit q̄ Empe. nō sibiipsi cōstet, cum dicat elementa intransmutabilia & æqualia inuicem esse, quæ non constent, nunc ostēdit, q̄ non est auctio ſm ipsum, nisi que æquiuoce dicitur secondū appositionem, nō autem ea, quæ est generatio partis maioris, quam fit, deperdita cum elementa intransmutabilia ponat, indit autem per puluerem terram, per ætherem ignem, reliqua quæ Philoponus inquit, clara sunt ex commentariis. RECO.

Multo aūt difficilius est eidē tradere de generatione secūdū naturā. Quæ. n. generantur secūdū naturā aut semper. aut multū. Ea aūt quæ non semper & multum, ab euētu & fortuna. Quęnā igitur causa existit eius quod est ex homine hominem, aut semper fieri, aut frequenter ex frumento frumentum, sed non oliuam? Ant. t. 35

Sed multo est difficilius sibi de generatione tradere secūdū naturā. Nā quæ natura fiunt omnia vel semper ita fiunt, vel vt plurimū, atque extra semper & frequenter sunt ab euentu & fortuna contingunt, quæ igitur causa est quod ex homine vel semper vel frequēter homo sit, & ex tritico triticum, non autem oliua. Dilue. te. eiusdem.

Quod non possit saluare generationē ostendit. vbi aiad
Com. 55. uerte(quicquid velit expositor)quod Empedocles ponēs elementa incorruptibilia ac in generabilia, saluauit generationem ex parte agentem, dixit enim tūc rem generari, quotiens euētu vel fortuna elementa congregantur, tunc corrūpi, quoties euentu vel fortuna disgregantur, nam litem & amorem non distinguit a fortona & casu. Syllogizat mō contra eum sic: quæ a casu & fortuna accidunt, extra semp & frequenter accidunt, quæ eueniont a natura generatione, semper & frequenter sunt, igitur quæ generantur, non casu generantur & fortuna, & cum non detur alia causa apud eum, tollitur omnino generatio. & quæ dicit, patent.

RECO. Conclusio textus secundum Philoponum est, q Empe. longe difficilius potest saluare corporū mistorum generationē, vt hominis tritici, vel alterius ponendo elementa ipsa intransmutabilia, pro declaratione ergo huius conclusionis, præmittit, quod ea quæ fiunt generatione naturali, fiūt aut vt semper aut pleronque, quæ vero casu vel fortuna, fiunt extra semper & frequenter. Tunc argomentatur, si elementa non essent transmutabilia, tunc mista fierent sola elemētorum aggregatione. modo hoc est fieri fortuna vel casu, quod enim fit aggregatione, cum non fiat ex agente determinato, fit ex eo quia contingit elementa aggregari, & sic fortuna vel casu, quoniam fortuna vel casu elementa congregantor, vnde dicit. molto autem difficilius est eidem Emped. tradere de generatione secundum naturam, exponunt autem, quaenam sit generatio s̄m nām (& inquit) Quæ enim generantur secundum naturam, aut sēp aut multom fiunt, ea autem quæ non semper & vt multū ab euento & fortuna fiunt, Tunc argumētator (& inquit) Quaenam igitur causa existit eius quod est homine hominem aut semper fieri aut frequenter scilicet ex frumento frumentum, sed non oliuam, non enim potest esse elementorom congregatio, cum illa casu fiat, vt dictum est.

Ant.c.56 *An & si ita componatur os, non enim vt contingit conuenientibus aliquid generatur, quemadmodum ille inquit, sed ratione aliqua. Quæ igitur horum causa? nō enim ignis, aut terra. Sed tamen neque amicitia, neque lis. congregationis .n. solum illa hæc autem segregationis causa. hoc autem est substantia vniuscuiusque.*

Diluc. te. c.eodem *Aut si quia sic componitur os, non propterea contingenter conuenientibus aliquid fiet, veluti ipse sentit, sed ratione quadam, quæ igitur horū causa? Non enim ignis iam vel terra nec etiam amicitia & lis Nam hæc congregationis, illa disgregationis est causa. modo hoc est substantia vniuscuiusque.*

Com. 56 Remouet (vt mihi videtor) tacitā responsionē, dicebat .n. Empe. res gñari cōpositione mēbri cū mēbro, Contra obijcit quia cū hæc cōpositio fit vel semp vel frequēter, habere debet aliquam causam p se, modo illa cā per se esse nō potest aliquod elementorū, quia elementa vidētor veluti materia, & causata, quia ipsa recipiunt congregationē, nec esse possunt lis & amicitia, nam hæc congregationis, illa disgregationis est causa, modo congregatio & disgregatio nō sunt rerum substātiæ, sed relationes Propterea ait, nec etiā amicitia & lis sont causæ rerom, nam hæc congregationis, illa disgregationis est causa, at hoc quod est rerū esse est substātia vniuscuiusque, & sic lis & amicitia non possunt esse causæ substantiarum rerum.

RECO. Complet rationē refutādo responsionē, quæ pro Empe. dari posset, quasi uit enim quænā causa sit, vt naturali generatione hō ex hoīe, aut semp, aut plerūque fiat. Respondet an & si ita cōponatur os, q d. quod homo fit, quoniam contingit ita elementis venientibus cōponi os, & cæteras partes hominis, hoc reprobat, quoniam homo vel os non ve contingit conuenientibus elementis generatur, vt ille dicit sed ratione aliqua, hoc est sed aliqua causa naturali & ratiōnabili agente, vt patre & matre. refutata responsione, argumentatur alio modo (vt Philoponus vult) & satis in commentarijs perspicuum est.

Ant.c.57 *Sed non solum mistio & separatio mistorum quemadmodum ille inquit. fortuna enim in his nominatur sed non ratio. est enim misceri vt contingit.*

Neque etiam mistio tantum & mistorum separatio, veluti ipse ait. Fortuna nanque in hisce nuncupabitur, non autem ratio. Nam & misceri contingenter est. Dilu. te. c.eodem

Confutat tertiā caosam generationis, nam saluare videtur illam pp misturam, nam mistura non ratio siue caosa dici potest, sed potius fortona, quia ipsum miscerī contingēter fit, veluti fortuita. Animaduerte quod quatuor modis Empe. enitos erat saluare generationem. primo propter euentum & casum, & hoc confutauit per hoc, quia res naturales non essent semper vel frequenter. secundo propter coopositionem, nec hoc dici potest, quia hæc onlla videtur causa, cum sit accidens rebus. tertio propter amorem & litem, & hoc non, quia hæc sunt causæ relanonum tantum, oon substantiæ. vltimo propter mistoram, & contra hoc insultat, quod tunc inciderre cum prima. Com. 57

Quæ dixi, Arist. ex commentarijs patent, Philoponus tamen probat quod mistio non potest esse causa generationis mistorum sola, quoniam mistio solam miscibilium medietatem facit, non autem transmutationem substantiæ, neque instrumentorum formationem. Est enim mistio nō simpliciter gñatio, sed miscibiliū, quæ alterata fuerūt, vnio. RECO.

Natura igitur existentium, causa est ita habere, & vniuscuiusque natura hæc est, de qua nihil dicit. Nihil igitur de natura dicit. sed tamen & bonum hoc est, & optimum. Hic autem mistionem solum laudat, Etenim & elementa segregat non lis, sed amicitia, quæ natura priora sunt Deo. dij autē & hæc Ant.c.58

Nam itaque sane rerum causa est corum quod sic se habeāt, & vniuscuiusque natura hæc de qua nihil ait, Vnde natura nihil inquit, cū tamen ipsa & bonū sit atque optimum. Laudat tamen misturam quia non lis, sed amicitia disgregat elementa, quæ sunt natura priora deo. dei autem hæc. Dilucid. te.c.eiusd.

Ex dictis quasi obiter interponit quæ sit rerum causa, & vult quod rerom causa sit forma & materia (& inquit) Nā itaque sane hoc est forma rerom est causa eorum quod sic se habeant, & vniuscuiusque: nam hoc est materia, forma enim dicitur natura simpliciter, sed materia hæc natura, vt dicitur secundo physico. de qua natura materiæ nihil ait, neque de natura simpliciter, quæ est forma aliquid inquit, cū tamen ipsa sit bonum & optimom. quod græce agathō dicitur, laudat ea men misturam quia non lis, contraria mistura ex disgregat elementa, sed amicitia disgregat elementa quæ sunt natura priora deo siue cælo, q apud ipsum est Deus, quando quidem hæc elementa sunt dij & rerum causæ atque principia. Animaduerte q amicitia disgregat & congregat elemēta: disgregat .n. elementū dissimile a dissimili, vt aquā a terra & congregat simile cum simili, vt ignis partes cū igne & terræ portionea cū terra, sed de istis nihil nunc. Com. 58

Cum probauit, quod nec amicitia, nec mistio causa est mistorum, concludit quod natura caosa est, vt res naurales fiant ex sibi similibus generentur, & vniuscuiusq; natura est hæc causa, vt hoc fia. ex hoc sibi simili, de qua natura Emp. nihil dicit, & potest intelligere per naturam ipsum agens naturale, hoc enim est causa, vt fiat vnumquodque ex sibi simili, & pōt intelligi forma, quæ est substantia, & esse ei optimum, hæc enim causa est, vt illud quod generatur, fiat a sibi simili in spē, quoniā à forma est similitudo specifica eius generatur cum eo a quo generator, & hoc magis mihi placet, qm̄ statim subdit, nihil igit de natura dicit, & tñ debuit dicere, q a hæc natura est bonū & optimum, bonū s. q a forma, q a aūt finis, est optimū. pætermittit ergo formā siue naturam, quæ est tota rei substantia, & mistionē laudat, tanquā p ipsam fit ipsum mistū, laudat dico mistionē, qm̄ & elementa segregat, non lis, sed amicitia, quæ est elementorū mistio, quæ elemēta sunt ipso deo. s. sphæro priora. Ipsa tū elemēta apud eū dij sunt, & sic deus. s. sphærus ex elemētis fit p hoc q ipsa amicitia fuerūt cōmista. ergo amicitia est p̄ferēda liti qm̄ p ipsā sphærus factus est. appellauit aūt Emp. sphærū deum RECO.

deum, quoniam est omnium rerum principium, elementa vero deos sphæro priores, quoniã principia sunt illius amicitia. Ex his vult habere quod despexit formam, quæ est bonum, & optimũ, mistionem verũ laudauit, & amicitiã. Arist. autem (vt Philoponus inquit) potius litem laudat ſtãte positione Empe. quoniam non possunt elementa venire ad sphæri misturam, nisi separatis qualitatibus ab eis, non. n. sphæros qual taribus elementarijs insignitur, hæc autem separatio lis est: ergo lis est præferenda tanquam causa prior ipsa amicitia.

Ant.c.59 *Amplius aũt de motu dicit simpliciter. non. n. sufficit dicere quod amicitia & lis mouent, si non hoc sit amicitiæ esse quod motu tali. lui autem quod tali. Oportebat, igitur aut definire, aut supponere, aut demonstrare, aut certe. aut molliter aliqualiter.*

Diluc. te. co. ciud. de. *Adhuc autem de motu simpliciter profert, non enim sufficit narrare quod amicitia & lis moueant, nisi hoc fuisset amicitiæ ratio taliter mouere, litis autem taliter, oportebat itaque vel desinire, vel supponere, vel ostendere, & hoc aut efficaciter. aut al quantulum leuiter.*

Com. 59 Quod vero de motu locali errauerit ostendit. primo, quiá insufficienter loquitur, nam de motu narratiue processit, asserens quod amicit a congregationis motu mouet, lis vero disgregationis, & de hoc nullam affert causam. quod erroneũ vt, nisi congregate amicitiæ cõpetat pi õnẽ amicitiæ veluti grauis p naturam grauis descẽdete, & liti per naturam ex ratione liris conueniat disgregare, quod nõ videtur, propter quod si sufficienter de his tradere cupiebat, oportebat eam vel procedere p definitionem vel supponere, & hoc est accipere hæc, vt p se nota. Aut ostendere ponete, & hoc vel efficator. v. g. per demõstrationem, aut aliquantulom leuiter. hoc est dialectice. Animaduertendũ q̃ in doctrinis tribus modis procedimus tradendo de quæ sitis, aut definiendo, & hoc via diuisionis & compositionis procedendo. vt secundo dicitur posteriorum. aut supponẽdo, & hoc est ponere principia vel per se nota, vel demonstrata ab alijs artibus superior. bus. primo posteriorũ, vel syllogizando, quod dupliciter fit, aut demonstratiue, aut dialectice, & cũ nullo istorum modorum processerit Empe. ideo errauit in modo tradendi de motu.

Reprehendit nunc Empe. de motu (& inquit) Amplius aũt de motu dicit simpliciter quod amicitia mouet ad con
RECO. gregationem, lis vero ad disgregationem, modo hoc videtur diminute dictum, quoniam non sufficit dicere q̃ amicitia & lis mouent, si non hoc sit amicitiæ esse. s. q̃ motu tali moueat, liti aũt tali, & cum hæc nõ sint esse illorũ. ideo inquit, quod oportebat cum aut definire quædã prius de motu, aut supponere quædam prius de motu, quibus suppositis oportebat (vt inquit Philoponus) aut ex illis suppositionibus & definitionibus simpliciter demonstrare ac certe, aut molliter aliqualiter saltẽ rationibus dialecticis vnde dicit Philoponus, quod eius qui volt tradere aliquam doctrinã, huius sunt opera principia supponere, veluti quod triãgulorum tres sint species, & quod a pũcto ad punctum sit rectam ducere. Termini vero definiunt or, vt quid sit punctus, quid circulus in geometria, quæ vero post principia demonstrantur.

Ant.c.60 *Amplius aũt quoniã videtur & vi & præter naturã moueri corpora & secũdũ naturã. v. g. ignis superius quidẽ non vi, inferius aũt vi quod secundum naturam contrarium est. Est autem vi moueri, est igitur, & secũdum naturam moueri. Hoc igitur amicitia mouet? an non. contrariũ. n. est terrã superius, & segregationi assimulat. & magis lis causa est eius q secundũ naturã motus quã amicitia. Q uapropter & vniuersaliter præter naturam amicitia erit magis. Simpliciter autem si amicitia aut lis mouet, eorum corporum nullus motus est neque mora. Sed inconueniens est.*

Amplius aũt quoniã videntur corpora & violentia & pter naturã & secũdũ naturã moueri (veluti ignis sursum qdẽ nõ violẽtia, d orsum vero violẽtia, cui violentiæ cõtrariũ est id quod est secũdũ natu ã, & sic est aliud moueri violẽtia, & al. qd etiã est moueri secũdũ naturã.) Secũdũ hunc itaque amicitia mouet an non nã terra sursum ferri contrariũ est. Itẽq; segregationi assimilatur, ideo magis lis causa erit motus naturalis, quã amicitia, atq; & omnino motus præternatura'lis magis causa erit. Simpliciter tamen nisi amicitia vel lis moueat, talium corporum neque motus, neque quies erunt, quod quidem est inconueniens. Diluc te. c.contd.

Com. 60 Reprehendit secundo Empedoclẽ quia voluit morũ esse duplicem naturalem, & violentũ, & amicitia sit causa mot° naturalis, vero causa præter naturalis. Contra obiicit q̃ magis lis est causa motus naturalis q̃ amicitia. ppõnit aũtẽ hoc in forma quæstionis, & facit vnũ antecedens. cui apponit quæstionẽ loco consequentis, antecedẽs est q̃ corporũ hæc mouent violẽter, illa naturaliter, vt p exẽpla approbat ex hoc infert quæstionẽ. vtrũ amicitia sit cã mot° naturalis corporũ an lis (inquit) Amplius aũt quoniam videntur corpora & violentia & præter naturam, & secundum naturam moueri exemplificat de motu violẽto & naturali, & permittit motus pternaturalis exemplũ, & lege suspensiue vsque ibi sm hunc, & sermo pater. Aduerte q̃ omnis motus q non est secundũ naturam vocatur præternaturalis, vt motus ignis in propria sphæra, qui est ad motũ cæli. motus vero cuius principiũ est intra, est naturalis, cuius vero principiũ extra, passo non conferente vim, est cõtra naturam. His acceptis petit quæstionẽ p modum consequẽtis d. Secũdũ hũc itaq; amicitia mouet. hoc est vtrũ moueat sm hanc naturã & per naturam. Respondet q̃ nõ. primo, qa terrã sursum moueri est violenter, nõ si congregare est motus naturalis terra naturaliter congregaretur sursum secundo, quia motus naturalis assimilatur disgregationi, quoniã in disgregatione elementa mouentur ad sua loca. Ideo concludit duo. primo quo a lis videtur causa magis motus naturalis. quæ cã est segregationis quæ est vel motus naturalis vel ei similis secũdo, q̃ amicitia magis est causa motus, præternaturalis, siue violẽti, quia congregat cõtraria in vno, q̃ fieri non põt, nisi vel vi vel pter naturam. Addit tñ quod fine sic, siue sic apud Empedoclem nisi lis & amicitia sint, neque motus, neq; quies erunt, quod reputat impossibile. Ecce igitur quo modo de causa motus non bene tradit, sed contra posit e loquitur. pro quanto litem motus præter naturalis causam posuit. & amicitiam motus naturalis, com magis sit econtra vt declaratum est.

Quia Empe. laudauit amicitiam, quoniã est causa mo'os secundũ naturã, litẽ vero vituperauit, quoniã est causa motus violenti, ideo Arist. ostendit contra litẽ esse causam mo RECO.
sus naturalis. Amicitia vero violenti, procedit aũt Ari. hoc pacto quia primo distinguit motus, in violentũ, & naturalem, concludens q̃ qa violentus est, & naturalis motus sit. Deinde ostẽdit intentam, de prima parte dicit. Ampli° aũt qm̃ videtur & vi, & pter nãm moueri corpora. s. elementa & sm nãm. Philoponus p clemẽta moueri vi & pter nãm idẽ intelligit, quasi alterũ alterũ alteri° sit expositiuũ. In cõmentarijs vero aliter intelleximus. exponit aũt diuisionẽ (& inquit). v. g. ignis sursum quidem non vi sed natura fertur. deorsum vero vi Addit quo mõ se habent hi motus. & dicit. Vi aũt motus, el motui qui est secundum naturam cõtrarius est aũt vi moueri, igit erit moueri sm naturam s. n. violentum est nãle oporter esse violentũ. n. naturale supponit. Hic exposi is, q̃t it, hoc igit. s. motu nãli amicitia mo uet or Empe. dicebat quod sit, cuius cat me refert Philoponus. Arist. aũt respondet q̃ nõ (& inquit) an non. primo (vt ihqu r) qm̃ terrã moueri sursum est cõtrariũ siue cõtra nãm terræ, mõ amicitia mouet elemẽta ad cæli restitutionẽ sursum. er go pot ius est causa motus violenti, secundo qm̃ naturalis motus est similis segregationi, qua elemẽta a miscella soluta ad ppria loca feruntur, cõcludit & hoc est ergo lis magis causa est eius, qui sm naturã motus quã amicitia, &

sic amicitia est vniuersaliter causa motus præter naturam magis quam lis. Animaduersione dignum per amicitiam elementa a proprijs locis moueri ad misturam, & sic quo a locis feruntur, violenter moueri videntur, quare amicitia potius violenti motus causa est. Per litem elementa mouentur a mistura ad propria loca, & sic quo in propria loca feruntur naturali motu mouentur, quare lis naturalis motus causa est. Vltimo Arist. refellit quod vis dicatur, quoniam siue elementa moueantur a lite, siue ab amicitia elementa nõ mouebunt nisi a motore extrinseco, & sic nõ naturaliter moueri vel quiescere videbuntur (inquit) Simpliciter autem si amicitia aut lis elementa mouet, sic quod a suis proprijs naturis ad propria loca non ferantur: eorum corporum quæ elementa dicunt nullus motus est naturalis, neque mora, siue quies quod absurdum, & contra sensum. Quare omnino Empe. errauit. hæc Aristoteles.

Ant. c. 21 *Amplius autem & videntur mota. Segregauit enim lis, ductus est autem superius æther, non a lite, sed quandoque quidem inquit vt a fortuna. Sic enim fuit currens tunc frequenter autem aliter. Quandoque, autem (inquit) natum esse ignem super ius ferri. Aether autem (inquit) ingrediebatur terra profundas radices. Simul autem & mundum similiter habere (inquit) in lite nunc, & prius in amicitia. Quid igitur est id quod mouet primum & causa motus? non enim amicitia & lis sed cuiusdam motus hæc causa aut sunt. si autem est, illud principium est*

Diffue te. c. eiusdem *Iterum & hæc quidem moueri videntur? quia lis disgregat (æther vero duci sursum non a lite, sed interdum quidem inquit, veluti a fortuna. Nam ita tunc deus cõstituit, pluries tamen aliter, Interdum vero inquit ignem ipsum aptitudine sua sursum ferri. Nunc & telluris (inquit) æther penetrabat ad imum, simul autem & mundum pariter se habere ait, in lite nunc. & prius in amicitia quid igitur est primum mouens. & causa motus, non enim iam amicitia & lis, sed cuiusdam motus illæ causæ sunt. Si autem est, illud principium est.*

Ant. c. 61 Nunc quam varie de motuum causa locutus sit enumerat, & primo sumit quod hæc elementa mouentur sic ad sua loca, quia lis disgregat. Aliquando dixit quod æther sursum ducitur, non a lite, sed a casu & fortuna, quia deus ita tunc constituit, licet pluries aliter motus sit verbum theõ, aliqui transtulerunt currens, ego transtuli theon pro Deo quia sic etiam sonat apud Empedoclis carmina: Itemque interdum ait, ignem moueri aptitudine sua sursum. Contra a casu ait ipsum penetrare ad imum. & radices terræ profundat, deficit quoque quia ponit mundum nunc in lite esse, nunc in amicitia, & nullam affert causam huius mutationis, non enim potest esse lis ipsa vel amicitia, quoniam hæ sunt causæ motus particularis, modo simpliciter totius entis, sic igitur deficit, quia varie loquitur de causa motus, secundo quia motus totius causam primam nõ tradere põt.

RECO. Secundum Philoponũ Arist. duo facit, quia primo ostendit, quod quæ Empe. dicit de motu non constanter dicuntur, & hoc perpulchre patet in commentarijs. secũdo ostẽdit, quod ea, quæ de mundo dicit, ducunt ad vnum principium quod est aliud a lite, & amicitia, nam asserit mundum nunc se habere in lite, nunc in amicitia, & esse similiter se habens. Quærit ergo, quid est illud quod mouit ipsum mũdum similiter se habentem, & quid est causa motus eius. s. quod ipse similiter se habẽs fuerit prius in lite, nunc vero in amicitia. Non enim causa huius variationis esse potest, amicitia vel lis, quoniam lis & amicitia causæ sunt cuiusdã motus scilicet eius quod est elementa separari, atque congregari, non autem sunt causa motus simpliciter, quo mũdus idem manens sit nunc in lite, & prius in amicitia, ideo concludit, si autem causa huius motus mundi scilicet quo sit nunc in lite, & prius in amicitia est, cum non sit, neque lis neque amicitia, illud principium est, & primus motus circularis, & perpetuus, & sic præter mundum erit motus cœli perpetuus, quod Empedocl. negaret, hoc pacto Alexander, & Philoponus exposuerunt verba hæc. Quærit Alexander quomodo Emped. eodem modo mundum se habere dicat, & nunc & prius. Respondet quod dicit ipsum esse eundem subiecto, sed alterum atque alterum ratione, quia cõgregatione, & disgregatione alius est atque alius, nõ n. cõgregatione vel segregatione mũd' in substãtia variat.

Inconueniens autem est, & si anima ex elementis, aut vnum aliquod eorum. alterationes enim animæ quomodo erunt. verbi gratia, musicum esse, & rursus sine musica, aut memoria, aut obliuio, Palam siquidem est quod si igni anima sit, passiones inerunt ei quæcunque igni secundum quod ignis. Si autem mistum corporales harum autem nulla, corporalis est. Sed de his, alterius opus est contemplationis. Ant. c. 62

Inconueniens autem erit etiam animam ex elementis esse. aut vnum quoddam ipsorum. Nam quo modo erunt animæ alterationes. veluti esse musicum, & rursus immusicum, aut memoria & obliuio. Manifestum est enim quod si anima quidem ignis sit affectus merunt ipsi quicunque igni insunt. quatenus ignis est. Si vero mistum corporei erunt sed horum, nullus est corporeus, verum de his opus est alterius considerationis. Dilue te. c. eiusdem

Quod non potuit saluare aïæ affectiones, siue passiones siue opera, quæ græce pathea dicuntur, nunc ostẽdit, & arguit. si elemẽta sunt rerũ principia, tũc aïa esset ex elementis, vel esset vnum elemẽtorum, vtpote ignis vel aqua vel aliquid tale destruit consequens, quia si anima esset elementũ tunc oẽs operationes aïæ essent elementariæ, vt si ignis, oẽs erũt igneæ, si aqua oẽs erũt aqueæ, si ex elemẽtis. tunc eius operationes essent corporeæ, mõ videmus nullas aïæ operationes esse corporeas, & organicas, vt in libro de anima patuit, quare non potest esse nec elementum, nec ex elementis, & sic illa non sunt principia omnium rerum. Animaduerte quod hæc ratio contra Empedoclem dupliciter potest habere vim, vel quia per eius positionem de principijs non potest saluare animæ passiones, & hoc modo exponere videtur Auerro. vel quia per eius positionem de principijs nõ potest saluare omne productum esse ex illis, quia anima quoddam productum est, & non est ex illis, sed a deo sublimi, vt in libro de intellectu scripsimus, & huic fauet cauda textus, & forte quod his ambobus destruit positionem eius, vt expositori & Auerroi placere videtur. Com. 62.

RECO. Secundum Philoponũ Arist. secundũ vnã expositionẽ reprobat opinionem Empe. quãtũ ad illud, quod dixit de anima. dixit enim q oia fiunt ex quatuor elementis, etiam anima. Contra obijcit (vt Philoponus inquit) nã si aïa est ex elementis, easdem passiones habebit, quas habent elementa, at hoc est contra sensum, qa videmus animã nullã corporeã passionem habere: musicum enim & immusicũ memoria & obliuio, artes atque scientiæ, nulli elemẽtorũ accidunt, non enim sunt corporeæ passiones, neque sensibiles. Præterea videmus quod elementorum passiones nõ sunt animæ, vt raritas, densitudo, caliditas, & cæteræ id genus elementorum passiones sunt, & non aïæ. Aliter exponit Philoponus rationẽ. secũdũ Emped. elementa intrãsmutabilia sunt, anima vero transmutatur secundum scientiam & ignorantiam, virtutem ac vitium. ergo anima nec est elementum, nec ex elementis. Hæc ex Philopono, verũ quæ Arist. dicit in commentarijs melius exponuntur. Animaduerte q hic colligitur quod intellectiua aïa sit omnino immaterialis, quoniã si erit materialis, eius operationes primæ & propriæ erunt materiales, sic enim Arist. argumentator. d. Si anima erit mistum, operationes erunt corporales. ergo a pari si anima erit materialis, eius propriæ operationes erunt materiales, quare cum non sint propriæ eius operationes materiales. ipsa erit immaterialis, & ita incorruptibilis.

De elementis aũt ex quibus corpora cõstituta sunt quibuscũq; quidẽ videtur esse aliquid cõmune, aut trãsmutari inuicẽ, necesse est si alterũ horũ, & alterũ contingere. Quicunq; aũt non faciunt ex inuicẽ generationem Com. 63

nem, neque vt ex vno quoque, nisi sicuti ex pariete lateres, inconueniens. quomodo enim ex illis erunt, carnes & ossa & aliorum quodcunque.

Dilacida. te.c. eiusdem. *De elementis vero, ex quibus corpora constãt, quibuscunque quidem videtur subesse aliquod commune, vel ea mutuo transmutari, necesse est si alterum horum sit, & alterum euenire, quicunque autem eorum non reciprocam faciunt generationem, neque velut ex vnoquoque, nisi vt ex pariete lapides, inconueniens aiunt. quomodo nanque ex illis carnes erunt, & ossa & cætera id genus.*

Com. 61 Tractaturus Arist. de elementis secũdum veritatem, primo submeminit duarum positionum de his, & quid habeut dicere consequenter. secundo loco mouet quæstionem secũdum veritatem. Ad huius euidentiam est animaduertendũ quod duæ de elementorum genrratione extitere positiones, prima q̃ sunt mutuo gñabilia, & q̃ q̃libet fit ex quolibet, & tunc hæc habet concedere quod omnibus communis sub sit materia, & quod hæc se sequuntur, subest eis materia, igitur reciproce transmutari possunt, econtra reciproce transmutari possunt. igitur subest communis materia: secunda fuit positio Empedoclis, qui voluit elementa nõ trãsmutabilia esse, & tunc habent dicere misturam esse veluti parietem ex lapidibus, & elementa generari ex misto veluti ex pariete lapides, & tunc non possunt assignare causam cur partes similares ex elementis constẽt. hoc est vt ita loquar præambulum ad inquisitionem veritatis, quam de elementis & generatione mistorum ex eis dicturus est (inquit) De elementis vero subaudi ita præcipiendum. quod quibuscũque quidem videtur subesse aliquod commune, vel quibuscunque videtur ea mutuo transmutari, necesse est si alterum horũ sit, & alterum euenire, quia si cõe subest eis transmutabilia sunt & econtra si transmutabilia, commune suberit. Hæc est prima positio de elementis. deinde narrat secundam. d. Quæcunque autem eorum non reciprocã faciunt generationem neque velut ex vno quoque, hoc est neque aiunt quodlibet effici ex quolibet, nisi vt ex pariete lapides, incõueniẽs dicere cogũtur, & quæ subscribit patẽt.

RECO. Mihi videtur, quod Arist. comparat positionem eius ad illam Empe. & dicit. De elementis autem ex quibus s. mista corpora cõstituta sunt, ita subaudi dicendum est, quod quibuscunque quidem videtur omnibus elementis esse aliquid cõe, vt est materia aut trãsmutari in seinuicem necesse est si alterum horum dicatur, & alterum contingere. hæc enim conuertuntur, est elementis communis materia. ergo sibinuicem transmutantur. & econtrario sibiinuicem transmutantur. ergo est eis communis materia, hæc de elementis Ari. Quæ vero Empe dicere cogitur, subscribit (& inqui) Quicunque autem non faciunt ex inuicem generationem, vt Empe. qui elementa ipsa inuicem in transmutabilia dicit, & vt ex vno intrãsmutabilia. Hic. n. elemẽta ponit dupliciter intransmutabilia, quia nõ transmutatur ex vna cõi materia vel ex vno omnia, neque inuicem, sed solũ transmutationẽ elementorum asserit, vt ex pariete scilicet disgregatione, hic dicit incõueniens. Exponit autem absurdum (& inqt) quomodo enim ex illis elementis erunt carnes. & ossa, & aliorum quodcunque, Hæc enim esse non possunt ex elementis, cum hæc non sola elementorum aggregatione fiant, sed vera generatione in substantia, sic igitur quod elementa intransmutabilia omnino dicunt, non possunt veram mistorum generationem saluare. possunt etiam legi hæc verba secundum Philoponum sic, quicunque autem non faciunt ex inuicem generationem sicut ex vno quoque vnumquodque fiat, sed excernantur ipsa inexistentia actu, vt ex pariete lateres, hi (inquit) non possunt ex ipsis carnem, & os facere, vt postea deducet. Hoc pacto legit Philoponus, & mihi placet.

Habet autem quod dicitur quæstionem & ex alterutris generantibus, quõ generatur ex eis aliud aliquid præter hæc dico autem. verbi gratia. Si ex igne est aqua & ex hac generatur ignis, est enim aliquid commune subiectum. sed vtique & caro ex eis generatur, & medulla. hæc autem quo modo generantur?

Verum quod dictum est quæstionem habet, data & ipsorum reciproca generatione, quomodo ex ipsis generetur alterum quoddam præter ipsa. Dico autem vt ex igne aqua sit. ex hac que ignis fiat (quia eis commune subiicitur) dato quod ex eis caro & medulla fiant, quonam modo hæc generantur? Diluc. te. Ctasis 91

Com. 64 Constituto præambulo, quærit de mõ quo generantur mixta ex elemẽtis, & etiã an generetur mistum ex elementis, & sit quæstio vt duplex. Petit primo si ex elementis possit fieri mistum aliquod (& inqui.) Verum quod dictum est quæstionem habet verbi causa. supposita ipsorum elementorum reciproca generatione secundum veritatem, quo modo siue an ex his generetur alterum quoddam præter ipsa vt pote mistum, verbum illud data & ipsorum reciproca generatione, sic trãstuli, vt esset clarius. quia aliter vix intelligibile est. aut iuxta græcũ, verũ quod dictũ est. q. habet, quo modo ex his quæ reciproce generantur alterum quoddam præter ipsa generetur. & totum stare potest, exponit quæstionis sensum & addit nouam quæstionem. d. Dico autem vt si ex igne aqua fit, ex hacque ignis fiat, quia eis subiicitur commune, dato quod ex eis caro & medulla fiant, hoc est soluta prima quæstione, quonã modo hæc generentur, & sic duplex est quæstio. vtrum videlicet ex elementis possit aliquod præter elementa generari. secundo dato q̃ sic, quomodo illud generetur.

Mouet quæstionem ad eos, qui elementa ex alterutris generant, vt sunt peripatetici, & hoc proponit, habet autem hoc quod a peripateticis, dicitur de elementis, quæstionem quæstionem dico ad eos, qui ex alterutri elemẽta generãt, & quæstio secundum Philoponum est, quomodo ex elementis generatur mistum, videtur enim primafacie quod non possit generari, quoniam cum elementum fiat ex altero non videtur, vt ex eo possit fieri tertium, cũ elementũ non fiat, nisi ex elemento, & ex elemento non nisi elementum fieri videatur, & sic nihil præter elementum ex eis fieri videtur (vt Philoponus exponit.)

Illis etenim qui dicunt vt Empedocles, quis erit modus? necesse enim est compositionem esse, sicut ex lapidibus & lateribus paries est, misturaque hæc ex saluatis vtique elementis erit, secundum parua autem adinuicẽ compositis. Sic itaque caro. & aliorum vnumquodque. Aad. 65

Illis nanque, qui vt Empedocles sentiunt, quis modus cõuenit, necesse est. n. cõpositione illud esse, veluti ex lateribus & lapidibus paries fit, & tũc mistũ illud ex elemẽtis erit saluatis quidem, secundũ parua tamen inuicem confractis, & sic iã caro & aliorũ unũquodq; fiet. Diluc te. c. eiusdem

Com. 65. Obiicit nunc his qui Empedoclẽ sequuntur. sic quod vel nullus mod[9] dari potest, quo mista ex elemẽtis sint, vel modus ille erit compositio, quomodo expositione lapidum ipse paries fit. Sed hoc stare non potest, quia tunc elementa remanerent actu in misto, solum quantum ad hoc variata. quod essent confracta per minima. & tunc sequitur inconueniens datum primo huius quod aliqua essent mista ad oculos hebetes, quæ non essent ad oculos lyncis.

Primo ergo ponit absurdum contra rationem Emped. deinde ponit obiectiones contra eos qui dicunt trãsmutabilia. Argumentatur, ergo contra Emped. opinionem quæ dicebat elementa esse intrãsmutabilia, hoc pacto, si elemẽta sint intransmutabilia. tunc mista fient ex elementis secũdũ cõpositionem, sicut ex lapidib. & laterib. ex paries est. Vltra mistura ẽ cõpositione veluti paries ex lapidibus & laterib[9] ergo mistura erit ex elementis saluatis, refractis tñ ad minima. mistura est ex elementis saluatis, refractis tamen ad minima, ergo caro. & aliorum vnumquodque fiet ex elementis saluatis, refractis tamẽ ad minima. ergo a primo ad vltimum, si elementa sunt intransmutabilia, caro. & os, & id genus erit ex elementis saluatis, refractis tñ ad minima. RECO.

Anti.c.65 *Contingit itaque non ex quacunque parte carnis generari ignem & aquam, quemadmodum ex cera generabitur vtique ex hac quidem parte sphæra, pyramis aũt ex aliqua, sed contingebat ex alterutro alterutrum generari, ita hoc iam generatur ex carne, ex quolibet ambo, Eis autem qui illo modo dicunt, non contingunt, sed vt ex pariete lapis, & lateres, alterutrum ex alio loco & parte.*

Diluc. te. ex. eiusdẽ. *Praterea contingeret non ex quacunque parte carnis ignem vel aquam fieri. quemadmodum ex cera fit vtique, ex parte quidem hac sphara, ex quadam vero alia pyramis fieret. Sed contingebat ex alterutro alterutrum fieri modo quidem igitur hoc illud ex carne fit, vt ex quacunque parte ambo, at his qui illo modo aiunt non cõtingit, sed vt ex pariete lapides & latera vtrinque ex loco alio atque parte.*

Com. 66 Secundo arguit hypothetice a destructione consequẽtis sic, si mistus esset per compositionẽ, tunc non ex quacunq; parte carnis elementa fierent. deducitur consequentia per duo exempla. primum de cera. in cuius vna parte sphæra fit, in altera pyramis figura, vbi constat ex vna parte fieri sphæram, ex alia pyramidem. & hoc quia illæ figuræ sunt ibi saluatæ. secundum exemplum est de pariete. in quæ lapides sunt commisti compositione, vbi patet lapides non generari indifferenter ex quacunque parte parietis, destruit consequens. d. Sed cõtingebat ex alterutro quo vis alterutrum fieri, quo modo elementa fiunt ex quacunquæ carnis data parte modo tenentibus misturam esse per compositionem hoc accidit, quæ dicit patent.

RECO. Destruit vt vltimum consequens, & ostendit, quod ex elementis saluatis, refractis tamen ad minima non fit mixtum scilicet caro vel os, quoniam tunc non ex quacunque parte carnis cõtingeret generari ignem, & aquam, & quodlibet elementum. probat Philoponus cõsequentiam, qm̃ ita fit mistũ ex elemẽtis saluatis, refractis tñ, vt domus ex lapidibus & lateribus saluatis, refractis. tñ, sed lapis nõ fit ex quauis parte domus, vt patet. ergo nec qdlibet elemẽtũ fiet ex qualibet parte carnis. At hoc esse falsum ostẽdit(est inquit) nã subaudi queadmodũ ex cera gñabit vtique ex hac quidẽ parte sphæra, siue pila, vel corpus sphæricum pyramis autem ex quadã alia parte siue corpus pyramidale, cõtingebat autem anteq̃ ex illa parte fieret sphæra fieri pyramidẽ, & antequam ex altera fieret pyramis, fieri spæram, sicque ex alterutra parte indifferenter generat alterutrum scilicet elemẽtum generatur ex carne. & subaudi ex quolibet, hoc ex quauis parte indifferenter contingit fieri ambo, hoc est omnia. At eis, qui illo modo (vt Emped.)dicunt. non contingũt scilicet omnia elementa fieri ex qualibet parte carnis indifferenter, sed contingit ita ex carne fieri elementa, vt ex pariete lapis, & lateres, alterutrum. videlicet ex alio loco, & parte scilicet lapis ex ea parte, vbi lapis erat, & lateres ex parte, vbi lateres erãt. Animaduerte quod Arist. in hac ratione supponit, ex quauis minima carnis parte fieri quatuor elemẽta, quod Philoponus probat, quoniam possibile est eandem carunculam, cum combusta fuerit, ignem vel aerem fieri cum putruerit, terram effici, cum vero humida substantia dominata fuerit, possibile est dissolui in aquam. ergo ex quauis parte carnis omnia elemẽta fieri possunt. At si mistio fieret ex elementis saluatis, refractis tamẽ ad minima, tunc non esset possibile ex qualibet parte carnis fieri omnia elementa, quoniam(vt Philoponus deducit) aliquid esset in ipsa carne, quod tantum est ignis & aliquid quod solum est aqua, & sic ex ea parte vbi esset solum ignis non nisi ignis fieri posset, & ex ea, vbi solum est aqua solum aqua quæ sunt contra sensum. Hæc est dubitatio contra Empedoclem, & eius sequaces.

Ant.c.66 *Similiter autem & facientibus vnam eorum materiã, habet aliquam quaestionem, quomõ erit aliquid ex ambobus. verbi gratia. ex calido & frigido, aut ex igne & aqua si enim est caro ex ambobus & neutrũ eorũ neq; rursus compositio saluatorum, quid relinquitur nisi materiã esse quod ex illis est? alterius enim corruptio aut alterum facit aut materiam.*

Diluc. te c. eiusdem *Similiter autem & his qui vnam eorum materiam faciunt, quadam emergit dubitatio an aliquid ex vtrisque erit frigido videlicet & calido, aut igne & terra: Nam si caro ex vtrisque sit, sitque minime illorũ aliquod, neque rursus sit seruatorum compositio quid restat præter materiam. quod ex illis fit? iam altero corrupto alterum fit aut materia restat.*

Com. 66 Mouit quæstiones simpliciter, nũc tertio mouet quæstionem ad hominem, hoc est ad semet. (& inquit)Similiter autem & his qui vnam eorum materiam faciunt, vt peripatetici, quædam emergit dubitatio, an videlicet aliquid ex vtrisque erit, frigido, videlicet & calido, aut igne & terra, verbũ emergit non est græco, sed græce est hechei hoc est habet, quod cum apud nos minime consonet, emergit loco verbi habet, transtuli. deinde facit argumentum dubitationis(& inquit) Nam si caro ex vtrisque sit veluti medium quoddam, sitque minime illorum aliquod seorsum quia aliter non esset mistum, neque rursus sit compositio, hoc est combinatus amborum, quid restat præter materiã, quæ possit esse dici ex illis, nam altero corrupto, vel alterum fit, aut materia sola restat. græce verba ista non sic habentur, sed sic. nam alterius corruptio aut alterum facit, aut materiam, sed vt transtuli, clarius est. Animaduerte quod ad disiunctiuã sufficit vnã partẽ esse verã. mõ hæc propositio est vera pro prima parte quia corruptio vnius est generatio alterius, pro secunda vero est falsa, quia nunquam ex corruptione alicuius, restat sola materia, quia nunquam materia potest stare sola sine forma. Animaduerte secundo quod argumentum Aristot, est pulchrum & difficile, & vis eius est quando elementa veniunt vel sunt in misto, aut remanent, aut corrumpuntur. si remanent seruata, tunc mistura esset compositio tantum, si corrumpuntur cum corruptio vnius sit generatio alterius, generabitur alterum elementũ ex illis corruptis, vel mistum, & sic mistio erit generatio & corruptio, & non mistura. (Not. primo, — Nota secũdo)

RECO. Dubitat Aristot. nunc contra se & argumentatur sic secundum Philoponum, si caro ex vtrisque est contrarijs elementis, & caro neutrum eorum, ex quibus est, nec est compositio eorum saluatorum ex quibus est. caro, nihil est nisi materia, quoniam corrupto contrario, aut cõtrarium fiet, aut materia, quare si vtraq; non soluantur, neque alterũ materia erit. In quibus patet quæstionem hanc esse, quo modo elementa manent in naturali misto. quam quæstionem mouerunt Auer. & Auicenna in suis libris.

Anti.c.67 *Quapropter quoniam est & magis & minus calidum & frigidum quando quidem simpliciter est alterũ actu. potentia alterum erit; quando autem non omnino sed vt quidem calidum frigidum, ut autem frigidum calidum (quia quæ miscentur corrumpunt excellentias adinuicem) tunc neq; materia erit neque illorum contrariorum alterutrum actu simpliciter sed medium.*

Dilucida. te. c. eiusdem. *Et quia calidum & frigidum & secundum magis & secundum minus sunt, propterea quando simpliciter quidem alterum actu est alterum erit potentia. Quando autem non simpliciter actu sed vel ut calidum frigidum veluti frigidum & calidum(cum quæ miscentur excellentias corrumpant inuicem) fit ut neque materia sit neque illorum contrariorum alterum actu simpliciter sed medium.*

Com. 67 Quot modis elemẽta in misto. Soluit nunc ad quæstionem, vbi animaduertẽdum quod ex elementis proficisci mistum põt tribus modis intelligi vel quod alterum alteri simpliciter prædominetur, & hoc mõ nõ mistũ fit, sed corruptio elemẽti exuperati erit generatio elementi exuperantis. Aut quod ambo æque excellenter remaneant in ipso misto, & hoc modo mistura compositio

est, aut

est, aut quod ambo restent simpliciter potentia, & sic non restat nisi sola materia sub forma misti, & sic erit generatio misti. Quare cum his modis nõ fiat mistura oportet vt mistum ita fiat ex elementis, vt eorum nullum simpliciter remaneat in actu, neque simpliciter in potentia, sed partim in actu, per admissionem formarum & qualitatum, & partim in potentia, per remissionem illarum, ita vt medium fiat participans naturis omnium elementorum ex parte formarũ, & qualitatum, quo fit vt tale mistum sit aut calidũ frigidum, hoc est remisse calidum, & excellens frigidum, vel contra frigidum calidum, hoc est remisse frigidum, & excellens calidum Et hoc inquit, & quia calidum & frigidũ & secundum magis & minus sunt, hoc est quia possunt intendi, & remitti. propterea quando simpliciter quidem alterum actu est, vt prædominans penitus, alterum erit potentia, & corruptum, & sic nunc fit mistura, sed conuersio, subaudi tu quando vtrunque remanet in potentia simpliciter. nec sic fit mistura, sed erit corruptio elementorum, & generatio misti. Tunc ponit membrum verum. d. Quãdo autem non simpliciter actu, sed vel vt calidum frigidũ, hoc est vel vt calidum aliquãtulũ, frigidum a dominio, vel vt frigidum scilicet aliquantulum, calidum a dominio, cũ ea quæ miscentur, excellentiãs corrumpant, & sese remittent (& per hoc voluit refellere tertium membrum) sic vt neque materia sit sub forma misti sola cæteris elementis corruptis, neque illorum contrariorum alterum actu sim-

Nota primo.

pliciter prædominetur alteri, sed medium, quod vtriusque participet natura Animaduerte quod litera hæc paucis mutatis non differt a græca serie, illa pars literæ. quando autẽ sic, græce iacet ad verbum quando autem non simpliciter frigidũ sed vt quidẽ calidũ vt vero frigidũ calidũ (quia quæ miscentur corrumpunt inuicem intentiones) tunc neque materia erit, neque illorum cõtrariorum alterum actu simpliciter, sed medium. Ego vero (vt res clarior esset) pauci

Nota secũdo.

mutatis illo modo transtuli. Animaduerte quod apud medicos refert dicere. a. corpus est calidum frigidum, & a. corpus est frigidum calidum, nam terminus additus a parte post dicit prædominium, a parte vero ante dicit subdominium. Propterea sensus primi est quod. a. corpus sit calidũ minus quam frigidum. Sensus secundi est quod. a. corpus sit minus frigidum quam calidum, & habet rationem, quia a parte post additum, videtur esse vltimum denominans,

De mistura dubia.

& hoc modo loquendi vtitur Aristot. vt patuit. Et licet de mistura multa diximus in fine primi libri, etiã & in libello nostro de mistura, quia nouus expositor de ipsa quædã tangit, etiam non est malum repetere quæ diximus, quæritur

Responsio noui expositoris

igitur quo modo elementa remanent in misto. Respondet nouus expositor quod elementa remanent virtualiter s̃m formas, & formaliter non primo secundum qualitates, secundum formas quidem, quia formæ elementorum per se ordinantur in formam misti, igitur adueniente forma misti, illæ desinunt, & hæc omnibus illis in virtute æquiualens remanet, formaliter vero non, primo secundum qualitates, quia mistum congregat formaliter qualitates primas, & eas saltem remissas conseruat, quæ quia primo elementis insunt, secundo & quasi per accidens misto conue-

Replica.

nient, & sic formaliter non primo. Sed contra hæc obijcies, quia a pari aer erit mistus, quia habet calidum nõ primo, igitur videtur participare igne, & per consequens erit mistũ ex igne. secũdo rũc nõ tñ materia diceretur quid cõe elemẽtis, sed etiã forma misti, quia in illa cõtinent velut in

Expositio propria.

materia. Respondet nouus expositor quod qualites haberi possunt vel absolute, vel in ordine ad aliud, si absolute sic ignis habet calorem, aer humorem, aqua frigus, terra siccũ nam habent hæc absolute & non in ordine ad aliud. Si vero in ordine ad aliud hoc dupliciter vel in ordine ad corpora, quibus primo insunt, & sic insunt misto & propterea mistum dicitur participare naturis elementorum, quia qualitates primæ ei insunt, in ordine ad elementa, & hoc modo calidum non inest aeri, non enim aer calidus est in ordine ad ignem. Aut in ordine ad alias qualitates, & hoc modo calidum inest aeri in ordine ad humidum. q. est minus calidus quam humidus, & frigidum inest terræ in ordine ad siccum, quia terra est minus frigida quam sicca &

sic non oportet, vt aer sit calidus in participãdo igne, aqua vero frigida in participando aqua. Aliter etiam videtur di-

Alia expositio.

cere concedendo quod aer participet igne, sed tunc negat consequentiam quod aer sit mixtum ex igne, quia nõ qualibet participatio formæ est mistura. Ad Secundam conce-

Ad secũdũ

dit quod formæ elementorum habent materiam communem & formam misti, in vtrisque enim continentur in potentia, sed aliter atque aliter, quia in materia continentur in potentia mere passiua, at in forma misti continentur in potentia aliquo modo actiua, pro quanto forma misti potest exercere opera formarum elementorum quod materia non potest exercere. Et propterea non sequitur quod corruptis elementis nihil restat præter materiam, immo restat materia cum forma misti, quæ est communis illis formis. Sed contra hæc obijcit quidam, nam ignis est calidus per se primo, & aer est calidus per se non primo vt patet de mente Arist circa principium. igitur aer est calid9

Replica cuiusdam

per naturam ignis, quia nihil competit alicui per se nõ primo. nisi per naturam illius cui illud competit per se primo vt patet primo posteriorum. & secũdo metaphys. vbi vult quod omne calidum sit propter ignem, vt patet Commento 4. & etiam. 12. meta. comment. 51. Miror hunc hominẽ, cum enim studium eius erat in contradicendo, non animaduertit ad distinctionem noui expositoris. Nouus enim ex-

De primitate & ordine qualitatum.

positor vult calidum per se primo competere aeri, quia non in ordine ad corpus alicuius elementi, non tamen p̃ se primo in ordine ad alteram qualitatem, est enim regula posterioristica quod quando duæ passiones insunt alicui p̃ se, oportet vt altera per se primo, altera per se secundo insint, non quidem in ordine ad aliud extrinsecum, sed ad alteram. Et sic concederet ambas qualitates per se primo cõpetere elemento per priuationem corporis, cui primo insint, non tamen per se primo inter se, quia vna prius, altera posterius. Tunc ad formam concederet quod ignis est calidus per se primo, per priuationem corporis prioris, & aer similiter, sed hoc differunt, quod calidum igni inest per se primo, & in ordine ad corpus, & in ordine ad qualitate, at aeri per se primo per priuationem corporis prioris, nõ autem per se primo in ordine ad qualitatem. Et propterea cætera corpora quæ sunt calida per accidens in ordine ad ignem, participant igne, & hoc non intellexit arguens.

Sed licet hæc dicta noui expositoris bene sint colorata, non sunt ad mentem Arist. Arist. n. manifeste voluit, quod nec simpliciter vnum elementum prædominetur alteri,

Confutatio positionis noui expositoris.

quia tunc esset generatio elementi, & non mistio, nec est corruptio omnium elementorum, quia tunc nihil eorum remaneret, nisi materia cum forma misti. & sic esset generatio misti, non mistura. Propterea concludit quod elemẽta remanent secundum formas & qualitates remissas, quia mistum est medium eorum. Secundo tunc non tantum ex elementis esset mistum, cuius contrarium dixit Aristo tenet consequentia, quia per ipsum ita intellectiua continet sensitiuam, & vegetatiuam, vt forma misti cõtinet formas elementorum, igitur vt forma misti facit mistum, quia continet virtute elementorum formas, sic anima intellectiua esset mixtura sensitiui & vegetatiui, quod non concederet Ari. propter hæc dicatur iuxta nostram expositionem quia illa est vera intentio Aristotelis.

Ad dubitationem, quã fecit contra se, respondet & concedit, quod caro nec est alterum ex quibus est, nec com- RECO.

positio eorum saluatorum ex quibus est, & tamen non est materia quoniam est medium extremorum ex quibus est, quod medium comparatum ad calidum in summo est frigidum, comparatum ad frigidum in summo est calidum, comparatum ad siccum in summo est humidum, comparatum vero ad humidum in summo est siccum. vnde dicit. Quapropter quoniam est & magis & minus calidum, & frigidum etiam magis & minus, & siccum, & humidum simpliciter. q. d. quoniam est dare simpliciter calidum. & calidum secundum comparationem, ideo sequitur quod quando aliquid est alterum contrariorum simpliciter actu verbi gratia simpliciter actu calidum, tunc illud erit potentia alterum scilicet frigidum, & ecõtrario, si aliquod est simpliciter actu frigidum. tunc erit potentia calidum,

quando

quando vero a'iquid fuerint alterum contrariorum non omnino. hoc est actu simpliciter. Sed comparatione scilicet vt calidum frigidum, hoc est, sed frigidum, vt calidum tamen comparantur ad extremum frigidum, vt autem frigidum, calidum, hoc est, vt comparatum ad extremum calidum, erit frigidum (quod accidit quoniam, quæ miscentur, corrumpunt excellentias adinuicem) tunc mistum quod fit ex elementis scilicet caro vel os, vel tale aliquid, neque materia erit neque illorum contrariorum alterutrum actu simpliciter, sed medium. Sic igitur patet mistum nec esse alterum extremorum, neque compositionem, sed medium quod ad extrema comparatum est calidum, frigidum siccum, & humidum.

Anti.c.68 *Secundum vero quod est potentia magis calidũ quã frigidum, vel contra secundum hanc rationem dupliciter magis calidum potentia quam frigidum, vel tripliciter, vel secundum alium talem modum.*

Dilue.te. ta.eiusdē. *Verum quatenus potentia magis calidum erit, aut frigidum. aut aliter, eatenus ratione illa, aut dupli, aut tripli potentia calidum aut frigidum, vel modo quouis alio tale erit.*

Com.68 Respondet ad quasdam tacitas quæstiones. prima est. mista sunt ex elementis. igitur mista sunt media, medium est per æque distantiam ab extremis. igitur omnia mista esse æqualia in qualitatibus. Respondet quod mista non sunt æqualia, quia variantur penes excessus qualitatum inuicem (& hoc inquit) Verum quatenus mistum ipsum est potentia magis calidum, aut frigidum, aut aliter videlicet. per ex cessum alterius contrarii, eatenus rõne illa dupli aut tripli potentia calidum, aut frigidum. vel modo quouis alio tale erit, & sic non est medium per æquedistantiam, & partile si ue punctuale, sed sumit differentiam penes proportionum differentias, quibus contraria se superant in mistura. Animaduerte quod verbum illud, aut aliter, græce est enantiõ, hoc est econtra, siue contra, quod quia melius illo modo sonat, ita transtuli, cætera bene & iusta seriem græcam translata sunt.

RECO. Iste textus obscure legitur a Philopono, & in commentarijs exponitur vno modo, tamen, aliter & facilius exponi potest, dictum est enim mistum scilicet carnem esse medium comparatione, non tamen simpliciter calidum acta, aut contra quoniam mistum vnum dicitur magis calidum altero in duplo, & triplo, & sex qui altero: ergo est simpliciter calidum actu. Respondet, quod mistum non dicitur simpliciter in duplo, & triplo magis calidum altero, sed potentia dicitur magis calidum quam alterum mistum sit frigidum similiter dicitur in duplo magis humidum quã aliud mistum dicatur siccum. absolute tamen, & actu, nec calidũ, nec frigidum, nec humidum nec siccum dicitur. vnde dicit. Secundum vero quod est vnum mistum potentia magis calidum quam frigidum, vel contra secundum hanc rationem vnum mistum dicitur dupliciter calidum magis potentia quam frigidum alte- ro misto scilicet in proportione dupla, vel tripliciter. s. proportione tripla, vel secundum alium talem modum scilicet proportionem sex qui alterã. non ergo sequitur mistum esse simpliciter actu altero calidius, sed potentia tantum, ac virtute.

Ant.c.69 *Erunt itaque mista alia ex contrariis aut ex elemẽtis & elementa, ex illis potentia aliqualiter existentibus, non ita vero ut materia, sed secundum prædictum modum. & erit ita quidem mistio, illo vero modo materia, quod generatur.*

Dilue.te c eiusdem *Sed mistorum erunt alia ex contrariis aut elementis & ex illis potentia quodammodo existentibus elementa, non sic tamen, ut materia sed modo dicto. Erit que quod fit sic quidem mistura modo vero illo materia.*

Com.69 Soluit secundam dubitationem, nam dictum est quod elementa sunt mã ipsorum mistorum posuit enim tria per ordinẽ, materiam cõem, contrarie, & elementa, quæ omnia ex parte materiæ constituit, & modo dictum est quod in mistura sunt elementa, quodammodo in potentia. igitur mistura est materia elementorum, & sic contradictio. Respondet quod mista sunt ex elementis tanquam ex materia, & elementa ex mistis tanquam ex ente in potentia, nõ tñ tãquã ex materia. Nã mistũ est ex elemẽtis tanquã ex materia cõpositionis, quia elemẽta (vt dixit) aliquo modo remanẽt in misto, at elemẽta sunt ex misto nõ tanq̃ ex materia, sed tanquam ex termino a quo (inquit) Sed mistorũ erunt alia ex contrariis aut elementis, & hoc tanquam ex materia ex qua. & econtra ex illa potentia quodam modo existentibus erunt elementa, non sic tamen vt materia sed modo dicto, hoc est vt i ẽ termino a quo, addit tamẽ q̃ illud quod fit elementis erit, vno modo mistura & terminus ad quẽ, alio modo materia, saltẽ alterationis. Animaduerte quod mistum est ex elementis dupliciter, vt ex materia, & vt ex termino a quo. vt materia quidem, quia aliquo modo remanent in misto, vt patuit, vt ex termino a quo vero, quia formæ elementorum corrumpuntur, non simpliciter in aduentu formæ misti, sed pro quanto desinit informare materiam, & sic quodam modo corrumpũtur: at elementa ipsa sunt ex mistura tãquam ex termino a quo quia elementa cum ex misto fiunt, desinunt disponere materiam misti, & corrumpitur illa forma, & incipiunt informare materias proprias, & sic mistum non habet rationẽ materiæ, nisi alterationis. & nullo modo compositionis. De mista & ipsis elementi

Hic Arist. infert ex dictis. primo, quod mista sunt alia ab elementis. & sic ipsum mistum non est ipsa elementorum compositio, vel ipsa elementa composita, vel ipsa elementa collectiue sumpta, vt dixit Empe. (& hoc inquit). Erunt itaque mista alia ab ipsis contrariis, aut ab ipsis elementis, & sic non sunt elementa collectiue sumpta. Addidit autem (aut ex elementis) quoniam elementa sunt inuicem contraria per accidens. s. propter qualitates (vt Philoponus inquit) ipsa qualia sunt per se contraria, propterea aut ex cõtrariis scilicet per se, aut ex elementis, quæ sunt contraria per accidens secundo infert, quod elementa fiunt ex misto, non tamen eo modo, quo, fiunt ex materia, quoniam elementa fiunt ex materia, quæ est ad illa in potentia aptitudinali. ex misto vero fiunt, quod est ad illa in potentia intentionali (vnde inquit) & elementa sunt ex illis mistis potentia existentibus aliqualiter in ipsis mistis, non ita vero vt materia quæ est in potentia ad illa aptitudinali, sed mistum est potentia elementa secundum dictum modum primo huius. s. intentionali, & sic mistio, vt caro, erit id q̃ generatur ex ipsa. scilicet ignis. vel aqua potentia. ita scilicet vt dictum est intentionali, materia vero erit id quod generatur ex ipsa scilicet ignis vel aqua potentia illo modo scilicet aptitudinali. Philoponus in cõmentario distinguit de triplici potentia, nam videmus, quod materia est in potentia ad elementa, & mistum est in potentia ad elementa & dormiens geometra est in potentia ad geometrãdum, ideo triplicem potentiã distinguit secundum Ari. quod alia sit aptitudinalis scilicet, qua materia ipsa est in potentia ad elementa, quoniam in materia est omnimoda carentia elementorũ, & solo ipsi inest aptitudo, & hæc potẽtia materia dicitur potentia ipsa cõtraria Alia vero habitualis q̃ insit ipsi subiecto habitus, nõ autem actus & hoc pacto geometra dormiens est potentiad geometrandũ. Tertia dicunt intẽtionalis quodaliquid non sit actu extrema, sed illa confuse, castigate. atq; remisse, in potentia, tamẽ ad intentiones atq; excessus, & hoc pacto Philoponus vult quod mistum sit ipsa contraria potentia scilicet intentionali, quoniam continet elementa secundum excellentias, sed remissa ab excessibus. Quod an sit verum postea dicemus. Dicitur autem hæc potentia intentionalis, quoniam medium est in potentia ad intensiones extremorum, cum illa contineat remisse, ac castigate. RECO. Tertia potentia sm̄ philopo.

Quoniam autem & patiuntur contraria secundum ea quæ in primis determinationem (est enim actu calidum. potentia frigidum, & actu frigidum potentia calidum.) quapropter si non coæquentur, transmutantur Anti.c.70

tur inscinuicem.similiter autem & in alijs contrarijs. Et primo quidem elementa ita transmutantur, & hic artom carnes & ossa & quæ talia calido quidem facto frigido autem calido quando ad medium veniunt.

Quoniã aũt & cõtraria patiũtur vt in primis determinauimus, argumẽto, videlicet. quod actu calidum est potentia frigidũ, atque actu frigidum potentia calidum Similiter autem & in alijs contrarijs, iure nisi commensarentur, mutuo transmutabuntur, & ita elemẽta erũt penitus corrupta, sed carnes & ossa & cetera id genus ex hi. sunt calido. videlicet. frigef acto, & frigido calefacto, quando ad medium se reducan.

Solutis duabus quæstionibus tacitis in parte hac declarat quod elementa remanent in misto quoties ad medium se reducunt, & syllogismus est hypotheticus a destructione consequentis sic, si elementa in misto non se reducunt ad medium, penitus corrumpuntur. sed elementa non penit° corrumpuntur, quia ex illis proficiscuntur partes similares: igitur elementa in misto reducunt se ad medium, antecedens patet, quia si elementa non se reducunt ad medium in ipso misto, vel remanent secundum excellentias, vel totaliter corrumpuntur, non remanent secundum excellentias, quia mistura esset compositio. igitur totaliter corrumpuntur, & sic habetur antecedens (inquit) Quoniam autem & contraria patiuntur. sub audi mutuo secundum determinationem factam in primis. Argumento. videlicet. quod actu calidum est potentia frigidum atque actu frigidum potentia calidum, similiter autem in alijs contrarijs, iure nisi commensurentur secundum debitam rationem proportionum. mutuo transmutabuntur, & ita elementa erunt penitus corrupta. est igitur hypothetica. si elementa in misto non sunt ad medium redacta erunt penitus corrupta. Animaduerte tamen circa verba quod multa verba mutaui a communi consuetudine translationis. verbum illud argumẽtum. videlicet. quod est redditiuũ causæ, & valet ad qm̃, vel quia vel enim, quod græcè est gar, sed nihil momenti est, cum sit ad ornatum. verbum illud iure, græce est oste, latine quare vel quapropter. quod cum non bene hic sonet, ita fecimus illud latinũ. verbum illud penitus græce est proton, latine primum vel totaliter, sonat vero magis vt fecimus. verbũ illud corrupta, metaualici, hic tamen sonat, vt diximus. Animaduerte quoque quod literam transposui. & ad ornatum orationis, & ad clariorem sonum. destruit deinde consequens. d. sed carnes & ossa, & cetera id genus ex his sunt, calido quidẽ frigefacto hoc est remisso, & cum frigido commisto. frigido vero calefacto, quando ad medium veniunt hoc est se reducunt. nam mistum in his medium existens, neutrum illorũ est. hæc est vis oppositi consequentis, quod cum suspensiuum, sit adde oppositum antecedentis prædictum, & habetur intentum.

RECO. Vt Philoponus inquit, Aristo. docet quando elemẽta inuicem transmutantur, & quando mistionem perficiunt, & dicit, q̃ qñ alterum excedit alterum omnino, tunc quod minus erat, in maius transmutatur a potentiori exuperatum, quando vero contraria coæquantur, tunc mistum perficiunt, nam vtroque agente & patiente in alterum, excellentiæ quidem corrumpuntur, & medium quid eorum sit. legit autem Philoponus verba copulatiuẽ sic, quoniam autem & patiuntur contraria secundum eam determinationem, est dicta in primis scilicet capitulo de facere & pati, & quoniam alterum contrariorum actu est potentia alterum, vt acto calidum potentia frigidum & actu frigidũ potentia calidum, quapropter hoc est ideo, si non coæquantur, sed alterum omnino alterum vincit, trã mutantur in seinuicem. s. minus, quod vincitur, in maius, & sicut dixit in calido & frigido, similiter intelligendum est, & in alijs contrarijs scilicet humido & sicco, sub audiendum vero est quod quando alterum non omnino vincit alterum, tunc perficiunt mistum, verum ordine quodam ad mistionem proficiendũ, nam primo quidem elementa inuicem ita transmutantur, non quidem alterum alterum omnino vincendo, Deinde ex his fiunt carnes, & ossa, & que talia sunt calido quidem frigefacto, frigido autem calefacto, & hoc quando ad medium veniunt. Cum. n. ad medium veniunt, calidum remittitur, & fit quodã mõ frigidum, frigidum etiam remittitur, & fit pro parte calidum, & sic refractis excellentijs, medium erit, quod est mistum ipsum. Patet igitur quando elementa transmutantur, & quando perficiunt mistum.

Hic enim neutrum medium autem multa & non indiuisibile.

Nam in his neutrum est est autem medium multa & non indiuisibile. Anti c. 7 Bilucida te c. eiusdẽ Com. 71

Repetit responsionem ad quæstionẽ tacitam datã. erat enim quæstio. medium est per æquidistãtiam ab extremis igitur est indiuisibile. Respondet quod medium nõ est per æquidistantiam, quia non est vnum sed multa, & non indiuisibile, sed diuisibile, vt dictum fuit.

Similiter autem & siccum & humidum, & alia talia, secundum medietatem faciunt carnem & os & alia huiusmodi. Anti. 72

Similiter autem & humidum & siccum & cætera id genus secundũ mediocritatem faciant carnes & ossa & id genus. Dilue. te. c. eiusdem Com. 72

Quod declarauit in qualitatibus actiuis, idem declarat in passiuis, quod cum sit fere idem tanquam manifestum relinquantur.

Aĩaduerte q medium est duplex, æquale ad põd° (vt medici loquar) q̃ñ esset vnũ mediũ calidũ vt quatuor frigidũ vt quatuor, humidũ vt quatuor, & siccũ vt quatuor, & hoc quo ad qualitates alteratiuas, quo ad motiuas vero æqualiter leue, & graue. tale medium esset simpliciter æquale ad pondus siue ad mensuram. Aliud est medium æquale ad iustitiam, hoc est tali æqualitate æquale, quali sufficit pro optima operatione misti. & propterea dicitur æquale ad iustitiam, hoc est ad debitam rationem meritã pro opere. volebat itaque Gale. vt sibi nunc Auer. imponit, quod corpus temperatum sit medium simpliciter & æquale ad pondus. & quod hoc sit possibile & aliquando fuit. Contra hoc obijcit Auerroes per multa verba, ex quibus potest argui. Primo, in omni misto oportet alterum prædominari alijs, aliter non esset mistio, sed compositio. igitur elemẽta & miscibilia non possunt esse æqualia ad pondus ibi. Secũdo, in misto vnum miscibile se habet vt forma, & alterũ vt materia. aliter non esset vnio vera. Tertio, in omni misto alterum elementum denominat totum ipsum. Quarto ab æqualibus non prouenit actio. Sed res hæc an sit vera, vel ne illa Galeni positio posterius forsitan dicetur.

De æquali ad pondus. Positio G. lla. Confutatio. Prima. Secunda. Tertia. Quarta.

Reddit causam eius quod dixit, & declarat quale mediũ sit mistum ipsum, & continuatur sic dico mistum esse medium, hic enim neutrum, hoc est, quoniam in tali transmutatione in qua alterum alteri coæquatur, neutrum est secũdum excessum omnino. Addit tamẽ quale medium (& inquit) Medium autem multa & non indiuisibile. Exponit Philoponus quod medium illod quod resultat ex elementis, non est indiuisibile secundum speciem, sed multa secũdum speciem, quoniam potest esse caro, os, & id genus, q̃ specie differunt, & non solum calidum & frigidum cum sic ad medium reducuntur, faciunt mistum. sed & similiter siccum & humidum, & alia talia. secundum medietatem faciunt carnem & os, & alia huiusmodi. Philoponus refert singula, singulis hoc pacto, similiter autem & siccum & humidum secundum medietatem faciunt carnem & os, & alia talia, faciunt alia huiusmodi. cum reducuntur ad medietatem, velut dulce & amarum, cum ad medium reducuntur, faciunt quoddam medium mistum, quod est simile, tali, quod ex elementis proficiscitur, vt Philoponus exponit. RECO.

Omnia autem mista corpora, quæcunque circa mediũ locum sunt, ex omnibus cõposita sunt simplicibus. Terra enim inest omnibus, quia vnum quodque est maxime Anti. c. 27

& multum

& multum in proprio loco terræ.

Omnia vera mista corpora quæcunque circa mediũ locum sunt, ex cunctis constant simplicibus. terra quidẽ n. omnibus inest, quia vnũquodque est maxime & frequenter eius in loco proprio.

Quod cuncta mista ex elementis constẽt. Et primũ ꝙ ex terra, & syllogismus sic cõponitur apud Aver. quæ naturaliter sunt in aliquo loco, necessario, aut sunt illud corpꝰ existens in illo loco, aut in eis prædominatur illius loci corpus oia mista sunt maxime hoc est naturaliter, & vt in pluribꝰ in loco terræ. igitur vel omnia erunt cõposita ex terra, vel in omnibus terra prædominabitur. Sermo perspicuus est.

His habitis. Arist. (vt Philoponus inquit) probare quod omnia mista corpora ex quatuor elementis componãtur. facit autẽ hoc (vt Philoponus inqt) quoniã redarguant positionẽ Emp. sumpsit, ꝙ ex omni particula misti. vt puta carnis fit quodlibet elementũ. ideo hoc nunc proponit dicere.

An mista fieri possint solũ circa terram — Quo vero ad verba attinet. Arist. inquit {quæcũque circa medium locũ sunt} Quæ dixisse quidã asserunt differentia eorum, quæ fiunt in media aeris regione. In media enim regione, vt aiunt, coitu humidæ & siccæ exhalationis mista fieri videntur. Quã expositionẽ Philoponus reprehendit, ꝙ illa nõ sunt mistæ naturæ neq; vnũ qd mistũ pficiũt, sed fm oppositionẽ adinuicẽ iuxta positæ sunt, & sic Philoponus velle videtur mista pfecta fieri nõ posse nisi circa terrã quã opinionẽ Aver. asserit in paraphrasi, ppea Philoponus ait hæc verba addita esse ad ostendẽdũ ꝙ oia naturalia mista corpora fiunt circa mediũ, ꝙ est terra ego vero dictũ Ari. intelligo esse verũ vt in pluribus qm etiã in media aeris regione fiũt mista pfecta, vt lapides, & ranæ, & vermes. Arist. ergo probat ꝙ omnibus mistis inest terra. quoniam vnum quodq; circa proprium maxime abundat, propriũ autem mistis, quæ sunt circa terram, est terra, ergo vnumquodque maxime abundat terra.

Anti. 74 — *Aqua aũt quia oportet terminari composita. sola aũt est simpliciũ bene terminabilis aqua. Amplius aũt & terra sine humido nõ põt cõmorari. sed hoc est quod cõtinet. si n. auferatur ex ipsa omnino humidum, deciderit vtiq;. Terra igitur & aqua, propter has insunt causas.*

Dilucida. te. e eiusdem — *Aqua vero quia cũcta mista oportet quidem esse terminata, sed sola aqua inter simplicia bene terminabilis. amplius etiam terra sine humido commorari non potest. nam hoc est quod constipat. Si enim auferretur ex ipsa penitus humor, decideret sane. terra quidem igitur & aqua propter has insunt causas.*

Com. 74 — Quod ex aqua constent, arguit. omne terminatũ vel est aqua. vel aquã habens, sed mista sunt terminata. igitur vel sunt aqua vel aquã habẽtia. Secundo mistũ constat ex terra. igitur ex aqua. tenet consequentia. quia terra sine humido nõ potest cõmorari in aliquo, humidũ enim est quod cõstipat. propter qd si auferretur terra in puluerẽ decideret.

RECO. — Philoponus ex his verbis vnam rationẽ facit, hoc pacto, aqua inter simplicia est maxime terminatiue apta, terra vero ab aqua maxime est terminari apta. ergo mista constat aqua (inquit) Aqua aũt. s. in est mistis quia oportet composita esse terminata. Qđ aũt sine aqua hoc fieri nequeat, ostẽdit, cũ inquit, sola aũt aqua inter simplicia est bene terminatiua, sumpsit enim terminabile pro terminatiuo, hoc est primum accipit secondũ (& inquit) Amplius aũt & terra sine humido non põt cõmorari, terminatur. n. terra ipsa aqua, veluti glutino quodã. ideo addit, sed hoc est, quod continet & glutinat, nam si ex ipsa terra omnino aufertur humidũ decidet vtiq; terra, quia igitur terra est maxime terminabilis aqua & aqua maxime terminatiua, terra & aqua propter has insunt causas. Sed dubitat, qm terra nõ est maxime terminabilis, cũ sit sicca, vt superius dictũ est. Præterea Aer videtur magis humidus ipsa aqua. ergo est magis terræ cõglutinatiuꝰ. Respõdet Philoponꝰ, ꝙ aqua dicit terminatiua terræ, quatenus est illius conglutinatiua, non tamen ita terminatiua, ꝙ terra, vt sicca nõ sit terminata, sed dicitur terminabilis per ipsam aquã ad mistorum solidum. Ad secundũ dicit ꝙ aqua est magis terminatiua terræ quã aer, qm cũ sit corpulentior, hæret & vnitur terræ, aer vero propter leuitatem & partium tenuitatem, facile diffluit.

Aer aũt & ignis, quoniã contraria sunt terra & aqua. terra enim aeri, aqua vero igni contraria est, vt cõtingit substãtiã substãtiæ cõtrariã esse. Quoniã igitur generationes ex contrarijs sunt, insunt autem altera extrema contrariorũ necesse est & altera in esse. Quapropter in omni cõposito, omnia simplicia inerunt. Anti. c. 75

Dilucida. te. e eiusdem. — *Aer vero & ignis, quia terra & aqua cõtraria sunt terra qdẽ. n. aeri. aqua aũt igni cõtraria est, nõ videlicet quo esse põt substãtia substãtiæ cõtraria, quia igitur generationes ex cõtrarijs sunt, inest aũt contrariorũ extremum alterum, necesse est & alterum inesse: misto igitur in quolibet omnia simplicia inerunt.*

Com. 75 — Quod aũt in mistis sint aer & aqua probat. in misto sũt terra & aqua, igitur aer & ignis. deducit cõsequentiã, quia contraria esse debent in eodẽ. sed aer est terræ contrarius ignis aquæ. & sunt terra & aqua in mistis. igitur ignis & aer probat maiorẽ, quia gñationes debent esse ex contrarijs, quare si amborũ cõtrariorũ alterũ extremũ in est ipsis mistis, necesse est alterum inesse. Sed contra rationem Ari. occurrit dubitatio, quia si contraria debent esse in eodẽ. tunc nullum elementũ esset simplex, quia vbicunque inessent calidum & siccum, eidem inessent frigidum & humidum. per regulam contrariorum datam id texu. quia contraria debent esse in eadem, & quadrones etiam debent esse ex contrarijs Secundo dubitant. quia vapor & cometa, & cætera id genus sunt mista, & tamẽ nõ sunt in terra. Ad primũ Auer innuit respõsionẽ ꝙ mistũ non debet habere qualitates intensas & excellentes, vnde vis rõnis est, in misto sunt terra & aqua refractæ: igit aer & ignis. antecedens patet. p definitionẽ misti. consequentia vero declaratur p hoc. qa contraria refracta debent esse in eodẽ. itemq; quia generationes mistorum sunt ex cõtrarijs refractis, & sic patet ad formam. non enim est simile. Ad secũdum dubium est, an illa sint mista, forsitan enim sunt elementa impura, & non mista. sed si sunt mista sunt imperfecte mista, de quibus nihil Arist. loquitur enim de perfectis.

Dubitatio. 1. — Secunda Solutio.

RECO. — Philoponus declarat hanc rationem sic, elementa nõ veniunt ad mistoram, nisi frangantur, aqua & terra non franguntur inuicem. ergo si veniunt ad misturam, oportet vt frangantur, & cum non frangantur adinuicẽ, qm stãt simul cum alterũ conglutinet alterum. ergo oportet terra ab aere. & aqua ab igne frangantur, & ita si terra & aqua sunt in misto, oportet vt aer, & aqua etiã in misto sint. Quo vero ad verba attinet. dicit {vt contingit substantiam substantiæ contrariam esse} qm (vt Philoponus inquit) substãtiæ sunt contrariæ secundum qualitates, non autem secundum subiectum in quo communicãt. Sed obijcit Philoponus, qm caliditas & siccitas sunt forma ignis, forma vero substantia est, & sic elementa secundum substantias sunt contraria. Respondet Philoponus concedendo totum quod elementa sint contraria secundũ substantiam, illud vero, quod in prædicamentis dicitur, asserit esse intelligendum in substãtijs mistis, ex quibus patet opinionem Philoponi esse illam Alexandri, cõtra quã nos in multis locis argumẽtati sumus, ideo nunc transeat. Ari. ergo dicit, vt contingit substantiã substantiæ esse contrariã, quoniam non nisi secũdum qualitates substantiæ sunt contrariæ non autem secũdum substantias formales, nec secundum subiectum commune.

Anti. c. 76 — *Testificari autem videtur. & nutrimentum vniuscuiusque omnia enim nutriuntur eiusdem ex quibus sunt, omnia autem ex multis nutriuntur. & n. quæcunque videntur vno solo nutriri. vt aqua plantæ, multis nutriuntur. mista est enim aqua terra. Ideo rustici tentãt irrogare miscentes.*

Diluc. te. e eiusdem Com. 76 — *Astipulari autem huic videtur & cuiusque nutrimentum. nam omnia quidem his ipsis ex quibus sunt, enutriuntur. Sed nutriuntur pluribus; etenim quæcunq; quidem vno solo præcipue enutriri videntur, videlicet*

plantæ

planta ex aqua,pluribus enutriũtur, nam ex aqua terra commiſta enutriuntur vnde & agricola hac commiſcentes irrigationem obſeruant.

Nunc hoc idem Ari.probat a ſigno, vt placet Aoerroi, vel ab effectu,vt placet expoſitoribus, & ſeponitur ſignũ ſic.Ex his ipſis res enutriũtur,ex quibus ſunt,ſed res omnes miſtæ ex quatuor elementis enutriũtur.igitur ex quatuor elementis ſunt.minor ꝓbatur p locũ a minori,quia plãtæ minus vi ꝙ ex pluribus enutriuntur,& tamen enutriuntur pluribus,vt patet p agricolas, qui ꝑparantes pabolom plantis cum aqua miſcent terram,& non puram,ſed fimũ. maior probatur ab Aue.expoſitore,quia nutrimentũ trãſmutatur in naturam nutriti per calorem vitalem, non autem poſſet tranſmutari niſi nutritum eſſet ex his,ex quibus eſt & nutrimentum.Sed ambiges,quia ex hac probatione non habetur niſi ꝙ miſta ſunt ex aqua & terra tantũ non autem ex igne & aere. Reſpondet Auer. quod hæc rõ ſuppleri,debet veluti illa ſuperius facta,ꝙ quia adſunt terra & aqua,igitur & alia duo aer & ignis adeſſe,per ſimilem rationem,quæ ſupra dicta eſt.verba patent.

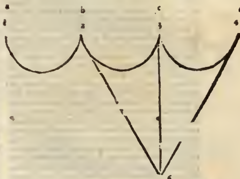
RECO. Circa præſens teſtimoniũ dicit Philoponus,ꝙ agricolæ non quamuis terram miſcent pro nutrimento plantarum ſed ſtercoroſam,quæ quidem & aerea, & ignea participat ſubſtantia.Irrigate ergo eſt terram ſtercoroſam miſcere cum aqua,vt autumat Philoponus.

Aaue.77 *Q uoniã ãũt eſt nutrimentũ quidem materia, quod autem nutritur coniunctũ materia,forma & ſpecies,rõnabile eſt ſolum ſimplicium corporũ nutriri ignem omnium,ex ſeinuicem genera torum,quemadmodũ & priores dicunt.ſolus enim eſt & maxime ſpecies ignis. quia natus eſt fieri ad terminum, vnumquodque enim natũ eſt ad ſuam ipſius ferri regionem.forma autem & ſpecies omnium,in terminis. Q uod igitur omnia corpora ex omnibus conſtituta ſunt ſimplicibus.dictum eſt.*

Dilue te. c.eiuſdem *Q uoniam ãũt nutrimẽtũ materia comparatur,quod nutritur vero forma & ſpeciei materię coniũcta, rõnabile iã inter ſimplicia corpora tantũ enutriri ignẽ,inter oĩa nanq; quę mutuo fiunt,quẽadmodũ & priſci ſenſere, ſolus & pręcipue ignis ſpeciei comparatur. argumẽto.videlicet.quod aptus eſt in verum terminum ferri.eſt vero quodlibet aptum in ſui ipſius regionem duci. at ſpecies & forma in terminis omnium eſt, quod quidem igitur omnia corpora ex omnibus ſimplicibus componantur, dictum eſt.*

Obiter quaſi & extra dicta,ꝙ inter elemẽta ignis maxime enutriri videtur.probat.quod formæ maxime cõparator, maxime enutriri videtur,argumẽto. videlicet,ꝙ nutrimẽtum eſt vti materia, nutribile veluti forma materiæ cõiuncta,vt diſputatum eſt primo huius.Sed ignis cõparatur formæ materiæ coniunctæ,igitur maximè enutriri videt. minor proſyllogizatur, quod ſua natura eſt aptũ moueri ad formã,eſt maxime per naturã forma.Sed ignis eſt p naturam maxime aptus ferri in formã, quia ad cœlum quod eſt maxime omnium terum forma.hæc intendit, licet nõ nulla verba adijciat quæ non poſſunt leuiter reduci in ſyllogiſmũ.verba patẽt. Deide epilogat & ſermo patet.Sed circa hæc plores emergunt q.1.eſt circa primã Ari. hypotheſim.videlicet. vtrum ſi infinita eſſent elementa,infinitæ eſſent qualitates & infinitæ contrarietates,& videt ꝙ hæc cõditionalis nõ valeat. nam quẽadmodum hæc nõ valet.quatuor ſunt elementa.igitur quatuor contrarietates, vel mille ſunt elementa.igitur mille cõtrarietates,nec valebit.infinita ſunt elementa.igitur infinitæ contrarietates,data conditionali,tunc vnum infinitum eſſet maius altero . conſequẽtia,deducitur.qa plura ſunt cõtraria, ꝙ cõtrarietates.In oppoſitum eſt Ariſt. in litera . Ad huius quæſtionis euidentiam animaduertendum ꝙ hæc conditionalis poteſt declarari phyſice, & mathematice . Phyſice quidem quia quot qualitates tot elementa eſſe oportet, vn de ſi quatuor ſunt primæ & præcipuæ qualitates.quatuor oportet eſſe elemẽta.Nam cum elementũ non ex vna prima conſtet qualitate oportet vt ſex ſint combinationes, quatuor q; cõſtantes ẽ quibus conſtãt quatuor ip̃ſa elementa,qua ratione fit, vt ſi quatuor ſint elementa, quatuor erunt qualitates,atque & duæ contrarietates qñ quidẽ contrarietatis duo ſint termini contrarij,quæ ratio docet,ſi ſex ſunt elementa, tres,eſſe contrariates,atque ſex contrarias qualitates,ſi octo elemẽta,quatuor cõtrarietates atq; octo qualitates.igitur ſi infinita elementa,infinitæ cõtrarietates atq; infinitæ qualitates, ſemper ꝓcedendo ſecundũ proportionẽ duplam qualitatum ad contrarietates quod erat intentũ.Mathematice vero,per duas regulas.prima.ſumma cõbinationis accipitur doplato numero penultimo progeſſionis.Verbi cauſa. quatuor ſunt qualitates cõtrariæ,accipio numerum ternarium in.c. conſtitutum,& ipſum duplabo,& tota ſumma erunt ſex,qui numerus eſt cõbinationum. Secũda regula erit ducendo vltimum in penultimum vt.d.in.c.hoc eſt quatuor, in tria,& ſumendo dimidium totius ductus. videlicet ſex & tot erunt cõbinationes.igitur per primam & ſecundam regulam combinationes erũt ſex,& quoniam duæ nõ ſunt conſtantes,igitur quatuor erũt conſtãtiæ,& tot elementa, quæ ratio docet eſſe infinitas qualitates atq; cõtrarietates,ſi ſint elementa infinita,& ſic prima conditionalis patet. mathematica rõ.

Exemplum.

Tunc ad rationes.Ad primã & ſecundã patet ſolutio.nã ſimilitudo nõ valet.nam quocunq; finito eſt dare maius, vel ſecundũ rem,vel ad imaginationem,ſed non quocunq; infinito eſt dare maius,pp ꝙ ſic quod mundus ſi fuiſſet æternus,non plores fuiſſent dies præteriti,quã anni,neque horæ plures quã dies,ſimiliter licet in numero finito plura ſint cõtraria quã cõtrarietates,in numero tamẽ infinito infinita ſunt contraria,& infinitæ contrarietates. Secũda, Ari.hypothetica fuit.ſi.infinitæ eſſent contrarietates,nihil generaretur.videtur ꝙ hæc.nõ valeat.Primo,quia ſi eſſent infinita contraria.quodlibet corrũperet ſibi proximum,& ſic eſſet generatio in infinitũ.antecedens patet, quia non videtur ratio ꝙ cõtraria ſibi inuicem approximata deductis impedimentis,non agant & patiatur inuicem, vt Ariſt.ait primo & ſecundo huius. Secundo,ſi quatuor ſunt elementa generarẽtur inuicem. & ſi ſex eſſent,ſimiliter generarẽtur inuicem,& ſi centum & ſimile.igitur ſi infinita eſſent, adhuc generarentur inuicem. In contrarium eſt Ariſtot. Animaduertẽdum quod hæc hypothetica poteſt facile deduci ſupponendo ꝙ licet vni tantum vnum ſit contrarium primo & per ſe,tñ quantũ ad reſiſtentiam etiam illud ꝙ non eſt contrariũ reſiſtit.vt humiditas aquæ reſiſtit caliditati ignis,ne ita cito conſumat aquam,ſimiliter ſiccitas terræ reſiſtit eidem caliditati per eandẽ rationẽ quæ rõ docet quod

Com.77

Queſtio.1.

Phiſica rõ

Queſtio.2.

quod si elemēta essent infinita, quodlibet elementum haberet infinitas qualitates secundū quas quodlibet contrariaretur cuilibet, & sic huiusmodi qualitates infinitæ in eodem existentes, quamuis fm omnes non contrarientur vni, tñ secundum omnes resisterent vnicuique corrumpenti, & ita ex omnibus aggregaretur vna infinita resistentia, ratione cuius non posset ab aliquo corrumpi, & sic nullum elementum esset corruptibile, & per consequens nullum generabile, cum generabile & corruptibile inuicem conuertantur primo celi. & sic patet secunda conditionalis. Tunc ad primam diceret Arist. ꝙ ex propositione implicante contradictionem sequitur vtrunque, quia ex impossibili sequit̃ ꝙ libet, & ideo sequitur ꝙ agerent & non agerent. Ad secūdā

Quæstio bis.

patet quod similitudo non valet. Tertia hypothetica Arist. fuit. si infinitæ essent qualitates, vnum tantum esset elemētum. Contra. quia multa non sunt vnum, infinita sunt multa, si essent. igitur non sunt vnum. Secundo, si elemēta sunt quatuor, illa non sunt vnum. si. 10 sunt, minime sunt vnū igitur si infinita sunt, non erūt vnū. hæc hypothetica facillime deducitur, quia illa quæ habent infinitā conuenientiam inter se, non differunt, nec sunt diuersa, quia ex opposito sequitur oppositū. oā si differunt nō habēt infinitā cōuenientiam. at si elementa essent infinita haberent infinitas qualitates similes, & sic infinitæ conuenitēt inter se. igitur non different. Sed quæ nō differunt nec sunt diuersa & sunt, vnū sunt. igitur si elementa erunt infinita elementa erunt vnū. Quod autē infinitæ essent qualitates symbolæ siue similes. patet. quia non possunt secundū ambas qualitates plura elementa esse contraria, quia tunc vni essent plura contraria æque primo qd̃ est inconueniens. Tunc ad rationes. Ad primā patet solutio quia ex impossibili sequitur quodlibet. sequitur. n. ꝙ essent plura, & quod essent vnum Ad secundū patet argumentum peccare ꝑ fallaciam dissimilitudinis.

Quæstio tertia.

Hæc de hypotheticis Aristotelis. Quarto quærūt circa minorem syllogismi Ari. arguebat. n. sic. oia nutriunt ex illis, ex quibus sunt. oia nutriūtur ex oibus elemētis. igi. oia cōstāt ex oibus elementis, quærunt igitur vtrum omnia nutriuntur ex omnibus elementis, & videtur quod non. Primo, quia nutritio fit solū ex materia, sed materia est simplex. igitur nutritio ex simplici fit. antecedens probatur, primo per Arist. capitulo de auctione. d. Quod omne quod nutritur ex potentia tali enutriuntur, modo solum materia est potentia tale. Secundo nutrimentum in nutritione corrumpitur. in corruptione nihil remanet præter materiam primam. Tertio, nutrimentū efficitur sub forma nutriti, & nō secūdū formā gii fm materiā. Secundo principaliter arguunt ꝙ fames calidi & sicci, sitis frigidi & humidi sunt appetitiones. Tertio, restauratio est humidi deperditi enutritio. igitur ex simplici fit nutritio. Hæc dubitatio certe non facilis est licet tacta sit in capitulo de auctione.

Positio recentiorū.

Quidā cōpatriotæ nostri olim in studio Neapolitano militātes, addicti doctrinæ primi expositoris, sic saluare enitebantur nutritionem proficisci ex elementis ipsis vel misto Imaginantur. n. nutrimentum ab aia nutritiua & calore naturali cōtinuo affici hoc modo vt priores dispositiones elementariæ ꝑ partē post partē corrupātur, & nouæ mēbro cōuenientes inducātur, sicq; eādē in instāti nutritionis aiūt formā nutrimēti corrūpi cū suis qualitatib⁹, & membri formā generari atq; qualitates mēbri congenerari etiā, & cū mēbrū nō simplex sit, sed mistū, generatio quoq; ipsius mista erit saltē ex virtutib⁹ elemētorū. Sed vider mihi primo hoc peccare, ꝙ formā generari de nouo in materia nutrimēti credūt, & priori cōtinuari in loco resolutæ hoc. n.

Confutatio.

falsum est, primo quod hinc nutritio esset simplex gña tio, vt capitulo de incremēto dixim⁹ ꝓbatū est, qa per illā forma substantialis accipit esse post nō esse, quæ est ens simpliciter. Secundo, non pōt assignari agēs continuans & quicqd detur pōt dari in omni generatione, & sic omnis generatio esset ad generatio Multa etiam diximus in capitulo de incremento, quæ hic supponantur Propterea animaduertendum primo ꝙ nutrimentum est materia conuersionis nutriti, eo qa materia nutrimenti quandoq; erit sub forma eadem numero quæ est nutriti sub æquali extensione, aia. n. nutritiua mēbri cum calore animali, disponit nutrimenti

Positio ꝓpria.

modo tali, vt quandoq; eius materia sit apta informari forma nutriti, & forma nutriti effici in materia nutrimenti, nec generata nec corrupta. Secundo aiaduertendum ꝙ in nutrimēto ipso sunt quatuor formæ elemētariæ actu, quatuor quoq; qualitates, non tñ eandē materiam informantes vel denominantes, nec eidē formaliter inhærentes, sed illā dispositiue afficientes, qua rōne fit, vt cōcoctio, & ꝑparatio in nutrimēto, vt conuertatur in nutritū nihil aliud sit nisi æquatio noua atq; noua proportio formarū & qualitatum, quæ cōuenit vt forma mēbri conseruet in illius materia, talē. n. efficit dispositionē calor aiæ virtute aiæ qua mēsura, & proportione acquisita forma membri loco materiæ resolutæ de nouo incipit tantū materiæ nutrimenti informare, quātū v. del cet. erāt deperditū, quo fit, vt nec forma de nouo in illius mā incipiat esse, nec nutritio erit ex simplici, de nouo quidem non fit forma in illius materia, quoniam forma illa membri migrat (vt ita dicā) in tāta materia, quanta erat resoluta, nec vero nutritio ex simplici vr, qa illamet elemēta siue formæ illæ elemēta. iæ qualitates quoq; eædem soluta proportione & æquatione euariatæ remanent. Et hoc modo fit nutritio, quā pauci norunt.

Responsio Neapolitanorum. Confutatio.

Tūc ad primā respōdēt Neapolitani ꝙ mā nutrimenti nutrit in ratione subiecti, at caro ipsa in ratione partis. Sed hæc responsio nō est intelligibilis, quia vel de carne loquuntur quæ est ipse cibus, vel de carne genita ex cibo. Si de carne pro cibo loquuntur, tunc illa non nutrit in ratione partis, quando quidē illa non est pars, immo corrumpitur. & est contraria nutritio, si de carne pro carne genita loquuntur, tunc illa præfuit secundum formam. igitur non nutrit, sed potius nutritur. Propterea dicas ꝙ caro ipsa pro fine facta est similis ꝑ æquationē nouam elementorū. sed cibo nutrit, vt in materia affecta illa æquatione nutrit vt subiectum. Et per idem respondere potes ad cætera alia

Quæstio v.

Quinto quærunt verū inter elementa solus ignis nutriatur. & videtur quod non, quia vel nutritione propria vel nutritione communi, non nutritione propria, quia propria, nutritione tantum animata enutriuntur, si nutritione communi, tunc non tātum ignis, cum quodlibet possit nutriri ex quolibet, quia quodlibet ex quolibet generari potest. Secundo, oē ꝙ augetur, nutritur, qdlibet pōt ex quolibet generari. igitur & nutriri & augeri. In contrarium est Aristoteles qui ait. solum ignem inter elementa enutriri, qa solus gerit vicem formæ cætera vicem materiæ. Ad quæ-

Responsio propria.

stionem respōdent quidā, quod. Aristoteles loquitur in nutritione communiter accepta quæ conuenit. rebus inanimatis, & tūc dicunt ꝙ inter elemēta solus ignis enutritur per conuersionē cæterorum elemētorū in sui substātiam: Argumento videlicet quod solus ignis conseruatur atque cōfortat eodē in subiecto per conuersionē alterius elemēti in seipsum, vt patet quoties aquæ modicum supra magnum proijcitur ignem. ipse enim enutritur ab illo. & increscit, quod sane cæteris elementis non competit. Sed hæc responsio deficit. Primo, quia non reddit causam, sed rei

Confutatio.

quæsitæ tantum experientiam tradit. Secundo, qa etiam si aqua corrumperet ignem, & in sui naturam illum conuerteret proculdubio ex illi⁹ corruptione incresceret aqua ipsa, & cōseruaretur Propterea animaduertendum quod vt generatio dicitur simpliciter propter tria, vel quia est rei simplicis qua ratione mistum secundum quid & elementum simpliciter generaretur, vel quia ad substantiam, quo modo generatio substantiæ esset simpliciter, illa accidentis secundum quid, vel quia est ad ens perfectius, qua ratione diximus generationem ignis ex aqua esse simpliciter generationem ignis, secundum quid vero corruptionē aquæ, & sic enutritio vnamet erit simpliciter, & secundū quid, ignis

Responsio ꝓpria.

quidem ex aqua nutritio est simpliciter, aquæ vero diminutio secundū quid. Ex his accipitur qño solus ignis inter cætera elementa nutriri dicatur. videlicet absolute ac simpliciter, quia solus ille gerit vicem formæ, quia solus est perfectior. cætera enutriri dicuntur secundum quid, quia gerunt vicem materiæ atque imperfectioris. Per hæc patet solutio. bene conceditur cætera enutriri. sed non simpliciter sed secundum quid, quandoquidem non simpliciter sint, sed secundum quid, vicem materiæ gerentia non vicem formæ.

mæ. Sexto quærunt quod est principale agens in mistione ipsa, hoc est verum qualitates primæ ipsæque formæ substãtiales elementariæ sint per se & principales causæ effectiuæ mistionis, & videtur quod sic. Primo per Arist. in libro de sensu dicentem. Quod ignis nõ agit inquantum ignis, sed vt calidus, igitur caliditas est principalis causa. In contrarium videtur quod accidens non est causa substantiæ principalis.

Prima positio.

Circa hoc quæsitũ respõdent quidam simpliciter, quod formæ substantiales elementariæ nõ sunt causæ misturæ nec per se nec dispositiue. Primo, quia mistum effici potest sine actione elementorum, vt quãdo fit homo ex homine. Secũdo, quia formæ per se elementariæ nõ intendũt nisi sibi similia in specie, & per accidens formant misti. Secundo dicunt quod qualitates primæ sunt causæ agẽtes instrumẽtales ad generationẽ misti, patet, quia mediãtibus eis tãquã mediãtibus instrumentis materiã disponentibus primæ causæ effectrices agũt formã misti.

Reprehensio.

Sed hæc positio peccat dupliciter. Primo, quia apud Auerr. formæ elementariæ concurrunt ad misturam dispositiue veluti qualitates ipsæ, & fortasse essentialius, vt declarauit primo huius commento vltimo, & tertio cæli cõmẽto 67. & nos disputauimus. Secũdo peccat quia qualitates asserit esse principia instrumẽtaliter effectiua, & per cõsequẽs nullæ erunt dispositiones materiales, quia vt materia nõ cõcidit cũ agẽte, ita nec dispositio materialis cũ dispositione effectiua. Ideo pro mente Auerro.

Positio propria.

tenemus formas & qualitates cõcurrere ad generationẽ misti non principaliter, sed aliter atque aliter. In fieri quidem enim concurrunt effectiue instrumentaliter. In facto esse cõcurrũt dispositiue materialiter, veluti virtus seminalis in generatione fœtus, cõcurrit in fieri effectiue instrumẽtaliter, in facto esse conuertitur ad virtutẽ dispositiuã, atque corporis cõseruatiuã.

Dubitatio

Sed ambiges vtrũ calidũ sit principale agens calefactionis, an instrumentale, & si instrumentale, an virtute formæ substãtialis, an virtute superiorũ. Secundo, vtrum aliqua causa possit dici prior alicuius effectus, cuius ipsa nõ sit causa quatenus talis est:

Responsio .j.

respondent quidam sine distinctione, quod calidũ nõ est causa principalis, sed instrumentalis calefactionis. similiter etiã & generationis substãtiæ. probat, quia agens dependẽs in esse & cõseruatione ab aliquo, agit & efficit virtute illius, quia sicut res in esse, ita effectione atque operatione. Sed accidens dependet tum a substantia tum a cælo. igit agit & virtute substãtiæ & virtute cœli. Et propterea patet apud eos qualitates nõ esse principales causas mistorũ. Animaduerte tñ quod hæc responsio sic simpliciter prolata, est falsa. ideo distinguendũ est de instrumẽto quod

Responsio propria. distĩctiõ.

dantur est omne illud quod dependenter agit, qua ratione omnis causa secunda dici potest instrumentum, & ita solus deus erit causa principalis, cæteræ causæ cum agant dependenter, erunt causæ instrumentales. Alio mõ instrumentũ dicitur illud quod per se non conuenit cũ effectu, sed ad effectum cõcurrit, vt directum ac motum a principali, & sic securis causa est incisionis & serra sectionis. Vel generalius

.j. distĩctiõ.

instrumentũ vno modo põt capi pro causa secunda. alio mõ pro parte per quam totũ agit, quo modo Arist. organa sensuum vocat instrumẽta. Tertio pro causa actiua ad dispositionem priuã, quo modo calor est instrumentũ generationis substãtiæ, quia agit ad priuã dispositionẽ, per quam substãtia efficitur. Quarto instrumentũ est, quod non mouet nisi motũ, vt instrumentũ artis, ex quo tractũ est nomẽ ad ad cætera alia, tunc patet quod calidũ est instrumẽtũ calefactionis accipiendo instrumẽtũ pro causa secunda, est tñ causa principalis prout distinguitur contra rationem instrumenti tertio & quarto modo. non enim calidum præparat ad calefactionem nec calefacit motũ, sed calefacit per se. Ad secũdũ dicẽdũ, quod aliqua potest esse causa prima principalis, & cõmunis alicuius effectus, cuius illa nõ est causa vt talis. verbi causa. cælum est causa calefactionis cõmunis prima, & principalis, quod tamen non calefacit quatenus tale, quia non quatenus calidum. Tunc patet ad argumentũ factũ in principio quæstionis. Hæc de quæstione.

vij. questio de quali ad pondus.

Septimo quærunt, vtrum sit possibile naturaliter dari mistũ vel contẽperatũ æquale ad pondus, & intelligo pro nunc per æquale ad pondus, mistum corpus, in quo quatuor primæ qualitates alteratiuæ, & duæ motiuæ sint ad mediũ reductæ, ita vt in ipso tantũ sit de calido quantum de frigido, & tantum de humido quantum de sicco, & tantũ de graui, quãtũ de leui. & arguit quod sic, vt si corpus calidũ alteretur donec fiat frigidũ aliquãdo deueniet in medium iuxta definitionẽ medij datam quinto physicæ auscultationis, mediũ est in quod cõtinue trãsmutabile prius deuenit quam in extremo. Eodẽ mõ arguitur de humido respectu sicci, & de graui respectu leuis. Secundo arguunt de oleo quod in duobus grauitat, & in duobus leuitat, igit æquale. idem de ligno dubitãt. nã secũdũ vnã medietatem grauitat & secundum aliam leuitat. Tertio, media latitudo caliditatis non repugnat mediæ latitudini frigiditatis, neque media latitudo humiditatis repugnat mediæ latitudini siccitatis, neque etiã media latitudo grauitatis repugnat mediæ latitudini leuitatis. Igitur omnes istæ latitudines secundum gradus medios in eodem in subiecto possunt esse. igitur aliquod corpus põt esse mistũ ex his secundum gradus medios, quicquid enim est possibile in genere de facto, vel de cõtingenti, aliquãdo erit in aliqua specie, & in aliquo indiuiduo speciei, tale autem erit æquale ad pondus. Quarto, si vnum contrarium est in rerum natura, & alterũ etiã erit. primo cæli tex. cõme. 44. & secundo cæli tex. cõ. 18. sed corpus æquale ad pondus, & inæquale sunt contraria. igitur cum detur inæquale ad põdus, dabitur & æquale. Quinto, si mensuratũ est in rerũ natura. mensura etiã debet esse in rerum natura. quia mẽsuratũ refertur ad mẽsuram. relatione reali. 5. metaphysicæ: sed corpus inæquale ad pondus mensuratur per corpus æquale ad pondus. & in rerum natura reperitur inæquale ad põdus. igitur & æquale ad pondus. Sexto. vbicunque datur maius & minus, ibi datur æquale, quia non fit transitus de extremo ad extremũ sine medio. quinto auscultationis physicæ, sed

Positio Gal.

datur calidissimum, & minime calidum, igit æquale, & sic de cæteris. Ad oppositum est Auerroes. pluribus in locis. In hac quæstione Galenus, vt ei Auerroes imponit, & vt dicit primo de cõplexionibus c. vlt. & in 2. eiusdẽ c. primo complexio temperata est in medio totius latitudinis caliditatis, frigiditatis humid. & sicci. Mouetur autem Galenus argumento a tactorio, quia vbi hominis temperati tactoriũ non esset temperatum simpliciter & æquale ad pondus, nõ haberet perfectum iuditium de tactilibus, immo semper erraret.

Replica.

Sed contra positionem Galeni surgunt recentiores ab Auerr. accipientes, & potissimum vno argumento mouentur, quia vbi est adæquatio in qualitatibus alteratiuis, erit inequalitas in motiuis, vbi contra erit æqualitas in motiuis erit inæqualitas in alteratiuis.

Positio recentiorũ.

Propter hoc argumentum recentiores nostri addunt quod dato quod mistum aliquod esset ex æqualibus qualitatibus in gradu, non potest esse ex æqualibus in virtute, cum caliditas frigiditate, & humiditas siccitate agentiores sint, & vbi essent æquales in gradu & virtute, non possent esse æquales in resistentia, quandoquidem qualitas agentior minus resistat & econtra, quæ plus resistit, minus agit, & si essent per imaginationem æquales in gradu virtute & resistentia, nõ possunt esse æquales secundum æqualitatem dimensiuam, quia si frigiditas vt quatuor esset eiusdem gradus & virtutis, cũ caliditate vt quatuor, debet esse in maiori quanto, quia licet quantitas non sint actiua, concurrit tamen ad actionem cum in maiori quanto sit maior virtus secundum efficaciã & non formaliter secundum gradum 8. physicorum commen. 61. & sic impossibile est esse æquale ad pondus. contra Galenum.

Cauillatio.

Sed pace horum dixerim hoc fundamentum videtur dubium Primo, quia cum intensa caliditate potest stare intensa grauitas, vt patet de ferro ignito, & aqua feruente, quæ sunt intensæ calida, & tñ sunt etiam intensæ grauia. itemque intensa leuitas potest stare cum intensa caliditate, & cum intensa frigiditate vt patet in igne, & in aere frigidissimo tempore hyberno. Ambo enim hæc sunt intensæ leuia, & tamen vnum est intensæ calidum, & alterum intensæ frigidum. igitur intensa leuitas & grauitas possunt stare cum intensis frigiditate & caliditate. igitur & mediæ latitudines istarum qualitatum. videlicet grauitatis & leuitatis stare possunt cum medijs latitudinibus caliditatis, & sic põt dari frigiditatis corpus æquale secundum gradus & mensuram omnium quod dicetur æquale ad pondus. Causa errandi fuit, quoniam istæ sex qualitates non habent

essentialem

essentialem ordinem nec essentialem dependentiam. Propterea possunt stare in medio secundum medias latitudines Secundo, quia dubium est an potentia sequatur multitudinē formæ itemque an actiuitas & resistentiæ sint coæquæ inuicem. Propterea Auer. ad hoc propositum & contra Galenum adducit tres rationes. Prima colligitur ab eo in hoc secundo. commen. 48. & 4. metheororum. commē. 10. & 10. metaphy. cōmē. 24. In omni mistione oportet p̄dominari alterum miscibiliū, q̄a a proportione æqualitatis non prouenit actio, sed idē elemētū quod prædominatur in misto etiā in misto genito per talē mistionē oportet p̄dominari, & sic de primo ad vltimum, in oi mistione prædominab tur aliquod elementorum. Secunda rō tangitur primo cœli. com. 7. si dareiur mistū æquale ad pondus quo ad omnes qualitates alteratiuas & motiuas. vbiq; positū tale mistum quiesceret in medio. s. leuiū & grauium, quæ rō nō est intelligēda, vt recētiores credūt, & vt intelligit Gādauēsis, q̄ videlicet Auerr. velit tale mistū quiescere in quocunq; loco, quia hoc est falsum, descēderet enim tale mistum in loco ignis, & ascenderet in loco terræ, sed voluit dicere, vt se exponit illic, q̄ staret in medio duorum contrariorum, & moueretur in cæteris, & hoc ait esse inconueniens, pro quāto tale corpus nō inuenitur, vt sensui patet. Tertio arguit in secundo colliget. capitulo vltimo. ex pluribus nō pōt effici vnum, nisi vnū fuerit illorū vt actus ac forma, & alterū vt materia ac potentia, hoc autem esse non poterit, nisi alterum alteri p̄dominetur, vbi oāq; omnia elemēta in misto essent æqualia, non esset maior rō q̄ vnū deberet esse vt actus, quā alterum. & sic vel omnia haberent rōnē act⁹, vel omnia haberent rationem potentiæ. quo sequeret, vt ex illis nō fieret mistū p̄ se vnum. Animaduerte tamen quod peritissimi medici volunt Galenum nō esse spernendum, sed exponendū. Propterea dicūt complexionē esse triplicem, vnam quæ resultat merito miscibilium, qua videlicet forma misti in materia ipsa inducitur vel construit, quā quidā & non indocte vocant innatam, alij naturalē, alij primam appellant, est & alia quæ (vt ita loquar) influitur a corde p̄ spiritus ipsos vitales, quā influentē vel Influxā dicunt. erit & tertia ex his cōposita ex innata quidē vt potētia, influxa vero vt actu. adiciunt & quartā, quā vocant totalem, quia resultat ex omnibus particularibus membrorum complexionibus coalteratione vel coalternatione omniū mēbrorū, dicta quoq; vna nō simpliciter. sed attributione ad vnū.

Rationes Auerrois Prima
ij. ratio.
iij. ratio
Mediorū consilium

Tūc his habitis peritissimi medica dicūt primo q̄ neque prima cōplexio, siue innata siue naturalis quæ resultat ex mistione prima est æqualis, imo forte declinās ad frigidū, complorimo, secunda influxa est æqualis, quia etiam declinat ad calidū & homidū. dicūt secūdo, q̄ illud tēperamentū quod in cute resultat ex vtrisque, innata videlicet & influxa, reddit cutem quo ad qualitates primas suas alteratiuas actuales vere mediā gradualiter in homine temperato, & per æquidistantiam gradualem ab extremis, & hoc sensit Galenus vnde & Auerroes ipsemet. secundo colliget capite primo, ait errorem Galeni de cōplexione esse paruum, quia sic intelligendo Galenū, sua positio est necessaria. Dicūt tertio ad mentē Galeni, q̄ complexio omnium membrorum vna aggregatione vel attributione facta computatione caliditatis, frigiditatis homiditatis, & siccitatis omnium membrorum, correspondent temperamento ponderali. & sic positio Auerrois & illa Galeni stant simul. Auerr. enim loquitur de complexione prima, siue dicatur innata, siue naturalis, nam hæc propter rōnes factas non potest esse æqualis pondere, Galenus vero loquitur in aliis, quod est necessarium in homine temperato vt visum est. Sed pace tantorū dixerim. contra hoc consilium militant prima & vltima rō Aue. Accipio. n. cōplexionē innatā & influxam, vel sunt æquales ponderaliter in cute, vel Inæquales, si æquales tunc resultās complexio non erit vna, itemque tunc ambæ erunt, vel vt actus, vel vt potentiæ. Si vero inæquales tunc ex his non potest proficisci æquale. Propterea si rationes Auerrois valent, oportet negare omnem æqualitatem ponderalem, tam videlicet in prima, quam in secunda complexione. Restat respondere ad argumentum Galeni de tactorio, quod nonnulli acuti medici mirum in modum colorant, quod vide si placet. Ad colorem igitur eorum dicūt in caso argumenti vbi obiectum esse medium inter æquale ad pōdus, & tactorium calidum vt quinque, quod tale obiectum ageret in tactorium per frigiditatem, & quod tactorium iudicaret sibi impressum ab obiecto, & non de ipso obiecto secundum se. Sed hæc responsio stare non potest. Primo, quia sensibile positum supra sensum nō efficit sensationem. secundo de anima. igitur nec iudicium, & per consequens multo minus qualitas existens in tactorio efficere potest sensationem, & sic tactorium nō poterit diiudicare de qualitate sibi impressa ab obiecto. Secundo sensibile sentitur, quia causat sensationem in sensorio, sed qualitas existens in tactorio non agit in illud, quia nulla forma agit in subiectum in quo est. igitur sensationem non efficit. Signo autem est quod medicorum peritissimi volunt, & ita docet obseruatio quod ethicus propriā febrem non sentit, & hoc quia in subiecto habituata est. igitur nec tactorium sentiet impressionē, sed per impressionē obiectum percipiet. Propterea mihi videt pro nunc saluo meliori iudicio, & cū protestatione dicendi aliter si aliter occurret, quod in illo casu tactorium iudicat tale obiectum habere frigiditatem in se, & ita est quod tale obiectum habet frigiditatem, ideo non decipitur sensus circa hoc. Iudicare autem verum in tali obiecto frigiditas exuperet caliditatē vel cōtra nō pertinet ad ipsum inferiorem sensum, sed ad superiorem virtutem, quæcunque sit illa, sed ad tactum solum pertinet diiudicare si in tali obiecto sit caliditas vel frigiditas, circa q̄ non potest tactus ipse errare stantibus tribus conditionib⁹ declaratis. in secundo de anima. Sed circa hæc quærunt. Primo, an aliquod corpus naturale esse pōt, & de facto ita est quod sit æquale ad pondus saltem in qualitatibus motiuis. Secundo. dato q̄ esset verum sibi competeret aliqua operatio naturalis, vt motus vel aliquod id genus. Ad primam respondent quidem non imperiti medici quod lignum & oleū sunt æqualia ad pōdus inter qualitates motiuas. mouētur ad hoc, propterea q̄ grauitāt in duobus & in duobus leuitant, & ita æqualia sunt. Recētiores respondent quod oleum non est æquale ad pondus, quia secundum vnā medietatem quiesceret in aere & secundum aliam in aqua, sic enim debet esse æquale ad pondus primo cœli. commento 7. Sed totum supernatat aquæ propter viscositatem. De ligno vero volunt quod dato quod in eo esset tantū de graui, quantum de leui. non propterea erit æquale ad pondus quia vnum, corpus vbi erit leuitas vt tria & grauitas vt tria erit æquale in motiuis, non tamen ad pondus, quia nō sunt ibi qualitates illæ secundum earum dimidia, & sic volunt in ligno esse de vtroque æquale, sed non dimidium.

Conciliū inter Gal. & Auer.
Confutatio.
Responsio ꝓpria.
Conciliatio solutio.
Confutatio.
Responsio propria.
Dubitationes
Prima
Secunda
Responsio primæ apud aliquos
Marsilius

Forte neque oleum neque lignum sunt æqualia ad pondus in motiuis. oleum quidem non, quia totaliter supernatat in grauibus propter vnctuosam viscositatem. Lignum vero minime, quia est magis graue quam leue, quod vero quiescat in medio, illud est per accidens, & quasi a dispositione præter naturali quia videlicet est valde operosum, plurib⁹ meatibus affectum qui (ne detur vacuum) aere implent & propterea supernatat. Signū huius est vas æneum, quod positum in aqua non descendit, licet sit magis graue quam leue, eo quia eius concauum aere plenum est. Ad secundam dubitationem respondent recentiores, quod dato tali misto æquali ad pondus, est dicendum ei competere motum circularem, esset enim in medio elementorum & circa cētrum medium circulariter moueretur. Nam cum partes circumferentiales appetant moueri ad medium, & nō possunt recte moueri igitur circulo mouebuntur. Ego vero credo huic corpori nullam cōuenire operationem, & hoc quia si esset, esset corpus præter naturale & violentum. Propterea dico quod in medio præcise quiesceret. Nā omne quod mouetur ab alio mouetur. modo nihil est in corpore isto quod moueat circulo, nisi anima, modo anima in hoc esse non potest. Ad argumentum eorum dico, sicut de terra, quæ terra tota quiescit, quia eius centrum est mundi centrum, & partes per accidens quiescunt ad quietem totius, sic in hoc corpore. Vnde vero tale corpus æquale ad pondus esset præternaturale, periti medici arguūt, q̄a duorum inæqualiū ad aliquod tertiū, non pōt esse æqualis habitudo,

Responsio
Iacobus marsilius
Responsio propria.
Iacobus

tudo, cum igitur extrema cuiuscunq; contrarietatis. videlicet calidi, frigidi, humidi, sicci, grauis & leuis sint inæqualia, atque inæqualis perfectionis, ideo nulla forma naturalis misti pōt sibi naturaliter æqualiter sibi limitare de illis extremis. Sed hæc responsio stare non pōt. nam hac concessa tūc ignis esse nō posset æqualiter summe leuis & æqualiter summe calidus, nec terra æqualiter grauis, & sicca in summo & consequentia deducitur per dicta eorum. quia quæcunque sunt inæqualia perfectione, ad tertium minime esse possunt æqualia. Et sic forma substantialis ignis non poterit æqualiter de eis sibi limitare, quare rōne sit vt non possit ignis esse æqualiter leuis & calidus in summo. Propterea quod misti æquale ad pondus corpus sit præternaturale, nō alijs causis dicas, nisi per causas Auerrois tibi recitatas.

Confutatio.

Tunc ad rōnes. Ad primā dicerem consequenter rōnem illam concludere, esse possibile æquale ad pondus in via, & non in termino, violenter & non naturaliter, vt per hæc patet. Ad secundū de oleo & ligno patet solutio per dicta in dubitationibus. Ad tertiū medias illas latitudines esse compossibiles secundū considerationem mathematici vniuersalem, nō autem in corpore naturali, & naturaliter propter causas Auerrois assignatas. Ad quartū, dicendum vt Auerroes ait primo physicorū. com. 41. quod aliqua sunt cōtraria sm famositatem, vt vacuum & plenum. Aliqua secundū rei veritatem quæcunque sunt eiusdem generis. Auctoritas Aristotelis intelligenda est de contrarijs secundum rei veritatem, cuiusmodi non sunt æquale ad pondus, & inæquale, nam æquale ad pondus est priuatio. Per idem ad quintū dicendū æquale ad pondus esse mensurā ad imaginationē geometræ. Non autem ad imaginationem naturalem. Ad vltimum dicendū quod illa propositio est in quantitatibus mathematicis, & in naturalibus ratione vniuersali, & quantitatiua. In naturalibus raro est vera, vt datur sphæra cælestis maior septima, vtpote octaua. & datur minor septima, vtpote sexta, & tñ non pōt dari sphæra æqualis septimæ, & in speciebus idem potest explicari, vt datur aliqua species maior equina, & alia minor, & tamen nunquam æqualis. Hæc de hac quæstione satis. Multa alia tangunt recentiores in hac materia, quæ cum in medicina pertractentur. hæc in generali dixisse satis sit nobis. Quod si nobis contingat aliquando in hac eadem materia loqui, diligentius explicabimus. Nunc vero nimia lectionum copia nec nō negociorum multitudine cursum in hoc libro contingit scribere. verum (si deus concedet vitā) ponderosius & vberius scribemus in omnibus Arist. libris.

RECO.

Quoniam poeta (vt Philoponus inquit) dixit q̃ nos omnes ignis comedat, allegorizat Aristoteles hoc ex eo, q̃m ignis solus ex simplicibus maxime dicitur nutriri. Causa est, quoniā ipse assimilatur formæ, quæ proprie nutritur, nutrimentum vero materiæ. Quod autem ignis ex simplicibus magis formæ assimiletur, patet. quoniam terminus hoc est locus est forma corporis locati. vnde cœlum quia est locus ignis, est forma ignis, & quia ignis est continens cætera elementa propinque vel remote, ideo est cæteris elementis formalior, & sic assimilatur magis formæ, & hac ratione dicitur magis nutriri. Sic ergo allegorizat dictum poetæ. Et per formam (vt Philoponus inquit) non substantialem sed secundum similitudinē intelligit. Animaduerte, q̃ ex commentarijs Philoponi colligitur eius positio de mistione, vult. n. q̃ mistio sit vnio qualitatum primarum formaliter remanentiū in medio secundū esse remissum. Hæc enim vnio, vt est qualitatum, est complexio, vt ex virtutum elementorum, est mistio. Nec sequitur secundum Philoponum, in misto est calidum: ergo ignis, quoniam (vt inquit) licet omnes ignis sit calidus, non tamen omne calidum est ignis sed omne calidum intēsum est ignis. Sequitur ergo ex hac opinione quod mistio est medium, & complexio, alia atque alia ratione, medium quidem extremorum complexio vero, vt vnio qualitatū mistio vt vnio virtutum. Hanc positionem Egidius, primo huius, & Drusianus monachos in techna sequuti sunt. Ego vero dicerem, q̃ mistio potest cōsiderari in fieri, & in facto, in fieri quidem, sic est medium extremorum, vnio, & mistio, & hoc pacto caliditas & cæteræ qualitates sunt actu in

De mistione.

mistione secundum esse remissum, & secūdum hunc modū loquitur Aristoteles in hoc secundo. Sin autem loquitur in facto esse, sic mistio est simplex qualitas, medium, complexio, & mistio. Simplex qualitas quidem, quoniam non est quid compositum ex diuersis qualitatibus remissis. sed est quid simplex, sicut quælibet elementi qualitas, est vero mediū, non cōpositione extremorū remissorū, sed cōparatione, vt rubrum, nam vt rubrum comparatum ad nigrū, est album, comparatum vero ad album est nigrū, sic mistio comparata ad calidum est frigida, ad frigidum vero est calido. Est autem complexio, quatenus continet qualitates elementorum potestate: potest n. forma misti mediante complexione calefacere, exiccare, & cætera id genus facere. Est vero mistio, quatenus potentia continet qualitates, vt virtutes elementorum sunt. Et hoc modo loquutus Aristoteles primo huius, dum dixit elementa contineri in misto potentia. Ex his sequitur, quod mistio in fieri est, vt dispositio ad mistionem in facto esse, quoniam in instanti, in quo inducitur forma substantialis misti, mistio illa desinit, & mistio alia incipit, quæ erit complexio, & instrumentū formæ inductæ. Non tamen credas me hanc positionem asserere, vt certā sed vt probabiliorem, vt mihi videtur nunc. Quæritur in commentarijs cur Aris. velit, quod solus elementorum ignis nutriri dicatur. Et licet, quæ in commentarijs diximus, recte dicta sint, ex Philoponi, tamen commentarijs colligitur, quod solus ignis elementorum dicitur nutriri, quoniam generatio ignis elementi ex cæteris sola videtur similis nutritioni, quatenus ignis solus videt esse, vt forma cæterorū, cum omnia mediate vel immediate contineat cætera vero vt materia. Et sic licet ex quolibet elemēto fiat q̃dlibet, sola tñ generatio ignis, ex quouis elemēto assimilatur nutritioni, quoniā solus ignis videtur esse vt forma, cætera vero, vt materia. Quæritur insuper, vtrū qualitates elementariæ sint causæ effectiuæ principales mistionis. Animaduerte quod teneri potest quod qualitates elementariæ tam in fieri quā in facto concurrant dispositiue materialiter, aliter tamen atque aliter: In facto quidem, vt conseruātes, in fieri vero, vt præparantes. Sed dices si qualitates concurrant dispositiue materialiter, quid erit agens in mistione. Dicendū q̃ quando mistio fit ex misto mediante semine vel mediante aliquo proportionali semini, vt agens concurrit calor seminalis, qui dicitur virtus seminalis, hic enim non elementarius est, sed vitalis, & hic concurrit, vt instrumentum principalis agentis, à quo semen deciditur. Quando vero mistū fit immediate ab elementis agens generans est calor cælestis, vt diximus primo huius, applicans vero factiua passiuis est agens sine quo non. verum de his diximus primo, huius. Quæritur insuper præter hæc, vtrum præter complexionem in misto sint aliæ qualitates elemētariæ, & videtur quod sint q̃m ad sensum percipitur caliditas in carne. Dicendum, q̃ præter complexionem quæ est qualitas simplex, in misto sunt aliæ qualitates elementariæ causatæ à qualitate, quæ est complexio, verum ex illis non fit complexio, ideo est vna tm̃ cōplexio in misto, & plures qualitates. In commentarijs quæritur vtrū detur complexio æqualis ad pondus, vbi datur, quoddam consiliū inter Philosophos & Medicos, circa quod debes scire, q̃ cōplexio non est nisi qualitas simplex, immediate orta à primis qualitatibus, ideo vnio cōplexionis, innatæ cū influxu trāsmisso a corde sm Philosophos non est complexio, nec vnio complexionum membrorum per coalterationem est complexio, quoniam nulla harum immediate proficiscitur ab elementis. Potius enim sunt aggregationes accidentium, vel substātiarum qualium, vt paries est compositio lapidum & laterum. Hæc satis.

An solus ignis nutriatur.

Si elementariæ qualitates sīt agētes mistionem.

Quia vero sunt quædam generabilia & corruptibilia & generatio existit in eo qui est circa medium loco dicendum est, de omni generatione, similiter quot, & quæ eius principia, facilius enim sic singularia inspiciemus, quando de vniuersalibus, acceperimus prius.

Abl. c. 78.

Quoniam autem quædam generantur & corrumpuntur, & generatio ipsa eo in loco accidit, qui simili-

Diluc. 12. c. eiusdē

ter,& quot & quæ sunt eius principia.nam cum de vniuersalibus primo acceperimus,per facile erit sic particularia considerare.

Nunc de causis generatorum & corruptorũ (quod erat tertium propositum à principio)proponit dicere. Ante tñ quam rem exequatur, meminit duorũ quæ prædeclarauerat . erant.n.tria proposita de generatione & corruptione & de natura generationũ & corruptorũ,& de causis horũ. Epilogat illa q dicens.Qm aũt quædã generantur & corrũpuntur,subaudi talimodo quod generatio differt à cæteris transmutationibus , & hoc fuit primum,& generatio ipsa eo in loco est,qui est circa mediũ,hoc est & generabilia , & corruptibilia sunt ea quæ sunt infra cœlum, & circa mediũ mundi videlicet elementa & mista , & hoc fuit secundum propositum,restat tertiũ, quod proponit dicẽs . Dicẽdũ de generatione oĩ similiter,& quot & quæ sunt eius principia, hoc erat tertium , & affert veritatem huius tertij dicens. Com. 74 Nam cum de vniuersalibus primo acceperimus, perfacile erit sic. & per eandem viam particularia dicenda in libris parcularibus post considerare . Hæc de intentione.& causa intentionis.

Cum dixisset quid nã sit generatio,& quomodo ab aliis RECO. transmutationibus differat,cum dicturus sit de particularibus generationibus rerum, vt de generatione mistorũ imperfectorum in metheorologia,de generatione mineraliũ, de generatione plantarum,de generatione animalium,resumit prius sermonem de vniuersali generatione , quærens quot nã sint principia vniuersalia eorum quæ fiunt,& corrũpuntur.& qualia.Ex his.n.particularium generationum principia sciemus,qm(vt Philoponus inquit)quot vniuersalium generationũ principia sunt,tot etiam particularium esse oportet.Legatur aũt sic textus,quia vero sunt quædam generabilia & corruptibilia,& generatio existit in eo loco qui est circa medium.Et sunt subaudi quædam sempiterna, quorum nulla generatio est dicendum,est de omni generatione similiter hoc est de generatione in vniuersali.& quot & quæ sint eius principia.Causam affert,& dicit. Facilius.n. sic singularia inspiciemus,quando de vniuersalibus accipiemus prius.

Sunt igitur & numero æqualia,& genere eadẽ prin- Anıv. 8. *cipia quæ & in sempiternis & in primis. hoc.n. vt materia est hoc autem vt forma.oportet autem & tertiũ adhuc existere.non enim sufficientia sunt ad generandũ duo,quemadmodum neque in primis.*

Sunt quidem igitur in his principia,& numero æqualia,& genere eadem his,quæ quidem & in sempiternis Dilucida. t.c.eiusdẽ. *& primis visuntur.nam hoc quidẽ veluti materia.illud vero veluti forma sunt.Oportet autem & tertium subaudire.non enim ad generationem duo sufficiunt quemadmodum neque in primis.*

Prosequitur & proponit talẽ conclusionẽ.tria sunt principia rerũ generabilium & corruptibiliũ . & syllogizat sic, Com.79. principia sempiternorũ corporũ sunt tria materia , forma & efficiẽs,principia generabiliũ & corruptibiliũ sunt numero,æqualia & eadẽ genere principiis sempiternorũ.igit principia corruptibilium sunt tria . Primo ponit minorem.d. Sunt quidẽ igitur in his principia.subaudi,& numero æqualia,& genere eadem his quæ quidem & sempiternis & primis visuntur.Hæc vis minoris,deinde tangit vim maioris d.Nam subaudi in cœlestibus,hoc quidem est veluti materia,illud vero veluti forma.Oportet aũt & tertiũ subaudire.Non enim ad generationem duo sufficiunt,quemadmodum neque in primis sufficiunt illa duo sine efficiente.

Exequitur,& dicit,q in sempiternis s.cælestibus animalibus,& in primis corporibus.s. elementis , principia sunt RECO. numero æqualia , quia tria materia,forma,& factiua causa, & genere eadem: & quod exponit.& dicit,quoniam in sempiternis,ac cælestibus.hoc vt materia est hoc aũt vt forma vt forma quidem aĩa est quæ intelligentia appellatur , vt materia vero cæleste ipsum corpus,quæ est animæ subiectũ

Addit q oportet adhoc existere tertium.s. effectiuam causam.Cuius causam affert.qm ad generandũ cæleste corpus non sufficiunt duo tñ.s.materia & forma,quemadmodum neque in primis corporibus.s.elemẽtis duo sufficiunt ad eorum generationem,sed oportet esse factiuam causam . Sed quæres sub qua ratione cæli materia , & materia elementi sunt eiusdem generis . Respondet Philoponus sub ratione subiecti,nam materia cœli,& materia elementorum sub ratione subiecti eiusdem generis sunt sub ratione vero qua ad formam referuntur,non sunt eiusdem generis , qm materia generabilium est formæ,cui competit habere contrarium,& sic est materia potentia contraria existen..Materia vero cœlorum, est formæ , cui nullum contrarium debetur,ideo est subiectũ semper actu specificatum. Sed quæres vnde materia generabilium habet , vt sit potentia existens contraria , materia vero cœlorum non. Philoponus ait q hoc potest esse propter differentiam formarũ,quoniam cælestium forma non habet contrarium , sed est sempiterna semper eodẽ modo se habens,ideo cœlorũ materia sp actu est.Forma vero gñabiliũ semper habet contrarium,aut positiuum,aut priuatiuũ,aut per se, aut per accidens,& ideo accidit huic materiæ,vt sit potentia existens contraria.Aut etiam q põt esse hæc differentia propter naturas materierum.s.q materia generabiliũ sua natura est potentia contraria , materia cœlorum sua natura non existit potentia ad contraria.Sed dices materia cœlorum est melior,atque perfectior materia generabilium.ergo non sunt eiusdẽ generis.Respondet Philoponus q melius & peius non variãt rationem generis , quoniam rationale & irrationale differunt secundũ melius & peius,& sunt eiusdem generis. Sed adhuc dubitabis,quoniam Arist.alibi dixisset.s.libro de cœlo quod non est ad generationẽ cœli necessaria causa factiua quoniam cœlum cum eius forma est necessario ligatũ. Respondet Philoponus,quod in generabilibus tertia causa necessaria est pro generatione , in sempiternis pro permanentia & esse,& ita verba sic legenda sunt,non enim sufficientia sunt ad generandum. hoc est ad essendum,& permanendum duo quemadmodum neque in primis corporibus.s.elementis ad generandum sufficiunt duo.

Du.prima Solutio. Dubitatio secunda, Solutio. Alia solu. 3. dubit. Solutio. Dubitatio. Solutio.

Vt materia igitur, generabilibus quod possibile esse, & non esse causa est.Hae enim ex necessitate sunt , vt æterna,hæc autem non sunt ex necessitate.Horũ autem hæc quidem impossibile est non esse,hæc autem impossibile esse,quia non contingit circa necessarium aliter se habere.Quadã vero esse & nõ esse possibile est.quod est generabile & corruptibile . quandoque enim est hoc, quandoque autem non est.Quapropter necessarium est generationem & corruptionem esse circa possibile esse, & non.Ideoque vt materia quidem hoc est causa generabilibus,vt autem cuius gratia,forma , & species hæc autem est ratio vniuscuiusque substantiæ.Oportet autem adesse & tertium,quod omnes quidem somniant dicit autem nullus. Ant.c.10.

Vt quidem igitur materia,generabilibus ipsis causa est eius quod est esse & non esse , nam eorum quæ sunt, hæc quidem necessario sunt veluti sempiterna.Illa vero Diluc. teo ca. eiusdẽ. *non sunt ex necessitate ,horum aũt hæc quidem impossibile est nõ esse.Illa vero impossibile est esse,quia non cõtingunt præter necessarium aliter se habere, quædam, vero & esse & non esse possibilia sunt,quod quidem est & generabile & corruptibile.nam hoc est quidem interdum. Est autem non interdum,quare circa possibile esse & non esse necesse est generationem esse & corruptionem. Ideo & vt quidẽm materia,hoc est causa generabilibus,vt autem cuius gratia forma est,& speciesnã hæc est ratio substantiæ cuiuscunque.Oportet autem & tertiũ adiicere qui omnes somniant; Sed asserit nemo.*

Secũdo arguit sic.quæcunq; habent materiam , habent formam & agens generabilia habent materiã igitur formã

& agens. De ratione primo tangit minorē, & illius probationem dicens. vt quidem igitur materia generabilibus ipsis causa eius quod est esse & non esse, est minor. generabilia habent materiam hanc minorē declarat per diuisionem rerum. d. Nā rorum quæ sunt, hæc quidem necessa: io sunt, veluti sempiterna. illa vero non sunt ex necessitate, subdiuidit necessaria. d. Horum aūt hæc quidm impossibile est non esse, vt necessaria esse, vt deus cælum, & propositiones necessariæ. illa vero impossibile est esse, vt hypocentaurus. tragelaphus, & propositiones impossibiles, quæ ideo necessaria sunt, qua non contingunt præter necessarium aliter se habere, exponit qoæ sunt non necessaria. d. Quædam vero & esse & non esse possibilia sunt, qood quidem est generabile & cor optibile. nam hoc quidem est interdum, est aūt non interdum. tunc rōcludit minorem. d. Qoare circa possibile esse & non esse necesse est generationem esse & corruptionem, & sic patet minor, v. g. q omne genei abile & corruptibile habet materiam: deinde accipit maiorem. d. Et ideo vt quidem materia. hoc est causa generabilibus, vt autem cuius gratia forma & species. nam hæc est ratio substantiæ cuiusque. Oportet aūt & tertiū adijcere. quod oēs somniant, sed afferit oemo distinctè & aperte. Sed circa hæc dobitatur. Primo, contra primam rōnem, quia Aristo. probat conclusionem per magis dubium. ambiguum est. n. an corpora cœlestiā habeant materiā & formā & agens. Secūdo, quia medium est sophisticū, qoia materia dicitur æquiuoce de materia cæli, & materia gnābili, similil & forma de formia, vt in lib. de substātia orbis dicitur. Secūdo principaliter dubitatur cōtra scdam rationē. quia esse & nō esse materia sola non videtur causa, quia voluntas est causa contingētiæ, quæ non est materia. Tertia dubitant quia plora quam tria videntur esse rerū naturaliū principia, vt materia & forma & agens & finis, vel videntur tria alio modo. v. g. materia & forma & priuatio, & Aristo. videtur varius hic, & in libro physicorū. Ad primom animaduertendom q, in libro cœli qui præcedit hunc demonstrarū est, cœlum moueri moto circulari, vbi etiā demonstratū est in oi motu oportere esse tria, subiectom formam & agens, & quia hoc declaratom est in libro cæli ideo vtitur illis declaratis vt suppositione. Expositor nouus ait. qd ideo hæc, rō valet quia motus ad forma, sumit originem ex motu ad vbi, propterea quæcunque principia concorront ad motum localē debent concorrere ad generationem: cū igitur ad motū localem concorrant illa tria principia, & ad generationē etiā vt concurrant, necesse est. Sed vt diximos nisi Arist. hoc (vt declaratum sopponat) per ignotius proc ederet. Ad secundū primus expositor innuit respōsionē, quod. v g materia dicitur non æquiuoce de cælesti & generabili, sed analogice, quia etiam Auer. in com 50. Modo analogia tollit sophisticationem syllogismi: Animaduerte tamen q materia cœli, & materia generabilium possunt considerari in ratione potentiæ, quæ est rō Metaphysica, & in rōne potentiæ, transmutabilis, quæ est ratio physica. Si quidem consideretur in ratione metaphysica, hoc est in ratione potentiæ, sic sunt eiusdem spēi, & rōnis, quia vtraq; potentia est ad actū at si in ratione physica, hoc est in rōne potentiæ transmutabilis, sic ratio materiæ non est eadem vtrisq: , quia materia cæli sm doctrinā Arist. & Aoer. est in potentia sm dimidiū contingentis tm, hoc est ad esse tm, & materia corruptibiliū est potentia sm vtrū quæ. v g. ad esse & non esse, vt dicit Arist. Similiter & forma pōt dupliciter cōsiderari in ratione metaphysica pront dat esse tm, & ut refertur ad potentiā, & sic forma cœli & formæ corruptibilis vnius fuot rōnis. at si ratione physica consideretur, sic forma dicitor analogice de forma cæli & corruptibili. Similiter qooque & agens pōt considerari in rōne principij, & in ratione motoris, & eodem modo, vt diximus. Ad sm dobiū catholicus, debet discordare a Philosopho, nā Philosophus vult q causa contingentiæ sit sola materia, vel in se vel in quantū participat, propterea uoluntas homana est contingens, qm participat materia, quia saltem in materia, vt præsupponit cognitionē, cuius principiū fuit phantasma in materia constitutū propter quod voloutas liberata penitus à materia, vt volūtas dei, & cœterarū intelligentiarū sunt necessariæ qa nec sunt in materia, nec principiū cognitionis est in materia. Catholicus vero. quia ponit quicquid est citra deū cōtingens, & solum deū necesse esse, cogitur ponere deū extra cōparari contingenter, propterea liber & ad vtronq; quia obiectū intellectus est contingens. at ad intra cōparati necessariæ. quia obiectū est necesse esse. Sed hæc altioribus relinquo. Ad tertiū quicquid velit expositoc nouus, Arist. (vt mihi videtur) de principiis, loquitur per se, coiusmodi non est priuatio non inoicē reducibilibus saltem sm rationem, quod dico propter finem, qui penitus cum forma ipsa coincidit. tu vero lege, dicam noui expositoris, & placebunt.

Com. 90. *Dubitatio nes dub.* *Secunda dubitatio* *Tertia dubitatio.* *Solutione* *Responsio expositoris noui.* *Ad secūd* *Nota* *Solu tiod secūdum.* *Aul. c. 57* *RECO.*

Secondū Philoponū exponit hæc tria principia in ipsis generabilibus, & primo quid sit materia in generabilibus, secūda ibi (vt aūt cuius gratia) exponit, formam tertia ibi: (Oportet aūt adesse) exponit factiuā causam. De prima dicit, q in generalibus id, quod est possibile esse & nō esse eo sa est, vt materia. Et hoc proponit, & dicit, igitor in generabilibus & corroptibilibus causa vt materia est, id qđ est possibile esse, & non esse, & pec possibile esse & non esse intelligit id, quod est subiectū potens recipere esse, & non esse. s. ad vtrāque, probat hoc ex diuisione rerū, & dicit q terum aliæ ex necessitate, vt sempiterna, aliæ vero non ex necessitate. Sēpiternarū vero aliæ sunt, impossibile nō esse, quæcūque semper sunt, aliæ impossibile esse, quæcūque nunc sunt præter conceptionem (vt Philoponus inquit) vt figmenta qoæ nihil præter conceptionē sunt. Aliæ denique sunt, qoæ sunt esse & nō esse possibiles, & hæ sunt res generabiles, & cotroptibiles, quæ interdū quidem sont interdū vero non sunt. Ex hac diuisione rōcludit q generatio & corruptio nō sinc nisi circa res possibiles esse & nō esse. Tūc cōcludit id, qđ accepit, q. s. id quod est possibile esse & non esse causa sit ut materia. Quo vero ad verba attinet, dicit, quia nō rōtingit circa necessariū aliter se habere, s. quin sit duplex. s. impossibile non, esse qood est necessariū esse. Qoid igitor sit materia in generabilibus & quare paret. Quid vero forma dicit, forma autē & spēs in generabilibus est finis & cuius gratia, q est rō & definitio vniuscuiusque substātiæ definibilis. Quid vero causa factiua sit exponit, & primo quod necessaria, sit & dicit oportet ante ad esse terriom, quod omnes quidem somoiant, dicit autem ipsum distinctè nullus.

Sed hi quidem sufficientem existimauerunt causam esse ad generandum, specierum naturam quemadmodū in Phedone socrates etenim ille increpans alios vt nihil dicētes, supponit quod sunt entiū, hęc quidē spēs hæc āt participatiua specierū, & quæ esse quidē vnūquodq; dicitur secundum speciem, generari autem secundum susceptionem. & corrumpi secundum abiectionem. Qua propter si hæc vera sunt, species existimat ex necessitate causas esse & generationis & corruptionis. Hi autē. ipsam materiam, ab hac enim esse motum.

Alii quidem putant ad generandum sufficientē causam esse idearum naturam, quemadmodum in Phædone Socrates: ille nanq; alios incusans tanquam nihil dicentes, supponit eorum qua sunt, hac quidem esse ideas. illa vero idearum participia, & cum vnūquodque quidē, esse dicatur idea participatione, illius vero susceptione generari, corrumpique abiectione eiusdem, sure si hæc vera sint, ideas & generationis & corruptionis causas existimandas esse aiunt. Alij vero materiam ipsam sufficere, argumento qui ab ipsa motus existit.

Dilu. te. c. eiusdem. *Com. 20.*

Quia efficientē causam somoiantes cetigerūt, nunc duas de agente somniationes affert. Prima fuit Socratis & Platonis in Phædone. Alia physicorum. Ad euidentiā primi animaduertendum, quod Plato ideas posuit ex parte agentis & ex parte formæ: Existimauit enim rerum has esse per essentiā formas. Has esse participes illarū, tunc vult q res, participes sint illarum participatione. generentur illarū susceptione, corrūpantur illarum abiectione, imaginātur. enim (vt Themistius inquit in primo de aia. c. 25.) ideas esse formas rerū a formando. non ab informando. nā quēadmodū e luce est illominatio, sic a forma formatio, & quemadmodum

modum generatio luminis est præsentia lucis, illius corruptio ab absentia, idest neque esse illuminatū a participatione lucis. Sic rerum esse est participatione idearū, illarū generatio est illarū formatio, illarū corruptio illarū priuatio. Est aūt formatio ab ideis proueniens in animalibus vita sensitiua, in plantis vegetatiua, in rebus inanimatis forma particularis. Verum vero hæc siue formatio siue susceptio sit creatio formæ ab ideis facta, vel sit generatio, in lib. 12. methap. & in lib. de intellectu disputauimus, & sic ideæ erunt rerum formæ formantes, non informantes rerū agentes causæ informationes præbentes. Hæc prima positio de agente. Secunda positio fuit physicorū dicentium nullam esse causam agentem præter materiam, sed materiam sufficere ad generationem argumento q ab ipsa motus est generationis & corruptionis. Quæ ait patent. Laborare hic de positione Platonis inutile est, maxime cum in primo de anima, & alibi rem hanc tetigi.

Hic narrat duas positiones de factiua causa, nā Plato factiuā causam nō distinguit a formis, quas ideas appellat in Phædone. Anaxagoras vero non distinguit a materia, vel melius dicamus q Plato factiuā causam non ponit præter ideas. Anaxago. vero factiuam causam nō asserit vltra materiam. Quidā sic Platonis verba intelligunt, vt iacent, q generatio fiat secundum insceptionē ideæ in propria materia, corruptio vero secundū abiectionē. Posuit .n. Plato vnam ideā vnicuique speciei, quæ est vna numero forma omnium indiuiduorum, vt Auer. credidit de intellectu respectu omniū hominum, & voluit q homo fit cum illa idea inest materiæ, cū vero abest, corrumpitur. Fit autem idea in materia, qn in ea inducuntur omnes dispositiones, & quantæ & quales quibus illa fit in materia. Abest vero, cū dispositioné disproportionatur, & vt dictum est de homine, ita quoque in omnibus animalibus, & omnibus cōpositis naturalibus. Themistius vero aliter intellexit positionē Platonis, vt in commentariis perspicuum est. Quo vero ad verba attinet, Arist. dixit (si hæc verba sunt) intelligens, vt verba sonant quoniam secundum sensum intellectualem, verba illa possunt aliter intelligi, propterea ait, si hæc vera sunt, vt verba sonant, tunc oportet dicere secondum eum species esse causas generationis & corruptionis, & sic præter ideas factiuam causam non meminit Plato. Anaxa. vero ponens mentem primam omnium rerū causam, materiam sufficere ad generationem asserit, q ab ea fit motus, & sic sibiipsi non constat, vt Philoponus indicat.

Neutri autem dicunt bene. Si enim sunt causæ species, quare non semper generant continue, sed quandoque Anti te. co. 11 12. *quidem quandoque autem non existentibus & spe-* 54. & 55. *ciebus semper & participatiuis.*

Diuc. te. c. eiusdem *Sed neutri bene dicunt, siquidem enim est causa idea existentibus semper tam ideis quæ aptis participare, propter quid non semper perpetuo generant, sed interdum quidem sic. interdum autem non.*

Obiicit Arist. cōtra vtrosque, & primo cōtra Platonem, Com. 52 & ratio est hypothetica apud Auer. sic, si idea est causa generationis vna cū subiecto apto participare hoc est suscipere & abiicere, tunc perpetuo & semper idea generaret. probat cōsequentiā, quia agente æterno & passo æterno, effectus est æternus, ut in tertio de anima declarauimus ad mentem Themistii. Tangit autem Arist. argumentum in forma quæstionis. & res patet. Animaduerte, vt ex Auerr. pa- Nota pro ratione. raphrasi, & nouo expositore colligitur, q Plato duo principia sufficientia ponit ad generationem, v. g. ex parte agentis formas, quas ideas græce vocat. dictas formas a formando nō informādo ex parte materiæ, illud quod græce dicitur methecticon, hoc est participans, siue susceptiuum. In quantum quidem ponit hæc principia sufficere, patet non esse necessarias dispositiones, quibus mediantibus ideæ generent, quatenus vero ponit formas & separatas, etiam necessarium non est illa debite passo applicari, hinc patet vis rōnis Arist. agente & subiecto perpetuis existentibus sufficienter affectis, ac debite applicatis, effectus erit perpetuus & sic generatio erit semper.

Textus isti per pulchre in cōmētariis legūtur, nec Philoponus aliter exponit, verū verba illa {& qm derelinquunt principaliorē causam, auferunt .n. qđ quid erat esse & formā} primo modo exponūtur, q isti auferendo factiuam causam, auferunt formā, qm forma nō fit necessitate naturæ, sed a factiua causa. & hæc est vna expō Philoponi. Alex. intelligit per formā & quod quid erat esse, factiuā cām, qm oē facit, nō facit nisi vt actus est, tale aūt est forma, & q quid erat esse. Philoponus tertio per formā & quod quid erat esse intelligit finalē cām, qm dicentes materiā esse cām gñationis solā, neq; mentē, neq; naturā supponunt præcognoscentem finem, sed coguntur dicere ea, quæ fiunt ex re quadam casuali fieri. Melius Alex. vt dicetur.

Amplius autem in quibusdam videmus aliam causam esse, sanitatem enim medicus facit & doctrinam doctor existente & sanitate ipsa & doctrina & participatiuis, similiter autem & in aliis secundum potentiam operatis. Ante. 55

Amplius autem in quibusdam agētem causam aliud quoddam existere videmus, sanitatem enim efficit medicus, & doctrinam doctor, qui & a sanitate ipsa, & a doctrina, & a participe aliud sunt. similiter autem in cæteris facultate operantibus. Dilucida. e. c. eiusd.

Secūdo arguit ut in arte, ita in natura, sed in arte agens est aliud ab ipsa forma, & a subiecto, igitur & in natura. aut sic. vt in arte ita in natura, sed in arte agentia proxima, & particularia concurrunt præter formas, igitur in natura (inquit) Amplius aūt in quibusdam, subaudias agentē cām aliud quoddā existere videmus, subaudi a forma & participe, sanitatē .n. efficit medicus, & doctrinā doctor, existente sanitate & doctrina & participe. sic græce ad verbum iacet, sed vt clarius esset trāstuli, qui doctor & medicus aliud sunt & a sanitate & doctrina & participe, similiter autem videt in cæteris facultate operātib⁹. vt in mechanicis & actiuis. hi .n. artifices facultate operantur, pro quāto habitu disciplinæ, qui est facultas quædā, quæ græce dicitur dynamis. Com. 53.

Sin autem materiam quis inquiet generare propter motū naturalius vtiq; dicet ita dicentibus. alterās .n. & transformans, magis causa est generationis & in omnibus assueti sumus hoc dicere efficiens, similiter & in his quæ natura, & in his quæ ab arte sunt, quod vtique mouens est. Ant. c. 54.

Si quis vero materiam ipsam propter motum generationem efficere asserat, naturalius certe profitetur his qui modo illo loquebantur. nam alterans & transformans generationis magis causa existit, & in omnibus tam similiter his quæ natura sunt, quàm his quæ ab arte, illud agens nuncupare assolemus, quod motiuum existit. Diluc te. c. eiusdē.

Nunc exequitur de secunda positione. Primu tamē cōparat positionē physicorum ad illā Platonis, & uult quòd positio. physicorū qui dicunt materiā esse causam generationis pp motum, hoc est pp inclinationē & dispositiones quas habet ad formas, naturalior est illa Platonis nam materia cum motu magis non conuenit cum uero agente, qđ quidem agens in omnibus per motum definitur. Sed dubitares forte quia differentia in genere maior est quàm differentia in specie, sed materia differt in genere ab agente, quandoquidē materia est potentia passiua agens actiua potentia. Sed hæc differunt genere, ut patet. at idea & agens physicum non differūt genere, qm utrunque in genere potentiæ conuenit. Dici potest q Arist. non dicit ueriorem esse positionem physicorū. sed naturaliorū, quia seruat motum quo definiri solet in physicis agens. Com. 54

Sed tamen neque hi iuste dicunt materiæ enim est, pati & moueri. mouere autem & facere alterius potentiæ. Manifestum autem & in his quæ arte & natura generantur. non enim ipsa facit aqua animal ex seipsa; neque lignum lectum, sed ars. Ant. c. 55.

Quocirca & hi dicunt nõ recte, propter hoc, & quoniam derelinquunt principaliorem causam. auferunt enim, quod quid est esse, & formam.

Sed neque hi recte sentiunt nam materia quidẽ est pati ac moueri. mouere autem ac efficere est alterius potentia, & patet hoc tam in his, quæ arte, quàm his quæ natura fiunt, non enim aqua ipsa animal facit ex seipsa, neque lignum lectum, sed ars ipsa, quapropter isti Dilu. te c. eiusdem *dicunt non recte. Tum propter hoc. Tum quia principaliorem causam omittunt. Auferunt enim quod quid erat esse, & formam.*

Arguit modo contra positionem. Primo, quia materia & agens non coincidunt, vt syllogizetur sic. ea non coincidunt, quorũ vnũ mouet & agit, alterũ mouetur & patitur. Sed agens mouet & agit, materia mouet & patitur. igitur nõ coincidũt: minor declaratur. in natura auctoritate Tha- Com 55 letis, quia aqua seipsa non facit animal. & in arte, quia lignũ seipso non facit lectum. Amplius hæc positio videtur deficiens, quia omittit principaliorem causam, formam. v.g. quod est quod quid erat esse, & quidditas siue ratio.

Amplius autem & potentias attribuũt corporibus, propter quas & generant valde organica auferentes eam quę secundum speciem causam. Quoniam enim Com. 56 *natum est (vt inquiunt) calidum quidem segregare, frigidum autem congregare. & aliorum vnumquodque, hoc quidem facere, hoc autem pati, ex his dicunt & per hæc omnia alia generari & corrumpi.*

Adhuc autem & potentias corporibus tribuũt, propter quas instrumentalius agunt auferentes videlicet causam secundum speciem, cũ enim aptum sit (vt aiũt) calidum disgregare, frigidum autem autem congrega- Dilucida. te c. eiusd. *re. & cæterorum id genus hoc quidem agit, illud vero patitur, ex his & propter hæc cætera alia generari & corrumpi inquiunt.*

Tertio arguit, & potest argumentum intelligi secundũ expositorẽ, vt sit rõ secunda clariori modo exposita, & põt literæ consonare, & põt intelligi apud Auer. vt hæc sit tertia rõ & nona & literæ, magis consona, & ratio est hypothetica sic. si solis corporibus insunt potẽtiæ, quatenus ma- Com. 56 teria, tunc sola agentia instrumentalia erunt, & principale quod per excellẽtiã dicitur secundũ speciem nõ erit (inqt) Adhuc aũt & potentias corporibus tribuunt, pp quas instrumentalius agunt, auferentes. v.g. causam secundũ speciem. est igitur vis hypotheticæ si potentiæ tribuuntur corporibus vt instrumentalius agant. igitur sola instrumenta agunt, verbum illud instrumentalius græce est lian organicos, hoc est valde organice. ergo autem vsum vno verbo, vt clarius esset. declarat hypotheticam. d. Cum. n. aptum sit (vt aiunt) calidum disgregare, frigidũ aũt congregare, & cæterorum id genus, hoc quidem agit. illud vero patitur, ex his vel ex materia, & propter hæc vel propter instrumenta cætera alia & generari & corrumpi inquiunt. Est igitur hypothetica. si corporibus insunt virtutes. tunc non datur aliquod agens principale.

In commentariis verba exposita sunt secondum Auer. Philoponus, vero & Alexander aliter exponunt, dicunt. n. q Arist. hic narrat de factiua causa tertiã positionem, quæ est Parmenideorum, qui dixerunt qualitates. s. calidum, RECO. frigidum & cæteras esse causas instrumentarias, auferentes causam principalem, quæ est causa factiua secundum formã (vnde inquit) Amplius aũt & potentias attribuunt corporibus propter quas dicunt fieri generationes, tãquã per organa auferentes eam, quæ est causa secundũ speciem, hoc est factiuam principalem vt Alex. & Philoponus exposuerunt. Mouentur aũt, qm viderũt quod calidum est segregare dissimilaria, frigidũ congregare, & aliorum vnũquodque viderunt, hoc quidem facere, hoc autem pati. quo talia sunt. Ex his dicunt, & per hæc omnia alia generari, & corrumpi, quæ est tertia positio de factiua causa.

Videtur autẽ & ignis ipse motus & pati. Amplius Aut. c. 57 *simile aliquid faciunt, vt si quis serræ & vnicuique instrumentorum attribuat causam eorum quę generãtur necesse enim est serrante diuidi, & incipiente coæquari. & in aliis similiter. Quocirca si quidẽ maxime facit & mouet ignis, sed quomodo mouet non vident, quoniam deterius quàm organa.*

Sed videtur ignis ipse & moueri & pati. Diluc. te c. eiusdem *Adhuc autem simile faciunt quemadmodum si quis serræ instrumentorumque vnicuique auctoritatem tribuat agendi. erit enim necesse tunc serra ipsa existente diuisionẽ esse scalpello quoque & sculptionem, & similiter in cæteris id genus, quare & si maxime agat atque moueat ignis modum tamen quo efficacius instrumentis moueat, non animaduertunt.*

Destruit consequens. erat enim hypothetica. si corpori- Com 57 bus insunt virtutes, non dabitur agens principale. destruit modo consequens. primo, quia videtur ignis & moueri & pati in propria sphæra a cœlo, igitur vltra vires naturales corporibus physicis tributas est uirtus cœli principalis. secũdo, si hæc erunt instrumenta, tunc oportet dare causas principales, quia instrumenta sine principalibus non agunt, vt ostẽdit exemplo. pp hoc concludit q isti concedũt ignem magis agere quàm cætera, & tamen non uident unde sibi hoc comperat. hoc autem adiicit, quia oportet hoc igni cõpetere, quia agit in uirtute cœli. & per consequens oportet esse aliquod agens principale. & quia literã transtuli ad sensum, ideo lege. sed uidetur ignis ipse & moueri & pati subaudi a cœlo. igitur cœlum est principalius agens, hæc est prima ratio. Deinde arguit secundo. d. Adhuc autem isti physici simile faciunt quemadmodum si quis serræ instrumentorumque unicuique auctoritatem tribuat gignendi siue agendi, hoc est potestatem agendi sine artifice, græco verbum verbo reddendo est, quemadmodũ si quis serræ & vnicuique instrumentorum attribuat causam eorum quæ fiunt quod cum minus sonet modo illo transtuli, si qs tamen barbarie afficeretur sic potest legere. declarat falsitatem consequentis. d. Erit. n. necesse tunc, subaudi serra ipsa existente diuisiones esse, scalpello quoque & sculptionem, & similiter in cæteris id genus. Sed verbum verbo est, erit. n. necesse serra existente incidi, & scalpente dolere quod non sonat. nã verbum illud prionos p serra sonit, & xeon pro scalpello siue instrumento tali. deinde infert inconueniens. d. Quare & si maxime agat atque moueat ignis, modum tamen quo cæteris instrumentis, ut serra scalpello, q id genus, agat, non vident. Animaduerte q chiron græce est latine peior, sine minus cum omega, sed cum omicron sumitur ab operari, & sic transtuli efficacius siue operosius, & sic sonat.

Secundũ Philoponũ & Alex. Arist. hic obiicit ad Parmenideos, primo, qm ignis non solũ videtur agere propter RECO. calidum instrumentaliter, sed & moueri & pati, cuius contrarium dixerunt. vnde Alex. & Philoponus velle videntur hoc argumentum esse ad hominem, non simpliciter, qm secundum opinionem Aristotelis ignis & facit, & patitur, secundũ autem Parmenideos non ignis facit & patitur, sed calidum. secundo, si potentiæ agunt vt instrumenta, oportet aliquod esse factiuum, ut principale faciens, unde dicit. Amplius vero Parmenidei asserendo potentias inesse corporibus naturalibus, ut instrumenta faciunt aliquid simile, ut si quis serræ & vnicuique instrumentorum attribuat causam eorum quæ generantur quasi dicat q Parmenidei sic dicentes, attribuunt illis potentiis rationem causæ instrumentalis, veluti serræ & aliis instrumentis. ergo supple sicut necesse est aliquo artifice serrante, hoc est utente serra lignum diuidi, & aliquo artifice incidente, coæquari ac dolari lignum, & similiter aliis instrumentis utente, sic subaudi necesse est aliquo agente principali potẽtiis illis utenti, illas agere, vt organa. Videntur. n. uerba hæc obscura, nisi sic suppleantur, tunc concludit: quocirca si quidem maxime facit & mouet ignis, hoc est si ignis mouet, ut factiuum principale, quo modo mouent non uidẽt,

superfluit unum { sed } in verbis, ut patet. Quod autem oporteat ut ignis moueat ut principale probat, quoniam si ignis, vt principale non facere potentiæ elementariæ deterius agerent, quàm organa, quoniam agerent non regulata a forma agentis principalis, & sic agerent corrupti ue & nihil generando. Sumpsit aũt ignem in exemplo omnium elementorum, & omnium naturalium corporum. quorum sunt illæ potentiæ Animaduerte quod qualitates elementariæ, nisi agerent, vt regulatæ a formis elementorum omnia corrumperent inimo corrumperent earum subiectum (vt inquit Philoponus.) Præterea. Si aliquid generarent, illud esset solũ accidens, & nõ substãtia, cũ nihil agat substantiã nisi sit substantia, aut instrumentũ regulatũ a substantia, & sic nisi esset agens principale potentiæ illæ agerent deterius, quoniam irregolariter, & non nisi accidentia.

Ant. c. 95 *Nobis autem & vniuersaliter prius dictum est de causis, & nũc determinatum est de materia & forma. Amplius autem quoniam secundum lationem motus demonstratum est quod est perpetuum, necesse est his existentibus & generationẽ esse continue. Latio. n. faciet generationem actualiter quia adducit & abducit generans.*

Nobis vero generatim & de causis dictum est. nuncque de materia & forma definitum. insuperque & mo- Dilue. te. c. eiusdem *tum cœlestem sempiternum esse demonstratum fuit, his existentibus, necesse est & generationem esse perpetuã motus enim cælestis perpetuo generationem facit, argumento quòd generans ipsum adducit & abducit.*

Confutatis positionibus his de agente, nunc prosequitur Com. 55. de eo secundum positionem propriam, & facit enthimema vbi in antecedente sumit tria. d. Nobis vero de causis generatim dictum est in secundo physicorum. nunc speciatim de materia & forma definitũ est. insuperque & tertio motum cœlestem sempiternum esse. In libro cœli demonstratum fuit. Hæc sunt tria. Animaduerte quod motus cæli græce ab Aristo in lib cæli phoras nuncupantur. eo quia forte stellas. ego tamen transtuli motum cælestem, quia nobis aliter non sonat. Istis tribus acceptis infert consequens. d. His existentibus necesse est & generationem esse perpetuã, siue (vt sophystice loquitur) perpetuam esse generationẽ, quod probat dicens. Motus. n. cælestis, qui & phoras dicitur, perpetuo siue actualiter generationem facit, argumento quòd generans ipsum siue solem adducit ad apicem nostrorum capitum, & ab apice nostro abigit: docet. n observatio quòd cum accedere incipit ad nos, vt in vere ipso primam arietis partem decurrẽs, generatio rerum incipit, ipso vero recedente (quod fit in autumno) decurrente ea per primam libræ partem, corruptio incipit.

In commẽtariis optime legitur textus hic, quo vero ad verba attinet, verbũ actualiter græce est endelechos, latinæ uero sonare põt cõtinuo, vel sempiternaliter, cũ vero dicit, quia latio adducit, & abducit generans solem intellige, vt in commentariis diximus, & Philoponus exposuit.

Simul autem manifestum est, quòd priora bene dictã sunt, primam transmutationum lationem, sed non gene- Com 59 *rationem dicere; multo enim rationabilius, ens non enti generationis causam esse, quàm non ens enti esse, quod fertur igitur est, quod generatur autem non est. propter quod & latio prior est generatione.*

Simul autem patet mobilium ea bene priora esse di- Dilue. te. c. eiusdem *cendum, quæ latione mouentur, non autem quæ generatione itemque multo rationabilius est permanens esse causam generationis illius quod non permanet, quàm non permanens causa sit permanentis, sed quod quidem fertur permanet, quod autem generatur, non permanet vnde & latio generatione ipsa prior est,*

Enthimema probat. primo, quia quod est prius essentiale est causa omnium posteriorum. sed in libro cæli & in 8. Com. 59 physicorũ. declaratum est quòd motus cæli sit prior igitur est causa omnium aliorum motuũ. de rõne tangit minorẽ tantum. d. Simul autem patet mobilium ea bene priora esse dicendum, quæ subaudi latione mouentur. non aũt ea est dicere priora, quæ mouentur generatione, in translatione omisi verbum dicere, quia non sonat. uel forte, & sic melius iuxta græcum. simul autem patet, quod si priora bene dicta, hoc est descripta sunt mutationum primã est dicendum lationem: non autem generationẽ, sed siue sic, siue sic Arist. uult habere quòd motus cæli sit prior aliis, & per cõsequens quòd sit causa cæterorum Secundo arguit. duorũ quorũ unum est permanens alterum defluens illud est causa magis dicenda. quod permanet quàm quod non permanet. Motus cæli pmanet gñatio trãsit. igitur motus cœli magis generationis causa est. quam econtra. Animaduerte quod an græce, latine ens est. sed hic pro permanente sumit, sic & verbum est, & cætera id genus, aliter sensus esset obscurus.

Vult Philoponos ostendẽs, quòd iure in physico auditu est dictum motum circularẽ esse priorẽ qualibet trãsmutatione, & quòd sit causa generationis & corruptionis. vnde dicit. Simul autẽ cũ his, quæ dicta sunt in hoc libro. manifestũ est, quod & priora bene dicta sunt i. quæ in physico auditu dicta sunt v. g. primam lationem, quæ est motus cælestis, esse cãm transmutationum & primã, sed non gñationẽ dicere causam primæ lationis. & primam, & intelligit per primã lationẽ primum corpus, quod prima latione fertur per generationẽ uerò quod generatur, ita ut sit sensus, quod bene dictũ sit in physico auditu, quod prima latione fertur esse cãm eius, quod generatur, uice vero versa, uõ cuius generationẽ dicit. Multo. n. rõnabilius est eius causam esse gñationis nõ entis, quã vice versa nõ ens esse cãm generationis entis. Sed quod fertur est, & quidem semper, quod autem generatur nõ est, nisi postquã genitũ est. ergo qđ fertur potius eius quod generatur cã est, quàm uice uersa. & accedit verbũ igitur pro sed, aduersatiue. n. tenetur. Concludit et pp eãdẽ cãm, quod latio prior est gñatione, quoniam quod fertur prius est. & cã eius. quod generatur. quare quæ octauo physico, dicta sunt, bene dicta sunt. uel sic, & quidẽ magis iuxta uerba. simul autẽ manifestũ est, quod priora, quæ in physico auditu dicta sunt, bene dicta sunt, lationẽ. s. motũ cælestẽ esse primã trãsmutationẽ, sed non gñationẽ dicere esse primã trãsmutationẽ. Quòd aũt latio sit prima & generatione prior probat, quoniam multo rõnabilius, est ens non enti esse generationis causam, quàm vice versa non ens enti esse. Sed quod fertur, est, qđ aũt gñatur, nõ est. ergo subaudi quod fertur cã est eius, quod generatur, ultra sub audi quod fertur causa est eius, quod generatur. ergo prius est eo, quod generatur: tũc oĩb. his subintellectis cõcludit, pp quod & latio prior est gñatione, quoniam quod fertur, prius est eo, qđ generatur.

Quoniam autem suppositum est & demonstratum Ant. c. 90 *continuam esse rebus generationem & corruptionem dicimus autem lationem causam esse generationis. manifestum est quòd vna existente latione, non contingit fieri ambo, quia contraria sunt. Idem enim & similiter se habens semper idem natum est facere.*

Cum suppositum sit atque ostensum perpetuam re- Dilucida. te. c. eiusd. *bus existere generationem atque corruptionem, diximusque gignendi rationem causam esse, dicimus quòd vna quidem existente latione, non vtrasque fieri contingere, contra enim sunt, nam idem & semper similiter se habens, idem natum est agere.*

Deductũ est phorã, hoc est lationẽ siue motũ cælestem cãm esse ppetuæ gñationis. nũc vult quod latio uniformis quæ motus diarius est, quo totũ firmamẽtũ & planetæ mouen- Com. 90. tur ab ortu in occasum, nõ est cã perpetuæ gñationis, atque ppetuæ corruptionis. & syllogismus, sic cõponitur. cõtraria nõ proficiscũtur ab vniformi & eodẽ mõ sp se hẽnte. gñatio ppetua & corruptio ppetua sunt ecõtraria. & motus diarius vniformis igitur nõ pueniũt a motu diario ambæ. resumit pmo quod fecit. d. Cũ suppositũ sit atque ostẽsum ppetuã rebus existere gñationẽ atque corruptionẽ, ot patuit in pmo huius. qa gñatio unius est corruptio alterius. & qa mãa ẽ æterna & agẽs æternũ. diximus que pximo textu gignẽdi lationẽ cãm esse, dicimus subaudi nũc quod una qdẽ ẽnte latiõe nõ vtrasque. v. g gñationẽ ppetuã & corruptionẽ ppetuam fieri contingere. Hæc est conclusio, deinde tangit uim minoris. d. contraria enim sunt. deinde apponit vim maioris

ris.d. Nam idem & semper similiter se habens, idem natū est agete. hic igitur patet e motu diario non effici vtrasque. Sed quæres primo. utrum ab aliquo agente non variato nec transmutato possint immediate progredi plura & diuersa, ut cōiter dicitur de agente naturali, propositio Aris. est vera. & ab omnibus concedenda. de agente per intellectum sic propositio non est vera, expositor nouus dat causam, quia agens per intellectum agit intelligendo, hoc est inquantum intelligit res. agens vero naturale prout est, atque esse habet & quia intellectus vnus pōt plura intelligere absque sui variatione. igitur plura agere. sed cum idem non possit plura esse, ideo agens naturale non potest plura agere. dicit tamen quòd siue sic propositio Arist. est vniuersalis v.g. idem quatenus idem semper, idem semper facit. quia licet agens per intellectum vnum manens possit plura agere, non agit quatenus idem. sed per diuersas rōnes intelligendi, quas ideas dicunt, vt notat Auerro. 12. meta. com. 18. & 35. & sic propositio Philosophi dupliciter habet locum. Tum quia loquitur de agente naturali, cuiusmodi est motus diarius. Tum quia ait idem quatenus idem facere idem, quod est verum in omni agente. Sed (vt diximus) Theologus & Philosophus discordant. Philosophus enim vult ab æterno simpliciter agente siue per intellectum, siue per naturam non euenire nouum nisi aliqua nouitas sit vel ex parte agentis, vel ex parte subiecti recipientis, vel ex parte vtriusque, vel ex parte tertii extrinseci, ab vtroque vt declarat Auer. 12. met. com. 11. & 8 physicæ auscultationis com. 8. & 6. & 15 ex parte vtriusque quidem, vt si ignis appropinquet stuppæ & stuppa igni. ex parte agentis tantum. vt si ignis stuppæ appropinquet. & non econtra, ex parte subiecti vero. si contra stuppa appropinquat igni. ex parte extrinseci. vt si agens sit per intellectum, & præconceperit agere, pro certo dato tempore, tunc adueniente tempore, & facta motatione in aliquo extrinseco effectus exibit in actum a voluntate antiqua, vt dicit. Mouentur autem Philosophi ad hoc duobus principiis, quorum primum est. quòd omnis relatio noua requirit nouum fundamentum, uel ex parte agentis, vel recipientis, vel vtriusque aut tertii extrinseci. vt Auerroes dicit locis dictis. Secundo, quia omne agens quod contingēter agit. ideo agit. quia uel est in materia, vel mouetur ab aliquo materiali vel aliquo modo materia participat. si igitur est agēs per intellectum & penitus liberatum a materia, non potest diuersa agere, quia est necessarium, & necessarium ad quodcunque comparatur, necessario se habet. si in materia constitutum, agit semper ex aliqua variatione. theologus autē quia causam totalem contingentiæ & variationis ponit uoluntatem. nam hæc est prima propositio contingentium. voluntas vult diuersa, & nulla est causa, nisi quia uoluntas, & tunc sequitur quòd agens per intellectum & voluntatē pōt agere contraria, & nulla alia causa, nisi quia agit intellectu & uoluntate, & sic theologus ponit duo principia cōtraria. primum, potest aliqđ agens nouum agere nulla facta nouitate ex parte agentis, nec ex parte passi, nec ex parte vtriusque, nec ex parte extrinseci, ut de agente per intellectum & uoluntatem, & causa est, quia, relatio effectus ad ipsum est realiter idem cum effectu, & sic simul est effectus & relatio, nisi forte sit ordo rōnis. secundum, præcipua causa contingentiæ est voluntas maxime contingentiæ agendi, forsitan contingentiæ patiendi materia ipsa est causa, & in his apparet quàm diminute sit locutus expositor nouus, qui simpliciter loquens, inter Philosophos, & Theologos nullam facere videtur differentiam. verum de re hac multa scripsimus nostra in adolescentia in libro destructio destructionum.

Ad idem faciat idem per idem.

Differētia theologi & philosophi.

Textus isti secundum Philoponum non possunt diuidi ideo secundum Philoponum dicamus q Arist. mouet. q: quo pacto latio circularis causa esse possit gñationis & corruptionis, quoniā generatio & corruptio sunt duæ transmutationes inuicem contrariæ. ideo quæritur quid harum causa sit, non. n. latio esse pōt, quoniam unum inquantum vnum non potest esse causa factiua contrariarum transmutationum. ergo aut generatio erit semper, aut corruptio erit semper, deinde cum dicit. {Oportet aūt multos esse & contrarios} Secundum Philoponum soluit dubitationem, & dicit, quòd necesse est dicere aut duos esse motus secundum duas lationes contrarias, aut unam quidem lationem, diuersam aūt pp motus inæqualitatem. vnde inquit. Oportet aūt multos esse, & cōtrarios motus, multos dico aut latione, aut inæqualitate, qm̄ ɔ̄riorum contrariæ sunt causæ, latione quidē multos, ut duæ sint lationes cōtrariæ, quarū altera generationē, altera vero corruptionē faciat. Inæqualitate uero multos, ita ut una sit latio, ꝑpterea q semꝑ eodem modo se habet ad id. qđ mouetur, inæqualis vero ad nos, q interdum quidem ad nos propinquet, interdū uero distet, ut accessu v.g. generet, recessu uero corrūpat. Ex his infert, quòd latio prima quæ est motus stellarū nō errantium, non sit causa generationis & corruptionis qm̄ una existens & eadem nullā ad nos facit differentiam. Sed quæ circa obliquum circulum, qm̄ (ut inquit) in hac & cōtinuū inest, hoc sempiternū & inæquale, quod est moueri uno motu quasi duobus ad nos Quo. n. illi inest inæquale, contrariū transmutationum causa est gñationis v.g. & corruptionis. Quo uero illi inest sempiternū eius quæ est ſm gñationē & corruptionē cōtinuitatis cā est Cotus cām afferi, & dicit. Necesse. n. si erit sp cōtinua gñatio, & semper cōtinua corruptio, semper aliquid moueri, vt nō deficiant trāsmutationes hæ, non tamen una latione quo ad nos, sed duabus, vt accessu, & recessu, quatenus non contingat alterū. s. generatio tm̄. uel corruptio tm̄ Deinde sequuntur illa uerba {continuitatis igitur totius latio} quæ exponuntur aliter ſcđm Alex. & aliter secundū Philoponū. Dictū est. n. quòd lationi obliquæ duo insunt, cōtinuitas siue sempiternitas, & præsentia ad nos, & absentia, nunc dat causam horum, & secundū Alex. cā cōtinuitatis motus obliqui est vniuersi latio, qua mouetur cœlum stelliferum. Seɔ Philoponū causa cōtinuitatis motus obliqui est latio totius, hoc est tota solis sphæra, quæ sempiterne mouetur. Cā vero ꝑsentiæ ad nos, & absentiæ est obliquitas circuli, ac inclinatio, per quam quandoque fit procul quandoque prope, tunc epilogando cōplet responsionem (& inquit) Inæquali uero distantia existente, hoc est inæquali existente circulo quo ad nos, inæqualis erit circularis motus ideo concludit, quòd si accedendo ad nos generat, recedendo corrumpet. Amplius si in sæpe accedendo ad nos, sæpe generat, in sæpe recedendo sæpe corrumpet, quoniā contrariorū contrariæ sunt causæ. quare infinities accedendo infinities generabit, & infinities recedendo infinities corrumpet, & sic tam generatio quam corruptio successione, & circulo perpetua erit. Quæris Philoponus cur elongatio solis facit corruptionem, accessio uero generationē, præsertim cū æstate non sola generatio, sed corruptio fieri videatur. & hyeme eodem modo Præterea. Accedente nō oia generantur, & recedente non oia corrūpuntur. Respōdet Philoponus, quòd Arist. ꝑductionē melioris substantiæ vbiq; p excellentiā gñationē uocauit, ꝑductionē uero deterioris, uocauit corruptionē, quatenus p. talē deterioris substātiæ generationē melior substātiā, corrumpitur, qm̄ uero (ut in pluribus) accedēte sole ad nos, ꝑductiones fiūt meliorū subarū vt fructuū, aīaliū, & meliorū elementorū aeris & ignis, recedente uero hæc pereunt, dato quòd alia fiāt, adhuc corruptio horū dicitur illorū uero generatio per excellentiā. uerum de his postea. Sed circa expositionē Philoponi dubitatur, qm̄ Philoponus uult, quòd solus motus obliquus sit cā generationis & corruptionis, & continuitatis harū. Cōtra dubitatur, qm̄ tunc motus vniuersi superflueret. qm̄ non esset necessarium ad generationē uel corruptionē, quia ad has satis est obliquitas motus quo ad nos, nec ad cōtinuitatē, & perpetuitatem earū, qm̄ satis est motus totius sphæræ solis ergo motus diurnus est superfluus, & per hoc argomētū Alexāder exposuit illo modo, ut dictum est. In cōmētariis dictū est, q diarius motus causa est cōtinuitatis uniuersalis, obliquus uero ꝓxima, ac magis particularis, & sic possunt Alexander, & Auer. ex una, & Philoponus ex altera cōcordati. Tertio dubitatur, quoniam Ptolomæus libro cap. enunciatorum dicit. ne prætermittas 119. coniunctiones. In his enim posita est cognitio eorum, quæ fiunt in

Dubō philoponi.

Dubō in expositione Philoponi.

mundo,& generationis,& corruptionis,a quibus cõiũctionibus,vt patet,exclusit solem & lunã. Arist. autem generationem & corruptionẽ tribuit solis motui tantum. Dicendum quod Arist. negasset illa, quoniam alijs stellis paruam aut nullã vim præbuit, possunt tamen concordari, quoniã Arist. loquitur in generationibus & corruptionibus quæ accidũt ordinate. & vniuersaliter in anno. Ptholomeus vero loquutus est de generationibus & corruptionibus particularibus inordinatis. quæ accidunt extraordinarie in anno.

Anτ.c. 90 & 91. *Quocirca aut generatio erit semper aut corruptio. Oportet autem multos esse & contrarios motus, aut latione, aut inaqualitate, cõtrariorũ enim cõtraria causa. Quare vel generatio semper erit, vel corruptio idcirco* Diluc. te. c. eiusdem *oportet plures esse motus atque causas aut videlicet latione ipsa, aut variatione, quando quidem contrariorum contraria sunt causæ.*

Potest syllogismos factus formari cathegoricè, vt dictũ Com. 92 fuit, & hypothetice si hypothetice sic formabit, si a motu diario vniformi & æquali ꝑficiscunt gñatio & corruptio, vel gñatio semꝑ erit vel corruptio. vult intelligere consequentis destructionem, ideo dat oppositum antecedẽtis. d. Idcirco subaudi si ambæ sunt semꝑ oportet plures esse motus atque causas, dico plures, aut. v.g. latione ipsa ita quod sint duæ lationes, aut variatione, ita quod sit vna, sed non vniformis, sed varia cuius causam repetit, quando quidem contrariorum contrariæ sunt causæ.

Ideoque non prima latio, causę generationis & corruptionis est, sed qua circa obliquum circulũ, in hoc. n. Anι.c. 92 *& continuum inest, & moueri duobus motibus. Necesse enim si erit semper continua generatio & corruptio, semper aliquid moueri, vt non deficiant transmutationes ha. duobus autem vt non solum contingat alterum. Continuitatis igitur, totius latio causa est, præsentiæ vero & absentiæ, inclinatio. contingit enim quandoque fieri longe, quãdoque vero prope. Inæquali vero distãtia existẽte, inæqualis erit motus. Quocirca si in aduenẽdo & in prope esse generat, & in recedendo & longe fieri idipsum corrumpit. Et si in sæpe adueniendo generat, & in sæpe recedendo corrumpit. contrariorũ enim contrarię sunt causæ.*

Quo fit vt non prima ipsa latio generationis & cor- Dilucida. te. c. eiusd. *ruptionis causa sit, sed ea qua circa obliquum est circulum. hęc nanque & perpetua est, & variatione gemina existit, quod si perpetua sit semper generatio ipsa atque corruptio, necesse est eam esse mutationem quidem semper, ne videlicet desint transmutationes ipsa. geminam vero, ne alterum tantum cõtingat. igitur perpetuitatis quidem totius causa est latio ipsius, accessus vero atq; recessus obliquitas eiusdem. hac enim euenit vt interdũ quidem longe fiat. interdum vero prope. interuallum nanque inæquale cum sit. varium efficit motum, quare si accessu & vicinitate generat, recessu & lõginquitate idem ipsum corrumpet, atque si frequenti accessu generabit, frequenti recessu corrumpet, nam contrariorum causę contrarię sunt.*

Motus cælestis, qui græce phoras (vt diximus) noncu- Com. 92 patur, duplex est, alter quidem diarius, ab ortu, videlicet in occasum in. 24. horis. Alter huic (vt ita loquar) oppositꝰ ab & occasu in ortum, quo mouentur omnes planetæ duo luminaria, stellæque ipsæ fixæ variis temporibus secundum naturas, proprias. primo nanque motu omnes mouentur natura quadam communi, & (vt alijs placet) motu raptus. Motus diarius vniformis. quidem & regularis. regularis quidem, quoniam respectu centri proprii semper æqualis, vniformis vero, quia quo ad nos semper horis. 24. perficitur. Motus vero huic contrarius regularis quidem est, quia singulæ stellæ respectu centri proprii æquales arcus describunt saluatis saluandis, non tamen vniformis quia respectu centri nostri inæquales arcus describunt. Insuperque sol cui potissimum generandi auctoritas tribuitur ad apicem nostrorum capitum vario motu mouetur, quia accedit, & recedit, quo fit vt motus solis i zodiaco sit perpetuus vno modo, & geminus alio mõ, ea enim ratione qua circa centrum proprium perpetuus est, & vniformis ac regularis, perpetuus est. ratione vero, qua ad apicem nostrorũ capitum varie se habet geminus existit. vlterius motus ille qui simul generatio est vnius, alterius corruptio, vno mõ vnus & perpetuus est. altero modo geminus. ea ratione qua nunquam deest alicui parti mũdi perpetuus est, ea ratione qua comparatur diuersis geminus motus est, vt ad nos generatio. ad illos corruptio, vel contra. Ex hoc patet, motum hunc qui simul est generatio & corruptio motui solis in obliquo esse tribuendum, nam vt ille perpetuus & geminus est, & hæc Philosophus ait. quæ perspicua sunt translatione tamen verum quia multi barbaria magis afficiuntur, vt ne credant me verba fugere, lego literam more barbarico. Ideo & non prima latio causa est generationis & corruptionis, sed quæ est circa obliquum circulum, sic phora duplex est, prima diaria, & obliqua. In hac enim & continuum vnum est, & moueri secundum duos motus, & sic est vnitas & duplicitas, necesse. n. si semper est perpetua generatio & corruptio, semꝑ aliquid quidem moueri, ut non deficiant transmutationes ipsæ duo vero. subaudi est phora illa obliqua, vt non alterũ accidat tantum. videlicet vel generatio vel corruptio. perpetuitatis, quidem igitur totius latio causa est, hoc est perpetuitas lationis. appropinquandi autem & recedendi. subaudi causa est obliquitas. contigit. n. interdum lõge fieri, interdum prope. in æquali. n. existente distãtia, inæqualis erit motus. syllogizetur igitur sic. perpetuus & geminus effectꝰ perpetuam & geminam habet causam. generatio & corruptio est perpetuus, & geminus effectus & motus diarius nõ est causa gemina. igitur generatio & corruptio non sunt à motu diario, tunc adde constantiam, & sunt à motu cœli. igitur à motu solis obliquo, tunc infert intentum principale. d. Quare si accedendo, & prope esse generat, & recedendo, & longe fieri, idem ipsum corrumpit, & si frequẽter adueniendo generat, & frequenter recedendo corrumpit, contrariorum. n. contrariæ sunt causæ, hoc modo de verbo ad verbum legenda est litera, verum sensus græcus, est vt trãstuli. Sed dubitatur quia 12. metap. Ari. voluit quod motus diarius est causa perpetuitatis generationis, sed obliquus est causa pluralitatis, hic vero solum obliquum ponit causam, unde & Aue. in parahrasi. vult motũ diarium esse causam ꝑpetuitatis generationis. Dici potest quod motus obliquus est causa proxima, & generationis & corruptionis & perpetuitatis illarum. motus diarius est causa perpetuitatis remota, proquanto mediãte motu ipso obliquo agit in generationẽ perpetuitatem, quia nisi ille esset, sol omni die non discurreret per capita nostra. Dubitatio. Solutio.

Anti.c. 93 *Et inæquali tempore, corruptio & generatio, quæ secundum naturam.*

Dilu. te. c. eiusdem. *Itemque & tempore æquali & generatio & corruptio secundum naturam mensurabuntur.*

Com. 93 Ex his declaratis infert consequentia quædam, primum ꝙ tp̃s generationis æquale est tempori corruptionis. declaratur. q̃a generatio accessu mensuratur. corruptio vero recessu, sed accessus & recessus solis sunt æquales. nam sol e primo puncto capricorni accedere ad nos incipit per sex mẽses, vsque ad primum punctum cancri. hinc per sex alios recedit rediens in primum capricorni. adijcit secundum naturam, quia multis partibus terræ, propter particulares dispositiones, non fit æqualis mensura generationis & corruptionis, hoc enim non est secundum naturam communem, sed per accidens, propter terræ idiotropias. verba patent.

Quia dixit tempus generationis esse æquale tempori corruptionis, nunc (vt Philoponus inquit) se exponit, & inquit,

RECO.

inquit, & inæquali tempore corruptio & generatio est, non intelligẽdo de omni generatione & corruptione. sed de ea, quæ est secundum naturã.

Dubiũ quid per generationem intelligit.

Sed quæritur hic quid per generationem, & quid per corruptionem Arist. intelligat, vna responsio est secundum Philoponum, quod Arist. per generationẽ intelligat auctionem actiuam, quæ procedit ab ortu vsque ad consistentiam, per corruptionem vero intelligit diminutionem, quæ est a consistentia vsq; ad finem vitæ, tunc vult tempora harum esse æqualia, quando generatio & corruptio fuerant secundum naturam, nam si corruptio fiat violenta, non fiet per æquale tempus ipsi generationi & per violentam corruptionem intelligimus non solum eam quæ extrinsecus accidit ferro vel casu, sed quæ euenit ob delictum, & inordinationem cibi.

Obiectio Philoponi

Sed contra hãc solutionem dubitat Philoponus, quoniam auctio actiua non videtur attribui accessui solis ad nos, auctio. n. fit accedente & recedente sole. Similiter nec corruptio videtur attribuenda recessui, cum sole accedẽte fiant & diminutiones & auctiones.

Solut. Philoponi.

Respondet Philoponus quod licet in accessu solis, & in recessu vtraq; fiat, auctio magis accessui attribuitur, quoniam ipso accedente plurium auctiones cernuntur quam diminutiones, ipso vero recedente, plurium diminutiones, vt fructuum, herbarum, & cæterorum id genus. Attribuitur ergo auctio accessui, quatenus eo fit frequentius, & melius. diminutio vero recessui simili ratione.

Dubitatio Philoponi

Sed adhuc dubitat Philopon⁹, quoniam vita humana contingit vsq; ad. 120. annos, & tamen auctio non potest procedere nisi ad annum 40. multi enim processerunt vsq; ad 120. annos, nullus autem vsq; ad 60. annos auctionem habuit.

Sol. aliorũ

Præterea. Aequiuocasset de generatione & corruptione, quoniam in principio loquutus est de generatione pro ortu, & de corruptione pro interitu. Alij per generationem & corruptionẽ proprias intellexerunt, per generationem quidem, quæ est mutatio de non esse ad esse, per corruptionem vero intellexerunt mutationẽ, quæ est de esse ad nõ esse. & tunc verum est quod Arist. inquit, nam cum generatio vnius sit corruptio alterius, & econtrario, per quantum generatur aliquid, per tãtum corrumpitur aliud, ex quo illud fit.

Obiectio.

Sed contra obijcit. quoniam sic intelligendo non erit eiusdem rei tempus generationis æquale tempori corruptionis eiusdem rei. Præterea. Arist. postea dicet generationem aliquam fieri in pluribus periodis, & corruptionem similiter, quod non potest intelligi de genratione & corruptione proprie dictis.

iij. expõ.

Propter hæc alij dixerunt Arist. per generationem intellexisse conceptionem, vt velit dicere quod per quantum tempus vterum gerit, per tantum & corrumpitur. Modo generatio hoc pacto aliquando durat pluribus periodis, vt elephanti, nam elephantus geritur in vtero pluribus periodis, aliquãdo vero vno, aliquando minore tempore, nec intelligas per conceptionem semper gestationem proprie quæ fit in vtero, sed omnem productionem, quæ potest durare tempore, vel periodo. Sed dubitat Philoponus cõtra hanc expositionem, nam cum corruptio sit duplex violenta, & naturalis, quæ corruptio est tempore æqualis generationi elephãti. Potest dici quod corruptio naturalis, nam elephantus, & omne quod naturali corruptione corrumpitur aut moritur, tanto tẽpore corrũpitur, quanto fuit conceptus. Ante enim illud tempus bene diminuebatur, verum cum venit tẽpus corruptionis naturalis, tunc æquali mora stat in corruptione fere insensibili obseruaui enim in multis senibus, qui mortui sunt morte natutali, febrem fere insensibilem, durare aliquando nouem mensibus, de qua credebant non febricitare.

iiij. expõ.

Non est dissonum rationi Arist. vniuersaliter esse loquutum de generatione, & corruptione, tam de ea, quæ est mutatio de non esse ad esse, quam de auctione, & etiam de conceptione, quæ maturatio dici potest. e contrario vero de corruptionibus, & sic attribuit generationem solis accessui sic vniuersaliter acceptam, non quòd illo accedẽte non fiat corruptio, sed quoniam illo accedente plurium generationes fiunt. Corruptio vero attribuitur soli recedenti, quòd eo tempore plurium corruptio cernatur. Verum de his in commentarijs.

Ant. c. 94. & 99.

Ideo & tempus & vita vniuscuiusque, numerum habent, & hoc determinantur. omnium enim est ordo. Et omne tempus & vita mensurantur periodo.

Amplius & tempora & vita singulorum numerũ habent, quo videlicet constituta sunt, nam omnium est ordo, & omne tempus & vita circuitũ mensuratur.

Diluc. te. c. eiusdem Com 94

Secundo infert omnia entia & omnia viua certo ac cõstituto termino designari a cœlesti motu, syllogizatur, quorum est ordo & tempus & motu & circuitu cœli mensurãtur. omnium natura constantium est ordo & tempus. igitur circuitu cœli mensurantur.

RECO.

Ex his infert quasi corollarie, quòd tempora, hoc est vitæ singulorum viuentium numerum habent. s. periodorũ vel temporum, & hoc temporum vel periodorum numero omnia viuentia determinantur, causam affert, quoniã omnium est ordo, ac mensura. Præterea. Omne tempus & vita mensuratur periodo simili. Sed dices vtrum eadem periodo omnia viuentia mensurentur. Respondet quòd non eadem omnia sed hæc quidem minore periodo hæc autem maiore, quoniam (vt inquit) periodus alijs est, annus, alijs maior periodos quam annus, aliis minor, vt enim inquit Philoponos, alia quidem est uita hominis, alia vero equi, verum (vt Philoponus inquit) vniuscuiusque speciei determinatum est tempus, speciei enim humanæ determinata est quædã vita, quam nõ est possibile prætergredi aliquod singularium, vniuscuiusque autem singularium non eadem est vita, sed alia, nullo autem eorum vitam speciei supercedente, aut intelligi potest quòd Aristo. per hæc verba soluat. q. nam dictum est, quòd sol accessu generet, recessu vero corrumpat, hinc posset credi quòd vitæ omnium specierum viuentium essent æquales. sic vt equus & homo & planta omnes æquali tempore viuant. Ideo soluit, quòd licet omne viuens determinato tempore viuat. Ideo soluit, quòd licet omne viuens determinato tempore viuat, tamen non eadem specie vitæ, nec eodẽ tempore uiuunt omnia. Alterius enim speciei aliud est uitæ tempus, causa autem est differentia humidi in quanto & quali vt libro de longitudine vitæ dicitur. Intelligit autem per periodum (ut Philoponus inquit) motum compositum ex accessu & recessu solis, totum enim hoc periodũ dicit.

Anti c. 95

Sed tamen non eadem omnia, sed hæc quidem minori hæc autem maiori. his enim annus, his autem maior, alijs autem minor periodus est mensura.

Non tamen eodem omnes. nam hæ quidem minori. illæ vero maiori, quia huic quidem ipse. aliis maior aliis minor circuitus mensura est.

Diluc. te. c. eiusdem Com. 95

Remouet dubium. nam quis posset obiicere, si motu & cæli circuitu vitæ commẽsurantur, omnes essent æquales, quia accessus & recessus æquales sunt, vt dictum est. Respõdet. non tamen eodem circuitu omnes uitæ mensorãtur. nam hæ quidem minori. illæ vero maiori, quia huic quidẽ uitæ ipse circuitus, qui unius est anni mensura est, alijs maior, aliis minor circuitus mensura est. adeo quòd animal est quod uno die uiuit tantum, & sic negatur consequentia. quia licet accessus & recessus sunt æquales, tamen adhuc in cœlo sunt speciales causæ, quibus uitæ cunctis constitutæ sunt, ut dicemus.

Ant c. 94

Apparent autem & secundum sensum, confessa his rationibus quæ a nobis dicta sunt, videmus enim, quòd adueniente quidem sole generatio est, recedente autem diminutio, & in æquali tempore vtrunq;. Equale enim tẽpus generationis & corruptionis quæ secũdũ naturã.

Diluc te. c. eiusdem

Apparent autem & hæc secundum sensum his rationibus quas modo diximus. Nam videmus accedente sole generationem esse, recedente, corruptionem, & tẽpore æquali vtrunque est enim tempus generationis æquale secundum naturam tempori corruptionis.

Com. 96

Incipit accedere sol prima capricorni parte, quia inde dies increscere incipiunt. Accedit iam ipso ingrediente primam arietis. accessisse, dicitur, cum in primam cancri labitur, & quia sensu uidemus ipso accedente generationes rerum edi, ipso recedente, corruptiones effici, patet

quod

quòd ea quæ ra lone dicta sunt, sensibus concordant, & quæ dicit patent.

Cum dixit, quod æquale est generationis tempus tem pori corruptionis, hoc (vt inquit Philoponus) probat ex singularibus. Verum quo ad verba attinet, cum dixit corruptionem, addit quæ secundum naturam, quoniam vt (Philoponus inquit) & in animalibus, & annis fructibus est violentum fieri.

Aati.c.97

Sed contingit sæpe in minori corrumpi, propter adinuicem commistionem. inæquali enim existente materia & non vbique eadem, necesse est generationes inæquales esse, & has quidem citiores, has autem tardiores, Quocirca accidit propter horum generationem, aliis fieri corruptionem.

Diluc. te. eiusdem

Verum in minori accidit rem generari propter reciprocam coniugationem. Nam materia existente varia, & non vbique eadem, & generationes varias esse necesse est, has quidem. videlicet. celeriores. Illas vero longiores. Hinc euenit vt propter hanc causam horum generatio illorum fiat corruptio.

Refellit dubium, nam posset quis dicere, tunc oẽs vitæ rerum essent æquales. Responsum est, ꝙ per accidens sunt inæquales, hoc est rõne materiæ, & hoc declarat. d. Verum in minori tẽpore accidit regenerari vel procedere ad perfectionem, quæ est virilitas, propter reciprocam elemẽtorum coniugationem, quæ innumeras habet variationes. Nam materia existente varia per formas elementorum, & non vbique. i. in omni specie aĩalis eadem per complexiones, & generationes, siue vitas, & ætates varias esse necesse est, has, quidem videlicet celeriores, illas vero longiores, tunc concludit. hinc euenit, vt propter hanc causam videlicet. materiæ variationem horum generatio. illorum fiat corruptio, hoc est vt tempus, quod est vita alicuius, sit mors alterius, vt homo viuens naturali cursu annis 70. sit excedens vitã canis qui viuit annos nouẽ. Multa hic recẽtiores & expositores de periodo. & vitæ tẽpibꝰ addũt in Ari declarationẽ, quæ cũ nec astronomiam, nec philosophiam sapiant, omitto, propterea primo quid Aristot. per generationem intelligat, explanamus, & quid per corruptionem. Secundo, quot generationes sint rerum. tertio vnde varietas euenit in temporibus generationum. quarto, quid sit circuitus qui græce periodos dicitur vniuscuiusque entis naturæ. Quantum ad primum, videtur quòd Arist. per generationem intelligat accessum ad perfectionem quo modo accidens in virilitatem, generari diceretur. Hinc quoque recedens corrumpi, & sic generatio est motus perfectiuus, corruptio motus deperditiuus. Ex his sequitur quòd vnicuique enti naturali, tempus generationis est æquale tempori corruptionis per naturam, dico per naturam, quia põt virilitas esse minor, crementum per accidens. Sequitur secundo quòd vniuscuiusque duæ sunt naturales partes suæ perdurationis, vna quæ dicitur generatio siue iuuentus. altera quæ dicitur corruptio siue virilitas ab ortu vsque ad finem augumenti durat prima, hic in finem durat secunda. Vlterius animaduertendum quòd generatio põt accipi pro operatione, & corruptio pro priuatione operationum, quo modo diceremus, ꝙ sole accedente ad apicem nostrorũ capitum generatio est, quia stirpes & animalia mouet ad opera vitæ & generare dicitur, recedens vero quia priuat animalia & stirpes operibus vitæ, corrumpere dicitur. Et hoc ẽt modo tempus generationis naturale æquale est tẽpori corruptionis, dixi naturale. propter particulares conditiones regionum, & rerum viuentium, & alia contingentia. Hæc de primo.

Dubitatio nes

Quid per generatio nem.

Quot mo dis genera tio.

Quantum ad secundũ animaduertendũ vt Arist. in libro de historia animaliũ enarrat. ꝙ vitæ multiplices sunt, prout variis tẽporib. numerantur. nã aliis longa, aliis breuis, aliis media, & horũ aliis secundũ speciem, aliis secundum indiuiduũ. Hinc fit ꝙ secundum speciem vnicuique tempus generationis est æquale tẽpori corruptionis. vt si canis vita 9. est annis, generatio erit quatuor cũ dimidio. corruptio tãtũdẽ. Verũ secũdũ indiuiduũ nõ oportet, quia propter particulares conditiones. potest taliter esse hæc de ij.

Solutio secũdę quæstionis quot generationes sunt certæ.

Solut. 4

De tertio dicamus quòd causa diuersitatis vitarum duplex est. vna ex parte materiæ, mistura siue complexio. altera ex parte cœli apud Aristo. motus solis. Ex parte quidẽ materiæ, determinata & certa ac constituta formarum & qualitatum elementorũ proportio, causa est speciei, & indiuiduis sub rõne speciei, vt dato tanto tẽpore viuant, sunt enim aptæ secundum speciem tanto tempore conseruare formam in materia, vt complexio & mistura canis formã canis annis habet. 9. cõplexio & mistura hois. aĩam hois annis septuaginta, nec ex parte materiæ est petenda al a causa ex parte cœli sol existit solus, & secundũ Aristotelem, & secundum Ptolemæum, causa perdurationis vitæ secundum speciem, cum enim canis æditur calculetur verus motus solis, vt (cã verbi) sit in primo pũcto cãcri, dico ꝙ reditus solis nonies in primum punctum cancri est causa tantæ perdurationis. videlicet nouem ad annos. nã suo motu, & sua luce alterat aerem calefaciendo, qui calor in materia disposita pro complexione canis, præparat materiam pro conseruatione animæ canis per nouẽ annos, quique calor in materia disposita pro forma hominis, præparat vt forma hominis cõseruetur usque ad annos 70. unde sol & complexio causa sunt vitæ, quæ secundũ speciem tanto perdurat tempore.. Et hoc ait Philosophus, sol & homo generãt hominẽ. Hinc patet quòd motus solis ex prima parte cancri in genitura canis hẽt duas partes, vna dicitur accessus, quo videlicet. ipse in primum capricorni quater cũ dimidio accedit, quo tempore canis generatur, hoc est crescit ad perfectionẽ. hinc ad finẽ hoc est vsquequo redeat in partem primam cancri, alia pars est corruptio. Patet etiam ꝙ tempora vitarum, & generationum & corruptionum specierum non sunt æqualia, quia licet sol æqualiter moueatur, complexiones & materia non sunt æquales. Hæc de tempore vitæ secundum speciem. Sed vnde est quòd Socrates 70 annis Plato 40. viuat, cum tempus speciei sit æquale omnibus? res hæc transcendit philosophiam naturalem, nec Aristot. curauit explicare causam aliam præter materiam, quia non erat physicum, sed astronomicum negocium, dici tamen põt, vt recentioribus satisfaciam, etiam indiuiduum aliquando non sequi tempus suæ speciei & ex parte sua. & ex parte cœli. Sua quidẽ (quia ẽm Ptolemeũ in lib. apotelesmatũ vt declaraui in nostro tessarologio) potest homo voluntate multa agere, qua sibi cœlum non pollicebatur, ut aliqua tota vrbe dilota in abissum omnes homines pereunt, quibus omnibus ex cœli constitutione sic mori non erat promissum. Item vt accidit etiam volentibus ire per mare, & aliis causis, vnde & Ptolemæus in lib. c. enunciatorum ait, quòd qui habent arietem aut libram in horoscopo, hi suæ mortis causa erunt non ex cœlo, sed propria voluntate. Dico secundo, quòd homo sua voluntate potest multa euitare, quæ non euitando, potest breuiorem habere vitã, quàm suæ spẽi conueniat. iuxta verbum Ptolemæi. anima sapiens potest multa auertere & reliqua. Dico tertio quòd multis conferre potest, quæ sibi ventura sunt, & multis obiicere, ne ita acerrime accidant. quæ omnia in rationibus commentationibus Ptolemæi relinquo. Ex his patet quòd a se homo potest propter multa accidentia terminũ vitæ abbreuiare, quam a cœlo & a specie sit constitutor. Ex parte cœli vero, quoniam dator annorum, qui græce apheta dicitur magis vel minus distat in genitura indiuidui a loco anæte, hoc est interfectoris, propter eclipses in locis vitæ occurentes & propter alias causas, quas in tessarologio, & in libro de creticis explicaui. Hæc de tertio.

De uita in diuiduo.

Solut. 4.

De quarto patet quid sit periodus siue circuitus, est. n. motus solis, quo redit ad partem, quã tenebat geniture tẽpore. In quibusdã contrahitur ad annũ ppꝫ cõplexionẽ speciei. in quibusdam ad nouem annos, in aliis ad alios plures. Et hoc quantum ad spẽm, quãtũ uero ad indiuiduum periodus est motus siue tempus, quo apheta siue sol sit, siue sit luna, siue aliquis alius, accedit per motum diurnum ad locum anæretæ dando cuilibet gradui ascensioni partẽ proportionalem uitæ secundum speciem, vt in quibusdã annuum, vt in hominibus, in quibusdam plus. ut serpentibus

In qui-

In quibusdam minus, vt in canibus. In quibusdam minimum, ut in ephemero, vt dicitur in libro de historia animalium. Aristo. igitur dum dixit generationē inferiori periodo solis in sp. ebus loquitur, non in indiuiduis. Sed de his quaedam in quaestionibus addemus.

RECO. Hoc quod dicit (vt Philoponus inquit) nō ad proximo dictū audiendū est, sed ad id, quod superius dictum est, cum enim dixisset, q tempora ordinata sunt speciei vniuscuiusque, hoc in loco dicit, q accidit plerunque in minori tempore, quam ordinatum sit secundum speciē, mori. Intendit ergo huius rei causam assignare. s. cur quaedam singularium praemoriantur nō adimplentia naturalē periodū. Et dicit, sed contingit saepe in minori tēpore singulare corrumpi quā sit ordinatū secundum speciem pp adinuicem commistionem. Exponit Philoponus pp commistionem mēstrui mulieris cū semine viri, qm (vt Philoponus inquit) postquam commista sunt semina, contingit matrem in vtero ferentē vti inordinato regimine, & sic nascetur faetus debilis, qui non pōt pertingere ad tempus vitae, quod est secundū speciem inordinatum, nam (vt inquit) inaequali existente materia, & non vbique in omni singulari eadē. necesse est generationes, hoc est uitas inaequales esse, & has quidē citiores has autē tardiores. ideo cōcludit q accidat pp horum generationem, ac vitam sic languidam fieri aliquorum corruptionem citiorē q.d. q pōt nasci languidus aliquis, & sic fieri potest, vt corrūpatur ante tempus speciei. Aliter Exponi pōt verbum { propter adinuicem cōmistionē } vt per commistionē intelligatur in coelestibus, qm (vt Philoponus inqt) non solum sol, sed alia erratica, & inerratica operantur circa generationem, licet non tm vt sol (vt inquit) saepe. n. ob talem ipsarum inuicē complicationē, inaequalis fit materia. Materia autē existente inaequali, vita erit inaequalis, potest et verbū commistio intelligi pro cōplexione, quae cum non sit oib' vna, ideo vita non erit omnibus aequalis: verba illa { quocirca accidit propter horum generationē, aliis fieri corruptionem } obiecta sunt, & possunt intelligi, q propter generationē horū diuersimode subaudi naturū, accidit aliis fieri corruptionē ēt diuersimodē, quoniam sicut non omnium generatio est aequalis, sic nō omniū corruptio est aequalis. Ex his colligitur secundum Philoponū, q vnaquaeq; species viuentis limitat sibi certū tempus suae durationis, vltra q nullū eius singulare praetergredi pōt, licet circa illud corrumpi possit. Causa aūt est differentia humidi in quanto & quali, vt libro de causis longitudinis & breuitatis vitae dicitur, quia. n. humanum humidum differt in quanto & quali ab humido equino, ideo humana species limitauit sibi tantam vitam. equina vero tantam. Causa autem quare humidum humanae speciei fuit ita constitutum, equinum vero illo modo, est ex differentia formarum, quae non possunt stare in materia, nisi e ū humido sic secundum speciem constituto. ergo differentia temporū vitae speciei proficiscitur ex differentia humidorum in quanto & quali, differentia vero humidorum in quanto & quali ex differentia formarum secundum speciem, quae non possunt stare in materiis nisi mediantibus humidis sic constitutis. Singulare vero speciei potest circa tempus speciei corrumpi, propter differentiam commistionum seminū maris & faeminae, aut propter differentiam cōmistionū aliarū stellarū a sole, quae uariant materiam ex qua constituitur species. Aut ex differentia cōplexionū in eadem specie, aut ex differentia regiminis in vita. Ex quo sequitur q per se oib' indiuiduis eiusdem speciei vita est aeque longa, per accidens autem nō est aequalis, haec sunt, quae physice colliguntur ex Philopono. Astronomice vero in cōmētariis multa pulchra dicūtur, quae satis patēt. Tu intelligas periodū aliter Philoponū, aliter nos sūpsisse.

Semper vero (vt dictū est) cōtinua erit generatio & corruptio, & nunquā deficiet propter quā diximus causam, hoc autem, rōnabiliter contingit. Quoniam. n. in omnibus inquimus quod melius est sed desiderare naturam semper, melius autem esse quam non esse, esse autem quot modis dicimus in alijs dictum est, hoc aut in omnibus impossibile existere, propterea quod longe a principio distant, reliquo mō cōpleuit oē deus, cōtinuā faciens generationem. ita. n. maxime continuabitur esse, quia proxime est substantiae, fieri semper gnationē

Semper vero quemadmodum dictum est generatio atque corruptio perpetua sunt, ita vt nunquam deficiat propter eam quam diximus causam. Quod etiam alia causa rationabile est. nam cum in omnibus naturam ipsam dicimus semper optare melius. sit autem esse ipsum melius quam non esse (quod esse quot modis dicatur, in aliis dictum est) sit autem illud in omnibus impossibile inesse, propter longam e principio distantiam, modo alio perpetuauit totum deus perpetuam. videlicet faciendo generationem. Modo enim isto maxime per petuabitur esse ipsum, quia peculiarissimum subiectis ipsis est semper effici per generationem.

Nunc arguit generationem esse perpetuam, per enthimema cuius antecedens est tres propositiones. prima, natura appetit melius de possibilibus secunda, esse est melius quam non esse. tertia, esse semper est impossibile secundum idem numero, sed possibile secundum idem specie, quia res e principio intantum distant, vt non possint illius perpetuitatem secundum numerum capere. Ex his infert quod deus compleuit totum esse faciendo perpetuam generationem, quia modo isto maxime potest esse perpetuari, quoniam ipsis subiectis semper effici per generationem est maxime conueniens siue proximum, quod addit ad differentiam aliorum, quae non sunt per generationem, sed ad caeterorum inceptiones, vt accidentia ipsa. Haec ratio syllogistica pōt resolui in tres syllogismos, quibus concluditur haec conclusio generatio est perpetua. Tu vero considera, quia non est nimia cura.

Assignat causam ob quam semper est generatio, & materialem, & factiuā, & materialem quidem dixit semper generationis causā, ex eo quia generatio vnius est corruptio alterius. Factiuam uero, sempiternum motum coelestem, eo enim q caelestia corpora semper mouentur, nunquam motus, aut generatio deficiet, nūc (vt Philoponus inquit) finalē causam assignat, ob quam semper generatio, & textus resoluitur in syllogismos. primus est, quod melius est, desiderat natura esse et est melius quā non esse. ergo esse ipsum desiderat natura s. ds esse quod est possibile, desiderat natura, esse perpetuū secundum speciē, est possibile generabilibus. ergo esse possibile secundum speciem desiderat natura. Vel secundus syllogismus est iste, duorū id, quod est possibile cōpleuit, ac fecit deus, esse perpetuū secundū speciē est possibile generabilibus, & non est possibile esse perpetuum secundū numerū. ergo esse perpetuū secundum speciē deus fecit generabilibus, non autem secundū numerum. Tertius faciens generabilia secundū speciem perpetua, facere debet generationē perpetuam, per quam generabilia secundū speciē fiunt perpetua, deus fecit generabilia secundum speciem perpetuam, quae esse nō possunt per perpetua sine generatione. ergo fecit generationē perpetuā. vñ dicit. Semper vero (vt dictū est) continua erit generatio & corruptio, & nunquā deficiet pp cām quā diximus. s. materialē & factiuā, hoc āt rōnabiliter contingit etiam propter causam finalem, quae est vt seruetur esse secundū possibilitatem. Tunc tangit primum syllogismum, & dicit. Qm in oib' inquimus, quod melius est desiderare naturam semper, sed esse est melius quam non esse. ergo est semper desiderat natura. Hic est primus syllogismus. deinde tāgit secundum, & dicit, esse aūt quot modis dicimus, in aliis dictum est, ut secundo de anima, & octauo physic. s. esse idē numero, & esse idem specie. hoc autem. s. esse idem numero in oib. impossibile est, idem. n. numero semper est deus & substātiae separatae, & corpora caelestia. In his uero, quae sunt in materia, esse idem numero semper est impossibile, ppterea q longe distent a principio. s. deo. Deo. n. propinquiora sunt corpora caelestia, remotissima sunt generabilia, ideo cōcludit q deus reliquo mō. s. secundum speciem semper cōpleuit generabilia, nā faciendo illa perpetua secundum speciem, fecit quodammodo media inter genera bilia

bilia secundum numerũ accepta, & cœlestia secũdũ nomerum æterna. Fecit aotem deus hæc secundum speciẽ perpetuam continuã faciens generationẽ, ita.n.(vt inquit)maxime continuabitur ac perpetuabitur esse, quia proxime est substãtiæ generatiooem fieri semper, & per hæc innuit tertium syllogismũ. Quo vero ad verba attinet, debes scire(vt inquit Philoponus) ꝙ deus fecit sempiterna secondũ nomerum. s. rorpora rœlestia, quæ secundũ substantiam intransmutabilia sunt. secundum locum transmutabilia. Fecit & ea quæ secundum substantiam & nomerũ suni intransmutabilia vt generabilia, vt perfectos esset mondus, fecit secundum speciẽ generabilia esse perpetua. Secondum nomerum transmutabilia, ideo dicit reliquo modo. s. faciendo tertiũ, cõpleuit omne hoc rotum mundũ deos. vt.n. mundus esset perfectus, in eo debebat triplex genus entis adesse, secundũ numerũ simpliciter æternorum, secundum nomerum simpliciter corroptibilium, secũdũ speciem vero æternorum, horum trium, primo principio propinquissimum est quod est æternom secundũ nomerũ, ab illo vero longe distat, qđ est secundum numerom generabile, medium est secundum speciem æternum, sic.n. deus faciens mundum processit ordinate, non ab extremo ad extremum sine medio, cum vero dicit, quia proxime est substantiæ fieri semper generationem, per substaotiam deũ mondi opificem intelligit, per hoc.n. ꝙ generabilia fiont semper, sunt proxima ipsi deo secundom esse considerato, per generationem uero sunt proxima deo secundum perpetuitatem accepto, deus n. est esse perpetuũ. cui generabilia sunt proxima quo ad esse eios per ipsum fieri, quo uero ad eius perpetuitatem per eios generationem(vt Philoponus annotabat.)

Deus est ei mundi secundum Philop. Colligit hic Philoponus secundum Arist deom esse mũdi opificem, atque effectiuam causam, hæc de causa finali, tunc repetit causam factiuam perpetuæ generationis, & q. d. licet finalis causa perpetuæ generationis sit, vt generabilia deo appropinquent quo ad illius esse, & illius perpetuitatem, tamen eios causa factiua est circularis motus, vt dictum est.

Huius autem causa vt dictũ est sæpe, circularis ratio. sola enim continua.

Ant.c. 99 & 100. Dilu. 1c c. eiusdem. *Huius autem vt dictum est pluries causa est, circularis latio. hæc enim sola perpetua existit.*

Com. 99. Repetit causam generationis & rorruptionis assignatam videlicet. circularem lationem, quæ res patuit.

Ant.c.100 *Ideo & alia quæcunque transmutantur adinuicem secundũ passiones & potentias. verbi gratia simplicia corpora imitantur circularem lationem. quando enim ex aqua aer generatur, & ex aere ignis, & rursus ex igne aqua secundum circuitum dicimus circuire generationem, quia rursus reuertitur. Quocirca & recta latio assequens circularem. continua est.*

Diluc. 1c. c. eiusdem *Hinc fit vt cætera alia quæcunque mutuo transmutantur secundum potentias & passiones, veluti simplicia corpora, sectentur circularem motum, nam cum ex aqua aer fit, exque aere ignis, iterum & ex igne aqua, circulo dicimus generationem conuerti. quia econuerso vertitur. Insuper etiam & horum motus rectus circularem sectans, perpetuus est.*

Com. 100. Soloit problemata. primum, quare generatio elementorum vna dicitur cirrularis, vt illa quæ est ex symbolis semper, ot quaodo ex aqua aer fit, ex hoc ignis, ex igne terra ex hac acqua, ex hac aer, ex hce ignis, & sic in infinitum. Respondet qood causa hoius est motus circularis, nam cum natura inferior sectetur superiorem inquantum potest, ideo cum cœlum moueatur circulo, & generatio symbolica circularis erit. secundum est, quare recta generatio vt dissymbolica est perpetua. Respondet, quia hæc sectatur motum cæli, nam accedente sole crescunt elementa superiora, & inferiora diminuuntur, & recedente, fit econtra, & hoc perpetuo. Et quæ dicit clara sunt. Animaduerte, ꝙ generatioocm uocat phoram, aboiitur enim verbo. sed accipit phoran pro, generatione. Hic textus optime exponitur in commentariis, oerum Philoponus quo ad verba Aristo. dicit, ꝙ Arist. per potentias intelligit qualitates motiuas, ꝑ passiooes qualitates alteratiuas, uel aliter dicit, ꝙ per poteotias intelligit qualitates actiuas calidũ & frigidũ, per passiooes vero qualitates passiuas homidũ & siccũ. Ego vero per potentias substãtiales formas intelligo, per passiones vero qualitates passibiles, per rectã vero lationẽ Philoponus intelligit generationẽ in rectũ. Est.n generatio duplex circularis, & recta, circularis est elemeotorũ, recta vero est hominis ex homine, & sic in infinitũ. Hæc.n. dicitur æterna, qm̃ imitatur circularem, quatenus ex hoie fit semen primo, & post semen embrio, & post embrionẽ puer, post puerũ adolescentulus, post adolescentulũ fit uir. ex viro vero iterum fit semẽ, & embrio. & sic deinceps. Hæc ergo generatio reuera in rectũ est, quia vero imitatur circulũ, hẽt sempiternitatẽ. Animaduertendũ vero ꝙ generatio elementorum ex inoicem dicitur simpliciter in circulo, qm̃ in illa non põt fieri processus in finitum(vt probatum est) ideo oportet vt retrocedatur. Generatio vero hominis ex homine est in rectom, quia procedit in infinitom, verum habet oou nihil circularitatis, & ea ratione, procedit io infinitum.

Ant.c. 101 *Simul autẽ manifestum est ex his, quod quidam quærunt, quare vnoquoque corporum in propriam lato regionem, in infinito tempore non distant corpora. Causa enim huius est, adinuicem transmutatio, si enim vnumquodque maneret in sua ipsius regione, & non transmutaretur ab eo quod prope iam vtique distarent. Transmutantur igitur, propter lationem duplicem existentẽ. quia vero transmutantur non contingit manere vllum eorum in vlla regione ordinata. Quod igitur est generatio & corruptio, & propter quam causam, & quid generabile & corruptibile. manifestum ex his quæ dicta sunt.*

Diluc 1c. c. eiusdem *Simul autem patet ex his id quod quidam dubitãt, propter quid singulis corporibus ab infinito tempore in propriam regionem latis, ipsa eadem composita corpora non distant? Huius enim causa est mutua horum transmutatio. Si enim vnumquodque in suipsius regione permaneret, neque a sibi vicino transmutaretur, destitissent tandem, transmutantur quidem igitur propter eã lationem quæ gemina existit. Propter conuersionẽ verom nulla vna regione ordinata eorum aliquod permanere contingit, propter quid quidem igitur est generatio & corruptio; propter quã causam. & quid generabile, & corruptibile, perspicuũ ex his, quæ dicta sunt.*

Com. 101 Soluit tertium problema videlicet propter quid per infinitum ante tempus singula corpora elementa per suas regiones delata sunt, & nunquam ceciderunt, ac nonquam inuicem distarunt, semper fuerunt contigua, & propriis in regionibus. Mouit problema hoc propter Empedoclem, qui ooluit illa quandoque confundi per amicitiam (inquit) Simul aotem patet ex his id quod quidam dubitant vt Empedoclici propter quid singulis corporibus ab infinito tempore antea in propriam regionem latis, ipsa eadem supple composita & coordinata nonquã distant, sed semper sunt contigoa, ac in suis regionibus. hoc est problema. Animaduerte quòd textus singulariter scribitor in græco. videlicet. propter quid vno quoque corporom, sed ego transtuli pluraliter, quia verbũ ecastos signat multitudinem. Respondet qoòd causa est mutua horum transmutatio. nã si vnumquodque in suipsius regione permaneret, neq, a sibi vicino transmutaretor, destitissent tãdẽ. subaudi eorũ transmutationes. Et sic quantũ ex vna parte de eis corrũpitur, tantũ ex alia generatur, & propterea tenetur in æqualitate semper. vbi aũt de eis corrũperetur, & nihil regeneraretur, gñationes & trãsmutationes eorũ tandẽ destitissent, quia essent omnino & penitus corrupta. at quia est generatio & corruptio. ideo species & esse totale in eadem regione conseruatur absq; cõfusione. Tũc epilogat causam huius mutuæ trãsmutationis(& inquit) Transmutantur

mutantur quidē igitur propter eam transmutationē, quæ gemina existit videlicet pp motum solis per zodiacum. Propter cōuersionem vero eorum mutuam in nulla vna regione ordinata eorum aliquod pmanere cōtingit, quia partes se tangentes confunduntur. nā quantū vnum accipit de natura propinqui, tātum ēt accipit de loco eius, & permiscetur ei, vt videmus q terra & aqua euaporantes, cendunt ad locum aeris, & permiscentur cum eo, & similiter quando ignis & aer frigore inspissantur, vadunt ad locum terræ & aquæ, & permiscentur cū eis. quo fit vt elementa non sunt vbique pura. nam in partibus in quibus se contangunt, permiscentur inuicem, & confunduntur. Sed dubitant. verū partes elementi non tangentes elementum sibi vicinum aliquando corrumpantur. videtur q sic. aliter aliquod corruptibile esset, quod nunquam corrumperetur contra Arist. primo cæli. Videtur ēt q nō. quia illis non potest applicari corrūpens. Secundo, totum elementorum potest corrumpi. igitur totum aliquando corrumpetur. aliter aliquod corruptibile esset, quod nunquam corrumperetur. Ad hæc dici potest. vt respondet Auerros supra commen. 36. q elementa sunt corruptibilia secundum partes. & sic nulla est pars, quin illa quandoque corrumpatur. Tūc ad primum dicendum quòd licet sibi non potest applicari agens, tamen ipsa inspissata, vel leuificata venit ad locum suæ corruptionis, pōt. n. cōstellatio aliqua succedere quæ certā datā ignis partē in cōcauo inspisset & faciat descendere ad locū suæ corruptionis. Sim licet de terra pars superficialis corrumpitur, & alia succedit & generatur ex alia parte, adeoq quque centrales partes eunt circūferentiales. Ad secundum diceret Auerroes quòd totum non est corruptibile, ideo non oportet vt totum aliquando corrūpatur. Et si dicitur totum est compositum ex materia & forma. igitur totum est corruptibile. quicquid velint sorticolæ circa illud sincathegorema totum. dico quòd totum est corruptibile. nec oportet vt totum aliquando corrumpatur. sed satis est quòd aliquod indiuiduum eius semper corrumpatur ad hoc, vt species non frustretur. Et hoc vult dicere Auerroes. quòd totum non est corruptibile hoc est ita quòd aliquando sit corruptum. Deinde epilogat, & totum patet. Sed circa hæc sunt quæstiones. prima vtrum perpetua sit generatio & corruptio. Et arguit quòd non. quia solus motus localis est perpetuus. Secundo quia nulla generatio est perpetua. Ad oppositum est Arist. in littera. Captiuneulatores & sorticolæ quæstionem soluunt logice tantum, quo in sensu Arist. non loquitur. Vnde volunt verbum perpetuo multipliciter exponi. vno quidem modo pro eo quod est sine intercisione. & sic concedunt perpetuo esse generationem. quia sine intercisione est aliqua generatio videlicet. illa aquæ sub polis. & hæc aeris sub aqua tore. Et forte sub hoc sensu aliqua vna numero generatio perpetuo est. Alio modo exponitur sic. perpetuo a. est. ante quodlibet tēpus fuit a. & post quodlibet tempus erit a. igitur perpetuo est a. quo sensu etiam naturaliter loquendo concedunt perpetuo esse generationem. non ante quodlibet tempus fuit generatio, & post quodlibet tempus erit generatio. igitur perpetuo est generatio. Tertio potest exponi perpetuo est a. sic. semper & omni tempore finito est a. igitur perpetuo est a. quo quidem in sensu catholici concederent perpetuo esse motum, quia semper & omni tempore fuit motus. nam verbum semper distribuit tempus, modo ante mundi creationem non fuit tempus. Quarto exponitur. in infinitis temporibus, quorum quodlibet est æquale vni certo dato est a. igitur perpetuo est a. quo in sensu Aristoteles intelligere videtur apud eos. Et hoc modo perpetuo est generatio, tam secundum quid, quā simpliciter, & tam elementi, quam misti. vt patet in eorum libris. Sed pace horum dixerim hæ videntur captiones, primo quia nec grammatice, nec logice loquuntur. secundo nec quoque physice. grammatice quidem non, quia perpetuum vbique pro continuo accipiunt. Vnde Plinius 11. libro hystoriæ naturalis, capite 52. inquit. Igitur vitæ breuis signa ponit raros dentes, prælongos digitos, plumbeum colorem. pluresque in manu incisuras, nec perpetuas, vbi perpetuas accipit pro continuis. & hoc vbique alii omnes. logice vero minime, quia Aristoteles in libro cæli, & in physica auscultatione. cum probat perpetuo esse motum, siue sempiternum. probat per hoc quia non incepit, nec desinet. igitur perpetuo est a. apud Aristotelem sic exponetur, nec incepit, nec desinet a. igitur perpetuo est a. Quod si velint contendere quòd debet exponi modo illo uoluntarie loquentur, quamquam apud eos hoc non multum videatur inconueniens, cum sæpissime propria loquantur auctoritate. Quod uero nec physice declaratur. quia Philosophus in littera uult generationem esse sempiternam, & tempus generationis esse æquale tempori corruptionis igitur videtur uelle perpetuam successiuam, & continuam esse generationem, hoc est sempiternam. Propter hæc & alia plura videtur mihi quòd de rigore physico dupliciter potest verificari quòd perpetuo siue sempiternaliter est generatio. uno modo accipiendo generationem pro accessu rerum ad perfectionē. qua ratione accessum animalis e genitura ad consistentiam vsque generationem diceremus, contra uero recessum e consistentiam in corruptionem diceremus corrumpi. quo in sensu perpetuo & sempiternaliter est generatio, quia perpetuo & sempiternaliter est accessus rerum ad perfectionē, quia uel in nostra regione sub tropico cācri, uel in illa sub tropico capricorni. accedente namque sole, accessus fit rerum in regione nostra, recedēte fit accessus illic. Sicque de corruptione diceremus. nam recedente hinc fit rerum recessus. recedente illinc, fit illic rerum recessus. & sic sempiternaliter est accessus, sempiternaliter est recessus. igitur perpetuo sempiternaliter est generatio, & perpetuo sempiternaliter est corruptio. Et hæc de generatione & corruptione vniuersali totius mundi. Potest etiam verificari & in generatione particulari certæ datæ rei, ut hominis & equi uel eiusmodi. ut in proxima digressione circa textum est declaratum. Et sic de rigore physico Arist. intelligit. Tunc ad argumenta patet solutio. Consequenter secundo quærunt utrum solum contrarium ipsum sit causa corruptionis. Et uidetur quòd non. auctoritate Aristotelis primo auscultationis physicæ, & septimo metaphysicæ. Materia inquit est quo res potest esse & non esse. igitur materia est per se principiū corruptionis. Secundo, Auer. in li. de substantia orbis ait dimensionem esse principium corruptionis. Igitur non tantum contrarium. In contrarium est quod communiter dicitur. omne quod corrumpitur e suo contrario corrumpitur. Circa hanc difficultatem tria sunt uidenda. primum enim de causis corruptionis. secundum de causis æternitatis. tertiū de causis longitudinis & breuitatis uitæ. uel permanentiæ rerum. Quantum ad primum recentiores fere omnes aiunt causam corruptionis esse tantum contrarium. & hoc uel intrinsecum, ut in mistis, & dissimilaribus, uel extrinsecum ut in simplicibus & similaribus, & intelligunt per contrarium illud quod contrariatur corrumpendo formaliter vel virtualiter, in se uel suis qualitatibus, vt accumulate exponunt. Propter quod inferunt quæ minus contrarietatis participant. diutius perdurare, contra vero quæ multum contrarietatis ut simplicia diutius perdurant mistis, quando quidē simplicia non nisi extrinsecum habeant contrarium. Itemque similia diutius permanent dissimilaribus. quia dissimilaria partium plurimæ contrarietatis, sunt citius corruptibilia. Sed pace tantum dixerim, hi propriam uocem non percipiunt. nam uel quæstio quærit e quibus. uidelicet principiis corporibus inest hæc passio, quæ corruptibilitas appellatur. uel quibus e causis hic effectus qui corruptio est, corporibus inest. ubi quidem de effectu est quæstio, cum corruptio non per se a natura intendatur, sed generationis gratia, ut Aristoteles ait. illæ ipsæ causæ corruptionis erunt, quæ & generationis: constat autem generationis tria esse principia. uidelicet materiam formam & priuationem quatuorque causas. uidelicet materiam formam finem, & efficientem. ut in libro auscultationis physicæ declaratum est. Quod si de affectione sit quæstio. tria sunt principia corruptibilitatis apud Auerroem in libro de substantia orbis uidelicet. materia ipsa dimensio, & contrarium in se uel suis in qualitatibus, quæ enim corporum

ante

Marginal notes: Dubitationes. — Quæstio prima utrum perpetua sit generatio. — Pō sorticolarum. — Confutatio. — Responsio propria. — Secunda quæstio de causis corruptionis. — Ordo quæstionis. — Pō recentiorum. — Confutatio.

ante formæ receptionem, & contrarium suæ formæ pro se, uel qualitatibus formæ, ipsa per se corruptibilia sunt. hoc est, apta nata corrumpi, vel pati affectum corruptionis. Hæc igitur affectio siue passio, quæ corruptibilitas nuncupatur, his ipsis e principijs in corporibus proficiscitur, quibus corruptibilia corpora definiuntur. Definiuntur autem è principiis intrinsecis, materia videlicet dimensione, & qualitatibus contrarium habentibus. vt Aristoteles expressit de qualitatibus. ipsas vocās differentias essentiales, & principia formalia corporum physicorum de materia satis, in libro physicorum. At dimensionē adiecit Auerroes, quā ex verbis Aristotelis in pluribus locis enisus est dedocere. Propter quæ non male recentiores aiunt affectionis ydiui duorum ex parte materiæ fluere principijsque indiuiduorum, quæ sunt materia, dimensio, & qualitates contrarium habentes affectiones specierum, ex principiis specierum, quæ forte sunt partes formæ tantum. Illud tamen attentione dignum quod Auicenna credit hanc affectionem, quæ est

Pō Auicē.

corruptibilitas posse corporibus inesse ex sola materia. etiam nullo contrario sibi competente. qua ratione cælum ait corruptibile esse, ipsum tamen nunquam corrumpi, quia effectus corruptionis e contrario prouenit. Cuius etiā posi

Egidij pō

tionis Egydius noster esse videtur in tractatu de materia, cæli: asserit.n. cælum habere materiam, & eiusdem speciei cum materia generabilium, cælum tamen ait esse incorruptibile, quia materia cæli satiatur forma illius propter contrarij carentiam. Sed hæc res pluribus in locis confutata

Quid Aue

est. Nunc vero ad Auerrois mentem ita supponas, illa tria esse corruptibilitatis causas siue principia conuertibilia. nā vnum infert omnia reliqua: vbi.n. est materia naturalis. ibi est & dimensio, & qualitas contrarium habens: nam materia quæ non infert illa duo, non dicitur materia nisi æquiuoce, & in ratione metaphysica, quæ est ratio potentiæ, & nō in ratione physica, quæ est ratio transmotabilis potentiæ, qua videlicet ratione Auerroes pluribus in locis cælestibus materiam dedicat, eaque e materia cōstare dicens. Et de cor

De causis æternitatis.

ruptionis, ac corruptibilitatis causis satis. De causis æternitatis corporum vel rerū transigamus. recentiores simili ra

Pō recentiorum.

tione tenent habere contrarium intrinsecum formaliter vel virtualiter esse causam corruptionis, igitur non habere contrarium in aliquo modo causa est æternitatis, quando quidem contrariorum contrariæ sint causæ. Auicenna vt dicimus. & Egidius volunt corpora pro tanto non corrumpi,

Auicenne & Egi. pō

pro quanto carent contrario. Est.n contrarium causa effectus corruptionis. causa vero affectus corruptionis est materia, quando quidem cælum est æternum & corruptibile æternum quidem, quia ab effectu corruptionis capi nō potest. cum contrarium nullatenus habeat. corruptibile vero,

Pō Auer.

quia materiam habet physicam. Verum de causis æternitatis sentiendum est apud Auerro. vt de causis corruptionis. quando quidem contrariorum sint oppositæ causæ. erat ipsa res affectione corruptibilis, quia habet materiam dimensionem. & contrarium erit per idem affectione æterna, quia caret materia, dimensione & contrario. erat ipsa res,

De causis permanētiæ.

affecto corruptibilis quatuor ipsis e causis. erit affectu æterna e carentia illorum. Hæc pauca de æternitatis causis. Et de

Positio recentiorū.

causis permanentiæ siue longæuitatis agamus. Iuniores permanentiæ sex causas afferunt, similaritatem partium. Medij continentis conuenientiam, calidi cum humido bonam commistionem, resistentiæ fortitudinem, latitudinem com

Pō propō.

plexionis siue mixturæ, atque in viuentibus bonam calidi cum humido proportionem. Mihi autem videntur generatim esse duas tantum causas, ab extrinseco quidem medij conuenientiam. quando quidem res a medio contrario & corrūpātur & infirmentur. ab intrinseco autem latitudinē misturæ. Quādo enim mistura est ampla magnæque latitudinis, sub cuius quolibet gradu pōt forma in materia permanere, indiuiduum illius diutius perdurat. Propterea metalla & lapides sunt longæuiora hominibus quia eorum mistura amplior existit. at in viuis speciatim esse potest tertia causa bona videlicet proportio calidi cum humido, hoc est temperantia ad iustitiam, vt Aristoteles tradit in libris de longitudine & breuitate vitæ. vbi nanque alterum illorum nimium super excresceret, vt calidum supra humidum, vel

econtra. proculdubio cita est dissolutio. Causæ vero quas recentiores afferunt peccant, vel quia coincidunt, vel quia superfluunt. coincidunt quidem vt tertia, & sexta. vt consideranti patet. Falsæ vero: nam multæ arbores similiores, sunt multis animalibus, quæ tamen vita breuiores sunt. Superfluunt autem, quia resistere contrario non causa est, sed effectus, cuius causam quærimus. Hæc de causis permanentiæ. & per consequens de tota quæstione satis. Nam solutio argumentorum constat. Secundo verum vita humana possit perpetuari vel prolongari. Quod possit perpetuari, declaratur auctoritate Aristotelis tertio topicorum, vbi dicitur in triualis mactare patres est sacrificium. quia si non perpetuarentur. Secundo, ex cibo ligni vitæ potest tale quale humidum restaurari. igitur vita humana perpetuari. Quod

Secūda qō de æternitate vitæ hominis.

prolongari declarant, quia complexio vna habet vnū terminum. Sed vna complexio potest cōuerti in aliam. igitur potest prolongari. Secundo, medici scribunt libros de retardanda senectute. igitur & de prolonganda vita. Tertio tradunt alchimici quod per quintam essentiam, aurum potabile, atque lapidem Philosophorum potest homo sanus viuere, vt Arnaldus de villa noua tradit. igitur & vita prolongari. In contrarium est. constituit deus terminos eius, quos nemo præterire potest. idem & Aristoteles secundo de ani

Ordo qōnis

ma. Circa quæstionem primo videndum de prima parte an vita humana possit perpetuari. secundo de secunda parte,

Qō prima

an possit prolongari. Quidam simpliciter tradunt vitā humanam non posse perpetuari tribus rationibus. primo quia semper materia appetit aliam formam. Secundo quia facta ac completa hominis auctione, hoc est postquam venit ad statum, calor naturalis continuo agit desiccando humidum radicale Tertio, impossibile est hominem poni in aere ita temperato, quin ab illo cōtinuo resoluatur. Animaduertendum q catholici & physici differunt propter contraria principia. catholicus quidem mortem hominem intrare ait propter peccatum. Bestiæ enim mortales sunt quia quodlibet illarum, hoc est forma & corpus mortalia sunt, ac homo anima quidem immortalis est Corpore vero mortalis, sed quoniam forma trahit ad se corpus, humana anima secundum sui naturam corpus redderet immortale, sed propter peccatum mors hominem intrauit: physici vero mortem naturalem aduenire aiunt propter caloris extinctionē & totalis humidi resolutionem. præter naturalem vero ob causas præter naturales. Vnde Auerroes 3. metaph. com

Auerroes.

mento. 15. mirum est quo modo qui indiget cibo, & potu, remaneat in æternum. Cibus.n. & potus non sunt necessarij nisi vt restaurent corruptum. quo modo igitur remanet æternum illud quod est in natum corrumpi. Amplius, physicus sequitur conuenientiam sensuum omnibus enim sensibus experitur omne quod nutritur tādem extinguitur. catholicus reuelationi innititur, modo reuelatum est, in statu innocentiæ vniuersali omnes fuisse immortales. item quæ post resurrectionem animas resumere corpora immortalia. His principiis catholicus & physicus differunt. Sed quoniam catholicus sustinet verum & possibile, ideo rōnes factæ nullæ essent. prima quidem non. quia licet materia appetit formam semper, hoc est propter formæ imperfectionem modo aīa est nobilissima formarum. igitur naturaliter satiat capacitatem materiæ. Ad secundum diceret quod facta cōsistentia potest homo restaurare tale quale propter cibi & medij temperiem, Ex ligno.n. vitæ humidum fuisset restauratum tale, quale ex loco paradisi continens fuisset rēperatum: Et per idem patet ad tertium. Aer.n. paradisi fuisset simpliciter temperatus. hæc de primo. Quantum ad se

De prolōgatione vitæ

condum astronomi & medici differunt etiam quo ad principia. Medici quidem tantum res inferiores considerantes.

Pō medicorum.

complexionum alternationes affirmant, & quod qui cholericus nascitur potest flegmaticus effici, vel melancholicus vel sanguineus. Et hoc propter vsum ciborum, & sex rerū non naturalium hoc quidem pro tanto asserunt, pro quanto supponunt omnem vitæ perdurationem effici à restauratione humidi. & hanc ex solis cibis sex rebus non naturalibusque. Astronomi vero attendendo ad causam supernaturalē. hoc est ad cælestē. asserūt oīa hic euenire e stellis ipsis

Pō astronomorū.

pp quod hunc breuioris esse vitæ, illū longioris aiunt, quia

in huius

In holut quidem genitura, anatreticæ partes hoc est lætalia loca citius inambulant ad aphetica hoc est vitalia. In illius vero tardius. Et tunc consequenter complexiones redicaliter permotari negant, sed bene apparenter, vbi à cælo cõstitutum fit, qua rõne fit, vt qui rhoiertrus exoritur, e cælo sibi anni. 60. statuti sint. siue ad aliam conuertatur complexionẽ, siue in eadem persistat, annos sibi e cœlo præfixos non permutabit, qñ quidem vis cœli pollentior sit viribus et trenis. Forsitã. n. nec complexio mutabilis est, nec vita ꝑ longabilis. Ptolæmeus autem qui peripateticus est, vt asserit ipse in libro magnæ constructionis, astronomum versari ait circa medium inter necessarium & contingens. propter quod multa, posse hominẽ affirmat in prohæmio apo telesmaton, contra constitutum a cœlo, multa quoque quæ a cælo non promittuntur. Et sic concederet & complexionum alternationem, & vitæ prolongationem, quando quidem cælum non agat nisi cum causis secundis, & causæ secundæ, vt plurimum subdantur voluntati & rationi humanæ: Hæc de secundo. Rationes vero in contrarium per hæc solutæ sunt. Tertio quærunt vtrum cuiuslibet substantiæ corruptinæ sit determinatus periodus suæ durationis, hoc est ad maximum & ad minimum. Quæ quæstio & si, fit communis speciatim de animalibus & de homine maxime audiatur. Sorticolæ quorum studiũ est in captionibus, tenent primo quod non est dare maximum tempus per, quod homo potest durare, nec maximum per quod nõ po test, nec minimum per quod potest. igitur minimum per quod non potest, & hoc loquendo de homine in eo q̃ homo. Quod quidem non detur maximum per quod potest probatur, primo quia tunc excessus diuisibilis perderetur in instãti. Secũdo, tũc rei permanentis daret vltimũ instãs esse. Quod vero nõ detur maximũ per q̃ nõ põt. patet, qa tũc non posset durare per hoc & posset durare p malus. Quod nec minimum per quod potest, etiam declaratur, quia quã tolibet tempore modico dato per fieri corruptio. Secundo dicunt periodos specierum esse differentes, vt Aristoteles tradit in libro de historia animalium maxime, vltimo. tradit. n. viuere oues ad. 13. annos vsq;, capras ad. 15. canes ad. 22. boues. 20. equos ad quinquagesimum anum. asinos ad. 30. mulos ad annos. 80. camelos ad quinquagesimum, & in aliis similiter. Dico ẽm speciem. quia quodlibet indiuiduum moritur intra annos suæ speciei, & vt equus infra quinquagesimum, & quodlibet indiuiduum capræ infra. 15. & in cæteris id genus. Tertio dicunt esse periodos indiuiduos, vt alium cholerici, alium melancholici & alium aliorum, quẽ indiuiduũ similis complexionis non excedit, qui tamen in diuidui periodo intra illum suæ speciei cõtinentur. Sed vn de periodus, & de causis periodi, nihil dicunt. Sed animaduersione dignũ apud Auerroem vt legimus primo cæli. commen. 116. quod potentia quælibet terminatur per maximum quod potest, & cum potentia perdurandi sit potentia, iustum est vt terminetur per maximum quod potest, & ita oportet concedere dari maximum tempus per quod potest viuere, & minimum. maximum quidem quia inter omnia quæ potest hoc est maximum, & minimum esse, qa inter omnia quæ potest hoc est minimum. Pro solutione tamen ad rationes debes scire q̃ apud Auerroem cuiuslibet generati detur maximum, & minimũ. & sic sequitur quod non quilibet excessus potentiæ sufficit ad conseruandum, sicut non quilibet sufficit ad mouendum, nam datur minimus, qui sufficit, cuius quidẽ dimidium non sufficeret. Tũc ad primũ diceret Auerroes, q̃ potentia potens conseruare excedit resistentiam, cũ constituitur in illo maximo vel in illo minimo. & tunc si diuideretur, nec esset, quia erat minimus, qui definit esse subito. Scdo, debes scire qd corruptio fit per resolutionem humidi naturalis. hæc autem resolutio fit per minima. quorum quodlibet resoluitur subito. Ex hoc sequitur quod resolutio non est continua, sed bene successiua, successiua quidem, quia alia atq; alia in certo dato tempore. Non continua vero, quia nunc vnum minimum subito fit, nunc fit aliud. & sic successiua intercise. Secundo, sequitur quod est humidum naturale est reductum ad minimum cum quo potest stare vita, tunc est maximũ tempus, quia sub hoc vel vsque ad hoc potest, & sub nullo maiori. Tunc nego quod detur vltimum instans temporis. Sed bene est deuenire ad minimũ humidum cum quo potest stare vita: & cum dicis. cum hoc potest. & immediate post hoc non potest, nego hanc, quia nunc potest & immediate post hoc cum eodem humido põt nam resolutio nõ est continua, licet successiua Scd dices. applicetur in hoc instanti in quo est facta reductio ad minimum contrarium cor rumpens illi minimo, tunc in hoc instanti applicationis, est & immediate post hoc non erit igitur est vltimum. Respõ deo quod primum instans applicati esse est primum non esse illius humidi. Et sic nego quod in instãti applicationis tale humidum sit. Sed adhuc dices. illa applicatio vel est ad ens vel ad non ens. hoc est ad minimum illud, vel ad corruptũ, esse minimi. Dicendum quod est ad ens in potentia & non ad ens actu quod est minimum. Sed bene est minimum generatum & hoc satis. Adhuc replicabis omnem corruptionẽ præcessit alteratio. sexto physicorum. Respondetur illud esse verũ vel respectu diuersorũ, vel respectu eiusdem. Ad tertium diceret Auerroes non in quantũlibet tempore modico posse esse corruptionem, immo postquam res genita est, habet certum tempus suæ durationis, intra quod corrũ pi non põt. Vt si nunc exoritur Socrates, nõ põt immediate post hoc corrũpi. Sed est dare certũ minimũ tempus sub quo põt, & sub nullo minori. Ad argumẽtũ diceret quod potentia fortior non posset corrompere in minori quam minimum, diceretur tamen fortior, quia inæquali tempore potest corrumpere duplum minimum. Sic igitur de mente Auerrois vita animalis est termini tota per maximum, & per minimum.

Hic textus optime exponitur in commentariis, verũ epi logum fecimus. Ibi-{transmutantur igitur} Philoponus vero epilogum fecit ibi{ quod igitur est generatio & corruptio}verum istud nõ refert. Animaduerte q̃ Philoponus dicit, quod qui ponont elementa intrasmutabilia. vt Empedocles, coguntur dicere elementa non semper fuisse in eisdem regionibus. Tu vero intelligas, hoc ideo esse quoniam aliqñ ex his fuit miscella propter amicitiam, & sic non fuerunt in suis locis, aliquando vero redierunt in eorum loca per litem, secundum tñ Arist. semper elementa fuerunt ẽm speciem in suis locis, qm continuo generantur secundũ partem, & corrumpantur secundum partem. Quo vero ad verba attinet. Philoponus per{lationem duplicem existẽtem} intelligit lationem solis per obliquum circulum, quæ accessu & recessu duplex est. Aliter etiam intelligit, quod solis latio est duplex, qm sol mouetur motu primi mobilis ab ortu in occasum, & proprio motu ab occasu in ortũ. Præterea dicit Aristoteles{quia vero transmutatur, nullum eorũ contingit manere in regione ordinata} subaudiatur, quin in tali regione sit aliquid alterius elementi, semper. n. elemẽtum proximum efformat, aut migrat ad regionem sui vici ni. Et cum dixit in regione, addidit ordinata, qm regio vnicuique elemento est ordinata pro loco ei naturali ab ipso, deo, vel natura, Ex quibus verbis colligitor non dari elemẽ ta pura, qm vnumquodq; in propria regione, ordine sibi ꝑ loro, habet non nihil elementi proximi vel remoti. Tunc epilogat secundum Philoponum, & inquit, quod igitur est generatio & corruptio probatum est. propter quã causam sit sit generatio, & corruptio, probatum est ex co, quia materia est potentia contraria, & quid generabile & corruptibile etiam monstratum est, quoniam est, id quod potest esse, & non esse. ex his patet quod iste est epilogus totius. proximus vero epilogus, est particularis, & propositi capituli, & sic quæ Philoponus inquit, non aduertantur his, quæ diximus in commentariis.

Quoniam autem necesse est esse aliquid mouens si motus erit vt dictũ est prius in aliis, & si semper, quod oportet aliquid semper esse, & si continue, vnum idẽ & immobile & in alterabile & ingenerabile.

Quoniam necesse est esse aliquod mouens. si motus erit, quẽadmodũ in alus prius dictũ est, & si semper est oportet quod aliquid si semper. Et si perpetuus existit, illud vnum & immobile erit, & ingenerab le, & inuariabile.

Obiter

Marginal notes: "Ti Ptole." (beside "longabilis. Ptolæmeus"); "De periodo. Quæst. 3 ỹ ô sortiolarum," (beside "Tertio quærunt"); "RECO." (beside "Auerrois vita animalis"); "Ari. 2.102" (beside "ximus in commentariis"); "Dilue. ce. c. eiusdem" (beside "Quoniam necesse est").

Obiter & quasi extra propositum de motoribus cœli in
Com. 90. dagatur, inciati forte in hoc, quia accepit tanquā suppositionē cœlū mouēri perpetuo ab vno motore perpetuo, & quia pluribus motibus mouetur & perpetuo, etiam supposuit plures esse motores, & perpetuos, propterea labitur ad hæc. Potest etiā esse propterea, quia accipit generationem esse à motu cœli, & vitas, & permanentias. ne quis credat illa esse e motu tm̄, virtute motus, incidit in declarādum generationem, vitas, & ipsa esse à motibus virtute motorū. Facit igitur enthymema. motus est & semper & perpetuus, igitur motor est semper & perpetuus. hoc est ingenerabile & intransmutabile, & inuariabile. Proponit autem hoc sub forma suspensiua, qm̄ quæ tn̄ non tenetur suspensiue. Et facit tria enthymemata. quæ in vnum reducuntur. Et inquit. qm̄ necesse est esse aliquod mouens si motus erit. hoc est primum, & remittit se alibi. vt in. 7. & octauo physicorum. Et si semper est motus. oportet q aliquod mouens sit semper hoc est secundū, & si motus perpetuus existit, illud vnum erit & immobile, & ingenerabile, & inuariabile. hoc est tertium ex quibus potest fieri hæc hypothetica, si motus est, & semper, & perpetuus, erit aliquis motor, & semper, & perpetuus, hoc est ingenerabilis, immobilis & inuariabilis, qđ fuit primum nostrum enthymema. Animaduerte quod synechēs græce, latine est continuus, tamen hic magis sonat perpetuus, proprie enim perpetuum continuum est.

RECO. Secundum Philoponum cū Arist. dixisset sempiternæ generationis factā nam causam esse circularem lationem cœli in hac parte vult ostendere, q & circularis lationis est aliqua causa abstracta perpetuo mouens immobilis, sempiterna, inalterabilis. & vna secundum numerū, ex qua depēdet & cælum, & mundus. Fecit autem hoc, vt Philoponus innuit, de sui consuetudine quemadmodum fecit in physicis, & in libro de aīa. In physicis n. cum disseruisset de naturali motu, in octauo libro reduxit illum ad quandam abstractā causam immobilem, atq; sempiternam. in libro uero de aīa ex rationibus, quæ de anima sunt, cucurrit ad mentem, ita quoque & in hoc loco, cum dixisset sempiternæ generationis causam esse motum cælestem, transit ad causam illius, simpliciter abstractam. Hæc est intentio & causa intentionis secundum Philoponū, in commentarijs vero aliter diximus, quæ non ab ratione dicta fuerunt. secūdum ergo Philoponum vniuersus Arist. sermo est iste, si est vnus motus continuus ac sempiternus, necesse est esse aliquid, quod perpetuo moueat, vnū & idem numero. Sed est motus sempiternus & continuus, igitur est quod perpetuo mouet, vnum numero, & immobile, & inalterabile. Aristote. autem non sic in vnum, hypotheticum syllogismum facit, sed sumit tres hypotheticas, & inquit. qm̄ autem necesse est esse aliquid mouens, si motus erit. est ergo prima hypothetica. si motus est, necesse est aliquod mouens esse, vt dictum est prius in aliis. s. 7. libro philosophicorum. Deinde ponit secūdam, & dicit, & si motus est semper, necesse est supple, q oportet aliquod mouens semper esse. hæc est secunda. deinde affert tertiam, & dicit, & si est motus continuus, supple necesse est, quod sit vnum idem, & immobile, & inalterabile, & ingenerabile. Vbi patet verba Aristotelis esse suspensiua, & carere termino suspensionis, nam (vt Philoponus inquit,) ex his verbis Aristoteles intendit vnum syllogismū hypotheticum, cuius tacuit positionē antecedentis, quæ est assumptio, & positionem consequentis, quæ est conclusio, in hunc modum, si motus est. & sempiternus, & continuus necesse est aliquid esse. quod perpetuo moueat vnum & idē numero, immobile, inalterabile, & ingenerabile. Sed motus est, & sempiternus. & continuus, ergo aliquid est quod perpetuo mouet; vnum & idem numero, immobile, inalterabile, & ingenerabile. Tacuit ergo assumptionem hoc est positionem antecedentis, quia declarata est alibi. & positionē consequentis innuit.

Ant. c. 103 *At si multi circulares motus; multa quidem omnia, autem aliqualiter esse hæc necesse sub vno principio.*

Dilu. te. c. eiu idem. *Et si plures circulares motus sint, plures quidem, erunt omnes tamen ipso ratione aliqua necesse est esse sub vno principio.*

Secundum enthymema est si sunt plures motus cælestes necesse est contineri omnes illos motus sub vno principio. Inquit. Et si plures circulares motus sint, plures quidem erunt, & diuersi omnes tamen ipsos tales motus ratione aliqua, necesse est esse sub vno principio. Animaduerte quod expositores nostri sic formant enthymema: si plures sunt motus cælestes, plura sunt mouētia reducibilia ad vnum primum tm̄. Et licet sensus sit verus, non tamen est ad seriem græcā conueniens: Nam verbū palas, latine oēs cum sit generis feminini, cinises refert. s. motus, qui est græce feminini generis, propterea cū verbo illo motus construitur. vlterius animaduerte quod Aristote. es per principiū, quod græce arches. potest intelligere primum motorem. videlicet deum ipsum, & primum motum. & vtroque modo sensus stare potest. si intelligat eos reduci in primum motorem. verum est, quia omnes intendunt primum motorē vti primum finem, & sic continentur sub primo aliqua ratione, vt sub ratione finis, & si intelligat primum motum, etiā verū est. quia omnes motus cæterorum orbiū sunt ordinati propter motum diarium, vt declarat Auerroes secundo cæli pluribus locis. maxime cōmen 66. & 71. & ita continentur sub illo aliqua rōne, quia saltem sm̄ ordinem. Verum propter recentiores, & studiosos scholares (licet de hoc multa diximus in commentationibus nostris. 12. libri metaphysicæ) aliqua dicā ex Dictis Auerrois. 12. metaphysicæ. cōmē. 44. qđ cæteri motus secūdarii cōstituti sunt in nobilitate pp situ eorū cū primo. nāq sunt ppriores diario motui sunt cursu velociores, circuitione tardiores, subiecto nobiliores sublimitate præstabiliores. Velociores quidē cursu, quia in minori vel æquali pertranseunt æquale vel maius spacium. Circuitione vero tardiores: quia in maiori tēpore complent suū circulū, cū. n. velociori sunt propinqui velocius moueri debent orbes, cum vero appetāt assimulari primo. tardiori circuitione peragūt, vt per talem tarditatem magis conueniant cū primo mobili vt dicit Auerroes secundo cæli commen. 66. nec obstant hæc. quia potest Saturnus velociꝰ moueri quā luna & tardius circuire, quia luna circuit in mense, saturnus in annis circiter. 30 modo pōt circulus Saturni excedere circulū lunæ maiori excessu quā anni. 30. superant mēsem. Substantia aūt sublimiores, quia motor mouens motu propinquiori ad primum, est nobilior motore, qui mouet motu remotiori a primo. Sublimitate præstabiliores, quia eminentia loci facit sublimitatē. Sed hæc quomodo & qualiter in. 12. metaphysicæ perquirantur. lat sit nunc scire quod omnes regulantur & ordinantur aliqua ratione per motum diarium.

Secundus syllogismus hypotheticus est secundum Philoponum, si multa fuerint, quæ tali continuo, & sempiterno motu mouentur, necesse est & ea, quæ mouent, multa esse, coordinata tamen, & dependentia ab vno principio, e quo constitutionem & ordinē habent. Vnde dicit, & si multi circulares motus sunt, quibus mouētur, necesse est multa quidem esse quæ mouent omnia autem aliquo modo necesse est esse, hæc sub vno principio e quo & ordinem & constitutionem habent. Quo vero ad verba attinet verba græca plyn men, pasas de, ad causas siue principia retulit, nos autem in commentarijs ad motus retulimus Philoponus quidem ad principia, qm̄ principiū apud græcos fœminini generis est. nos autem ad motus, tanquā ad proxime dictum. addidit aūt {quodam modo} qm̄ illud principium, a quo cūcta dependent (vt philoponus inquit) omnia continet quodam modo secundum locum, non quidem ratione sui, sed ratione primi mobilis, cuius est primus motor. vel dixit {quodam modo) quo ad ordinem, quoniam primus motor est prior illis originem & natura cum sit a se, cætera ab ipso, non autem simpliciter s. tempore quod est esse simpliciter prius, hic est ergo secundus hypotheticus syllogismus, vbi etiam positio antecedentis, & cōsequentis desunt & ideo est suspensiuus sermo sine termino. debes autem illa supplere per quæ dat intelligere q siue vnus, siue plures sint motus sempiterni, deueniendum sit ad primum principium immobile omnino.

Continuo autem existente tempore, necesse motum

continuum

cõtinuũ esse, si quidem impossibile tẽpus sine motu esse. continui igitur alicuius numerus tẽpus. Circularis ergo quemadmodum in his quę in principio determinatũ est.

Diluc. te. c. eiusdẽ. *Sed perpetuo existente tẽpore necesse est motũ perpetuũ esse, qñ quidẽ impossibile est tẽpus sine motu esse, tẽpus.n. numerus est alicuius perpetui, quia circularis quẽadmodũ ĩ rõnibus a principio dictis determinatũ ẽ.*

Com. 104 Ponit nunc antecedens hypotheticæ sic, sed motus est, & semper & perpetuus, igit motor est & semper & ꝑpetuus, probatur positio antecedentis, quia tẽpus perpetuum est ꝙ est numerus motus perpetui, & non ponit antecedẽs, sed ꝓbationẽ eius loco positionis aſtris, vt sermo sit breuior, & dicit, sed perpetuo existente tẽpore, necesse est motũ perpetuũ esse, hoc non est positio antecedentis. sed eius probatio, quã exponit. d. Quando quidem impossibile est tẽpus sine motu esse. Tẽpus.n. numerus est alicuius perpetui, quia est numerus motus circularis. vt quarto physicæ auscultationis determinatũ est. Sic igitur patet totus syllogismus. Aiaduerte quod particula ara, græce, latine est ergo, vel igitur,

Nota. interdũ vero reddit causam, vt hic, ideo transtuli illo modo. Aiaduerte ꝙ Aristoteles nouit motũ diurnũ. & motũ obliquũ, & motum obliquum diuisit ſm apparentias, quas narrat 12. meta. Oẽs tñ ponit concentricos. Ptolemæus vero certos ponit diurnum, & obliquũ, & eũ secat in eccentricos, & concentricos, & extrinsecos, quos narrauit in libro magnæ cõpositionis, motũ trepidationis stellarũ fixarum, quẽ posteriores adinuenerunt Aristo. nõ cognouit, & Ptolomæus nõ asserit, cum ponat auges fixas solis, sed res hæc omittatur, licet multa de hac re dixerimus in libro de nostrarum calamitatum causis, & si deus mihi vitæ longitudinem præstabit aliquando disputabimus in re hac.

RECO. Philoponus nõ recedit ab his, quæ in cõmentarijs diximus, vult.n. ꝙ cũ Aristoteles ꝓtermisisset positionẽ antecedentis in primo syllogismo, quæ potentia cõtinebatur in eo, nũc illius assumptionis probationẽ affert ex tẽpore, & ita ſm Philoponũ vult ꝓbare, ꝙ motus sit cõtinuus & hoc ꝓbat ex tẽpore, cũ.n. tẽpus sit cõtinuũ, necesse est & motũ cõtinuũ esse, probatur cõsequentia, qm̃ tẽpus motus mensura est, talis aũt est circularis, ergo tẽpus mensura est circularis motus, quare si tẽpus est cõtinuũ. circularis motus est cõtinuus. inquit, cõtinuo aũt existente tẽpore, necesse est motũ continuũ esse, si quidẽ (vt inquit) impossibile est tẽpus sine motu esse, & motũ supple sine tempore. cuius causam affert. qm̃ tempus est numerus alicuius motus continui scilicet circularis, ideo concludit, circularis ergo motus, temporis numerus est & circularis erit continuus, quemadmodum in physicis dictum est. Quo vero ad verba attinet verbum {igitur} pro enim accepit, vt legit Philoponus. Supponit autem tempus esse continuum ex libro physicorum.

Ant. c. 105 *Cõtinuus aũt motus vtrũ est quia quod mouetur cõtinuũ est, an in quo mouetur, velut locũ dico, aut passionẽ. Manifestũ itaq; quod eo quod id quod mouetur. qũo.n. cõtinua passio, nisi quia res cui accidit. cõtinua est Si aũt & eo quod id in quo, solo loco hoc existit, magnitudinẽ.n. aliquã habet, huius aũt quod circulare est, solũ continuũ, quocirca, idem sibiipsi semper continuum est. Hoc igitur est quod facit continuum motum, circulare corpus quod fertur. motus autem tempus.*

Diluc. te. c. eiusdem. *Vtrũ aũt motus sit perpetuus, q̃a perpetuũ est mobile, vel id in quod mouetur. dico vt locũ & passionẽ. Manifestũ itaq; illud esse, quia mobile est perpetuũ. qũo.n. passio perpetua est nisi res cui accidit. perpetua sit, sed si per id in quo ẽ, motus ipse perpetuus sit, eo mobili quod in loco mouetur tãtũ erit. Nã magnitudinẽ habet. Huius aũt solũ quod circulare est, perpetuũ est, quia ipsum sibiipsi perpetuũ est, quod igitur facit motum perpetuũ corpus quod circulo fertur est. Huius autem motus facit tempus perpetuum.*

Com. 10 Soluit quæstionẽ, vtrũ motus sit perpetuus ꝑꝑ ꝑpetuitatẽ mobilis cui inest, an ꝑꝑ perpetuitatẽ termini ad quẽ, v ipota ꝑꝑ perpetuitatẽ loci, vel passionis, quæ acqritur per motũ. Respondet ꝙ ꝑꝑ mobile, & nõ propter oẽ mobile, sed solum propter mobile in loco, & nõ propter oẽ mobile in loco, sed solum propter mobile in loco circulare, propterea quia hoc solũ est perpetuũ, quod facit motum perpetuum, & motus cæli perpetuus, facit tẽpus perpetuũ, & sic est iste ordo, ꝙ mobile ꝑpetuũ facit motũ perpetuũ, & motus facit tẽpus. & verba patent, verũ pro illis, qui volunt verba vt iacẽt, lego litterã more cotũ. Motus aũt perpetuus est. vtrũ subaudi sit perpetuus ipso mobili existente perpetuo, hoc est ꝑꝑ mobile, an propter id in quod mobile mouetur, vt dico propter locũ vel passionem. Respõdet manifestum itaq; qm̃ propter mobile, subaudi motus perpetuus est. cuius causam subscribit. d. Quõ.n. passio perpetua est, nisi ꝑꝑ rem cui accidit, perpetua sit, q.d. nullo mõ. Si vero ꝑꝑ id in quo, hoc est solo loco est, magnitudinẽ.n. habet, sed hæc litera põt exponi vno modo de termino ad quem sic, si vero propter id in quo. i. ꝑꝑ terminũ ad quẽ motus ipse dicatur perpetuus, hoc. i. motus perpetuus est talis solo loco, magnitudinem.n. habet solus locus Sed hæc expositio non cõsonat sequentibus verbis, ideo lege sic, si vero ꝑꝑ id in quo hoc est propter mobile cui inest, motus ipse sit perpetuus, hoc. i. tale mobile erit quod solo loco est motum. Et huic consonat, quod subscribit. d. Huius aũt ꝑpetuum est solũ ꝙ circulo subaudi mouetur Deinde reddit causam, q̃a ipsum sibiipsi, hoc est per hoc quod circulare est, & habens naturã ꝑpetuã, semper perpetuũ est, vnde particula illa, oste in græco reddit causam, igit corpus qd circulo fert, illud est ꝙ motũ perpetuũ facit, motus aũt talis corporis subaudi facit tempus, & sic patet sensus quæstionis. nostra igitur trãslatio non differt à verbis Sed ambiges forte, quia motus est perpetuus etiã a motore. 12. meta. com. 41. Dicendũ ꝙ ꝑ mobile non intelligit subiectum motus tantum, sed id quod per se mouetur a principio in eo, & sic in ipso mobile claudit subiectum, & motorem.

Philoponus ad verbũ exponit vt nos in commentarijs diximus: dubitat tñ qm̃ id ꝙ augetur magnitudinis additione crescit, & hæc continua additione auctio est continua, ergo non est verum, motũ esse continuũ eius quod mouetur continuitate. Dicendum, ꝙ Ari. accepit hic continuum pro perpetuo cuius est semper deinceps aliquid accipere. Augumenti autem non est semper aliquod accipere deinceps, non enim in infinitum augescit ꝙ augetur. reliqua ex commentarijs clara sunt. RECO dubitatio philopon Solutio.

Quoniã aũt in continue motis secundũ generationẽ aut alterationẽ aut vniuersaliter trãsmutationẽ, videmus deinde existens & generatũ hoc post hoc, ut nõ deficiat, considerandũ est vtrum est aliquid quod ex necessitate erit, an nihil, sed omnia contingit non fieri. Ant. c. 106

Cũ aũt in his quæ perpetuo vel secundũ generationẽ vel alterationẽ, vel quãcunq; transmutationem mutantur, videamus deinceps ens & generari hoc post illud, quatenus nõ deficiant, consideratione dignum, vtrum aliquod erit, quod necessario erit, vel nihil sed cuncta contingenter generantur. Diluc. te. c. eiusdem

Mouet secundam. q vtrum omne quod generatur, necessario generatur, causa quæstionis est, quia quæ circulo sunt, necessario sunt, sed quæ generantur, circulo sunt, quia vnum post aliud, igitur dignum consideratione est, vtrum quæ generantur, necessario generantur, tangit minorem syllogismi facientes quæstionem. dic. Quum autem in his quæ perpetuo, vel secundum generationem, vel alterationem, vel quancunque transmutationem mutentur, videamus deinceps ens, & generari semper hoc post hoc, quatenus non deficiant, hæc est minor syllogismi facientes quæstionem. subdit quæstionem per modum conclusionis. d. Considerandum vtrum aliquid erit, quod necessario erit, vel nihil, sed cuncta contingenter fiunt. Est igitur qõ vtrum oẽ quod generatur contingenter, an necessario fiat. Animaduerte quod verbum illud quamcunque, græce est olos, quod latine est omnino, quod cum non sonet, transtuli quamcunque transmutationẽ, quod idem est. Com. 106

RECO. Cum ostendisset in præassumptis, quod inest generationi continuum, qm in his quæ generātor est ipsum deinceps, & ipsum fieri ſm post primū, nunc (vt Philoponos inquit) quærit si est ipsum ex necessitate esse in his, quæ generantur, ita vt necesse sit ad primum consequi ſm, aut nihil qđ fit, est necesse, sed omnia cōtingentia, vt contingat quod fit, fieri, & nō fieri. Vnde inquit, qm aūt in continue motis ſm generationē, aut alterationem aut vniuersaliter quamuis transmutationē videmus deinde existens, & generatū hoc post hoc, vt non deficiat, considerandū est verum in talibus est aliquid. qđ ex necessitate erit, ita vt necesse sit ad primū consequi ſm, aut nihil, hoc est nullum ſm necesse sit consequi ad primum, sed omnia. s. secunda in generationibus cōtingat non fieri, hæc est quæstio (ut exponit Philoponus) & nos in commentarijs. Quo vero ad verba attinet, cum dixit {in continue motus secundum generationem} non dixit generationem esse motum simpliciter, sed qm sine motu generatio non est, iure dixit in his quæ mouentur secundum generationem, vt Philoponus inquit.

Anti. 107 *Quod enim quædam, manifestum est & mox, ipsum enim erit, & ipsum futurum, aliud propter hoc. quod enim verum dicere quod erit, oportet hoc esse quandoq; verum quod est, quod aūt nunc verū est dicere quod futurum est nihil prohibet non fieri. futurus enim incedere quis, non incedet.*

Dilue. te c. eiusdē. *Quod quidem. n. quædam, patet. nam duo sunt. & id quod mox erit, & id quod futurum alterum erit, propter, hoc quod quidem enim uerum est dicere quod erit, oportet hoc esse aliquando verum, quod sit, quod autem nunc uerum est dicere, quod futurum erit. nihil prohibet non fieri, de futuro enim aliquis deambulaturus, aliquando non deambulabit.*

Com. 107 Soluit, & innuit diuisionē talem, q̄ eorū quæ futura sunt fieri, quædam simpliciter dicuntur futura fieri, vt effectus, qui e causis proficiscuntur naturalibus, vt vapor e pluuia, & e vapore nubes, & cætera id genus, quædā quæ proficiscuntur ab agēte a proposito, quod dr̄ agens ꝓꝑ hoc, vt incessus siue deābulatio, quæ fit ab homine propter sanitatem. Eorū vero quæ simplr e nā ipsa, causisq; naturalibus futura sunt, quædam sunt proximo futura fieri. vt. quando causæ promotiuæ ad esse ita sunt propinquæ generationi alicuius, vt non possint impediri, & causæ impeditiuæ ita remotæ, vt non impediant. Quædam sunt a remotis futura fieri, vt qn promotiuæ erunt remotæ, impeditiuæ proximæ. Respondet nūc Aristoteles q̄ quædam necessario erunt, vt ea quæ proximo futura fieri suot simpliciter, & non a proposito, quæ vero remotæ, vel a proposito, non oportet, vt oīno futura sint necessario. Inquit. Quod quidē. n. quædā subaudi sint necessario generanda patet, sub audiui in græco, nā eorum quæ erunt duo sont, & id quod mox erit. videlicet absq; ratione & proposito. Et id quod futurum alterū erit, propter hoc, i. propter rationem, dixit alterum, quia omne quod erit propter rōnem aliquo modo est, sed erit alterum vt ambulans, vel scribens. quod quidē verum est dicere q̄ erit, oportet hoc esse aliqñ verum, q̄ sit, nā tale est quod de proximo est futurum fieri, vt quando sunt oēs causæ promotiuæ proximæ, & impeditiuæ remotæ. Quod aūt nunc verū est dicere quod futurum erit, vt est id quod erit propter rationē, & propositū, nihil prohibet non fieri. De futuro. n. aliquis deambulaturus, etiā omnibus causis promotiuis proximo positis, aliquando non deambulabit. Et hoc quia effectus proficiscitur a causa libera, & contingenti. Sed dubitares. nam de necessitate omne futurum erit, quia hæc est necessaria. futurum erit, quæ adæquate significat futurū fore, igitur de necessitate omne futurum erit. Ambulans est futurū, igitur de necessitate ambulās erit. Respondetur quod ex maiori de necessario, & minori de inesse, cōclusio sequitur de necessario conditionali conditione addita a parte prædicati, vt Alexander. Philoponus, & Auerroes declarant primo priorum. Ideo debet sic inferri conclusio, q̄ de necessitate ambulans erit quatenus futurum. Replicæ & defensiones sunt tactæ primo priorum. Aduerte tamen quod de hac materia multa diximus in libro destructio destructionum, & in libro de interpretatione, quæ licet sint dicta in nostra adolescentia, nunc non reuoco, immo addo quod hæc est positio principis mathematicorū Ptolemæi in libro apotelesmaton. Et in libro centum enunciatorum. Ipse. n. in hac re cōcedit tria verissima ſm philosophiā. Primum aliquod pōt homini euenire, quod nec a cælo, nec a natura est sibi promissum, vt submersio, & abissatio. Periere. n. sæpissime oēs ciues abissatione vrbis, quibus oibus particulatim non erat e cælo talis mors promissa, nec e causa aliqua sibi connata, vt ostendit Ptolemæus in proæmio apotelesmaton. Secundū est q̄ multa pōt hō per prudentiam aduertere eorū, quæ cælum sibi ominatur, qñ seipsum ante aduentum illorum se præparauerit, vt sciens futuram pestem in vrbem aliquam, pōt eā euitare, dato q̄ a cælo & a causa naturali sibi promittatur. vt declarat Ptolemæus in libro centū enunciatorū. Tertium est q̄ sæua ventura nos possumus mitescere, & optima accelerare. idem Ptolemæus ibidem. Argumenta, vero & obiectiones quorundam astronomastrorum, siue captiūcolatorū, nunc omitto, quia satis in locis dictis diximus. Sed si alias occurret mihi res hæc, & cum maiori ocio, forte multa pulchriora addam.

Soluit quæstionem ſm Philoponum, quod quædā contingentē euentū habent, quædam vero necessariū. Quod quidē quædam contingentē euentū habeant, probat (vt Philoponus dicit) dupliciter ex vsu illorū nominū erit, & ipsi⁹ futurū est, & ex ipsis rerū naturis. secúda ibi {Vniuersaliter aūt, qm} ꝓ intellectu ergo primi aīaduersione dignū, qđ in his q̄ fiūt his nominibus vtimur, erit, & futurū est, dicimus. n. ignis comburet, & futura est ignis cōbustio. Ex vsu ergo horum nominum probat primo quod in generationibus quædā non fient necessario, quædam aūt fiēt necessario. qm in his, quæ nunquā sunt, sed in futurū tempus fore potentia dicuntur, consueuimus vti ipso futurū esse, & ipso erit, aliter tñ atq; aliter nam ipso erit, vtimur in his, quæ ordinate sese sequuntur necessario, dicimus. n. quod post ver, erit æstas, & quod necesse sit esse aliqñ æstatē. Ipso aūt futurum esse vtimur in his, quæ se non necessario sequuntur, vero. n. existente ipso futurum esse pōt & nō euenire quod quidē diximus futurū esse, & non eueniente non mentitur, qui id futurū esse dixit. Cuius causam exponit Philoponus, qm ipsum futurū esse inæquali est cū ipso contingit. Posse uero & cōtingit, nō ad euētū vocātur, sed non ꝓhibitā aptitudinē, possibile est. n. ligū cōburi, & si nō quā cōburatur, & virgo pōt coire cum viro, & si nunquam cum viro coeat. & si dixerimus semine deiecto quod futurum sit oriri spicam, & possibile est oriri, veram existente negatione, contingit non oriri, quoniam contingens erat euentus. Patet igitur ex vsu illorum nominum quædam fieri necessario, quædam non necessario (vnde dicit) Quod enim quædam. s. eorum quæ generantur, non ex necessitate erunt, manifestū est, & mox. Cuius rōnē exponit ex vsu nominū verbi erit, & verbi futurum esse & dicit, Ipsum. n. erit, & ipsum futurū esse ꝓꝑ hāc causam aliud sunt, ac alio modo vtimur Dico ꝓꝑ hāc causam, qm verbo erit, vtimur in his, quæ necessario fiunt hæc. verbo post hæc. aūt futurū esse, vtimur in his, quæ nō necessario fiunt, hæc post hæc, & hoc exponit (& inqt) quod. n. est verū dicere, qm erit, oportet hoc esse qñq; verū qm est, vt si verū, est dicere, erit æstas, post ver, oportet ut aliqñ sit æstas, qđ aūt est nunc uerū dicere, qm futurū est, nihil prohibet nō fieri, qm (vt inqt) futur⁹ incedere qs, nō incedet. ergo differūt futurū esse, & erit, qm ipso erit vtimur, in his q̄ necessario hæc post hæc fiūt, ipso aūt futurū esse vtimur vniuersali⁹ qm tā in his, q̄ necessario, q̄ in his q̄ cōtigenter hæc post hæc fiēt. Ex hoc loco accipiū ſm Aristotelē hāc cōsequētiā valere, nauale bellū erit. ergo aliqñ necessario hæc est vera, nauale bellū est. hæc tñ nō valet, nauale bellū est futurū. ergo necessario aliqñ hæc est vera, nauale bellum est, & tota causa est apud Philoponū, qm ex vso loquēdi græcorū ipso erit, vtimur in his, q̄ necessario fiūt hæc post hæc, ipsū futurū esse æqualet ipsi cōtingere qđ pōt esse, & nō esse. Verū vero diū sit ſm vsū loquēdi nostrū, qđ ē logica vel grāmatica, satis aūt est habere ex vsu Exceptu ex his pulchra.

horũ, nominũ colligere aliqua fieri necessario. s. in quibus vtimur ipso erit, aliqua nõ necessario, in qbus vtimur ipso futurũ esse, & sic ex vsu horũ nominũ patet nõ oia generari necessario, quæ possunt generari aut futura sunt generari.

Ant. c. 118 109. & 110. *Vniuersaliter autem quoniam contingit quædam entium esse & non esse, manifestum est quod & quæ generantur ita se habebunt, & non ex necessitate hoc erit. Vtrum igitur omnia sint talia, an non, sed quædam necesse est simpliciter fieri.*

Dilue. te. c. eiusdem *Quoniam autem vniuersaliter iã contingit quadã entium, & esse & non esse, manifestum quod, & quæ generantur sic se habent, & nõ ex necessitate illo mõ erũt. vtrũ oĩa talia sint, an non, sed q̃dam necessario sũt fieri.*

Com. 108 Repetit quæstionẽ vel potius subdiuidit quæstionem. videlicet vtrũ omne generabile necessario generabitur, vel quædã non necessario generabũtur, affert causam quæstionis, quia generabilia sunt tot modis quod possibilia, mõ arguo sic. possibile esse & non esse, cõtingenter erit, omne generabile est possibile esse & non esse, igitur omne generabile contingens. Respondet q quædam generabilia non erũt generanda contingenter, sed necessario, verba patent.

RECO. Philoponus hos textus non diuidit, ideo legamus nunc illos simul, & dicamus q eũ Arist. demonstrauit ex vsu illorum nominum erit, & futurum esse, non oĩa fieri necessario. nunc idem ostendit ex rerum differentia, nam entium hæc quidem ex necessitate habent esse, & impossibile est ipsa non esse, hæc vero possibile est & esse, & non esse, codẽ modo se habebit & in his, quæ generantur, vt hæc quidem ex necessitate generentur, illa vero contingenter, nam si quid ex necessitate se habet, velut sol in ariete esse, hoc est necessitate esse habet, non. n. possibile est ipsum nõ esse ibi, patet, quoniã qñ nondũ erat, ex necessitate ibi existet, & impossibile est non fore. Simili modo quod contingenter habet esse, contingentẽ habebit generationem ceu possibile, esse & non esse. Exempli causa si esse domum, aut grammaticum, aut fabrum contingenter est, & horum generatio contingẽs est. possibile enim erat & non esse neque generari vnumquodque horum, vt si non necessarium habet esse hæc spica, sed contingebat & non esse, patet quod huius generatio nõ consecuta est ad seminis in terram proiectionem, sed contingit & non consequi. vnde dicit. Vniuersaliter autem quoniam contingit quædam entium esse & non esse manifestum est quod & quæ generantur, ita se habebunt, & ita in illis non ex necessitate hoc erit: sit igitur in his, quæ contingenter sunt, id quod generabile est, non necessario generabitur. Sed declaratis aliud membrum. quærit vtrum igitur omnia sint talia, vt. s. contingenter generentur. soluit & innuit aliud membrum, & dicit, an non, sed quædam necesse est simpliciter fieri, & sic ipsum fieri in ipsis generabilibus est, quemadmodum est in esse eorum, nam sicut in esse impossibilia est nõ esse, hæc autẽ possibilia, ita & circa gñationẽ. s. quædã necessario generabũtur. v. g. cõuersiones solis per signa necesse est fieri, qm̃ nõ est possibile nõ cõtingere. Ex semine vero proiecto fieri spicã possibile est nõ fieri, qm̃ spicã possibile est nõ esse. quare ex ipso esse accipitur differentia in fieri, quoniã quæ necessario sunt antequam erant, necessario erant fieri quæ contingenter sunt antequam erant, non necessario erant fieri, & sic ex differentia rerum patet non omnia fieri necessario. Sed

Dubitatio pulchra. Solutio. An. c. 109 dices, deus necessario est, & tamen deus non necessario erat fieri. ergo non est verum quod omne necessario fiat, sicut est. Dicendum quod verba Aristotelis intelligenda sunt in eis, in quibus cadunt fieri, & factum, modo nõ sic est in deo.

Dilue. te. c. eiusdem *Et est quemadmodũ in esse, hæc qdẽ impossibilia nõ esse hæc aũt possibilia, ita et circa generationẽ. v. g. cõuersiones necesse est fieri, & nõ possibile est, nõ cõtingere.*

Et est veluti in esse, hæc quidẽ impossibilia nõ esse. Illa vero possibilia sic & circa generationẽ, veluti cõuersiones qdẽ necesse est fieri, & nõ possũt nõ cõtingere.

Com. 109 Exponit rationẽ q sicut rerum hæ sunt necessariæ, vt pote quæ ita sunt, q non possunt non esse, vt cœlũ, & intelligentiæ. Aliæ sunt possibiles esse & non esse, vt generabilia quædam, sic & circa generationẽ, quædam necessario fiunt, vt conuersiones, vt quãdo ex aqua generatur vapor & ex ipso vapore, nubes, & ex hac aqua & cætera. Sic igit generatio conuersiua necessaria erit, & quod est generabile conuersiue, necessario generabitur. verba patent.

Ant. c. 110 *Si autẽ quod prius necesse est fieri si quod posterius erit. verbi gratia si domus, fundamentum, si vero hoc lutum, nunquid ergo si fundamentum factum, est necesse & domũ fieri, an nõ adhuc, si nõ, & illud necesse sit generari simpliciter. si aũt hoc, necesse & fundamẽto generato, generari domũ. Sic. n. erat quod prius se habẽs, ad posterius. Quare si illud erit necesse illud prius generari.*

Dilue. te. c. eiusdem *An autem sicut prius necesse est fieri si posterius sit, vt si domus est, fundamentum est, & si hoc sit, lutum etiam, sic contra, si fundamentum est, necesse est & domum fieri an non adhuc, nisi id ipsum necesse sit simpliciter fieri. Nã vbi illud necesse sit, etiã fundamẽto facto domũ effici necesse erit. Sic. n. erat prius se habẽs ad posterius, quare si illud erit necesse est prius id generari.*

Com. 110. Petit tertio, vtrum in his quæ fiunt a proposito, conuersim necesse sit fieri posteri⁹ facto priori, veluti facto posteriori necesse est fieri prius. verbi causa. veluti facta domo necesse est fieri fundamentum, ita econtra facto fundamẽto, necesse ẽ effici domũ. aut simpliciter potest esse quæstio. vtrum omnis generatio sit conuersiua? vt quemadmodum ex fundamento necessario domus est, sic contra ex domo, fundamentum necessario erit. Respondet quod non vniuersaliter, sed tũc qñ id quod fit necessario fit, vt si dom⁹ esset necessario faciẽda, valet econuerso si dom⁹ est, fundamẽtũ est, & si fundamẽtũ est, domus est. Addit causam. d. Sic enim erat prius se habens ad posterius in generatione simpliciter necessaria. Et per hoc notat q in his quæ a proposito fiũt, non est conuersio, nam in eis quæ fiunt a ꝓposito nihil simpliciter fit, sed tãtũ ꝓut subiacet ꝓcõceptioni. Ac in generatione naturali, & circulari, facto posteriori, fit & prius, & econtra facto priori, fit & posterius, & tu intellige vno vel pluribus medijs, secundum speciem videlicet, vel indiuiduum, vt dicimus.

RECO. Secũdũ Philoponum Arist. quærit, vtrum in quibus est necessariũ ſm suppositionẽ, in his etiã simpliciter necessariũ cõsiderabitur in qua quæstione alterũ supponit alterũ quærit, supponit. n. in his, quæ cõtingũt esse & nõ esse necessariũ ſm suppõnẽ inueniri, quaten⁹ in eis dicim⁹ posteriori existẽte, ex necessitate ꝓcessisse pri⁹, in fructib⁹. n. generatis ex necessitate ꝓiectũ fuit semẽ, q qdẽ necessariũ ex suppositione nominat. Vnde Philopon⁹ notat hic q duplex sit necessariũ alterũ simpliciter, quaten⁹ dicim⁹ ad pri⁹, posteri⁹ ex necessitate sequi, alteru ex suppõne, quaten⁹ si posteri⁹ euenit, necessario q pri⁹ est, subsistit, Necessario qdẽ ex suppositione oia quæ gñant adinuicẽ participãt, necessario aũt simpliciter nõ oia ꝑticipãt, qm̃ nõ oia ex necessitate fiunt. Quærit ergo Ari. vtrũ in qbuscũq; est necessariũ, ex suppositione, in his etiã simpliciter necessariũ cõsideret. Ad q̃ q̃stione respõdet, q in qb⁹ est simpliciter necessariũ, in his est necessariũ ex suppositione, & nõ cõuertit. qm̃ in aliqb⁹ est ipsũ ex suppositione necessariũ, in qb⁹ nõ est ipm simpliciter necessariũ. vnde inqt, Si aũt q pri⁹ necesse est fieri, si q posteri⁹ erit, nũqd subaudi ecõtrario. v. g. si est dom⁹, necesse est ꝓfuisse fundamẽtũ, & si hoc necesse sit ꝓfuisse lutũ, nũquid ergo ecõtrario si fundamẽtũ factũ est. necesse est & domũ fieri. Est ergo quæstio vtrũ in qbuscũque est ex suppõne necessariũ, in his sit simpliciter necessariũ. Respõdet. & dicit an nõ adhuc, nisi & illud necesse sit generari simpliciter, nam si hoc sit, vt sit simpliciter necessario generabile necesse est, & fundamento generato, generari domũ, sic. n. erat quod prius est se habens ad ipsum posterius subaudi in talibus, quæ simpliciter necessario fiunt. Quare (vt inquit) Si illud posterius erit necesse est illud prius generari, subaudi in talibus, quæ simpliciter necessario fiunt, ideo cõcludit in talibus, quæ simpliciter necessario generantur, hoc conuerti. s. q si necesse est generari q postea, & generari quod prius, necesse est, & si quod prius. & quod posterius. igitur

etiam generari necesse est. Sic igitur patet in quibuscunque est fieri simpliciter necessariu, in his esse necessario fieri ex suppõne,& non econtrario. Exponit aũt Arist. quare in his quæ simplr necessario fiũt, q̃ posteri⁹ est necessario fiat, facto priori,& dicit,sed non pp illud, hoc est,quia posutũ est illud prius,sequit tale posterius, sed qm̃ tale posterius sua nã positũ,est necessario futurũ,vtpute quia est ex sempiternis. Ex his concludit,q̃ in sempiternis,hæc conuertuntur. s. q̃ posito priori ponat posterius & contra.(vñ inquit) In quibus igitur,quod postea est necesse esse.i. simpliciter necessarium,in his ordo conuertitur, & semper priori generato, necesse est generari quod postea,& contra facto posteriori, fit quod prius;Patet ergo in quibuscunq; est simpliciter necessario fieri,in his esse necessario fieri ex suppositione, & non econtrario. Hæc de quæstione Obiicit autem Philoponos contra Arist.qm̃ in physicis generabilibus & corruptibilibus,multa generationem necessariã habẽt,non propter seipsa,sed propter præcedentia. velut ad nutritionem alteratio ex necessitate sequitur,nõ q̃ ipsa pp seipsam necessariam habeat generationẽ, sed propter præcedentẽ nutritionẽ.Præterea ad multa supra digestiuã potentiã comesta sequitor necessario tarda digestio non propter seipsam, sed propter præcedentem commestorũ multitudinẽ.Amplius ad aquã cum terra confusam,limus ex necessitate sequitur, non quidẽ pp seipsum, sed pp præcedentem confusionẽ, & alia multa sunt,in quibus ad prius, posterius ex necessitate seqoitur,nõ propter seipsa,sed ppter prius,& neq; omino cõuertitur, non.n.si digestio tarda est,& multa comesta sunt, ob plura .n. alia cõtingere põt, vt ob solicitudines,vel obcuditatem stomachi, & alias causas,& ad iugulationem quidem ex necessitate sequitor mors, non tamen si mors est, & iugulatio præcessit, hæc sunt, quæ Philoponus contra Arist.inducit,& insoluta omittit. Ad quæ facile responderi potest,q̃ aliqua propositio est vera per se, quæ est falsa per accidens,vt Auer.dicit. Tunc dicendũ q̃ in physicis generationibus, qđ sequitor nec necessariã generationẽ habẽt pp prius per se,& inquantũ prius,nec pp se ipsum, sed accidit habere necessariam generationẽ propter præcedens, quoniam est tale.&sic per accidens,veluti motus,vt motus,potest velocitari in infinitum,nõ tamen, quia cælestis. & hoc satis est his quæ Arist.ait.

Obiectiones Philoponi contra Arist.

Defensio Arist.

Si igitur necesse generari quod postea,& quod prius necesse & si quod prius, & quod posterius:igitur necesse sed non propter illud.sed quoniam suppositum est ex necessitate futurum.

Ant.c.iii

Quod si necesse est generari posterius,etiam prius necesse est esse,& prius & posterius,igitur necesse erit,sed non propter illud,sed quia quod supponitur, ex necessitate erit.

Diluc. 10, c.eiusdem

Ex his infert duo.primũ q̃ in his quæ a proposito fiũt,valet a priori ad posterius,& econtra,vt si domus est, & fundamentũ,& econtra,sed non eodẽ mõ,quia a posteriori ad prius valet simpliciter,simpliciter.n.sequitur domus est,igitur fundamentum,at econtra non sequitur simpliciter, sed quia subiectũ est necessariõ. Vbi aũt aduerte q̃ in his quæ a proposito fiunt, e posteriori ad prius illatio est necessaria ẽm consequentiã.a priori ad posterius necessaria ẽm cõsequẽtis necessitatẽ, qm̃ necessariũ sequit ad qđlibet,ẽm necessitatẽ cõsequẽtis.Et hoc sub aliis verbis Aristoteles innuit.

Com. iii

In qbus igitur quod postea necesse esse,in his cõuertitur,& sẽper priori generato,necesse est generari quod postea.

Ant.c.iiii

In quibus igitur posterius necesse est esse,in his cõuertitur & sẽper priori facto,necesse est pri⁹ fieri posterius.

Diluc. ic. c. eiusdẽ.

Infert secũdo q̃ vbi posterius sequitur ad prius necessitate cõsequẽtiæ,in his cõuertitur a posteriori ad prius necessitate consequentiæ. Si.n.ad vaporem sequitor pluuia necessitate consequentiæ, econtra etiam ad pluuiam vapor sequitor necessitate consequentiæ.

Cõm. iii

Si igitur in infinitũ tẽdãt ad inferius,nõ erit necesse eorũ quæ postea sũt,hoc generari simpliciter,sed neq; ex suppositione.semper.n.alterũ anterius necesse erit. Ideo illud necesse generari.Quocirca si non est principium infiniti,neque primum erit aliquid propter quod necesse erit generari.

Ant.c.iiii

Si quidem igitur infinitum procedunt ad inferius, non erit necesse quod est posterius, simpliciter fieri. Immo neque ex suppositione.Semper enim alterum anterius ex necessitate erit, vt & illud necessario fiat, quod si infiniti nullum sit principium, neq; primum erit quo quicquam necessario fiat.

Diluc. te. c.eiusdẽ.

Disputatur⁹ Aris.an generatio sit perpetua, pponit duo Primũ est,q̃ si in generandis procedatur in infinitũ, quod posterius fit,nec simpliciter hoc ẽm naturam necessario fit, nec necessario fit ex suppositione,hoc est ex proposito(& hoc inquit)Siquidẽ igitur in infinitum procedunt ad inferius,hoc est alterũ post alterũ,non erit necesse quod est posterius,simpliciter fieri,immo neq; ex suppositione. Animaduerte quod verbũ cata, græce quoq; pro post sumitur, ita vt sit sensus,si generatio procedit in infinitũ hoc est, & semper generetor alterũ post alterũ, quod posterius est, nec simpliciter necessario hoc est secũdũ naturã,nec ex suppositione & proposito necessario erit,syllogizat cõclusionẽ,sic,si posterius necessario fit.prius necessario fit,vt diximus.Sed infiniti nullum est prius.igitur posterius erit nollũ,& per consequẽs posterius nõ necessario gñatur(inquit) Sẽp .n. alterũ anterius ex necessitate erit, vt & illud posterius necessario fiat, & sic in generatione posterioris necessario prægeneratur pri⁹, hæc est maior quod si infiniti nullũ sit principiũ,neq; primũ erit quo quicquã necessario fiat. Est igitur rõ.vbi nõ est prius,posterius nõ fit. In generatione infinita non est prius,igitur nec posterius. Animaduerte quod per hoc vult habere quod generatio recta non est infinita, & tota ratio est, quia tunc esset necesse generari posterius generato priori,modo prius non dator.

Com. iii

Cũ sumpsisset duplex significatũ ipsius necessarij, hoc quidem simpliciter,hoc vero ex suppositione,& ostẽdisset.in his quidẽ quæ ex necessitate simpliciter sunt, cõuerti consequẽtiã,qm̃ posteriori facto,oportet & prius factũ esse, & præcedenti facto,oportet & posterius consequi, in cõtingẽtibus vero nõ cõuerti vlterius consequentiã, nã in his quidẽ posteriore existẽte,necesse est & primũ factũ esse.primo vero existente non vlterius necesse est posterius esse, in hac parte vult ostendere(vt Philoponus inquit) quod simpliciter necessariũ in solis his est, quæ circulariter mouentur.& non in his,quæ in recto. Quod aũt impossibile sit in his,quæ in recto inesse simpliciter necessariũ,probat ex diuisione.Nã qđ in recto mouetur, aut infinita,aut finita rectitudine mouetur,mõ probat,quod simpliciter necessariũ non est in his,quæ in recto mouetur infinita rectitudine,deinde probat,quod non est in his, quæ in recto mouentur finita rectitudine.Quod simpliciter necessariũ nõ insit his, quæ in recto mouẽtur infinita rectitudine,pbat ex eo qm̃, simpliciter necessariũ diximus esse quando ad præcedens ex necessitate posterius sequitur,sed in infinito, neque est præcedẽs,neq; posterius. Infinitũ.n.principio ac fine caret. ergo in his,quæ mouentur in recto infinita rectitudine,nõ põt simpliciter necessariũ sumi, propter eandẽ rõnem neque in his quæ generantor possibile est simpliciter necessariũ sumere,si infinita rectitudine generentur, quoniam in eis omino,neq; præcedens,neq; posterius est accipere.Ex his põt probari quod nec necessariũ.ex suppositione accipi potest in his,quæ generãtur in recto infinita rectitudine, quoniam diximus necessariũ ex suppositione accipi,quando facto posteriori fit præcedens.At cum in talibus neque posterius nec præcedens sit,non ergo necessariũ ex suppositione esse potest. Quare infinito nihil simpliciter fieri põt. Hæc de generaris. Simili rõne fieri põt argumẽtũ in generãdis, & nõ sit simpliciter necessariũ si infinita rectitudine generabũtur,nõ.n.in talibus erit posterius sequẽs ad præcedẽs,cum infinito nihil sit posterius,neq; prius.Quod igitur in his,quæ secundũ rectũ in infinitum mouentur, non insit simpliciter necessariũ,ex his.patet vnde dicit.Si igitur

RECO.

In infinitum

in infinitum tendant ad inferius, hoc est in rectum ad posterius ea quæ generantur, non erit necesse eorum, quæ postea sunt, hoc generari simpliciter, sed neque ex suppositione, quoniam (vt inquit) vtroque modo semper alterum anterius esse necesse erit, & ideo illud erit necesse generari antequam tale posterius fiat. quare concludit, si ipsius infiniti non est principium, neque principium, erit aliquid, ppter qd ipsum posterius necesse sit generari.

Quæstio Philoponi. Sed dubitat Philoponus, qm Arist. supponit infinitam rectã lineam, modo licet infinitum careat principio & fine, tamen est in ipso infinito ipsum deinceps, & hoc post hoc generari. vnde Arist. dicit tẽpus esse infinitũ, nec habere principiũ, nec finẽ, dicit tñ in ipso ipsum deinceps considerari & prius & posterius. ppter hoc Philoponus dicit q nõ perfecta destruens simpliciter necessariũ, in talibus est, pbãdo nihil fieri posse in infinita recta linea, qm oẽ quod fit gratia alicuius finis fit, at omne infinitum sine fine est: ergo nihil fieri põt in infinita recta linea. Hæc.n. ratio non supponit rectã infinitam & aliquid fieri, & sic vult q per ea, quæ Aris. dicit, nõ destruitur simpliciter necessariũ, vel dici potest, q Aris. argumẽtatur sumptu impossibili implicante contradictionem, sumit.n. rectã infinitã esse, in qua aliquid generatur, & argumentatur q si aliquid in tali recta infinita generetur erit vel simpliciter necessarium, vel ex suppositione, & sic infertur impossibile vtroq; modo. quare argumentum erit ad aduersariũ, qui sic posset dicere aut fingere. At argumentũ Philoponi est simpliciter. Ad hoc dubitat Philoponus q in generatione infinita & secundum rectam lineam successio est ipsum simpliciter ex necessitate. qm necesse est ex homine oĩno fieri hominem, non.n. cõtingit ex homine nõ fieri hominẽ. Respõdet q successio quidem, quæ est sm speciem, sm quã ex homine hõ fit, secundum circulũ fit, eo q ab eodẽ in idem redit, quod circulo proprium est. Ex homine.n. fit semen, ex semine embrion, ex embrione puer, ex puero vir, ex viro semen, & sic circulo modo in his, quæ circulo fiunt, prædictum est necessariũ reperiri Successio vero quæ non secundũ circulũ fit, sed in recta linea, talis est, quæ in singularibus, secũdum quã ex Tantalo Pelops, & ex hoc Atreus, mõ hæc non vlterius necessariũ habent, non.n. si Tantalus est omnino Pelops, neque si Sophronicus, iã & Socrates necesse est.

Ant. c. 114. *At vero neque in finem habentibus, hoc est dicere vere, quod simpliciter necesse sit generari. verbi gratia. domum, quando fundamentum generatur. quando enim generatur, si non necesse semper generari, accidet semper esse, contingens non semper esse.*

Diluc. te. c. eiusdẽ. *Rursus etiam neque in fines habentibus, illud verum erit dicere, quod videlicet necesse sit aliquid fieri, ut domum, quando fundamentum fit. Nam quando fit, nisi hoc semper necessario fiat, accidet semper esse, quod contingit non semper esse.*

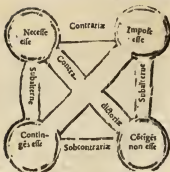
Com. 114. Prima suppositio fuit, si procedunt generanda in infinitũ, posterius non necessario fiet. ppter rationẽ tacitã videlicet, quia nec prius necessario factũ est. Secũda suppositio est, quod si generatio hẽt fines videlicet a parte ante & a parte post, nec generari posterius necesse erit, generato priori, vt generato fundamẽto generetur domus, deducit. quia si semper vno genito aliud fit, tũc quod semper est, contingit nõ semper esse, vt generatio quæ est semper per declarata cõtinget non semper esse, videlicet tunc qñ deueniet ad vltimũ. Ex his vult habere quod generatio recta, nec est finita, nec infinita, infinita nõ, quia non haberet prius, finita minime, quia esset dare vltimum, & sic semper esse non semper esset.

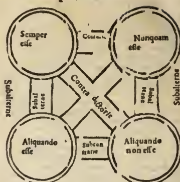
RECO. Cum ostendisset q in recta linea infinita impossibile est simpliciter necessariũ supponi, nunc ostendit quod nec in recta finita est possibile necessarium simpliciter haberi, hoc pacto, simpliciter ex necessitate fieri est impossibile nõ fieri, quod autem impossibile est non fieri semper fit. At in recta finita semper fieri impossibile est, quod probatur (vt Philoponus inquit) quoniam semper fieri bifariam intelligitur, aut secundum vnam & continuam generationem, aut secundum ipsum iterum, ac iterum generari. Velut cũ dicimus solẽ necessario in ariete fieri, & semper in ariete generari, non quidem, quia in ariete semper continuo sit, sed eo quod iterum ac iterum, & hoc semper, non potest ipsum semper fieri intelligi secundum vnam & continuã generationem. qm contingit semper esse, quod cõtingens est non semper esse, quod.n. in recta linea finita mouetur, ipsa linea recta finita ac completa, cessabit a motu, nec dici põt ipsum semper fieri semp esse, sm iterũ ac iterũ ac sempiternã quãdã reflexionẽ, qm in recta linea nõ est circulatio, quæ sempiterna fiat. Tum ex ipsa euidentia, eo quod nihil sit tale, quod in recta linea sempiternã reflexionẽ faciat. Tũ etiã qm quod sempiterne mouetur, sempiternũ ẽ, sempiternũ vero sempiternã habet potentiã, & non interdũ quidẽ mouebitur. Interdum vero non, sed semper secundum continuum. motus aũt qui sm rectam lineã reflectitur, non manet continuus, sed in medio quies comprehenditur. Arist. ergo probat in linea finita recta non esse semper fieri secũdum vnam, & continuam generationem. vnde dicit. At vero neque in finem habentibus, hoc est dicere vere. s. qd necesse simpliciter sit semper generari. hæc est conclusio, quã exponit per exemplum. & dicit verbi gratia domum, quãdo fundamentum generatur. Tunc exposita conclusione, eam probat. & dicit Quando.n. generatur in recta finita. s. semper, si non sit necesse, semper generari, sed sit veniendum tandem ad finem, accidet quod est semper esse, esse cõtingens non semper esse. Est ergo consequentia, si in recta finita est generari semper. ergo in recta finita est necesse generari. probatur consequentia, quia si non esset necesse semper generari, id quod semp esset, contingit nõ semper esse, tunc destruit consequẽs (& inquit) sed oportet generationẽ semper esse, si ex necessitate simpliciter eius generatio & etiam econtrario, si generari sit semper, quia necesse est generari. Cuius causam affert (& inquit) Ex necessitate.n. & semp idẽ simul est, quia (vt inquit) quod esse necesse est, non possibile est non esse, vt patet in primo priorũ. ideo concludit, quo circa si ex necessitate, sempiternum est, & si sempiternum est, ex necessitate est. quare si generatio sit ex necessitate, generatio huius. s. hominis ex homine. vel equi ex equo in infinitum perpetua est, & si generatio sit sempiterna, generatio erit ex necessitate, patet ergo non esse semper fieri in linea recta finita secundum vnam & cõtinuam generationem. Supponit aũt nõ posse esse semper fieri in eadẽ sm iterũ atque iterum & forte hæc probatio communis est vtrique intentioni, vt patet consideranti. Quod si dicas quod potest esse semper fieri in linea recta per reflexionem hoc remouit Philoponus, quia inter duos motus reflexos mediat quies.

Anti. c. 115. *Sed oportet generationẽ semper esse, si ex necessitate est eius generatio. ex necessitate.n. & semper simul. quod.n. esse necesse est, non possibile est non esse. Quocirca si est ex necessitate, sempiternum est. & si sempiternum est ex necessitate. Et si generatio, igitur ex necessitate sit, perpetua generatio huius. & si sempiterna, ex necessitate.*

Diluc. te. c. eiusdẽ. *Oportet autem generationem semper esse, si ex necessitate est alicuius generatio. ex necessitate enim esse, & semper simul sunt, quod enim est necesse esse, non potest non esse, quare si ex necessitate est, semper est, & si semper est, ex necessitate est, & si generatio itaque ex necessitate sit, sempiterna generatio alicuius erit & si sempiterna sit, ex necessitate est.*

RECO. Remouet dubiũ, posset.n. quis dicere generationẽ ex necessitate esse, nõ tñ sempiternã, quia multa sunt ex necessitate, quæ nõ sunt sempiterna, vt si decollatio est, necesse est Socratẽ interire, nõ tamẽ sempiternũ est Socratẽ interire. Respõdet qd necesse est sempiternũ, & syllogizat sic, qd nõ põt nõ esse, est necesse esse, vt patet. quia negatio præposita facit æquale suo cõtradictorio, hæc.n. cõtradicũt, necesse est esse, possibile est nõ esse, igitur hæc æquiualent. necesse est esse. non possibile est non esse, & sic patet maior, sed sempiternum est nõ possibile non esse, igitur sempiternum est necesse esse, & quæ dicit, patent translatione sola. Animaduerte duas figuras has.

Vt igitur valet aliqñ esse, igitur cõtingens esse, & aliqoando non esse igitur contingens non esse, sic valebit semper esse, necesse est esse. Nunquam esse, impossibile, nõ esse, & sic Philosophus bene dicit, quod necesse esse æquiualet ad semper esse, & sic necessariũ est sempiternũ. Ad argomentũ. ad formam dicẽdũ quod illud est necessariũ ex suppositione. Aris loquitur in necessario simpliciter.

Dubitatio nes. Sed ambiges. primo, quia deus est necesse esse, non tamen semper esse, quia non in instãti quo dlibet deus fuit, quia non in instãti præsenti deus & tamen deus fuit necesse esse. Amplius videtor quod perpetuũ, & necessariũ non sint idẽ, quia oẽ quod est, dũ est, necesse est esse, non tñ oẽ quod est dum est, est perpetuũ. Respõdẽt Sorticolæ quod necessarium & semper esse, debent limitari a verbo, sicut igitur hæc est de præterito, deus necessario fuit, ita illa. semper deus fuit, & sic est sensus. in omni tẽpore vel instanti præterito deus fuit, & sic in alijs temporibus. Ad secundum ostendunt perpetuum & necessarium esse idem, quia necessariũ potest dupliciter capi similiter & perpetuũ, sed in hoc errant. Nam apud Arist. bene necessariũ conuertitur cũ sempiterno, non tamen cum perpetuo. Nã apod Arist. continuũ est perpetuũ, quo græce est synechės, & tamen non omne continuum est sempiternum.

Ame.tu6. &seq. *Si igitur alicuius ex necessitate simpliciter generatio sit, necesse circuire & reiterare, necesse enim est. aut finem habere generationem aut non. & si non, aut in rectum aut circulariter. Horum autem si erit sempiterna non in rectum possibile est quia nequaquam est principium. neque si inferius vt ad futura accipiamus, neq; superius vt ad generata. Necesse autem est esse principium non finita existente, & sempiternam esse. Ideo necesse est, circulariter esse.*

Diluc. te. a.eiuidem *Si igitur alicuius ex necessitate simpliciter, generatio sit, necesse est circuere atque conuerti, necesse est enim generationem vel fines habere vel non, si non, vel in rectum, vel in circulo. Horum autem si quidem erit sempiterna, non in rectum esse potest, quia nequaquam est principium, neq; videlicet deorsum, vt si generãdis respeximus neque sursum, si in his quæ generata fuerunt, at necesse est esse principium non finito existente esse & sempiternum, ideo necesse est ipsam circulo esse.*

Ex his suppositionibus concludit intentum, q videlicet

Com.t.16. generatio sit circularis & conuersiua (& hoc inquit) Si igitur alicuius ex necessitate simpliciter, hoc est ẽm naturã generatio sit, necesse est circuere atq; conuerti, deducit consequentiam. quia si generatio est alicuius necessaria & simpliciter, vel fines habet, vel non, demonstrauit, falsum esse eã habere fines per multas rationes, q si non habet fines, vel in rectũ, vel in circulo, horum aũt dato videlicet altero qđ sit sempiterna, non in rectom esse potest, quia nequaqoã est principiũ, neque videlicet deorsum, vt si in generandis respexerimus, neq; sursum, si in his quæ generata fuerunt aspexerimus, nullo. n. modo dabitur principium, neq; finis at necesse est principium esse, & si non finitom existit tale principiũ, necesse est esse sempiternũ, ita videlicet, quod aer sit infinities principiũ generationis aquæ, & finis eiosdem. Ideo necesse est ipsam generationẽ circulo esse. Est igitur ratio breuis, generatio est necessaria simpliciter alicuius, vel recta, circularis, non recta, quia non daretur principiũ, qđ oportet dari. igitur circularis. Animaduerte qood in circulari motu principium & finis incidunt in idẽ & propterea in solo circulo potest dari principium infinities, quod appellat sempiternom.

Nunc ex his concludit intentũ. s. quod soli motui circulari sit necessariũ & semper fieri, nã si ostẽsum est nec in his, quæ in recta finita, nec in his quæ in recta infinita mouentur, simpliciter necessariũ esse patet quod in his, quæ in rectũ, oino mouentur, non inerit simpliciter necessario. ergo si est ipsum semper fieri, oportet quod his insit simpliciter necessariom, quæ circulo mouentor. Sola. n circularis latio habet simpliciter necessariũ, qm solus circularis motus sempiternus vnus est, & continuus, partes vero motus ipsius numero qo idẽ diuersæ sunt, specie vero eædẽ. Motus. n ab ariete in taurum, & a tauro in geminos, numero, quidem nõ idem est specie vero idẽ, & periodi reintegratione specie qdẽ eædẽ sunt numero vero diuersæ. Soli igitur circulationi inest ex necessitate & sempiterne, iterũ & iterũ fieri, qm nũquã desinet ẽm annuã periodũ in ariete fieri. Quare ostẽsom est ex his q dicta sunt, q necessariũ, simpliciter siue ẽm continuum, & in sed lem motum consideretor, siue secundum iterum & iterũ solum his, quæ circulariter mouẽtur, insit, vnde dicit. Si igitur alicuius ex necessitate simpliciter generatio sit, cum non possit esse aliquo pacto secundum rectum, necesse est circuere, & reiterare, probationem breuibus. & dicit. Necesse. n. est aut finem habere generationem, autem non, & si non habet finem, aot non habet finem in rectum, aut circulariter, horom autem si erit sempiterna, non in rectũ possibile est. quod probat repetendo probationem, & dicit. quia nequaquam est principium. Præterea (vt inquit) Neque põt generatio esse sempiterna, si inferius ad futura accipiamos, neq; si superius ad præterita ac generata. Tunc reddit causam, & sumit {autem} pro. n. quasi dicat qm necesse est esse principium. Vel {autem} aduersatiue tenetur quasi destruat illatom, vt sit dicere, sed necesse est esse principium quouis modo dicatur, qm in necessario simpliciter ex priori sequitur posterios, in necessario ex suppositione. ex posteriori sequitor prius, vt dictũ est. Tunc (inquit) quod si generatio non finita sit, & sempiternam esse necesse est, & si sempiterna est, cum non possit esse in rectũ ideo necesse est circulariter esse. propter hæc infert. quod sit necesse cõuerti. v. g. si hoc posterius ex necessitate est, & quod prius ergo ex necessitate erit, & econtrario etiam si hoc præcedens, & posterius necesse est generari, & hoc semper iam continuo. Hæc Aristoteles. RECO.

Conuerti

Conuerti igitur necesse erit. verbi gratia: si hoc ex hoc ex necessitate est, & quod prius, ergo. sed si hoc, & quod posterius necesse generari. Et hoc sẽper tã cõtinue

Conuerti igitur ex necesse est, vt si hoc, ex necessitate sit. & prius igitur ex necessitate erit etiam, & si hoc posterius etiam necessario generabitur, atque hoc vtique perpetuo semper.

Dilue. 8 a c. eiusdem

Ex prædictis infert duo, primũ in generatione ex priori sequitur posterius necessitate consequentiæ, & econtra. vt si pluuia est, oportet esse vapores. & si vapores, oportet esse nubes & si nubes oportet esse pluuiam, & si pluuia est, necesse est esse vapores & hoc perpetuo esse.

Ante. 118 Dilue. te. c. eiusdem Com. 118.

Nihil enim hoc differt dicere per duo, aut multa.

Neque enim hoc per duo aut plura refert dicere.

Remouet dubium, quia si ex priori sequitur necessario posterius, & econtra, sit immediate, vel pluribus mediis Respondet quod hæc conuersio fit, vel per plura vel duo media. & non refert quantum ad rationem conuersionis.

RECO. Cum ostendisset quod simpliciter necessariũ soli motui circulari inest, & ad hoc ostendendum necessariam conuersionẽ in hoc circulari motu circa duo quædã exemplificasset, nunc (vt Philoponus inquit) notat quod secundum continuũ semper necessario & ad secundum, tertium, & ad hoc quæ futura sequitur, quoniam (vt inquit) nihil differt per duo, aut plura considerare conuersionem fieri, & quæ ex necessitate consequentia, quare per hæc dubium remouit circa exemplum assignatum.

Ante. 119. *In circulari igitur motu & generatione est, quod ex necessitate simpliciter. & si circulariter, necesse generari & generata esse. & si necesse est horum generatio circularis,*

Dilue. te. c. eiusdem *In motu igitur & generatione circularibus, est id quod necesse esse simpliciter, & si circulo, necesse est vnumquodque fieri & factum fuisse. & sic necesse est horum generatio circulo erit.*

Com. 119. Secundũ quod infert est, quod necessario generari & circulo generari conuertuntur (& hoc inquiunt). In motu igitur & generatione circularibus, est id quod necesse est simpliciter esse, & si circulo, subaudi, aliquid fit, necesse est vnumquodque fieri & factum fuisse infinities saltem in specie, vt licentius, & si necesse est subaudi, vnumquodq; fieri, horum generatio circulo erit, & sic necessaria generatio, & circularis generatio conuertuntur. & necesse aliquid generari, & circulo generari similiter conuertuntur,

RECO. Nunc (vt Philoponus putat) vniuersum sermonem concludit. & dicit. In circulari igitur motu & generatione est, quod ex necessitate simpliciter. quasi dicat patet ex dictis, in motu & generatione circularibus esse ipsum simpliciter necessarium, hoc pacto, quod si fuerit circulariter factum, necesse est generari, & generata esse, generari quidem in futurum, generata vero esse in præterito, & econtrario, si necesse est generari & generata esse, horum generatio circularis est. hæc in vniuersum.

Ante. 120. *Hæc itaque rationabiliter, quoniam perpetuus est circularis motus, & qui cœli, quoniam hæc ex necessitate, generantur & erunt, quæcunque huius motus sunt & quæcunque propter hunc.*

Dilue. te. c. eiusdem *Hæc vtique rationabiliter quidem sunt, quoniam sempiternus etiam aliter apparet circulo motus. videlicet ille qui est cœli, fiunt enim hæc & erunt ex necessitate, quæcunque ipso motu sunt, & quæcunq; propter ipsum*

Com. 120. Confirmat hæc per rationem assignatam, iam dictũ est, enim quod motus cœli est sempiternus, & quod sit causa generationis: igitur generatio sempiterna erit, nam hæc fiunt ab illo motu veluti a causa effectrice, & propter illum tanquam propter finem primũ. Arguitur igitur sic. procedens ab agẽte & fine æternis est æternũ. generatio à fine & agẽte æterno, vt à motu cœli, igitur æterna, quæ dicit patent.

RECO Cum ostendisset ipsum necessarium soli circulari motu accidere, ostendit quod hoc est rationabiliter dictum tanquam consonum existens his, quæ alibi demonstrata sunt. Demõstratum est. n. 8. physicæ auscultationis quod circularis motus solus sempiternus est. vnde dicit. Hæc quidem vtique rõnabiliter subaudi dicta sunt, quoniam perpetuus est circularis motus, & qui cœli, hoc est cœlestis stellarum fixarum, qui diurnus est (vt exponit Philoponus) quoniam hæc, id est alii motus cœlestes ex necessitate, generantur, & erunt quæcunque huius primi motus sunt, & quæcunq; propter hunc sunt. Quod vero ad verba attinet, debes scire quod cæteri motus cœlestes perficiuntur à primo motu, & sunt propter primum motum, perficiuntur quidem ab eo, quia à primo motore, qui mouet motu illo primo, perficiuntur. n. a deo saltem, vt a causa effectiua vniuersali, sunt vero propter primum motum, quoniam sunt propter motorem, qui mouet illo motu tanquam propter finem: ergo recte dictum est, quod necessarium inest primo motui stellarum fixarum, cætera autem propter illum.

Ante. 121. *Si enim quod circulariter mouetur, semper aliquid mouet, necesse est & horum circularem esse motũ. verbi gratia, superiori latione existente, circulari sol sic. Quoniam autem sic, horæ propter hoc circulariter generantur & reiterantur. His autem ita generatis, iterũ quæ ab his.*

Dilue. te. c. eiusdem *Quod si quod circulalariter mouetur semper aliquid moueat, necesse est & horum circularem esse motum, vt superiori latione existente, sol sic circulo existit, at quia horæ ita sunt, propter hoc circulo fiunt atque iterum fiunt. his uero ita genitis, iterum generabuntur quæ ab illis.*

Com. 122. Remouet. q. tacitam, nam non videtur sequi. est motus cœli perpetuus, igitur generatio perpetua, quia motus cœli est causa rerum vniuersalis, modo a causa vniuersali ad effectum particularem non valet argumentum, nisi negatiue, vt declaratum est primo posteriorum. Respondet quod licet sit causa vniuersalis & remota, tamen ex illa sequitur propositum, & deducit à primo ad vltimum, vt Auerroes deducit hoc modo, si cœlum perpetuo mouetur, oportet vt sol in orbe decliui moueatur perpetuo & circulariter. Si sol mouetur perpetuo circulariter, oportet, vt anni tẽpora currant perpetuo circulariter, & si anni tempora currant circulariter perpetuo, oportet vt elementa, & res generentur perpetuo circulariter. Quæ dicit patent. Animaduerte tamẽ quod in græco codice forte est diminutio, & debet dicere, vt superiori latione existẽte, sol sic circulo existit, sol circulo existit horæ, hoc est anni tempora ita erunt, cætera patent.

RECO. Probat quod dixerat. s. quod ipsum necessarium inest primo motui diurno, insit cæteris propter illum. & dicit. Si. n. quod circulariter mouetur. s. motu diurno semper aliquid mouet. s. quod intra ipsum continetur sal em motu raptus necesse est & horum, quæ mouentur ab illo circularem esse motum proprium, alium a motu communi & a motu raptus, quoniam motu communi mouentur ab ortu in occasum, motu proprio vero contra ab occasu in ortũ. v. g. (vt inquit) superiori diurna latione existente, sol circulari latione. sic. s. contra ab occasu in ortum moueatur. Quomodo vero valeat hæc consequentia, erraticæ stellæ mouentur motu communi raptus ab ortu in occasum. ergo cõtra motu proprio ab occasu in ortum Arist. non exposuit, sed tanquam expositam in secundo libro de cœlo omittit, & nos etiam supponamus. Ex his infert quod horarum anni circulatio sit sempiterna, & dicit. Quoniam aũt sic. s. sol mouetur ab occasu in ortum proprio motu, horæ atq; anni tempora propter hoc circulariter generantur & reiterantur. vt æstas, & hyems, & cætera id genus. Tunc his stantibus, redit ad propositum, & concludit quod propter generationem horarum anni sempiternam & circularem, generatio & corruptio animalium & plantarum. & aliorũ circulariter fit, & perpetuitatẽ possidebit, quoniam (vt dictũ est) ab horarum mutatione generatio & corruptio fit, vnde dicit. His autem ita generatis, iterum ac circulo generabitur, quæ ab his, vt animalia & plantæ, & cætera id genus.

Ant.c.10

Quare ergo hæc quidem ita videntur verbi gratia, aqua & aer circulariter generantur. & si nubes erit, oportet & pluere, & si pluet, oportet ue nubem esse. homines vero & animalia, non reiterantur in seipsa, vt rursus generetur idem non enim necesse est si pater generatus est, se generari, sed si tu, illum. in rectum itaque videtur esse, hæc generatio.

Dilucida. te. eiusdē.

Propter quid igitur interdum vtique hæc quidem sic videntur. videlicet aquam & aerem circulo facta esse, vt nubes quidem erit oportet pluere, & si pluit, oportet nubem esse. Homines vero & animalia in seipsos non reflectuntur. vt iterum generetur idem. Non enim necesse est si pater generatus est, te generari, sed si tu genitus es illum. In rectum itaque videtur hæc generatio.

Cō.122

Dubitat Aristoteles. vtrum omni generatio perpetua sit circularis, & videtur quod non, quia generatio hominis ex homine est perpetua, non tamen circularis. Nam tu, ex patre, non autem pater ex te (inquit) Propter quid igitur interdum vsique, hæc quidem sic videntur fieri circulo. V.g. aquam tam & aerem circulo facta esse, vt si nubes quidem erit, oportet pluere & si pluit oportet nubem esse. Homines vero & animalia in seipsos non reflectuntur, & quod subcribit, patet. Et sic videtur ꝙ generatio hominis ex homine sit perpetua, & non circularis, & ita non omnis generatio perpetua est circularis.

RECO.

Aristoteles nunc proponit quandā dubitationē, cur nā in aere quidem, & aqua, & reliquis elementis, & necessaria est generatio circularis, & conuertitur, etenim nube quidem existente, erit aqua, & aqua facta, nubes præextitit. In singularibus vero non ita se habet. Socrate enim existente præfuit Sophroniscus, Sophronisco existente, non ex necessitate Socratis generatio sequitur. vnde dicit. Quare ergo hæc quidem ita videntur. v.g. aqua & aer circulariter generātur, ita ꝙ si nubes sit oportet & pluere, & si pluet, oportet & nubem esse, homines vero & animalia non reiterantur in seipsa, vt rursus generetur idem numero, non enim necesse est si pater generatus est scilicet Sophroniscus, te generari scilicet Socratem, sed contra si tu es genitus, necesse est patrem esse genitum. Dubitatio ergo secundum expositionem Philoponi est, cur idem specie potest reuerti, vt cum fit ex aqua vapor, ex vapore iterum aqua fieri potest in specie, idem vero numero nō potest reuerti, q̃m nō potest fieri iterum Socrates si fuit corruptus, non. n. quærit (vt alii exponunt) cur in elementis generatio circularis esse potest, in animalibus & plantis non potest fieri. Sed secundum Philoponum quærit cur in specie generatio fieri potest perpetua & circularis, & idem specie reuerti potest, in indiuiduis vero nō pōt generatio circularis, fieri nec idē numero pōt reuerti. Causa autem deceptionis est, q̃m Aris. exemplificauit in elementis in prima parte quæsiti. In secūda vero parte, exēplificauit in animalibus, & hominibus, verum hæc fecit non sine causa, de prima enim parte quæsiti exemplificauit in elementis, quoniam circulatio secundum speciem magis apparet in illis. De secunda vero parte exemplificauit in animalibus & hominibus, quoniam secūda pars quæsiti magis apparet in illis. est ergo dubitatio, cur idem specie reuerti pōt, idem vero numero non. Respondet ergo, & dicit. In rectum itaque videntur hæc generatio scilicet quæ est filii ex patre, illa vero quæ est in spē vnius elementi ex alio videtur circularis, ideo idem numero redire non potest, sed bene idem specie. Diximus. n. superius quod generatio singularium non est secundum circulum, ideo nec ipsum necessarium, neque ipsum conuerti habet, aer autem & aqua redeunt, quoniam non secundum numerum fit ipsorum reflexio, sed secundum speciem, nō enim idē aer numero in reflexione regeneratur quæ est ex aqua in aerem, sed idem specie. Simili modo dici potest in animalibus & plantis, in illis enim numero non reuertitur, sed bene idem specie.

Ant.c.123

Principium autem intentionis rursus hoc, vtrum similiter omnia reiterantur, an non, sed hæc quidem numero, hæc autem specie solum. Quorum igitur incorruptibilis est substantia mota manifestum quod, & numero eadē erunt. motus enim, sequitur quod mouetur. Quorum autem non sed corruptibilis, necesse est specie, numero autem non reiterari. ideo aqua ex aere, & aer ex aqua specie idem, non numero. Si autē & eadem numero, sed non quorum substantia generatur existens talis qualis potest non esse.

Dilue te. c. eiusdē.

Principium autem huius considerationis tale est, vtrum. videlicet omnia similiter reuertuntur, an non, sed hæc quidem numero redeunt, illa vero specie tantum. Ea quidem enim quorum substantia incorruptibilis mota est patet quod & ipsa eadē numero erunt. Motus enim mobile ipsum sectatur, ea vero quorum non, sed corruptibilis, necesse est specie redire, non autē numero. Ideo aqua ex aere & aer ex aqua specie idem erit, non numero aut si eadem numero, non tamen ea quorum substātia sit talis existens, qualia sunt possibilia non esse.

Cōm.123.

Ad solutionem quæstionis prædictæ, ait esse necessarium scire solutionem huius quæstionis, vtrum. v.g. idem numero possit reuerti. Respondet quod non, verum eorum quæ redeunt sunt in duplici differentia, quædam æterna, vt stellæ, quædam corruptibilia, vt elementa, & homines, & animalia, vult tunc quod stellæ oriuntur & occidunt, & eædē numero exoriuntur quia isti ortus, & occasus sunt secundū motum, non secundū substantiam, nam substantia æterna est, corruptibilia vero, vt elementa, & animalia redeunt eadem secundum species. Propterea adiicit. at si eadem numero aliqua redeunt, non tamen ea quorū substantia sit existens talis, qualia sunt possibilia non esse. i. non redeunt ea quæ sui substantia corruptibilia sunt, quæ dicuntur possibilia non esse, cætera verba patent. Sed circa finē huius libri plures occurrunt quæstiones, quas ob negotiorum multitudinem in aliud tēpus differo. Et sic de generatione & corruptione finis ad laudē dei intactæq; virginis. Neapolis 26. Octobris. M.D.V. *RECO.*

Sed adhuc quæris, vtrum omnia simpliciter reuertātur ſm spēm solum, & nulla eadē numero, & hoc inquit Principium autem intentionis quæstionis. s. motæ rursus est hoc, vtrum similiter omnia reiterentur. s. specie, vt dictum est de elementis, & animalibus. Respondet quod quæcunque quidem incorruptibilia existentia mouentur motu circulari, hæc secundum numerum eadem manentia reflectuntur, quorum vero substantia corruptibilis est, hæc numero quidem non permanent eadem, speciem vero seruant in reflexione. vnde dicit. An non, subaudi eodem modo omnia redeunt. sed hæc quidem nume. s. redeunt, hæc autem specie solum redeunt, & exponit membra, & accipit (igitur) pro enim, & dicit, quorū enim incorruptibilis est substantia mota, manifestum est, ꝙ & numero eadem erunt in reflexione, vt stellæ, quæ occidunt, eædem numero oriuntur, & causa est, quoniam motus sequitur ad id, quod mouetur, & sic reflexio dici potest eadem, q̃m id ꝙ reflectitur, est id ē numero, quorū autem substantia non est incorruptibilis sed corruptibilis, necesse est spē, numero aūt non reiterari, ideo concludit, ꝙ aqua ex aere, & aer ex aqua specie idem, non numero redit. Addit ꝙ si elementa eadē numero redire dicātur, hoc dicetur supponendo, ꝙ elementa ſm substantiam non sint corruptibilia vt dixit Empedocles. vnde dicit. Si autem & eadem numero elementa redire dicantur, sed non dicetur de eis quorum substantia existens talis, qualis potest non esse, i. qualis est corruptibilis, generatur. q.d. non dicetur de eis supponendo eorū substātiam esse corruptibilem, sed supponēdo illam (vt dicit Empe.) esse ingenitam & incorruptibilem, sic enim supponendo eadem numero redire dicentur. Dubitat hic Philoponus, & ante ipsum prius dubitauit Alexander, aduersus Arist. si enim secundum Aristo. anima semper manet eadem numero, & factiua causa etiā semper manet eadem, propter quid secundum aliquam plurimi temporis

Dubitatio Philoponi de reuersione.

periodum

periodum ex eadem materia eadem secundum numerum non redeunt, valet autem hæc dubitatio pro tãto, quorũ Arist. asserit eadem numero redire, quorum substantia incorruptibilis est, in qua dubitatione Alexander & Philoponus supponunt animam humanam remanere post mortẽ, & factiuam causam etiam remanere, per quam anima fuit vnita materiæ, & quærunt propter quid idem homo numero secundum plurimi temporis periodum non redit, tempore hinc ad decem milia annorum, vt Plato existimauit, vel ad 49. milia annorum, vt astronomi dixerunt. Respondet primo quod nonnulli concesserunt secundum regenerationem magnum annum contingere, in quo omnium entium regeneratio fit, que annum magnum ad 49. millia annorum extendunt astronomi, quo tempore stellas fixas complere motum suum asserunt. Plato nisi circiter decem millia annorum eum esse affirmat. Quo tempore Helionora stella, quæ caput arietis mobilis est, quadrangulum fere complet, vt in helionosicis figuris 16. angulorum diximus.

Prima pō de re surrectione.

Contra obijcit Philoponus, quoniam hoc existente, esse vtique poterit & in singularibus, quorum substantia corruptibilis est generatio, & secundum numerum reflexio, quod Arist. hic negat, & primo de anima. Ideo Philoponus aliter dicit. ait enim quod si daretur iterum Socrates generari non idem simpliciter & omnino vtique & vnus cum Socrate, qui primo genitus est, esse poterit, non enim (vt inquit) possibile est vnum & idem secundum numerum simpliciter deficere, & redire, non enim (inquit) eo quod ex eisdem fit aliquid, vnum secundum numerum generatur, sed eo quod idem permanet prius, & posterius existens, idcirco sol quidem secundum numerum idem est. Socrates vero, vt dixi, non idem est secundum numerum, non enim (inquit) si permanet indiuidua forma, & materia permanet. Hæc Philoponus ad verbum, per quæ dat intelligere expresse Arist. posuisse animã humanam remanere post mortem, de resurrectione vero autumat post certam periodum, cuius tempus non determinauit, animam illam redire in materiam, non tamen redire idem numero quoniam licet redeat eadẽ indiuidua forma in materia, quæ anima fuit Socrates, non tamen redit idem Socrates, quoniam materia non redit, eadem scilicet proxima, sed solum remota. Accidentia enim quæ materiam proximam reddebant, eadem numero, non redeunt, sed eadem specie, ideo si redit anima eadem numero iterum in materia, cum non redeat eadem materia proxima, vult idem numero præcise non reuerti, tum vero dicebatur quod Arist. negat reditum animæ in ipsam materiam post exitum libro de anima primo, dicendum secundum hanc positionem quod negat reditũ per motum localẽ, vt posuerunt Pithagorici, sed reditum per copulationẽ, & vt informationem non negauit, vt patet per Alexandrum & Philoponum hic. Quem etiam Auerroes cogitur ponere, asserens vnam esse numero animam omnium hominum, vt patet consideranti. Quæ an Aristotelica sint, in libro de immortalitate animæ determinauimus nunc vero illud nobis certum sit de decreto Alexandi. Philoponi, & Arist. humanam animam esse immortalem, non enim ita dubitassent expositores, non ita ad dubitationem respondissent si mortalem animam esse credidissent ad mentem Aristot. Et de recognitionibus eorum commentariorum, quæ in libris de generatione olim scripsimus, hactenus completæ sunt Pisis. M.D.XXI. die tertio Aprilis.

Quod philoponus cōtra primā opinionē.

Tec. 41.

Rō philoponi de resurrectio.

Augustini Niphi Suessani, ad Dominicum Grimanum Cardinalium maximum, atque ætatis nostræ decus, De infinitate primi motoris liber.

MAGNA controuersia. Dominice Grimane Cardinalium maxime, inter Theologos, & nonnullos incidit Philosophorum, de amplitudine, ac potentia primimotoris, hoc est dei optimi maximi, finita, ne sit an infinita. Sed potissimum quid de hac re philosophorũ princeps Aristoteles senserit Theologi quidem ipsum satis probabilius coniecturis in sententiam suam trahunt. Contra philosophi clarissimis testibus, & authorum interpretationibus pro se sentire asserunt, habentque præterea nonnullas rationes, quæ possunt improbis & prophanis suspitionem ingenerare. At theologi vltra vires catholicas, aliquantulum euagati, aiunt amplitudinem dei esse infinitam, & non tantum esse inter credita enumerandum, sed inter ea quæ ratione naturali colliguntur. Hinc me his diebus aliquot mei amici rogarunt vt inter tantos sententiam quoque meam afferrem. Placuit mihi huiuscemodi onus assumere. Tum vt exercerem uires ingenii mei (In magnis enim uoluisse sat est) Tum quod ad te ætatis nostræ sapientissimũ, ac philosophorum Archedicheum recurrere possum. Nam quæ ambigue dixero, tu (modo bene dicta sint) apertissima ratione comprobabis. Quæ vero pertinaciter (si iniqua erunt) modestis confutationibus sedabis. Quamobrem librum hunc tibi castigandum mitto, quem accurate legas rogo, vbi enim te fautorem habuero, maleuolorum latratus iure spernere posse videre. Vale. Et me ama (si me tuo amore dignum censes.)

1 *Caput Primum In quo rationes probabiles pro parte affirmatiua inducuntur.*

QVONIAM nanque rationes probabiles solēt præcedere demonstratiuas (vt inquit Arist in principio tertii metaphysicæ) Rationes ꝓbabiles pro parte affirmatiua inducamus. Et primo, Oīs virtus corporis æterni simpliciter est infinita (& vt loquar more corū, intensiue & extensiue) deus est virtus corporis æterni, simpliciter, quia cœli ac totius vniuersi, quod est simpliciter æternum, vt nunc petatur. Declaratur maior. Nam virtus potens perdurare per certum tempus, est aliquantula, per duplum in duplo, & per quadruplum, quadrupla. igitur per infinitum erit & infinita. Hæc ratio videtur Arist. 12. meta. t. comm. 41. & 8 physices tex. com. vlt. & 78. Secundo, Ens quo nec esse, nec intelligi pōt simplicius, est infinitæ potentiæ ac vigoris, qm̄ cum aliquantulo gradu compositionis est aliquis gradus perfectionis, & cum subduplo gradu compositionis, est duplus gradus perfectionis, igitur cum non gradu compositionis, est infinitus gradus perfectionis. deus est simplex, quo nihil excogitari potest simplicius. Nulla. n. intelligentia est liberata à potētia, præter primam. 3. de aīa, com. 5. in solutione tertiæ quæstionis, & vt inquit Aristo. 8. metaph. est vltim. Ait. n. ipsum esse simplicissimū, quia mox est id quod est. Tertio, Deus est maioris perfectionis, quam ignis si esset potentiæ infinitæ, vel quam esset ignis, vbi esset diuisus in partes proportionales, in quarum qualibet esset aliqua perfectio, quia cōtineret illius, vel partium illarum perfectiones & aliquid vltra, igitur infinitus. Quarto Duorum contrariorum si alterum est in natura, & alterum, ut. 2. cæli. Auer. probat. com. 18. Sed vigor finitus, & vigor infinitus, sunt contrarii, & vigor finitus est in rerum natura. igitur & infinitus. Quinto. Deus est maioris vigoris quam graue per infinitum spatiū distans a centro, vt constat. Sed illud graue in fine motus, esset infiniti vigoris, vt Auer. probat primo cæli. com. 88. igitur & deus. Sexto. Deus est natura causis finitatis priuata, igitur infinitus, sicut natura priuata causis generationis & corruptionis, est æterna, vt in libro de substantia orbis. Septimo. Deus est id quo maius in vigore, potentia, & perfectione excogitari non pōt, igitur infinitus. Consequentia patet, quia intellectus potest intelligi semper vltra omne finitum. Antecedens constat. Esset enim illud deo maius intellectū plasma. Octauo. In deo est non gradus imperfectionis, igitur infinitus gradus, perfectionis quia non gradus imperfectionis, & infinitus gradus perfectionis, videntur idē esse. Vltimo, Auer. 12. metaphy. com. 41. idem testatur, propter quod asserit esse ponēdum motorum medium. Hæc sunt argumenta probabilia partis affirmatiuæ.

Alia solu.

Cap. 2. In quo de primo omnium rerum principio, positiones antiquorum enarrantur.

PIthagorei (vt Speusippus) primum omniū rerum principium in diminutione consisti autumant, esseque longe imperfectius principatis & causatis. Argumento vero vtuntur ex similibus in rerū primordiis ac seminibus. Semina. n. stirpium, animalium, & hominum longe imperfectiora sunt stirpibus, animalibus, & hominibus, eo quia principia. Vnde & Hippocrates, medicinæ monarcha, principium imbecille ait esse. Pithagoras vero. & Empedocles in primo omniū rerum principio posuere multitudinē. Empedocles quidem amorem, & odium, ambo quoq; dicens vt agentia. Nam amor congregat, odium vero disgregat, congregare vero & disgregare motus sunt. Pithagoras aut, omnium rerum malū & bonum principia fingit, quia impossibile est (vt dicit Auer. 12. metaphy. com. 52.) bonorum & malorū prouidētiam esse in vno, qua e re bonum de bonis, malum de malis prouidet. his vero omnibus contingit dicere principium non esse amplitudinis infinitæ primis quidem, q̄ primo diminutionem dedirant. secundis vero q̄ multitudinē. Nam infinitum cum totum sit omne, totumque & omne, occupans, vult tantum vnum esse. 3. auscultationis physicæ. Plato vero omnium rerū potens ideas. infiniti etiā posuit speciem & ideam, illamq; amplitudinem quandam immensam, & infinitam. nanque inesse alicui vt accidens subiecto, nec alteri coniungi vt subiectum formæ, & hanc primum omnium rerum principium asserit. quod fortasse christianæ religioni conuenit. Hæc autem quia destructa sunt Arist. 12. metaphy. in vltimo & 3. physicorum. & 8. Auerroes etiam in libro destructio destructionum disputatione tertia in solutio. 12. dubii eadem refellit, quare nūc sat sit.

Cap. 3. In quo narratur latinorum omnium positio, & Platonis, & Auicennæ.

LATINI vero oēs, quatuor esse in deo apud Arist. asserunt. Essentiam, & intellectum, potenti quoque essentiæ subordinatam. appetitum siue voluntatem intellectiui, quæ & catholici asserūt. Cum vero hæc quatuor sint vnum re. sed rōne distinguūtur, vt. 12. met. comme. 39. sit aūt intellectus dei infinitus. quia infinite beatus, appetitus quoq; infinite quietus, ergo, & essentia, & potentia infinitæ. Persuadent vero hanc rem, petentes primo dei essentiam, esse totius entis, veri, possibilis, & excogitabilis, quam petitionem Auicenna ipse. 8. suæ meta. ca. 6. videtur suadere. Primo, quod causa vniuersalissima entis in eo quod ens. & equiuoca, continet perfectionem totius entis veri, possibilis, & excogitabilis. Deus est causa vt dictū est, igitur continet perfectionem totius entis, possibilis, veri & excogitabilis. Maior eo patet, q̄ causa vniuersalis differt a particulari. Nam particularis supponit sui in actione effectum in parte esse, factum per actionem causæ vniuersalis. Causa vero vniuersalissima totius simpliciter nihil supponit. sed causa totius esse omnino, quare vt particularis causa continet perfectionem effectus secundum partem. sic & vniuersalissima totius esse & possibilis, & excogitabilis Minor etiam ex Arist. ipso accipitur. 12. meta. cum dicat a deo dependere cælum & totam naturā. Quod etiam Auer. ibidem commen. 51. affirmauit. Secundo ens per essentiam simpliciter, est totius esse omnium participantium continentiū. Sed deus est ens simpliciter per essentiam, esse autem verum, possibile, & excogitabile, sunt entia per participationem. quare deus cōtinebit perfectionem entis, veri in effectu existentis, & possibilis causari. Maiorem Ar. 2. auscultationis physicæ. & 2. cœli Auer. idem docet comment. 62. vnde & Arist. inquit primo cæli, tale esse communicari rebus, his quidem clarius, his vero obscurius. Minor est Aristo. & Platonis. Tertio, cui non est admissa aliqua priuatio entis, vel possibilis, vel excogitabilis, est perfectio totius entis veri, possibilis, & excogitabilis, tale est de⁹. Maior patet. Nā hō & si sit perfectus in specie. quia tñ sibi deficit perfectio substantiæ in eo q̄ substātia (nā substātiæ nō repugnat ꝑfectio intellectus lunæ) idcirco est imperfectus. Amplius, licet intellectus lunæ sit perfectus, in eo q̄ intellectus lunę. quia tamē sibi deficit ꝑfectio intellectus oīs in eo q̄ intellectus. adhuc est imperfecta. Itemque, licet intellectus cæli vltimi (vt orbis stelliferi.) sit perfectus vt intellectus, quia tamen sibi deficit perfectio totius entis in eo q̄, ens adhuc est imperfectus. Cum igitur deo competat perfectio vt deus, & totius dei, & entis & totius entis. igitur erit infinitus. propter quæ dicit. Auer. 2. de anima. com. 5. & 14: quod solus deus est liber a potentia. Quarto, Deus est transcendens genus, & materiā, quare erit totius esse, & veri, & possibilis, & excogitabilis Antecedens declaratur pariter & consequentia. Nam limitatur vnumquodq; primo quia recipitur in materia. omne. n. receptum recipitur per modum recipientis, & limitatur ab illo. vt dicit, Auer. 3. de anima. com. 5. 2. quia continetur sub genere vel specie. Nā cū oē tale possit definiri, & definitio sit terminus, erit terminatū. qua e re albedo est dupliciter finita. Primo, quia in materia, propter quod sibi non competit omnis ratio albedinis. Secūdo, quia positio q̄ ipsa sit forma separata. quia adhuc contracta est ad genus vel speciem ideo est finita. Esset enim infinita secundum quid, quia ei competeret omnis rō albedinis, non tamen simpliciter. quia non cōpeteret ratio omnis entis. Tertio limitatur vnūquodque, quia innititur vel depen-

Differētia causę vniuersalis a particulari.

vel dependet ab aliquo, a quo mensuram sibi comparat, & regulam. Cum itaque deus nullo horum limitetur, erit omnino infinitus, & immensus. Quinto. Deus occupat totum esse verum, possibile, & excogitabile, igitur est totius entis veri, possibilis, & excogitabilis. Antecedens patet, quia est generalissima causa, & causarum causa, vt diximus. Patet igitur quod deus est perfectio totius entis veri, possibilis, & ex cogitabilis. Cui adde maiorem. videlicet. quod omne continens perfectionē omnis entis, veri, possibilis, & excogitabilis, est infinita amplitudo, infinita perfectio, ac infinita bonitas. Nam vt infinitū corpus est, quod totū spacium verum, possibile, & ex cogitabile occupat .3. physi. sic infinita pfectio essentiæ erit. quæ totius entis veri, possibilis, & excogitabilis occupabit. Hæc positio est Latinorum, Auicennæ, & Platonis, & hæc ratio est eorum.

Cap. 4 In quo inducuntur omnes rationes pro his ex verbis Aristotelis, & aliis modis.

OCTAVO philosophicæ auscultationis inqt Ari. tex. cō 78. Impossibile est vllū finitū mouere sm infinitum tēpus. Ex hoc arguitur. Impossibile est finitū mouere p̄ tēpus infinitū. primus motor mouet p̄ tēp⁹ infinitū, igitur non est finitus, & sic erit infinitus. Syllogismus est ex maiori de necessario, & minori de inesse. Secundo, ibidem in fine inquit primum autem mouens perpetuum habet motum. & infinito tempore, manifestū itaque est, quod indiuisibile & impartibile est. nullamque magnitudinem habens. Hoc enthymema tex. com. vlti. Et ibidē paucis verbis supra inquit. quod autem finitam, impossibile est infinitam habere potentiam. Hæc eadem tradit .12. meta. tex. com. 41. E quibus enthimema tale formatur, Deus est potentia infinita, igitur nec corpus, nec virtus in corpore. Quæro igitur, quid intendit in antecedente per potētiā, infinitā vel in vigore, vel in duratione, nō in duratione, quia oppositum consequentis staret cum antecedente. Hæc enim copulatiua est vera, aliquid est infinitæ potētiæ in duratiōne, & illud est corpus vel virtus in corpore, vt cælū primum, quod motu diurno mouetur (est. n. corpus, & mouet ceteros orbes sempiterno motu ab ortu in occasum. & econtra) quare in antecedente per potentiam infinitā intelligit vigorem infinite intēsum, aliter nullum esset enthimema Tertio. Omne agens quod suapte natura potest ponere effectus infinitos simul (licet effectuum incōpossibilitas impediat illa simul poni) est infinitū in vigore, deus suapte natura potest omnes effectus & infinitos simul ponere in esse, igi. est infinitus vigore. Maior patet, qm̄ posse agere duo simul suapte natura, est aliquāti vigoris, igitur quatuor dupli vigoris, igi. si infinita, erit infiniti vigoris. Minor declaratur. Nā de⁹ mouet p̄ infinitū, tps in quo fuerunt effectus infiniti & erunt similiter. quare vt eos ponit successiue pp̄ effectuū incōpossibilitatē. nō repugnabit eos ponere simul potissimū cū infiniti effect⁹ p̄fuerūt quos de⁹ posuit in esse, & ita in deo sunt actu infinitæ pfectiones p̄ quas infinita reduxit de potētia ad actū. Quarto, Omne agens quod virtute propria cōtinet infinitas causalitates infinitorū effectuū, est vigore & potentia infinitum. deus vero est tale. igitur vigore & potētia infinit⁹. Maior patet, qa plures continere causalitates, est aliquāti vigoris. igitur infinitas cōtinere, erit infiniti vigoris. Minor est Auer. 12. meta. cō. 36. vbi ait oēs formas contineri actu in primo motore, potentia vero in prima materia. Quinto, Oē intelligens actu infinita intelligibilia, vel vnū quod æquiualet infinitis, est infinitū vigore. de⁹ intelligit vel infinita intelligibilia actu sm viā cō. vel sui essentiā, quæ æquiualet infinitis intelligibilibus. æquiualet. n. infinitis portionib⁹ grauis vel leuis, si essent, primo cæli. cō 57. & 59. Sexto, Omne finitū vigore potest in sui vigore effici maius per additionē, vel intelligi fieri maius, vt. 8. physicæ auscultationis. text. cō. 78. deus est cui minime vel addi vel intelligi addi potest, igi. infinitus. Hæc est ratio Aristo. ibidem fere ad verbum. si recte sentis. vnde omni finito dato, deus pōt maius intelligere, & voluntas maius appetere. Nā appetitus sequitur cognitionē, sicuti vmbra corpus. 12. meta. cō. 39. Mō, maius deo nec aliquis intellectus intelligit, nec volūtas vnquā appetet. quare vigore est infinitus. Vltimo, Per quantū materia prima distat a deo, per tantū econtra. Materia prima distat a deo, ppterea qa cōtinet infinita in potētia. In infinitū igit de⁹ e materia, ppea qa cōtinet actu infinita. est. n. materia infinitæ modicæ perfectionis, igitur deus infinitæ pfectionis. Multa alia argumēta. plures etiā captiunculæ hinc inde susurrantur, quæ nō sunt digna cōsideratione. Præterea, si quis hæc bene cōtoebitur poterit ea & refellere, quæ extra scribuntur, & approbare, si oportet.

Cap. 5. In quo Ioannis Gandauensis positio explicatur cum suis rationibus.

IOANNES quāq̄ multipharia loquat, & in locis diuersis, diuersa profiteatur. tandē fundatur in duabus postulationibus quas Auerroem sentire credit. Quarum prima est, quod virtus siue forma, siue res, est finita vel infinita, vel quia est quanta, vel quanto attributa. Est quidem quanta, si dependet in esse & in cōseruari e materia quanta, vt formæ materiales. Est vero attributa quanto. si sit forma perficiens corpus quantum & operans per quantum & in quanto extra scilicet non dependeat ab illo. vt intelligentiæ mouētes stellas. Hæ enim licet constituant corpora celestia in esse, & agant extra se per illa, & in illis. non dependent ab eis nec in esse nec in conseruari, & propterea sunt liberatæ a materia. vt Auer. ait primo philosophicæ auscultationis. co. 63. in fine. Hæc positio accipi potest ab Arum. & Auer. primo physi. cō. 25. vbi dicunt finitum & infinitum soli quanto conuenire, vel per se vel per accidens & .2. de generatione. cō. 37. & in texto maxime idem. Petit secundo, quod primum omnium rerum principium. qui deus dicitur. nec est quantus, quia sit forma dependens e corpore quanto, nec quia attributa quanto, per hoc quia agat extra se per aliquod corpus celeste quantum vel in corpore quanto. Prima pars patet. quia ex quo est omnium primum. est simpliciter independens. & hoc est probatum. 12. metaph. tex. com. 41. & .8. physi. te. com. 78. & tex com. vlti. Est enim probatum ipsum nec esse corpus, nec virtutem in corpore, & omnino extra magnitudinem omnem. Quod vero non sit corpori attributus ita vt agat extra se per corpus, & perficiat ipsū testatur per Arū. 2. cæli tex. cō. 62. vbi inquit. Videtur aūt optime quidem habenti existere, quod sine actione, ppinquissimo vero per paucam & vnam. Idē ibidē tex. cō. 64. d. quod aūt est optime se habens, nihil indiget actione. Multæ rationes Ioannis possunt fieri ad hoc, quas nunc breuitatis causa omitto. Ex his Ioannes opinatur deum quem primum omnium rerum finem autumat. nec esse finitum, nec infinitum. Nā hæc insunt formis, vel quia sunt quātæ, vel quia attributæ quanto, quorum nullum ait competere deo. Est enim ipse separatus, & tantum finis omnium: Et hæc (vt ait) videtur expressa positio Auerro. 8. physicæ auscultationis. com. 79. Vbi soluens secundam quæstionem vult deum nec finitum esse, nec infinitum. Hæc Ioannes opinator.

Cap. 6. In quo refellitur positio Ioannis.

QVOD deus sit finitus vel infinitus, multiplici ratione colligitur. primo, quia excedens, finitum, secūdo, quia perfectum, tertio quia optimum, quarto, quia contra Arum. & Auerroes. & omnes famosas propositiones. Prima sic construitur. Excedens finitum, oportet vt sit vel finitū vel infinitum (excedens enim cōtinet excessum, & aliquid vltra) igitur erit quātum qa tm̄ quantum res excessa & illud per quod excedit vltra. Qđ vero deus excedat omne ens. nemo ambigit. Secunda sic, Perfectū est finitū vel infinitū, est. n. perfectū totum & omne: primo cæli. cō. 3. Itemque. Perfectum est quod potest operari, & perfectum simpliciter cuius corpus est sim-

est simpliciter, vt 4.metheo.in vltimo. Et cũ oẽ operana sit vel finitũ vel infinitum. patet, quod ẽ perfectũ est tale. deũ, esse perfectum simpliciter omnes & philosophi concedunt Tertia sic. Optimum omne finitum vel infinitum. Nam secundo cœli.com.3. Optimum est cuius in actione non contingit labor. quod deus sit optimum, patet.12.meta.tex.cõ 36.&.39.& in prologo etiam. Contra vero Auer. patet ga in li. destructio destructũ. in prima disputatione, in solutione dubij primi reprehendit Algazelẽ. qui abnegauit in primo ente potentiam, cuius oppositum oẽs antiqui posuere, argumento. videlicet. quod si potentia est perfectio in his, igitur in deo.

Præterea. Omnia agentia apud eum.12.meta.cõ.44.reducuntur ad ipsum. & agunt & sunt participatione eius.2.meta.cõ.4 quæ vero talia si p participationẽ & p reductionẽ oportet vt reducãtur ad aliquod tale p essentiã, quare deus erit primũ agens p essentiam simpliciter, & per consequens quantus, finitus vel infinitus. Amplius.8.physicæ auscultationis tex.cõ.vltimi.&.12.meta.tex.cõ.41. facit Ari. taiẽ vltimã cõclusionẽ. Primũ aũt mouẽs ppetuũ habet motum, & infinito tẽpore, igitur nõ est corpus vel virtus in corpore, patet Ari. loqui de primo simpliciter, quia de illo proponit, etiam nullibi de eo dixisset, & psuppponit in eo potentiã esse, quare oportet vt sit vel finitus vel infinitus omnino, vt potentia sua est. nec potet fingere vt Ioannes. Interdum aie Arist. ibi loqui de duratione. esset enim non translatio, sed euersio, cũ & græci codices etiã ita habeant, vt diximus. Nec Ioannes est audiendus qui voluit demonstrationem illam octaui.&.12.meta. esse propriam primo enti tantum, & non ceteris motoribus, vt in libro de substantia orbis diximus. Auer.n. in.12.meta.cõ.41.& in tertio ca. de substãtia orbis. ponit eã cõmunẽ. vnde & Arist. soluta quæstionem in.12. mox quærit, vt sint ponendæ plures tales substãtiæ impartib le & indiuisibile, vt est primus motor, cum itaque quærat de numero separatarum subarũ igitur supponit illa esse: Itemque, ibidem. tex.cõ.43. cõcludit, palam itaque quod tot substantias esse, necessarie est natura sempiternas & immobiles secundum se, & sine magnitudine propter dictam causam, dicta vero causa, non est nisi demonstratio facta tex.cõ.41. & sic illa demonstratio est communis omnibus. hæc contra Ioannem, quantũ ad conclusionem.

Impugnat auctor Ioannem.

Cap.7. In quo refellitur Ioan. quantum ad postulationem suam.

IOANNES (vt visum est de rationibus causæ, duas ipsi deo tribuit, rõnẽ primæ formæ, & rationem primi finis, verum rationem agentis omnino ab eo remouit, nisi qua ratione finis, metaphorice agens interdum dicitur. Sed quoniam istud est quæsitũ per se, idcirco raptim aliqua de hoc pertrasseamus, & dico de mẽte Auer. deum esse motorem vt agens, finis, & forma. quod ex verbis Auer. multifariã deducitur. Primo, primus motor est æternus & absolutus ab omni materia, igitur est principiũ non solum tanquam motor sed tanquam forma & finis, hæc consequentia est Auer.10.meta.cõ.7. circa finẽ. Secundo Quod est perfectioris actionis & melioris, & facit quod q̃ sunt diuersarum actionũ. sint æterna & continua, est agens & mouens vt agens. deus est eiusmodi.12.meta.cõ.32. Tertio. Quod est substantia prima, prima forma, principium & finis, est mouens vt agens, deus est tale.12.meta.cõ.5. Quarto, Deus est principium formale, finale, & mouens. igitur agens. Antecedens est Auer. ibidẽ.cõ 6. in fine. Quinto, Impossibile est aliquam substantiam esse separatũ, quæ non moueat orbem, igitur deus est agens vt motor. Antecedens est Auer. ibidem.cõ.48. Sexto, Deus facit principiũ motũ, æternũ, vnũ, cõtinuũ, & diurnum. igitur mouet vt agẽs. Antecedẽs est ibidẽ.cõ.43, Septimo, Deus est formæ quasi finis cõis & vniuersalis, habẽs actionẽ cõmunẽ, mouẽs primũ mobile motu diurno. igitur mouet agẽt antecedẽs ibidẽ cõ.44. Octauo; Deus est separatus a mã vt sanitas cõcepta, igitur mouet vt finis & agẽs Antecedens est ibidẽ

Deus est motor vt agens.

com.15.q̃ 36. Nono.3.cœli.cõ.28.&.4.cœli.com.22. Forma materialis & est mouẽs, & est mota. In eo quidẽ q̃ forma mouet, cũ de formæ rõne sit mouere mouet, vero vt materia, quia de ratione materiæ est pati. vnde &.9.meta.com.2. Io liberatis a materia, non est passio, sed actio. Tũc arguo. De ratione formæ est mouere, igitur vbi potissimũ saluatur ratio formæ in eo & ratio motiua. Cum autem in primo simpliciter & ratio formæ & ratio actus maxime saluetur, & ipsum maxime mouebit. Decimo, Omne quod agit, agit & mouet vt est in actu.3. auscultationis physicæ.com.17.&.9.meta.com.20. Deus est actus per essentiam. igitur aget & mouebit per essentiam. Vndecimo, Deus est in maximo circulo 8 physicorum.cõ.84. vt in loco, & potissimum in dextro illius vt in parte orientali.2 cœli.cõ.15 vt in loco magis ,pprio. igitur ibi operat & mouet, quia abstractæ substãtiæ apud Ari. & Auer. non sunt in loco, nisi p oppositionẽ. Duodecimo. idẽ arguit Aue in li. destructio destructionũ. disputatione tertia in solutio. Tertio decimo sit, Quod dat entibus separatis finẽ, dat esse, quia finis & forma sunt idẽ in illis, & forma dat esse. Id vero q̃ dat formam, est agens, sed deus dat finem illis, igitur est agens, vide eum. Ex his & alijs pluribus perspicuum est deum agere & mouere voluersum, motu simplici, & communi, quem diurnũ vocant: huic & Alexã aphrodiseus & Simplicius in 8 physicorum, consentit Plutarchus etiam in libro de opinionibus Philosophorum inquit Arum. deum formam intelligibilem dicit, & eundem insidere sphæræ voiuersi dicit, vnde fit vt effectiue etiam moueat. eiusdẽ positionis est vbique diuus Thomas.12.meta.&.8. physicorum. & vbique de intentione Arist. & multi alij, quos omitto. hæc satis cõtra eum.

Cap.8. In quo pro Ioanne argumenta quadam inducuntur.

NON est iustum condennare quempiam absẽtem, nisi visa causa errandi.2.cœli. propterea rationea quæ pro Ioanne facere sollent, transigamus. Prima, Motor appropriatus beatur ex generatione continua inferiorum, quia finis beat ea, quæ sunt ad finem, deus nõ beatur per aliquod extrinsecum, sed seipso tantum. vt nono ethicorum dicitur. Secunda, Motor appropriatus mouetur per accidens ad motũ mobile, deus vero nec per se nec p accidẽs mouetur. Tertia, Si primus motor moueret, vt motor appropriatus, nõ differet a cæteris motoribus natura & dignitate Nã si differret, hoc esset rõne mobilis, sed mobile primũ nõ differt sua natura a cæteris omnia enim celestia quintũ corpꝰ esse ab Arũ ponitur. igitur nulla rõne differt a cæteris. Quarta, Si primus motor agit, vel ,ppter finem conseruãdũ, vel finẽ acquirendũ. neutro mõ põt ipse, cum sit perpetuus, non eget conseruatione. & cum sit optimum, nullo eget. hæc pro Ioanne fieri possunt.

Cauillationes in præfotẽs Ioan.

Cap.9. In quo soluuntur hæ rationes.

RATIONES hæ licet sint coloratæ. tñ nõ concludũt. & propterea ad primã respõdet Aue.3 cœli cõ.17. q̃ motor beatur ex fine qui est prima intentione, idcirco, beatur seipso, non autem fine qui est secunda intẽtione, quæ est vt hæc generentur & perpetuo permaneant. idcirco mouet primo propter se secũdo propter hæc, non quidem vt ex his perficiatur, sed vt hæc perficiat. Ad secũdũ variæ sunt positiones. Quidam iuniores vt Suggerius & Bacco in quibusdã tractatibus de motore primo, & cœli materia, opinantur primum motorẽ & cæteras intelligentias per accidens moueri. Ponunt.n. primum motorem esse vniuersi mobilis cœlestis formam perficientem, & non constitutam, & intelligentias similiter cœlos constituere, & ab eis non constitui & perficientes & non dependere, vt primo physicorum.cõ.63 & alibi Tunc arguunt, moto perfectibili per se mouetur & prima perfectio saltem per accidens. Primo, Primus motor & ceteræ intelligentiæ sunt eiusdem speciei saltẽ transcendenter.2.cœli.cõ.49. igitur quidquid per accidens nõ repugnat

Diluitur cauillatio nes.

vni

vni nec alteri. sed ceteræ intelligentiæ mouentur per accidens. 8. Physicorū. cō. 52 igitur & primus similiter. Ioānes vero vbiq; & oēs nostri cōtemporanei tenent oppositū de mente Arist. & Auer. opinantur. n. quod primus motor cæteræq; intelligentiæ, nec per se, nec per partes, nec per accidens mouētur. Per se quidem non, quia non sunt corpora. vel diuisibiles: omne. n. quod mouetur est corpus vel diuisibile. 6. phy. tc. Per partes vero minime, quia oēs sunt simplices & partes non habent. 8. meta. quia statim sunt, id quod sunt. Quod vero nec per accidens. Ioannes per verba Arist. 8. physi. & Auer. com. 36 & 37. probat, quia per accidens cōtingit nō esse, quia oē accidens est cōtingens, quod positio non esse. Secūdo. Si per accidēs mobiles essent. tunc per accidēs diuisibiles, vt primo c. de substātia orbis. Tertio. Si per accidēs mouerentur, essent formæ materiales, ibidem deducit Auer. Quarto Si per accidēs cū, per accidēs sit duplex, vt quod mouetur per alium, & pōt seorsum moueri, vt equitans in naui. vel quod mouetur per aliud & non pōs seorsum moueri. Hoc dicit Auer. primo de aīa cō. 37. Vel igitur mouebuntur primo modo, & patet quod non. quia seorsum moueri non possunt, cū non sint corpora. Nec secūdo modo, quia tunc essent vel formæ accidentales, vel accidentaliter extensæ. Auer. vero inter hos consiliat. 8. physi. com. 52. versus finem. vbi de motu per accidens videtur distinguere. Nam quoddā mouetur per accidens subiectiue, quia videlicet. vna cū suo subiecto, ipsum etiam recipit, & subiicit motui, vt albedo quādo intelligitur in corpore moto, & aīæ aialiū. Hæc. n. mouentur per motū subiectorū, & ipsæ pp subiecta subiiciuntur motui, & tales sunt formæ diuiduæ per accidens, ac corporeæ, & dicūtur constitutæ per subiecta Quod vero mouetur p accidens attributiue, non quod ipsum subiiciatur motui. sed quia subiectū eius mouetur ab alio, quā ab ipso. & hac rōne oēs intelligētiæ mediæ, mouētur per accidēs, qm eorū subiecta, hoc est, eorū orbes mouentur à primo motore, qui mouet vniuersum cælum primo & motu diurno, ceteros vero, & secundo & tāquā partes. 12. meta. com. 44. & 2. cæli. com. 70. Est. n. cælū vniuersum, vt aial primo motū, quod cōi & diario mouetur motui, cæteri orbes velut mēbra, quæ mouentur eodē motu vt mēbra, sic igitur oēs mediæ intelligentiæ mouētur p accidens attributiue, quia earū subiecta mouentur ab vno, alio motore, qui est alius ab eis, nō quod ipsæ subiiciantur motui. Qua fortasse rōne & via dicit Auer. cælum esse in loco per centrū, hoc. n. est attributione & per accidens. Qua quidem re, primū motore & cæteras intelligentias conuenire & differre, cōueniunt quidē, qm nec per se nec per partes, nec per accidens subiectiue mouentur, vt argumēta Ioannis cogūt, essent. n. formæ materiales, diuisibiles corporeæ, & id gen^o. Differūt vero qa primus motor minime mouetur p accidēs attributione, qa eius primū subiectum, q est vniuersum, a nullo superiori motore mouetur alio quā a diario motu. & propterea est penitus primus & immobilis oino, vt vbiq; Arist. cæteræ saltem per accidens attributione mouētur. & in hoc errarūt primi qui posuerūt primū & cæteras moueri per accidēs. Sed ambiges & rōnabiliter per rationes primæ positionis, quia oēs sunt perfectiones primæ suorū dictorū; igitur mobiles ad motus illorum. Itēq;, sicut mediæ per accidens attributione mouētur, cur primus non. Nā subiectū primū, est vniuersum aggregatum ex orbibus, mō tale vniuersum mouetur motu diario à primo, & motu fm successionē signorum. econtra quilibet videlicet. orbis a motore proprio. igitur primus motor mouetur, per accidens attributione ad cæteras intelligentias. Dici pōt ad primā per doctrinā Auer. 9. meta. com. 2. q forma, nō patitur per se a primo transmutato essentialiter, sed per accidēs, prout constituitur per subiecta. Vbi. n. subiecta constituunt formas, tribuunt & cōicant eis propria eorū, quorū vnū est pati & moueri, redduntur. n. potentiales potentialitate subiectorū, & propterea redduntur passibiles & mobiles, passiuæ pp illa, & ideo cōcludit ibi, q formæ quæ non sunt in materia, hoc est, quæ non dependēt a materia aliquo modo nec essentialiter patiuntur nec accidentaliter, idem primo de generatione com. 54. & sic patet ad formam argumenti. Perfectio. n. prima mouetur per accidens ad motum subiecti, quando constituitur inesse per illud vt dicit, at vbi constituit tantum mouet tantum, & nulla ratione mouetur, cum quo tamen stat, has moueri attributione vt diximus. Ad secundam multo difficiliorem, est aiaduertēdum, q oē per se est prius & per accidens est posterius, quia per accidens semper ad per se, & non econtra reducitur.

Motū per accidēs dicitur 4.

Quō primus motor differat & conueniat cū cæteris intelligentijs.

Dubitat.

Respōsio.

Tunc dicendū, cæteras moueri per accidens attributione, quia earū subiecta per se mouentur, vt mēbra a primo. Et primus nō dicitur moueri per accidens attributione, & si partes sui vniuersi mouētur per se ab ipsis intelligentiis.

Primo, e parte agenti. Nā primus est vt ars, cæteræ artifices, modo ars est agens primū, artifex fm vt. 2. physicorū com. 32. traditur propter quod coelū immediate motū ab intelligentia propria. est primo & mediate motū a prima arte & primo motore, & non econuerso. Secundo, ex parte finis. Nā primus nullū superiorē motorē intendit, cui appeti in agendo conformari, cæteræ mouentur pp primū cum quo desideria conformant. 2. cæli. com. 58. igitur cæteræ ad ipsum, & non econtra reducuntur. Tertio, ex parte mobilis. Nam primus mouet vniuersum primo, & tanquā sibi æquatū mobile. cæteros vero orbes primo & per se, & quilibet suum per se primo. igitur potius mediæ reducuntur ad primū quā econuerso, quare mediæ possunt per accidens moueri, quia habent aliquod prius, ad quod possunt reduci. at primus non pōt ad priorem reduci & inde nulla rōne pōt per accidens moueri, & propterea dicitur penitus immobilis, cæteræ vero aliqua ratione mobiles. Per hæc facile tolluntur Ioannis rationes. omnes enim pbant eas non moueri per accidens subiectiue.

Primo.

Secundo.

Tertio.

Ad principalem patet sol Deus. n. non est motor appropriatus, quia nullū, vnū orbem mouet, sed vniuersum primo, & cæteros secundo, idcirco ab Auerroe motor vniuersalis dicitur vbi, quod hanc resolutionē de primo motore cæterisq; intelligentiis pauci ante nos norunt. & ego multis in disputationibus, ac lectionibus ex his consecutus sum honorem, quo cæteri astantes admirati sunt. Ad tertiā quidam potius rhetorici quam philosophi, videntur velle, quod primus motor sit appriatus vel octauo cælo apud peripateticos, vel nono apud astronomos, & tunc dicunt secundum duas positiones, vna est Auerrois 2. cæli. cō. 49. & Alexandri Aprodisei, & Messaliei, quod cæli non differunt spē, & per cōsequens motores minime, verū spēs oō est prædicamentaliter dicta sed æquiuoce, secundū prius & posterius ac transcendenter, & tunc concederent quod primus motor non differt spē a cæteris, licet sit primus in spē. Alia pō est Thomæ & Simplicii & cæterorū fere oium, & q cælestia differunt spē, & ita motores, & sic nullo mō, rō valet. Ego aūt prætermissa nunc quæstione, an cæli differūt specie, an non, quia hæc est loco huic impertinens, miror hos, cū tm in Aristotele & Platone profiteantur qūo velint apud Arist. & Auerroem primū motorē esse appropriatū. Primo. n. nusquā legerunt apud Arist. nisi quod vel moueat vniuersum, vel primū mobile & minime apud Auer. nos. n. non minori studio vtriusq; auctoris codices & græcos & latinos absoluimus quam ipsi profitentur, nec memini me legisse. propter quæ tale cum astrologis & philosophis consueui ponere amicitiam, & maxime ex verbis Auer. 2. cæli cō. 71. & 12. meta. cō. 44 & 41. & vbiq;, quod octo tm sunt cæli, etiā apud Ptolomæū, sed hac ratione saluantur, motuum apparentiæ, quod primus motor est forma mouēs vniuersum, aggregatū ex oibus orbibus, quod est quasi vnum animal. 2. cæli. cō. 74 & 42. & 71. & hoc motu vniuersali, & cōi omnibus. videlicet diario quem oēs obseruāt deinde singulus orbis propria forma mouetur, vt stellatus & octauus à propria in cētū fere annis, & gradu vno apud Ptolemæū cæteri, cæteris propriis peragrationibus ecōtrario primo, hoc est, ab occasu in ortum, quod est secundū, signorum sequētiam. Trepidatio vero quam recentiores post Ptolemeū obseruarunt & eam asserunt fortasse nō est certa, de ea. n. cæpit Ptolemæus ambigere, & tandē negat illam. sed de hoc in libro nostrarum calamitatū satis. His e rebus cōstat primo motorem primum, non esse alicui orbi appropriatū, sed est vniuersi animalis cœlestis formā. Constat secundo

Ad principalem.

Opi. s ib.

stat secundo primũ motorẽ,& cæteros differre penes mobilia,ꝙ cæteri mouent orbes quæ sunt partes primi mobilis primus mouet vniuersum,qđ est totũ. Ad vltimã principalem,respondet Auerr. 12.meta.cõ.36 ꝙ mouent propter finẽ cõseruãdũ,& cũ dicebatur,sui natura perpetuum nõ eget cõseruatione,dicẽdũ,ꝙ duplex est cõseruatio (vt ita loquar) præseruatiua,modo quo corpora sana possibilia ægrotari cõseruant. Ipsa.n.qa possunt cadere in morbũ vel mortẽ præseruãtur,& hæc species conseruationis tantum corruptibilibus cõpetit Alia est cõexistitiua,qua rõne cõclusio cõseruat ex ꝓpositionibus in suipsius necessitate, conclusio enim suapte natura est vera & necessaria,& conseruatur a propositionibus,nõ quia põt cadere in falsitatẽ, sed quia per dependentiã ab illis coexistit necessaria, qualis conseruatio non repugnat euri necessario. & propter hanc mouet primus,quamquã sempiternus & sui natura perpetuus. Mouet.n vt conseruetur,non cõseruatione ꝓseruatiua,sed coexistiua,hoc est vt coexistat sibi Hanc solutio capere potes.8.physicorum.com 88 & 12 meta.com. 55.& 2.cæli com.17.& in libro destructio destructionis disputatione.14.in solutio.primi dubij Sunt qui pueriliter dicunt primum mouere vt conseruet cætera, se vero non quia sui natura perpetuus. Sed hoc ad idem venit, quia cõseruare hæc,est suipsiusmet conseruatio, & propterea oportet vt dicatur vt diximus,hæc enim inter se coinicidũt Hæc de efficientia primi motoris.

Cap 10. In quo clarissimi viri Bessarionis positione explicatur.

BESSARION Cardinalis Nicenus,nostra tempestate clarissimus,vtriusque linguæ peritus in libro.3 in calumniatorem Platonis inscripto capite 6. calumniatoris argumẽtũ persoluẽns tale videlicet, Si deus esset infinitus,omnes res essent æquales,nam omnes infinito recessu a deo distarent, tale inquam argumentum persoluens docitur dicere rerum ad deum respectus bifariam dici,aut enim vt ad ens infinitum,aut vt ad ens cæteris omnibus perfectius ad summum. Quod si ad ens infinitum referes, æque omnes res distant a deo in infinitum. Sed si vt ad perfectius,quoniam qua perfectus est non protendat infiniti rationem.nihil obstat res pro sua varia conditione alias alijs deo similiores in propioresque haberi multa alia adijcit pro ipsipsius ratione,quæ omitto.

Cap. 11. In quo confutatur hæc positio.

PACE tanti viri,quem ætas nostra summo pere extollit, vniuersaliter mihi cum Arist. & Philosophis hæc stare non posse. Primo qa deus est infinitus vt perfectus in summo. nã infinitum agens,est infinitum vt perfectum in summo,deus est infinitum agens,igitur infinitus vt perfectus in summo. Syllogismus est ex maiori redoplicatiua,& minori absoluta,primo priorum. Maior declaratur quia deus est perfectũ in sommo, & deus est infinitum ens agens,& siquid est perfectum in summo simpliciter apud eum est infinitum igitur deus est infinitum in eo quod perfectum in summo simpliciter. Secundo, vt perfectius in summo,vel est finitus, vel infinitus, non finitus, quia nõ esset in summo,igitur infinitus. Tertio, Si recessus est mensura rerum,vel recessus sunt a deo vt finitus est vel vt infinitus si vt infinitus. habeo contra ipsum,si vt finitus tũ hoc sit falsum.mẽsura esset nulla, quia fieret per id quod non est. Ratio vero quæ ipsum coegit, apud Philosophos valde leuis,& frivola est. Nam Philosophi mensurant res interdum per recessum a non graduentium,siue ille sit prima materia,siue infinita modicũ ens, quod relinquo. tales autem recessus a non grado,cum sont finiti, sunt inæquales & ideo sunt inæquales. Verius itaque vir iste cum rhetoricis certasset, quam cum philosophis.

Cap. 12. In quo positio Auerrois continetur.

AVERROES autem in familia Peripateticorum auctor grauis primũ motorem tribus modis considerari posse contendit. Vno mõ vt primus & vltimus finis,quia cæteris intẽditur. Alio vero,vt prima omnium forma, vt vesti quidem realis,intelligẽtiarum vero intentionalis. Tertio demum vt motor agensque primum & vniuersalem motum,quem diurnum vocant. Tunc opinatur primum motorem ratione qua finis vltimus, & primus est,neque esse finitum,neque infinitum Nam finitũ & infinitum ei competunt,quod vel formaliter est quantũ vel attributione.vt.1.phys.cõ.15.& secundo de generatione commento 37.& in libro de causa motuum animalium dicit: Primus autem motor ratione qua primus finis est. simpliciter est separatus,& nec alicui, nec vniuerso appropriatus, nec attributus, qua ratione & via non potest quantus esse,nec formaliter, nec attributione,& per consequens non erit finitus,nec infinitus. At si vel vt forma; vel vt agẽs consideratur erit finitus,vt forma quidẽ.quia tantam & talem formam dixeris.quantum & quale subiectum,est enim deus vniuersi forma æquata, vniuersum vero finitum est actione,& molẽ;post quam deus erit actione,& attributione finitus Itemque si vt agens etiam consideretur cum maximum in quod potest ipsum agẽs sit inmẽsura potentiæ agentis.maxima autem actio dei sit finita, & eius potentia similiter.prima pars positionis accipitur. 8.philosophicæ auscultationis com.79. Vbi dicit quod si accipitur vt est virtus extra corpus hoc est,vt finis separatus omnibus corporibus,nec est finitus,nec infinitus. Secunda vero pars:cadit in tertio de substantia orbis capite vbi quæstionem persoluit ad verbum; tertia autem secundo cæli accipitur.com.63.vbi dicit proportionem potentiæ primi motoris ad primum mobile esse finitã in qualitate, sed tẽpore esse æternam. Hæc Auerroes vbique sentit.

Cap. 13. In quo inducitur prima ratio Auerrois.

AVERROES secundo cæli com.38. probat sic primum motorem non esse infinitum,& inquit,& si ita esset. inueniretur motus in instanti,& omne hoc est impossibile. vnde enthimema põ. sic perfici.Oẽ infinitæ potentiæ actiuæ mouet in non tempore,primus motor est talis, igitur mouet in non tempore. Maior declaratur.8. physicor. com. 79 & primo cæli com.72.eo quia qualis est proportio motoris ad mobile secundũ excessum,talis est temporis ad tẽpus,& velocitatis ad velocitatẽ.Est.n.proportio velocitatum qualis proportio proportionum excessum potẽtiarum motiuarum ad suas resistentias,& econtra,sed potentia infinita vigore,ad mobile finitum est proportio infinita,& motoris finiti ad mobile finitum est proportio finita.Igitur velocitas qua motor infinitus mouet mobile finitum erit in infinitum maior velocitate,qua motor finitus mouet mobile finitum.Igitur in non tempore.velocitas enim infinita nõ potest esse nisi in nõ tempore Nam inter quæcumque duo tempora,est proportio limitata. Hic itaque est primus deducendi modus. Secũdo deduci potest ex com.78 octaui physi.vt detur oppositum consequentis. videlicet quod infinitus motor intensiue moueat in tempore,vt pote in hora,imaginabile est virtutem finitam mouere in illo quantumcunque paruo dato quod est contra Aristo.2.cæli com.63.Consequentiam probo, accipiendo Virtutem aliquam finitam, & intelligo eam augeri continuo; vsquequo moueat velocius motore infinito,quod esse potest,intelligendo media resistentia continuo rare fieri vt.4.physicorum.tex.com.71.Hanc quære.8. physicorũ. tex.com.78.

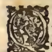
Cap. 14. In quo contra has Auerrois deductiones adducuntur calumniæ.

VIDENTVR hæ deductiones tripliciter erroneæ. Primo,quia supponunt falsum,quia.s.proportio velocitatum, sit sicuti proportio proportionũ, excessum potentiarum & reliqua hoc enim falsum est

ſum eſt in potentiis agentibus . quæ agunt per cognitionẽ, & voluntatem. tale agens eſt deus , vbi enim deus ageret veluti calor (qui agit quantum poteſt)tunc fortaſſe quod intulit Auer.ſequeretur. Sed quoniam deus agit per præcõceptionem(non enim quantum poteſt,ſed quantum præconcipit)idcirco inconueniens non ſequitur.& hæc eſt reſponſio Thomæ.8.phyſic.lectione.21 .Secundo petit , accipit enim deum mouere immediate aliquod mobile,hoc nõ eſt certum apud omnes, Tertio quod eſt ,etiã eſſentiale alicui non poteſt ab eo auferri per potentiam infinitam , ſed ſucceſsio in motu eſt ei eſſentialis.tertio phyſi cõ.6. igitur per nullam potentiam poteſt ab eo auferri. Quarto,potentiæ naturales ſunt determinatæ ad maximum, & minimum,diceret itaq; aduerſarius deum mouere vniuerſum ob ſuam infinitam potentiam , & quod illud non poteſt, mouere aliqua alia naturalis. Nec eſt verum,quod quacunque data,poteſt dari maior & ſic in infinitũ.quia potentiæ, naturales ſunt determinatæ ad maximum.8 phyſi.cõ.6 a. &.6.phy.com 91.Quinto,capiunculatores ſiue ſorticolæ, dicunt quod data potentia infinita non ſequitur motum in inſtanti.ſed in infinito paruo tempore motus , non tamen aliquis motus nec in deſignato,tempore hoc aũt non eſt impoſsibile,quia de facto datur in infinito tardo tempore motus ut de infinita propinqua parte poſsibili, igitur in finito paruo tempore aliquis motus, quia ſi vnum contrarium eſt poſsibile,etiam & alterum.

Amplius, in motu alterationis ſignetur primum inſtãs non eſſe calefactionis . tunc in hoc inſtanti non eſt calefactio . cum ſit primum non eſſe, & calefactum eſſe, & immediate ant hoc fuit , igitur ante hoc in infinitum velox fuit aliquis motus , quoniam nullum fuit inſtans . quin inter illud & hoc fuit motus , igitur in infinitum velox fuit aliquis motus . Peccant igitur deductiones,primo quia ſupponũt falſum,ſecundo quia petunt tertio quia illud ad quod deducunt,non eſt impoſsibile.

Cap.25.In quo inducuntur replicæ noſtræ pro prima Auerrois ratione.

VANQVAM rationes Auerrois(vt diremus)non concludant.iſi vt ingenia virorũ exerceantur.ducã replicas.quas ſæpe in publicis locis facere ſolit⁹ ſum,omittã quoq; quaſdã replicas quorũdã captiũculatorũ.q credũt Auer.rõnes intelligere ex ſola cõmẽtorũ numeratione,& minime verba eius,nedum Ariſtotelis olfaciunt.

Authos ſi ues Auer. Primo.Potentia dei qui coæquatur eſſentiæ,eſt quã p partes ſaltẽ graduales diuiſibilis,aliter fruſtra diceretur infinita.nam.licet non ſit diuiſibilis per quantum ſimpliciter poteſt diuidi per quantum.ſecundo de generatione cõ.37. Tunc arguo.Deus agit vel quantum ſua potentia ſe extendit.aut ẽm partẽ potentiæ,ſi ẽm totã potẽtiã.cũ illa ſit infinita.igitur motus in non tpe.Si ẽm partẽ agit.ẽm partem nõ .illa pars per q̃ agit intelligatur eſſe.a. & illa p quã nõ agit. intelligatur eſſe.b.Ari.n vtit his diuiſionibus.8.phyſi. tex. cõ.78.Vel igitur.b.eſt actiua.vel nõ,ſi nõ.igit in deo partes potẽtiæ a.&.b.nõ erunt eiuſdẽ rõnis.Si actiua, & nũquam agit.eſſe erit fruſtra in deo.Rõ hæc exercitij eſt . Secundo. Deus vel mouet p eſſentiã,vel p potentiã aliã ab eſſentia, non per potentiã aliã ab eſſentia(tunc.n.eſſet agens participatiue.)Si per eſſentiam,igitur agit neceſſario quantum põt,qm p eſſentiã agere.eſt eſſentiã eſſe rõnẽ agẽdi. Sed eſſentia eſt ſimpliciter neceſſe eſſe,igitur ſimpliciter neceſſe eſſe,eſt ratio agendi,& p cõſequẽs erit ẽm vltimũ ſuæ potentiæ,actũ etiã eſt ẽm modũ rõnis agẽdi . Tertio. accipiatur potentia dei,& quæro , aut a potentia illa eſt repugnans euenire motũ in nõ tẽpore.vel nõ repugnãs,ſi repugnans igitur non eſt aptus euenire,niſi motus in tempore,igitur potentia illa erit finita.cũ actio ſit finita, & non põt infinita euenire.Si nõ repugnas,igitur nõ repugnat,eſſe aliquod receptiuũ illius,quia cuilibet poſſibili extrinſeco reſpõdet poſſibile ab intrinſeco,primo cœli cõ.124.&,q eſt poſsibile ab extrinſeco & intrinſeco.aliqua hora erit in actu p Ari. in prioribus,& ſic inconueniens ſequitur . Quarto . Deus ſibi non repugnat mouere in nõ tẽpore.Conſequentia de ſecluſa voluntate,ageret in non tẽpore.igitur rũ volũtate ducitur ,quia voluntas põt proportionari ſuæ potẽtiæ motiuæ.ſi.n.aliquod fieri iubeſt potẽtiæ alicuius actiuæ. etiã nõ repugnauit iubeſſe potentiæ volitiuæ ſibi æquatæ,cũ vtræque ſint infinitæ.Si põt ſubeſſe volũtati eius.igitur põt velle motu effici in nõ tẽpore. Cõſequens hoc eſt impoſsibile, igit & antecedẽs.Antecedẽs erat,q mot⁹, in nõ tẽpore ſubſit potentiæ motiuæ.igit hoc eſt impoſſibile,ſed hoc ſeqtur ex eo,q deus eſt infinitæ potentiæ quare deũ eſſe infinitæ potẽtiæ eſt impoſſibile,qa vt primo priorũ tradit,poſsibile quod ſeqtur ad impoſsibile.Scdo principaliter cõtra reſpõſionẽ primã arguo,q deus mere neceſſario mouet . Nã vel deus ita agit quod aliter agere,vel egiſſe,vel acturũ fore,eſt implicans contradictionẽ,vel ita q põt aliter agere,vel egiſſe,vel acturum fore Si primum, igitur deus eſt agens ſimpliciter neceſſariũ Neceſſariũ,n.ſimpliciter eſt,quod nec eſt nec fuit , nec erit aliter , nec contingit eſſe vel fuiſſe,vel fore aliter . Si ſecundum . igitur variabilis , quia ſi poteſt velle actionem aliter quam nunc agit igitur efficitur de volente nolens , quia de volente actionem.a. tale autem eſt variabile.Hanc rõnem tangit Auerr.ſecundo cæli.com. 34.vbi ait melius in æternis eſſe ſimpliciter neceſſarium.& 8.phy.t.co.15.vbi probat,quod ſi deus feciſſet mũdũ in tẽpore,eſſet iſic trãſmutatus.& in libro deſtructio deſtructionũ diſputatione prima in ſol⁹.ſecũdi dubijs. Ad idẽ,nẽ agẽs quod agit aliquid acto & poteſt agere aliter.eſt agens in potentia.Sed deus non eſt agens in potentia,vt etiam concedunt Theologi,& Ariſt.12.meta.tex.com.15.&.14. &.8. phyſi.tex.cõ:46 &.47.quia(vt dicit egeret aliquo extrahẽte eũ ad potentia ad actum . Itemq; Oẽ quod reducitur ad actũ reducitur ad aliquam perfectionẽ,quã prius non habebat,& ita eget extrahente.Hæc eſt cõ Auer.ſecundo cœli. cõ 37.prope finem, & in libro deſtructio deſtructionũ diſputatione prima in ſol.ad primũ diſputatione ſecũda & tertia.& 8.phy.cõ.15.Ad idẽ vt ex libro de bona fortuna colligit rabi Moſes,ſi deus põt agere quicquã quod nõ agit, vel mouere velocius quã mouet , ſit illud.b. vel igitur ipſum agere, eſt bonũ,vel malũ,ſi malũ,igitur producẽdo ipſum erit prauus Si bonũ.igitur non producendo,erit inuidus His argumentis dicerent Ari.& Auer.deũ agere mere neceſſario , & ita ſi infinitus vigore in non tempore aget. hæc quantum ad primum Thomæ reſponſionem:Secũda reſponſio,videlicet q Aue petit quia ſupponit deũ mouere immediate orbe vel vniuerſum , facile refellitur. primo quia(vt probatum eſt)idem eſt primus motor , primus finis , & prima forma . ſecundo quia rationes Auer. ſaltem erunt de primo motore,quod ſi eſſet alius vltra illum.ſibi ignotus eſt cuius illius actio latet. Philoſophi enim qui ex ſenſibus,memorijs, & obſeruationibus deducunt ꝓpoſitiones, quas præmiſſas vocant,ex quibus tandem concluſiones cũ ex ſenſibus obſeruate nõ poſsint propinque vel remote illius aliquã actionẽ,ipſum abnegarẽt.Nec neceſſitas ordinis ad primũ finem cogeret . cũ idem ſit primus, motor.prima forma,ac primus finis.Nec alia rõne põt probari finem vlteriorẽ primo motore.12.meta.com.44. tertio vbi ponerent vltra primũ motorem vniuerſi aliquem alium vlteriorem . qui eſſet totius vt finis,cum vt ſic.nulla ſibi competat actio.quæ eſt menſura eſſentiæ primo cœli. tex cõ.116.non poteſt eſſe vel finitus vel infinitus,oĩs.n.potẽtiam enſuratur per maximũ quod poteſt,vel minimũ q non põt,vt ibidem Auer.inquit. Hæc ſatis etiam contra ſecundam reſponſionẽ . Tunc ad calumnias ab eiſdem inductas eodem capite dicamus. Prima quidem tollitur q eſt ſyllogiſmus aſſumens antecedẽs impoſsibile , idcirco ſequitur conſequens impoſsibile.Et quia conſequens eſt impoſsibile ideo habetur oppoſitum antecedentis . Hæc reſponſio eſt Auer.primo cæli com.52.

Secundo demitur propter ea quia Auer.ait.8.phyſico. com.78.quod propoſitiones Ariſtotelis ſunt hipotheticæ, quaſi dicat,ſi virtus mouens vniuerſum motu diurno , eſſet infinita,poſsibile erit eſſe vel intelligi eſſe aliquã potẽtiã finitam , quæ mouebit illud vel æquale,vel maius,vt deducit Modo tale conſequens eſt ſimpliciter impoſsibile apud

Philoſophos,

Philosophos quare & antecedens. Erit igitur propositum antecedentis concedendum. videlicet, virtus mouent vniuersum est finita, quod est opinio Auer. Cæteræ captiunculæ vno verbo delentur, q Auer. habet intentum quidquid dicatur, qm sciunt omnes velociorem nec esse, nec fuisse, nec fore, nec posse esse, vel fuisse vel fore motum cæli, quã nunc est, vt rationes Arist. secundo cæli tex. com. 35. & inde demonstrant, quare scitum erit quod a potẽtia quæ nec potest nec potuit, nec poterit, velocius mouere, quam mouet. prouenit motus cæli. Talis autem est finita, quia maximũ q potest esse finitum, vt dictum est. Ex his patet vis primæ rõnis Auerr. & oĩa quæ in illius subsidio dici possunt.

Cap. 16. In quo narrantur ea quę dicerent theologi circa hanc primam rationem Auerrois.

VIDAM Theologorum peritissimi ad rõnem Auer. afferunt Thomæ respõsionem quod videlicet deus mouet in certo dato tempore. quia non agit ex necessitate naturæ, sed per volũtatem & intellectũ, & non tantum, quantum potest, sed quantũ præconcipit & vult. At tunc ad replicas nostras dicerent q deus agit ẽm totam suam potentiã, nõ tñ ẽm oẽm potentiam. differũt. n. totũ & oẽ apud græcos, vt Holon & Pan, veluti etiã apud recentiores, vt totũ cathegorematice, & syncathegorematicẽ, hæc & tñ non pp agere in non tempore, quia non secundum oẽm rationem potentiæ agit. Ad secundam dicunt deum per essentiã agere. non tamen necessario, quia essentia est rõ agendi, prout subest intellectui & voluntati, quod. n. agit per essentiã quæ est necesse esse, & non intellectus vel voluntas. agit secundũ vltimum suæ potentiæ, talis ratio agendi non est in deo. Nam essentia in eo est voluntas, & intellectus. Ad tertium aiunt quidam q seclusa voluntate a deo. deus mouet in nõ tempore, verum potentia volitiua non põt illi proportionari, quia nõ potest velle, nisi melius. Alij vero volunt, q seclusa à deo voluntate. adhuc deus ageret in certo tempore, Nam ageret per cognitionem, & omnis cognitio est determinati entis possibilis, modo motus in non tẽpore est res impossibilis. Sed hæ responsiones stare non possunt. Prima quidem non, quia vel dei voluntas est necessaria, vel cõtingens, vbi necessaria, deus ageret secũdum vltimum suæ potentiæ, tam cum voluntate quam sine. Si contingens, igitur contingenter potest proportionari omni illi, quod suæ potentiæ actiuæ subest. Secunda vero minime, quia si seclusa voluntate non potest agere nisi motum in tempore. igitur eius potentia est finita, aliter posset intelligi potentiam finitam moueri velocius quam moueat potentia infinita per crementum proportionale, potentia partis. vt arguit Aristot. octauo Physicorum. tex. commen. 78. Amplius, Potentiæ mensurantur per maximum quod possunt vel minimum quod non possunt. primo cæli. tex. com. 116. & 2. cœli. t. c. 36. igitur si maximum quod põt potentia dei, est terminatum, ipsa erit finita, quia sic mensurãtur potentiæ. Rursus, potentia dei hæc est maior potentia motiua grauis etiam in infinitũ aucti. Sed potentia grauis in infinitũ aucti est mouens in non tempore, igitur hæc potentia, aliter in nullo esset, illa dei maior hac grauis, velut eidẽ æqualis. Propter quod aliter aiunt quod seclusa voluntate deus moueret in non tẽpore, non tamen in instanti. sed in infinito paruo tempore motus esset ab eo. In infinito. n. paruo tẽpore motus non est motus in certo dato tempore, & tunc dicũt deum cum voluntate posse velle in infinito paruo tempore motũ, licet nunquam velit, cum agat ratione, & præconceptione. & de possibilibus, quod melius. hæc satis. Ad secũdam principalem patet sol. ab eis vbique, deus. n. simpliciter consideratus, potest velle vnico actu actiones cõtrarias, at ex suppositione agit necessario, & sic posito q vel a. non potest velle. b. vel a (vt positis propositionibus contingentibus omnino sequitur conclusio) non propter hoc præmissæ sunt necessariæ. Ad secundam contra idem negant antecedens, sed oportet addere, q nõ agat & sibi deficiat aliqua ratio agendi, deus autem si agit, & potest aliter agere. nõ sibi deficit aliqua ratio agendi. Ad tertiam contra idem dicẽdum, q deus semper est in actu, & non reducitur ad actũ agentis, sed ad actum actionis, qui est rei actæ perfectio, & non agenti. Ad quartam contra illud, dicerent quod antequam res sit, nec est bona, nec mala, sed bonitatem sortitur ex eo quia deus vult eã, ideo quod deus facit, id est bonum facere, & quod non facit, bonum est non facere pro tunc, quod deus non facit. Hæc dicerẽt theologi, quibus assentiẽdum est propter differentiam principiorum, quibus conclusiones inferunt.

Impugnat theologos vt peripateticus.

Cap. 17. In quo inducitur secunda ratio Auerrois & declaratur.

ECVNDA rõ ex verbis Auerr. colligitur secundo cœli com. 38. Si primus itaq; motor esset infinitus vigore, igitur non haberet potentiam terminatam, & si non haberet potentiam terminatam igitur nec naturam terminatam, & si non haberet naturã terminatam. igitur intelligerentur ex sua natura motores infiniti, & si motores infiniti intelligerentur. tunc non intelligerentur ex suo esse res propriæ ei, quare cum vltimũ consequens sit impossibile, erit etiam & primum antecedens. Obiiciunt huic, primo contra tertiam consequentiã, quia dimensio materiæ non habet naturam terminatã, & tamen ex ea non intelliguntur infinitæ dimensiones terminatæ. Secundo dato quod ex deo intelligerentur motores infiniti vt infinitis æquiualentes non videtur sequi propter hoc, q res non intelligerentur propriæ ei, quia adhuc differret a cæteris, vt infinitũ a finito. Tertio. Deus vbi sit agens superius continet vires omnium agentium particularium, & tamen non propter hoc erit idem omnibus illis, quia habet res proprias. quibus differt ab illis. Hæc ratio potest primo declarari, supponendo quod infinitum potens agere. continet portiones potentiarum infinitorum agentium, quarum quælibet potest agere tantum quantum agens vnum particulare, ut vnam, per quam potest agere tantum, quantum motor martius, & sic tot quot possunt agere omnes motores cælestes, & generabiles Tũc facile deducitur enthimema. Si primus motor est, est infinitus vigore, tunc non haberet potentiam terminatam, sed infinitam in actu, & si non haberet potentiam interminatam sed infinitam in actu, igitur nec naturam terminatam, sed actu finitam. Et si non haberet naturam terminatam, sed actu infinitam, tunc intelligerentur in eo infiniti motores, quia infinitæ partes siue portiones naturales, quorum qualibet esset potens agere, quãtum agit vnus motor particularis, vt per suppositionem patet. Et si sic, ipse non haberet res quibus differret ab eis, adeo quod præter deum nullus alius esset motor, per quid enim differret portio per quam potest agere motum orbis Saturni a motore Saturni: non enim per terminum actionis, potentiæ enim non differunt nisi per terminos in quos possunt primo cæli comm. 116. Modo portio illa potest in tantum & æqualem terminũ, igitur non differunt, & per consequẽs motor orbis saturni non erit nisi illa portio, quæ intelligĩtur in deo, & sic in cæteris arguendum, vnde nullum erit agens præter deum. Amplius, motores illi infiniti qui intelliguntur in Deo. vel exeunt ad actus, vel non. Si non, erunt ociosi, quod philosophi negant. si sic, tunc agent tot actus, quot cæteri motores particulares, & adhuc infinitos plures, igitur cæteri nõ sunt, aliter eadem actio vel erit bis, vel a pluribus & æqualibus motoribus. quare deus nõ habet res, quibus differt ab illis, cũ non sint motores præter eum. Secundo principaliter deducitur, quia infinitum ens potens, occupat infinitos motores possibiles & excogitabiles, vt infinitum corpus, infinita loca existentia, possibilia, & excogitabilia. Si igitur deus esset infinitus, a primo ad vltimum, in eo intelliguntur infiniti motores, & cum tot occupet, quot sunt, & possunt esse vel intelligi esse. nullus alius erit, quare non habet res quibus differt ab alijs. Garruli quidam, aiunt deum esse infinitum, non tamen occupare totum, sicut in eodem loco esse possunt duo corpora, quorum vnum occupet locum, alterum non. Sed hi nõ intelligunt vocẽ propriã, vbi enim essent illa duo corpora

Obiectio quorundã

Cauillatio quorundã & spiritus cauillosa.

illa essent

illa essent alterius rationis, & virtutis. Auerr. autem arguit quod vbi deus esset infinitus, in eo intelliguntur motores infiniti, quorum quilibet esset æquipotens vni dato, & sic cæteri nō essent, quia totum quod possunt, præhabet de⁹, & modo quo possunt, & hoc est occupare, vbi enim deus ꝑ habet etiam tot quot possunt infiniti. cæteri non sunt, quia eorum perfectio esset præoccupata atque (vt ita dicā) exhausta, quare nihil erūt. Arguitur igitur. Si deus est acto infinitus, igitur in eo intelliguntur infinitæ perfectiones, quorum quælibet est æqualis vni finito motori, igitur præoccupat tot perfectiones, quot haberēt infiniti, si essent, & sic nihil est præter deum, quia nullæ res sunt. quas occupant cetera. quæ a deo nō sunt ꝑoccupatæ. Hæc igi͂ deductio fortis est. Tunc ad obiectiones prima quidem deletur, quia ipse loquitur de re actu, qualis non est dimensio. ipsa enim est in potētia, & ꝓpterea est interminata Ad secūdum diceret Auer. quod vbi deus esset infinitus. ipse differet. quia si differet differentia. C differet, sed cum oīs differentia sit generis diuisiua & speciei cōstitutiua, tunc deus reponeretur in specie & per cōsequens esset terminatus, quare vbi deus esset infinitus, ipse esset differens, & per cōsequens non haberet res proprias, quibus differt a cæteris. Ad tertium diceret, ꝙ posito quod deus sit ens superius & contineat perfectiones cæterorū quia est ’finitus, habet quo differt a cæteris quia saltem continet vniuersaliter & abstractius vires cæterorum. vbi vero esset infinitus, nihil haberet quo differret, & contineret ac præoccuparet perfectiones omnium, & particulariter, & vniuersaliter, & sic nihil erit ꝓter ipsum. Hæc de secunda ratione Auerrois.

Ad argumenta.

Cap. 18. Narrans responsionem Theologorum ad banc rationem.

THEOLOGI & sorticolæ concedunt primo deum non differre, quia quæcūque differunt. conueniunt, sed volunt deum esse primo diuersum a rebus causatis, differentia. n. 5. met. si aliquid idē entia. Sed diuersa & primo in nullo conueniunt, deus itaq; non differt, & tamē est alius a cæteris, qui a seipso primo diuersus est, & per hoc patet ad primam deductionem. Motores enim qui intelliguntur in deo primo diuersi sunt a cæteris. Ad secundam dicerent quod exeunt ad actus, si deus volt, & si non vult. non exeunt, & quando exibunt ad actus, de⁹ præueniet actiones cæterorum, sed sua ratione vult eos sic agere vt particulares, ipsa agente vt vniuersali motore, ꝙ philosophi ignorant. Dicunt secundo quod tātum est deus & mundus, quantum deus solus, quia nihil est deus & mundus, quin illud sit deus solus, & sic deus præoccupat perfectiones omnium, & ita ipse per nihil differt ab aliis sed alia bene ab eo, cæteræ. n. res differunt, quia habent limitatum esse, deus vero non differt sed est diuersus, quia habent esse infinitum & illimitatum & per hoc patet tertiæ rationis solutio. Hæc theologi.

Theologorum responsio & maxime diui Tho.

Cap. 9. In quo continetur differentia Philosophorum & Theologorum.

THEOLOGI quidam acutiores habiti voluere perfectissimā rationem atque simpliciorē, in qua quasi in quadā definitione, siue descriptione perfectissima nobis possibilem esse conceptū entis simpliciter infiniti. est quidem simplicior hæc ratio, quia infinitum nec est attributum nec entis passio, vt bonū & verum, & vnum & similia, sed est modus intrinsecus illius entitatis, quia cum dicitur ens infinitum, non habetur conceptus quasi per accidens ex subiecto & passiones, sed conceptus per se subiecti in certo gradu perfectionis scilicet infinitatis, sicut albedo intensa, non dicit conceptum ꝑ accidens vt albedo visibilis. immo intensio est gradus intrinsecus albedinis. & sic hæc ratio est simplicior cæteris, Perfectior vero, quia omnes conceptus a nobis conceptibiles continens. Est autem possibilis, quia aggregando omnes perfectiones omnium rerum, & eas attribuendo deo. scimus ipsum esse infinitum. Deus. n. habet omnes has & infinitatem a se, igitur cum tota plenitudine, igitur cum infinitate. Probatur consequentia prima, quia nihil limitate habetur, nisi ab efficiente limitante rē ad certū gradum. Sic igitur theologus vtens hoc principio, quod deus habet oēs perfectiones entium in tota plenitudine & a se, voluit esse scitum esse infinitū ens, & sic rationē simpliciorē & perfectiorem possibilem esse, quod deus sit ens simpliciter infinitū. Philosophus aūt quia potētias describit ꝑ actus, & mēsurat eas per vltima diceret deū in rōne motoris esse finitū ens, & ꝙ rō pfectissima est ꝙ sit ens simplr in summo. Quod quidē sit finitū ens, eo sciret. quia mouere in nō tpe, est act⁹ entis simpliciter infiniti, quia nulla virtus finita pōt mouere in non tempore, certū datum mobile, immo nec intelligi mouere. mouere in tēpore certū datum mobile, & nec posse non potuisse, nec possibile fore mouere certum datū mobile in non tēpore, est actus potentiæ limitatæ & finitæ. Et quoniam deus mouet certum datū mobile in tēpore, & nec pōt, nec potuit, nec poterit mouere in nō tēpore, imo nec intelligi. diceret philosophus ipsum esse limitatum ens, & finitum, & quod conceptus entis infiniti, est impossibilis nobis de aliquo, imo plasma, siue figmentum. & non plus quam hippocentaurus, vel id genus. Quod vero eius ratio perfectissima, sit ens perfectissimū in summo. declaratur. quia potentiæ mensurantur per maxima in quæ possunt, apud Philosophos primo cæli com. 116. & nunc suppono. Maximū aūt quod potest primus motor, quē vulgus græcorum deū dicit, est mouere vniuersum hor. 24 quod nullus alius potest motor. Itemque est seipsum intelligere, ꝙ est optimum & delectabilissimum. 12. metap. Nec oportet apud eos quod quia deus est ens perfectissimum in summo & simpliciter optimū. & a se in tota plenitudine. sit ens infinitum, quia summū ens simpliciter in natura, nec est finitum nec infinitum vt sic, quia potest stare cum vtroque. Itemq; infinita plenitudo, nō est possibilis in natura. & ꝓpterea non oportet deum esse infinitum, quia summum & a se in tota plenitudine est ens. Quia igitur philosophi habent diuersas præmissas a theologis. ideo inferunt diuersas conclusiones ab eisdem. quo quidem modo differunt Theologi & philosophi, patet.

Opi. Sco.

Non militat contra diuū thomā. si bene eius ꝑspiciantur dicta.

Cap. 20. In quo ponitur libri conclusio.

PHILOSOPHORVM argumenta fortissima resumpsimus. quantum prouincia nostra sustulit, argumenta quoq; theologorum aterrima aperta cōiectura enarrauimus. cōclusionem Theologorum tenemos, illā Philosophorū negamus, verum quia nos cōclusionem Theologorū inter credita reponimus. & non inter ea. quæ naturali ratione attinguntur (vt posteriores aiunt) rationes illorum soluere cogimur, ne quis credat nos conclusioni eorū habere propter argumenta. quæ non transcendunt metā disputationis. Qui. n. vltra vires naturæ euagantur, dicunt deū esse ens simpliciter infinitū, reponi inter ea q̄ rōne naturali attinguntur, nos vero qui infra limina naturæ militamus, illud credimus, at per rationē naturalem attingi non posse adiicimus. Nihil. n. est in rebus omnibus vel aliqua vel in deo nobis notum, quod dictet ipsum esse ens simpliciter infinitū. at bene est aliqd in rebus nobis notū. videlicet motus vniuersi in horis 24. quo sciri pōt motorem primum esse ens pfectissimū in summo, quo vlterius coniectamus ipsum beari seipso, & esse sibi & cæteris beatitudinem vt per rationes naturales deduxit Arist. in meta. libro. 12. & nos illud scripsimus in commentariis nostris ibidem, & in libro de intellectu, & in commentariis libri de beatitudine. Hæc sunt quæ iam graui in re mihi vidētur, quæ tu qui philosophus es & theologus, facile diiudicabis.

Doctor catholicus hoc laudādus.

Cap. 21. In quo soluuntur rationes latinorum, quæ enarratæ sunt capite tertio.

QVIA (vt diximus) Theologi tenent conclusionem veram. sed persuadent eam per rationes disputatorias (quod mihi non placet) idcirco soluendæ sunt omnes. Vbi animaduertendum est quod imperfectio (quam multi

inep: e

inepte priuationem vocant)melius carentiam dixissent,est multiplex,vna quidem specifica,vt illa qua Socrates caret perfectione Platonis,verum quia sibi non repugnat in esse saltem per rationem speciei,hoc est hominis,quia Socrates in quantum homo,potest habere perfectionem Platonis,& cæterorum,ideo dicitur carentia siue priuatio secundũ speciem.Per contrariũ perfectio siue habitus secundũ speciem erit,quando rei ipsi nihil deficit de perfectione speciei & possibilis in specie,vt si vna est albedo numero tantum. Huic.n.secũdum speciem nihil deest,& est essentialiter perfecta:Alia est secundum genus,veluti talpa secundum spēm non caret perfectione,at secundum genus animalis sibi nõ repugnat visus,ideo est imperfecta secundum genus. Alia est secundum transcendens naturæ,vt si esset intelligentia octaui orbis,cui nihil deest in ratione generis,vel substantiæ quia tamē sibi non repugnat mouere vniuersum. 24.horh in quantum ens,ideo est imperfecta,& caret perfectione aliqua,saltem entis omnis naturæ.Alia est imperfectio secũdum transcendentiam intellectus,veluti licet mundus sit perfectus,& vltra vltimam perfectionem.octaui cæli nihil sit. quia tamen non repugnat intellecti vlteriorem. in ambitu totius entis intelligibilis caret perfectione. pro quanto in eo ꝙ ens intelligibile.sibi non repugnat maioritas.Ex hac ratione Philosophi dicunt deum esse finitum,& perfectum simpliciter in natura,verũ quia sibi non repugnat perfectio entis intelligibilis.videlicet eius.quod in altiori intelligeretur gradu. ideo non infinitum simpliciter esse dicunt.quia licet habeat perfectionem totius entis naturæ,& a se. non propterea est ens simpliciter infinitum,quia sibi deficit perfectio totius entis excogitabilis,etiã a nõ grado entis per finitum recedit. Tunc ad primã latinorũ patet ꝙ deus non continet perfectionē totius entis excogitabilis,licet contineat perfectionem totius entis naturæ,& possibilis.Probatio etiam peccat,quia licet sit causa vniuersalissima totius entis factibilis,non tamen totius entis simpliciter,qa nõ suipsius,& eius in quod altiori gradu intelligeretur,cuius perfectione caret in eo ꝙ ens saltem intelligibile. Ad secundam minor.falsa est,quia dictũ est aliqd posse intelligi deo maius,quod non intelligitur participare deo,verum tamen est ꝙ ipse continet per essentiam oē ens naturæ & possibile,quod factibile est. Ad tertiam patet solutio,ꝙ deus est perfectum ens simpliciter in natura,at sibi deficit perfectio eius,quod in altiori gradu intelligitur remoueri a non gradu entis,quia sibi non repugat in eo ꝙ ens.& ad hũc sensum vult Auer.cum esse liberatum a potentia.i.imperfectione,quia habet perfectionem totius entis naturæ,quia vero sibi nõ repugnat in eo quod ens perfectio alterius entis in altiori gradu præfixi,idõ nõ est infinitũ simpliciter. Ad quartum dicendum quod deus est specie,genere,substantia,& transcendenti naturæ illimitatus,non tamen infinitus,quia limitatus propter transcendentiam intellectus.Nam infinita plenitudo repugnat esse,non intelligi,quare est limitatus simpliciter. Sol.quinti patet,non.n. occupat totum esse excogitabile,quia excogitari potest maius deo,licet deo nihil sit maius,bene tamen occupat totum esse factum,& factibile,vel possibile fieri,non totum esse intelligibile.sic igitur rationes hæ nullæ sunt.

Theologi non acceptant in materia stricta nõ repugnantiam logicam.

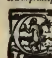
vide tho. Caie. in sol 2. arg. a.pro.q. 1.

Cap.22.In quo soluuntur rationes latinorum quæ ponuntur capite quarto

NVNC rationes pro latinis dissoluantur,quæ capite ponũtur.4.Ad primã dicẽdũ in antecedẽte per potẽtiam infinitã intelligere eã.quæ est infinita in duratione,& negatur,ꝙ oppositum cõsequentis stet cum añte:primo quia cælum octauũ nõ mouet cæteros.qa mouetur ipsum in centũ annis grado vno ob occasu in ortu,& motor primus motu diurno mouet vniuersum,licet quælibet pars vniuersi moueatur ꝓprio motu.vt capi.9.dictum est. Secundo dato ꝙ cælum octauum secum rapiat oēs alios,mouẽdo eos motu diurno,dico ꝙ in antecedẽte debet sic dic,primus motor est potentia infinita in mouendo tempore æterno a se,igitur nec corpus,nec virtus in corpore vbi.n.ipse est æternus non recipietur in materia mediantibus dimensionibus,& per consequens erit indiuisibilis. vt deducit Auer.primo de substantia orbis.Cælum vero octauum,licet moueat cæteros,quia nõ mouet a se,sed dependenter ideo non est bona instãtia.vnde (vt dicit Auer.in li. de substantia orbis)quia intelligentia mouet æterno tempore,est virtus non recepta mediantibus dimensionibus & sic indiuidua & impartibilis,& dimensiones ipsa mediãte recipiuntur,quia materia cæli recipit intelligentiam,vt formam non mediãtibus dimensionibus,sed dimensiones mediante intelligentia.est sempiterna,non multa in potentia & vna numero semper,nõ per priuationem formarũ; sed propter vnam formam numero,quã singula cæli materia habet.Hæc diximus in libro de substantia orbis.Ad tertium dici põt primo,ꝙ deus apud philosophum non agit immediate ad extra,& sic minor est falsa.Et licet moueat per infinitos annos,in quorum quolibet est aliquis effectus,ille non est immediate ab eo.sed tanquam a causa vniuersali.Amplius,dato quod essent immediate ab eo,adhuc negat maior.albedo.n.vna numero in sphæra visionis,põt infinitas visiones infinitis oculis causare,& tñ est æque pfecta. & sic licet agendo duo simul sit aliquanti vigoris. agendo quatuor non erit maioris,quia per vnã potentiã agere põt infinita vt albedo.Ad quartã negatur minor,quia deꝰ nõ agit immediate ad extra. sed rõne vniuersalissima concurrit ad oēs effectus possibiles,& hac rõne vniuersalissima oēs formæ sunt in primo motore,vt ratione motus diurni,& in prima mã. Vel dato qđ immediate ageret infinita. adhuc non oportet eum continere causalitates infinitas,vt de albedine dedimus exemplum.vna.n.ratione causandi ageret omnia. Ad quintam sol.patet.deus.n.nõ intelligit nisi se,& ipse æquiualet infinitis,non quidem in mensura perfectionis sed in actu actionis,veluti vna intelligẽtia numero,vel vna albedo numero,si esset vna sola in mũdo.ipsa.n.æquiualet infinitis,non in gradu & mensura perfectionis,quia sic esset simpliciter infinita,sed in acto actionis,quia nihil potest agere aliqua,quod hæc sola non ageret.Ad sextum. sicut imaginatiua potest vltra vltimam superficiem mundi,aliam ambientem intelligere siue imaginari,licet sibi nihil correspondeat in re. sic intellectus vltra deum aliquid intelligere.& si sibi nulla res respondeat,& sic cum intellectus cognoscat illi nihil correspondere,voluntas nihil vlterius appetet. Tunc maior conceditur,& minor negatur de intellectione vera vel imaginaria. Ad septimum dicendum quod nec materia recedit a deo per infinitam latitudinem,nec econtra.Nam continet infinita potentia generalissima,& non per infinitas priuationes. Vnde deus erit extremum intensum totius entium latitudinis materia vel non gradus,vel extremum remissus,cæteræ res vero ordinatæ secundum accessum & recessum ab his. vt in libro de beatitudine dicit Auer. vnde & entium ordo persimilis est cuidam latitudini difformi,& materiæ vniformiter difformi.quam difformiter difformi,vt Auer.ibidem. Hæc satis pro rationibus latinorum.& in hoc apparet ꝙ verbum secundi cæli,quod Ioãnes pro se adduxit,non est ad propositum: primus.n.motor nulla eget actione.qua assimiletur alicui priori,quia ipse est primus,& propterea hac ratione caret opere,at cæteræ intelligentiæ egent,vt per illas primo persimiles sint,in qua similitudine est bonum eorum. Et sic patet ad rationes omnium partiũ.& ita bene dictum est deum esse infinitum ens simpliciter esse verum,sed non demonstrabile,sed creditum tantum,quia nec rationes philosophorum concludunt,vt visum est,nec rationes theologorum,nec rationes Ioannis,igitur creditum est hoc,quod theologi aiunt.

Cap.23.In quo soluuntur argumenta probabilia facta in principio.

CAETERVM ad rationes probabiles. Ad primam dicendum ꝙ maior est falsa,albedo.n. vnius diei æque perfecta est quam vnius anni,& sic concedo quod virtus potens durate per certũ tempus,est aliquantula,sed non oportet quod si per duplum sit dupla,vt de albedine dictum,maxime quando non est contrarium